

VI MOŽETE RAZUMJETI BIBLIJU!

*Nada u teškim vremenima –
Zadnji zastor:
Otkrivenje*

BOB UTLEY
PROFESOR HERMENEUTIKE
(TUMAČENJE BIBLIJE)

*VODIČ ZA PROUČAVANJE NIZOM KOMENTARA
NOVOGA ZAVJETA, TOM 12*

MARSHALL, TEXAS: BIBLE LESSONS INTERNATIONAL,
1998. (REVIDIRANO, 2007., 1011.)

SADRŽAJ

Riječ autora: Kako vam ovo tumačenje može pomoći?.....	i
Vodič dobrog biblijskog čitanja: Osobno traganje za dokazljivom istinom.....	iii
Skraćenice korištene u ovome komentaru	x

Komentari

Ključni uvodni članak.....	1
Uvod u proročanstvo Staroga zavjeta	6
Uvod u Knjigu Otkrivenja	10
Otkrivenje 1:1-20.....	20
Otkrivenje 2 - 3	43
Otkrivenje 4 - 5	76
Otkrivenje 6:1 - 7:17.....	90
Otkrivenje 8:1 - 9:21	103
Otkrivenje 10:1 - 11:19.....	112
Otkrivenje 12 - 14	128
Otkrivenje 15 - 16	155
Otkrivenje 17 - 18	169
Otkrivenje 19	180
Otkrivenje 20	195
Otkrivenje 21 - 22	204

DODACI

Dodatak jedan: Kratke odredbe grčkih gramatičkih pojmova	219
Dodatak dva: Tekstualni kriticizam	227
Dodatak tri: Kazalo	230
Dodatak četiri: Doktrinarna izjava.....	238
Gledišta o Drugome dolasku.....	239

KNJIGA OTKRIVENJA

POPIS SADRŽAJA POSEBNIH TEMA

Mesija, 1:1.....	22
Skori povratak, 1:1.....	22
Simbolički brojevi u Pismu, 1:4.....	24
Crkva (<i>ekklesia</i>), 1:4.....	25
Sedam duhova, 1:4.....	26
Prvorođeni, 1:5.....	26
<i>Kerygma</i> rane Crkve, 1:5.....	27
Kršćanstvo je zajedništvo, 1:6.....	28
Zauvijek (grčki idiom), 1:6.....	28
Zauvijek (<i>'olam</i>), 1:6.....	28
Amen, 1:6.....	30
Dolazak na oblacima, 1:7.....	31
Obredi žalovanja, 1:7.....	31
Imena za Božanstvo, 1:8.....	32
Kraljevstvo Božje, 1:9.....	35
Rogovi korišteni od Izraela, 1:10.....	36
Gdje su mrtvi, 1:18.....	39
Bog opisan kao čovjek (jezik antropomorfizama), 2:1.....	48
Znati/poznati (korišteno uglavnom u Ponovljenom zakonu kao obrazac), 2:2.....	49
Ustrajnost, 2:2.....	50
Grčki pojmovi za preispitivanje i njihova suzvučja, 2:2.....	51
Nevolja, 2:9.....	54
Stupnjevi nagrada i kazne, 2:10.....	56
Ime Gospodinovo, 2:13.....	57
Vjera, povjerovati, ili pouzdanje (<i>pistis</i> [IMENICA], <i>pisteuō</i> , [GLAGOL], <i>pistos</i> [PRIDJEV]), 2:13.....	58
Izrael (ime), 2:14.....	59
Sin Božji, 2:18.....	61
Žene u Bibliji, 2:20.....	62
Srce, 2:23.....	64
Vjeroispovijed, 3:5.....	67
Uporaba riječi “vrata” u NZ-u, 3:7.....	68
<i>Archē</i> , 3:14.....	71
Bogatstvo, 3:17.....	72
Bobove evandeoske predrasude, 4:1.....	78
Nebesa, 4:1.....	78
Starješina, 4:4.....	80
Kerubini, 4:6.....	81
Sveti, 5:8.....	85
Otkupnina/iskupljenje, 5:9.....	86
Kraljevanje u Kraljevstvu Božjem, 5:10.....	88
Kovani novci u uporabi u Palestini u Isusovim danima, 6:6.....	92
Pečat, 7:2.....	97
Broj dvanaest, 7:4.....	98
Tajna u Evandeljima, 10:7.....	115
SZ-no proročanstvo, 10:7.....	116
Četrdeset-dva mjeseca, 11:2.....	120
Duh u Bibliji, 11:11.....	122
Onaj dan, 11:18.....	126

Sotona, 12:3	131
Rat u Nebu, 12:7	134
Osobno zlo, 12:9	135
Povratak Isusa svakoga-trenutka nasuprot ne još (NZ-ni paradoks), 12:12	137
Ljudska vlada, Okvirni uvidi u Knjigu Otkrivenja 13:1-18.....	139
Bespriječnost, nevinost, nedužnost, bez prigovora, 14:5	147
Čas, 14:7	148
Biblijski stavovi prema alkoholu i alkoholizmu, 14:10.....	150
Slava (<i>doxa</i>), 15:8.....	159
Novozavjetno proročanstvo, 16:6.....	160
Vatra, 16:8.....	162
Demonsko (nečisti duh), 16:13.....	164
Drugi dolazak, 16:15.....	166
Uništiti, razvaliti, pokvariti (<i>phtheirō</i>), 19:2.....	182
Povjerenje, pouzdanje, vjera, i vjernost u starome zavjetu (ϰϨ), 19:4	182
“Istina” (zamisao) u Ivanovim spisima, 19:11	188
“Istinit” (pojam) u Ivanovim spisima, 19:11	188
Pravednost, 19:11.....	189
Hebrejska i grčka pozadina pojma <i>Logos</i> , 19:13	192
Isus Nazarećanin, 22:16.....	215
Trojstvo, 22:17.....	216
<i>Maranatha</i> , 22:20	217

Riječ Autora:

Kako Vam Ovo Tumačenje Može Pomoći?

Biblijsko tumačenje jeste razumski (umni) i duhovni postupak koji nastoji shvatiti drevnoga nadahnutog pisca na takav način da poruka od Boga može biti razumjeta i primijenjena u našoj današnjici.

Duhovni postupak teško je odrediti. On obuhvaća našu podatljivost i otvorenost prema Bogu. Mora postojati glad: (1) za Njim, (2) za spoznajom Njega, i (3) za služenje Njemu. Taj postupak uključuje molitvu, ispovijed i voljnost za promjenom načina života. U postupku tumačenja od presudne je važnosti Duh, ali tajna je zašto iskreni, bogobojazni kršćani različito razumiju.

Razumski postupak lakše je opisati. Moramo biti dosljedni i nepristrani prema tekstu i ne biti pod utjecajem naših osobnih ili denominacijskih predrasuda. Svi smo mi povijesno uvjetovani. Nitko od nas nije objektivni, neutralan tumač. Ovaj osvrt nudi pomni razumski postupak što sadržava tri načela tumačenja ustrojena da nam pomognu nadvladati naše predrasude.

Prvo načelo jeste ustanoviti povijesnu pozadinu u kojoj je biblijska Knjiga bila napisana i posebno povijesne prilike za njeno autorstvo. Izvorni je pisac imao svrhu, navijestiti poruku. Tekst ne može značiti nešto nama što nije nikad značio izvornome, drevnome, nadahnutom piscu. Njegova nakana – ne naša povijesna, emocionalna, kulturološka, osobna ili denominacijska potreba – jeste ključ. Primjena je sastavni sudionik za tumačenje, ali primjerenome tumačenju uvijek mora prethoditi primjena. Nprestano mora biti ponavljano da svaki biblijski tekst ima jedno i samo jedno značenje. To značenje je ono što je izvorni biblijski pisac namjeravao kroz vodstvo Duha navijestiti svome vremenu. To jedno značenje može imati više mogućih primjena na različite kulture i okolnosti. Ove primjene moraju biti povezane sa središnjom istinom izvornoga autora. Zbog toga razloga, ovaj vodič za tumačenje osmišljen je tako da omogućí kratak uvod u svaku Knjigu Biblije.

Drugo načelo jeste odrediti književne jedinice. Svaka biblijska Knjiga je jedinstveni spis. Tumači nemaju pravo izdvojiti jedan vid ili istinu isključujući druge. Stoga, prije negoli tumačimo pojedinačne književne jedinice moramo stremiti razumjeti svrhu cjeline. Pojedinačni dijelovi – poglavlja, odlomci, ili stihovi – ne mogu značiti ono što čitava jedinica ne znači. Tumačenje se mora pomaknuti s deduktivnoga pristupa cjeline na induktivni pristup pojedinim dijelovima. Stoga, ovaj vodič za tumačenje osmišljen je da pomogne učeniku raščlaniti građu svake književne jedinice podjelom na odlomke. Podjele na odlomke, kao i poglavlja, nisu nadahnute, ali one nam pomažu u utvrđivanju misli jedinice.

Tumačenje na razini poglavlja – ne na razini rečenice, dijela rečenice, izričaja ili riječi – jeste ključ u slijeđenju namjranoga značenja biblijskoga autora. Odlomci su temeljeni na jedinstvenoj temi, često nazvanoj tema ili tematska rečenica. Svaka riječ, izričaj, dio rečenice, i rečenica u odlomku povezani su nekako s tom jedinstvenom temom. Oni je ograničavaju, proširuju je, objašnjavaju, i preispituju je. Stvarni ključ za pravilno tumačenje je slijeđenje izvorne autorove misli na od-odlomka-do-odlomka temeljima kroz pojedinačne književne jedinice koje tvore biblijsku Knjigu. Ovaj vodič za tumačenje osmišljen je da pomogne učeniku napraviti to usporedbom suvremenih engleskih prijevoda. Ovi su prijevodi bili izabrani jer oni koriste različite teorije prevođenja:

1. Grčki tekst od *United Bible Society* revidirano je četvrto izdanje (UBS⁴). Ovaj je tekst bio podijeljen na odlomke od suvremenih tekstualnih znanstvenika.
2. *The New King James Version* (NKJV) je riječ-po-riječ doslovno prevođenje temeljeno na grčkome rukopisu tradicionalno poznatome kao *Textus Receptus*. Njene podjele na odlomke su dulje negoli drugi prijevodi. Ove dulje jedinice pomažu učenicima uočiti jedinstvenost glavnih tema.
3. *The New Revised Standard Version* (NRSV) izmijenjeni je riječ-za-riječ prijevod. On oblikuje središnju točku između narednih dviju suvremenih verzija. Njene podjele na odlomke uvelike su korisne u utvrđivanju subjekata.
4. *The Today's English Version* (TEV) dinamički je ekvivalent prijevodu izdanome od *United Bible Society*. Ona nastoji prevesti Bibliju na takav način da suvremeni engleski čitatelj ili govornik može razumjeti značenje grčkoga teksta. Često, posebice u Evandeljima, ona radije dijeli odlomke prema govorniku negoli prema subjektu, na isti način kao i NIV. Zbog svrhe tumača, ovo nije od pomoći. Zanimljivo je zabilježiti da su oba i UBS⁴ i TEV izdana s istom bitnošću, ipak njihova se podjela na odlomke razlikuje.
5. *The Jerusalem Bible* (JB) dinamički je ekvivalent prijevoda temeljenog na Francuskome katoličkom prijevodu. Vrlo je korisna u uspoređivanju podjele na odlomke s europske točke gledišta.

Treće načelo jeste čitanje Biblije u različitim prijevodima kako bi se zahvatio najširi mogući opseg značenja što biblijske riječi ili izričaji imaju. Često grčki izričaj ili riječ mogu biti razumjeti na nekoliko načina. Takvi različiti prijevodi

iznose ove mogućnosti te pomažu ustanoviti i objasniti različnosti grčkoga rukopisa. Oni ne utječu na doktrinu, nego nam pomažu da se pokušamo vratiti na izvorni tekst zapisan od nadahnutoga drevnog pisca.

Ovaj osvrt nudi brz način za učenika da provjeri svoja tumačenja. To ne znači kako to mora biti konačno, nego radije informativno i misaono-izazivanje. Često, druga moguća tumačenja pomažu nam da ne budemo uskogrudni, dogmatski, i denominacijski. Tumač mora imati širi opseg mogućnosti tumačenja da shvati kako višeznačan drevni tekst može biti. Potresno je koliko malo suglasnosti postoji među kršćanima koji tvrde kako je Biblija njihov izvor istine.

Ova načela pomogla su mi nadvladati mnogo od moje povijesne uvjetovanosti prisiljavajući me boriti se s drevnim tekstom. Moja je nada kako će to biti i vama blagoslov.

Četvrto načelo mora zabilježiti književni žanr. Izvorno nadahnuti autori odabiru objavu svojih poruka u različitim oblicima (tj. povijesna pripovijetka, povijesna drama, pjesma, proročanstvo, Evanđelje [parabola - usporedba], pismo, apokaliptički). Ovi različiti oblici imaju posebne ključeve za tumačenje (vidjeti Gordon Fee i Doug Stuart, *How to Read the Bible for All Its Worth*, ili Robert Stein, *Playing by the Rules*).

Ovaj osvrt nudi brz način za učenika da provjeri svoja tumačenja. To ne znači kako to mora biti konačno, nego radije informativno i misaono-izazivanje. Često, druga moguća tumačenja pomažu nam da ne budemo tako uskogrudni, dogmatski, i denominacijski. Tumač mora imati širi opseg mogućnosti tumačenja da shvati kako višeznačan drevni tekst može biti. Potresno je koliko malo suglasnosti postoji među kršćanima koji tvrde kako je Biblija njihov izvor istine.

Ova načela pomogla su mi nadvladati mnogo od moje povijesne uvjetovanosti prisiljavajući me boriti se s drevnim tekstom. Moja je nada kako će to biti i vama blagoslov.

Bob Utley
East Texas Baptist University
27. lipanj 1996. god.

Vodič Dobroga Biblijskog Čitanja: Osobno Traganje Za Dokazljivom Istinom

Možemo li znati istinu? Gdje je pronaći? Možemo li je logički dokazati? Postoji li konačan autoritet? Postoje li apsoluti [bezuvjetnosti – op.prev.] koji mogu voditi naše živote, naš svijet? Je li tamo smisao života? Zašto smo ovdje? Kuda idemo? Ta pitanja – pitanja o kojima svi razumni ljudi promišljaju – proganjala su ljudski um od početka vremena (Prop 1:13-18; 3:9-11). Mogu se sjetiti vlastite potrage za središnjom poveznicom moga života. Vjernikom u Krista postao sam u mladoj dobi, temeljeno prvenstveno na svjedočenju drugih istaknutih u mojoj obitelji. Kako sam rastao do zrele dobi, tako su rasla i pitanja o meni samome i mome svijetu. Jednostavni kulturološki i religijski obrasci nisu me doveli do iskustava o kojima sam čitao ili bio suočen. Bilo je to vrijeme zbunjenosti, traganja, čežnje, i često osjećaja beznađa u dodiru s bezosjećajnošću, tvrdim svijetom u kojem sam živio.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na ova konačna pitanja, ali nakon proučavanja i razmatranja otkrio sam da su njihovi odgovori temeljeni na: (1) osobnim filozofijama, (2) drevnim mitovima, (3) osobnim iskustvima, ili (4) psihološkim projekcijama. Trebao sam neki stupanj potvrde, neki dokaz, neku razumnost na kojoj ću temeljiti svoj pogled na svijet, moju središnju poveznicu, moj razlog za život.

To sam pronašao u svome proučavanju Biblije. Započeo sam tražiti dokaz za njenu pouzdanost, što sam pronašao u: (1) povijesnoj oslonjivosti Biblije kao potvrđene arheologijom, (2) u točnosti proročanstava Starog zavjeta, (3) jedinstvenosti biblijske poruke pisane više od tisuću šesto godina, i (4) osobnih svjedočanstava ljudi čiji su životi bili trajno promijenjeni kroz dodir s Biblijom. Kršćanstvo, kao jedinstven sustav vjere i vjerovanja, ima sposobnost baviti se sa složenim pitanjima ljudskoga života. Ne samo da mi je ono dalo razumsku okosnicu, nego mi je iskustveni vid biblijske vjere donio emocionalnu radost i stabilnosti.

Mislio sam da sam pronašao središnju poveznicu za svoj život – Krista, kao što sam razumio kroz Pismo. To je bilo opojno iskustvo, jedno emocionalno oslobođenje. Međutim, još se uvijek mogu prisjetiti zapanjenosti i bola kad mi je počelo svitati kako je zagovarano mnogo različitih tumačenja te Knjige, ponekad čak i unutar istih crkava i škola za proučavanje. Utvrđivanje nadahnutosti i pouzdanosti Biblije nije bio kraj, već samo početak. Kako da dokažem ili osporim raznovrsna i sukobljena tumačenja mnogih teških odlomaka u Pismu od onih koji su svojatali njegov autoritet i pouzdanost?

Taj je zadatak postao moj životni cilj i put kroz život vjere. Znao sam da mi je moja vjera u Krista: (1) donijela velik mir i radost. Moj je um čežnuo za nekim apsolutima u okružju relativnosti moje kulture (postmodernizam); (2) dogmatizam sukobljenih religijskih sustava (svjetske religije); i (3) denominacijsku oholost. U mome traganju za ispravnim pristupima tumačenja drevne književnosti, bio sam iznenađen otkrićem vlastitih povijesnih, kulturoloških, denominacijskih i iskustvenih predrasuda. Često sam čitao Bibliju jednostavno zato da učvrstim svoja vlastita gledišta. Koristio sam je kao izvor dogme da napadnem druge u vrijeme potvrđivanja svoje vlastite nesigurnosti i nedoraslosti. Kako je bolna za mene bila ta spoznaja!

Iako ne mogu nikada biti potpuno nepristran, mogu postati boljim čitateljem Biblije. Svoje predrasude mogu ograničiti prepoznajući ih i spoznajući njihovu prisutnost. Još nisam slobodan od njih, ali sukobio sam se s vlastitim slabostima. Tumač je često najgori neprijatelj dobroga čitanja Biblije!

Dozvolite mi dati vam popis pretpostavki koje sam unio u svoje proučavanje Biblije kako biste ih vi, čitatelji, mogli preispitati zajedno sa mnom.

I. Pretpostavke

- A. Vjerujem da je Biblija nadahnutu isključivo samo-otkrivenjem jednoga istinskog Boga. Prema tome, ona mora biti tumačena u svjetlu nakane izvornoga Božanskog Autora (Duha) posredstvom ljudskoga pisca u osobitoj povijesnoj pozadini.
- B. Vjerujem da je Biblija pisana za običnu osobu – za sve ljude! Bog je prilagodio Sâm Sebe kako bi nama jasno govorio unutar povijesnoga i kulturološkog okvira. Bog nije skrio istinu – On želi da je mi razumijemo! Stoga, ona mora biti tumačena u svjetlu toga vremena, a ne našega. Biblija nam ne bi smjela značiti ono što nikad nije značila onima koji su je prvi čitali ili čuli. Ona je razumljiva prosječnome ljudskome umu i koristi uobičajene ljudske komunikacijske oblike i tehnike.

- C. Vjerujem da Biblija ima jedinstvenu poruku i svrhu. Ne proturječi sama sebi, iako sadržava teške i paradoksalne odlomke. Tako, najbolji tumač Biblije jeste Biblija sama sebi.
- D. Vjerujem da svako poglavlje (isključujući proročanstva) ima jedno i samo jedno značenje, temeljeno na nakani izvornoga, nadahnutog autora. Premda ne možemo nikad biti potpuno sigurni, mi znamo izvornu piščevu nakanu, mnogi pokazatelji ukazuju u njenome smjeru:
1. žanr (književna vrsta) odabran kako bi izrazio poruku
 2. povijesna pozadina i/ili određena okolnost objelodanjena spisom
 3. književni okvir čitave Knjige kao i svake književne jedinice
 4. tekstualni dizajn (u osnovnim crtama) književnih jedinica kao što se one odnose prema čitavoj poruci
 5. posebne gramatičke značajke uporabljene za naviještanje poruke
 6. riječi odabrane za predstavljanje poruke
 7. usporedni odlomci.

Proučavanje svakoga od ovih područja postaje predmetom našeg proučavanja poglavlja. Prije negoli objasnim svoju metodologiju dobrog čitanja Biblije, dopustite mi u glavnim crtama opisati neke od neprimjerenih metoda korištenih danas koje uzrokuju tako mnogo različitosti u tumačenju, i čijih se posljedica valja kloniti:

II. Neprimjerene metode

- A. Zanemarivanje književnoga okvira biblijske Knjige i uporaba svake rečenice, rečeničnoga dijela, ili čak pojedinačne riječi kao izjave istine koje se ne odnose na piščevu nakanu ili širi okvir. To se često naziva “proof-texting” [vidjeti Dodatak tri: Kazalo – op.prev].
- B. Zanemarivanje povijesne pozadine Knjige zamjenjivanjem pretpostavljene povijesne pozadine koja ima malo ili nema potporu od samoga teksta.
- C. Zanemarivanje povijesne pozadine Knjige i njeno čitanje kao jutarnjih gradskih novina pisane prvenstveno za suvremenoga pojedinačnog kršćanina.
- D. Zanemarivanje povijesne pozadine Knjige alegoriziranjem teksta pretvarajući ga u filozofijsko/teološku poruku u potpunosti nepovezanu s prvim slušateljima i s izvornom autorovom nakanom.
- E. Zanemarivanje izvorne poruke zamjenjivanjem jednim vlastitim teološkim sustavom, omiljenom doktrinom, ili suvremenim rješenjem koje nema veze s izvornom autorovom nakanom i iznesenom porukom. Ova pojava često prati početno čitanje Biblije kao sredstvo uspostavljanja govornikoveg autoriteta. To je često određeno kao “odaziv čitatelja” (“što-tekst-znači-meni” tumačenje). Najmanje tri pripadajuće komponente mogu biti nađene u svakome ljudskom pisanom priopćenju:

U prošlosti, različite tehnike čitanja bile su usredotočene na jednu od tri komponente, ali za istinsku potvrdu jedinstvene nadahnutosti Biblije, prikladniji je promijenjeni dijagram:

U postupak tumačenja zapravo moraju biti uključene sve tri komponente. U svrhu potvrde, moje se tumačenje usredotočuje na prve dvije komponente: izvorni autor i tekst. Ja vjerojatno reagiram na zlorabe koje sam opazio: (1) alegoriziranje ili produhovljavanje teksta i (2) “odaziv čitatelja” tumačenja (što-to-znači-meni). Zloraba se može dogoditi na svakoj razini. Uvijek moramo provjeriti naše pobude, predrasude, tehnike, i primjene. Ali kako ih provjeriti kad ne postoje granice tumačenja, nema ograničenja, nema mjerila? Tu mi autorova nakana i tekstualna građa osigurava neko mjerilo za ograničavanje dosega mogućih valjanih tumačenja.

U svjetlu tih neprimjerenih tehnika čitanja, koji su neki mogući pristupi dobroga čitanja i tumačenja Biblije što nude stupanj potvrde i dosljednosti?

III. Mogući pristupi dobrome čitanju Biblije

Na ovoj točki ne raspravljam o jedinstvenim tehnikama tumačenja posebne književne vrste nego o općim načelima hermeneutike koja vrijede za sve vrste biblijskih tekstova. Dobra knjiga za posebne pristupe književnoj vrsti je *How to read The Bible For All Its Worth*, autora Gordona Feeja i Douglasa Stuarta, izdavač Zondervan.

Moja metodologija usredotočuje se početno na čitatelja dopuštajući Svetome Duhu osvijetliti Bibliju kroz četiri kruga osobnoga čitanja. To čini Duha, tekst i čitatelja prvenstvenim, ne drugotnim. Ovo također štiti čitatelja da bude neopravdano pod utjecajem tumača. Čuo sam da je rečeno: “Biblija baca mnogo svjetla na komentare.” To ne znači prijezirno davati opaske o pomoćnim sredstvima za proučavanje, nego radije molba za primjereno vrijeme njihove uporabe.

Moramo biti sposobni podržati naša tumačenja sâmim tekstom. Tri područja osiguravaju u najmanju ruku ograničenu provjeru:

1. autorove izvorne:
 - a. povijesne pozadine
 - b. književnog okvira
2. autorove izvorne:
 - a. gramatičke građe (sintaksa)
 - b. suvremene uporabe riječi
 - c. žanra
3. našeg razumijevanja primjerenih:
 - a. odgovarajućih usporednih odlomaka
 - b. odnosa između doktrina (paradoks).

Iza naših tumačenja moramo biti sposobni osigurati razloge i logiku. Biblija je naš jedini izvor vjere i primjene. Žalosno, kršćani se često ne slažu s onim što ona uči ili tvrdi. Samo-poražavajuće je tvrditi nadahnutost za Bibliju i potom za vjernike ne biti sposobnim složiti se o tome što ona uči i zahtijeva!

Četiri kruga čitanja osmišljena su kako bi osigurali sljedeće uvide u tumačenje:

- A. Prvi krug čitanja:
 1. čitajte Knjigu jednostavno odjednom. Pročitajte je ponovno u drukčijem prijevodu, po mogućnosti rađenom prema drukčijoj teoriji prevođenja:
 - a. riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. dinamički ekvivalent (TEB, JB)
 - c. parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija)
 2. tražite središnju svrhu cjelokupnoga pisanja. Odredite njegovu temu
 3. izdvojite (ako je moguće) književnu jedinicu, poglavlje, odlomak ili rečenicu koja jasno izražava središnju svrhu teme
 4. odredite prevladavajuću književnu vrstu:
 - a. Starog zavjeta
 - (1) hebrejska pripovijetka
 - (2) hebrejska poezija (mudrosna književnost, psalmi)
 - (3) hebrejsko proročanstvo (proza, poezija)
 - (4) kôdeks Zakona
 - b. Novoga zavjeta:
 - (1) pripovijesti (Evandjelja, Djela apostolska)
 - (2) parabole (Evandjelja)

- (3) pisma/poslanice
- (4) apokaliptička književnost.

B. Drugi krug čitanja:

- 1. čitajte ponovno čitavu Knjigu, tražeći odredbu glavnih tema ili subjekata
- 2. skicirajte glavne teme i u jednostavnome obrazloženju kratko objasnite njihove sadržaje
- 3. provjerite vaše obrazloženje i proširite skicu s pomagalima za proučavanje.

C. Treći krug čitanja:

- 1. čitajte ponovno čitavu Knjigu, iz sâme biblijske Knjige tražite odredbu povijesne pozadine i posebne okolnosti za pisanje
- 2. popišite povijesne pojedinosti spomenute u biblijskoj Knjizi:
 - a. autora
 - b. nadnevak (vrijeme pisanja)
 - c. primatelje
 - d. posebne razloge za pisanje
 - e. vidovi kulturološke pozadine povezani sa svrhom pisanja
 - f. pozivanje na povijesne ljude i događaje
- 3. proširite vašu skicu na razinu odlomka za onaj dio biblijske Knjige kojeg tumačite. Uvijek odredite i skicirajte književnu jedinicu. To može biti nekoliko poglavlja ili odlomaka. To vam omogućava slijedenje izvorne autorove logike i tekstualne osmišljenosti
- 4. provjerite vašu povijesnu pozadinu uporabom pomagala za proučavanje.

D. Četvrti krug čitanja:

- 1. čitajte ponovno određenu književnu jedinicu u nekoliko prijevoda:
 - a. riječ-za-riječ (NKJV, NASB, NRSV)
 - b. dinamički ekvivalent (TEB, JB)
 - c. parafrazirani (Suvremena Biblija, Proširena Biblija)
- 2. tražite književnu ili gramatičku građu:
 - a. ponovljeni izričaji, Poslanica Efežanima 1:6.12.13
 - b. ponovljena gramatička građa, Poslanica Rimljanima 8:31
 - c. oprečne zamisli
- 3. popišite sljedeće pojedinosti:
 - a. značajni pojmovi
 - b. neuobičajeni pojmovi
 - c. važne gramatičke građe
 - d. posebno teške riječi, rečenični dijelovi, i rečenice
- 4. tražite odgovarajuća usporedna poglavlja:
 - a. potražite najjasniji odlomak za proučavanje vašega subjekta kojeg koristite:
 - (1) knjige “sustavne teologije”
 - (2) biblijske reference
 - (3) konkordance
 - b. tražite moguće paradoksalni par između vaših subjekata. Mnoge biblijske istine predstavljene su u dijalektičkim parovima; mnogi denominacijski sukobi dolaze iz polovičnoga dokazivanja “proof-texting” biblijske napetosti. Sve je u Bibliji nadahnuto, i mi moramo potražiti njenu potpunu poruku radi osiguravanja ravnoteže Svetoga pisma za naše tumačenje
 - c. tražite usporednice unutar iste Knjige, istoga autora, ili iste književne vrste; Biblija je svoj najbolji tumač zato jer ima jednoga Autora, Duha
- 5. koristite pomagala za proučavanje kako biste provjerili vaša zapažanja o povijesnoj pozadini ili okolnosti:
 - a. proučavajte Biblije
 - b. biblijske enciklopedije, priručnike i rječnike

- c. biblijske uvode
- d. biblijske komentare (na ovoj točki vašega proučavanja, dopustite vjerujućoj zajednici, prošloj i sadašnjoj, da pomogne i ispravi vaše osobno proučavanje).

IV. Primjena tumačenja Biblije

Na toj se točki okrećemo primjeni. Morate uzeti vremena kako biste razumjeli tekst u njegovoj izvornoj pozadini; sad ga morate primijeniti na vaš život, vašu kulturu. Ja biblijski autoritet određujem kao “razumijevanje što je izvorni biblijski autor rekao u svoje vrijeme i primjenjivanje te istine na naše vrijeme.”

Primjena mora slijediti tumačenje izvorne autorove nakane i u vremenu i u logici. Ne možemo primijeniti poglavlje Biblije na naše vrijeme dok ne znamo što je bilo rečeno za ondašnje vrijeme! Biblijsko poglavlje ne može značiti ono što nikad nije značilo!

Vaša podrobna skica, na razini odlomka (treći krug čitanja #3), bit će vaš vodič. Primjena bi morala biti napravljena na razini odlomka, ne na razini riječi. Riječi imaju značenje samo u okviru; kratke rečenice imaju značenje samo u okviru; rečenice imaju značenje samo u okviru. Jedina nadahnuta osoba uključena u postupak tumačenja jeste izvorni autor. Mi samo slijedimo njegovo vodstvo prosvjetljenjem Svetoga Duha. Ali prosvjetljenje nije nadahnuće. Za reći “tako je rekao Gospodin”, moramo ostati u izvornoj autorovoj nakani. Primjena se mora odnositi posebno na opću nakanu čitavoga pisanja, na posebnu književnu jedinicu i razinu odlomka misaonog razvoja.

Nemojte dozvoliti da današnje prilike tumače Bibliju; dozvolite Bibliji neka govori! To od nas može zahtijevati izvlačenje načela iz teksta. To je valjano ako tekst podupire načelo. Nažalost, često su naša načela samo to, “naša” načela – ne načela teksta.

U primjenjivanju Biblije, važno je podsjetiti se da je (osim u proročanstvu) valjano jedno i samo jedno značenje za određeni biblijski tekst. To je značenje vezano na nakanu izvornoga autora kako je on naslovio krizu ili potrebu njegovog vremena. Iz toga jednog značenja mogu biti izvedene mnoge moguće primjene. Primjena će biti temeljena na potrebama primatelja, ali ona mora biti povezana s izvornim autorovim značenjem.

V. Duhovni vid tumačenja

Dosad sam razmatrao logički postupak uključen u tumačenje i primjenu. Sad mi dozvolite kratko razmotriti duhovni vid tumačenja. Od pomoći bio mi je sljedeći popis provjere:

- A. Molitva za pomoć Duha (usp. I. Kor 1:26 - 2:16).
- B. Molitva za osobno oprostjenje i očišćenje od znanoga grijeha (usp. I. Iv 1:9).
- C. Molitva za većom čežnjom za spoznajom Boga (usp. Ps 19:7-14; 42:1 nadalje; 119:1 nadalje).
- D. Trenutačna primjena na vaš vlastiti život svake nove spoznaje.
- E. Ostati ponizan i poučljiv.

Tako je teško održati ravnotežu između logičkoga postupka i duhovnoga vodstva Svetoga Duha. Uravnotežiti to dvoje pomogli su mi sljedeći navodi:

- A. od Jamesa W. Sireja, *Scripture Twisting*, str. 17-18:
 “Prosvjetljenje dolazi do umova ljudi Božjih – ne samo do duhovne elite. U biblijskome kršćanstvu ne postoji razred gurua, niti prosvjetljeni, ni ljudi preko kojih mora doći svo mjerodavno tumačenje. I tako, dok Sveti Duh daje posebne darove mudrosti, znanja i sposobnosti duhovnoga razumijevanja, On neće dati tim darovitim kršćanima da budu jedini autoritativni tumači Njegove Riječi. Do svakoga od Njegovih ljudi je učiti, suditi i raspoznati pozivajući se na Bibliju koja stoji kao autoritet čak i onima kojima je Bog dao posebne sposobnosti. Sažeto, drskost što činim kroz cijelu knjigu je ta da je Biblija Božje istinsko otkrivenje čitavome čovječanstvu, da je ona naš konačan autoritet o svim stvarima o kojima govori, i nije potpuna tajna nego može biti dovoljno razumljiva običnim ljudima u svakoj kulturi.”
- B. od Kierkegaarda, nađeno u *Protestant Biblical Interpretation*, str. 75, od Bernarda Ramma:
 Prema Kierkegaardu gramatičko, leksičko, povijesno proučavanje Biblije bilo je neophodno ali i pripremno za istinsko čitanje Biblije. “Onaj tko čita Bibliju kao Božju riječ mora ju čitati sa srcem u svojim ustima, od korice do korice, s gorljivim očekivanjem, u razgovoru s Bogom. Čitanje Biblije bezbrižno ili nemarno ili akademski ili profesionalno nije čitanje Biblije kao Riječi Božje. Kad ju netko čita kao što se čita ljubavno pismo, onda ju taj čita kao Riječ Božju.”

- C. H. H. Rowley u *The Relevance of the Bible*, str. 19:
“Ne tek umno razumijevanje Biblije, koliko god ono bilo potpuno, može posjedovati sva njena bogatstva. Ne prezire se takvo razumijevanje, jer je ono bitno za potpuno razumijevanje. Ali ono mora biti vođeno duhovnim razumijevanjem duhovnih bogatstava te Knjige ako želi biti potpuno. A za takvo duhovno razumijevanje potrebno je nešto više od umne žustrine. Duhovne stvari duhovno su raspoznatljive, i učenici Biblije trebaju stav duhovnoga shvaćanja, gorljivost za pronalaženje Boga koju će potpuno pokoriti Njemu, ako je prešao iznad svoje znanstvene studije prema bogatijoj baštini te najveće od svih Knjiga.”

VI. Metoda ovog komentara

Vodič za proučavanje kroz komentar osmišljen je kao pomoć vašem postupku tumačenja na sljedeće načine:

- A. Kratki povijesni pregled uvod je u svaku Knjigu. Nakon što ste proveli “treći krug čitanja #3” provjerite svoje izvješće.
- B. Na početku svakoga poglavlja napravljeni su okvirni uvodi. Oni vam pomažu vidjeti postavljenu građu književne jedinice.
- C. Podjele na odlomke i njihovi opisni naslovi osigurani su iz nekoliko suvremenih prijevoda:
1. *The United Bible Society Greek text*, četvrto izdanje revidirano (UBS⁴)
 2. *The New American Standard Bible*, ažurirano 1995. (NASB)
 3. *The New King James Version* (NKJV)
 4. *The New Revised Standard Version* (NRSV)
 5. *Today's English Version* (TEV)
 6. *The New Jerusalem Bible* (NJB).
- Podjele na odlomke nisu nadahnute. One moraju biti utvrđene iz okvira. Usporedbom nekoliko suvremenih prijevoda iz različitih teorija prevođenja i teološkoga stajališta, sposobni smo raščlaniti pretpostavljenu građu izvorne autorove misli. Svaki odlomak ima jednu glavnu istinu. To je nazvano “glavna rečenica” ili “središnja zamisao teksta”. Ta jedinstvena misao ključ je valjanoga povijesnog, gramatičkog tumačenja. Nitko ne bi smio nikad tumačiti, propovijedati ili učiti na manje od odlomka! Također nemojte zaboraviti da je svaki odlomak vezan na okolne odlomke. Zbog toga je pregled čitave Knjige na razini odlomka tako važan. Moramo biti sposobni slijediti logički tijek subjekta kojeg je odredio izvorni nadahnuti autor.
- D. Bilješke slijede stih-po-stih pristup tumačenju. To nas prisiljava slijediti izvornu autorovu misao. Zabilješke osiguravaju izvješća iz nekoliko područja:
1. književnog okvira
 2. povijesnih, kulturoloških uvida
 3. gramatičkih obavijesti
 4. proučavanja riječi
 5. odgovarajućih usporednih odlomaka.
- E. Na određenim točkama u komentaru, tekst iz *New American Standard Version*, ažuriran bit će dopunjen prijevodima nekoliko drugih suvremenih verzija:
1. *The New King James Version* (NKJV), koja slijedi rukopise “Textus Receptus” teksta
 2. *The New Revised Standard Version* (NRSV), što je riječ-za-riječ revizija od *National Council of Churches of the Revised Standard Version*
 3. *The Today's English Version* (TEV), što je dinamički ekvivalent prijevoda od *American Bible Society*
 4. *The New Jerusalem Bible* (NJB), koja je engleski prijevod temeljen na Francuskome katoličkome dinamičkom ekvivalentnome prijevodu.

F. Za one koji ne čitaju grčki jezik, može pomoći uspoređivanje engleskih prijevoda kako bi se utvrdile poteškoće u tekstu:

1. rukopisne razlike
2. moguća značenja riječi
3. gramatički teški tekstovi i građa
4. višeznačni tekstovi.

Iako engleski prijevodi ne mogu riješiti te poteškoće, oni ih označuju kao na mjesta za dublje i temeljitije proučavanje.

G. Na završetku svakoga poglavlja postavljena su odgovarajuća pitanja za raspravu koja nastoje ciljati na glavnu problematiku tumačenja toga poglavlja.

SKRAĆENICE KORIŠTENE U OVOME KOMENTARU

- AB *Anchor Bible Commentaries*, izdao William Foxwell Albright i David Noel Freedman
- ABD *Anchor Bible Dictionary* (6 tomova), izdao David Noel Freedman
- AKOT *Analytical Key to the Old Testament*, John Joseph Owens
- ANET *Ancient Near Eastern Texts*, James B. Pritchard
- BAGD *A Greek-English Lexicon of the New Testament and Early Christian Literature*,
Walter Bauer, II. izdanje od F. W. Gingricha i Fredricka Dankera
- BDB *A Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, F. Brown, S. R. Driver i C. A. Briggs
- BHS *Biblia Hebraica Stuttgartensia*, GBS, 1997.
- IDB *The Interpreter's Dictionary of the Bible* (4 toma), izdao George A. Buttrick
- ISBE *International Standard Bible Encyclopedia* (5 tomova), izdao James Orr
- JB *Jerusalem Bible* [Jeruzalemska Biblija]
- JPSOA *The Holy Scriptures According to the Masoretic Text: A New Translation* (The Jewish Publication Society of America [Židovsko izdavačko društvo Amerike])
- KB *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*, Ludwig Koehler i Walter Baumgartner
- LAM *The Holy Bible From Ancient Eastern Manuscripts* (Pešita), George M. Lamsa
- LXX *Septuagint* ([Septuaginta], grčko-engleska) od Zondervana, 1970.
- MOF *A New Translation of the Bible* od Jamesa Moffatta
- MT *Masoretic Hebrew Text*
- NAB *New American Bible Text* [Novi američki biblijski tekst]
- NASB *New American Standard Bible*
- NEB *New English Bible*
- NET *NET Bible: New English Translation*, drugo Beta izdanje
- NIDNTT *New International Dictionary of New Testament Theology* (4 toma), od Colina Browna
- NIDOTTE *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis* (5 tomova), izdao Willem A. VanGemeren
- NRSV *New Revised Standard Bible*
- NIV *New International Version*

- NJB *New Jerusalem Bible*
- OTPG *Old Testament Passing Guide*, Todd S. Beall, William A. Banks i Colin Smith
- REB *Revised English Bible*
- RSV *Revised Standard Version*
- SEPT *The Septuagint* (grčko-engleska), Zondervan, 1970.
- TCNT *The Twentieth Century New Testament*
- TEV *Today's English Version* od United Bible Societies
- YLT *Young's Literal Translation of the Holy Bible*, Robert Young
- ZPBE *Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia* (5 tomova), izdao Merrill C. Tenney

KLJUČNI UVODNI ČLANAK

“Zašto kršćani imaju tako mnogo dogmatskih tumačenja Knjige Otkrivenja”

Kroz godine moga proučavanja eshatologije naučio sam kako većina kršćana nema ili želi razvijenu, sustavnu kronologiju, kronologiju kraja-vremena. Postoje neki kršćani čije je žarište ili glavnina na tome području kršćanstva za teološke, psihološke, ili denominacijske razloge. Ovi kršćani izgleda postaju opsjednuti s time kako će sve to završiti, i nekako promašuju žurnost evangelizacije! Vjernici ne mogu utjecati na Božji eshatološki (kraj-vremena) raspored, ali oni mogu sudjelovati u naredbi Evanđelja (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8). Većina vjernika potvrđuje Drugi Kristov dolazak i neki vrhunac kraja-vremena prema Božjim obećanjima. Poteškoće tumačenja uskravaju iz toga kako razumjeti ovaj privremeni vrhunac koji proizlazi iz nekoliko biblijskih paradoksa:

1. napetost između proročkih modela Staroga zavjeta i apostolskih modela Novoga zavjeta
2. napetost između biblijskoga monoteizma (jedan Bog za sve) i izbor Izraela (poseban narod)
3. napetost između uvjetovanog vida biblijskih Saveza i obećanja (“ako... onda”) i neuvjetovane Božje vjernosti za isкупljenje paloga čovječanstva
4. napetost između književnih žanrova Bliskoga Istoka i suvremenih zapadnjačkih književnih modela
5. napetost između Kraljevstva Božjeg kao sadašnjost, a ipak budućnost
6. napetost između uvjerenja u skorašnji Kristov povratak i uvjerenja kako se neki događaji moraju dogoditi prvo.

Raspravimo ove napetosti jednu po jednu.

PRVA NAPETOST (SZ-ne rasne, nacionalne, i zemljopisne skupine nasuprot svim vjernicima diljem čitavoga svijeta)

SZ-ni proroci pretkazuju obnovu židovskoga kraljevstva u Palestini sa središtem u Jeruzalemu gdje se skupljaju svi narodi Zemlje kako bi slavili i služili Davidovskome vladaru, ali niti Isus ni NZ-ni apostoli nikad ne stavljaju žarište na ovaj redoslijed. Nije li SZ nadahnut (usp. Mt 5:17-19)? Jesu li NZ-ni autori zanemarili ključne događaje na kraju-vremena?

Postoji nekoliko izvora obavijesti o kraju svijeta:

1. SZ-ni proroci (Izaija, Mihej, Malahija)
2. SZ-ni apokaliptički pisci (usp. Ez 37 - 39; Dn 7 - 12; Zah)
3. među-zavjetni, ne-kanonski židovski apokaliptički pisci (kao I. Henokova, na koju je smjerano u Judi)
4. Sâm Isus (usp. Mt 24; Mk 13; Luke 21)
5. pisanja Pavla (usp. I. Kor 15; II. Kor 5; I. Sol 4 - 5; II. Sol 2)
6. pisanja Ivana (I. Iv i Otk).

Uči li ovo sve o redoslijedu kraja-vremena (događaji, kronologija, osobe)? Ako ne, zašto? Nije li ovo sve nadahnuto (osim židovskih među-zavjetnih pisanja)?

Duh je otkrio istine SZ-nim piscima u pojmovima i skupinama koje su oni mogli razumjeti. Međutim, kroz napredujuće otkrivenje Duh je proširio ove SZ-ne eshatološke zamisli na sveopći doseg (“tajna Krista”, usp. Ef 2:11 - 3:13. Vidjeti Posebnu temu u 10:7). Ovdje je nekoliko mjerodavnih primjera:

1. grad Jeruzalem u SZ-u korišten je kao metafora Božjeg naroda (Sion), ali prenesen je u NZ kao pojam što izražava Božje prihvaćanje svih pokajanih, vjerujućih ljudi (Novi Jeruzalem iz Otk 21 - 22). Teološko širenje doslovnoga, fizičkog grada u Božji novi narod (vjerujući Židovi i pogani) nagoviješteno je u Božjem obećanju da će isкупiti palo čovječanstvo u Knjizi Postanka 3:15, prije negoli je uopće bilo ikojih Židova ili židovskoga glavnog grada. Čak je poziv Abrahamu (usp. Post 12:1-3) uključivao pogane (usp. Post 12:3; Izl 19:5)
2. u SZ-u neprijatelji Božjega naroda su okolni narodi drevnoga Bliskog Istoka, ali u NZ-u oni su bili prošireni na sve nevjerujuće, protu-Božje, sotonski-nadahnutе ljude. Bitka se premjestila od zemljopisnoga, područnoga sukoba na bitku širom svijeta, kozmički sukob (usp. Kol)
3. obećanje zemlje što je tako svojstveni dio u SZ-u (patrijarhalna obećanja Knjige Postanka, usp. Post 12:7; 13:15; 15:7.15; 17:8) sad je postalo čitava Zemlja. Novi Jeruzalem silazi da ponovno oblikuje Zemlju, ne Bliski Istok jedino ili isključivo (usp. Otk 21 - 22)
4. neki ostali primjeri SZ-nih proročkih proširenih zamisli su:
 - a. sjeme Abrahama sad je duhovno obrezano (usp. Rim 2:28-29)
 - b. narod Saveza sad uključuje pogane (usp. Hoš 1:10; 2:23, navedeno u Rim 9:24-26; također Lev 26:12; Izl 29:45, navedeno u II. Kor 6:16-18 i Izl 19:5; Pnz 14:2, navedeno u Titu 2:14)

- c. Hram je sada Isus (usp. Mt 26:61; 27:40; Iv 2:19-21) te kroz Njega mjesna Crkva (usp. I. Kor 3:16) i pojedinačni vjernik (usp. I. Kor 6:19)
- d. čak Izrael i njegova osobina opisana SZ-nim izričajima sad upućuje na čitav narod Božji (tj. "Izrael", usp. Rim 9:6; Gal 6:16, tj. "kraljevstvo svećeništva", usp. I. Pt 2:5.9-10; Otk 1:6).

Proročki model (tj. D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning-Hooks*) bio je ispunjen, proširen, i sad je više uključujući. Isus i apostolski pisci ne predstavljaju kraj vremena na isti način kao SZ-ni proroci (usp. Martin Wyngaarden, *The Future of The Kingdom in Prophecy and Fulfillment*). Suvremeni tumači koji pokušavaju načiniti SZ-ni model doslovnim ili mjerodavnim obrću Otkrivenje u posve židovsku knjigu i guraju značenje u raspršene, višeznačne izričaje Isusa i Pavla! NZ-ni pisci ne nijeću SZ-ne proroke, nego pokazuju njihov konačan sveopći dublji smisao. Ne postoji uređen, logičan sustav za Isusovu ili Pavlovu eshatologiju. Njihova je svrha prvenstveno iskupiteljska ili pastoralna (usp. I. Kor 15:58; I. Sol 4:18).

Međutim, čak unutar NZ-a postoji napetost. Ne postoji jasna sustavnost eshatoloških događaja. Na mnogo načina Otkrivenje iznenađujuće koristi SZ-na smjerenja za opis kraja umjesto Isusovih učenja (usp. Mt 24; Mk 13; ili Pavao!). Ono slijedi književni žanr započet od Ezekielia, Daniela, i Zaharije, ali razvijenog tijekom među-zavjetnoga razdoblja (židovska apokaliptička književnost). To je mogao biti Ivanov način povezivanja Staroga i Novoga zavjeta. Ono pokazuje uzorak staroga-doba ljudske pobune i Božju predanost iskupljenju! Ali mora biti zabilježeno da iako Otkrivenje smjera na SZ-ni jezik, osobe, i događaje, ono ih ponovno tumači u svjetlu prvoga stoljeća Rima (usp. Otk 1:7).

DRUGA NAPETOST (monoteizam nasuprot izabranog naroda)

Biblijski naglasak je na jednome osobnom, duhovnom, stvoritelju-iskupitelju, Bogu (usp. Izl 8:10; Iz 44:24; 45:5-7.14.18.21-22; 46:9; Jer 10:6-7). SZ-na jednoznačnost u njegovim vlastitim danima bila je njegov monoteizam. Svi od okolnih naroda bili su politeisti. Božja jedinstvenost srce je SZ-noga otkrivenja (usp. Pnz 6:4). Stvaranje je pozornica za svrhu zajedništva između Boga i čovječanstva, stvorenog na Njegovu sliku i sličnost (usp. Post 1:26-27). Međutim, čovječanstvo se pobunilo, griješeći protiv Božje ljubavi, vodstva, i svrhe (usp. Post 3). Božja ljubav i svrha bili su tako jaki i sigurni da je Bog obećao iskupiti palo ljudstvo (usp. Post 3:15)!

Napetost uskrsava kad Bog odabire koristiti jednoga čovjeka, jednu obitelj, jedan narod kako bi dohvatio ostatak čovječanstva. Božji izbor Abrahama i Židova kao kraljevstvo svećeništva (usp. Izl 19:4-6) prouzročilo je ponos umjesto služenja, isključivost umjesto uključivosti. Božji poziv Abrahama uključio je hotimičan blagoslov čitavoga čovječanstva (usp. Post 12:3). Mora biti zapamćeno i naglašeno kako je SZ-ni izbor bio za služenje, ne spasenje. Sav Izrael nikad nije bio u pravilnome odnosu s Bogom (tj. Rim 9:6), nikad vječno spašen temeljem isključivo njegova prvorođstva (usp. Iv 8:31-59; Mt 3:9), nego temeljem osobne vjere i poslušnosti (usp. Post 15:6, navedeno u Rim 4:3.9.22; Gal 3:6). Izrael je izgubio svoje poslanje (Crkva je sad kraljevstvo svećeništva, usp. 1:6; II. Pt 2:5.9), okrenuo je nalog u povlasticu, služenje u posebni položaj! Bog je odabrao jednoga kako bi odabrao sve!

TREĆA NAPETOST (uvjetovani Savezi nasuprot neuvjetovanih Saveza)

Postoji teološka napetost ili paradoks između uvjetovanih i neuvjetovanih Saveza. Jamačno je istinito kako je Božja iskupiteljska svrha/naum neuvjetovano (usp. Post 15:12-21 i dolazak Mesije). Međutim, naredeni odaziv ljudi uvijek je uvjetovan!

Ovaj "ako... onda" uzorak pojavljuje se u oba i SZ-u i NZ-u. Bog je vjeran; čovječanstvo je nevjerno. Ova je napetost prouzročila mnogo pomutnje. Tumači su bili usmjereni žarištu na samo jedan "rog dvojbe", Božju vjernost ili ljudski napor, Božju suverenost ili slobodna volja čovječanstva. Oboje je biblijsko i neophodno.

Ovo uspostavlja odnos s eshatologijom, s Božjim SZ-nim obećanjima Izraelu. Ako Bog obeća, to i rješava! Bog je vezan na Svoja obećanja; Njegov je ugled uključen (usp. Ez 36:22-38). Neuvjetovani i uvjetovani Savezi sreću se u Kristu (usp. Iz 53), ne Izraelu! Božja konačna vjernost leži u iskupljenju svih koji će se pokajati i uzvjerovati, a ne u kome je bio vaš otac/majka! Krist, ne Izrael, jeste ključ svih Božjih Saveza i obećanja. Ako postoji teološka parenteza u Bibliji, to nije Crkva, nego Izrael (usp. Djela 7 i Gal 3).

Poslanje naviještanja Evanđelja svijetu prešlo je na Crkvu (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8). To je ipak uvjetovani Savez! Ovo ne podrazumijeva kako je Bog posve odbacio Židove (usp. Rim 9 - 11). Mora postojati mjesto i svrha za kraj-vremena, vjerujući Izrael (usp. Zah 12:10).

ČETVRTA NAPETOST (blisko-istočni književni modeli nasuprot zapadnjačkim modelima)

Žanr je kritički dio u ispravnome tumačenju Biblije. Crkva se razvila u zapadnjačkoj (Grčka) kulturalnoj okolnosti. Istočnjačka književnost daleko je više slikovita, metaforička, i simbolička negoli suvremeni, zapadnjački kulturalni književni

modeli. Usredotočuje se na ljude, susrete, i događaje više negoli jezgrovite propozicijske istine. Kršćani su bili krivi zbog uporabe svojih povijesnih i književnih modela kako bi tumačili biblijsko proročanstvo (oba i SZ-no i NZ-no). Svaki je naraštaj i zemljopisni entitet koristio svoju kulturu, povijest, i književnost za tumačenje Knjige Otkrivenja. Svaki od njih bio je u krivu! Oholo je misliti kako je suvremena zapadnjačka kultura žarište biblijskoga proročanstva!

Žanr u kojem je izvorni, nadahnuti autor odabrao pisati jeste književni ugovor s čitateljem. Knjiga Otkrivenja nije povijesna pripovijetka. Ona je složenica pisma (poglavlja 1 - 3), proročanstva, i uglavnom apokaliptičke književnosti. Krivo je učiniti Bibliju onom koja kaže više negoli je bila nakana izvornoga autora kao što je i učiniti je onom koja kaže manje od onoga što je bilo namjeravano! Oholost tumača i dogmatizam čak su neprimjereniji u knjizi kao što je Otkrivenje.

Crkva se nikad nije usuglasila o primjerenome tumačenju Knjige Otkrivenja. Moja briga je čuti i baviti se s čitavom Biblijom, ne samo s nekim odvojenim dijelom(djelovima). Biblijski istočnjački misaoni-sklop predstavlja istinu u napetošću-ispunjenim parovima. Naša zapadnjačka težnja prema propozicijskoj istini nije neispravna, nego neuravnotežena! Ja mislim kako je moguće pomaknuti barem nešto s mrtve točke u tumačenju Knjige Otkrivenja bilježenjem njene mijenjajuće svrhe za naraštaje vjernika koji dolaze. Svim tumačima očito je kako Knjiga Otkrivenja mora biti tumačena u svjetlu njenih vlastitih dana i njenog žanra (Fee i Stuart, *How To Read the Bible For All Its worth*, str. 249-264). Povijesni pristup Knjizi Otkrivenja mora se baviti time što su prvi čitatelji mogli, i jesu, razumjeli (tj. John L. Bray, *Matthew 24 Fulfilled*). Na mnogo načina suvremeni su tumači izgubili značenje mnogih simbola Knjige. Početna glavna istina Knjige Otkrivenja bila je ohrabriti prognane vjernike. Ona je pokazivala Božji nadzor povijesti (kao što su činili SZ-ni proroci); ona je potvrdila da se povijest kreće prema određenome završetku, osudi ili blagoslovu (kao što su činili SZ-ni proroci). Ona je potvrdila u prvome stoljeću židovskim apokaliptičkim pojmovima Božju ljubav, prisutnost, silu, i suverenost!

Ona djeluje na ove iste teološke načine prema svakome naraštaju vjernika. Ona prikazuje kozmičku borbu dobra i zla. Pojednosti prvoga stoljeća mogu biti izgubljene za nas, ali ne snažna, tješiteljska istina. Kad suvremeni, zapadnjački tumači pokušavaju siliti pojedinosti Otkrivenja u svoju današnju povijest, uzorak krivih tumačenja nastavlja se!

Posve je moguće da pojedinosti Knjige postaju ponovno upadljivo doslovne (kao što je bilo sa SZ-om u vezi s rođenjem, životom, i smrću Krista) za zadnji naraštaj vjernika kad se suoče s navalom protu-Božjega vođe (usp. II. Sol 2) i kulturom. Nitko ne može znati ova doslovna ispunjenja Knjige Otkrivenja sve dok riječi Isusa (usp. Mt 24; Mk13; i Lk 21) i Pavla (usp. I. Kor 15; I. Sol 4 - 5; i II. Sol 2) također ne postanu povijesni dokaz. Pogadanje, nagađanje, i dogmatizam svi su neprimjereni. Apokaliptička književnost dozvoljava ovu gipkost. Hvala Bogu za slike i simbole koji nadmašuju povijesnu pripovijetku! Bog je u nadzoru; On kraljuje; On dolazi!

Većina suvremenih komentatora promašuju glavnu točku žanra! Suvremeni zapadnjački tumači često traže jasan, logičan sustav teologije radije negoli da postanu poštene prema višeznačnim, simboličkim, dramatskim žanrom židovske apokaliptičke književnosti. Ova je istina dobro izražena od Ralpa P. Martina u njegovu članku, "Pristupi egzegezi Novoga zavjeta", u knjizi *New Testament Interpretation*, izdanoj od I. Howarda Marshalla:

"Osim ako ne shvaćamo dramatsku kakvoću ovoga pisanja i ne poričemo način na koji jezik biva korišten kao prenositelj za izražavanje religijske istine, mi ćemo strašno zalutati u našem razumijevanju Apokalipse, i pogrešno pokušati tumačiti njena viđenja kao misao koja je mogla biti knjiga doslovne proze i biti zabrinuti da opišemo događaje empirijske i datirane povijesti. Pokušati kasniji pravac jeste trčati u sve vrste poteškoća tumačenja. Mnogo ozbiljnije to vodi izobličavanju sržnoga značenja apokaliptičkoga i tako se promašuje velika vrijednost ovoga dijela Novoga zavjeta kao dramatske tvrdnje u mitološkome jeziku Božje suverenosti u Kristu i paradoks njegove uloge koja spaja silu i ljubav (usp. 5:5.6; Lav je Janje)" (str. 235).

W. Randolph Tate je u svojoj knjizi *Biblical Interpretations* rekao:

"Nijedan drugi žanr Biblije nije bio tako vatreno čitan s toliko deprimirajućih ishoda kao apokalipse, posebice knjige Daniela i Otkrivenje. Ovaj je žanr trpio od kobne povijesti pogrešnoga tumačenja zbog temeljnoga nerazumijevanja njegovih književnih oblika, građe, i svrhe. Zbog njegove jasne tvrdnje kako će otkriti što se uskoro mora dogoditi, apokalipse su bile viđene kao karta ceste u budućnost i nacrt budućnosti. Tragična mana u ovome gledištu jeste pretpostavka kako je okosnica upućivanja knjige čitateljevo sadašnje doba radije negoli autorovo. Ovaj pogrešni pristup apokalipsama (poglavitito Otkrivenju) određuje djelo kao da je ono bilo kriptogram kojim sadašnji događaji mogu biti korišteni za tumačenje tekstualnih simbola. ... Prvo, tumač mora shvatiti kako apokaliptičko navješćuje svoje poruke kroz simbolizam. Tumačiti simbol doslovno kad je on metaforički jednostavno je pogrešno tumačenje. Pitanje nije jesu li događaji u apokaliptičkome povijesni. Događaji mogu biti povijesni; oni su se stvarno mogli dogoditi, ili se mogu dogoditi, ali autor predstavlja događaje i navješćuje značenje kroz slike i prilike" (str. 137).

Iz *Dictionary of Biblical Imagery*, izdano od Rykena, Wilhosta i Longmana III:

"Današnji čitatelji često su smeteni i zbunjeni ovim žanrom. Neočekivana slika i iskustva van-ovoga-svijeta izgledaju čudno i neusklađeno s većinom Pisma. Uzimanje ove književnosti pred lice vrijednosti stavlja mnoge čitatelje da se koprcaju kako bi odredili 'što će se dogoditi kada', i tako promašuju nakanu apokaliptičke poruke" (str. 35).

PETA NAPETOST (Kraljevstvo Božje kao sadašnjost a ipak budućnost)

Kraljevstvo Božje jeste sadašnjost, a ipak budućnost. Ovaj teološki paradoks postaje usredotočen na glavnu točku eshatologije. Ako netko očekuje doslovno ispunjenje svih SZ-nih proročanstava Izraelu onda Kraljevstvo postaje uglavnom obnova Izraela na zemljopisni položaj i teološku nadmoćnost! Ovo bi zahtijevalo da Crkva bude tajno uznesena u poglavlju 5 a preostala poglavlja odnose se na Izrael (ali zabilježite Otk 22:16).

Međutim, ako je žarište na Kraljevstvo koje biva ustoličeno od obećanoga SZ-nog Mesije, onda je to sadašnjost s Kristovim prvim dolaskom, i onda žarište postaje Kristovo utjelovljenje, život, učenja, smrt, i uskrsnuće. Teološki naglasak je na sadašnjem spasenju. Kraljevstvo je došlo, SZ je ispunjen u Kristovoj ponudi spasenja svima, ne u Njegovome tisućgodišnjem kraljevanju nad nekima!

Jamačno je istinito da Biblija govori o oba Kristova dolaska, ali gdje se mora staviti naglasak? Meni izgleda kako se većina SZ-nih proročanstava usredotočuje na Prvi dolazak, ustanovljenje Mesijanskoga kraljevstva (usp. Dn 2). Na mnogo načina ovo je analogno vječnoj Božjoj kraljevini (usp. Dn 7). U SZ-u žarište je na vječnoj Božjoj kraljevini, ipak mehanizam za to očitovanje kraljevine je služba Mesije (usp. I. Kor 15:26-27). Nije pitanje što je od ovoga istinito; oboje je istinito, ali gdje je naglasak? Mora biti rečeno kako su neki tumači toliko usredotočeni na tisućgodišnju kraljevinu Mesije (usp. Otk 20) da su promašili biblijsko žarište na vječnoj kraljevini Oca. Kristova kraljevina je spremni događaj. Kao što dva Kristova dolaska nisu bila očita u SZ-u, nije niti privremena kraljevina Mesije!

Ključ za Isusovo propovijedanje i učenje jeste Božje kraljevstvo. Oba su sadašnjost (u spasenju i služenju), i budućnost (u širenju i sili). Otkrivenje, ako se usredotočuje na Mesijansko tisućgodišnje kraljevanje (usp. Otk 20), jeste prethodno, ne konačno (usp. Otk 21 – 22). Iz SZ-a nije očito da je privremena kraljevina neophodna; ustvari, Mesijanska kraljevina iz Knjige proroka Daniela 7 je vječna, ne tisućgodišnja.

ŠESTA NAPETOST (skorašnji Kristov povratak nasuprot odgođenoj *Parusiji*)

Većina vjernika mislila je kako Krist dolazi uskoro, nenadano, i neočekivano (usp. Mt 10:23; 24:27.34.44; Mk 9:1; 13:30; Otk 1:1.3; 2:16; 3:11; 22:7.10.12.20). Ali svaki naraštaj vjernika pun očekivanja tako je bio u krivu! Skorost (neposrednost) Isusova povratka snažno je obećana nada svakoga naraštaja, ali stvarnost za samo jedan (i taj jedan je onaj progonjeni). Vjernici moraju živjeti kao da će Njegov dolazak biti sutra, ali imati naum i izvršiti Veliko poslanje (usp. Mt 28:19-20) ako On oklijeva.

Neki odlomci u Evanđeljima (usp. Mk 13:10; Lk 17:2; 18:8) te I. i II. Poslanica Solunjanima temeljeni su na odgođenome Drugom dolasku (*Parusija*). Postoje neki povijesni događaji koji se moraju dogoditi prvo:

1. evangelizacija širom svijeta (usp. Mt 24:14; Mk 13:10)
2. otkrivenje “Čovjeka grijeha” (usp. Mt 24:15; II. Sol 2; Otk 13)
3. veliko progonstvo (usp. Mt 24:21.24; Otk 13).

Postoji namjeravana višeznačnost (usp. Mt 24:42-51; Mk 13:32-36)! Živjeti svaki dan kao da je bio vaš zadnji ali imati naum i obuku za buduću službu!

DOSLJEDNOST I RAVNOTEŽA

Mora biti rečeno da sve različite škole suvremenoga tumačenja eshatologije sadrže pola istina. Oni objašnjavaju i tumače neke tekstove dobro. Poteškoća leži u dosljednosti i ravnoteži. Često postoji niz pretpostavki koje koriste biblijski tekst kako bi ispunile unaprijed-postavljeni teološki kostur. Biblija ne otkriva logičku, kronološku, sustavnu eshatologiju. Ona je kao obiteljski album. Slike su prave, ali ne uvijek po redu, u okviru, u logičkom poretku. Neke su od slika ispale iz albuma i kasniji naraštaji članova obitelji ne znaju točno kako ih staviti natrag. Ključ primjerenoga tumačenja Knjige Otkrivenja jeste nakana izvornoga autora otkrivena u njegovu odabiru književnoga žanra. Većina tumača nastoji prenijeti svoje egzegetske alate i postupke iz drugih žanrova NZ-a u svoja tumačenja Otkrivenja. Oni se usredotočuju na SZ umjesto da dozvole učenjima Isusa i Pavla postaviti teološku građu i dopustiti Otkrivenju djelovati kao slikovit prikaz.

Moram priznati da ja pristupam ovome komentaru sa strahom i uznemirenošću, ne zbog prokletstva Knjige Otkrivenja 22:18-19, nego zbog stupnja borbe mišljenja u tumačenju ove Knjige što je ona prouzročila i nastavlja uzrokovati među Božjim narodom. Ja volim Božje otkrivenje. To je istina otkad su svi ljudi lašci (usp. Rim 3:4)! Molim koristite ovaj komentar kao nakanu zamišljenu da bude izazovom a ne konačan, kao putokaz a ne karta ceste, kao “što ako”, ne “tako kaže Gospodin”. Ja sam se suočio licem u lice sa svojom vlastitom nedostatnošću, pristranostima, i teološkim rasporedom. Vidio sam ovo isto i kod drugih tumača. Gotovo izgleda kako ljudi nalaze u Knjizi Otkrivenja ono što oni očekuju da će naći. Žanr daje sâm sebe da bude zlorabljen! Međutim, on je u Bibliji sa svrhom. Njegovo smještanje kao zaključna “riječ” nije slučajno! On ima poruku od Boga Njegovoj djeci svakoga pojedinog i svakog naraštaja. Bog nam želi da razumijemo! Hajdemo spojiti ruke, ne napraviti tabore; hajdemo potvrditi što je jasno i središnje, ne sve što može biti, moglo bi biti, može biti istinito. Bog nam pomogao svima!!

Koristite ovaj prostor za popis svojih vlastitih pretpostavki o tome kako tumačiti Knjigu Otkrivenja. Svaki od nas nosi svoje predrasude sa sobom u tumačenje ove Knjige. Odrediti ih pomaže nam prevladati njihov utjecaj i granice našega dogmatizma.

1.

2.

3.

4.

UVOD U PROROČANSTVO STAROGA ZAVJETA

I. UVOD

A. Uvodne izjava

1. Vjerujuća zajednica ne slaže se s time kako tumačiti proročanstvo. Ostale istine bile su čvrsto postavljene kao ortodoksno [pravovjerno – op.prev.] gledište kroz stoljeća, ali ne i ova.
2. Postoji nekoliko dobro određenih stupnjeva SZ-noga proročanstva:
 - a. pred-monarhijsko (prije kralja Šaula):
 - 1) pojedinačno pozvani proroci:
 - a) Abraham - Knjiga Postanka 20:7
 - b) Mojsije - Knjiga Brojeva 12:6-8; Ponovljeni zakon 18:15; 34:10
 - c) Aron - Knjiga Izlaska 7:1 (govornik za Mojsija)
 - d) Mirjam - Knjiga Izlaska 15:20
 - e) Medad i Eldad - Knjiga Brojeva 11:24-30
 - f) Debora - Knjiga o Sucima 4:4
 - g) neimenovan – Knjiga o Sucima 6:7-10
 - h) Samuel - I. Knjiga o Samuelu 3:20
 - 2) upućivanja na proroke kao skupinu - Ponovljeni zakon 13:1-5; 18:20-22
 - 3) proročke skupine ili cehovi - I. Knjiga o Samuelu 10:5-13; 19:20; I. Kraljevima 20:35.41; 22:6.10-13; II. Kraljevima 2:3.7; 4:1.38; 5:22; 6:1, itd.
 - 4) Mesija nazvan prorok - Ponovljeni zakon 18:15-18
 - b. monarhijski proroci koji nisu pisali (oni naslovljavaju kralja):
 - 1) Gad - I. Knjiga o Samuelu 7:2; 12:25; II. Samuelova 24:11; I. Ljetopisa 29:29
 - 2) Natan - II. Knjiga o Samuelu 7:2; 12:25; I. Kraljevima 1:22
 - 3) Ahija - I. Knjiga o Kraljevima 11:29
 - 4) Jehu - I. Knjiga o Kraljevima 16:1.7.12
 - 5) neimenovan - I. Knjiga o Kraljevima 18:4.13; 20:13.22
 - 6) Ilija - I. Knjiga o Kraljevima 18; II. Kraljevima 2
 - 7) Mihej - I. Knjiga o Kraljevima 22
 - 8) Elizej – II. Knjiga o Kraljevima 2:8.13
 - c. klasična pisanja proroka (oni naslovljavaju narod kao i kralja): Izaija - Malahija (osim Daniela).

B. Biblijski pojmovi

1. *ro'eh* (BDB 909) = vidjelac, I. Knjiga o Samuelu 9:9. Ovo upućivanje pokazuje prijelaz na pojas *Nabi*, što znači “prorok” i dolazi iz korijena, “pozvati”. *Ro'eh* je iz općega hebrejskog pojma “vidjeti”. Ta osoba razumije Božje načine i naume i bila je pitana za savjet da ustanovi Božju volju u nekome pitanju
2. *hozeh* (BDB 302) = vidjelac, II. Knjiga o Samuelu 24:11. U osnovi to je istoznačnica za *ro'eh*. Pojam je od rijetkoga hebrejskog pojma “vidjeti”. To je oblik rjeđega hebrejskog pojma “vidjeti”. Participni oblik najčešće je upotrebljavan za upućivanje na proroke
3. *nabi'* (BDB 611) = prorok, srodan akadskome glagolu *nabu* = “pozvati” te arapskome *naba'a* = “najaviti”. Ovo je najuobičajeniji SZ-ni pojam za označavanje proroka. Bio je uporabljen više od 300 puta. Točna etimologija je neizvjesna, ali “pozvati” sad izgleda najbolja mogućnost. Moguće najbolje razumijevanje dolazi iz YHWH-inog opisa Mojsijeva odnosa prema faraonu posredstvom Arona (usp. Izl 4:10-16; 7:1; Pnz 5:5). Prorok je netko tko govori za Boga Njegovu narodu (usp. Am 3:8; Jer 1:7.17; Ez 3:4)
4. sva tri pojma korištena su za proročku službu u I. Knjizi Ljetopisa 29:29; Samuel - *Ro'eh*; Natan - *Nabi'*; i Gad - *Hozeh*
5. izričaj *'ish ha - 'elohim*, “čovjek od Boga”, također je šira oznaka za Božjega govornika. Upotrijebljen je oko 76 puta u SZ-u u smislu “prorok”
6. riječ “prorok” grčkoga je podrijetla. Dolazi od: (1) *pro* = “pred” ili “za”; (2) *phemi* = “govoriti”.

II. ODREDBA PROROČANSTVA

- A. Pojam “proročanstvo” ima šire semantičko polje u hebrejskome negoli u engleskome. Židovi su označili povijesne knjige od Jošue do Knjige o Kraljevima (osim Knjige o Ruti) kao “rani proroci”. Obojica i Abraham (Post 20:7; Ps 105:5) i Mojsije (Pnz 18:18) označeni su kao proroci (isto tako i Mirjam, Izl 15:20). Prema tome, budite na oprezu glede pretpostavljenih engleskih odredbi!
- B. “Prorokovanje može biti valjano određeno kao takvo razumijevanje povijesti koje prihvaća značenje jedino u pojmovima božanske brige, božanske svrhe, božanskoga sudjelovanja” (*Interpreter’s Dictionary of the Bible*, tom 3, str. 896).
- C. “Prorok nije niti filozof ni sustavni teolog, nego zavjetni posrednik koji prenosi Božju riječ Njegovu narodu kako bi oblikovao njihovu budućnost preinakom njihove sadašnjosti” (“Proroci i proročanstvo”, *Encyclopedia Judaica*, tom 13, str. 1152).

III. SVRHA PROROČANSTVA

- A. Proročanstvo je način za Boga da govori Svome narodu, osiguravajući vodstvo u njihovoj sadašnjoj okolnosti i nadi u Njegov nadzor njihovih života i svjetskih događaja. Njihova je poruka u osnovi bila skupna. Značila je ukor, ohrabrenje, izazivanje vjere i pokajanja, te izvješćivanje Božjeg naroda o Njemu Sāmome te Njegovim naumima. Često je bilo korišteno za jasno otkrivenje Božjega odabira govornika (Pnz 13:1-3; 18:20-22). Ovo je, u konačnici, moralo upućivati na Mesiju.
- B. Često, proroci su uzimali povijesne ili teološke krize svoga vremena i prenosili ih u eshatološku okolnost. Ovaj pogled na kraj-vremena povijesti (teološki) jedinstven je za Izraela te njegov osjećaj Božanskoga i obećanja temeljem Saveza.
- C. Izgleda da služba proroka uravnotežuje (Jer 18:18) i nadomješćuje službu velikoga svećenika kao način spoznaje Božje volje. Urim i Tumim prelaze u govornu poruku od Božjega govornika. Služba proroka izgleda da je isto tako nestala u Izraelu nakon Malahije (ili pisanja Knjige Ljetopisa). Ne pojavljuje se sve do 400 godina kasnije s Ivanom Krstiteljem. Neizvjesno je kako se novozavjetni dar “proročanstva” odnosi prema SZ-u. Novozavjetni proroci (Djela 11:27-28; 13:1; 14:29.32.37; 15:32; I. Kor 12:10.28-29; Ef 4:11) nisu objavitelji novoga otkrivenja, nego pred-priповјedači i pred-kazivači Božje volje u tekućim okolnostima.
- D. Proročanstvo nije isključivo ili prvenstveno po prirodi ono koje predviđa. Predviđanje je jedan način potvrde njegove službe i njegove poruke, ali mora biti zabilježeno da “... manje od 2% SZ-noga proročanstva je mesijansko. Manje od 5% posebice opisuje doba Novoga saveza. Manje od 1% odnosi se na događaje koji se tek moraju dogoditi” (Fee i Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 166).
- E. Proroci predstavljaju Boga narodu, dok svećenici predstavljaju narod Bogu. Ovo je općenita izjava. Postoje iznimke kao Habakuk, koji upućuje pitanja Bogu.
- F. Jedan od razloga zašto je teško razumjeti proroke je taj da ne znamo kako su njihove Knjige bile ustrojene. Nisu kronološke. Izgleda da su tematske, ali ne uvijek na način koji bi bio očekivan. Često ne postoji očita povijesna okolnost, vremenski okvir, ili jasna podjela između proroštava. Teško je: (1) pročitati Knjige odjednom; (2) napraviti njihov kratki pregled po temama; i (3) utvrditi središnju istinu ili autorovu nakanu u svakome proroštvu.

IV. ZNAČAJKE PROROČANSTVA

- A. Izgleda da u Starome zavjetu postoji razvitak zamisli “prorok” i “proročanstvo”. U ranome Izraelu razvijalo se udruženje proroka, vođenih snažnim karizmatičkim vođom kao Ilija ili Elizej. Ponekad je izričaj “sinovi proroka” bio korišten za označavanje ove skupine (II. Kr 2). Proroci toga vremena bili su obilježeni oblicima zanosa (I. Sam 10:10-13; 19:18-24).
- B. Međutim, ovo je razdoblje vrlo brzo prešlo u vrijeme pojedinačnih proroka. Bilo je onih proroka (obojih i pravih i krivih) koji su se poistovjećivali s kraljem, te živjeli u palači (Gad, Natan). Isto tako, bilo je onih koji su bili neovisni, ponekad potpuno nepovezani sa stvarnim stanjem izraelskoga društva (Amos). Postojali su i muški i ženski (II. Kr 22:14).
- C. Prorok je često bio objavitelj budućnosti, uvjetovan trenutačnim odazivom osobe ili naroda. Često je prorokov zadatak bio razotkrivanje Božjega sveopćeg nauma za Njegovo Stvorenje koji nije bio pod utjecajem odaziva ljudi. Ovaj je sveopći eshatološki naum jedinstven među prorocima Izraela u drevnome Bliskom Istoku. Proricanje i odanost Savezu bila su dva žarišta proročkih poruka (usp. Fee i Stuart, str.

150). Ovo podrazumijeva da su proroci prvenstveno bili jedinstveni u žarištu. Uobičajeno, ali ne isključivo, oni naslovljuju narod Izraela.

Većina proročke građe bila je predstavljena usmeno. Poslije je bilo usklađeno značenjem tema ili kronologijom, ili drugim uzorcima bliskoistočne književnosti, koje su nam izgubljene. Zato jer je bilo usmeno, ono nema građu kao pisana proza. Ovo čini Knjige teškima za glatko čitanje i teškima za razumijevanje bez posebne povijesne okolnosti. Proroci koriste nekoliko uzoraka za prijenos svojih poruka:

1. sudska pozornica – Bog dovodi Svoj narod na sud; često je to slučaj razvoda gdje YHWH odbacuje Svoju Ženu (Izraela) zbog njene nevjernosti (Hoš 4; Mih 6)
2. pogrebna naricaljka – posebna nakana ove vrste poruke i njene osobine “jao” odvaja je kao poseban oblik (Iz 5; Hab 2)
3. izricanje blagoslova Saveza – naglašena je uvjetovana narav Saveza i posljedice su, i pozitivne i negativne, izriječkom navedene za budućnost (Pnz 27 – 28).

V. BIBLIJSKA SVOJSTVA ZA OVJERU ISTINSKOGA PROROKA

- A. Ponovljeni zakon 13:1-5 (predviđanja/znakovi).
- B. Ponovljeni zakon 18:9-22 (krivi proroci/pravi proroci).
- C. I muškarci i žene bili su pozvani i označeni kao proroci ili proročice:
 1. Mirjam - Knjiga Izlaska 15
 2. Debora – Knjiga o Sucima 4:4-6
 3. Hulda – II. Knjiga o Kraljevima 22:14-20; II. Ljetopisa 34:22-28.U okolnim kulturama proroci su bili ovjereni sredstvima vraćanja. U Izraelu oni su bili ovjereni:
 1. teološkim ispitom – uporaba imena YHWH
 2. povijesnim ispitom – točna predviđanja.

VI. KORISNI VODIČI ZA TUMAČENJE PROROČANSTVA

- A. Nađite nakanu izvornoga proroka (uređivača) bilježenjem povijesne okolnosti i književnoga okvira svakog proroštva. Uobičajeno će to uključiti Izraelovo kidanje Mojsijevskog Saveza na neki način.
- B. Pročitajte i tumačite čitavo proroštvo, ne samo dio; napravite kratki pregled kao sadržaj. Vidite kako se to odnosi na okolna proroštva. Pokušajte napraviti kratki pregled čitave Knjige (po književnim jedinicama i stupnju odlomka).
- C. Pretpostavite doslovno tumačenje odlomka sve dok vas nešto u sâmom tekstu ne potakne na simboličku uporabu; potom nastojte staviti simbolički jezik u prozu.
- D. Raščlanite simboličko djelovanje u svjetlu povijesne okolnosti i usporednih odlomaka. Budite sigurni da ste upamtili kako je to drevna bliskoistočna književnost, a ne zapadnjačka ili suvremena književnost.
- E. Pomno razmotrite predviđanja:
 1. Jesu li ona isključivo za autorovo vrijeme?
 2. Jesu li ona poslije bila ispunjena u povijesti Izraela?
 3. Jesu li ona ipak budući događaji?
 4. Imaju li ona tadašnje ispunjenje a ipak buduće ispunjenje?
 5. Dozvolite autorima Biblije, ne suvremenim autorima, voditi vaše odgovore.Posebne pozornosti:
 1. Je li predviđanje pobliže određeno uvjetovanim odazivom?
 2. Je li izvjesno kome je naslovljeno proročanstvo (i zašto)?
 3. Postoji li i biblijska i/ili povijesna mogućnost za višestruka ispunjenja?

4. NZ-ni autori bili su pod nadahnućem sposobni vidjeti Mesiju na mnogim mjestima u SZ-u koja nama nisu očita. Izgleda da su koristili doktrinu ili igru riječi. Budući mi nismo nadahnuti, bolje da taj pristup ostavimo njima.

VII. KORISNE KNJIGE

Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic od D. Brenta Sandjja

Guide to Biblical Prophecy od Carla E. Armerdinga i W. Warda Gasquea

How to Read the Bible for All Its Worth od Gordona Feeja i Douglasa Stuarda

My Servants the Prophets od Edwarda J. Younga

The Expositor's Bible Commentary, tom 6, "Izaija - Ezekiel", Zondervan

The Prophecies of Isaiah od J. A. Alexandera, 1976., Zondervan

Exposition of Isaiah od H. C. Leupolda, 1971., Baker

UVOD U KNJIGU OTKRIVENJA

UVODNE IZJAVE

- A. Većinu moga zrelog akademsko/teološkoga života imao sam pretpostavku da je oni koji vjeruju Bibliji uzimaju “doslovno” (i to je uistinu istina za povijesnu pripovijetku). Međutim, postajalo mi je više i više očitije da uzimanje proročanstva, poezije, parabola, i apokaliptičke književnosti doslovno znači promašiti glavnu točku nadahnutoga teksta. Autorova nakana, ne doslovnost, ključ je primjerenoga tumačenja Biblije. Učiniti da Biblija kaže više (doktrinarna posebnost) opasno je i navodi na pogriješno mišljenje u njenu tumačenju na takav način kao da se učinilo da ona kaže manje negoli je bilo namjeravano od izvornoga, nadahnutog pisca. Žarište mora biti širi okvir, povijesna okolnost, i nakana autora izražena u samome tekstu i u njegovu odabiru žanra. Žanr je književni ugovor između autora i čitatelja. Propustiti ovaj trag jamačno je vođenje u krivo tumačenje!
- Knjiga Otkrivenja je zasigurno istinita, ali nije povijesna pripovijetka, nije namjeravana da bude uzeta doslovno. Sâm žanr nam vrišti ovu glavnu točku samo ako je mi želimo čuti. Ovo ne znači kako ona nije nadahnuti, ili nije istinita; ona je upravo slikovita, tajnovita, simbolička, metaforička, i maštovita. Prvo stoljeće Židova i kršćana bilo je blisko s ovom vrstom književnosti, ali mi nismo! Kršćanski simbolizam u *The Lord of the Rings* ili *Chronicles of Narnia* moguće su suvremene usporednice.
- B. Knjiga Otkrivenja jedinstven je židovski književni žanr, apokaliptički. Često je bio korišten u napetošću - ispunjenima vremenima (tj. Izrael prevladan od poganskih sila) kako bi izrazio uvjerenje da je Bog bio u nadzoru povijesti i donijet će oslobođenje Svome narodu. Ova vrsta književnosti obilježena je:
1. jakim osjećajem sveopće suverenosti Božje (monoteizam i determinizam)
 2. bitkom između dobra i zla, ovoga doba zla i doba pravednosti koje mora doći (dualizam)
 3. uporabom tajnih kodiranih riječi (uobičajeni oblik iz SZ-a ili među-zavjetne židovske apokaliptičke književnosti)
 4. uporabom boja, životinja, ponekad životinja/ljudi
 5. uporabom simboličkih brojeva (tj. 4, 6, 7, 10, 12)
 6. uporabom anđeoskoga posredovanja posredstvom viđenja i snova, ali uobičajeno kroz anđeosko tumačenje
 7. prvenstvenom usredotočenošću na skori-dolazak, klimatske događaje kraja-vremena (Novo doba)
 8. uporabom utvrđenih niza simbola, ne stvarnosti, za naviještanje poruke od Boga o kraju-vremena
 9. neki primjeri ove vrste žanra su:
 - a. Stari zavjet:
 - (1) Knjiga proroka Izaije 13 - 14; 24 - 27; 56 - 66
 - (2) Knjiga proroka Ezekiel 1; 26 - 28; 33 - 48
 - (3) Knjiga proroka Daniela 7 - 12
 - (4) Knjiga proroka Joela 2:28 - 3:21
 - (5) Knjiga proroka Zaharije 1 - 6; 12 - 14
 - b. Novi zavjet:
 - (1) Evandjelje po Mateju 24; Marko 13; Luka 21; i I. Poslanica Korinćanima 15 (na neke načine)
 - (2) II. Poslanica Solunjanima 2 (na većinu načina)
 - (3) Knjiga Otkrivenja (poglavlja 4 - 22)
 - c. Knjiga proroka Daniela 7 - 12 i Otkrivenje 4 - 22 klasični su primjeri ovoga žanra u Bibliji
 10. ne-kanonske (uzeto iz D. S. Russell, *The Method and Message of Jewish Apocalyptic*, str. 37-38):
 - a. I. Henokova, II. Henokova (Tajne Henoka)
 - b. Knjiga svečanosti
 - c. Proroštva Sibile III., IV., V.

- d. Zavjet dvanaestorice patrijarha
- e. Salomonovi psalmi
- f. Mojsijeva pretpostavka
- g. Mučeništvo Izaije
- h. Mojsijeva apokalipsa (Život Adama i Eve)
- i. Abrahamova apokalipsa
- j. Abrahamov zavjet
- k. II. Ezdrina (IV. Ezdrina)
- l. II. i III. Baruhova

11. u ovome žanru postoji smisao dvojnosti. On stvarnost gleda kao nizove dualizama, suprotivosti, ili napetosti (tako uobičajeno u Ivanovim pisanjima) između:

- a. Neba - Zemlje
- b. Doba zla (zli ljudi i zli anđeli) – Novo doba pravednosti (pobožni ljudi i pobožni anđeli)
- c. tekuće postojanje – buduće postojanje.

Sve od ovoga je kretanje prema dovršetku prouzročeno Bogom. Ovo nije svijet kakvim je Bog namjeravao da bude, ali On nastavlja naum, djelo, i zamisao Svoje volje za obnovu prisnoga zajedništva započetog u Vrtu Eden. Događaj Krista je razvođe Božjega nauma, ali dva Dolaska prouzročila su isprepleteni dualizam.

C. Ova apokaliptička djela nikad nisu bila predstavljena usmeno; ona su bila uvijek pisana. Ona su visoko, književna djela. Građa je ključna za primjereno tumačenje. Glavni dio ciljane građe Knjige Otkrivenja je sedam književnih jedinica, koje su usporedne jedna s drugom do neke mjere (npr. sedam pečata, sedam truba, i sedam čaša). Sa svakim krugom osuda jača: pečati, $\frac{1}{4}$ uništenja; trube, $\frac{3}{4}$ uništenja; čaše, potpuno uništenje. Unutar svake književne jedinice događa se Drugi dolazak Krista ili neki eshatološki događaj: (1) šesti pečat, 6:12-17; (2) sedma truba, 11:15-18; i neki anđeo osude na kraju- vremena u 14:14- 20; (3) sedma čaša, 16:17-21 i ponovno u 19:11-21 i opet ponovno u 22:6-16 (također zabilježite trostruki naslov za Boga u 1:4.8 i Krista u 1:17.18, “koji jeste, koji bijaše, i koji mora doći”, zabilježite budući vid je izostavljen u 11:17 i 16:5 što znači budućnost je došla [tj. Drugi dolazak]). Ovo da Knjiga nije kronološki dosljedna, nego drama u nekoliko činova koji predviđaju isto razdoblje vremena u napredujućim silovitim SZ-nim motivima osude (usp. James Blevins, *Revelation as Drama* i “Žanr Otkrivenja” u *Review and Expositor*, rujan 1980., str. 393-408).

Postoji sedam književnih dijelova te prolog i epilog:

- 1. prolog, 1:1-8
- 2. poglavlja 1:9 - 3 (Krist i sedam crkava)
- 3. poglavlja 4 - 8:1 (Nebo i sedam pečata [2:1-17 međurazdoblje između 6. i 7. pečata])
- 4. poglavlja 8:2 - 11 (sedam anđela s trubama [10:1 - 11:13 međurazdoblje između 6. i 7. trube])
- 5. poglavlja 12 - 14 (dvije zajednice i njihovi vođe)
- 6. poglavlja 15 -16 (sedam anđela s čašama)
- 7. poglavlja 17-19 (Babilon i njegova osuda)
- 8. poglavlja 20 - 22:5 (Sud i novo Nebo i Zemlja)
- 9. epilog, 22:6-21.

Drugi autor koji je vjerovao u sažeti pregled teorije je William Hendriksen. U njegovoj knjizi, *More Than Conquerors*, on daje kratak pregled Knjige na ovaj način:

- 1. poglavlja 1 - 3 (Krist usred sedam svijećnjaka)
- 2. poglavlja 4 - 7 (Knjiga sa sedam pečata)
- 3. poglavlja 8 - 11 (sedam truba osuda)
- 4. poglavlja 12 - 14 (Žena i muško-dijete progonjeni od Zmaja i njegovih pomoćnika [Zvijer i Bludnica])
- 5. poglavlja 15 - 16 (sedam čaša gnjeva)
- 6. poglavlja 17 - 19 (pad Velike bludnice i Zvijeri)
- 7. poglavlja 20 - 22 (osuda nad Zmajem [Sotona] slijeđena novim Nebom i Zemljom, Novi Jeruzalem), str. 28.

U *More Than Conquerors*, William Hendriksen kaže da Knjiga Otkrivenja ima sedam dijelova: 1 - 3; 4 - 7; 8 - 11; 12 - 14; 15 - 16; 20 - 22 i svaki od njih usporedan je i pokriva razdoblje između Kristova prvog dolaska i Njegova drugog dolaska. Svaki završava s nekim vidom

povezanim s osudom i Drugim dolaskom (str. 22-31). Iako se zasigurno slažem u dramatskome paralelizmu pečata, truba, i čaša, i iako sam vrlo privučen s poglavljima 17 – 19 koja su usporedna s 20 – 22 (postoji Drugi dolazak u 19:11-21 i još jedan Dolazak u 22:6-16), ne mogu vidjeti gdje svako od njegovih sedam dijelova završava u *Parusiji*, posebice poglavlja 1 – 3, osim ako postoji neki vid osude viđen kao eshatološki događaj (usp. 2:5.7.11.16-17.25-26; 3:5.10.12.18-21). Međutim, za mene, ovaj sedmerostruki sažetak postaje više i više mogućnost za razumijevanje usporedne građe čitave Knjige.

- D. Očito je da broj “sedam” igra velik dio u građi Knjige kao što može biti vidljivo iz sedam crkava, sedam, sedam truba, i sedam čaša. Neki drugi primjeri za “sedam” su:
1. 7 blagoslova, 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7.14
 2. 7 svijećnjaka, 1:12
 3. 7 duhova Božjih, 1:4; 3:1; 4:5; 5:6
 4. 7 zvijezda, 1:16.20; 2:1
 5. 7 svjetiljaka vatre, 4:5
 6. 7 pečata na svitku, 5:1
 7. 7 rogova, 7 očiju janjeta, 5:6
 8. 7 obilježja slavljenja Isusa, 5:12
 9. 7 znakova u prirodi, 6:12-14
 10. 7 vrsta ljudi, 6:15
 11. 7 obilježja slavljenja Boga, 7:12
 12. 7 anđela pred Bogom, 8:2.6
 13. 7 truba držanih od sedam anđela, 8:6 (15:1.6.7.8; 17:1; 21:9)
 14. 7 znakova, 12:1.3; 13:13.14; 15:1; 16:14; 19:20
 15. 7 glava, 7 dijadema crvenoga Zmaja, 12:3
 16. 7 glava morske Zvijeri, 13:1; 17:3.7
 17. 7 anđela, 14:6-20
 18. 7 pošasti, 15:1; 21:9
 19. 7 brda, 17:9
 20. 7 kraljeva 17:10
 21. 7 stvari kojih nema u poglavljima 21 - 22 (21:1.4[četiri puta]; 21:25; 22:3).
- E. Tumačenje ove Knjige mnogo je podložnije teološkoj predrasudi. Nečije predmnijevanje vodi tumačenju višeznačnih pojedinosti. Ova teološka predmnijevanja djeluju na nekoliko razina:
1. podrijetlo simbola:
 - a. smjerenja Staroga zavjeta:
 - (1) teme SZ-a kao stvaranje, Pad, potop, izlazak, obnovljeni Jeruzalem
 - (2) stotine smjerenja (ne izravni navodi) iz SZ-nih proroka
 - b. među-zavjetna židovska književnost (I. Henokova, II. Baruhova, Proroštva Sibile, II. Ezdrina)
 - c. grčko-rimski svijet prvoga stoljeća
 - d. izvješća o kozmološkome-stvaranju drevnoga Bliskog Istoka (posebice Otk 12)
 2. vremenski okvir Knjige:
 - a. prvo stoljeće
 - b. svako stoljeće
 - c. posljednji naraštaj
 3. rešetke sustavne teologije (vidjeti odredbe na str. 16, “Povijesne teorije tumačenja”, C; dobar sažetak *Four Views on the Book of Revelation*, izdao C. Marvin Pate):
 - a. preteritske [sadašnje vrijeme koje označava prošlu radnju što završava u sadašnjosti ali čije posljedice još traju – op.prev.]
 - b. povijesne
 - c. futurističke [vjerovanje da će se ispuniti proročanstva Knjige Otkrivenja – op.prev.]
 - d. idealističke [zanesenjačke – op.prev.]
 4. teološka gledišta o poglavlju 20 (vidjeti kartu na str. 257; dobri sažeci: (1) *The Meaning of the Millennium: Four Views*, izdao Robert G. Clouse i *Three Views of the Millennium and Beyond*, izdao Darrell L. Bock):

- a. milenijsko
- b. postmilenijsko
- c. premilenijsko
- d. dispencionalistički premilenijsko.

U svjetlu hermeneutičkoga razilaženja (različiti pristupi tumačenju) i neprimjerenoga dogmatizma (stav sveznalice), kako će neki tumač nastaviti?:

1. dopustimo da suvremeni zapadni kršćani ne razumiju žanr i ne prepoznaju povijesna smjerenja što su kršćani prvoga stoljeća izravno razumjeli
2. dopustimo da je svaki naraštaj kršćana silio Knjigu Otkrivenja u svoju povijesnu okolnost i svi su tako zastranili
3. čitajmo Bibliju prije negoli čitamo sustavne teologije. Promotrite književni okvir svakoga viđenja/proroštva i navedite središnju istinu u jednoj izričnoj rečenici. Središnja istina bit će ista za svaki naraštaj vjernika dok osobitost pojedinosti može biti svrhovita za samo prvi i/ili zadnji naraštaj vjernika. Pojedinosti mogu biti svrhovite, ali povijest, ne teologija, otkrit će njihovo ispunjenje
4. zapamtimo kako je ova Knjiga prvenstveno riječ utjehe i ohrabrenja za vjernost usred vjernika od strane nevjernika. Ova Knjiga nije zamišljena da odgovori radoznalosti svakoga naraštaja vjernika, niti podastre kratki pregled nauma o događajima na kraju-vremena s pojedinostima
5. sa sigurnošću se može tvrditi kako je palo ljudsko društvo na putanji sudara s Božjim kraljevstvom. Prvo će izgledati da je svijet pobijedio (kao Kalvarija), ali čekajte; Bog je suveren, On je u nadzoru povijesti, života i smrti. Njegov je narod pobjednički u Njemu!

F. Usprkos teškoći i višeznačnosti tumačenja, ova Knjiga ima poruku i nadahnuta je riječ od Boga Njegovu narodu u svakome dobu. Vrijedno je svakoga posebnoga potrebitog napora da se proučava ova jedinstvena Knjiga. Njen strateški položaj u NZ-nome kanonu govori o njenoj vrhunskoj poruci. Alan Johnson, u *The Expositor's Bible Commentary*, tom 12, kaže:

“Uistinu, posve može biti vjerojatno da, s iznimkom Evandelja, Apokalipsa sadržava najdalekovidnija i učenja što pokreću o kršćanskoj doktrini i učenštvu nadenih bilo gdje u Svetome pismu. Niti fanatizam onih koji su usmjerili svoju pozornost na proročanstvo radije negoli na Krista, ni raznolikost gledišta tumačenja neće nas obeshrabriti od slijeđenja kršćanske istine u ovoj čudesnoj knjizi” (str. 399).

Zapamtite, ovo su uistinu zadnje Isusove riječi Njegovoj Crkvi! Suvremena Crkva ne smije se usuditi zanemariti ili podcijeniti ih! One moraju pripremiti vjernike za progonstvo i sukob u svjetlu Božje suverenosti (monoteizam), stvarnost Zloga (ograničeni dualizam), neprekidne ishode Pada (ljudska pobuna), i Božja obećanja da će iskupiti čovječanstvo (neuvjetovani Savez, usp. Post 3:15; 12:1-3; Izl 19:5-6; Iv 3:16; II. Kor 5:21).

AUTOR

A. Unutarnji dokaz autorstva apostola Ivana:

1. autor sam sebe imenuje četiri puta kao Ivan (usp. 1:1.4.9; 22:8)
2. on sam sebe naziva i:
 - a. vezanim slugom (usp. 1:1; 22:6)
 - b. bratom i drugom-sudionikom u nevolji (usp. 1:9)
 - c. prorokom (usp. 22:9), i svoju Knjigu naziva proročanstvom (usp. 1:3; 22:7.10.18.19)
3. on poznaje SZ (ne koristi LXX-u, nego Targume) kao i razdoblje lutanja pustinjom, Svetište i suvremene obrede sinagoge.

B. Vanjski dokaz autorstva apostola Ivana od rano kršćanskih autora:

1. Ivan apostol, sin Zebedejev:
 - a. Justin Mučenik (Rim 110.-165. g.) u *Dialogue with Trypho* 81.4
 - b. Irenej (Lionski 120.-202. g.) u *Against Heresies* IV.14.2; 17.6; 21.3; V.16.1; 28.2; 30.3; 34.6; 35.2
 - c. Tertulijan (Sjeverna Afrika 145.-220. g.) u *Against Praxeas* 27
 - d. Origen (Aleksandrijski 181.-252. g.) u:

- (1) *On the Soul*, L:8:1
 - (2) *Against Marcion*, II:5
 - (3) *Against Heretics*, III:14, 25
 - (4) *Against Celsus*, VI:6, 32; VIII:17
- e. Muratorijev kanon (Rim 180.-200. g.).
2. Drugi mogući:
- a. Ivan Marko – ovo je bilo prvo spomenuto od Dionizija, biskupa Aleksandrije (247.-264. g.), koji je nijekao autorstvo Ivana apostola ali ipak djelo drži kanonskim. Svoje odbacivanje temeljio je na rječniku i stilu kao i na neimenovanoj naravi Ivanovih ostalih pisanja. On je osvjedočio Euzebija iz Cezareje
 - b. Ivan starješina – ovo dolazi od navoda u Euzebiju od Papije (*Eccl. His.* 3.39.1-7). Međutim, Papijin navod vjerojatno je koristio ovaj naslov za apostola Ivana radije negoli njegovu obranu drugoga autora
 - c. Ivan Krstitelj – (s kasnijim uredničkim dodacima) bio je predložen od J. Massyngberde Forda u *Anchor Bible commentary*, temeljeno prvenstveno na uporabi pojam “Janje” za Isusa od Ivana Krstitelja. Jedini drugi pojavak ovoga naslova jeste u Knjizi Otkrivenja.
- C. Dionizije, biskup Aleksandrije (247.-264. g.) i učenik Origena, bio je prvi koji je izrazio sumnje (njegova je knjiga izgubljena, ali on je bio navođen od Euzebija iz Cezareje, koji se složio s njim) o autorstvu apostola Ivana, temeljene na:
- 1. apostol Ivan ne upućuje na sebe kao Ivan u Evanđelju niti u svojim pismima, ali Knjiga Otkrivenja jeste od “Ivana”
 - 2. grafi Knjige Otkrivenja različitoj od Evanđelja i pisama
 - 3. rječniku Knjige Otkrivenja različitog od onog u Evanđelju i pismima
 - 4. gramatičkome stilu Knjige Otkrivenja slabije kakvoće od onoga u Evanđelju i pismima.
- D. Vjerojatno najozbiljniji suvremeni izazov za autorstvo Ivana apostola dolazi od R. H. Charles in *Saint John*, tom I., str. xxxix. i dalje.
- E. Glavnina suvremene znanosti odbacila je tradicionalno autorstvo mnogih Knjiga NZ-a. Dobar primjer stremljenja što se odnosi na autorstvo Knjige Otkrivenja može biti Raymond E. Brown, poznati *Catholic Johannine scholar* [Ivanovski katolički znanstvenik]. Uvodni dio nizova *Anchor Bible Commentary* kaže: “napisana od židovskoga kršćanskog proroka zvanog Ivan koji nije bio niti Ivan, sin Zebedejev, niti pisac Ivanovskoga Evanđelja ili poslanica” (str. 774).
- F. Na mnogo načina autorstvo je neizvjesno. Postoje jake usporednice s drugim pisanjima apostola Ivana ali i jake razlike. Ključ razumijevanja ove Knjige nije u ljudskome autoru, nego u njenome Božanskome autoru! Sâm je autor bio uvjeren da je nadahnuti prorok (usp. 1:3; 22:7.10.18.19).

NADNEVAK

- A. On je zasigurno u potpunosti povezan s autorstvom i gledištem tumačenja (usp. Povijesne teorije tumačenja, C).
- B. Neki mogući nadnevc
- 1. Tradicionalni nadnevak je tijekom vladavine Domicijana (81.-96. g.) zato što to odgovara unutarnjem dokazu proganjanja:
 - a. Irenej (navod od Euzebija) u *Against Heresies*, 5.30.3.: “To (ovo proganjanje) je bilo viđeno ne tako davno, gotovo u našem naraštaju, na kraju vladavine Domicijana”
 - b. Klement Aleksandrijski

- c. Origen Aleksandrijski
 - d. Euzebije Cezarejski, *Church History*, iii.23.1
 - e. Viktorije, *Apocalypse* x.11
 - f. Jeronim
2. Epifan, pisac trećega stoljeća, u *Haer*, 51.12, 32, kaže da ju je Ivan napisao nakon što je bio oslobođen iz Patmosa što je bilo tijekom vladavine Klaudija (41.-54. g.)
3. Ostali pretpostavljaju kako je to moralo biti tijekom vladavine Nerona (54.-68. g.) zbog:
- a. očite pozadine proganjanja za vrijeme kulta cara
 - b. *Cezar Neron*, pisano na hebrejskome, odgovara broju Zvijeri, 666
 - c. ako su prijašnja vremena točna ona Ivanovo Otkrivenje upućuje na uništenje Jeruzalema, onda Knjiga mora biti proročanstvo, ona je morala biti pisana prije godine 70.

PRIMATELJI

- A. Iz 1:4 očito je da su izvorni primatelji bili sedam crkava u rimskoj provinciji Azija. Ove su crkve na takav način da naznačuju smjer putovanja nositelja pisma.
- B. Poruka Knjige Otkrivenja jedinstveno se odnosi na sve crkve i vjernike koji su iskusili proganjanje od strane paloga svjetskoga sustava.
- C. Kao kanonski zaključak NZ-a ova je Knjiga poruka dokončanja za sve vjernike svih doba.

OKOLNOST

- A. Okolnost je bila proganjanje uzrokovano odvajanjem mjesnih crkava od zakonske zaštite Rima glede judaizma. Ova je podjela službeno nastala 70.-ih godina kad su rabini iz Jamnije postavili odredbu prisege koja je zahtijevala od članova mjesnih sinagoga da prokunu Isusa iz Nazareta.
- B. Rimski spisi navode kako je štovanje cara postalo glavni sukob s crkvom od vladavine Nerona (54.-68. g.) do Domicijana (81.-96. g.). Međutim, ne postoji potkrepa dokazima službenog proganjanja širom Carstva. Očito je Knjiga Otkrivenja odražavala mnoštvo kultova štovanja cara u istočnim provincijama Rimskoga Carstva (usp. "*Biblical Archaeology Review*", svibanj/lipanj 1993., str. 29-37).

SINTAKSA

- A. Postoji mnogo gramatičkih poteškoća u grčkome tekstu.
- B. Neki mogući razlozi za ove poteškoće:
 - 1. uzorci Ivanove aramejske misli
 - 2. on nije imao pisara na Patmosu da piše za njega
 - 3. uzbudljivost viđenja bila je silna
 - 4. one su važne za učinak
 - 5. žanr (apokaliptički) bio je visoko slikovit.
- C. Slične gramatičke idiosinkrazije [preosjetljivost; odvratnost uopće; način mišljenja ili ponašanja koji je svojstven određenoj osobi – op.prev.] nađene su u drugima židovskim apokaliptičkim pisanjima. Prema tome, Knjiga Otkrivenja nije pisana u siromašnome gramatičkome stilu, nego u žanru s gramatičkim osobinama.

KANONIZACIJA

- A. Bila je rano odbačena od Istočne crkve; Knjiga se ne pojavljuje u Pešiti (sirijska verzija petoga stoljeća).

- B. U ranome četvrtome stoljeću Euzebije, slijedeći Dionizija iz Aleksandrije u kasnome trećemu stoljeću, rekao je kako Knjiga Otkrivenja nije bila pisana od apostola Ivana. On ju je popisao kao jednu od “osporavanih” knjiga ali uključio ju je u svoj kanonski popis (usp. *Ecclesiastical History*, III.24.18; III.25.4; i III.39.6).
- C. Koncil u Laodiceji (oko godine 360.) izostavio ju je iz popisa kanonskih knjiga. Jeronim ju je odbacio kao kanonsku, ali Koncil u Kartagi (godine 397.) ju je uključio. Knjiga Otkrivenja bila je odobrena nagodbom između istočnih i zapadnih crkava kojom su i Poslanica Hebrejima i Knjiga Otkrivenja bile prihvaćene u NZ-ni kanon.
- D. Trebali bismo znati kako je pretpostavka vjere vjernika da je Duh Sveti vodio povijesni tijek razvijanja kršćanskoga kanona.
- E. Dva glavna teologa protestantske reformacije odbacila su njeno mjesto u kršćanskoj doktrini:
 1. Martin Luther nazvao ju je ni proročkom niti apostolskom, odbijajući u biti njenu nadahnutost
 2. John Calvin, koji je napisao komentar o svakoj Knjizi NZ-a osim o Knjizi Otkrivenja, što je u biti odbijanje njene važnosti.

POVIJESNE TEORIJE TUMAČENJA

- A. Bilo ju je izuzetno teško tumačiti; zato, dogmatizam je neprimjeren!
- B. Simboli su crpljeni iz:
 1. apokaliptičkih odlomaka Staroga zavjeta u:
 - a. Knjizi proroka Daniela
 - b. Knjizi proroka Ezekijela
 - c. Knjizi proroka Zaharije
 - d. Knjizi proroka Izaije
 2. među-zavjetne židovske apokaliptičke književnosti
 3. povijesne okolnosti grčko-rimskoga prvog stoljeća (posebice Knjiga Otkrivenja 17)
 4. drevnih bliskoistočnih mitoloških izvješća o stvaranju (posebice Knjiga Otkrivenja 12).
- C. Općenito postoje četiri rešetke ili pretpostavke tumačenja:
 1. PRETERISTIČKA – ova skupina Knjigu gleda kao prvenstveno ili isključivo povezanu s prvim stoljećem crkava u rimskoj provinciji Aziji. Sve pojedinosti i proročanstva bili su ispunjeni u prvome stoljeću (vidjeti John L Bray, *Matthew 24 Fulfilled*).
 2. POVIJESNA – ova skupina Knjigu vidi kao pregled povijesti, prvenstveno zapadne uljudbe i u nekome smislu Rimske katoličke crkve. Često su pisma sedmerim crkvama u poglavljima 2 i 3 bila korištena kao opis izvjesnih vremenskih razdoblja. Neki vide ovo kao vremensku sinkroniju [suvremenost; istodobnost; istovremenost – op.prev.] a drugi kao kronološku dosljednost.
 3. FUTURISTIČKA – ova skupina Knjigu vidi kao upućivanje na događaje koji neposredno prethode i praćeni su *Parusijom* (Drugi dolazak Krista) koji će biti doslovno i povijesno ispunjeni (vidjeti *Progressive Dispensationalism* od Craiga A. Blaisinga i Darrella L Bocka).
 4. IDEALISTIČKA – ova skupina Knjigu vidi kao posve simboličku bitku između dobra i zla koja nema povijesne reference (vidjeti Ray Summers, *Worthy Is the Lamb*; William Hendriksen, *More Than Conquerors*).

Sve od ovih imaju neku vrijednost, ali one su promašile namjeravanu višeznačnost Ivanova odabira žanra i slikovitoga prikaza. Poteškoća je ravnoteža, ne koja je ispravna.

SVRHA KNJIGE

- A. Svrha Knjige Otkrivenja jeste pokazati Božju suverenost u povijesti i obećanje vrhunca svega u Njemu. Vjerni moraju ostati u vjeri i nadi usred proganjanja i napada sustava paloga svijeta. Žarište Knjige je proganjanje (štovanje cara u istočnim provincijama) i vjernost (krivi učitelji i kulturološka nagodba)

vjernika u prvome stoljeću i u svakome stoljeću (usp. 2:10). Zapamtite, proroci su govorili o budućnosti u nastojanju da promijene sadašnjost. Knjiga Otkrivenja nije samo o tome kako će se to završiti, nego kako to ide. U svome članku *The Expositors Bible Commentary*, tom I., naslovljenog: "Eshatologija Biblije", Robert L. Sancy je rekao:

"biblijski proroci nisu bili zabrinuti prvenstveno s vremenom i kronološkim redoslijedom budućih događaja. Za njih duhovno stanje njihovih suvremenika bila je točka važnosti i veliko eshatološko pohodaenje Boga zbog osude nepravednosti a blagoslov pobožnoga bio je ubačen za njegov etički učinak u sadašnjosti" (str. 104).

B. Opća je svrha dobro sažeta u kratkome uvodu u TEV i NJB prijevode:

1. TEV, str. 1122: "Otkrivenje Ivanu bilo je pisano u vremenu kad su kršćani bili proganjeni zbog svoje vjere u Isusa Krista kao Gospodina. Pišćeva glavna briga jeste dati svojim čitateljima nadu i ohrabrenje, i bodriti ih da ostanu vjerni tijekom vremena patnje i proganjanja."
2. NJB, str. 1416: "Biblija je sažeta u poruci nade i bogatome simbolizmu ove Knjige. To je viđenje spasa od kušnji koje opkoljuju Božji narod, i obećanje slavne budućnosti. Poruka je bila izražena posredstvom slikovitoga prikaza koji se provlači čitavom Biblijom, tako da su svaka osobina, životinje, boje, brojevi izazivački i puni prizvuka za čitatelja kojemu je SZ blizak. Na ovaj način to je tajanstveno i uvijeno otkrivenje onoga što se mora dogoditi, iako su prirodni simbolizam velikih činidbi štovanja i konačno viđenje mesijanske veličanstvenosti novoga Svetog grada dovoljno jasni. Postojala je tradicija takvoga pisanja u judaizmu od Daniela nadalje, kako bi ojačala Božji narod u proganjanju sa sigurnošću krajnjega oslobođenja i pobjede."

C. Ključno je da tumač temi iskupljenja dadne prvenstvenost

1. Bog je donio pojedinačno, utjelovljeno, i kozmičko spasenje kroz Krista.
2. Božje iskupljenje je oboje i duhovno i fizičko. Crkva je spašena, ali nije sigurna! Jednoga dana Ona će biti!
3. Bog ipak ljubi palo, pobunjeničko ljudstvo, ljudstvo koje je usredotočeno samo na sebe. Gnjev Božji u pečatima i trubama je za iskupljenje (usp. 9:20-21; 14:6-7; 16:9.11; 21:6b-7; 22:17).
4. Bog ne samo da obnavlja palo čovječanstvo, nego i palo Stvorenje (usp. Rim 8:18-25). Zlo će na svakome stupnju biti očišćeno!

Ponavljajuće nastojanje od Boga da dohvati izgubljeno ljudstvo s Evanđeljem uveličava veličanstvenu Božju narav. Sudovi čaša ishod su nepokornoga zla, ne neljubećeg Boga. Bog jedino osuđuje i odvaja zlo kad ono odbaci ponovno i ponovno da se pokaje. Na mnogo načina Knjiga opravdava Božju osudu nad palim, nepomirljivim ljudstvom! Knjiga završava u pozivu na Evanđelje (usp. 22:17).

D. Ova Knjiga ne smije biti viđena kao kronološka karta događaja, vremena, i stvari Drugoga dolaska. Često je bila tumačena kao "tajna" za zapadnu povijest (sedam crkava viđenih kao doba). Svaki je naraštaj silio svoje povijesti u apokaliptičke simbole; svaki je tako bio u krivu.

Pojedinosti ovih proročanstava bit će očitije zadnjem naraštaju vjernika koji će patiti pod Antikristom. Doslovno tumačenje uzrokovalo je da ova Knjiga bude zanemarena od nekih (Calvin), podcijenjena od drugih (Luther, "ni apostolska niti proročka"), i prenaplašena od ostalih (milenijanisti).

BOBOVI KLJUČEVI ZA TUMAČENJE

A. U obzir moramo uzeti SZ-ni vid:

1. SZ-ni apokaliptički žanr je visoko simbolička književna vrsta
2. brojna smjerenja povučena su iz SZ-a (neki procjenjuju da od 404 stiha njih 275 uključuje smjerenja na SZ-ne tekstove); značenje ovih simbola ponovno su tumačena u svjetlu stanja Rima prvoga stoljeća
3. proročko naviještanje uzima tekuće događaje kako bi navijestilo eshatološke događaje. Često ova povijesna ispunjenja prvoga stoljeća ukazuju na konačna povijesna ispunjenja na kraju vremena.

B. Cjelokupna građa Knjige pomaže nam vidjeti autorovu svrhu:

1. pečati, trube, i čaše u osnovi pokrivaju isto razdoblje vremena (poglavlja 6 - 16). Knjiga Otkrivenja je drama u uzastopnim činovima

2. moguće da su poglavlja 17 – 19 usporedna s 20 - 22. Dijelovi poglavlja 19 (tj. 19:11-21) sažeta su u 20:7-10
 3. vidjeti sedam književnih jedinica u Uvodnim izjavama, C.
- C. Povijesni okvir mora biti uzet u obzir u svakome tumačenju Knjige:
1. prisutnost štovanja cara
 2. mjesna proganjanja u istočnim provincijama
 3. Biblija ne može značiti što nikad nije značila. Tumačenje Knjige Otkrivenja mora prvo biti povezano s Ivanovim vremenom. To može imati mnogostruka ispunjenja ili primjene, ali one moraju biti utemeljene u prvome stoljeću.
- D. Značenje nekih kôdiranih pojmova bilo je izgubljeno za nas obzirom na našu kulturalnu, jezičnu i postojeću okolnost. Moguće će sami događaji na kraju vremena osvijetliti primjereno tumačenje ovih simbola. Pazite da ne gurate sve od pojedinosti ove apokaliptičke drame. Suvremeni tumači moraju tražiti glavnu istinu u svakome od ovih viđenja.
- E. Dopustite mi sažeti neke od ključnih dijelova tumačenja:
1. povijesna podrijetla simbolizma:
 - a. SZ-ne teme, SZ-na smjerenja
 - b. mitologija drevnoga Bliskog Istoka
 - c. među-zavjetna apokaliptička književnost
 - d. grčko-rimska okolnost prvoga stoljeća
 2. autorovi načini odredbe njegovog simbolizma:
 - a. razgovori s anđeoskim vodičima
 - b. himna nebeskih zborova
 - c. sâm autor daje značenje
 3. građa Knjige (dramatski paralelizam).
- F. Daljnja pomoć
1. Moja dva omiljena komentatora Knjige Otkrivenja su George Eldon Ladd i Alan F. Johnson. Oni se ne slažu. Postoji tako mnogo neslaganja među pobožnim, učenim, čestitim znanstvenicima da je riječ opomene neprimjerena. Dopustite mi navesti Alana Johnsona u njegovoj knjizi *Commentary on Revelation* izdanoj od Zondervana:

“Obzirom na složenu uporabu slikovitog prikaza i viđenja od 4:1 do kraja Otkrivenja i pitanja kako se ova građa odnosi na poglavlja 1 – 3, nije iznenađujuće da se komentatori uvelike razlikuju u svojim obradama ovih poglavlja. Jedna poteškoća tumačenja je ova: Što znače slikoviti prikaz i viđenja? Druga poteškoća uključuje kronologiju: Kada će se ovo dogoditi? Štoviše, je li Ivan tumačio svoje učestale starozavjetne slikovite prikaze u strogome suglasju s njihovim starozavjetnim izvorima, ili je on slobodno ponovno tumačio njihove slike? Što je simboličko a što je doslovno? Odgovori na takva pitanja odredit će tumačev pristup. Budući je nekoliko od ovih pitanja kadro podnijeti dogmatske odgovore, postoji potreba za dopušteno odstupanje različitih pristupa u nadi da će Duh moći upotrijebiti nepristranu raspravu kako bi nas vodio dalje u značenje Apokalipse” (str. 69).
 2. Za opći uvod u odnos Knjige Otkrivenja prema SZ-u, preporučam od Johna P. Milтона *Prophecy Interpreted* i John Brighta *The Authority of the Old Testament*. Za dobru raspru o odnosu Knjige Otkrivenja prema Pavlu, preporučam od Jamesa S. Stewarta *A Man In Christ*.

ČITANJE KRUG JEDAN (vidjeti str. v.)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte čitavu biblijsku Knjigu odjednom. Navedite središnju temu čitave Knjige vašima vlastitim riječima.

1. Tema čitave Knjige
2. Književna vrsta (žanr)

ČITANJE KRUG DVA (vidjeti str. vi.)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte čitavu biblijsku Knjigu drugi puta odjednom. Napravite kratki pregled glavnih subjekata i izrazite subjekt jednostavnom rečenicom.

1. Subjekt prve književne jedinice
2. Subjekt druge književne jedinice
3. Subjekt treće književne jedinice
4. I tako dalje

ČITANJE KRUG TRI (vidjeti str. vi.)

Ovaj komentar je vodič za proučavanje što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. To ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet navedenih prijevoda. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona jeste ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OTKRIVENJE 1:1-20

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA*

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
uvod i pozdrav	uvod i blagoslivljanje	prolog	uvod	prolog
1:1-3	1:1-3	1:1-2 1:3	1:1-3	1:1-3
1:4-5a	1:4-8	1:4-5a	1:4-5a	1:4-8
1:5b-7	pozdrav sedmerim crkvama	1:5b-7	1:5b-6 5:7	naslovljavanje i pozdrav
5:8	videnje Sina Čovječjega	5:8	5:8	1:4-8
videnje Krista	videnje Sina Čovječjega	pripremno viđenje	viđenje Krista	uvodno viđenje
1:9-11	1:9-20	1:9-11	1:9-11	1:9-16
1:12-16		1:12-16	1:12-20	
1:17-20		1:17-20		1:17-20

*Premda nije nadahnuta, podjela odlomaka ključ je za razumijevanje i praćenje izvorne autorove nakane. Svaki suvremeni prijevod podijelio je i sažeo podjele na odlomke kako ih je razumio. Svaki odlomak ima jednu glavnu temu, istinu ili misao. Svaka izvedba izdvaja određenu temu na svoj vlastiti način. Dok čitate tekst, upitajte se koji prijevod bolje odgovara vašem razumijevanju teme i podjeli stihova?

U svakom poglavlju prvo moramo čitati Bibliju i probati utvrditi njegov subjekt (odlomci), zatim usporediti svoje razumijevanje sa suvremenim izvedbama. Tek kada razumijemo izvornu autorovu nakanu slijedeći njegovu logiku i predstavljanje na stupnju odlomka uistinu možemo razumjeti Bibliju. Samo je izvorni autor bio nadahnut — čitatelji nemaju pravo mijenjati ili preinačiti poruku. Čitatelji Biblije imaju odgovornost primjenjivanja nadahnute istine u svome vremenu i svojim životima.

Zapazite da su svi tehnički izrazi i kratice u potpunosti objašnjeni u Dodacima jedan, dva, i tri.

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI U 1:1 - 3:22

- A. Stihovi 1-8 oblikuju prolog za čitavo proročanstvo. Prva tri stiha predstavljaju autora, vrijeme, žanr, i blagoslov:
1. autor je Ivan (uobičajeno židovsko ime)
 2. vrijeme je uskoro (1b; 3c)
 3. poruka je priopćavanje u viđenjima i anđeoskim posredovanjem i to je nazvano proročanstvom (stih 3). Prva tri poglavlja vrlo su slična običnome načinu za pisma prvoga stoljeća
 4. blagoslov je za one koji čuju njegovo čitanje i poslušaju njegove opomene vjernima usred proganjanja.
- B. Naredna četiri stiha (4-7) naslovljuju primatelje u obliku sedam crkava (1:11) i njihovih sedam duhova (usp. 1:4.20; 3:1; 4:5; 5:6). Ovaj je dio označen:
1. prikazivanjem bitnih osobina YHWH (stih 4)
 2. prikazivanjem bitnih osobina Isusa (stihovi 5.6b.7)
 3. prikazivanjem bitnih osobina vjernika (stih 6a)
 4. YHWH govori (stih 8).
- C. Stihovi 1:9 - 3:22 Isusove su zadnje riječi Njegovoj/Njegovim Crkvi/Crkvama. U 1:9-20 i na početku naslovljavanja svake od sedam Crkava, Isus je obilježen oznakom SZ-noga naslova korištenog za YHWH-u.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:1-3

¹Otkrivenje Isusa Krista, koje Bog daje Njemu kako bi pokazao Svojim okovanim-slugama, stvari što se uskoro moraju zbiti; i On pošalje i navijesti to po Svome anđelu Svome okovanome-sluzi Ivanu, ²koji posvjedoči za riječ Božju i za svjedočanstvo Isusa Krista, *štoviše sve što on vidje*. ³Blagoslovljen je on koji čita i oni koji slušaju riječi proročanstva, i paze na stvari što su napisane u njemu; jer vrijeme je blizu.

1:1 “Otkrivenje” Ovaj grčki pojam *apocalypsis* nađen je jedino ovdje u Knjizi. Dolazi od dva grčka pojma koji znače “iz skrivenog mjesta” ili “otkriti ili razotkriti nešto”. Bio je korišten u nekoliko značenja (BAGD, str. 92):

1. otkrivenje istine – Evanđelje po Luki 2:32; Poslanica Rimljanima 16:25; I. Korinćanima 14:6.26; Galaćanima 1:12; Efežanima 1:17
2. obznanjena tajna – Poslanica Efežanima 2:11 - 3:13
3. otkrivenje vizijom/snom – II. Poslanica Korinćanima 12:1.7; Galaćanima 2:2
4. tajne povezane s krajem vremena – Evanđelje po Luki 17:30; I. Poslanica Korinćanima 1:7; II. Solunjanima 1:7; I. Petrova poslanica 1:7.13; 4:13; 5:1.

U ovoj Knjizi to znači istinu od Boga kroz Isusa Krista posredovanu viđenjima i anđeoskim tumačenjem. Usredotočuje se na današnje zlo i dolazeću pobjedu pravednosti kroz Božje nadnaravno uplitanje. Bog će postaviti stvari ispravno!

▣ **“Isusa Krista”** Ovo je ili GENITIV OBJEKTA što se odnosi na poruku o ISUSU KRISTU (usp. Gal 1:12), ili GENITIV SUBJEKTA, što se odnosi na poruku datu od Isusa Krista.

▣ **“Isus”** Ovo hebrejsko ime znači “YHWH spasava”, “YHWH je spasenje”, “YHWH donosi spasenje”. Isto je kao SZ-no ime “Jošua”. “Isus” je izvedeno od hebrejske riječi za spasenje, “*hosea*”, dodano kao sufiks zavjetnome imenu za Boga, “YHWH” (vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 1:8). To je ime bilo označeno od Boga preko Anđela Gospodnjeg (usp. Mt 1:21).

▣ **“Krist”** Ovo je bio grčki ekvivalent hebrejskoga pojma “*messiah*”, što znači “pomazani”. On podrazumijeva “pozvan i opremljen od Boga za poseban zadatak”. U SZ-u su tri skupine vođa: svećenici, kraljevi, i proroci, bili pomazani. Isus je ispunio sve od ove tri pomazane službe (usp. Heb 1:2-3).

POSEBNA TEMA: MESIJA

Ovo je uzeto iz moje komentarske bilješke u Knjizi proroka Daniela 9:6. Poteškoća u tumačenju ovoga stiha je zbog mogućnosti u značenju povezanosti s Mesijom ili pomazanikom (BDB 603):

1. bilo je korišteno za židovske kraljeve (npr. I. Sam 2:10; 12:3)
2. bilo je korišteno za židovske svećenike (npr. Lev 4:3.5)
3. bilo je korišteno za Kira (usp. Iz 45:1)
4. #1 i #2 povezane su u Psalmu 110 i Knjizi proroka Zaharije 4
5. bilo je korišteno za Božji poseban dolazak, Davidovskog Kralja da u Novo doba donese pravednost:
 - a. plemenu Jude (usp. Post 49:10)
 - b. kući Jišajevoj (usp. II. Sam 7)
 - c. sveopću kraljevsku vladavinu (usp. Ps 2; Iz 9:6; 11:1-5; Mih 5:1-4 i dalje).

Osobno sam privučen poistovjećivanjem "pomazanika" s Isusom iz Nazareta zbog:

1. uvođenja Vječnoga kraljevstva u Knjizi proroka Daniela 2 tijekom četvrtoga carstva
2. uvođenja "Sina Čovječjega" u Knjizi proroka Daniela 7:13 kojem je dano Vječno kraljevstvo
3. kratke rečenice o iskupljenju Knjige proroka Daniela 9:24, koje vode prema vrhuncu povijesti paloga svijeta
4. Isusove uporabe Knjige proroka Daniela u NZ-u (usp. Mt 24:15; Mk 13:14).

▣ **"koje Bog dade Njemu"** Isus nije niti učio ni učinio ništa bez otkrivenja ili dozvole od Oca (usp. Iv 3:11-13.31-36; 4:34; 5:19-23.30; 6:38; 7:16; 8:26.28-29.40; 12:49-50; 14:10.24; 15:15). Teološki ovo je osobitost Ivanovih pisanja.

▣ **"kako bi pokazao Svojim okovanim-slugama, stvari što se uskoro moraju zbiti"** Zabilježite kako je ovaj uvodni odlomak odražen kao u zrcalu u 22:6-21. To je bila književna tehnika prvoga stoljeća.

NASB, NKJV

"stvari što se uskoro moraju zbiti"

NRSV

"što se mora uskoro zbiti"

TEV

"što se mora dogoditi vrlo skoro"

NJB

"što se sada mora zbiti vrlo skoro"

Element vremena vrlo je važan za tumačenje čitave Knjige jer točno određeno navodi kako je Ivanova poruka imala važnost za njegovo vrijeme kao i za budućnost. Pojam "moraju" (*dei*) značio je "ono što je obvezatno, što je moralno potrebno, što je mjerodavno, ili neizbježno" (usp. Otk 22:6).

POSEBNA TEMA: SKORI POVRATAK

Za zamisao "dogoditi se vrlo brzo" usporedite Knjigu Otkrivenja 1:3; 2:16; 3:11; 22:7.10.12.20. Ovo može biti SZ- no smjernje na Knjigu proroka Daniela 2:28.29. i 45. Ivan nikad ne navodi SZ ali daje mnoga smjernja na njega. Od 404 stiha, mogućih 275 ima SZ-ne pozadine. Prevoditelji su bili podijeljeni u tumačenju ovoga izričaja zbog svojih teoloških pretpostavki o svrsi Knjige Otkrivenja:

1. nenadano
2. jednom započeto brzo će se dogoditi
3. skoro će započeti
4. zasigurno će se dogoditi
5. trenutačno.

Uporaba ovoga pojma u Otkrivenju 22:7.12.20 pokazuje kako Ivan očekuje da će se ovi događaji dogoditi brzo tijekom njegova životnog vijeka (vidjeti punu bilješku u stihu 3; 10:6). Budući postoji 2000 godina jaza između pisanja ove Knjige i naših dana, mnogi kažu da je Ivan bio u krivu. Međutim, uporaba trenutačnoga vremenskog-okvira izgleda je osobitost proročke književnosti iz Staroga zavjeta koja je tvrdila kako su tekući događaji pretkazivali događaje na kraju vremena. Ivan je uporabio prvo stoljeće Rima kako bi prikazao buduće događaje na kraju vremena (posljednji dani) kao što su Izaija i Ezekiel koristili obnovljenu (nakon izgnanstva) Judu, i kao što je Daniel koristio Antioha IV. Epifana. Dolazak Novoga doba pravednosti jeste nada i ohrabrenje za svaki naraštaj vjernika. Vidjeti punu bilješku u 22:6.

Također vidjeti D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning Hooks*, str. 101-102, za pojam kao proročki simbol ozbiljnosti i neočekivanosti, str. 173-175.

▣ **“navijesti to”** Ovo je doslovno “nagoviješten(o)” (*semainō*) (usp. NKJV). “Znakovi/znaci” jedna je od književnih građa koju koristi Ivan za naviještanje svoje poruke u njegovu Evanđelju (*semeion*, usp. 12:33; 18:32; 21:19). To može imati jednu SZ-nu poveznicu na SZ-na proročanstva (usp. Iz 7:11.14; 8:18; 19:20; 20:3; 37:30; 38:7.22; 55:13; 66:19; Jer 10:2; 32:20-21; 44:29 i Ez 4:3; 14:8; 20:12.20). Činjenica što je ova Knjiga nazvana “otkrivenje” kroz “znakove” i “proročanstvo” daje nam naslutiti književnu žanr ove Knjige. Suvremeni književni pojam “apokaliptička” korišten je za opis žanra nepoznatog Ivanu.

▣ **“Njegovu okovanome-sluzi”** U ovome uvodnome stihu, taj izričaj upućuje na apostola autora Knjige. Ostala mjesta u Knjizi MNOŽINU koriste za Božje proroke/glasnike/propovjednike (usp. 10:7; 11:18; 22:6).

Međutim, na drugim mjestima u Knjizi naslov je korišten za sve vjernike (usp. 7:3; 19:2.5; 22:3), što podrazumijeva kako će svi vjernici trebati biti svjedocima (usp. Mt 28:18-20; Kol 4:6; II. Tim 2:24-25; I. Pt 3:15). Isus je model kojeg valja slijediti (usp. 1:5; 3:14; Iv 20:21)! Mnogi će biti ubijeni, kao što je bio Isus (usp. 6:9; 12:17; 17:6; 18:24; 20:4). Zapamtite tema Knjige je biti vjeran u smrti! Ja (Isus) pobijedio sam!

▣ **“Ivanu” [Ivan]** Za razliku od većine apokaliptičkih autora, Ivan je identificirao sam sebe i ustrojio uvodni početak svoga proročkog svjedočanstva u obliku sedam pisama (poglavlja 1 - 3). Neki su zaniževali autorstvo Ivana apostola za Knjigu Otkrivenja jer on se u svojim drugim pisanjima nije imenovao kao autor (on sam sebe naziva “ljubljeni učenik” u svome Evanđelju i “starješina” u II. i III. Ivanovoj poslanici), ali imenuje sebe u Knjizi Otkrivenja 1:4.9; 22:8.

1:2 “svjedočanstvo Isusa Krista” Kao stih 1, ovo može biti ili GENITIV OBJEKTA, svjedočanstvo o Isusu Kristu, ili GENITIV SUBJEKTA, svjedočanstvo dato od Isusa. Ponekad u Ivanovim pisanjima postoji svrhovita višeznačnost koja usklađuje oba suzvuca.

1:3 “Blagoslovljen” Ovo je prvi od sedam blagoslova u ovoj Knjizi (usp. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7.14). Činjenica kako su oni koji je čitaju bili blagoslovljeni pokazuje ne samo njenu prirodu nadahnutosti nego također njenu važnost ljudima ovoга vremena i svakoga vremena.

▣ **“on koji čita”** NRSV dodaje “naglas”, podrazumijevajući javno čitanje (usp. I. Tim 4:13). Bogoštovno čitanje Pisma bilo je izvorno činjeno od posebno obučениh članova Crkve kao u sinagogi (kantor: crkveni pjevač u židovskoj sinagogi – op.prev.). Crkva je prisvojila oblike štovanja od rane sinagoge (usp. Lk 4:16; Djela 13:15; Kol 4:16; I. Sol 5:27). Mi imamo povijesnu potvrdu javnoga čitanja Pisma od Justina Mučenika, godine 167., koji spominje kako je Crkva čitala dio iz Evanđelja i dio iz Proroka.

▣ **“oni koji slušaju... i paze”** Ovo slušanje i činjenje (oba PREZENT AKTIVNIH PARTICIPA) srž su hebrejskoga pojma “*Shema*” (usp. Pnz 5:1; 6:4-6; 9:1; 20:3; 27:9-10; Lk 11:28). Zabilježite uvjetovanu narav blagoslova. Oni koji slušaju moraju se odazvati. Ovaj “ako... onda” zavjetni uzorak je i SZ-ni i NZ-ni. Blagoslov je povezan ne samo sa znanjem nego i s načinom života.

▣ **“riječi proročanstva”** Ovaj pojam naslovljava oboje i Božanski sadržaj ove Knjige i književni žanr. Ova je Knjiga složenica pisma (poglavlja 1 - 3), apokaliptičkoga predstava (pečati, trube, čaše), i proročanstva (usp. 22:7.10.18.19). Važno je zapamtiti da “proročanstva” ima dva suzvuca: (1) nasloviti trenutačne slušatelje s Božjom porukom i (2) pokazati kako sadašnja vjera utječe na buduće događaje. To je oboje i objava i pretkazanje. Vidjeti Uvodni članak.

▣ **“jer vrijeme je blizu”** Ovo ponovno pokazuje važnost proročanstva njegovu vlastitome vremenu (usp. 22:10, još jedan primjer je u Rim 16:20). Vidjeti Posebnu temu: Skori povratak u stihu 1.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:4-7

⁴Ivan sedmerim crkvama što su u Aziji: Milost vam i mir, od Onoga koji jeste i koji bijaše i koji mora doći, i od sedam Duhova koji su pred Njegovim prijestoljem, ⁵i od Isusa Krista, vjernoga svjedoka, prvorođenca od mrtvih, i vladara kraljeva zemlje. Onome koji nas ljubi i oslobodi nas od naših grijeha Svojom krvi – ⁶i On nas učini da budemo kraljevstvo, svećenici Njegovu Bogu i Ocu – Njemu *neka bude slava i vlast zauvijek i uvijek*. ⁷GLE, ON DOLAZI S OBLACIMA, i svako oko vidjet će Ga, čak oni koji probodoše Njega; i sva će plemena zemlje proplakati nad Njim. Tako to mora biti. Amen.

1:4 “sedmerim crkvama” Točno zašto je naslovljeno samo sedam crkava neizvjesno je. Postoji nekoliko teorija:

1. neki su tvrdili kako su to bile crkve s kojima je Ivan imao poseban odnos službovanja
2. drugi su tvrdili kako one oblikuju poštansku rutu u rimskoj provinciji Azija
3. broj sedam imao je veliku znakovitost za Židove, posebice u među-biblijskoj apokaliptičkoj književnosti.

To je bio broj savršenstva iz njegove uporabe broja dana u Knjizi Postanka 1. Prema tome, vjerojatno je upotrijebljen i u doslovnome smislu – Ivan je pisao nekolikim crkvama koje su činile rimsku poštansku rutu u Maloj Aziji – i simbolički kao način upućivanja na sve crkve svih vremena.

POSEBNA TEMA: SIMBOLIČKI BROJEVI U PISMU

- A. Određeni brojevi djelovali su i kao brojevi i kao simboli:
1. jedan - Bog (npr. Pnz 6:4; Ef 4:4-6)
 2. četiri - čitava Zemlja (tj. četiri ugla [kraja Zemlje – op.prev.], četiri vjetra)
 3. šest - ljudska nesavršenost (jedan manje od 7, npr. Otk 13:18)
 4. sedam - Božansko savršenstvo (sedam dana stvaranja). Zabilježite simboličke uporabe u Knjizi Otkrivenja:
 - a. sedam svijećnjaka, 1:12.20; 2:1
 - b. sedam zvijezda, 1:16.20; 2:1
 - c. sedam crkava, 1:20
 - d. sedam Božjih duhova, 3:1; 4:5; 5:6
 - e. sedam svjetiljka, 4:5
 - f. sedam pečata, 5:1.5
 - g. sedam rogova i sedam očiju, 5:6
 - h. sedam anđela, 8:2.6; 15:1.6.7.8; 16:1; 17:1
 - i. sedam truba, 8:2.6
 - j. sedam gromova, 10:3.4
 - k. sedam tisuća, 11:13
 - l. sedam glava, 13:1; 17:3.7.9
 - m. sedam zala [ili: pošasti – op.prev.], 15:1.6.8; 21:9
 - n. sedam čaša/kaleža, 15:7
 - o. sedam kraljeva, 17:10
 5. deset – potpunost:
 - a. uporaba u Evanđeljima:
 - (1) Evanđelje po Mateju 20:24; 25:1.28
 - (2) Evanđelje po Marku 10:41
 - (3) Evanđelje po Luki 14:31; 15:8; 17:12.17; 19:13.16.17.24.25
 - b. uporaba u Knjizi Otkrivenja:
 - (1) 2:10: deset dana nevolje
 - (2) 12:3; 17:3.7.12.16: deset rogova
 - (3) 13:1: deset kruna
 - c. umnožak od 10 u Knjizi Otkrivenja:
 - (1) $144.000 = 12 \times 12 \times 1000$, usp. 7:4; 14:1.3
 - (2) $1.000 = 10 \times 10 \times 10$, usp. 20:2.3.6
 6. dvanaest – ljudska uredba:
 - a. dvanaest sinova Jakova (tj. dvanaest plemena Izraela, Post 35:22; 49:28)
 - b. dvanaest stupova, Knjiga Izlaska 24:4
 - c. dvanaest kamenova naprsnika velikoga svećenika, Knjiga Izlaska 28:21; 39:14
 - d. dvanaest hljebova, za stol u Svetome mjestu (simbolička Božja opskrba za dvanaest plemena), Levitski zakonik 24:5; Knjiga Izlaska 25:30
 - e. dvanaest uhoda, Ponovljeni zakon 1:23; Knjiga o Jošui 3:22; 4:2.3.4.8.9.20
 - f. dvanaest apostola, Evanđelje po Mateju 10:1

- g. uporaba u Knjizi Otkrivenja:
 - (1) dvanaest tisuća opečaćenih, 7:5-8
 - (2) dvanaest zvijezda, 12:1
 - (3) dvanaest vrata, dvanaest anđela, dvanaest plemena, 21:12
 - (4) dvanaest temeljnih kamenova, imena dvanaest apostola, 21:14
 - (5) Novi Jeruzalem bio je pravokutnik od dvanaest tisuća stadija, 21:16
 - (6) dvanaest vrata napravljenih od dvanaest bisera, 21:12
 - (7) drvo života s dvanaest vrsta plodova, 22:2
 - 7. četrdeset - broj za vrijeme:
 - a. ponekad doslovno (Izlazak i lutanje pustinjom, npr. Izl 16:35); Ponovljeni zakon 2:7; 8:2
 - b. može biti doslovno ili simbolički:
 - (1) potop, Knjiga Postanka 7:4.17; 8:6
 - (2) Mojsije na brdu Sinaj, Knjiga Izlaska 24:18; 34:28; Ponovljeni zakon 9:9.11.18.25
 - (3) podjele Mojsijeva života:
 - (a) četrdeset godina u Egiptu
 - (b) četrdeset godina u pustinji
 - (c) četrdeset godina vodi Izraela
 - (4) Isus je postio četrdeset dana, Evanđelje po Mateju 4:2; Marko 1:13; Luka 4:2
 - c. zabilježite (pomoću konkordance) koliko se puta taj broj pojavljuje u označavanju vremena u Bibliji!
 - 8. sedamdeset – okrugli broj za ljude:
 - a. Izrael, Knjiga Izlaska 1:5
 - b. sedamdeset starješina, Knjiga Izlaska 24:1.9
 - c. eshatološki, Knjiga proroka Daniela 9:2.24
 - d. misijska grupa, Evanđelje po Luki 10:1.17
 - e. oprost (70x7), Evanđelje po Mateju 18:22.
- B. Dobre preporuke
1. John J. Davis, *Biblical Numerology*
 2. D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning Hooks*.

POSEBNA TEMA: CRKVA (*EKKLESIA*)

Ovaj grčki pojam, *ekklesia*, sastoji se od dvije riječi, “izvana” i “pozvani”, stoga, pojam podrazumijeva Božanski dozvane. Rana je Crkva taj pojam preuzela iz sekularne uporabe (usp. Djela 19:32.39.41) i zbog Septuagintine uporabe toga pojma za “zajednicu [skupština, zborovanje – op.prev.]” Izraela (*Qahal*, BDB 874, usp. Br 16:3; 20:4). Koristili su ga za same sebe kao nastavak SZ-noga Božjeg naroda. Oni su bili novi Izrael (usp. Rim 2:28-29; Gal 6:16; I. Pt 2:5.9; Otk 1:6), ispunjenje Božjega poslanja širom svijeta (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Mt 28:18-20; Lk 24:47; Djela 1:8).

Ovaj je pojam korišten u Evanđeljima i Djelima apostolskim na nekoliko načina:

1. sekularni gradski sastanak, Djela apostolska 19:32.39.41
2. sveopći Božji narod u Kristu, Evanđelje po Mateju 16:18 i Poslanica Efežanima
3. mjesna zajednica vjernika u Kristu, Evanđelje po Mateju 18:17; Djela apostolska 5:11 (u ovim stihovima Crkva u Jeruzalemu)
4. čitav narod Izraela, Djela apostolska 7:38, u Stjepanovom govoru
5. Božji narod u regiji, Djela apostolska 8:3 (Juda ili Palestina).

▣ “u Aziji” Ovo upućuje na zapadni kraj današnje države Turske, koja je bila, u velikome dijelu, stara zemlja Frigije, što je postala rimska provincija “Mala Azija”.

▣ “Milost vam i mir” Ovo je bio tradicionalni način pozdrava koji je viđen tako često u Pavlovim pisanjima. Mnogi tvrde kako su kršćani promijenili tradicionalni grčki književni pozdrav iz “*charein*” (usp. Jak 1:1) na zvukovno sličan kršćanski

pozdrav *charis*, što znači “milost”. “Mir” je mogao upućivati na hebrejski pojam “*shalom*”, otuda se spajanje grčkih i hebrejskih pozdrava tako povezuje na obje skupine u crkvama. Međutim, ovo je jednostavno nagađanje.

▣ **“od Onoga koji jeste i koji bijaše i koji mora doći”** Ovo je očito naslov za nepromjenjivoga Boga Saveza (usp. Ps 102:7; Mal 3:6; Jak 1:17). Njegov je gramatički oblik nezgrapan u grčkome ali može odraziti aramejsku pozadinu. Doslovni izričaj je “od Onoga koji jeste, od Onoga koji bijaše, i Onoga koji dolazi” (usp. 4:8). Ovaj izričaj odražava SZ-ni zavjetni naslov “Ja Jesam” (YHWH, usp. Izl 3:14, vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 1:8). Ovaj je izričaj korišten za Boga Oca u stihovima 4 i 8, te za Isusa Krista u stihovima 17 i 18 (usp. Heb 13:8). Namjeravan prijenos naslova od YHWH na Isus bio je jedan način NZ-nih autora za potvrdu Isusova Božanstva.

Ovaj trostruki izričaj Boga kao prošlost, sadašnjost, i budućnost promijenjen je u 11:17 i 16:5, što je Drugi dolazak na kraju truba, samo na sadašnjost i prošlost jer je budućnost (kraj vremena) osvanula.

▣ **“i od sedam Duhova koji su pred Njegovim prijestoljem”** Vidjeti Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: SEDAM DUHOVA

Postojalo je nekoliko teorija za odredbu ovih sedam duhova:

1. zbog ovoga izričaja što dolazi između reference na Boga kao Oca i Isusa Mesije, mnogi su komentatori tvrdili kako je to jasno upućivalo na Svetoga Duha. To je moguće, ali nije izvjesno. Ovaj je isti izričaj također upotrijebljen u 3:1; 4:5 i 5:6. U ovima drugim slučajevima nije uopće izvjesno da je to upućivanje na Svetoga Duha osim ako je smjeranje u Knjizi proroka Zaharije 4 pretpostavljeno
2. drugi su uvjerenja kako je to neko smjeranje na Knjigu proroka Izaije 11:2 iz Septuaginte, gdje su spomenuti sedmerostruki darovi Duha. Međutim, u Masoretskome tekstu spomenuto je samo šest darova
3. oni iz židovske među-biblijske pozadine poistovjetit će ovo s prisutnim anđelima kao sedam arkandela pred Božjim prijestoljem (usp. 8:2)
4. ostali ih povezuju s anđelima ili glasnicima sedmerim crkvama koje su spomenute u 1:20.

1:5 “i od Isusa Krista, vjernoga svjedoka” Ovo je prvi od tri izričaja koji opisuju Isusa Mesiju. Ovi uvodni stihovi usporedni su u 20:6-21. “Vjernoga” ima SZ-ni suzvuk nekoga tko je odan, istinit, i pouzdan (usp. Iz 55:3-5). Kao što je Božja pisana Riječ (Biblija) dostojna povjerenja, tako je Njegovo konačno otkrivenje, Živa Riječ, Isus (usp. 3:14). Evanđelje je poruka da se u nju povjeruje, osoba da bude primljena, i život kojim se mora živjeti oponašajući tu osobu.

Grčki izričaj, “vjernoga svjedoka”, može značiti:

1. “Moga svjedoka, Moga Vjernoga” – kao dva izričaja, vidjeti 2:13 (s dodatkom OSOBNE ZAMJENICE)
2. “vjernoga i istinitoga Svjedoka”, vidjeti 3:14 (s dodatkom “i istinitoga”).

▣ **“prvorodena od mrtvih”**

POSEBNA TEMA: PRVOROĐENI

Ova riječ “prvorodeni” (*prōtotokos*) korištena je u Bibliji u nekoliko različitih značenja:

1. njena SZ-na pozadina upućuje na pred-postojećeg prvorodnog sina obitelji (usp. Ps 89:27; Lk 2:7; Rim 8:29; Heb 11:28)
2. njena uporaba u Poslanici Kološanima 1:15 govori o Isusu kao o prvome od Stvorenja što je moguće SZ-no smjeranje na Izreke 8:22-31, ili Božjega posrednika stvaranja (usp. Iv 1:3; I. Kor 8:6; Kol 1:15-16; Heb 1:2)
3. njena uporaba u poslanicama Kološanima 1:18; I. Korinćanima 15:20 (i ovdje) upućuje na Isusa kao prvorodnog od mrtvih
4. to je SZ-ni naslov korišten za Mesiju (usp. Ps 89:27; Heb 1:6; 12:23). Bio je to naslov što spaja nekoliko vidova Isusova prvenstva i središnjega položaja. U ovome okviru #3 ili #4 najbolje odgovaraju.

▣ **“i vladara kraljeva zemlje”** Ovaj izričaj, kao prethodni, smjeranje je na Psalam 89:27 (usp. Ps 72:11; Iz 48:23), koji govori o Isusu kao obećanome Mesiji. On također odražava Ivanov odaziv na:

1. štovanje cara u istočnim provincijama Rimskoga Carstva
2. uporabu kraljevskoga mezopotamijskog izričaja “Kralj kraljeva” (usp. Otk 11:15; 17:14; 19:16).

▣ **“Onome koji nas ljubi”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA, u značenju “Isus nas nastavlja ljubiti”. Ta potvrda veoma je važna u svjetlu slabosti i neuspjeha pet od sedam crkava (usp. poglavlja 2 - 3).

▣ **“i oslobodi nas od naših grijeha”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA PARTICIPA. Vulgata i koptske verzije, kao i neki minuskulni grčki rukopisi, te *King James Version* imaju GLAGOL “oprao” (*louō*) koji je bio izgovaran točno isto kao riječ “oslobodi” (*luō*). Drevni pisari izrađivali su tekstove NZ-a tako da kad je jedna osoba čitala tekst glasno za to su vrijeme drugi to zapisivali.

Pojam “oslobodi” (s dodacima) pojavljuje se u drevnima grčkim rukopisima P18, \aleph^* (s PRIJEDLOGOM), \aleph^2 , A, i C dok je “oprao” nađeno jedino u kasnijim uncijalnim rukopisima, P (šesto stoljeće) i 046, kao i u nekoliko kasnijih minuskulnih (istovremeno grčka pisana slova) rukopisa. Dakle, “oslobodi” ili “učini slobodnima” čitanje je koje ima prvenstvo. UBS⁴ daje “oslobodi” ocjenu “izvjesno”. Vidjeti Dodatak dva: Tekstualni kriticizam.

▣ **“Svojom krvi”** Ovo je očito smjeranje na žrtveno (usp. Lev 1 - 7), zamjensko ispaštanje Isusa Krista (usp. 5:9; 7:14; 12:11; Mk 10:45; II. Kor 5:21; Iz 52:13 - 53:12). “Svojom krvi” opetovana je istina Evanđelja (usp. Rim 3:25; Ef 1:7; 2:13; Kol 1:20; I. Pt 1:18-19). Nekako se u tajnovitosti Božjoj, Njegova pravda i milosrđe za sve pale ljude sreću u zamjenskoj Isusovoj smrti (usp. Heb 9:11-28).

POSEBNA TEMA: *KERYGMA* RANE CRKVE

- A. Božja obećanja data u Staroime zavjetu sad su se ispunila s dolaskom Isusa Mesije (Djela 2:30-31; 3:19.24; 10:43; 26:6-7.22; Rim 1:2-4; I. Tim 3:16; Heb 1:1-2; I. Pt 1:10-12; II. Pt 1:18-19).
- B. Isus je bio pomazan kao Božji Mesija prilikom Njegova krštenja (Djela 10:38).
- C. Isus je počeo Svoju službu u Galileji nakon Svoga krštenja (Djela 10:37).
- D. Njegova služba bila je označena činidbom dobroga i vršenjem silnih djela pomoću Božje snage (Mk 10:45; Djela 2:22; 10:38).
- E. Mesija je bio razapet sukladno Božjoj vječnoj svrsi (Mk 10:45; Iv 3:16; Djela 2:23; 3:13-15.18; 4:11; 10:39; 26:23; Rim 8:34; I. Kor 1:17-18; 15:3; Gal 1:4; Heb 1:3; I. Pt 1:2.19; 3:18; I. Iv 4:10).
- F. On je uskrsnuo od mrtvih i prikazao se Svojim učenicima (Djela 2:24.31-32; 3:15.26; 10:40-41; 17:31; 26:23; Rim 8:34; 10:9; I. Kor 15:4-7.12 i dalje; I. Sol 1:10; I. Tim 3:16; I. Pt 1:2; 3:18.21).
- G. Isus je bio uzvišen od Boga i imenovan “Gospodinom” (Djela 2:25-29.33-36; 3:13; 10:36; Rim 8:34; 10:9; I. Tim 3:16; Heb 1:3; I. Pt 3:22).
- H. On je dao Svetoga Duha za oblikovanje nove Božje zajednice (Djela 1:8; 2:14-18.38-39; 10:44-47; I. Pt 1:12).
- I. On će ponovno doći zbog Suda i obnove svega (Djela 3:20-21; 10:42; 17:31; I. Kor 15:20-28; I. Sol 1:10).
- J. Svi koji su čuli poruku morali bi se pokajati i biti kršteni (Djela 2:21.38; 3:19; 10:43.47-48; 17:30; 26:20; Rim 1:17; 10:9; I. Pt 3:21).

Ova shema služi kao bitna objava rane Crkve, iako su autori Novoga zavjeta mogli izostaviti dio ili naglasiti druge pojedinosti u svojim propovijedanjima. Čitavo Evanđelje po Marku usko slijedi Petrov vid *kerygme*. Prema predaji Marko je viđen kao onaj koji je ugradio Petrove govore, propovijedane u Rimu, u pisano Evanđelje. A Matej i Luka slijede Markov temeljni ustroj.

1:6 **“On nas učini”** Ovo je AORIST AKTIVNOG INDIKATIVA. Kao što je Isus oslobodio nas od naših grijeha (stih 5), On nas je isto tako učinio kraljevstvom svećenika da predstavljaju Njega!

NASB

“kraljevstvo, svećenici Njegovu Bogu”

NKJV

“kraljevi i svećenici Njegovu Bogu”

NRSV

“kraljevstvo, svećenici koji služe Njegova Boga”

TEV, NJB

“kraljevstvom svećenika da služe Njegova Boga”

Ovo je smjeranje na SZ-ne pojmove korištene za Izraela u Knjizi Izlaska 19:6 i Knjizi proroka Izaije 61:6, gdje je narod smatran da jeste kraljevstvo svećenika. Bog je odabrao Abrahama kako bi odabrao Izraela kako bi odabrao izgubljeni svijet (usp. Post 3:15; 12:3). Izrael je morao djelovati kao narod svjedoka (tj. svećenici) ali oni su promašili u ovome dobivenome evangelističkome zadatku (usp. Ez 36:22-38). Stoga, Bog je odabrao Crkvu da dosegne svijet (usp. Mt 28:19-20; Lk 24:47; Djela 1:8). Potpuno isti izričaji korišteni za Izraela sad su upotrijebljeni za Crkvu (usp. Gal 3:29; 6:16; Fil 3:3; I. Pt 2:5.9; Otk 1:6; 5:10; 20:6).

Važno je zabilježiti skupni, biblijski naglasak na “svećenstvo vjernika”. Zapadno kršćanstvo prenaslasi je mjesto i ulogu pojedinca a podcijenilo biblijsku skupnost. NZ-a metafora Tijela Kristova (usp. I. Kor 12) jednostavno je metafora. SZ-ni naslov nikad nije bio zamišljen kao isprika za vjernike da potvrde svoje pojedinačne slobode. Ovaj se naglasak razvio iz povijesne borbe između Martina Luthera i Katoličke crkve njegova vremena. Žarište ovoga okvira je evangelizacija (usp. stih 7), uključujući svakoga vjernika, s nastojanjem dosizanja svakoga izgubljenog i jadnog čovjeka stvorenog na Božju sliku za kojeg je Krist umro (usp. Iv 3:16; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9; I. Iv 2:2; 4:14).

POSEBNA TEMA: KRŠĆANSTVO JE ZAJEDNIŠTVO

- A. Pavlove i Petrove metafore u množini:
 - 1. tijelo
 - 2. polje
 - 3. građevina.
- B. Pojam “svet” uvijek je MNOŽINA (osim Fil 4:21, ali čak i tamo je to također zajedništvo).
- C. Naglasak Martina Luthera u reformaciji na “svećeništvo vjernog” nije istinski biblijsko. To je svećeništvo vjernika (usp. Izl 19:6; I. Pt 2:5.9; Otk 1:6).
- D. Svaki je vjernik darovit za zajedničko dobro (usp. I. Kor 12:7).
- E. Jedino u zajedništvu može narod Božji biti učinkovit. Služba je zajedništvo (usp. Ef 4:11-12).

▣ “Njegovu Bogu i Ocu” Ovaj izričaj može se činiti da podcjenjuje puno Božanstvo Sina (vidjeti Posebnu temu: Trojstvo u 22:17), ali ustvari to je način potvrde Isusove podložnosti sve dok je bio utjelovljen. Isti je izričaj upotrijebljen od Pavla u Poslanici Rimljanima 15:6. Smisao jednakosti može biti viđen u 3:21; 14:1.

▣ “Njemu *neka bude slava i vlast*” Pojam “slava” SZ-ni je trgovački pojam (koristeći mjere za nabavke) što je značilo “biti težak”; ono što je bilo teško (npr. zlato) bilo je vrijedno. Pojam je postao onaj koji se koristi za Božji sjaj, veličanstvo, svetost, iz *Šekina* Oblaka Slave u Knjizi Izlaska. Slava je bila često pripisana Bogu Ocu u NZ-u (usp. Rim 11:36; 16:27; Ef 3:21; Fil 4:20; I. Tim 1:17; II. Tim 4:18; I. Pt 4:11; 5:11; II. Pt 3:18; Juda stih 25; Otk 1:6; 5:13; 7:12). Vidjeti Posebnu temu: Slava (*doxa*) u 15:8.

Pojam “vlast” naslovljen na Boga Oca, teološki je sličan podložnosti Sina (usp. Iv 17). Isus je Očev posrednik u svemu, ali cilj je konačno veličanje Oca (usp. I. Kor 15:27-28).

▣ “*zauvijek i uvijek*” Ovo je doslovno “u vijekove vjekova”. Ova dvostruka uporaba pojam *aiōnos*, JEDNINA potom MNOŽINA, uobičajena je u Knjizi Otkrivenja (usp. 1:18; 4:9.10; 5:13; 7:12; 10:6; 11:15; 15:7; 19:3; 20:10; 22:5). Iznenadujuće je da su rana grčka svjedočanstva zanemarila druga (MSS P¹⁸, A, P). UBS⁴ ne može odlučiti koje je čitanje izvorno.

POSEBNA TEMA: ZAUVIJEK (GRČKI IDIOM)

Jedan grčki idiomski izričaj je “dovijeka” (usp. Lk 1:33; Rim 1:25; 11:36; 16:27; Gal 1:5; I. Tim 1:17), koji može odražavati hebrejski ‘*olam*. Vidjeti Robert B. Girdlestone, *Synonyms of the Old Testament*, str. 319-321, i SZ-nu Posebnu temu: Zauvijek (‘*Olam*). Ostali izričaji su “dovijeka” (usp. Mt 21:19 [Mk 11:14]; Lk 1:55; Iv 6:58; 8:35; 12:34; 13:8; 14:16; II. Kor 9:9) i “vijekove vjekova” (usp. Ef 3:21). Izgleda da za “zauvijek” ne postoji razlika između ovih grčkih idioma. Pojam “vjekovi” može biti MNOŽINA u slikovitome smislu rabinske gramatičke građe nazvane “množina veličanstva” ili može upućivati na zamisao nekoliko “doba” u židovskome smislu “doba slabosti”, “doba dolaska”, ili “doba pravednosti”.

POSEBNA TEMA: ZAUVIJEK (‘OLAM)

Etimologija hebrejskoga pojma ‘*olam*, עולם (BDB 761) je neizvjesna (NIDOTTE, tom 3, str. 345). Korišten je u nekoliko značenja (uobičajeno određenih zamišlju). Sljedeće su samo izdvojeni primjeri:

- 1. drevno
 - a. ljudi, Knjiga Postanka 6:4; I. Samuelova 27:8; Knjiga proroka Jeremije 5:15; 28:8
 - b. mjesta, Knjiga proroka Izaije 58:12; 61:4
 - c. Bog, Psalam 93:2; Izreke 8:23; Knjiga proroka Izaije 63:16
 - d. stvari, Knjiga Postanka 49:26; Job 22:15; Psalam 24:7.9; Knjiga proroka Izaije 46:9
 - e. vrijeme, Ponovljeni zakon 32:7; Knjiga proroka Izaije 51:9; 63:9.11
- 2. buduće vrijeme

- a. nečiji život, Knjiga Izlaska 21:6; Ponovljeni zakon 15:17; I. Samuelova 1:22; 27:12
- b. hiperbola [pretjerivanje – op.prev.] za kralja, I. Knjiga o Kraljevima 1:31; Psalam 61:7; Nehemija 2:3
- c. neprekidno postojanje
 - (1) Zemlja, Psalam 78:69; 104:5; Propovjednik 1:4
 - (2) nebesa, Psalam 148:5
- d. postojanje Boga:
 - (1) Knjiga Postanka 21:33
 - (2) Knjiga Izlaska 15:18
 - (3) Ponovljeni zakon 32:40
 - (4) Psalam 93:2
 - (5) Knjiga proroka Izaije 40:28
 - (6) Knjiga proroka Jeremije 10:10
 - (7) Knjiga proroka Daniela 12:7
- e. Savez
 - (1) Knjiga Postanka 9:12.16; 17:7.13.19
 - (2) Knjiga Izlaska 31:16
 - (3) Levitski zakonik 24:8
 - (4) Knjiga Brojeva 18:19
 - (5) II. Knjiga o Samuelu 23:5
 - (6) Psalam 105:10
 - (7) Knjiga proroka Izaije 24:5; 55:3; 61:8
 - (8) Knjiga proroka Jeremije 32:40; 50:5
- f. poseban Savez s Davidom
 - (1) II. Knjiga o Samuelu 7:13.16.25.29; 22:51; 23:5
 - (2) I. Knjiga o Kraljevima 2:33.45; 9:5
 - (3) II. Knjiga Ljetopisa 13:5
 - (4) Psalam 18:50; 89:4.28.36.37
 - (5) Knjiga proroka Izaije 9:7; 16:5; 37:35; 55:3
- g. Božji Mesija
 - (1) Psalam 45:2; 72:17; 89:35-36; 110:4
 - (2) Knjiga proroka Izaije 9:6
- h. Božji zakoni
 - (1) Knjiga Izlaska 29:28; 30:21
 - (2) Levitski zakonik 6:18.22; 7:34; 10:15; 24:9
 - (3) Knjiga Brojeva 18:8.11.19
 - (4) Psalam 119:89.160
- i. Božja obećanja
 - (1) II. Knjiga o Samuelu 7:13.16.25; 22:51
 - (2) I. Knjiga o Kraljevima 9:5
 - (3) Psalam 18:50
 - (4) Knjiga proroka Izaije 40:8
- j. Abrahamovo potomstvo i Obećana zemlja
 - (1) Knjiga Postanka 13:15; 17:18; 48:4
 - (2) Knjiga Izlaska 32:13
 - (3) I. Knjiga Ljetopisa 16:17
- k. Blagdani prema Savezu
 - (1) Knjiga Izlaska 12:14; 17:24
 - (2) Levitski zakonik 23:14; 21:41
 - (3) Knjiga Brojeva 10:8
- l. vječna vječnost
 - (1) I. Knjiga o Kraljevima 8:13
 - (2) Psalam 61:7-8; 77:8; 90:2; 103:17; 145:13

- (3) Knjiga proroka Izaije 26:4; 45:17
- (4) Knjiga proroka Daniela 9:24
- m. ono što Psalmi kažu vjernici će činiti zauvijek
 - (1) zahvaljivanje, Psalam 30:12; 79:13
 - (2) prebivanje u Njegovoj prisutnosti, Psalam 41:12; 61:4.7
 - (3) pouzdanje u Njegovo milosrđe, Psalam 52:8
 - (4) slavljenje GOSPODINA, Psalam 52:9
 - (5) pjevanje hvala, Psalam 61:7; 89:1
 - (6) izricanje Njegove pravde, Psalam 75:9
 - (7) slavljenje Njegovog Imena, Psalam 86:12; 145:2
 - (8) blagoslivljanje Njegovog Imena, Psalam 145:1
- 3. unatrag i unaprijed u vremenu (“od vječnosti do vječnosti”)
 - a. Psalam 41:13 (slavljenje Boga)
 - b. Psalam 90:2 (Šâm Bog)
 - c. Psalam 103:17 (dobrota GOSPODINOVA).

Upamtite, okvir određuje opseg značenja pojma. Vječni Savezi i obećanja su uvjetovani (tj. Jer 7). Kod svake uporabe SZ-a o ovoj veoma tečnoj riječi budite pozorni kod čitanja vaših suvremenih gledišta o vremenu ili vašoj NZ-noj sustavnoj teologiji. NZ su opće primjenjiva SZ-na obećanja.

▣ **“Amen”** Ovo je oblik SZ-noga hebrejskoga pojma za “vjeru” (usp. Hab 2:4). Njegova izvorna etimologija bila je “neka bude potvrđeno ili sigurno”. Međutim, suzvuk se promijenio na ono što se mora potvrditi (usp. II. Kor 1:20). Bio je korišten o nekome tko je bio vjeran, odan, postojan, vjerodostojan (naslov za Isusa u 3:14, usp. II. Kor 1:20).

POSEBNA TEMA: AMEN

I. STARI ZAVJET

- A. Pojam “Amen” dolazi iz hebrejske riječi za:
 - 1. “istinu” (*emeth*, BDB 49)
 - 2. “istinitost” (*emun, emunah*, BDB 53)
 - 3. “vjeru” ili “vjernost”
 - 4. “pouzdanje” (*dmn*, BDB 52).
- B. Njegova etimologija dolazi iz čvrstoga fizičkog stava neke osobe. Oprečno tome bio bi netko tko je labav, klizav (usp. Ps 35:6; 40:2; 73:18; Jer 23:12) ili tetura (usp. Ps 73:2). Iz ove doslovne uporabe razvilo se metaforičko proširenje vjernosti, dostojnosti povjerenja, odanosti i pouzdanosti (usp. Post 15:16; Hab 2:4).
- C. Posebne uporabe:
 - 1. stup, II. Knjiga o Kraljevima 18:16 (I. Tim 3:15)
 - 2. sigurnost, Knjiga Izlaska 17:12
 - 3. postojanost, Knjiga Izlaska 17:12
 - 4. stabilnost, Knjiga proroka Izaije 33:6
 - 5. istina, I. Knjiga o Kraljevima 10:6; 17:24; 22:16; Izreke 12:22
 - 6. čvrsto, II. Knjiga Ljetopisa 20:20; Knjiga proroka Izaija 7:9
 - 7. vjerodostojno (Tora), Psalam 119:43.142.151.160.
- D. U SZ-u upotrijebljena su dva druga hebrejska pojma za djelatnu vjeru:
 - 1. *bathach* (BDB 105), pouzdanje
 - 2. *yra* (BDB 431), strah, poštovanje, štovanje (usp. Post 22:12).
- E. Od značenja povjerenja ili pouzdanja razvila se liturgijska uporaba koja se koristila za potvrdu istinite ili pouzdane izjave drugog (usp. Pnz 27:15-26; Neh 8:6; Ps 41:13; 72:19; 89:52; 106:48).
- F. Teološki ključ za ovaj pojam nije vjernost čovječanstva, već YHWH-ina (usp. Izl 34:6; Pnz 32:4; Ps 108:4; 115:1; 117:2; 138:2). Jedina nada palog čovječanstva jest milosrdna vjerna zavjetna odanost YHWH i Njegovih obećanja. Oni koji poznaju YHWH-u moraju biti kao On (usp. Hab 2:4). Biblija je povijest i

zapis o Božjoj obnovi Njegove slike (usp. Post 1:26-27) u čovječanstvu. Spasenje obnavlja sposobnost čovječanstva da ima prisno zajedništvo s Bogom. Ovo je zašto smo bili stvoreni.

II. NOVI ZAVJET

- A. Uporaba pojma “amen” kao završne liturgijske potvrde izjavljene pouzdanosti uobičajena je izjava u NZ-u (usp. I. Kor 14:16; II. Kor 1:20; Otk 1:7; 5:14; 7:12).
- B. Uporaba pojma kao završetak molitve uobičajena je u NZ-u (usp. Rim 1:25; 9:5; 11:36; 16:27; Gal 1:5; 6:18; Ef 3:21; Fil 4:20; II. Sol 3:18; I. Tim 1:17; 6:16; II. Tim 4:18).
- C. Isus je jedini koji je upotrebljavao ovaj pojam (u Ivanu često udvostručeno) kao uvod u važne izjave (usp. Lk 4:24; 12:37; 18:17.29; 21:32; 23:43).
- D. Korištena je kao naziv za Isusa u Knjizi Otkrivenja 3:14 (moguće naziv za YHWH-u iz Iz 65:16).
- E. Zamisao vjernosti ili vjere, pouzdanja, ili pouzdanosti izražena je u grčkom pojmu *pistos* ili *pistis*, što je u engleskome prevedeno kao “pouzdanje”, “vjera”, “vjerovati”.

1:7 “GLE, ON DOLAZI S OBLACIMA” Ovaj bi stih mogao biti usklik anđela iz stiha 1. To je očito smjerenje na Drugi dolazak Krista.

POSEBNA TEMA: DOLAZAK NA OBLACIMA

Ovaj je izričaj očito upućivanje na Drugi dolazak Krista. Ovaj Dolazak na oblacima bio je vrlo znakovit eshatološki znak. Bio je upotrijebljen na tri različita načina u SZ-u:

1. kako bi pokazao Božju fizičku prisutnost, *Šekina* Oblak Slave (usp. Izl 13:21; 16:10; Br 11:25)
2. kako bi pokrio Njegovu Svetost tako da Ga čovjek ne može vidjeti i umrijeti (usp. Izl 33:20; Iz 6:5)
3. kako bi prenio Božanstvo (usp. Iz 19:1; također zabilježite Ps 18:7-15).

U Knjizi proroka Daniela 7:13 oblaci su bili korišteni za prijenos Božanskoga ljudskog Mesije. Na ovo proročanstvo u Knjizi Daniela bilo je ciljano više od 30 puta u NZ-u. Ova ista veza Mesije s nebeskim oblacima može biti viđena u Evanđelju po Mateju 24:30; 26:64; Marku 13:26; Luki 21:27; 14:62; Djelima apostolskim 1:9.11 i I. Poslanici Solunjanima 4:17.

▣ **“i svako oko vidjet će Ga”** Ovo izgleda podrazumijeva tjelesni, fizički, vidljivi, sveobuhvatan Kristov povratak, ne tajno uznesenje vjernika. Po mome mišljenju Biblija nikad ne uči tajno uznesenje ili dolazak. Ovi stihovi u Evanđeljima (usp. Mt 24:37-44; Lk 17:22-37) koji su često korišteni za potporu tajnoga uznesenja, okvirno se odnose na poredbu s Noinim danima. Ti tekstovi označavaju neočekivanu naglost Njegova dolaska. U Noino vrijeme jedan je zamah bio uništavajući! Budite pozorni kod proof-textinga [vidjeti Dodatak tri – Kazalo – op.prev.] malih odlomaka Pisma izvučenih iz nadahnutoga izvornog okvira i njihova korištenja za podržavanje svoga pretpostavljenog teološkoga eshatološkog sustava!

▣ **“čak oni koji probodoše Njega; i sva će plemena zemlje proplakati nad Njim”** Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Zaharije 12:10.12 (usp. Iv 19:37). To je dobar primjer kako Ivan preinačuje SZ-ne tekstove da budu pogodni njegovu stanju u vrijeme Rima (židovska vrsta ponovnoga tumačenja nazvana *peshet*). Tekst Knjige proroka Zaharije je odskočna daska za Ivanovu novu primjenu. U Knjizi Zaharije tekst upućuje na žitelje Jeruzalema koji žaluju nad “probodenim”, ali ovdje ga Ivan koristi o rimskim i židovskim vođama koji su razapeli Krista (usp. Iv 19:37). ZAMJENICA “oni” u Masoretskome hebrejskome tekstu mijenja ga u “sva plemena zemlje” (usp. Mt 24:30, ovaj izričaj nije iz Septuaginte). Također, “oplakivati”, u okviru Knjige Zaharije odlomak je ponovno tumačen kao onaj koji se odnosi na Poslanicu Rimljanima 11, gdje se Židovi kaju i pouzdaju se u Isusa kao Mesiju. Međutim, u Knjizi Otkrivenja 1:7 žalovanje nije zbog pokajanja, nego zato jer je Božja osuda pala na nevjernike iz svih plemena (usp. Mt 24:30). Zaharijin okvir cilja na osudu naroda na kraju vremena spominjanjem “ravnice Megida”, u hebrejskome nazvana Armagedon (usp. Zah 12:11; II. Ljet 35:22 i Ps 2; Otk 16:16), mjesto bitke na kraju vremena između Boga i Njegova naroda te Sotone i njegovih ljudi, nevjernih naroda.

POSEBNA TEMA: OBREDI ŽALOVANJA

Izraelci su žalost za smrt voljene osobe i za osobno pokajanje, kao i za skupne zločine, izražavali na nekoliko načina:

1. trganjem vanjskoga ogrtača, Knjiga Postanka 37:29.34; 44:13; Suci 11:35; II. Samuelova 1:11; 3:31; I. Kraljevima 21:27; Job 1:20
2. navlačenjem pokajničke halje [kostrijet – op.prev.], Knjiga Postanka 37:34; II. Samuelova 3:31; I. Kraljevima 21:27; Knjiga proroka Jeremije 48:37

3. izuvanjem obuće, II. Knjiga o Samuelu 15:30; Knjiga proroka Izaije 20:3
4. stavljanjem ruku na glavu, II. Knjiga o Samuelu 13:19; Knjiga proroka Jeremije 2:37
5. stavljanjem prašine na glavu, Knjiga o Jošui 7:6; I. Samuelova 4:12; Nehemija 9:1
6. sjedenjem na tlu, Tužaljke 2:10; Knjiga proroka Ezekijela 26:16 (ležanje na tlu, II. Samuelova 12:16), Izaija 47:1
7. udaranjem po prsima, I. Knjiga o Samuelu 25:1; II. Samuelova 11:26; Knjiga proroka Nahuma 2:7
8. zarezivanjem tijela, Ponovljeni zakon 14:1; Knjiga proroka Jeremije 16:6; 48:37
9. gladovanjem, II. Knjiga o Samuelu 12:16.21-23; I. Kraljevima 21:27; I. Ljetopisa 10:12; Nehemija 1:4
10. pjevanjem naricaljki, II. Knjiga o Samuelu 1:17; 3:31; II. Ljetopisa 35:25
11. ćelavošću (čupanjem kose ili brijanjem), Knjiga proroka Jeremije 48:37
12. rezanjem brade na kratko, Knjiga proroka Jeremije 48:37
13. pokrivanjem glave ili lica, II. Knjiga o Samuelu 15:30; 19:4.

▣ **“Tako to mora biti. Amen.”** Ovo je grčka riječ za potvrdu (*nai*) i hebrejska riječ za potvrdu (*amen*) smještena jedna do druge zbog naglaska (usp. 22:20).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:8

⁸“Ja sam Alfa i Omega”, kaže Gospodin Bog, “koji jeste i koji bijaše i koji će doći, Svemogući.”

1:8 YHWH Osobno govori ovaj stih, potvrđujući istinitost prethodnih izjava o Isusu. To spaja četiri naslova za Njega s jednim smjeranjem na peti i moguće šesti. Očito, stih 8 bio je Božje dodavanje Njegove osobne potvrde gornjoj izjavi uporabom ovim veličanstvenih imena:

1. “Ja Jesam”, što je smjeranje na zavjetno Ime YHWH (usp. Izl 3:14), oblik GLAGOLA “biti”. Isus ga je upotrijebio za Sámog Sebe (usp. Iv 8:56-59). Naslov “Gospodin” (*kurios*) u NZ-u odražava ovaj SZ-ni naslov
2. “Alfa i Omega” prva su i zadnja slova grčkoga alfabeta koji podrazumijevaju da je Bog početak i završetak, nadzornik povijesti (usp. Iz 44:6; Otk 21:6); ovaj je naslov također upotrijebljen za Isusa u Knjizi Otkrivenja 1:17 i 22:13
3. “Gospodin” je suvremen način prevođenja YHWH (vidjeti Posebnu temu što slijedi)
4. “Bog” u Knjizi Postanka 2:4, YHWH, i *Elohim* su spojeni (GOSPODIN Bog) kao ime za Božanstvo. *El* je opće ime za boga na Bliskome Istoku, iz korijena “biti jak”
5. “Onaj koji je Onaj koji bijaše, Onaj koji dolazi” izričaj je upotrijebljen ranije u stihu 4, koji govori o nepromjenjivome, uvijek-živome Bogu (usp. Ps 102:27; Mal 3:6; Jak 1:17). Ovaj je izričaj korišten o Bogu Ocu, YHWH-i, u stihovima 4 i 8 te o Isusu, Bogu Sinu, u stihovima 17.18 i 22:13 (usp. Heb 13:8)
6. “Svemogući” što je bio SZ-ni pojam: (1) “*El-Šadaĵ*”, patrijarhalno Ime za Boga (usp. Izl 6:3) ili (2) “YHWH *Sabaot*”, ime iz LXX-e “Gospodin Bog Svemogući”. Često je nađen u ovoj Knjizi (tj. *pantokratōr*, usp. 4:8; 11:17; 15:3; 16:7.14; 19:6.11; 21:22), ali samo jednom u NZ-nim Knjigama (tj. II. Kor 6:18).

Jedan rani grčki rukopis, *aleph* (א*), i nekoliko kasnijih rukopisa dodaju izričaju “početak i kraj” nakon “Alfa i Omega”. Pisari su ga umetnuli iz 21:6, ali on vjerojatno nije izvorni dio nadahnutoga grčkog teksta. UBS⁴ ocjenjuje njegovo isključivanje kao “izvjesno”.

POSEBNA TEMA: IMENA ZA BOŽANSTVO

- A. *El* (BDB 42, KB 48)
 1. Izvorno značenje općenitoga drevnog pojma za božanstvo je neizvjesno, iako mnogi znanstvenici vjeruju da dolazi od akadskoga korijena, “biti jak” ili “biti moćan” (usp. Post 17:1; Br 23:19; Pnz 7:21; Ps 50:1).
 2. U kanaanskome panteonu najviši bog je *El* (tekstovi iz Ras Šamre).

3. U Bibliji *El* je uobičajeno složenica s drugim pojmovima. Ove su složenice postale način davanja osobina za Boga:
 - a. *El-Elyon* (“Bog Previšnji”, BDB 42 i 751 II), Knjiga Postanka 14:18-22; Ponovljeni zakon 32:8; Knjiga proroka Izaije 14:14
 - b. *El-Roi* (“Bog koji vidi” ili “Bog koji otkriva Sâm Sebe”, BDB 42 i 909), Knjiga Postanka 16:13
 - c. *El-Shaddai* (*El Šadaj*) (“Bog Svemogući” ili “Bog svakoga milosrđa” ili “Bog planine”, BDB 42 i 994), Knjiga Postanka 17:1; 35:11; 43:14; 49:25; Izlazak 6:3
 - d. *El-Olam* (“Vječan Bog”, BDB 42 i 761), Knjiga Postanka 21:33. Ovaj je pojam teološki povezan na Božje obećanje Davidu, II. Knjiga o Samuelu 7:13.16
 - e. *El-Berit* (“Bog Saveza”, BDB 42 i 136), Knjiga o Sucima 9:46.
 4. *El* je istovjetno s:
 - a. YHWH u Psalmu 85:8; Knjizi proroka Izaije 42:5
 - b. *Elohim* u Knjizi Postanka 46:3; Jobu 5:8, “Ja Jesam *El*, *Elohim* vašeg Oca”
 - c. *Shaddai* (*Šadaj*) u Knjizi Postanka 49:25
 - d. “ljubomoran” u Knjizi Izlaska 34:14; Ponovljenome zakonu 4:24; 5:9; 6:15
 - e. “milosrdan” u Ponovljenome zakonu 4:31; Knjizi Nehemije 9:31
 - f. “velik i strašan” u Ponovljenome zakonu 7:21; 10:17; Knjizi Nehemije 1:5; 9:32; Knjizi proroka Daniela 9:4
 - g. “spoznaja/znanje” u I. Knjizi o Samuelu 2:3
 - h. “moje jako utočište” u II. Knjizi o Samuelu 22:33
 - i. “moj osvjetnik” u II. Knjizi o Samuelu 22:48
 - j. “sveti” u Knjizi proroka Izaije 5:16
 - k. “moćan” u Knjizi proroka Izaije 10:21
 - l. “moje spasenje” u Knjizi proroka Izaije 12:2
 - m. “velik i silan” u Knjizi proroka Jeremije 32:18
 - n. “odmazda” u Knjizi proroka Jeremije 51:56.
 5. Složenice svih glavnih SZ-nih imena za Boga nađene su u Knjizi o Jošui 22:22 (*El*, *Elohim*, *YHWH*, ponavljano).
- B. *Elyon* (BDB 751, KB 832)
1. Osnovno značenje je “visok”, “uzvišen” ili “uzdignut” (usp. Post 40:17; I. Kr 9:8; II. Kr 18:17; Neh 3:25; Jer 20:2; 36:10; Ps 18:13).
 2. Korišteno je u usporednome smislu za nekoliko drugih imena/naslava Božjih:
 - a. *Elohim* – Psalm 47:1-2; 73:11; 107:11
 - b. *YHWH* – Knjiga Postanka 14:22; II. Samuelova 22:14
 - c. *El-Shaddai* (*El Šadaj*) – Psalm 91:1.9
 - d. *El* – Knjiga Brojeva 24:16
 - e. *Elah* – korišteno često u Knjizi proroka Daniela 2 - 6 i Knjizi Ezre 4 - 7, povezano s *illair* (aramijski za “Previšnji Bog”) u Knjizi proroka Daniela 3:26; 4:2; 5:18.21.
 3. Često je korišten od ne-Izraelaca:
 - a. Melkisedek, Knjiga Postanka 14:18-22
 - b. Balaam, Knjiga Brojeva 24:16
 - c. Mojsije, govoreći o narodima u Ponovljenome zakonu 32:8
 - d. Evanđelje po Luki u NZ-u, pisano za ne-Židove, također koristi grčku istoznačnicu *Hupsistos* (usp. 1:32.35.76; 6:35; 8:28; Djela 7:48; 16:17).
- C. *Elohim* (MNOŽINA), *Eloah* (JEDNINA), prvenstveno korišten u poeziji (BDB 43, KB 52)
1. Ovaj pojam nije nađen izvan Staroga zavjeta.
 2. Ova riječ može označavati Boga Izraelovog ili bogove naroda (usp. Izl 3:6; 20:3). Abrahamova obitelj bila je mnogobožacka (usp. Jš 24:2).
 3. Može upućivati na izraelske suce (usp. Izl 21:6; Ps 82:6).
 4. Pojam *elohim* korišten je i za druga duhovna bića (anđele, demone) kao u Ponovljenome zakonu 32:8 (LXX); Psalmu 8:5; Knjizi o Jobu 1:6; 38:7.

5. U Bibliji to je prvi naslov/ime za Božanstvo (usp. Post 1:1). Isključivo je korišten do Knjige Postanka 2:4, gdje je složenica s YHWH-om. U osnovi (teološki) upućuje na Boga kao stvaratelja, hranitelja, i davatelja svega života na ovoj Zemlji (usp. Ps 104).
To je istoznačnica s *El* (usp. Pnz 32:15-19). Može se također usporediti YHWH kao što je Psalam 14 (*Elohim*, stihovi 1.2.5; *YHWH*, stihovi 2.6; čak *Adon*, stih 4).
6. Iako je MNOŽINA i korištena je za druge bogove, ovaj pojam često označava Boga Izraela, ali uobičajeno ima SINGULARNI GLAGOL za označavanje jednobožačke uporabe.
7. Neobično je da je uobičajeno ime za monoteističkoga Boga Izraela MNOŽINA! Premda ne postoji izvjesnost, evo teorija:
 - a. hebrejski ima mnogo MNOŽINA, često korištenih za naglašavanje. Usko vezano na ovo je kasniji hebrejski gramatički član nazvan “množina Veličanstva”, gdje je MNOŽINA korištena za veličanje poimanja
 - b. ovo može upućivati na anđeosko vijeće, s kojim se Bog susreće u Nebu i koje vrši Njegove zapovijedi (usp. I. Kr 22:19-23; Job 1:6; Ps 82:1; 89:5.7)
 - c. čak je i moguće da ono odražava NZ-no otkrivenje jednoga Boga u tri Osobe. U Knjizi Postanka 1:1 Bog stvara; u Postanku 1:2 Duh lebdi, a iz NZ-a Isus je posrednik Boga Oca u stvaranju (usp. Iv 1:3.10; Rim 11:36; I. Kor 8:6; Kol 1:15; Heb 1:2; 2:10).

D. YHWH (BDB 217, KB 394)

1. Ovo je ime koje odražava Božanstvo kao Boga koji čini Savez; Bog kao Spasitelj, Iskupitelj! Ljudi su prekršili Saveze, ali Bog je vjeran Svojoj riječi, obećanju, Savezu (usp. Ps 103).
Ovo je ime prvi puta spomenuto u složenici s *Elohim* u Postanku 2:4. U Knjizi Postanka 1 – 2, ne postoje dva izvješća, nego dva naglaska: (1) Bog kao Stvoritelj svemira (fizički) i (2) Bog kao poseban Stvoritelj čovječanstva. Postanak 2:4 – 3:24 počinje posebnim otkrivenjem o povlaštenome položaju i svrsi čovječanstva, kao i s poteškoćom grijeha te pobunom povezanom s jedinstvenim položajem.
2. U Knjizi Postanka 4:26 rečeno je “čovjek je počeo zazivati ime GOSPODINOVO” (YHWH). Međutim, Knjiga Izlaska 6:3 daje naslutiti da su rani zavjetni ljudi (patrijarsi i njihove obitelji) poznali Boga jedino kao *El Šadaš*. Ime YHWH objašnjeno je samo jednom u Izlasku 3:13-16, posebice u stihu 14. Međutim, Mojsijeva pisanja često tumače riječi narodnom igrom riječi, ne etimološki (usp. Post 17:5; 27:36; 29:13-35). Postoji nekoliko teorija o značenju toga imena (uzeto iz IDB, tom 2, str. 409-411):
 - a. iz arapskog korijena, “pokazati vatrenu ljubav”
 - b. iz arapskog korijena “puhati” (YHWH kao olujni Bog)
 - c. iz ugaritskoga (kanaanskoga) korijena “govoriti”
 - d. slijedeći fenički natpis, UZROČNI PARTICIP znači “Onaj koji održava” ili “Onaj koji utemeljuje”
 - e. iz hebrejskoga *Qal*-oblika “Onaj koji jeste”, ili “Onaj koji je prisutan” (u budućem smislu, “Onaj koji će biti”)
 - f. iz hebrejskoga *Hiphil*-oblika “Onaj koji uzrokuje biti”
 - g. iz hebrejskoga korijena “živjeti” (tj. Post 3:20), što znači “uvijek živi, jedini živi Bog”
 - h. iz okvira Izlaska 3:13-16 igra s oblikom IMPERFEKTA korištenim u smislu PERFEKTA, “Ja ću nastaviti biti što Ja moram biti” ili “Ja ću nastaviti biti što sam uvijek bio” (usp. J. Wash Watts, *A Survey of Syntax in the Old Testament*, str. 67). Puno ime YHWH često je izraženo u kraticama ili moguće u izvornome obliku:
 - (1) *Yah* (npr. Hallelu – yah, BDB 219, usp. Izl 15:2; 17:16; Ps 89:9; 104:35)
 - (2) *Yahu* (“iah” završetak imena, npr. Isaiiah [Izaija – op.prev.])
 - (3) *Yo* (“Jo” početak imena, npr. Jošua ili Joel).
3. U kasnijem je judaizmu ovo zavjetno Ime postalo tako sveto (četveroslovno) da su ga se Židovi bojali izreći kako ne bi prekršili zapovijed iz Izlaska 20:7; Ponovljenoga zakona 5:11; 6:13. Tako su zamijenili hebrejski oblik za “vlasnik”, “gospodar”, “muž”, “gospodin” – *adon* ili *adonai* (moj gospodin). Kad su u svojim čitanjima SZ-nih tekstova došli na YHWH oni su izgovarali “gospodin”. Zato se YHWH u engleskim prijevodima piše GOSPODIN.

4. Kao s *El*, YHWH je često složen s drugim pojmovima kako bi se naglasile određene osobine Izraelovog Boga Saveza. Budući postoji mnogo mogućih složenih pojmova, evo nekih:
- a. *YHWH – Yireh* (YHWH će providjeti, BDB 217 i 906), Knjiga Postanka 22:14
 - b. *YHWH – Rophekha* (YHWH je tvoj iscjelitelj, BDB 217 i 950, *Qal* PARTICIP), Knjiga Izlaska 15:26
 - c. *YHWH – Nissi* (YHWH je moj stijeg, BDB 217 i 651), Knjiga Izlaska 17:15
 - d. *YHWH – Meqaddishkem* (YHWH Onaj koji te posvećuje, BDB 217 i 872, *Piel* PARTICIP), Knjiga Izlaska 31:13
 - e. *YHWH – Shalom* (YHWH je Mir, BDB 217 i 1022), Knjiga o Sucima 6:24
 - f. *YHWH – Sabbaoth* (YHWH nebeskih vojska, BDB 217 i 878), I. Knjiga o Samuelu 1:3.11; 4:4; 15:2; često u Prorocima
 - g. *YHWH – Ro’I* (YHWH je moj pastir, BDB 217 i 944, *Qal* PARTICIP), Psalam 23:1
 - h. *YHWH – Sidqenu* (YHWH je naša pravednost, BDB 217 i 841), Knjiga proroka Jeremije 23:6
 - i. *YHWH – Shammah* (YHWH je tamo, BDB 217 i 1027), Knjiga proroka Ezekielu 48:35.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:9-11

⁹Ja, Ivan, vaš brat i sudrug u nevolji i kraljevstvu i ustrajnosti koje su u Isusu, bijah na otoku zvanome Patmos zbog riječi Božje i svjedočanstva Isusova. ¹⁰Ja bijah u Duhu Gospodinova dana, i čuh iza sebe jaki glas nalik zvuku trube, ¹¹govoreći: “Piši u knjigu što vidiš, i pošalji to sedmerim crkvama: Efezu i Smirni i Pergamu i Tijatiri i Sardu i Filadelfiji i Laodiceji.”

1:9-20 Ovo je Ivanovo viđenje uskrsloga, uznesenoga, uzvišenog Krista. Ovi isti opisi upotrijebljeni su kod naslovljavanja sedam crkava (poglavlja 2 - 3). Ivan pokazuje svoje poistovjećivanje s čitateljima: (1) korištenjem pojma “vaš brat” i (2) korištenjem svojih vlastitih iskustava patnje, Kraljevstva, i strpljivosti. Ovi ključni pojmovi – nevolja, Kraljevstvo, i ustrajnost – također su primjeri Isusova života koje čitatelji, kao Ivan, moraju oponašati (usp. Iv 16:33; Djela 14:22; Rim 8:17).

Jedan razlog zašto suvremeni zapadnjački tumači ne razumiju Knjigu Otkrivenja jeste taj što mi nismo nikad iskusili proganjanja i iskušenja prvoga stoljeća rimskoga svijeta. Knjiga Otkrivenja jeste riječ za ranjene, umiruće, prestrašene vjernike.

1:9 “sudrug u nevolji” Vidjeti bilješku u 7:14.

▣ “kraljevstvu”

POSEBNA TEMA: KRALJEVSTVO BOŽJE

U SZ-u mislilo se o YHWH-i kao o Kralju Izraela (usp. I. Sam 8:7; Ps 10:16; 24:7-9; 29:10; 44:4; 89:18; 95:3; Iz 43:15; 44:4.6) i o Mesiji kao o savršenom kralju (usp. Ps 2:6; Iz 9:6-7; 11:1-5). Rođenjem Isusa u Betlehemu (6.-4. g.pr.Kr.) Kraljevstvo je Božje podrlo u ljudsku povijest s novom snagom i otkupljenjem (Novi savez, usp. Jer 31:31-34; Ez 36:27-36). Ivan Krstitelj naviještao je blizinu Kraljevstva (usp. Mt 3:2; Mk 1:15). Isus je jasno učio da je Kraljevstvo bilo pokazano u Njemu Sâmome i Njegovim učenjima (usp. Mt 4:17.23; 9:35; 10:7; 11:11-12; 12:28; 16:19; Mk 12:34; Lk 10:9.11; 11:20; 12:31-32; 16:16; 17:21). Ipak Kraljevstvo je također budućnost (usp. Mt 16:28; 24:14; 26:29; Mk 9:1; Lk 21:31; 22:16.18).

U sinoptičkim usporednicama u Evanđeljima po Marku i Luki nalazimo izričaj, “Kraljevstvo Božje”. Ta uobičajena tema Isusovih učenja uključuje prisutnost Božje vladavine u ljudskim srcima, koja će jednoga dana biti dovršena nad čitavom Zemljom. To je odraženo u Isusovoj molitvi u Evanđelju po Mateju 6:10. Matej, pišući Židovima, prvenstveno se izražavao izričajem ne koristeći ime Božje (Kraljevstvo nebesko), dok su Marko i Luka, pišući ne-Židovima, upotrebljavali uobičajenu oznaku, koristeći Božansko ime.

To je kao ključni izričaj sinoptičkih Evanđelja. Prva i zadnja Isusova propovijed, a najviše Njegove parabole, bave se ovom temom. Izričaj se odnosi na vladavinu Božju u ljudskim srcima sada! Začudujuće je da Ivan taj izričaj koristi samo dva puta (i nikad u Isusovim parabolama). U Evanđelju po Ivanu ključna metafora je “vječni život”.

Napetosti s ovim izričajem bile su uzrokovane s dva Kristova dolaska. SZ usredotočen je na jedan dolazak Božjega

Mesije –vojni, pravosudni, veličanstveni dolazak – ali NZ pokazuje da je On prvi puta došao kao Pateći Sluga iz Knjige proroka Izaije 53 i kao ponizan kralj iz Knjige proroka Zaharije 9:9. Dva se židovska doba, doba grješnosti i Novo doba pravednosti, preklapaju. Isus trenutačno vlada u srcima vjernika, ali jednoga će dana vladati nad čitavim Stvorenjem. On će doći kao što je predvidio SZ! Vjernici žive u “već” nasuprot “ali ne još” Kraljevstvu Božjem (usp. Gordon D. Fee i Douglas Stuart u *How to Read The Bible For All Its Worth*, str. 131-134).

▣ **“ustrajnost(i)”** Ova je riječ bila upotrijebljena u 2:2.3.19; 3:10; 13:10; 14:12. Vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost u 2:2.

▣ **“na otoku zvanome Patmos”** Rimljani su koristili ove male otoke na obali Male Azije za izgnanstvo političkih zatvorenika (usp. Tacitove *Annals*, 3.68; 4.30; 15.71). Očito je Ivan bio izgnan na ovaj mali otok, 37 milja od Mileta - [1 milja = 1.609,34 m - op.prev.]. Otok je bio u obliku polumjeseca, okrenut prema istoku, deset milja dug i šest milja širok.

▣ **“zbog riječi Božje i svjedočanstva Isusova”** Postoje dva moguća tumačenja ovoga izričaja. On može uputiti: (1) na Ivanovo propovijedanje Evandjelja ili (2) na Ivanovo primanje otkrivenja. Mi imamo nekoliko povijesnih referenci za političko protjerivanje Ivana:

1. Tertulijan, *On the Prescription of Heretics*, 36
2. Origen, *Homilies on Matthew*
3. Klement Aleksandrijski, *The Rich Man's Salvation*, 47
4. Euzebije, *Ecclesiastical History*, III.20.8-9; i
5. Jeronim, *Concerning Illustrious Men*, 9.

1:10 “Ja bijah u Duhu” Ovo je poseban izričaj koji označava različita viđenja koja je Ivan primio (usp. 1:10; 4:2; 17:3; 21:10). To izgleda upućuje na stanje kao u zanosu u kojem je viđenje bilo dato (usp. Djela 10:10; 22:17; II. Kor 12:1 i dalje). Ovo je osobitost židovske apokaliptičke književnosti.

▣ **“Gospodinova dana”** Ovo je jedina referenca u Bibliji, što upućuje na Nedjelju, koja koristi ovaj izričaj. Na Nedjelju je bilo upućivano kao na “prvi dan tjedna” u Evandelju po Ivanu 20:19; Djelima apostolskim 20:7 i I. Poslanici Korinćanima 16:2.

▣ **“nalik zvuku trube”** Ovaj je izričaj bio upotrijebljen u okviru Božjega davanja Deset zapovijedi na gori Sinaj (usp. Izl 19:16). Međutim, zbog stihova 12a i 4:1, to može uputiti na glas anđela. Anđeosko posredovanje osobito je za židovsku apokaliptičku književnost. Knjiga Otkrivenja govori o anđelima više negoli ijedna druga NZ-na Knjiga.

POSEBNA TEMA: ROGOVI KORIŠTENI OD IZRAELA

Postoje četiri riječi u hebrejskome povezane s rogovima/trubama:

1. “rog ovna” (BDB 901) – obrađen u instrument zvuka, usp. Knjiga o Jošui 6:5. Ova ista riječ upotrijebljena je za ovna uhvaćena s njegovim rogovima kojeg je Abraham zamijenio za Izaka u Knjizi Postanka 22:13
2. “truba” (BDB 1051) – iz asirskoga pojma za divlju ovcu (kozorog). To je rog koji je bio korišten u Knjizi Izlaska 19:16.19 na planini Sinaj/Horeb; #1 i #2 usporedne su u Knjizi o Jošui 6:5. Bila je korištena za naviještanje vremena za štovanje i vremena za borbu (tj. Jerihon je bio oboje, usp. Jš 6:4)
3. “ovnov rog” (BDB 385) – iz feničke riječi za [zviježde – op.prev.] Ovna (usp. Jš 6:4.6.8.13). To je isto tako bilo i za Jubilarnu godinu (usp. Lev 25:13.28.40.50.52.54; 27:17.18.23.24)

(Svi od ova prva tri izgledaju zamjenjivi bez nakanjene razlike. Mišna [RH 3.2] dopušta ikoji životinjski rog – ovce, koze, ili antilope, ali ne od krave)

4. “trube” (BDB 348) – moguće iz GLAGOLA “ispružiti”, podrazumijevajući ravnu kost (ne zakrivljenu kao životinjski rogovi). Ove su bile napravljene od srebra (kasnije egipatski okvir i oblik).

One su bile korištene:

- a. u obredima štovanja (usp. Br 10:2.8.10; Ezra 3:10; Neh 12:35.41)
- b. za vojne svrhe (usp. Br 10:9; 31:6; Hoš 5:8)
- c. za kraljevske svrhe (usp. II. Kr 11:14).

Jedan od ovih metalnih rogova opisan je na Titovu slavlolu u Rimu; Josip [Flavije – op.prev.] također ih opisuje u *Antiq.* 3.12.6.

1:11 “u knjigu” Ovo je grčki pojam *biblion*. Bio je korišten u smislu knjižice ili svitka. Kasnije je postao tehnički pojam za kôdeks/zakonik ili knjigu. Ivanu je bilo zapovjedbno neka zapiše svoja viđenja. Postoje samo-otkrivanja Božanstva. Ona nisu za Ivanovu osobnu korist, nego za Crkvu. Jedna osobina apokaliptičke književnosti je ta da je to bio visoko izgrađeni pisani žanr, ne dat usmeno, kao SZ-na proročanstva. Knjiga ili svitak pojavljuju se opetovano u židovskoj apokaliptičkoj književnosti kao način prelaženja na poruku za buduće čitatelje.

▣ **“pošalji to sedmerim crkvama”** Redosljed ovih crkava slijedi rimsku poštansku rutu koja započinje i završava u Efezu. Pavlova cirkularna Knjiga poznata kao “Efežanima” mogla je putovati tom istom rutom. Božje otkrivenje nije nikad za samo jednog pojedinca, nego za narod Božji, Tijelo Kristovo!

▣ Prijevod kralj James [*The King James Version* – op.prev.] dodaje izričaj “Ja sam Alfa i Omega” ponovno, ali ne postoji drevni grčki rukopis koji podupire ovaj izričaj u ovome stihu.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:12-16

¹²Tada se okrenuh da vidim glas što bijaše govorio sa mnom. I okrenuvši se vidjeh sedam zlatnih svijećnjaka; ¹³i usred svijećnjaka vidjeh jednoga nalik sinu čovječjemu, obučenog u plašt što seže do nogu, i opasanog preko Njegovih grudi sa zlatnom širokom lentom. ¹⁴Njegova glava i Njegova kosa bijahu bijeli kao bijela vuna, kao snijeg; a Njegove oči bijahu kao plamen vatre. ¹⁵Njegove noge bijahu kao sjajna bronca, kad bijaše učinjena da se užari u visokoj peći, i Njegov glas bijaše kao zvuk mnogih voda. ¹⁶U Njegovoj desnoj ruci On držaše sedam zvijezda, i iz Njegovih usta izađe oštar dvosjekli mač; a Njegovo lice bijaše kao sunce što sjaji u svojoj jakosti.

1:12 “vidjeh sedam zlatnih svijećnjaka” Ovo ne upućuje na menoru (visoki svijećnjak sa sedam krakova) koji je bio u Šatoru (usp. Izl 25:31-40) niti na stalak za svjetiljke iz Knjige proroka Zaharije 4:2. Ovi odvojeni, jednostruki visoki svijećnjaci bili su simbolički način upućivanja na sedam crkava (usp. 1:20; 2:1).

1:13-18 U ovome opisu Isusa većina slikovitog prikaza ima dvije moguće SZ-ne pozadine: (1) YHWH, ali i (2) anđeo iz Knjige proroka Daniela 10.

1:13

NASB	“jednoga nalik sinu čovječjemu”
NKJV	“Jednoga nalik Sinu Čovječjemu”
NRSV	“jednoga nalik Sinu Čovječjemu”
TEV	“izgledaše nalik ljudskomu biću”
NJB	“jednoga nalik Sinu Čovječjemu”

Zabilježite različnost u velikim slovima. Razlog jeste višeznačnost pojma. U SZ-u to je bilo opisni izričaj za ljudsko biće (usp. Ps 8:4; Ez 2:1 i mnogo više). Međutim, to je također bilo upotrijebljeno u Knjizi proroka Daniela 7:13 i moguće Ezekielu 1:26 kako bi se uputilo na ljudskoga Mesiju, čije je Božanstvo (usp. 2:18, gdje je isti čovjek nazvan “Sin Božji”) pretpostavljeno jer:

1. on se pojavljuje pred Bogom
2. on putuje na nebeskim oblacima
3. njemu je dato Vječno kraljevstvo.

Isus koristi ovaj pojam za upućivanje na Sebe Sâmog jer to nije imalo rabinske uporabe, nije imalo nacionalistička ili vojna suzvučja. To spaja ljudski i Božanski vid Isusove Osobe (usp. I. Iv 4:1-3; Iv 1:1-2.14).

Zabilježite da NKJV i NRSV imaju “taj/ovaj” [određeni član – op.prev.] dok NASB, TEV, i JB imaju “neki” [neodređeni član – op.prev.]. ne postoji ODREĐENI ČLAN u grčkome tekstu (usp. Dn 7:13; Heb 1:2; 3:6; 5:8; 7:28). Međutim, činjenica da to jeste naslov čini to određenim. Višeznačnost može biti namjeravana (vid Ivanovih pisanja). Isus je stvarno ljudsko biće i isto tako Božanski Mesija.

▣ **“obučenog u plašt što seže do nogu, i opasanog preko Njegovih grudi sa zlatnom širokom lentom”** Ovaj je izričaj bio razumljiv na nekoliko načina:

1. kao referenca na velikog svećenika (usp. Izl 28:4; 29:5; Lev 16:4 i Zah 3:4)
2. kao referenca na kraljevsku, bogatu osobu (usp. I. Sam 18:24; 24:12 i Ez 26:16)
3. kao viđenje sjajnoga anđela koji tumači iz Knjige proroka Daniela 10:5-21, što može označavati Isusa kao Onoga koji donosi Božju poruku.

Josip [Flavije – op.prev.], u svojoj knjizi, *Antiquities of the Jews* III.7.2.4, rekao je da je veliki svećenik nosio pojas isprepleten zlatom. Prema tome, Isus jeste Veliki svećenik (usp. Ps 110:4-7; Zah 3) nebeskoga Svetišta (usp. Heb 8:1-13; Ps 110).

1:14 “Njegova glava i Njegova kosa bijahu bijeli kao bijela vuna” Ovo je smjeranje na drevnost vremena u Knjizi proroka Daniela 7:9. To je primjer pripisivanja naslova i opisa YHWH Isusu od NZ-nih autora, naglašavajući Isusovo Božanstvo.

▣ **“Njegove oči bijahu kao plamen vatre”** Ovo je simboliziralo Njegovo pronicljivo znanje (usp. Dn 10:6; Otk 2:18; 19:12).

1:15

NASB	“kao sjajna bronca, kad bijaše učinjena da se užari u visokoj peći”
NKJV	“kao fina mjed, kao da je pročišćena u visokoj peći”
NRSV	“kao sjajna bronca, pročišćena u visokoj peći”
TEV	“kao mjed što je bio pročišćen i usjajen”
NJB	“kao sjajna bronca kad je bila pročišćena u visokoj peći”

Ova riječ za broncu (*chalkolibanon*) neizvjesna je. Mjed je odgovarajući pojam, *chalkos* (usp. Mt 10:9; I. Kor 13:1; Otk 18:22). Bio je upotrijebljen u Knjizi proroka Ezekielu 1:7 za kerubine noge i u Knjizi proroka Daniela 10:6 za andeoskoga glasnika. Isusove noge opisane su u ovima istim pojmovima (usp. 1:15; 2:18) kako bi se pokazalo Njegovo nebesko podrijetlo ili veličanstvena narav.

▣

NASB, NKJV, NRSV	“glas bijaše kao zvuk mnogih voda”
TEV	“glas zvučao kao huka vodopada”
NJB	“glas nalik zvuku oceana”

Ovo je bilo upotrijebljeno o:

1. YHWH-i u Knjizi proroka Ezekielu 1:24; 43:2
2. krilima kerubina Knjige proroka Ezekielu 1:24
3. andeoskoga glasnika (moguće) u Knjizi proroka Daniela 10:6.

Očito je to bio simbol autoritativnoga glasa nebeske osobe (usp. 14:2; 19:6).

1:16 “U Njegovoj desnoj ruci On držaše sedam zvijezda” Ovaj izričaj ponovljen je u 1:16.20; 2:1; 3:1. To pokazuje Isusovu osobnu brigu za Njegove mjesne crkve.

▣ **“i iz Njegovih usta izade oštar dvosjekli mač”** *Hromphaia* upućuje na veliki tracijski, široki mač kojeg su nosili rimski vojnici. Ova se metafora pojavljuje u SZ-u u Knjizi proroka Izaije 11:4; 49:2. Simbolizira oboje: (1) rat (usp. 2:16; 6:8) i (2) Snagu Riječi Božje, posebice osude (usp. 2:12; 19:15.21; II. Sol 2:8). Poslanica Hebrejima 4:12 koristi drugu vrstu mača (*machaira*), ali istu zamisao — Snaga Riječi Božje.

▣ **“Njegovo lice bijaše kao sunce što sjaji u svojoj jakosti”** Sličan izričaj bio je upotrijebljen za opis andeoskoga glasnika Knjige proroka Daniela 10:6 i Otkrivenja 10:1. U Danielu 12:3 (usp. Mt 13:43) to je bio simbol uskrsllog pravednika. Isus je opisan u sličnim pojmovima kod Njegova preobraženja (usp. Mt 17:2).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 1:17-20

¹⁷Kad vidjeh Njega, padoh do Njegovih nogu kao mrtav čovjek. I On stavi Svoju desnu ruku na me, govoreći: “Nemoj se bojati; Ja sam prvi i posljednji, ¹⁸i Onaj koji živi; i Ja bijah mrtav, i gle, Ja sam živ u vijeke vjekova, i Ja imam ključeve smrti i Hada. ¹⁹Stoga zapiši stvari koje si vidio, i stvari koje jesu, i stvari koje će se dogoditi nakon ovih stvari. ²⁰Što se tiče tajne sedam zvijezda koje si vidio u Mojoj desnoj ruci, i sedam zlatnih svijećnjaka: sedam zvijezda su anđeli sedam crkava, a sedam svijećnjaka su sedam crkava.”

1:17 “padoh do Njegovih nogu kao mrtav čovjek” Ova vrsta otkrivenja uvijek je uzrokovala zaprepaštenje ljudima da je prime (usp. Dn 8:17; 10:9; Ez 1:28; 3:23; II. Bar 21:26; IV. Ezdra 5:14). Strašna je stvar da nadnaravna duhovna kraljevina razotkrije sâmu sebe ljudskome biću.

▣ **“On stavi Svoju desnu ruku na me”** Ova gesta pokazuje Isusovu brigu i pozornost prema Njegovu narodu (usp. Dn 8:18; 10:10.18).

▣ **“Nemoj se bojati”** Ovo je PREZENT IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM, uobičajenoga značenja zaustavljanja djela koje je već u tijeku. Ljudi se boje nadnaravne kraljevine (usp. Isusove riječi u Mt 14:27; 17:7; 28:10; Mk 6:50; Lk 5:10; 12:32; Iv 6:20 i riječi anđela u Mt 28:5; Lk 1:13.30; 2:10).

▣ **“Ja sam prvi i posljednji”** Ovo je bila uobičajena referenca na YHWH-u (usp. Iz 41:4; 44:6; 48:12), ali ovdje je upotrijebljena o uzvišenome Kristu (usp. stih 8; 2:8; 22:13). To je ekvivalent izričaja “Alfa i Omega”. Vidjeti bilješke u stihovima 4 i 8.

1:18

NASB, NRSV

“Onaj koji živi”

NKJV

“Ja sam On koji živi”

TEV

“Ja sam živući!”

NJB

“Ja sam Živući”

Ovo je smjranje na zavjetno Ime za Boga, YHWH, koje dolazi od hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. Izl 3:14). Vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 1:8. On je vječno-živući, jedini-živi Bog (usp. Dn 12:7; Iv 5:26). Ponovno, ovo je uporaba NZ-nih autora SZ-noga naslova za Boga za opis Isus. To je vrlo slično Isusovoj uporabi YHWH-ina Imena za Njega Sámog u Evanđelju po Ivanu 8:58.

▣ **“Ja bijah mrtav, i gle, Ja sam živ u vijeke vjekova”** Uskrsnuće je bilo:

1. Očev žig odobrenja (usp. Djela 2:24; 3:15; 4:10; 5:30; 10:40; 13:30.33.34.37; 17:31; Rim 4:24; 10:9; I. Kor 6:14; 15:15; Ef 1:20; Kol 2:12; Heb 13:20; I. Pt 1:21)
2. pokaz sile Duha (usp. Rim 8:11)
3. pokaz Isusove osobne sile (usp. Iv 10:11.15.17.18).

Ova referenca na Isusovu smrt mogla je isto tako biti način osujećivanja gnostičkih krivih učitelja koji su odbijali Njegovu ljudskost.

▣ **“Ja imam ključeve smrti i Hada”** Židovi su vidjeli smrt kao zatvor s vratima (usp. Job 38:17; Ps 9:13; 107:18; Iz 38:10; Mt 16:19). Ključevi su metafora za vlast. Ovo je simboličko za Isusovu vlast nad smrću Njega Sámoga i Njegovih sljedbenika (usp. 5:9-10; I. Kor 15).

▣

NASB, NKJV, NRSV, NJB

“Hada”

TEV

“svijeta mrtvih”

The King James Version prevodi ovo kao “pakao”, ali to je zbrka engleskoga prijevoda grčkih riječi, *Hades* i *Gehena*. *Hades* se podudara sa SZ-nom riječju *Šeol* (usp. 6:8; 20:13-14). U SZ-u ljudi su bili oslikani kao oni koji silaze u Zemlju gdje su oni bili okupljeni u obitelji. To je bilo svjesno ali postojanje bez radosti. Polako Bog je počeo otkrivati više i više (napredujuće otkrivenje) o životu nakon smrti. Rabini su tvrdili kako je postojala podjela za pravedne (Raj) i grješne (Tartarus) u *Šeolu* (usp. Lk 23:43). Biblija je površna što se tiče pojedinosti o životu nakon smrti. Ona govori u metaforama Neba (tj. ulice od zlata, grad 1.500 četvornih milja, bez zatvorenih vrata, itd.) i pakla (vatra, tama, crvi, itd.).

POSEBNA TEMA: GDJE SU MRTVI?

I. Stari zavjet

- A. Svi ljudi idu u *Šeol* (etimologija neizvjesna, BDB 1066), što je način upućivanja na smrt ili grob, uglavnom u Mudrosnoj književnosti i Knjizi proroka Izaije. U SZ-u to je sjenovito, svjesno, ali postojanje bez radosti (usp. Job 10:21-22; 38:17; Ps 107:10.14).
- B. *Šeol* ima osobine:
 1. povezanost s Božjim Sudom (vatra), Ponovljeni zakon 32:22
 2. povezanost s kaznom čak prije Sudnjega dana, Psalam 18:4-5
 3. povezanost s *Abadonom* (uništenje), u kojem je Bog također prisutan, Knjiga o Jobu 26:6; Psalam 139:8; Knjiga proroka Amosa 9:2
 4. povezanost s “Jazom” (grob), Psalam 16:10; Knjiga proroka Izaije 14:15; Ezekiel 31:15-17

5. grješni silaze živi u *Šeol*, Knjiga Brojeva 16:30.33; Psalam 55:15
6. često poosobljen sa životinjom velikih ustiju, Knjiga Brojeva 16:30; Knjiga proroka Izaije 5:14; 14:9; Habakuk 2:5
7. ljudi su tamo zvani *Repha'im* (tj. "duhovi mrtvih"), Knjiga proroka Izaije 14:9-11.

II. Novi zavjet

- A. Hebrejski *Šeol* preveden je grčkim *Hadom* (*Hades*) (nevidljivi svijet).
- B. *Had* ima osobine:
 1. upućuje na smrt, Evanđelje po Mateju 16:18
 2. povezan je sa smrću, Knjiga Otkrivenja 1:18; 6:8; 20:13-14
 3. često odgovarajući mjestu stalne kazne (*Gehena*), Evanđelje po Mateju 11:23 (SZ-ni navod); Luka 10:15; 16:23-24
 4. često analogija groba, Evanđelje po Luki 16:23.
- C. Moguće podijeljen (rabini):
 1. dio za pravednike nazvan raj (pravo drugo ime za Nebo, usp. II. Kor 12:4; Otk 2:7), Evanđelje po Luki 23:43
 2. dio za grješne nazvan *Tartarus*, II. Petrova poslanica 2:4, gdje je mjesto za zadržavanje zlih anđela (usp. Post 6; I. Henokova).
- D. *Gehena*:
 1. odražava SZ-ni izričaj, "dolina sinova Hinnoma", (južno od Jeruzalema). To je bilo mjesto gdje je fenički bog vatre, *Molek* (BDB 574), bio štovan žrtvovanjem djece (usp. II. Kr 16:3; 21:6; II. Ljet 28:3; 33:6), što je bilo zabranjeno Levitskim zakonikom 18:21; 20:2-5.
 2. Jeremija ga mijenja iz mjesta poganskoga štovanja u mjesto YHWH-ina Suda (usp. Jer 7:32; 19:6-7). To postaje mjesto vatre, vječnoga suda u I. Henokovoj 90:26-27 i Sib. 1:103
 3. Židovi Isusovih dana bili su toliko užasnuti sudjelovanjem svojih predaka u poganskome štovanju žrtvovanjem djece, da su ovo područje pretvorili u smetišta za Jeruzalem. Mnoge od Isusovih metafora za Vječni sud proizašle su iz ovoga odlagališta (vatra, dim, crvi, smrad, usp. Mk 9:44.46). Pojam *Gehena* koristio je samo Isus (osim u Jak 3:6)
 4. Isusova uporaba [naziva] *Gehena*:
 - a. vatra, Evanđelje po Mateju 5:22; 18:9; Marko 9:43
 - b. bez kraja [neprekidno], Evanđelje po Marku 9:48 (Mt 25:46)
 - c. mjesto uništenja (oboje i duše i tijela), Evanđelje po Mateju 10:28
 - d. usporedivo sa *Šeolom*, Evanđelje po Mateju 5:29-30; 18:9
 - e. označava grješnog kao "sin pakla", Evanđelje po Mateju 23:15
 - f. ishod sudske presude, Evanđelje po Mateju 23:33; Luka 12:5
 - g. zamisao *Gehene* usporediva je s drugom smrću (usp. Otk 2:11; 20:6.14) ili ognjenim jezerom (usp. Mt 13:42.50; Otk 19:20; 20:10.14-15; 21:8). Moguće da ognjeno jezero postaje trajno stanište ljudi (iz *Šeola*) i zlih anđela (iz *Tartarusa*, II. Pt 2:4; Juda stih 6 ili Abis [Bezdan – op. prev.], usp. Lk 8:31; Otk 9:1-11; 20:1.3)
 - h. nije bila određena za ljude, nego za Sotonu i njegove anđele, Evanđelje po Mateju 25:41.
- E. Moguće je, zbog preklapanja *Šeola*, *Hada*, i *Gehene* da:
 1. izvorno su svi ljudi išli u *Šeol/Had(es)*
 2. njihovo tamošnje iskustvo (dobro/zlo) pogoršano je nakon Sudnjeg dana, ali mjesto za grješne ostaje isto (to je zašto je KJV *hades* [grob] preveo kao *gehenna* [pakao])
 3. to što samo NZ-ni tekst spominje muku prije Suda jeste parabola u Evanđelje po Luki 16:19-31 (Lazar i bogataš). *Šeol* je također opisan kao mjesto kazne sada (usp. Pnz 32:22; Ps 18:1-5). Međutim, netko ne može postaviti doktrinu na paraboli.

- III. Međustanje između smrti i uskrsnuća
- A. NZ ne uči o “besmrtnosti duše”, što je jedan od nekoliko drevnih pogleda na život poslije smrti:
1. ljudske duše postoje prije njihova fizičkog života
 2. ljudske duše su vječne prije i poslije fizičke smrti
 3. često je ljudsko tijelo viđeno kao zatvor a smrt kao oslobođenje za povratak u pred-postojeće stanje.
- B. NZ navješćuje bestjelesno stanje između smrti i uskrsnuća:
1. Isus govori o diobi između tijela i duše, Evanđelje po Mateju 10:28
 2. Abraham može imati tijelo sada, Evanđelje po Marku 12:26-27; Luka 16:23
 3. Mojsije i Ilija imaju fizičko tijelo kod preobraženja, Evanđelje po Mateju 17
 4. Pavao tvrdi da će kod Drugoga dolaska prvo duše s Kristom dobiti svoja nova tijela, I. Poslanica Solunjanima 4:13-18
 5. Pavao tvrdi da će vjernici svoja nova duhovna tijela dobiti na Dan uskrsnuća, I. Poslanica Korinćanima 15:23-52
 6. Pavao tvrdi da vjernici ne idu u *Had(es)*, nego su u smrti s Isusom, II. Poslanica Korinćanima 5:6.8; Filipljanima 1:23. Isus je pobijedio smrt i uzeo je pravedne na Nebo sa Sobom, I. Petrova poslanica 3:18-22.
- IV. Nebo
- A. U Bibliji je ovaj pojam korišten u tri značenja:
1. atmosfera iznad Zemlje, Knjiga Postanka 1:1.8; Knjiga proroka Izaije 42:5; 45:18
 2. zvjezdana nebesa, Knjiga Postanka 1:14; Ponovljeni zakon 10:14; Psalam 148:4; Poslanica Hebrejima 4:14; 7:26
 3. mjesto Božjega prijestolja, Ponovljeni zakon 10:14; I. Knjiga o Kraljevima 8:27; Psalam 148:4; Poslanica Efežanima 4:10; Hebrejima 9:24 (treće nebo, II. Kor 12:2).
- B. Biblija ne otkriva mnogo o životu poslije smrti, vjerojatno zato što palo čovječanstvo nema načina ili sposobnost to razumjeti (usp. I. Kor 2:9).
- C. Nebo je oboje i mjesto (usp. Iv 14:2-3) i Osoba (usp. II. Kor 5:6.8). Nebo može biti obnovljeni Vrt Eden (Post 1 - 2; Otk 21 - 22). Zemlja će biti očišćena i obnovljena (usp. Djela 3:21; Rim 8:21; II. Pt 3:10). Slika Boga (Post 1:26-27) obnovljena je u Kristu. Sad je ponovno moguće prisno zajedništvo edenskoga vrta. Međutim, ovo može biti metaforički (Nebo prikazano kao ogromni, kockasti grad iz Otk 21:9-27) a ne doslovno. Prva Poslanica Korinćanima 15 opisuje razliku između fizičkoga tijela i duhovnoga tijela kao sjeme do zrele biljke. Ponovo, I. Korinćanima 2:9 (navod iz Iz 64:4 i 65:17) jeste veliko obećanje i nada! Ja znam da kad ćemo Ga vidjeti bit ćemo kao On (usp. I. Iv 3:2).
- V. Korisni izvori
- A. William Hendriksen, *The Bible On the Life Hereafter*
- B. Maurice Rawlings, *Beyond Death's Door*.

1:19 Ovaj je izričaj bio korišten kao uzorak za tumačenje Knjige Otkrivenja. Bio je viđen ili kao dvostruko ili trostruko viđenje. Grčki izričaj je dvostruki opis onoga što je tekuće i onoga što će se pojaviti. Ivan je govorio svome vremenu kao i budućnosti. Ova Knjiga usklađuje oba vida u tradicionalnome proročkom smislu tekućih događaja pretkazujući eshatološke događaje. Ta Knjiga naslovljava proganjanje Ivanova vremena i proganjanje u svakome dobu ali isto tako konačno proganjanje na kraju-vremena-Antikrista (usp. Dn 9:24-27; II. Sol 2).

1:20 “tajne (sedam) zvijezda” Ovaj pojam (*mustērion*) korišten je u nekoliko značenja od Pavla, ali sva se odnose na vječni, ali skriveni Božji naum za spasenje ljudi, što su vjerujući Židovi i pogani koji su sjedinjeni u jedno novo Tijelo u Kristu (usp. Ef 2:11 - 3:13). Ovdje, međutim, to je upotrijebljeno u vezi sa sedam crkava koje Isus naslovljava u poglavljima 2 i 3. Iz stiha 20 očito je da su sedam duhova, sedam zvijezda, sedam zlatnih svijećnjaka, i sedam anđela svi simbolički na neki način za sedam crkava. Ovaj je pojam upotrijebljen na sličan način o skrivenome značenju simbola u 17:7. Vidjeti bilješke i Posebnu temu u 10:7.

▣ **“anđeli”** Grčki (*aggelos*) i hebrejski (*malak*) pojmovi mogu biti prevedeni “glasnici” ili “anđeli”. Postojalo je nekoliko teorija o njihovu identitetu:

1. neki kažu kako su oni bili sedam duhova spomenutih u stihu 4
2. drugi kažu kako su oni bili pastori ovih crkava (usp. Mal 2:7)
3. ostali kažu kako to upućuje na anđela zaštitnika ovih crkava (usp. Dn 10:13.20.21).

Najbolje izgleda kako oni upućuju na personifikaciju crkava kao cjeline, bili oni simbolizirani u pastoru ili anđelu.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Daje li poglavlje 1 ikakve oslonce o tome kako tumačiti Knjigu Otkrivenja? Ako je tako, što su oni?
2. Je li Knjiga Otkrivenja prvenstveno za njeno vrijeme ili za zadnja vremena? Zašto?
3. Zašto Ivan čini toliko mnogo smjeranja na Stari zavjet ali nikad izravno ne navodi iz njega?
4. Zašto postoji toliko mnogo različitih naslova upotrijebljenih za Boga u ovome poglavlju?
5. Zašto su opisi stihova 12-20 upotrijebljeni za uvod u svaku od sedam crkava u poglavljima 2 i 3?
6. Zašto je proslavljeni Isus opisan tako slično anđelu Knjige proroka Daniela 10?

OTKRIVENJE 2 - 3

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
poruka Efezu	Crkva bez ljubavi	prvo pismo	poruka Efezu	Efez
2:1a	2:1-7	2:1	2:1a	2:1-7
2:1b-7		2:2-7	2:1b-7a	
			2:7b	
poruka Smirni	progonjena Crkva	drugo pismo	poruka Smirni	Smirna
2:8a	2:8-11	2:8	2:8a	2:8-11
28b-11		2:9-11	2:8b-10	
			2:11a	
			2:11b	
poruka Pergamu	Crkva koja čini nagodbe	treće pismo	poruka Pergamu	Pergam
2:12a	2:12-17	2:12	2:12a	2:12-13
2:12b-17		2:13-17	2:12b-16	2:14-17
			2:17a	
			2:17b	
poruka Tijatiri	podmitljiva Crkva	četvrto pismo	poruka Tijatiri	Tijatira
2:18a	2:18-29	2:18	2:18a	2:18-29
2:18b-29		2:19-29	2:18b-23	
			2:24-28	
			2:29	
poruka Sardu	mrtva Crkva	peto pismo	poruka Sardu	Sard
3:1a	3:1-6	3:1a	3:1a	3:1-6
3:1b-6		3:1b-6	3:1b-5	
			3:6	
poruka Filadelfiji	vjerna Crkva	šesto pismo	poruka Filadelfiji	Filadelfija
3:7a	3:7-13	3:7	3:7a	3:7-13
3:7b-13		3:8-13	3:7b-12	
			3:13	
poruka Laodiceji	mlaka Crkva	sedmo pismo	poruka Laodiceji	Laodiceja
3:14	3:14-22	3:14	3:14a	3:14-22
3:14b-22		3:15-22	3:14b-21	
			3:22	

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OPĆENITA POZADINA

- A. Ova književna jedinica (poglavlja 2 - 3) povezana je sa SZ-nim naslovima za YHWH-u korištenima o Mesiji (usp. 1:12-20). Ovo je jedan način potvrđivanja Isusova Božanstva od NZ-nih autora. Ivanovo otkrivenje prenosi starozavjetne naslove i djelovanja YHWH na Isusa, uznesenoga, proslavljenog Mesiju.
- B. Njena je svrha pokazati duhovne potrebe ovih crkava prvoga stoljeća, i analogijom, svih crkava (tj. broj sedam). Ivanova služba u njegovoj starosti bila je u Maloj Aziji, posebice u Efezu. Ivan je očito dobro bio upoznat s ovim crkvama i gradovima. Ova pisma pokazuju etički vid kršćanstva. Ona su poziv na vjernost i pobožnost. Crkva će također biti suđena (usp. II. Kor 5:10).
- C. Postojalo je mnogo crkava u rimskoj provinciji Mala Azija u Ivanovom vremenu. Zašto je Ivan pisao samo sedmerim od njih?:
 1. to je biblijski broj za označavanje savršenstva (usp. Post 1). Postoje brojne književne građe broja sedam u Ivanovom proročanstvu
 2. ove su crkve oblikovale putničku rutu, započetu kod Efeza i završenu kod Laodiceje. To je moguće bila poštanska ruta
 3. one su u stanovitoj mjeri vrsta crkava nađenih u svakome dobu i kulturi.
- D. Što je znakovitost ove književne jedinice za nas danas?
 1. Neki tumače ove crkve kao proročke opise povijesti Zapada od Pedesetnice do Drugoga dolaska:
 - a. Efez = razdoblje apostola, godina 33.-100. (Pedesetnica do Ivana)
 - b. Smirna = razdoblje proganjanja, godina 100.-313. (Ivan do Konstantina)
 - c. Pergam = razdoblje Konstantina, godina 313.-590. (Konstantin do Grgura)
 - d. Tijatira = papinski Rim, godina 590.-1517. (Grgur do Luthera)
 - e. Sard = Reformacija, godina 1517.-1792. (Luther - Carey)
 - f. Filadelfija = suvremeni misijski pokret, godina 1792.-1914. (Carey do uznesenja)
 - g. Laodiceja = razdoblje apostazije [otpada – op.prev.], godina 1914. - Parusija (I. svjetski rat - Parusija).Ovo je relativno novija rešetka tumačenja koja se svodi na značajku “dispencionalističkoga premilenijanzma” (koji obično vidi Mt 13 kao usporednicu sa 7 crkava). Međutim, nema ničega u samome tekstu što zahtijeva takvo gledište. Iako neki vidovi zapadne

- povijesti odgovaraju ovoj shemi, drugi ne odgovaraju. Bahato je tvrditi kako je Biblija bila pisana isključivo za naslovljavanje jedino zapadne kulture. Takva je shema bila beznačajna za slušatelje prvoga stoljeća.
2. Neki tumače ove crkve kao predstavnički uzorak vrste crkava koje su nađene u svim dobima i kulturama.
- E. Jedna od knjiga koja mi je pomogla tumačiti proročanstvo/apokaliptičko je od D. Brenta Sandyja, *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic*. On čini zanimljivu teološku točku o svim obećanjima danima odanim vjernicima u poglavljima 2 – 3 (str. 28-32). On opisuje obećanja kao:
1. drvo života
 2. kruna života
 3. bijeli kamen
 4. vlast nad narodima
 5. Jutarnja zvijezda [Danica – op.prev.]
 6. obučeni u bijelo
 7. stup Božjega Hrama
 8. Ime Božje
 9. ime Jeruzalema
 10. sjediti na Božjem prijestolju.
- On kaže kako ovo nije zamišljeno da se tumači doslovno ili pojedinačno, nego kao skupno ispunjenje, kao što je vidljivo u 21:3. Ja mislim da je to primjeren hermeneutički pristup ovome žanru.

GRADBENA JEDINICA SEDAM PISAMA

- A. Mnogi komentatori vide sedam elemenata građe prisutnih u većini pisama, iako nije svih sedam prisutno u svakoj crkvi:
1. Isusovo zajedničko naslovljavanje “anđelu crkve ... napiši...” (usp. 2:1.8.12.18; 3:1.7.14)
 2. opis Isusa uzet iz 1:12-20, što su starozavjetni naslovi i djelovanja YHWH, uvodi svaku poruku
 3. Isusovo znanje o crkvama, i pozitivno i negativno, “Ja znam...” (usp. 2:2.9.13.19; 3:1.8.15)
 4. Isusovo naslovljavanje pojedinačnih crkava i njihovih kulturalnih, zemljopisnih i duhovnih mogućnosti
 5. Isus govori o Svome nenadanome, skorome dolasku, ili u privremenoj osudi ili Drugome dolasku (usp. 1:1.3; 2:5.16.25; 3:3.11)
 6. Isus napominje duhovno slušanje i razumijevanje (usp. 2:7.11.17.29; 3:6.13.22). Isus je koristio “On tko ima uho, neka čuje” u Evanđeljima (usp. Mt 11:15; 13:9.43; Mk 4:24)
 7. Isus obećava nagradu za vjerne sljedbenike (usp. 2:7.11.17.25-26; 3:4-5.11-12.21).
- Ovih sedam koraka nisu dosljedni u svakome pismu. Red se mijenja i neki dijelovi su ispušteni u određenim crkvama, ali cjelokupnost ove građe pokazuje jednu od nekoliko Ivanovih sedmerostrukih književnih građa.

GRADOVI KOJIMA SU PISMA BILA UPUĆENA

- A. Efez
1. Bio je najveći grad rimske provincije Mala Azija. Nije bio glavni grad, iako je rimski upravitelj živio tamo. Bio je trgovačko središte zbog svoje izvanredne prirodne luke.
 2. Bio je slobodan grad, kojem je bilo dozvoljeno imati mjesnog upravitelja i mnogo slobode, uključujući ne imanje garnizona rimskih vojnika.
 3. To je bio jedini grad kojem je bilo dozvoljeno zadržati dvogodišnje Azijske igre.
 4. On je bio mjesto hrama Artemide (Dijana u latinskoj dijelu), što je bilo jedno od sedam svjetskih čuda njegovih dana. Bio je veličine 425 stopa x 220 stopa sa 127 stupova koji su bili visoki 60 stopa; 86 od njih bilo je obloženo sa zlatom (vidjeti Plinijevu *Hist. Nat.* 36:95 i dalje). O kipu Artemide bilo je mišljeno kako je to bio meteor koji je sličio ženske liku s mnogo grudi. Ovo znači kako je tamo postojalo mnogo kultskih prostitutki prisutnih u gradu (usp. Djela 19). Bio je to vrlo nemoralan, multikulturalan grad.

5. Pavao je ostao u ovome gradu više od tri godine (usp. Djela 18:18 i dalje; 20:13).
6. Predaja tvrdi kako je on postao Ivanov dom nakon Marijine smrti u Palestini.

B. Smirna

1. Navodno je bila utemeljena od neke Amazonke (jaka žena vođa) zvane Smirna. U Ivanovim danima to je bio grad s oko 200.000 žitelja.
2. Bila je smještena na Egejskome moru. Imala je savršenu prirodnu luku i bila, stoga, trgovačko središte nadmašeno jedino od Efeza u Maloj Aziji. Bila je vrlo bogat grad.
3. Bila je uništena od Lidijaca oko 600. g.pr.Kr., ali ponovno izgrađena od Lizimaha koji je slijedio zamisli Aleksandra Velikoga pomoću kojih je morski povjetarac provjetravao svaku ulicu.
4. Bila je također slobodan grad jer je pomogla povlačenju rimskih vojnika nakon njihova poraza od Mitridata [kralj Parta – op.prev.].
5. Bila je središte štovanja boginje Rome [Dea Roma – op.prev.] (195. g.pr.Kr.) i štovanja cara. Imala je prvi hram caru Tiberiju (godine 26.).
6. Bila je religijsko središte sa štovanjem Cibebe i panteona Homera. Čak je postojala predaja da je Homer bio rođen ovdje. Njeni mnogi hramovi bili su smješteni na akropoli nazvanoj Pag sa zlatnom ulicom između hrama Zeusu i Cibeli.
7. Imala je veliku djelatnu protu-kršćansku židovsku populaciju.
8. Ona je bila grad u kojem je Polikarp (učenik apostola Ivana) bio ubijen kao mučenik godine 155.

C. Pergam

1. Bio je to veliki bogat grad i glavni grad Male Azije (od 282. g.pr.Kr.), iako nije bio smješten na glavnome trgovačkom putu.
2. Ponosio se najvećom knjižnicom u rimskome svijetu izvan Aleksandrije, Egipat. Imao je više od 200.000 pergamenskih svitaka!
3. Tanka pergamena bila je smišljena ovdje. To su bile obrađene životinjske kože koje su bile korištene za pisanje. Ovaj se materijal za pisanje razvio jer je Aleksandrija, Egipat, odbila prodati im trstiku za papirus. To je bilo zbog njihova kralja, Eumena II. (197.-159. g.pr.Kr.) koji je pokušao unajmiti aleksandrijskog knjižničara, Aristofana. Kad je Ptolomejski kralj, Epifan (205.-182. g.pr.Kr.) Aleksandrijski to otkrio, uhitio je knjižničara i zabranio papirus iz Pergama. Postojalo je stvarno rivalstvo između ovih učeničkih središta. Antonije je kasnije poslao knjižnicu Pergama u Aleksandriju kao poklon Kleopatri.
4. Bio je to dom Galena liječnika i središte umijeća iscjeljenja Asklepija. Čak je bilo rečeno kako je Asklepije bio “bog Pergama”. Simbol za ovog boga bila je zmija.
5. On je također imao hram [boginji – op.prev.] Romi i caru Augustu (godine 29.) i bio upravno središte (*neokopros*) kulta cara. Njegova odanost Rimu bila je dobro poznata.
6. Bio je poznat po svome štovanju i obrani grčkoga panteona. Postojao je veliki hram Zeusu na akropoli da nadgledava čitav grad. Bio je uobličan kao prijestolje (tj. Sotonino prijestolje).

D. Tijatira

1. Bila je manji grad usmjeren trgovini. Postoji mnogo zapisa o njenim brojnim i uspješnim trgovačkim cehovima, svaki sa svojim vlastitim božanstvom zaštitnikom. Bila je smještena na glavnome putu između Pergama i Sarda koji se nastavljao prema Filadelfiji i Laodiceji. Bila je glasovita po svojim proizvodima od vune. Lidija (usp. Djela 16:14), prodavačica purpurne odjeće, bila je iz ovoga grada.
2. Bila je proširena od Seleukovića Nikatora, koji je ovdje smjestio svoje makedonske vojnike.
3. Imala je nekoliko hramova mjesnim božanstvima:
 - a. Tirimneju (Apolonu) – bogu Sunca
 - b. Artemidi (Dijani) – boginja ljubavi
 - c. Sibili Sambati – mjesnoj ženskoj vračari.

E. Sard

1. Bio je to veliki, bogat drevni grad. Godinama je bio raskošan glavni grad Lidijškoga Carstva zbog svoga veličanstvenog vojničkoga položaja, 1.500 stopa iznad planinskoga grebena. Spomenut je u

perzijskim zapisima jer je Kir Veliki zauzeo grad. Također je spomenut u Knjizi proroka Obadije, stihu 20. Bio je uvelike smanjen od Ivanova vremena.

2. Bio je čuven po svojim proizvodima od bojene vune. Postupak je bio osmišljen ovdje, i oni su ga prisvajali.
3. Bio je središte štovanja Cibebe, majke boginje. Ruševine hrama još su uvijek vidljive na akropoli. Pretjeranosti ovoga štovanja bile su poznate i neodobravane diljem Rimskoga Carstva.

F. Filadelfija

1. Bila je smještena na visoravni i zaštićena vodom. Ovo ju je činilo vrlo poželjnim vojnim položajem. Bila je najmlađa od sedam gradova. Bila je utemeljena od Atala II. (159. – 138. g.pr.Kr.).
2. Bila je smještena na glavnoj trgovačkoj ruti za Sard i bila u procvatu.
3. Bila je smještena u dobrome poljoprivrednome području, posebice za grožđe. Bog Bak, ili Dionizije, bio je jedan od njenih glavnih božanstava. Bilo je to također aktivno zemljotresno područje i bilo uništeno velikim potresom godine 17., koji je isto tako uništio deset drugih velikih gradova područja. Međutim, potresi nakon ovoga su se nastavili pa se stanovništvo razmještalo po okolnoj pokrajini.
4. Bila je također središte kulta cara (kao što su bili Smirna i Pergam) što je moguće bio izvor proganjanja mnogih crkava u provincijama.
5. Bila je glavno središte helenističke kulture i nasilno je širila svoj utjecaj na druge zemlje. Izgleda kako je bila utemeljena za ovu posebnu svrhu na granici Mizije, Lidije i Frigije.

G. Laodiceja na rijeci Licija

1. Bila je jedan od tri grada u dolini rijeke Licije (ostali gradovi bili su Kolos i Hijerapolis). Crkve su bile utemeljene u svakome od ova tri grada, vjerojatno od Pavlova obraćenika, Epafre (usp. Kol 1:17; 4:12-13).
2. Bila je utemeljena od vladara Seleukovića, Antioha II., koji ju je prozvao po svojoj ženi, Laodici, 250. g.pr.Kr. Bila je smještena na vojno obrambenome mjestu kao Filadelfija.
3. Bila je smještena na glavnoj istok/zapad trgovačkoj ruti. Bila je poznata kao bankovno središte.
4. Bila je smještena u plodnome poljoprivrednome i pastirskom području, posebno pogodnome za podizanje crne ovce zbog koje je postala poznata širom svijeta. Masovno proizvedena crna vanjska halja [tunika – op.prev.] bila je nazvana “*trimita*”.
5. Imala je vrlo veliku židovsku populaciju.
6. Ona je, kao Pergam, bila središte štovanja boga iscjeljenja Asklepija. Grad je bio mjesto škole koja je bila poznata po svojoj pomasti za uši i oči.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:1

¹“Andelu crkve u Efezu napiši: Onaj koji drži sedam zvijezda u Svojoj desnoj ruci, Onaj koji hoda između sedam zlatnih svijećnjaka, kaže ovo:

2:1 “Andelu” [andeo] Hebrejski i grčki pojam za anđela može značiti glasnik. Može upućivati na:

1. pastora (usp. Mal 2:7)
2. anđela crkve (usp. Dn 10)
3. jedinstvenoga duha ili prirodu pojedinačnih crkvenih zajednica.

Ovaj isti izričaj uvodi svako pismo (usp. 2:1.8.12.18; 3:1.14).

▣ “crkve” [crkva] Ovaj grčki složeni pojam *ekklesia* složenica je dva grčka pojma, “izvan” i “pozvati”. Bio je korišten u Septuaginti za prijevod hebrejskoga pojma, *qahal*, ili “skupština Izraela”. Rani kršćani koristili su ga za označavanje sebe samih jer:

1. oni su sami sebe vidjeli kao Božji narod, nalik Izraelu
2. oni su sami sebe vidjeli kao Božanski pozvane od Boga i za spasenje i za službu.

Vidjeti Posebnu temu u 1:4.

▣ **“Onaj koji drži sedam zvijezda”** Ovo je opis Isusa uzet iz 1:16. Ovih sedam zvijezda upućivalo je na crkve (usp. 1:20). Pojam “drži” (PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA) govori o čvrstome, sigurnome zahvatu (usp. Iv 10:28). Ništa i nitko ne može odvojiti ove crkve od Isusa (usp. Rim 8:31-39) osim njihova vlastita odbijanja pokajanja i slijeđenja Njega! Samo nevjera može odvojiti.

▣ **“u Svojoj desnoj ruci”** Ovo je antropomorfička (Božje govorenje u fizičkim pojmovima) metafora za silu i vlast (usp. 1:16.17.20; 2:1; 5:1.7).

▣ **“koji hoda između”** Ova antropomorfička metafora bila je korištena u Knjizi Postanka 3:8 kao simbol Božje prisutnosti s čovječanstvom (usp. Lev 26:12).

POSEBNA TEMA: BOG OPISAN KAO ČOVJEK (JEZIK ANTROPOMORFIZAMA)

- I. Ova vrsta jezika vrlo je uobičajena u SZ-u (neki primjeri)
- A. Dijelovi fizičkoga tijela
1. oči – Knjiga Postanka 1:4.31; 6:8; Izlazak 33:17; Brojevi 14:14; Ponovljeni zakon 11:12; Knjiga proroka Zaharije 4:10
 2. ruke – Knjiga Izlaska 15:17; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 2:15
 3. ruka – Knjiga Izlaska 6:6; 15:16; Brojevi 11:23; Ponovljeni zakon 4:34; 5:15
 4. uši – Knjiga Brojeva 11:18; I. Samuelova 8:21; II. Kraljevima 19:16; Psalam 5:1; 10:17; 18:6
 5. lice – Knjiga Izlaska 32:30; 33:11; Brojevi 6:25; Ponovljeni zakon 34:10; Psalam 114:7
 6. prst – Knjiga Izlaska 8:19; 31:18; Ponovljeni zakon 9:10; Psalam 8:3
 7. glas – Knjiga Postanka 3:8.10; Izlazak 15:26; 19:19; Ponovljeni zakon 26:17; 27:10
 8. noge – Knjiga Izlaska 24:10; Knjiga proroka Ezekiel 43:7
 9. ljudsko obličje – Knjiga Izlaska 24:9-11; Psalam 47; Knjiga proroka Izaije 6:1; Ezekiel 1:26
 10. anđeo Gospodnji – Knjiga Postanka 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Izlazak 3:4.13-21; 14:19; Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22.
- B. Fizičko djelovanje
1. govorenje kao mehanizam stvaranja – Knjiga Postanka 1:3.6.9.11.14.20.24.26
 2. šetanje (tj. zvuk) u Edenu – Knjiga Postanka 3:8; 18:33; Knjiga proroka Habakuka 3:15
 3. zatvaranje vrata Noeve arke – Knjiga Postanka 7:16
 4. mirisanje žrtava – Knjiga Postanka 8:21; Levitski zakonik 26:31; Knjiga proroka Amosa 5:21
 5. silaženje – Knjiga Postanka 11:5; 18:21; Izlazak 3:8; 19:11.18.20
 6. ukapanje Mojsija – Ponovljeni zakon 34:6.
- C. Ljudski osjećaji (neki primjeri)
1. kajanje/žaljenje – Knjiga Postanka 6:6.7; Izlazak 32:14; Suci 2:18; I. Samuelova 15:29.35; Knjiga proroka Amosa 7:3.6
 2. gnjev – Knjiga Izlaska 4:14; 15:7; Brojevi 11:10; 12:9; 22:22; 25:3.4; 32:10.13.14; Ponovljeni zakon 6:5; 7:4; 29:20
 3. ljubomora – Knjiga Izlaska 20:5; 34:14; Ponovljeni zakon 4:24; 5:9; 6:15; 32:16.21; Jošua 24:19
 4. gađenje/zgražanje – Levitski zakonik 20:23; 26:30; Ponovljeni zakon 32:19.
- D. Obiteljski pojmovi (neki primjeri)
1. Otac:
 - a. Izraela – Knjiga Izlaska 4:22; Ponovljeni zakon 14:1; Knjiga proroka Izaije 1:2; 63:16; 64:8; Jeremija 31:9; Hošea 11:1
 - b. kralja – II. Knjiga o Samuelovu 7:11-16; Psalam 2:7
 - c. metafore očinskog djelovanja – Ponovljeni zakon 1:31; 8:5; 32:6-14; Psalam 27:10; Izreke 3:12; Knjiga proroka Jeremije 3:4.22; 31:20; Hošea 11:1-4; Malahija 3:17
 2. Roditelj – Knjiga proroka Hošea 11:1-4
 3. Majka – Psalam 27:10; Knjiga proroka Izaije 49:15; 66:9-13 (analogija majke koja doji)
 4. Mladi odan ljubavnik – Knjiga proroka Hošee 1 - 3.
- II. Razlozi uporabe ove vrste jezika

- A. Za Boga je bilo nužno otkriti Sámoga Sebe ljudskom stvorenju. Vrlo prošireni okvir Boga kao muške osobe je antropomorfizam jer je Bog duh!
- B. Bog uzima najznačajnije vidove ljudskoga života i koristi ih kako bi otkrio Sám Sebe palome čovječanstvu (otac, majka, roditelj, ljubavnik).
- C. Iako neophodno tada (tj. Post 3:8), Bog ne želi biti ograničen ikakvim fizičkim obličjem (usp. Izl 20; Pnz 5).
- D. Konačni antropomorfizam je utjelovljenje Isusa! Bog je postao fizički, opipljiv (usp. I. Iv 1:1-3). Božja poruka postala je Riječ Božja (usp. Iv 1:1-18).

▣ “zlatnih svijećnjaka” Ovo ne upućuje na menoru Šatora, nego je još jedan simbol za sedam crkava (usp. 1:12-13).

▣ “kaže” Isusove zadnje riječi Njegovoj Crkvi nisu one iz Evanđelja po Mateju 28:18-20 ili Djela apostolskih 1:7-11, nego Knjige Otkrivenja poglavlja 2 - 3.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:2-7

2^a Ja znam tvoja djela i tvoj trud i ustrajnost, i da ti ne možeš podnositi zle ljude, i ti ćeš staviti na ispit one koji sami sebe zovu apostolima, a nisu, i ti si ih našao *da su lažni*; ³ i ti imaš ustrajnost i podnosio si za dobro Moga imena, i nisi postao umoran. ⁴ Ali Ja imam *ovo* protiv tebe, što si ostavio svoju prvu ljubav. ⁵ Zato se sjeti odakle si pao, i pokaj se i čini djela koja si činio isprva; ili pak Ja dolazim k tebi i uklonit ću tvoj svijećnjak s njegova mjesta – osim ako se pokaješ. ⁶ Ipak ovo imaš, da mržiš djela nikolaita, koja Ja isto tako mrzim. ⁷ On tko ima uho, neka čuje što Duh govori crkvama. Onome tko pobijedi, Ja ću dati da jede sa stabla života što je u Raju Božjem.”

2:2 “Ja znam” Oblik je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA od *oida*, ali preveden je kao PREZENT. Isus vidi, razumije, i brine se za Svoje crkve. Njegova briga uključuje oboje i potvrdu i stegu (što je oblik roditeljske ljubavi). Ovaj isti izričaj ponovljen je u svih sedam pisama (usp. 2:2.4.13.19; 3:1.8.15).

Starozavjetna pozadina ovoga pojma podrazumijeva prisnan, osobni odnos (usp. Post 4:1; Jer 1:5).

POSEBNA TEMA: ZNATI/POZNATI (korišteno uglavnom u Ponovljenom zakonu kao obrazac)

Hebrejska riječ “znati” (BDB 393) ima nekoliko značenja (semantička polja) u *Qal*:

1. razumjeti dobro i zlo – Knjiga Postanka 3:22; Ponovljeni zakon 1:39; Knjiga proroka Izaije 7:14-15; Jona 4:11
2. znati razumijevajući – Ponovljeni zakon 9:2.3.6; 18:21
3. znati iskustveno – Ponovljeni zakon 3:19; 4:35; 8:2.3.5; 11:2; 20:20; 31:13; Knjiga o Jošui 23:14
4. procijeniti – Ponovljeni zakon 4:39; 11:2; 29:16
5. poznati osobno:
 - a. osobu – Knjiga Postanka 29:5; Izlazak 1:8; Ponovljeni zakon 22:2; 33:9
 - b. boga – Ponovljeni zakon 11:28; 13:2.6.13; 28:64; 29:26; 32:17
 - c. YHWH-u – Ponovljeni zakon 4:35.39; 7:9; 29:6; Knjiga proroka Izaije 1:3; 56:10-11
 - d. seksualno – Knjiga Postanka 4:1.17.25; 24:16; 38:26
6. učiti vještine ili znanje – Knjiga proroka Izaije 29:11.12; Amos 5:16
7. biti mudar – Ponovljeni zakon 29:4; Izreke 1:2; 4:1; Knjiga proroka Izaije 29:24
8. Božje poznavanje:
 - a. Mojsija – Ponovljeni zakon 34:10
 - b. Izraela – Ponovljeni zakon 31:21.27.29.

▣ “djela i tvoj trud” Ovo je bila djelatna crkva, ali oni su zaboravili prvenstvo zajedništva s Kristom (usp. 2:4). Previše dobrih stvari lišilo ih je najboljega (usp. Gal 3:1).

▣ “ustrajnost” Ovaj pojam podrazumijeva dobrovoljnu, djelatnu, postojanu strpljivost. To je glavna tema Knjige (usp. 1:9; 2:2.3.19; 3:10; 13:10; 14:12).

Ustrajnost mora biti ravnoteža sa sigurnošću (usp. 2:7.11.17.26; 3:5.11-12.21). Većina biblijskih istina predstavljena je u dijalektalnim, naoko paradoksalnim, parovima. Oba su jednako istinita, ali niti jedan ni drugi nije istinit sâm za sebe. Spasenje je početno pokajanje i vjera slijeđena načinom života pokajanja, vjere, poslušnosti, služenja, i postojanosti! Vidjeti Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: USTRAJNOST

Teško je objasniti odnos biblijske doktrine prema životu kršćanina zato jer su iznesene u tipičnim istočnjačkim dijalektalnim parovima. Ovi parovi izgledaju oprečni, iako su oba pola biblijski. Zapadni kršćani imaju stremljenje odabiru jedne istine i zanemarivanju ili podcjenjivanju oprečne istine. Neki primjeri:

1. Je li spasenje početna odluka o pouzdanju u Isusa ili doživotna obaveza za učenje?
2. Je li spasenje izbor pomoću milosti suverenoga Boga ili vjerujućeg čovječanstva i opetovani odgovor na Božansku ponudu?
3. Je li spasenje, jednom primljeno, nemoguće izgubiti, ili postoji potreba za neprekidnom pozornošću?

Pitanje o ustrajnosti bilo je prijeporno kroz crkvenu povijest. Poteškoća započinje s prividno sukobljavajućim odlomkom u NZ-u.

1. Tekst o jamstvu
 - a. Isusove izjave u Evanđelju po Ivanu (Iv 6:37; 10:28-29)
 - b. Pavlove izjave (Rim 8:35-39; Ef 1:13; 2:5.8-9; Fil 1:6; 2:13; II. Sol 3:3; II. Tim 1:12; 4:18)
 - c. Petrove izjave (I. Pt 1:4-5)
2. Tekstovi o potrebi ustrajnosti
 - a. Isusove izjave u sinoptičkim Evanđeljima (Mt 10:22; 13:1-9.24-30; 24:13; Mk 13:13)
 - b. Isusove izjave u Evanđelju po Ivanu (Iv 8:31; 15:4-10)
 - c. Pavlove izjave (Rim 11:22; I. Kor 15:2; II. Kor 13:5; Gal 1:6; 3:4; 5:4; 6:9; Fil 2:12; 3:18-20; Kol 1:23; II. Tim 3:2)
 - d. izjave autora Poslanice Hebrejima (2:1; 3:6.14; 4:14; 6:11)
 - e. Ivanove izjave (I. Iv 2:6; II. Iv 9; Otkr 2:7.17.26; 3:5.12.21; 21:7).

Biblijsko spasenje proizlazi iz ljubavi, milosrđa, i milosti suverenoga Trojedinog Boga. Nijedan čovjek ne može biti spašen bez početnoga podstreka Duha (usp. Iv 6:44.65). Božanstvo dolazi prvo i postavlja raspored, ali zahtijeva ljudski odaziv u vjeri i pokajanju, oboje i početno i neprekidno. Bog radi s čovječanstvom u zavjetnom odnosu. Postoje povlastice i odgovornosti!

Spasenje je ponuđeno svim ljudima. Isusova smrt riješila je poteškoću s grijehom paloga Stvorenja! Bog je osigurao način i želi sve ovo učiniti prema Svojoj slici kako bi se odgovorilo na Njegovu ljubav i zaštitu u Isusu.

Želite li više čitati o tome predmetu vidjeti:

1. Dale Moody, *The Word of Truth*, Eerdmans, 1981. (str. 348-365)
2. Howard Marshall, *Kept by the Power of God*, Bethany Fellowship, 1969.
3. Robert Shank, *Life in the Son*, Westcott, 1961.

U ovome području Biblija usmjerava na dvije različite poteškoće: (1) uzimanje jamstva kao dozvolu da se živi besplodan, sebičan život i (2) ohrabivanje onih koji se bore sa službom i osobnim grijehom. Poteškoća je ta što krive skupine uzimaju krivu poruku i grade teološke sustave na ograničenim biblijskim odlomcima. Neki kršćani očajnički trebaju poruku o jamstvu, dok drugi trebaju stroga upozorenja o ustrajnosti! U kojoj ste vi skupini?

Postoji povijesna teološka borba mišljenja što uključuje Augustina nasuprot Pelagija te Kalvina nasuprot Arminija (semi-pelagijanizam). Predmet uključuje pitanje spasenja: ako je netko uistinu spašen, mora li on ustrajati u vjeri i plodnosti?

Kalvinisti se postavljaju iza onih biblijskih tekstova koji potvrđuju Božju suverenost i držanje-moći (Iv 10:27-30; Rim 8:31-39; I. Iv 5:13.18; I. Pt 1:3-5) i GLAGOLSKIH VREMENA poput PERFEKTA PASIVNIH PARTICIPA Poslanice Efežanima 2:5.8.

Arminijanisti se postavljaju iza biblijskih tekstova koji upozoravaju vjernike na "izdržati", "odoljeti", ili "nastaviti" (Mt 10:22; 24:9-13; Mk 13:13; Iv 15:4-6; I. Kor 15:2; Gal 6:9; Otk 2:7.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7). Ja osobno ne vjerujem kako je Poslanica Hebrejima 6 i 10 primjenjiva, ali mnogi je arminijanisti koriste kao upozorenje protiv otpada [apostazija – op.prev.]. Parabola o sijaču u Evanđelju po Mateju 13 i Marku 4 naslovljava pitanje prividnoga uvjerenja, kao što čini

Evangelje po Ivanu 8:31-59. Kao što kalvinisti navode GLAGOLE u PERFECT GLAGOLSKOME VREMENU koristeći ih za opis spasenja, arminijanisti navode odlomke u PREZENT GLAGOLSKOME VREMENU kao I. Poslanica Korinćanima 1:18; 15:2; II. Korinćanima 2:15.

Ovo je savršen primjer kako teološki sustavi zlorabe proof-texting metodu tumačenja. Uobičajeno je vodeće načelo ili glavni tekst korišten za gradnju teološke mreže kroz koju su viđeni svi ostali tekstovi. Budite pozorni od mreža iz ikojeg izvora. One dolaze iz zapadnjačke logike, ne otkrivenja. Biblija je istočnjačka Knjiga. Ona predstavlja istinu u napetošću-ispunjenim, naizgled paradoksalnim parovima. Kršćani su namijenjeni da potvrde oboje i žive unutar napetosti. NZ predstavlja oboje i sigurnost vjernika i poziv za nastavljanjem vjerom i pobožnošću. Kršćanstvo je početni odaziv pokajanja i vjere slijeđen neprekidnim odazivom u pokajanju i vjeri. Spasenje nije proizvod (ulaznica za Nebo ili polica osiguranja protiv požara), nego odnos. Ono je odluka i učeništvo. U NZ-u to je opisano u svim GLAGOLSKIM VREMENIMA:

AORISTU (dovršeno djelovanje), Djela apostolska 15:11; Poslanica Rimljanima 8:24; II. Timoteju 1:9; Titu 3:5

PERFEKTU (dovršeno djelovanje s nastavljujućim ishodom), Poslanica Efežanima 2:5.8

PREZENTU (neprekinuto djelovanje), I. Poslanica Korinćanima 1:18; 15:2; II. Korinćanima 2:15

FUTURU (budući događaji ili izvjesni događaji), Poslanica Rimljanima 5:8.10; 10:9; I. Poslanica Korinćanima 3:15; Poslanica Filipljanima 1:28; I. Solunjanima 5:8-9; Hebrejima 1:14; 9:28.

NASB

“zle ljude”

NKJV

“one koji su zli”

NRSV

“zločince”

TEV

“zao narod”

NJB

“grješni narod”

Ovo je doslovno *kakous* (*kakos*), koji je često korišten za “zao narod”. Istoznačnica *ponēros* može biti upotrijebljena za zlo (SREDNJI ROD) ili zao narod i konačno za Zloga (MUŠKI ROD, usp. Mt 5:37; 13:38; Iv 17:15). Okvir i uporaba potvrđuju kako ovaj tekst mora upućivati na “loše ljude” (usp. Rim 2:9; 13:4) u crkvi (krivi učitelji) ili moguće u zajednici.

Kakos je upotrijebljen samo dva puta u Knjizi Otkrivenja, ovdje i u 16:2, gdje je upotrijebljen za opis ishoda “čaša gnjeva Božjega” (tj. pogubne rane).

▣ “**ti ćeš staviti na ispit**” Ovaj grčki pojam (*peirazō*) znači ispitivati s ili dobrim ili lošim (većina) jačinama (usp. 2:2.10; 3:10). Povezan pojam (*peirasmos*) imao je suzvučje ispitivanja s pogledom prema uništenju. Ravnoteža je nađena u I. Ivanovoj poslanici 4:1 gdje se vjernici moraju ispitivati (*dokimazō*) s pogledom prema odobravanju onih koji tvrde da govore za Boga. Poziv za vjernike da provjeravaju one koji tvrde kako govore za Boga nađen je u oba Zavjeta (usp. Pnz 13:1-5; 18:22; Mt 7:15-23; I. Iv 4:1-6).

Postoji napetost u NZ-u povezana s kritičkim osuđivanjem vjernika jedni drugih (usp. Mt 7:1-5). Međutim, kršćani su pozvani procjenjivati jedan drugog za uloge vodstva (usp. Mt 7:5.6.15; I. Kor 5:1-12; I. Tim 3; I. Iv 4:1-6). Stav i pobuda su ključevi za primjerenu procjenu (usp. Gal 6:1; Rim 2:1-11; 14:1-23; Jak 4:11-12).

POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA PREISPITIVANJE I NJIHOVA SUZVUČJA

Postoje dva grčka pojma koji imaju zamisao suzvučja ispitivanja nekoga zbog neke svrhe:

1. *Dokimazō, Dokimion, Dokimasia*

Ovaj je pojam metalurški pojam za preispitivanje čistoće nečega (tj. metaforički nekoga) vatrom. Vatra otkriva čistu kovinu i spaljuje (tj. očisti) šljaku/nečistoću. Taj fizikalni postupak postao je snažan idiom za Božje i/ili Sotonino i/ili ljudsko preispitivanje drugih. Ovaj je pojam korišten samo u pozitivnome smislu preispitivanja s gledišta prihvaćanja.

U NZ-u korišten je za preispitivanje:

- volova – Evangelje po Luki 14:19
- nas samih – I. Poslanica Korinćanima 11:28
- naše vjere – Jakovljeva poslanica 1:3
- čak Boga – Poslanica Hebrejima 3:9.

Ishodi tih ispitivanja bili su pretpostavljeno pozitivni (usp. Rim 1:28; 14:22; 16:10; II. Kor 10:18; 13:3.7; Fil 2:27; I. Pt 1:7), stoga, pojam prenosi zamisao ispitivanja nekoga i dokazivanja da je:

- vrijedan truda
- dobar
- iskren

- d. dragocjen
e. poštovan.
2. *Peirazō, Peirasmus*
Ovaj pojam često ima prizvuk ispitivanja sa svrhom nalaženja grješke ili odbacivanja. Često je bio korišten u vezi s Isusovom kušnjom u pustinji:
- a. provodi napad kako bi Isusa uhvatio u zamku (usp. Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18.35; Mk 1:13; Lk 4:38; Heb 2:18)
- b. ovaj pojam (*peirazōn*) korišten je kao naziv za Sotonu u Evanđelju po Mateju 4:3; I. Poslanici Solunjanima 3:5
- c. korišten je kod Isusova upozorenja nama da ne kušamo Boga (usp. Mt 14:7; Lk 4:12) [ili Krista, usp. I. Kor 10:9]. Također označava pokušaj da se učini nešto što je bilo propušteno (usp. Djela 9:20; 20:21; Heb 11:29). Korišten je u vezi s kušnjom i iskušenjima vjernika (usp. I. Kor 7:5; 10:9.13; Gal 6:1; I. Sol 3:5; Heb 2:18; Jak 1:2.13.14; I. Pt 4:12; II. Pt 2:9). Bog dozvoljava očitovanje tri neprijatelja čovječanstva (tj. svijet, tijelo, i đavao) u određeno vrijeme i mjestu.

▣ **“one koji sami sebe zovu apostolima”** Ova uporaba pojma “apostolima” ne upućuje na Dvanaesticu, nego na širu uporabu pojma (usp. Djela 14:14; Rim 16:7; I. Kor 15:7; Gal 1:19; Ef 4:11; I. Sol 2:6). NZ često naslovljava subjekt krivih apostola ili učitelja (usp. Mt 7:15-16; 24:24; Djela 20:29; II. Kor 11:13-15; I. Iv 4:1 i kroz pastoralne Poslanice). Ova je crkva ispravno utvrdila te krive apostole i odbacila ih.

2:3 Ova je crkva bila vjerna usred teških okolnosti, čak progonstava. Oni nisu zaniijekali Krista ili postajali umornima u činjenju dobra (usp. Gal 6:9; Heb 12:3; Jak 5:7-8). Vidjeti bilješku u 2:7.

2:4

NASB, NKJV

“ostavio (si) svoju prvu ljubav”

NRSV

“ti si napustio ljubav koju si imao isprva”

TEV

“ti me ne ljubiš sada kao što si me isprva”

NJB

“ti imaš ljubavi manje sada negoli prije”

Postojalo je nekoliko teorija kao o tome što to znači:

1. TEV i Charles Williams prijevodi pretpostavljaju kako to znači ljubav za Krista
2. James Moffatt pretpostavlja kako to znači ljubav za nekog drugog
3. Hershell Hobbs u svojim komentarima pretpostavlja kako to znači ljubav za izgubljene
4. J. B. Phillips u svome prijevodu spaja sve od gore navedenog
5. neki misle kako je to povezano s poteškoćom drugoga naraštaja vjernika (usp. Suci 2:7-10)
6. neki to vide kao crkvu hladne pravovjernosti koja je bez ljubavi (usp. I. Kor 13).

2:5 **“sjeti (se)”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA u značenju “uvijek držati na umu”. Vjernici su često opominjani neka se sjetite svoga prijašnjeg stanja u grijehu i svoga novog položaja u milosti i milosrđu Božjem kroz Krista.

▣ **“odakle si pao”** Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Življenje njihove “prve ljubavi” postalo je ustaljeno stanje nehaja!

▣ **“pokaj se i čini djela koja si činio isprva”** Ovo su dva AORISTA AKTIVNIH IMPERATIVA. Zabilježite crkva je kao cjelina pozvana neka donese odluku za pokajanje (usp. II. Ljet 7:14) i neka postane djelatna u svojoj ljubavi za Krista, jedan za drugoga, i za izgubljene.

Pokajanje je ključno za odnos vjere s Bogom (usp. Mt 3:2; 4:17; Mk 1:15; 6:12; Lk 13:3.5; Djela 2:38; 3:19; 20:21). Hebrejski pojam značio je promjenu djelovanja, dok je u grčkome značio promjenu uma. Pokajanje je voljnost za promjenu od nečije usmjerenosti prema sebi na život obaviješten i usmjeren od Boga. To poziva na okretanje od prvenstva i ropstva sebičnosti. U osnovi to je novi stav, novi pogled na svijet, novi gospodar. Pokajanje je Božja volja za svako palo Adamovo dijete, stvoreno na Njegovu sliku (usp. Ez 18:21.23.32 i II. Pt 3:9).

NZ-ni odlomak koji najbolje izražava različite grčke pojmove za pokajanje je II. Poslanica Korinćanima 7:8-12:

1. *lupē*, “tuga” ili “žalovanje”, stihovi 8 (dva puta), 9 (tri puta), 10 (dva puta), 11
2. *metamelomai*, “nadzor”, stihovi 8 (dva puta), 9
3. *metanoēō*, “pokajanje”, “promisao/promjena mišljenja”, stihovi 9.10.

Suprotivost je između lažnoga pokajanja (*metamelomai*, usp. Juda, Mt 27:3 i Ezav, Heb 12:16-17) i istinskoga pokajanja (*metanoēō*, usp. Petar, Iv 21:15-23; Mt 26:75; Mk 14:72; Lk 22:62).

Istinsko pokajanje teološki je povezano na:

1. Isusovo propovijedanje o uvjetima Novoga saveza (usp. Mt 4:17; Mk 1:15; Lk 13:3.5)
2. govore apostola u Djelima apostolskim (*kerygma*, usp. Djela 3:16.19; 20:21)
3. Božji suvereni dar (usp. Djela 5:31; 11:18 i II. Tim 2:25)
4. propadanje (usp. II. Pt 3:9).

Pokajanje nije prepušteno izboru!

▣ **“ili pak Ja dolazim k tebi”** Ovo je zajednička tema u ovoj Knjizi; Krist dolazi brzo (usp. 1:2.3; 2:5.16.25; 3:3.11). U SZ-u dolazak Božji mogao je donijeti blagoslov ili osudu. U ovome okviru Krist je morao doći kako bi disciplinirao Svoju Crkvu (usp. I. Pt 4:17)! Stoga, to ima vremenski, kao i eshatološki, smjer.

▣ **“i uklonit ću tvoj svijećnjak s njegova mjesta”** Svijećnjak simbolizira čitavu Crkvu. Ovo je moglo uključiti obrat Kristove prisutnosti i blagoslova. Čitava skupština nije gledala na otpad, nego na gubitak svoje učinkovite službe. Ovo se također odnosi na crkvu u Pergamu (usp. 2:16); Tijatiri (usp. 2:22-23); Sardu (usp. 3:3); i Laodiceji (usp. 3:19). Moguće je kako je svaka od tih crkava bila pod utjecajem nikolaitske vrste krivog učenja koje je promoviralo nagodbu s poganskom kulturom.

2:6 “da mrziš djela nikolaita” Postojalo je mnogo nagađanja o tome tko su bili ovi nikolaiti i u što su vjerovali. Jedini biblijski izvor imamo u Knjizi Otkrivenja 2:6.14-15. Nagađanje je započelo rano u Crkvi godine 180. kad su Irenej i Hipolije pretpostavili kako su to bili sljedbenici jednog od “sedmorice” u Djelima apostolskim 6:5 nazvanog Nikola. Ovo je nedokazano u potpunosti. Irenej, u svojoj knjizi, *Contra-heresies*, 3:11:7, pretpostavlja kako su oni bili sljedbenici cerinskoga gnosticizma drugoga stoljeća. Euzebije, u svojoj knjizi, *Ecclesiastical History*, 3:29:1, rekao je kako ova posebna sekta nije trajala dugo.

U 2:14-15, učenja Balaama i učenja nikolaita su slična. Postoji moguća etimološka veza između njihovih imena u grčkome; to znači “osvajatelj” i “narod/ljudi” (vrlo slično značenju imena Nikodem). Ono što je očito jeste to da su oba hrabro vjernike u sudjelovanju u poganskim provedbama štovanja što je uključivalo obred seksualne djelatnosti. U ovome su smislu nikolaiti i balaamci (usp. Br 25:1-9; 31:16-18) vrlo slični učenjima Jezabele (usp. 2:20).

2:7 “On tko ima uho, neka čuje što Duh govori crkvama” Ova je opomena ponovljena kroz pisma sedmerim crkvama (usp. 2:7.11.17.29; 3:6.13.22). Bio je to izričaj što je došao od Isusovih riječi (usp. Mt 11:15; 13:9.43). Na duhovnu se istinu mora odazvati umom i djelom. To je slično hebrejskome pojmu *shema*, “čuti kao i vršiti” (usp. Pnz 5:1; 6:4; 9:1; 20:3; 27:9-10).

▣ **“crkvama”** Vidjeti Posebnu temu u 1:4.

▣ **“Onome tko pobijedi”** Postoji neprekidni teološki naglasak na ustrajnosti vjernika (usp. 2:7.11.17.25-26; 3:4-5.11-12.21). To je iskustveni dokaz istinskoga obraćenja (usp. Mt 24:13; Gal 6:9)! Jonathan Edwards je rekao: “Sigurna potvrda izbora je ta što netko izdrži do kraja.” W. T. Conner je rekao: “Spasenje čovjeka je od čitave vječnosti izvjesno u umu i svrsi Božjom, ipak ono je uvjetovano na temelju vjere, i vjere što ustrajava i pobjeđuje.” Vidjeti Posebnu temu u 2:2.

▣ **“Ja ću dati da jede sa stabla života što je u Raju Božjem”** Ovo je smjerenje na stablo u Vrtu Eden (usp. Post 2:9). Kao što su ljudi započeli u zajedništvu s Bogom i sa životinjama u Vrtu, tako Biblija završava na isti način (usp. Iz 11:6-9; Otk 22:2.14.19).

Pojam “raj” bio je perzijska riječ za plemenitašev obzidani vrt, što je bilo upotrijebljeno u Septuaginti za prijevod Vrta Eden (usp. Ez 28:13; 31:8). To je jedno od mnogih upućivanja na Mesijansko doba što je nađeno diljem pisama sedmerim crkvama.

Pojam “raj” korišten je u dva smisla: (1) u Evanđelju po Luki 23:4 on može upućivati na dio za pravednike u *Šeolu/Hadesu* (vidjeti Posebnu temu u 1:8). Isus kaže pokajanome lopovu da će on biti s Njim tamo toga dana (Isus se nije vratio u Nebo za 40 dana, usp. Iv 20:17) i (2) u II. Poslanici Korinćanima 12:3 to upućuje na Božju prisutnost, mjesto Božjega vječnog prijestolja (“treće nebo”).

Božja svrha za čovječanstvo, stvoreno na Njegovu sliku i sličnost (Post 1:26-27), uvijek je bila vječni život. Pad iz Knjige Postanka 3 i ostatak Biblije potkrepljuju dokazima Božju predanost iskupljenju čovječanstva i vječnome zajedništvu s Njim. Ovaj pali svijet, taj procjep u punome zajedništvu, nije bio Božja čežnja, nego sramota čovječanstva. Bog će obnoviti Stvođenje za Svoje svrhe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:8-11

⁸“I anđelu crkve u Smirni napiši: Prvi i posljednji, koji bijaše mrtav, i oživje, kaže ovo: ⁹“Ja znam tvoju nevolju i tvoje siromaštvo (ali ti si bogat), i bogohulje od onih koji kažu da su Židovi a nisu, nego su sinagoga Sotonova. ¹⁰Nemoj se bojati što ćeš morati patiti. Gle, davao će baciti neke od vas u tamnicu, tako da ćeš ti biti kušan, i ti ćeš imati nevolju deset dana. Budi vjeran sve do smrti, i Ja ću ti dati krunu života. ¹¹On tko ima uho, neka čuje što Duh govori crkvama. On tko pobijedi neće biti pogođen drugom smrću.”

2:8 “Prvi i posljednji” Ovo je jedan od tekućih naslova za Isusa nađenih u 1:17 i 22:13. Prvobitno to upućuje na YHWH-u (usp. Iz 41:4; 44:6; 48:12). To je istoznačnica s izričajem “Ja sam Alfa i Omega” (usp. 1:8; 21:6; 27:13) i “početak i kraj” (usp. 21:6; 22:13). Vidjeti potpunu bilješku u 1:8.

▣ **“koji bijaše mrtav, i oživje”** Ovo je mogla biti pljuska kultu prirode Cibebe, majke boginje. Mnoge od drevnih religija plodnosti temeljile su svoj pogled na svijet na personificiranim ciklusima prirode, zimskoj smrti, i proljetnome ponovnome rođenju. U okviru ovo se teološki odnosi na 1:18; 5:6, gdje je Isus janje koje je bilo zaklano ali sad je živo. To naglašava Isusovu jedan-za-sve (ne ponavljaju) nadomjesnu smrt i uskrsnuće (usp. Heb 7:27; 9:12.28; 10:10).

2:9 “Ja znam tvoju nevolju i tvoje siromaštvo” Ovo su dvije vrlo jake grčke riječi. One su znakovite jer je grad Smirna bio vrlo napredan. Činjenica da je crkva bila siromašna izgleda podrazumijeva ekonomsko proganjanje. Teološki je znakovito da u Knjizi Otkrivenja vjernici trpe “nevolje” od nevjernika i đavla, ali nevjernici trpe “gnjev Božji”. Vidjeti punu bilješku u 7:14. Vjernici su uvijek zaštićeni (zapečaćeni, vidjeti Posebnu temu u 7:2) od Božanske osude.

POSEBNA TEMA: NEVOLJA

Mora postojati teološka razlika između Pavlove uporabe ovoga pojma (*thlipsis*) i Ivanove.

- A. Pavlova uporaba (koja odražava Isusovu uporabu)
 - 1. poteškoće, patnje, zlo uključeno u pali svijet:
 - a. Evanđelje po Mateju 13:21
 - b. Poslanica Rimljanima 5:3
 - c. I. Poslanica Korinćanima 7:28
 - d. II. Poslanica Korinćanima 7:4
 - e. Poslanica Efežanima 3:13
 - 2. poteškoće, patnje, zlo prouzročeno od strane nevjernika:
 - a. Poslanica Rimljanima 5:3; 8:35; 12:12
 - b. II. Poslanica Korinćanima 1:4.8; 6:4; 7:4; 8:2.13
 - c. Poslanica Efežanima 3:13
 - d. Poslanica Filipljanima 4:14
 - e. I. Poslanica Solunjanima 1:6
 - f. II. Poslanica Solunjanima 1:4
 - 3. poteškoće, patnje, zlo na kraju vremena:
 - a. Evanđelje po Mateju 24:21.29
 - b. Evanđelje po Marku 13:19.24
 - c. II. Poslanica Solunjanima 1:6-9.
- B. Ivanova uporaba
 - 1. Ivan u Knjizi Otkrivenja radi posebnu razliku između *thlipsis* i *orgē* ili *thumos* (gnjev). *Thlipsis* je ono što nevjernici rade vjernicima a *orgē* i *thumos* je ono što Bog čini nevjernicima:
 - a. *thlipsis* – Knjiga Otkrivenja 1:9; 2:9-10.22; 7:14
 - b. *orgē* – Knjiga Otkrivenja 6:16-17; 11:18; 16:19; 19:15
 - c. *thumos* – Knjiga Otkrivenja 12:12; 14:8.10.19; 15:1.7; 16:1; 18:3
 - 2. Ivan također koristi pojam u njegovu Evanđelju kako bi odrazio poteškoće s kojima se suočavaju vjernici u svakome dobu – Evanđelje po Ivanu 16:33.

▣ **“(ali ti si bogat)”** Vjernici ne mogu suditi svoj položaj u Kristu svjetovnim mjerilima (usp. Mt 6:33).

NASB, NKJV
NRSV, NJB
TEV

“bogohulje”

“kleveta”

“zle stvari govorahu protiv vas”

Ovo je doslovno pojam “bogohulje”, što ima SZ-ni suzvuk “psovati” i bio je obično korišten u vezi s govornim napadima na YHWH-u (usp. Lev 24:13-23). Dva puta u SZ-u pojam “blagoslovljen” (*barak*) korišten je u smislu bogohulja (usp. I. Kr 21:10.13). U okviru ovi su židovski pobožnjaci tvrdili da poznaju Boga (“blagoslovljen Bog”), ali nisu (usp. Mt 7:21-23).

▣ **“koji kažu da su Židovi a nisu”** Vrlo sličan izričaj upotrijebljen je u 3:9; tamo je očito da su oni rasni Židovi koji tvrde da su Božji narod ali ustvari nisu (usp. Iv 8:44; Rim 2:28-29; Gal 3:29; 6:16). Iz Djela apostolskih i Poslanice Galaćanima znamo kako su Židovi bili uzrokom velikoga oprečja naviještanju Evanđelja (usp. Djela 13:50; 14:2.5.19; 17:5).

Knjiga Otkrivenja 2:13 predlaže kako to upućuje na mjesne kultove šovanja cara nazvane Koncilija koje su zapovijedale da kršćani cezara nazivaju “Gospodinom” i pale mu tamjan jednom godišnje.

▣ **“sinagoga Sotonova”** Ivan je vidio svijet u oštroj suprotivosti, Bog nasuprot Sotone. Sotona (vidjeti Posebnu temu: Sotona u 12:3) spomenut je često u Knjizi (usp. 2:9.13; 3:9; 12:9.10; 20:2.7). On kleveće vjernike i osnažuje njihove progonitelje. Ovaj sukob ili dualizam u duhovnoj kraljevini obilježava apokaliptičku književnost. Postoji bitka za nadzor srca i umova Adamove djece.

2:10 “Nemoj se bojati” Ovo je PREZENT SREDNJEGA ili PASIVNOGA (deponent) IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM što uobičajeno znači zaustaviti djelo koje je već u tijeku. Ove su se crkve bojale. Proganjanja su bila znaci njihova spasenja i Božjih blagoslova (usp. Mt 5:10-12).

▣ **“đavao će baciti neke od vas u tamnicu”** Iza zlih ljudskih vođa vreba nadnaravna osobna sila zla (usp. Ef 6:10-19).

Pojam Sotona je SZ-ni naslov i opis. Njegov Bogom-dani zadatak bio je osigurati pobunjeničke, na-sebe-usredotočene mogućnosti čovječanstva i pomoću toga ih optužiti kad su oni popustili kušnji (usp. Post 3; Job 1 - 2; Zah 3). Postoji razvitak zla u SZ-u. Sotona je bio stvorena kao sluga i napredovao je u neprijatelja (usp. *An Old Testament Theology* od A. B. Davidsona, str. 300-306).

Zasigurno je pretpostavka da visoko slikovit jezik Knjige proroka Izaije 14, koji izravno upućuje na ohologa kralja Babilona, i Knjiga proroka Ezekielu 28, koja izravno upućuje na ponosnoga kralja Tira, konačno određuje duhovni ponos i pad Sotone. Jezik Knjige Ezekielu 28 uzet je iz opisa Vrta Eden. Teško je prihvatiti opis ljudskog, povijesnog, poganskog kralja u anđeoskim pojmovima uzetima iz Edena (usp. Post 3). Međutim, Knjiga Ezekielu čini istu stvar s kraljem Egipta u poglavlju 31. On je opisan kao ogromno drvo u Vrta Eden.

Svi vjernici čeznu za više obavijesti, poglavito o podrijetlu Boga, anđela, zla, itd. Moramo biti oprezni s okretanjem metaforičkoga, proročkog opisa u dogmatsku teologiju. Većina suvremene teologije dolazi od odvojenih, slikovitih tekstova pomiješanih sa suvremenim zamislima, i teološkima i književnima (Dante i Milton).

U NZ-u on je nazvan đavao (usp. 12:9.12; 20:2.10), što je složen grčki pojam u značenju “baciti na drugu stranu”, “klevetati”, ili “prinijeti optužbe ponovno”. Ovo ponovno odražava njegov zadatak optuživanja i iskušavanja. Ovi su pojmovi istoznačni u Knjizi Otkrivenja (usp. 12:9; 20:2). Vidjeti Posebnu temu: Osobno zlo u 12:9.

▣ **“tako da ćeš ti biti kušan”** Ovaj je pojam upotrijebljen u dva smisla: (1) vjernici su iskušavani kako bi pokazali svoju pravu vjeru i rasli jače (usp. 2:10; Djela 14:27; Rim 5:3-4; 8:17-19; Heb 5:8; Jak 1:2-4; I. Pt 4:12-19) i (2) nevjernici su iskušavani kako bi pokazali svoju nevjeru i zaslužili osudu (usp. 3:10). U Knjizi Otkrivenja suđenja kršćanima nazvana su “nevolje” (vidjeti Posebnu temu u 2:9), dok su nevjernici podvrgnuti “gnjevu Božjem”.

Postojala su dva grčka pojma prevedena kao “ispitivati”, “iskušati”, ili “dovesti u iskušenje”. Jedan ima suzvuk “ispitivati s pogledom prema uništenju” (*peirasmos, peirasmo*). Ostali pojmovi (*dokimos, dokimazo*) bili su korišteni sa suzvukom “ispitivati s pogledom prema odobrenju”. Sotona kuša kako bi uništio; Bog kuša kako bi ojačao (usp. I. Sol 2:4; I. Pt 1:7; Post 22:1; Izl 16:4; 20:20; Pnz 8:2.16; 13:3; Suci 2:22; II. Ljet 32:31). Vidjeti Posebnu temu u 2:2.

▣ **“deset dana”** Postojalo je mnogo nagađanja o izričaju “deset dana”:

1. neki kažu kako to upućuje na doslovno razdoblje proganjanja od deset dana u gradu Smirni u Ivanovom vremenu
2. ostali kažu da budući je broj deset broj potpunosti, to jednostavno znači potpuni broj dana proganjanja
3. drugi kažu kako je to upućivalo na neodređeno razdoblje proganjanja.

Dobre vijesti su te što to ima ograničenje. Proganjanje će završiti!

Međutim, u apokaliptičkoj knjizi nikad se ne može biti siguran jesu li brojevi upotrijebljeni slikovito ili doslovno. Ako su brojevi bili često korišteni u SZ-u i među-biblijskoj apokaliptičkoj književnosti sa simboličkim značenjem onda je to vjerojatno slikovito. Najčešće korišteni brojevi su 3, 4, 6, 7, 10, 12 i njihovi umnošci (vidjeti Posebnu temu u 1:4).

▣ **“Budi vjeran sve do smrti”** Ovo je PREZENT SREDNJEGA ili PASIVNOGA (deponent) IMPERATIVA koji naglašava vjernikovu potrebu za nastavljanjem u vjeri čak ako to znači fizičku smrt (usp. Mt 2:13; 12:11; 10:22; 24:13; Lk 12:4; Gal 6:9). Neki su vjernici bili i jesu ubijeni. Ovo je paradoks Božje suverenosti i našega iskustva u palome svijetu.

▣ **“i Ja ću ti dati krunu života”** Ovo je bila pobjednička kruna nazvana “*stephanos*” (usp. I. Kor 9:25). Bila je to nagrada kršćanskim mučenicima. Iz Euzebijeve *Ecclesiastical History*, 4:15, učimo da je bilo mnogo mučenika, uključujući biskupa Polikarpa iz Smirne. Postoje isto tako druge krune (nagrade) spomenute u Novome zavjetu (usp. II. Tim 4:8; Jak 1:12; I. Pt 5:4; Otk 3:11).

Ivan koristi pojam za život, *zoē*, kako bi uputio na vječni život, uskrsnuli život (usp. Iv 1:4; 3:15.36; 4:14.36; 5:24.26.29.39.40; 6:27.33.35.40.47.48.51.53.54.63.68; 8:12; 10:10.28; 11:25; 12:25.50; 14:6; 17:2.3; 20:31; Otk 2:7.10; 3:5; 13:8; 17:8; 20:12.15; 21:6.27; 22:1.2.14.17.19). Pravi život je daleko više negoli fizičko postojanje!

POSEBNA TEMA: STUPNJEVI NAGRADA I KAZNE

- A. Primjeren ili neprimjeren odaziv Bogu temeljen je na spoznaji. Što manje spoznaje netko ima, toliko je manje odgovoran. Oprečje je također u istome odnosu.
- B. Spoznaja Boga dolazi na dva temeljna načina:
1. putem Stvorenja (usp. Ps 19; Rim 1 - 2)
 2. putem Pisma (usp. Ps 19; 119; Evanđelje).
- C. SZ-ni dokaz:
1. nagrade:
 - a. Knjiga Postanka 15:1 (uobičajeno povezano sa zemaljskom nagradom, zemlja i sinovi)
 - b. Ponovljeni zakon 27 - 28 (poslušnost Savezu donosi blagoslov)
 - c. Knjiga proroka Daniela 12:3
 2. kazna:
 - a. Ponovljeni zakon 27 - 28 (neposlušnost Savezu donosi prokletstvo)
 3. SZ-ni uzorak nagrade za osobnu, zavjetnu pravednost promijenjen je zbog ljudskoga grijeha. Ova je promjena vidljiva u Knjizi o Jobu i Psalmu 73. NZ mijenja žarište od ovoga svijeta na onaj koji slijedi (usp. Propovijed na gori, Mt 5 - 7).
- D. NZ-ni dokaz:
1. nagrade (van spasenja):
 - a. Evanđelje po Marku 9:41
 - b. Evanđelje po Mateju 5:12.46; 6:1-4.5-6.6-18; 10:41-42; 16:27; 25:14-23
 - c. Evanđelje po Luki 6:23.35; 19:11-19.25-26
 2. kazna:
 - a. Evanđelje po Marku 12:38-40
 - b. Evanđelje po Luki 10:12; 12:47-48; 19:20-24; 20:47
 - c. Evanđelje po Mateju 5:22.29.30; 7:19; 10:15.28; 11:22-24; 13:49-50; 18:6; 25:14-30
 - d. Jakovljeva poslanica 3:1.
- E. Za mene jedina sličnost koja ima smisao jeste iz opere. Ja ne posjećujem izvođenja opera tako da ih ne razumijem. Što sam više znao o poteškoći i zapletu radnje, glazbe, i plesa, toliko ću više cijeniti izvedbu. Ja vjerujem da će Nebo ispuniti naše čaše, ali mislim da naša zemaljska služba određuje obim čaše.
- Prema tome, spoznaja i odaziv toj spoznaji ishodi u nagradama i kaznama (usp. Mt 16:7; I. Kor 3:8.14; 9:17.18; Gal 6:7; II. Tim 4:14). Postoji duhovno načelo – mi žanjemo ono što smo sijali! Neki siju više i žanju više (usp. Mt 13:8.23).
- F. “Kruna pravednosti” naša je u dovršenome djelu Isusa Krista (usp. II. Tim 4:8), ali zabilježite kako je “kruna života” povezana s ustrajnošću u kušnji (usp. Jak 1:12; Otk 2:10; 3:10-11). “Kruna slave” za kršćanske vođe povezana je s njihovim načinom života (usp. I. Pt 5:1-4). Pavao zna kako on ima neprolaznu krunu, ali on vježba krajnji samo-nadzor (usp. I. Kor 9:24-27).
- Tajna kršćanskoga života je ta da je Evanđelje u potpunosti besplatno u dovršenome djelu Krista, ali kao što se mi moramo također odazvati Božjoj ponudi u Kristu, mi se isto tako moramo odazvati Božjem

ojačavanju za kršćanski život. Kršćanski život je nadnaravni kao što je i spasenje, ali ipak mi ga moramo primiti i držati ga se. Besplatno-ali-sve-koštajuće paradoks jeste tajna nagrada i sijanja/žetve.

Mi nismo spašeni s dobrim djelima, nego za dobra djela (usp. Ef 2:8-10). Dobra djela jesu dokaz da smo Ga sreli (usp. Mt 7). Ljudska zasluga u području spasenja vodi uništenju, ali pobožno življenje koje ishodi iz spasenja nagrađeno je.

2:11 “On tko pobijedi” Ovo je također ponavljajuća opomena nevjernicima (usp. 2:7.17.26; 3:5.12.21; 21:7). To je zasigurno naglasak na ustrajnosti (vidjeti Posebnu temu u 2:2).

▣ **“neće biti pogođen drugom smrću”** Ovo je DVOJNA NEGATIVNA GRAĐA s AORISTOM PASIVNOGA KONJUNKTIVA koja pokazuje Božju konačnu brigu za one koji su mučeni (usp. 12:11). Ova “drugom smrću” upućivalo je na pakao (vidjeti Posebnu temu u 1:18) ili vječno odvojenje od zajedništva s Bogom (usp. Otk 20:6.14; 21:8).

▣ **“On tko ima uho, neka čuje”** Ovo je ponavljajuća opomena za duhovnu pozornost i prosudbu (usp. 2:7.11.17.29; 3:6.13.22; 13:9).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:12-17

¹²“I anđelu crkve u Pergamu napiši: Onaj koji ima oštri dvosjekli mač kaže ovo: ¹³Ja znam gdje ti obitavaš, gdje je Sotonino prijestolje; i ti držiš čvrsto Moje ime, i nisi zanijekao Moju vjeru čak ni u danima Antipe, Moga svjedoka, Moga vjernoga, koji bijaše ubijen među tobom, gdje Sotona prebiva. ¹⁴Ali Ja imam nekoliko stvari protiv tebe, jer ti imaš tamo neke koji drže učenje Balaama, koji prijanjaše uz učenje Balaka da stavi kamen spoticanja pred sinove Izraela, da jedu stvari posvećene idolima i počine *djela* nečudorednosti. ¹⁵Tako ti također imaš neke koji na isti način drže učenje nikolaita. ¹⁶Stoga pokaj se; ili pak Ja dolazim k tebi brzo, i Ja ću zametnuti rat protiv njih s mačem Svojih usta. ¹⁷On tko ima uho, neka čuje što Duh govori crkvama. On tko pobijedi, njemu Ja ću dati nešto od skrivene mane, i Ja ću mu dati bijeli kamen, i novo ime napisano na kamenu koje nitko ne zna doli onaj tko ga prima.”

2:12 “Onaj koji ima oštri dvosjekli mač” Ovo je isto upućivanje na proslavljenoga Isusa nađeno u 1:16. To je bila SZ-na metafora za YHWH-u (usp. Iz 11:4; 49:2). U NZ-u upotrijebljena je za prodornu silu Božje riječi (usp. 2:16; II. Sol 2:8; Heb 4:12).

2:13 “Ja znam gdje ti obitavaš” “Obitavaš” u SZ-u podrazumijeva “živjeti neprestano s”. Ovi su vjernici bili suočeni s jakim mjesnim vladinim i demonskim pritiskom. Isus je poznavao njih i njihovo pogubno stanje. On je bio tamo s njima.

▣ **“gdje je Sotonino prijestolje”** Postojalo je nekoliko mogućih tumačenja ovoga izričaja:

1. može upućivati na veliko prijestolje Zeusu koje je bilo smješteno u Pergamu
2. može upućivati na boga iscjeljivanja, Asklepija, čiji je simbol bio zmija
3. čini se kako je čitav grad izgledao kao divovsko prijestolje zbog Akropole koja je stajala stotinama stopa nad samim gradom
4. to može biti upućivanje na Konciliju, mjesnu uredbu za promicanje štovanja cara, koje je bilo vrlo snažno u Pergamu.

Zbog povijesnoga okvira, najbolje izgledaju ili #1 ili #4.

▣ **“ti držiš čvrsto Moje ime”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA INDIKATIVA. To pokazuje značajnost imena kao predstavljanje naravi osobe. Vjernici se pouzdaju pozivajući se na Njegovo Ime (usp. Iv 1:12; 3:18; Rim 10:9-13) i štiju pozivajući se na Njegovo Ime (usp. Post 4:26; 12:8; 26:25) i ustrajni su pozivajući se na Njegovo Ime (usp. Iv 17:11-12).

POSEBNA TEMA: IME GOSPODINOVO

Ovo je bio uobičajeni NZ-ni izričaj za osobnu prisutnost i djelatnu snagu Trojedinoga Boga u Crkvi. To nije bila čarobna odredba, nego zaziv Božjoj naravi.

Često je taj izričaj upućivao na Isusa kao Gospodina (usp. Fil 2:11):

1. kod ispovijedanja jedne vjere u Kristu pri krštenju (usp. Rim 10:9-13; Djela 2:38; 8:12.16; 10:48; 19:5; 22:16; I. Kor 1:13.15; Jak 2:7)
2. kod egzorcizma [istjerivanja demona – op.prev.] (usp. Mt 7:22; Mk 9:38; Lk 9:49; 10:17; Djela 19:13)
3. kod iscjeljivanja (usp. Djela 3:6.16; 4:10; 9:34; Jak 5:14)
4. kod djela služenja (usp. Mt 10:42; 18:5; Lk 9:48)
5. za vrijeme crkvene stege (usp. Mt 18:15-20)
6. tijekom propovijedanja ne-Židovima (usp. Lk 24:47; Djela 9:15; 15:17; Rim 1:5)
7. u molitvi (usp. Iv 14:13-14; 15:2.16; 16:23; I. Kor 1:2)
8. način upućivanja na kršćanstvo (usp. Djela 26:9; I. Kor 1:10; II. Tim 2:19; Jak 2:7; I. Pt 4:14).

Što god radimo kao navjestitelji, službenici, pomagači, iscjelitelji, egzorcisti, itd., mi radimo u Njegovoj naravi, Njegovoj snazi, Njegovoj providnosti – u Njegovo Ime!

▣ “**i nisi zanijekao Moju vjeru**” Ovo je AORIST SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA. Tijekom ovih ranih stoljeća kršćanstva, i čak danas u izvjesnim društvima, postojala je stvarna kušnja spašavanja nečijeg napretka ili života nijekanjem vjere u Krista za vrijeme fizičkih ili sudskih procesa. Crkva se uvijek borila s time kako postupati s ovim otpadnicima.

POSEBNA TEMA: VJERA, POVJEROVATI, ILI POUZDANJE (*Pistis* [IMENICA], *Pisteuō*, [GLAGOL], *Pistos* [PRIDJEV])

- A. Ovo je tako važan pojam u Bibliji (usp. Heb 11:1.6). On je predmet Isusova ranog poučavanja (usp. Mk 1:15). Postoje najmanje dva nova zahtjeva Saveza: pokajanje i vjera (usp. 1:15; Djela 3:16.19; 20:21).
- B. Njegova etimologija
 1. Pojam “vjera” u SZ-u znači odanost, čestitost, ili pouzdanost i bio je opis Božje naravi, ne naše.
 2. Dolazi od hebrejskoga pojma (*emun*, *emunah*, BDB 53), što znači “biti siguran ili stalan”. Spasavajuća vjera je umno prihvaćanje (skup istina), moralan život (način života), i prvenstveno odnosna (dobrodošlica osobe) te voljna obveza (odluka) za tu osobu.
- C. Njegova SZ-na uporaba
Trebalo naglasiti da Abrahamova vjera nije bila u budućeg Mesiju, već u Božja obećanja da će imati dijete i potomstvo (usp. Post 12:2; 15:2-5; 17:4-8; 18:14). Abraham je odgovorio na ovo obećanje pouzdanjem u Boga. Još je uvijek imao sumnje i poteškoće zbog ovog obećanja kome je trebalo trinaest godina kako bi se ispunilo. Njegova je nesavršena vjera, doduše, bila prihvaćena od Boga. Bog je voljan raditi s manjkavim ljudskim bićima koji se odazivaju Njemu i Njegovim obećanjima u vjeri, čak kad je ona veličine gorušičina zrna (usp. Mt 17:20).
- D. Njegova NZ-na uporaba
Pojam “povjerovao” dolazi od grčkoga pojma (*pisteuō*) koji se može prevesti “povjerovati”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Na primjer, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali je česta uporaba GLAGOLA. U Evanđelju po Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o autentičnosti privrženosti svjetine Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Ostali primjeri ovoga plitkog – površnog korištenja pojma “vjerovati” nalaze se u Evanđelju po Ivanu 8:31-59 i Djelima apostolskim 8:13.18-24. Istinska biblijska vjera više je od početnoga odaziva. Mora biti popraćena postupkom učenja (usp. Mt 13:20-22.31-32).
- E. Njegova uporaba s PRIJEDLOZIMA
 1. *eis* znači “u”. Ova jedinstvena građa naglašava vjernikovo stavljanje pouzdanja/vjere u Isusa:
 - a. u Njegovo Ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; I. Iv 5:13)
 - b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 17:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; I. Pt 1:8)
 - c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
 - d. u Sina (Iv 3:36; 9:35; I. Iv 5:10)
 - e. u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)
 - f. u Svjetlo (Iv 12:36)
 - g. u Boga (Iv 14:1)
 2. *en* znači “u” kao u Evanđelju po Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima apostolskim 5:14
 3. *epi* znači “u” ili nad, kao u Evanđelju po Mateju 27:42; Djelima apostolskim 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Poslanici Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; I. Timoteju 1:16; I. Petrovoj 2:6

4. DATIV bez PRIJEDLOGA kao u Poslanici Galaćanima 3:6; Djelima apostolskim 18:8; 27:25; I. Ivanovoj poslanici 3:23; 5:10
5. *hoti*, što znači “povjerovati da”, daje sadržaj kako što vjerovati:
 - a. Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
 - b. Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
 - c. Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
 - d. Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
 - e. Isus je Sin Božji (Iv 11:27; 20:31)
 - f. Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)
 - g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
 - h. Isus je došao od Oca (Iv 16:27.30)
 - i. Isus poistovjećuje Sebe u zavjetnom imenu Oca, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
 - j. mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
 - k. Isus je umro i nadalje uskrsnuo (I. Sol 4:14).

▣ **“Antipe, Moga svjedoka” [Antipa]** Mi ne znamo išta o ovome čovjeku. Naslov dan njemu isti kao onaj upotrijebljen za Krista u 5:1. Pojam “svjedok(a)” može značiti “mučenik(a)” (usp. 11:3; 17:6). Tertulijan je rekao kako je Antipa bio ispečen u mjedenome biku, ali to je jednostavno kasnija predaja.

2:14 “Ali Ja imam nekoliko stvari protiv tebe” Isus je imao negativnu izjavu za šest od sedam crkava. Pravedno življenje u nekim područjima ne opravdava grijeh u drugima!

▣ **“jer ti imaš tamo neke koji drže učenje Balaama”** Balaam je bio Božji prorok (usp. Br 24:2) koji je bio namamljen u pomaganje ugrožavanja naroda Izraela (usp. Br 22 - 25 i 31:16). On je bio osuđen u oba i u SZ- i u NZ-u (usp. Br 31:16; II. Pt 2:15; Juda, stih 11).

Moguće da je ime Balaam u hebrejskome značilo “osvajatelj naroda” a ime nikolaiti moglo je značiti isto u grčkome (Nikodem iz Iv 3 također ima slično značenje). Ovo bi moglo odrediti te dvije skupine prema njihovim nečudorednim činidbama (usp. Jezabela, 2:20).

▣ **“koji prijanjaše uz učenje Balaka da stavi kamen spoticanja pred sinove Izraela”** Balaamov prijedlog Balaku, kralju Moaba, bio je uključiti djecu Izraela u štovanje plodnosti Baala (usp. Br 25:1-3). Postojala je neprekidna kulturalna kušnja za provedbe seksualnih štovanja prvoga stoljeća pogana.

POSEBNA TEMA: IZRAEL (ime)

I. Značenje imena je neizvjesno (BDB 975):

- A. *El* odolijeva
- B. neka *El* odoli (ZAPOVJEDNI)
- C. *El* ustraje
- D. neka se *El* bori/rva
- E. *El* se natječe
- F. on koji se natječe s Bogom (Post 32:28).

II. Uporabe u SZ-u

- A. Jakovljevo ime (onaj koji je istisnuo nekoga, grabitelj pete, BDB 784, usp. Post 25:26) promijenjeno je nakon rvanja s duhovnom osobom na rijeci Jabok (usp. Post 32:22-32; Izl 32:13). Često su značenja hebrejskih imena igre zvukova, ne etimologija (usp. 32:28). Izrael postaje njegovo ime (npr. Post 35:10).
- B. Postalo je zajedničko ime za svih njegovih dvanaest sinova (npr. Post 32:32; 49:16; Izl 1:7; 4:22; 28:11; Pnz 3:18; 10:6).
- C. Bilo je korišteno za imenovanje naroda ustrojenog od dvanaest plemena prije izlaska (usp. Post 47:27; Izl 4:22; 5:2) i nakon izlaska (usp. Pnz 1:1; 18:6; 33:10).

- D. Nakon ujedinjenja monarhije za vladavine Šaula, Davida, i Salomona plemena su se podijelila za vladavine Roboama (usp. I. Kr 12):
 1. razdvajanje je započelo već prije službene podjele (npr. II Sam. 3:10; 5:5; 20:1; 24:9; I. Kr 1:35; 4:20)
 2. označava sjeverna plemena sve do pada Samarije pod Asiriju 722. g.pr.Kr. (usp. II. Kr 17).
- E. Korišteno je za Judu na nekoliko mjesta (npr. Iz 1; Mih 1:15-16).
- F. Nakon izgnanstva od strane Asirije i Babilona postalo je ponovno zajedničko ime za svo Jakovljevo potomstvo (npr. Iz 17:7.9; Jer 2:4; 50:17.19).
- G. Bilo je korišteno za laike u opreci sa svećenicima (usp. I. Ljet 9:2; Ezr 10:25; Neh 11:3).

▣ **“da jedu stvari posvećene idolima i počine djela nečudorednosti”** Ova dva grijeha uključuju provedbe poganskih štovanja (usp. Br 25:1-3 i 31:16). Ne samo da su tamo postojala poganska jela gdje je hrana bila žrtvovana idolima (usp. I. Kor 8:1-13), nego je često seksualna nečudorednost bila uobičajena i očekivana provedba štovanja kod ovih poganskim skupština. Ljudska seksualna djelatnost bila je tobožnje sredstvo osiguranja zdravlja i plodnosti stada, usjeva, i društva.

2:15 “ti također imaš neke koji na isti način drže učenje nikolaita” Zbog sličnosti učenja Balaama, nikolaiti (usp. 2:6), i Jezabela (usp. 2:20), svo troje od ovih upućuju na poganske, idolatrijske provedbe štovanja. Vjernici se ne smiju vratiti k, ili nagoditi s, poganskim kulturama.

2:16 “Stoga pokaj se” Vidjeti bilješku u 2:5.

▣ **“ili pak Ja dolazim k tebi brzo, i Ja ću zametnuti rat protiv njih s mačem Svojih usta”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA. Postoji neprekidni naglasak glede pokajanja (usp. 2:5.16.22; 3:3.19). Dolazak može uputiti na privremenu osudu protiv crkve ili na Drugi dolazak Kristov kako bi sudio svijet. Znakovito je da je crkva kao cjelina bila pozvana na pokajanje (usp. 3:20; II. Ljet 7:14) zbog grijeha nekih; ako to oni nisu učinili, posljedice su bile zajednička stega! Vidjeti Posebnu temu: Skori povratak u 1:1.

2:17 “njemu Ja ću dati nešto od skrivene mane” Mana je bila Božja nadnaravna opskrba za djecu Izraela tijekom razdoblja lutanja pustinjom (usp. Izl 16:14-15.31; Ps 78:17-33, posebice stih 24). Postojalo je nekoliko teorija predloženih za tumačenje ovoga zagonetnog izričaja:

1. može upućivati na Kovčeg saveza što je bio iznesen s planine Nebo od Jeremije koji se skrivao (usp. II. Mak 2:4-8) jer je sadržavao posudu s manom (usp. Izl 16:32-34; Heb 9:4)
2. može upućivati na hranu Novoga doba pravednosti (usp. II. Bar 29:8).

Točna uputa je neizvjesna ali to je bilo očito smjerenje na Novo doba Duha ustoličeno Kristom. Neki su čak tvrdili kako je zbog Evanđelja po Ivanu 6:31-35, skrivena mana upućivala na Sâmoga Krista. Ovo je dobar primjer poteškoća u tumačenju posebnih pojedinosti ove Knjige koje je suvremeni slušatelj razumio, ali jasna uputa je otada izgubljena.

▣ **“i Ja ću mu dati bijeli kamen”** Ovaj kamen, zvan također *tesera* [latinski *tessera* – kocka – op.prev.], imao je mnogo uporaba u drevnome Bliskom Istoku:

1. mogao je biti upotrijebljen za kartu za posebne gozbe
2. mogao je biti upotrijebljen za glasovanje za oslobađanje od kazne od porote
3. mogao je biti upotrijebljen kao simbol pobjede za nekog atletičara
4. mogao je biti upotrijebljen za pokazivanje slobode roba.

U ovome okviru, #1 izgleda je najbolja, upućujući na mesijansku gozbu (uobičajena tema židovske apokaliptičke književnosti).

▣ **“i novo ime napisano na kamenu koje nitko ne zna doli onaj tko ga prima”** Ovo novo ime izgleda mora biti simbol Novoga doba ili naslov za Mesiju (usp. Iz 56:5; 62:2; 65:15; vidjeti Posebnu temu: Mesija u 1:1). Ovo novo ime spomenuto je često u Knjizi Otkrivenja (usp. 3:12; 14:1; 19:12.13.16; 22:4).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 2:18-29

¹⁸“I anđelu crkve u Tijatiri napiši: Sin Božji, koji ima oči kao plamen vatre, i Njegove su noge kao sjajna

bronca, kaže ovo: ¹⁹Ja znam tvoja djela, i tvoju ljubav i vjeru i službu i ustrajnost, i što su tvoja djela u posljednje vrijeme veća negoli isprva. ²⁰Ali Ja imam *ovo* protiv tebe, da podnosiš ženu Jezabelu, koja sama sebe naziva proročicom, i ona uči i vodi Moje okovane-sluge pogrješnim putem tako da oni vrše *djela* nečudorednosti i jedu stvari posvećene idolima. ²¹Ja joj dadoh vrijeme da se pokaje, a ona ne se želi pokajati zbog svoje nečudorednosti. ²²Gle, Ja ću je baciti na krevet *bolesti*, i oni koji počine preljub s njom u veliku nevolju, osim ako se oni pokaju zbog njenih djela. ²³I Ja ću pobiti njenu djecu s kugom, i sve crkve znat će da sam Ja Onaj koji traži umove i srca; i Ja ću dati svakome od vas prema vašim djelima. ²⁴Ali Ja ti kažem, ostatak koji su u Tijatiri, koji ne drže ovo učenje, koji nisu spoznali duboke stvari Sotone, kako ih oni zovu – Ja neću staviti drugo breme na vas. ²⁵Usprkos tome što ti imaš, drži čvrsto dok Ja dođem. ²⁶On tko pobijedi, i on tko drži Moja djela sve do kraja, NJEMJU JA ĆU DATI VLAST NAD NARODIMA; ²⁷I ON ĆE VLADATI NJIMA ŠIBOM ŽELJEZKOM, KAO ŠTO SU POSUDE LONČARA SLOMLJENE NA KOMADE, jer Ja sam također primio *vlast* od Moga Oca; ²⁸i Ja ću mu dati jutarnju zvijezdu. ²⁹On tko ima uho, neka čuje što Duh govori crkvama.”

2:18 “Sin Božji” Bilo je vrlo uobičajeno da to upućuje na Isusa kao “Sina”. Najuobičajeniji naslov koji koristi ovu metaforu je “Sin Čovječji”, što je bio naslov odabran od samoga Isusa. Drugi pojam bio je “Sin Božji” što je bila uobičajena oznaka za Isusa u Ivanovim pisanjima (usp. Iv 1:34.49; 5:25; 9:35; 10:36; 11:4.27; 19:7; 20:31; I. Iv 3:8; 4:15; 5:5.10.12.13.20). Treća uporaba pojma “sin” nađena je u Poslanici Hebrejima (usp. 1:2; 3:6; 5:8; 7:28) gdje je Isus stavljen u oprečje sa slugom (tj. Mojsijem, prorokom). On je u potpunosti obiteljski član s Ocem.

Ovo nije jedan od opisnih izričaja iz poglavlja 1. Taj pojam, kao “rođen od djevice”, bio je umjereno korišten od NZ-nih autora vjerojatno zbog mogućega nerazumijevanja poganskih slušatelja, koji bi mogli odmah ove pojmove povezati sa svojim uporabama u poganskim panteonima. Homerski bogovi i boginje često su bili seksualno djelatni s ljudima, rađajući posebno potomstvo.

POSEBNA TEMA: SIN BOŽJI

Ovo je jedan od glavnih NZ-nih naslova za Isusa. Zasižno ima Božanska suzvučja. Uključen je Isus kao “Sin” ili “Moj Sin” a Bog oslovljen kao “Otac”. U NZ-u pojavljuje se više od 124 puta. Čak Isusova samo-oznaka kao “Sina Čovječjega” ima Božanski suzvuk iz Knjige proroka Daniela 7:13-14.

U SZ-u oznaka “sin” može upućivati na četiri posebne skupine:

1. anđele (uobičajeno u MNOŽINI, usp. Post 6:2; Job 1:6; 2:1)
2. Kralja Izraela (usp. II. Sam 7:14; Ps 2:7; 89:26-27)
3. naciju Izrael kao cjelinu (usp. Izl 4:22-23; Pnz 14:1; Hoš 11:1; Mal 2:10)
4. izraelske suce (usp. Ps 82:6).

To je druga uporaba povezana s Isusom. Na taj su način “Davidov sin” i “Božji sin” oboje u odnosu s II. Knjigom o Samuelu 7; Psalmom 2 i 89. U SZ-u “Božji sin” nikad nije posebno upotrijebljen za Mesiju, osim za eshatološkoga kralja kao jednoga od “pomazanih službenika” Izraela. Doduše, u svicima s Mrtvoga mora naslov s pretpostavkama mesijanskoga je uobičajen (vidjeti posebne upute u *Dictionary of Jesus and the Gospels*, str. 770). Isto tako “Božji Sin” je naslov Mesije u dva među-biblijska židovska apokaliptička djela (usp. II. Ezdra 7:28; 13:32.37.52; 14:9 i I. Henokova 105:2).

Njegova NZ-na pozadina kad upućuje na Isusa najbolje je sažeta u nekoliko skupina:

1. Njegova pred-egzistencija (usp. Iv 1:1-18)
2. Njegovo jedinstveno (djevičansko) rođenje (usp. Mt 1:23; Lk 1:31-35)
3. Njegovo krštenje (usp. Mt 3:17; Mk 1:11; Lk 3:22. Božji glas s Neba ujedinjuje kraljevskoga kralja iz Psalma 2 s Patećim slugom iz Izaije 53)
4. Njegova sotonska kušnja (usp. Mt 4:1-11; Mk 1:12.13; Lk 4:1-13. On je bio kušan da posumnja u Svoje sinovstvo ili u najmanju ruku da ispuni svrhu toga različitim sredstvima osim križem)
5. Njegova potvrda neprihvatljivim ispovjednicima:
 - a. demonima (usp. Mk 1:23-25; Lk 4:31-37.41; Mk 3:11-12; 5:7)
 - b. nevjernicima (usp. Mt 27:43; Mk 14:61; Iv 19:7)
6. Njegova potvrda Njegovim učenicima:
 - a. Evanđelje po Mateju 14:33; 16:16
 - b. Evanđelje po Ivanu 1:34.49; 6:69; 11:27
7. Njegova samo potvrda:
 - a. Evanđelje po Mateju 11:25-27

- b. Evanđelje po Ivanu 10:36
- 8. Njegova uporaba prisne metafore Boga kao Oca:
 - a. Njegova uporaba "Abba" za Boga:
 - 1) Evanđelje po Marku 14:36
 - 2) Poslanica Rimljanima 8:15
 - 3) Poslanica Galaćanima 4:6
 - b. Njegova ponavljana uporaba riječi Otac (*patēr*) za opis Njegova odnosa s Božanstvom.

U sažetku, naslov "Božji Sin" ima veliko teološko značenje za one koji su poznavali SZ te njegova obećanja i skupine, ali NZ-ni pisci bili su plašljivi kod njegove uporabe s ne-Židovima zbog njihove poganske pozadine uzimanja žena od strane "bogova" s ishodom nastajanja potomaka "titana" ili "giganta".

▣ **"koji ima oči kao plamen vatre, i Njegove su noge kao sjajna bronca"** Ovo je bio još jedan naslov za Isusa uzet iz 1:14.15. To je smjerenje na Knjigu proroka Daniela 10:6 pokazujući Isusovo nebesko podrijetlo. Moguće je kako je to bilo korišteno u vezi s Tijatirom jer je ovaj grad bio slavan po svojoj brončanoj robi.

2:19 Ovaj stih je Isusovo znanje o službi vjernika u Tijatiri. Oni su bili djelotvorni u radu za Kraljevstvo i postajali su čak djelatniji. Ova potvrda, međutim, nije opravdala herezu stiha 20.

2:20 "Ali Ja imam ovo protiv tebe, da podnosiš ženu Jezabelu, koja sama sebe naziva proročicom" Ovo je smjerenje na Jezabelu iz I. Knjige o Kraljevima 16:31-33; II. Kraljevima 9:21-22. Alexandrinus (MSS A) dodaje "Tvoja" ispred Jezabele, što podrazumijeva da je ona mogla biti žena pastora ove crkve ili djelatni crkveni vođa. Ali ovo je nagađanje. Njena učenja (usp. stih 20c) bila su slična balaamskim u stihu 14b i nikolaitskim u stihu 15.

Jezabela nije bila odbačena jer je bila žena proročica. Postoje mnogi biblijski primjeri pobožnih žena vođa:

1. Mirjam, Knjiga Izlaska 15:20
2. Debora, Knjiga o Sucima 4:4
3. Hulda, II. Knjiga o Kraljevima 22:14
4. Ana, Evanđelje po Luki 2:36
5. Filipove kćeri, Djela apostolska 21:9
6. Feba, Poslanica Rimljanima 16:1.

POSEBNA TEMA: ŽENE U BIBLIJI

- I. Stari zavjet
 - A. Kulturološki žene su se smatrale imovinom:
 1. bile su uključene u popis imovine (Izl 20:17)
 2. postupanje s ropkinjom (Izl 21:7-11)
 3. ženska prisega poništiva je od društveno odgovornih muškaraca (Br 30)
 4. žena kao ratni plijen (Pnz 20:10-14; 21:10-14).
 - B. U primjeni je postojala uzajamnost:
 1. muško i žensko stvoreni su na Božju sliku (Post 1:26-27)
 2. poštuju oca i majku (Izl 20:12 [Pnz 5:16])
 3. poštovanje majke i oca (Lev 19:3; 20:9)
 4. muškarci i žene mogli su biti nazireji (Br 6:1-2)
 5. kćeri su imale pravo nasljedstva (Br 27:1-11)
 6. dio naroda Saveza (Pnz 29:10-12)
 7. pridržavanje pouke oca i majke (Izr 1:8; 6:20)
 8. sinovi i kćeri Hemana (levitske obitelji) vodili su glazbu u Hramu (I. Ljet 25:5-6)
 9. sinovi i kćeri prorokovat će u Novome dobu (Joel 2:28-29).
 - C. Žene su bile u ulozi vođa:
 1. Mojsijeva sestra, Mirjam, nazvana proročicom (Izl 15:20-21; također zabilježite Mih 6:4)
 2. žene su bile nadarene od Boga za tkanje prediva za Šator (Izl 35:25-26)
 3. udana žena, Debora, također proročica (usp. Suci 4:4), vodila je sva plemena (Suci 4:4-5; 5:7)
 4. Hulda je bila proročica koju je kralj Jošija pozivao da čita i tumači novonađenu "Knjigu Zakona" (II. Kr 22:14; II. Ljet 34:22-27)

5. kraljica Estera, pobožna žena, spasila je Židove u Perziji.

II. Novi zavjet

- A. Kulturološki žena je i u judaizmu i u grčko-rimskome svijetu bila drugorazredni građanin s malo prava ili povlastica (iznimka je Makedonija).
- B. Žene u vodećim ulogama:
1. Elizabeta i Marija, pobožne žene na raspolaganju Bogu (Lk 1 - 2)
 2. Ana, proročica koja je služila u Hramu (Lk 2:36)
 3. Lidija, vjernica i voditeljica kućne crkve (Djela 16:14-40)
 4. Filipove četiri kćeri djevice bile su proročice (Djela 21:8-9)
 5. Feba, đakonica crkve u Kenhrejima (Rim 16:1)
 6. Priska (Priscila), Pavlova suradnica i učiteljica Apolonova (Djela 18:26; Rim 16:3)
 7. Marija, Trifena, Trifoza, Persida, Julija, Nerejeva sestra, nekoliko žena Pavlovih suradnica (Rim 16:6-16)
 8. Junija (KJV), moguće ženski apostol (Rim 16:7)
 9. Evodija i Sintiha, Pavlove suradnice (Fil 4:2-3).

III. Kako suvremeni vjernik uravnotežuje različite biblijske primjere?

- A. Kako netko određuje povijesne i kulturološke istine, koje primjenjuje samo na izvorni okvir, od vječnih istina koje vrijede za sve crkve, sve vjernike svih doba?
1. Moramo vrlo ozbiljno uzeti nakanu izvorno nadahnutog autora. Biblija je Riječ Božja i jedini izvor za vjeru i primjenu.
 2. Moramo se baviti očitim povijesno-uvjetovanim nadahnutim tekstovima:
 - a. vjerski obredi (tj. obred i liturgija) Izraela (usp. Djela 15; Gal 3)
 - b. judaizam prvog stoljeća
 - c. Pavlove očito povijesno-uvjetovane izjave u I. Poslanici Korinćanima:
 - (1) zakonski sustav poganskog Rima (I. Kor 6)
 - (2) ostajanje robom (I. Kor 7:20-24)
 - (3) celibat (I. Kor 7:1-35)
 - (4) djevice (I. Kor 7:36-38)
 - (5) hrana žrtvovana idolima (I. Kor 8; 10:23-33)
 - (6) nedostojno ponašanje na Večeri Gospodnjoj (I. Kor 11).
 3. Bog je potpuno i jasno otkrio Sâm Sebe određenoj kulturi, određenog vremena. Moramo uzeti ozbiljno otkrivenje, ali ne svaki vid njegova povijesnog smještaja. Riječ Božja napisana je ljudskim riječima, naslovljena na određenu kulturu u određeno vrijeme.
- B. Biblijska tumačenja moraju tražiti izvornu autorovu nakanu. Što je on govorio svome vremenu? Ovo je temeljno i ključno za pravilno tumačenje. Ali to onda moramo primijeniti u naše vrijeme. Sad, ovdje je poteškoća sa ženama u vodstvu (stvarna poteškoća tumačenja može biti određivanje pojma. Je li postojalo više službi negoli pastori koji su viđeni kao vodstvo? Jesu li đakonice ili proročice viđene kao vođe)? Prilično je jasno da Pavao, u I. Poslanici Korinćanima 14:34-35 i I. Timoteju 2:9-15, tvrdi da žene ne bi smjele uzeti vođenje u javnome štovanju! Ali kako to primijeniti danas? Ne želim da Pavlova kultura ili moja kultura utišavaju Riječ i volju Božju. Moguće da je Pavlovo vrijeme bilo previše ograničavajuće, ali isto tako moje vrijeme može biti previše otvoreno. Osjećam se vrlo nelagodno govoreći da su Pavlove riječi i učenja uvjetovani, prvim stoljećem, istinama mjesnih prilika. Tko sam ja da bih mogao dozvoliti svome umu ili svojoj kulturi negirati nadahnutog autora?!

Međutim, što moram učiniti kad postoje biblijski primjeri žena kao vođa (čak u Pavlovim pisanjima, usp. Rim 16)? Dobar primjer ovoga je Pavlova rasprava o javnome štovanju u I. Poslanici Korinćanima 11 - 14. U 11:5 čini se da on dozvoljava propovijedanje i molitvu u javnom štovanju ženama s pokrivenim glavama, ipak u 14:34-35 on zahtijeva da one ostanu tiho! Postojale su đakonice (usp. Rim 16:1) i proročice (usp. Djela 21:9). To je ta raznolikost koja mi dopušta slobodu poistovjećivanja Pavlovih osvrta (kao odnosi prema sputavanju žena) kao ograničene na prvo stoljeće Korinta i Efeza. U obje crkve postojale su poteškoće sa ženskim ostvarivanjem njihove novopronađene slobode (usp. Bruce Winter, *After Paul Left Corinth*), što je moglo prouzročiti poteškoće za crkvu u dosizanju njihovog društva za Krista. Njihova sloboda morala je biti ograničena kako bi Evanđelje bilo djelotvornije.

Moje vrijeme potpuno je suprotno od Pavlovog. U moje vrijeme Evanđelje može biti ograničeno ako rječitoj, učenoj ženi nije dozvoljeno dijeljenje Evanđelja, nije joj dozvoljeno voditi! Što je krajnji cilj

javnog štovanja? Nije li evangelizacija i učenje? Može li Bog biti počašćen i zadovoljan sa ženama vođama? Čini se da Biblija kao cjelina kaže "da"!

Želim se prikloniti Pavlu; moja teologija prvenstveno je Pavlovska. Ne želim biti pod pretjeranim utjecajem ili upravljani suvremenim feminizmom! Doduše, osjećam da je crkva bila spora odgovoriti na očite biblijske istine, kao što je neprimjerenost ropstva, rasizma, pobožnjaštva, i seksizma. Bila je i spora u primjerenom odazivu na zlostavljanje žena u suvremenome svijetu. Bog je u Kristu oslobodio roba i ženu. Usudujem se ne dozvoliti kulturološkim granicama teksta ponovno ih okovati.

Još jedna točka: kao tumač znam da je korinška crkva bila vrlo razbijena. Karizmatički darovi bili su cijenjeni i njima se dičilo. Žene su mogle biti zahvaćene time. Također vjerujem da je Efez bio zahvaćen lažnim učiteljima koji su iskorištavali žene i koristili ih kao nadomjesne govornike u kućnim crkvama u Efezu.

C. Prijedlozi za daljnje čitanje

How to Read the Bible For All Its Worth od Gordona Feeja i Douga Stuarta (str. 61-77)

Gospel and Spirit: Issues in New Testament Hermeneutics od Gordona Feeja

Hard Sayings of the Bible od Waltera C. Kaisera, Petera H. Davidsa, F. F. Brucea, i Manfreda T. Brancha (str. 613-616; 665-667).

2:21 Božje milosrđe i strpljenje kao i Njegova pravda očiti su u stihovima 21-23 (usp. Rim 2:5).

2:22 "Ja ću je baciti na krevet *bolesti*" Ovo je sarkazam povezan s njenim krevetom bluda (učenja o nećudorednosti).

▣ "veliku nevolju" Vidjeti Posebnu temu: Nevolja u 2:9 i veliki kraj-vremena jednom u 7:14.

▣ "osim ako se oni pokaju zbog njenih djela" Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNA, koji je upućivao na moguće buduće djelovanje ali s nekim dijelom možebitnosti.

2:23 "I Ja ću pobiti njenu djecu" Ovo ne upućuje doslovno na djecu, nego na njene sljedbenike (usp. 2:22; II. Iv stih 1).

▣ "i sve crkve znat će" Ovo pokazuje kako sedam pisama mora biti pročitano i istinski primijenjeno od svih crkava, onda i sada. Za "crkve" [Crkva (*ekklesia*)] vidjeti Posebnu temu u 1:4.

▣ "(da) sam Ja Onaj koji traži umove i srca" Biblija tvrdi kako Bog zna pobude i misli svih ljudi (usp. Ps 7:9; 26:2; 39:1; Izr 24:12; Jer 11:20; 17:10; Lk 16:15; Djela 1:24; Heb 4:12-13; 8:27).

POSEBNA TEMA: SRCE

Grčki pojam *kardia* korišten je u Septuaginti i NZ-u kako bi odrazio hebrejski pojam *lēb* (BDB 523). Korišten je na nekoliko načina (usp. Bauer, Arndt, Gingrich i Danker, *A Greek-English Lexicon*, str. 403-404):

1. središte fizičkoga života, metafora za osobu (usp. Djela 14:17; II. Kor 3:2-3; Jak 5:5)
2. središte duhovnog života (tj. morala):
 - a. Bog poznaje srce (usp. Lk 16:15; Rim 8:27; I. Kor 14:25; I. Sol 2:4; Otk 2:23)
 - b. korišteno za duhovni život čovječanstva (usp. Mt 15:18-19; 18:35; Rim 6:17; I. Tim 1:5; II. Tim 2:22; I. Pt 1:22)
3. središte misaonog života (tj. uma, usp. Mt 13:15; 24:48; Djela 7:23; 16:14; 28:27; Rim 1:21; 10:6; 16:18; II. Kor 4:6; Ef 1:18; 4:18; Jak 1:26; II. Pt 1:19; Otk 18:7; srce je istoznačnica razuma u II. Kor 3:14-15 i Fil 4:7)
4. središte htijenja (tj. volje, usp. Djela 5:4; 11:23; I. Kor 4:5; 7:37; II. Kor 9:7)
5. središte osjećaja (usp. Mt 5:28; Djela 2:26.37; 7:54; 21:13; Rim 1:24; II. Kor 2:4; 7:3; Ef 6:22; Fil 1:7)
6. jedinstveno mjesto djelatnosti Duha (usp. Rim 5:5; II. Kor 1:22; Gal 4:6 [tj. Krist u našim srcima, Ef 3:17])
7. srce je metaforički način upućivanja na čitavu osobu (usp. Mt 22:37, navod Pnz 6:5). Misli, pobude, i djelovanja pripisane su srcu koje potpuno otkriva vrstu pojedinca. SZ ima neke upadljive uporabe pojma:
 - a. Knjiga Postanka 6:6; 8:21: "Bog je bio ožalošćen u Svoje srce", također zabilježi Knjigu proroka Hošee 11:8-9
 - b. Ponovljeni zakon 4:29; 6:5: "sa svim svojim srcem i svom svojom dušom"

- c. Ponovljeni zakon 10:16: “neobrezano srce” i Poslanici Rimljanima 2:29
- d. Knjiga proroka Ezekijela 18:31-32: “novo srce”
- e. Knjiga proroka Ezekijela 36:26: “novo srce” nasuprot “kamenom srcu”.

▣ **“i Ja ću dati svakome od vas prema vašim djelima”** Ova duhovna istina tako je jasno predstavljena u Poslanici Galaćanima 6:7. Mi žanjemo što smo sijali. Ovo načelo ne podrazumijeva spasenje ljudskim naporom (usp. Ef 2:8-9), nego one koji su sreli Boga u Kristu živjet će pobožne, ljubeće, služeće živote (usp. 3:12; Mt 25:1-46; Ef 2:10).

Ovo je duhovno načelo. Bog je etički-moralan i takvo je Njegovo Stvorenje. Ljudi se sami lome na Božjim mjerilima. Mi žanjemo što smo sijali. Ovo je istina za vjernike (ali ne utječe na spasenje) i nevjernike (usp. Job 34:11; Ps 28:4; 62:12; Izr 24:12; Prop 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-46; Rim 2:6; 14:12; I. Kor 3:8; II. Kor 5:10; Gal 6:7-10; I. Tim 4:14; I. Pt 1:17; Otk 2:23; 20:12; 22:12).

2:24 “duboke stvari Sotone” Postoji nekoliko teorija povezano s ovim izričajem. On može upućivati:

1. na obmanjujući izričaj Jezabele i njenih sljedbenika
2. na naglasak gnostičkih krivih učitelja na spoznaji
3. na obrede inicijacije misterijskih religija Rimskoga Carstva
4. na proturječan način, na “duboke stvari Božje” (usp. Rim 11:33; I. Kor 2:10; Ef 3:18).

▣ **“Ja neću staviti drugo breme na vas”** Ovo je potvrda istinskih vjernika u gradu Tijatiri. Oni su imali djelatnu, upornu vjeru (usp. stih 19).

2:25 “drži čvrsto dok Ja dođem” Kristovi sljedbenici moraju ustrajati (usp. stih 20) usred proganjanja, hereza i bezvoljnosti. Ovo je zapovijed (AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA). Isus je na Svome vlastitome putu; On dolazi uskoro (usp. 2:16; 22:7.20). Ovo je nada i ohrabrenje svakoga naraštaja kršćana.

2:26-27 Ovo je smjerenje na Psalam 2:8-9, moguće s dodanom Knjigom proroka Izaije 30:14 i Jeremije 19:11. Isus je mesijanski Kralj. Njegovo Kraljevstvo jeste dolazeće u snazi i dokončanju širom svijeta. Ono bude vrijedno svega kad će Njegovi sljedbenici vidjeti Njega!

2:26 “NARODIMA” Uporaba ovoga pojma iz SZ-a podrazumijeva kako to upućuje na one van Saveza YHWH-ina (iznimka je 7:9). To postaje način upućivanja na bezbožne, pokvarene ljude (usp. 2:26; 5:9; 10:11; 11:2.9.18; 12:5; 13:7; 14:6.8; 16:19; 17:15; 18:3.23; 19:15; 20:8).

2:27 “Ja sam također primio vlast od Moga Oca” Isusu je već bila dana sva vlast (usp. Ps 2; Mt 28:18; Fil 2:9-11). Isusovo Kraljevstvo bilo je sadašnjost, ali ne dovršeno.

SZ-ni navod u stihu 27 je iz Psalma 2:8 koji je prvobitno upućivao na Mesiju (usp. 12:5; 19:15), ali ovdje on je upotrijebljen za vjernike koji stavljaju svoje pouzdanje u Isusa Krista. Oni kraljuju s Njim. Vidjeti Posebnu temu u 5:10.

2:28 “i Ja ću mu dati jutarnju zvijezdu” Postojalo je nekoliko mogućih tumačenja ovoga izričaja:

1. to upućuje na metaforu za Krista (usp. Otk 22:16)
2. to upućuje na prisnu spoznaju i zajedništvo s Kristom (usp. II. Pt 1:19)
3. to upućuje na uskrsnuće (usp. Dn 12:3)
4. to upućuje na vojnoga Mesiju spomenutog u Knjizi Brojeva 24:17
5. to upućuje na radost Božjega naroda (usp. Job 38:7)
6. to upućuje na izričaj upotrijebljen za Sotonu u Knjizi proroka Izaije 14:12, ali sada za Krista.

2:29 Vidjeti bilješku u 2:7.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:1-6

¹“Anđelu crkve u Sardu napiši: On koji ima sedam Duhova Božjih i sedam zvijezda, kaže ovo: ‘Ja znam tvoja djela, da ti imaš ime da si živ, ali ti si mrtav. ²Probudi se, i okrijepi stvari što ostaju, koje su bile određene da umru; jer Ja nisam našao tvoja djela dovršena u očima Moga Boga. ³Tako sjeti se što si primio i čuo; i drži to, i pokaj se. Zato ako se ti ne probudiš, Ja ću doći kao lopov, i ti nećeš znati u koji ću sat Ja doći k tebi. ⁴Ali ti imaš nekoliko ljudi u

Sardu koji nisu uprljali svoje haljine; i oni će hodati sa Mnom u bijelome, jer oni su dostojni. ⁵On tko pobijedi bit će tako obučen u bijele haljine; i Ja neću izbrisati njegovo ime iz knjige života, i Ja ću priznati njegovo ime pred Mojim Ocem i pred Njegovim anđelima. ⁶On tko ima uho, neka čuje što Duh govori crkvama.”

3:1 “crkve” Vidjeti Posebnu temu u 1:4.

▣ **“On koji ima sedam Duhova Božjih i sedam zvijezda”** Ovaj je izričaj još jedno smjerenje na proslavljenoga Krista (usp. 1:4.16.20). Sedam zvijezda upućuje na crkve i njihove vođe u 1:20; sedam duhova može biti povezana metafora jer u 4:5 oni su povezani sa sedam svijećnjaka, koji su također spomenuti u 1:20 kao upućivanje na crkve. Ovih Božjih sedam duhova također su spomenuti u 5:6 kao dio opisa janjeta. Vidjeti Posebnu temu: Sedam duhova u 1:4.

▣ **“Ja znam tvoja djela”** Isus je bio svjestan jakosti i slabosti Svojih crkava (usp. 2:2.19; 3:1.8.15).

▣
NASB, NKJV “da ti imaš ime da si živ”
NRSV “da ti imaš ime bivanja živim”
TEV “da ti imaš ugled bivanja živim”
NJB “kako ti navodno bivaš živim”

Ovo je bilo razorno otkrivenje. Oni su mislili kako su u pravilnome odnosu s Bogom, duhovno Mu ugađaju (usp. Iz 29:13; Rim 2:19-20; Kol 2:16-23; II. Tim 3:5), ali oni to nisu bili!

3:2

NASB, NRSV, TEV, NJB “Probudi se”
NKJV “Budi oprezan”

Ovo je PREZENT SREDNJEGA (deponent) IMPERATIVA (s PREZENTOM AKTIVNOGA PARTICIPA), doslovno “budi neprestano budan”. To je prvi od pet PREZENTA IMPERATIVA nađenih u stihovima 2 i 3. Isus zapovijeda Svojoj Crkvi neka stražari!

▣
NASB, NKJV “okrijepi stvari što ostaju”
NRSV “okrijepi što ostaje”
TEV “okrijepi što ti još uvijek imaš”
NJB “ulij neku odlučnost u ono malo bodrosti koja ti je preostala”

Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA. Oni su morali djelovati sada i nastaviti djelovati kako bi očuvali ono što je preostalo od njihove umiruće vjere.

▣ **“jer Ja nisam našao tvoja djela dovršena u očima Moga Boga”** Prvi GLAGOL je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. Oni su mogli izgledati duhovno (usp. Iz 29:13), ali oni su bili više kao religiozni narod spomenut u Evanđelju po Mateju 7:21-23 i Poslanici Kološanima 2:16-23.

Pojam “dovršena” je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA značenja “zreo, savršen, opremljen za dodijeljeni zadatak”. Oni nisu dozvolili Bogu da završi ono što je vjera započela (usp. Fil 1:6).

3:3 “sjeti se što si primio i čuo” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA slijeđen PERFEKTOM AKTIVNOGA INDIKATIVA i AORISTOM AKTIVNOGA INDIKATIVA. To se odnosi na Evanđelje kojeg su oni čuli i nastavljali primati. Kršćanstvo nije samo odluka, nego odnos načina života. Ono uključuje povjerenje poruci i primanje osobe. Njegovi ishodi su u promijenjenome i mijenjajućemu životu pokajanja (AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA, stih 3b) i poslušnosti (PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, stih 3b).

▣ **“drži to”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA što je trajna zapovijed.

▣ **“pokaj se”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA koji podrazumijeva potpuno pokajanje. Vidjeti bilješku u 2:5.

▣ **“Zato ako se ti ne probudiš”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE kao 2:22. Djelovanje je moguće, ovisno o njihovom odazivu na Isusove zapovijedi, ali nije sigurno.

▣ **“Ja ću doći kao lopov”** Ovo je često korišteno o Drugome dolasku (usp. Mt 24:43-44; Lk 12:39-40; I. Sol 5:2.4; II. Pt 3:10; Otk 16:15). Međutim, u ovome okviru to izgleda upućuje na privremenu osudu ove crkve.

3:4 “nekoliko ljudi u Sardu koji nisu uprljali svoje haljine” Oblačenje i skidanje odjeće bilo je upotrijebljeno kao metafora kršćanskoga života (usp. Ef 4:22.24.25.31; Kol 3:8.10.12.14; Heb 12:1; Jak 1:21; I. Pt 2:1). Neki se vjernici nisu nagodili s poganskom kulturom.

▣ **“oni će hodati sa Mnom u bijelome”** Bijela odjeća bila je korištena kao simbol čistoće ili pobjede u stihovima 4.5.18; 6:11; 7:9.13-14; 19:14. Pojam “hodati” često je korišten kao metafora za kršćanski život (usp. 3:5; 21:24; I. Iv 1:6.7; 2:6.11; III. Iv, stihovi 3-4).

3:5 “On tko pobijedi” Četiri stvari bit će dane onome tko pobijedi:

1. oni će hodati s Mesijom, stih 4
2. oni će biti obučeni u bijelo
3. njihova imena nikad neće biti izbrisana iz Knjige života
4. Mesija će ih priznati kao Svoje vlastite u prisutnosti Oca i Njegovih anđela.

Vidjeti Posebnu temu o Ustrajnosti u 2:2.

▣ **“Ja neću izbrisati njegovo ime iz knjige života”** Ovo je jaka DVOSTRUKA NIJEČNOST. Kad građani umru, njihova će imena biti izbrisana iz popisa njihova grada ali Bog neće nikad izbrisati vjernike iz Svoga popisa.

Ovaj metaforički izričaj “knjige života” nađen je također u Knjizi Otkrivenja 20:12-15, gdje su spomenute dvije knjige:

1. Knjiga života koja je sastavljena od imena Božjih ljudi (usp. Izl 32:32-33; Ps 69:28; Iz 4:3; Dn 12:1; Lk 10:20; Fil 4:3; Heb 12:23; Otk 13:8; 17:8; 20:12.15; 21:27)
2. Knjiga djela ili sjećanja koja bilježi djela obojih pokvarenih i pravednih (usp. Ps 56:8, 139:16; Iz 65:6; Mal 3:16).

Za “knjigu” vidjeti bilješke u 5:1.

▣ **“Ja ću priznati njegovo ime pred Mojim Ocem i pred Njegovim anđelima”** Kao što vjernici priznaju Krista (“pozvani na Njegovo Ime”, usp. Rim 10:9-13), On ih isto tako priznaje pred Ocem (usp. Mt 10:32; Lk 12:8).

“Priznati” je grčki pojam *exomologeō*. Bio je korišten u tri smisla:

1. javno priznati grijehe Bogu i ostalima prisutnima (usp. Mt 3:6; Mk 1:5; Djela 19:18; Jak 5:16)
2. javno priznati vjeru u Krista (usp. Fil 2:1; i moguće Rim 14:11)
3. javno slaviti Boga (usp. Mt 11:25; Lk 10:21; Rim 14:11 {Iz 45:23}; 15:9 [Ps 18:49]).

Odnosna grčka riječ *homologeō* bila je korištena na slične načine:

1. spoznati grijeh (usp. I. Iv 1:9)
2. spoznati vjeru u Krista (usp. Mt 10:32; Lk 10:32; Iv 9:22 [negativno, Iv 1:20; 12:42])
3. potvrditi vjerovanje u nešto (usp. Djela 23:8; 24:14; Heb 11:13).

POSEBNA TEMA: VJEROISPOVIJED

- A. Postoje dva oblika istoga grčkog korijena upotrijebljenog za vjeroispovijed ili priznavanje, *homologeō* i *exomologe*. Složeni pojam je iz *homo*, isto; *legō*, govoriti; i *ex*, iz. Temeljno značenje je reći isto, složiti se s(a). *Ex* je dodan zamisli javnog očitovanja.
- B. Engleski prijevodi ove skupine riječi su:
1. veličati
 2. slagati se
 3. proglasiti (usp. Mt 7:23)
 4. priznati
 5. ispovjediti (usp. Heb 4:14; 10:23).
- C. Ova skupina riječi imala je naizgled dvije oprečne uporabe:
1. veličati (Boga)
 2. priznati grijeh.
- Možda se ovo razvilo od osjećaja čovječanstva o Božjoj svetosti i vlastite grješnosti čovječanstva. Spoznati jednu istinu jeste spoznati obje.

- D. NZ-ne uporabe skupine riječi su:
1. obećati (usp. Mt 14:7; Djela 7:17)
 2. složiti se ili pristati na nešto (usp. Iv 1:20; Lk 22:6; Djela 24:14; Heb 11:13)
 3. veličati (usp. Mt 11:25; Lk 10:21; Rim 14:11; 15:9; Heb 13:15)
 4. prihvatiti:
 - a. osobu (usp. Mt 10:32; Lk 12:8; Iv 9:22; 12:42; Rim 10:9; Fil 2:11; I. Iv 2:23; Otk 3:5)
 - b. istinu (usp. Djela 23:8; I. Iv 4:2)
 5. javno očitovati (legalan osjećaj razvijen u religijsku potvrdu, usp. Djela 24:14; I. Tim 6:13):
 - a. bez priznanja krivnje (usp. I. Tim 6:12; Heb 10:23)
 - b. s priznanjem krivnje (usp. Mt 3:6; Djela 19:18; Heb 4:14; Jak 5:16; I. Iv 1:9).

3:6 Vidjeti bilješku u 2:7.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:7-13

⁷“I anđelu crkve u Filadelfiji napiši: Onaj koji je svet, koji je istinit, koji ima ključ Davidov, koji otvara i nitko neće zatvoriti, i koji zatvori i nitko ne otvori, kaže ovo: ⁸“Ja znam tvoja djela. Gle, Ja sam stavio pred tebe otvorena vrata koja nitko ne može zatvoriti, jer ti imaš malo snage, a držao si Moju riječ, i nisi zaniijekao Moje ime. ⁹Gle, Ja ću prouzročiti *onima* iz sinagoge Sotone, koji kažu da su Židovi a nisu, nego lažu – Ja ću učiniti njima da padnu i ponize se kod tvojih nogu, i učiniti im da znaju da sam Ja ljubio tebe. ¹⁰Zato jer si držao riječ Moje ustrajnosti, Ja ću isto tako odvratiti od tebe čas kušnje, od časa koji mora doći nad čitavim svijetom, kako bi ispitao one koji obitavaju na zemlji. ¹¹Ja dolazim brzo; drži čvrsto što imaš, tako da ti nitko ne može uzeti tvoju krunu. ¹²Onaj koji pobijedi, Ja ću ga učiniti stupom u hramu Moga Boga, i on neće izaći iz njega nikad više; i Ja ću napisati na njemu ime Moga Boga, i ime grada Moga Boga, novog Jeruzalema, koji silazi s neba od Moga Boga, i Svoje novo ime. ¹³On tko ima uho, neka čuje što Duh govori crkvama.”

3:7 “Onaj koji je svet, koji je istinit” Stih 7 jeste niz od četiri opisnih kratkih rečenica koje opisuju Isusa s naslovima za YHWH-u. “Svet” je bilo upotrijebljeno 30 puta u Knjizi proroka Izaije za opis YHWH. Ivan obično zamjenjuje pojam “pravedan” (usp. 15:3; 16:7; 19:2). “Istinit” je bio često korišten o YHWH-i (usp. Iz 65:16; Jer 10:10; I. Iv 5:20; Otk 15:3; 16:7; 19:2). Ova prva dva, “svet” i “istinit”, korišteni su ponovno o Bogu u Knjizi Otkrivenja 6:10. Pojam “istinit” u grčkome znači “istinit kao nasuprot krivog”, ali u hebrejskome to je značilo “vjeran ili dostojan pouzdanja”. Isus je jamačno oboje (usp. 3:14; 19:11; 21:5; 22:6).

▣ “koji ima ključ Davidov” Ovo je smjeranje na kraljevskoga Davidovskog Mesiju II. Knjige o Samuelu 7, ali naročito Knjige proroka Izaije 22:22, iz koje je izvučena ova točna slika.

▣ “koji zatvori i nitko ne otvori” Ovo upućuje na propovijedanje Evanđelja (vidjeti bilješku u stihu 8).

POSEBNA TEMA: UPORABA RIJEČI “VRATA” U NZ-u

NZ koristi “vrata” u nekoliko značenja:

1. doslovno:
 - a. doma, Evanđelje po Mateju 6:6; Marko 1:33; 2:2; 11:7, gornja soba, Evanđelje po Ivanu 20:19.26
 - b. Hrama, Djela apostolska 3:2; 21:30
 - c. tamnice, Djela apostolska 5:19.23; 12:6; 16:26-27
 - d. groba, Evanđelje po Mateju 27:60; 28:2; Marko 15:46; 16:3

	e.	ovčinjaka, Evanđelje po Ivanu 10:1.2
	f.	dvorišta, Evanđelje po Ivanu 18:16; Djela apostolska 12:13
2.		metaforički:
	a.	blizina vremena, Evanđelje po Mateju 24:33; Marko 13:29; Djela apostolska 5:9; Jakovljeva poslanica 5:9
	b.	ograničenje na dolaženje k pravoj vjeri, Evanđelje po Mateju 7:13-14; Luka 13:24; Knjiga Otkrivenja 3:20
	c.	prigoda spasavajuće vjere izgubljena, Evanđelje po Mateju 25:10; Luka 13:25; Knjiga Otkrivenja 3:7
	d.	prigoda spasavajuće vjere, Djela apostolska 14:27; Knjiga Otkrivenja 3:7
	e.	prigoda za službu, I. Poslanica Korinćanima 16:9; II. Korinćanima 2:12; Kološanima 4:3; Knjiga Otkrivenja 3:8
	f.	otkrivenje, Knjiga Otkrivenja 4:1; 19:11
3.		naslov za Isusa, Evanđelje po Ivanu 10:7.9.

3:8 “Ja sam stavio pred tebe otvorena vrata koja nitko ne može zatvoriti” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA i PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA. Ovo upućuje ili na:

1. propovijedanje mogućnosti (ključevi, usp. Mt 16:19)
2. ulazak na mesijansku gozbu (obučeni u bijelo, usp. stih 4)
3. Božansku mogućnost za služenje (usp. Djela 14:27; I. Kor 16:9; II. Kor 2:12; Kol 4:3).

▣ **“jer ti imaš malo snage”** Ovo je prvi od tri razloga zašto je Isus otvorio tako predivna vrata mogućnosti. To je jedina od sedam crkava kojoj Isus nije imao za reći išta negativno.

▣ **“a držao si Moju riječ”** GLAGOLSKO VRIJEME (AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA) podrazumijeva određeno vrijeme proganjanja ili odlučno djelo poslušnosti. Oni su imali “malu vjeru [malo snage]”, ali oni su je dobro upotrijebili!

▣ **“i nisi zaniijekao Moje ime”** Ovo može biti upućivanje na proganjanje prouzročeno zapovijedima Koncilija, mjesnoga podupiratelja štovanja cara (usp. 2:13).

3:9 “Ja ću prouzročiti onima iz sinagoge Sotone” Ovo može upućivati na židovsko suprotstavljanje Evanđelju. Crkva, ne nevjerojući Židovi, istinski je narod Božji.

▣ **“Ja ću učiniti njima da padnu i ponize se kod tvojih nogu”** Ovo je smjernje na Knjigu proroka Izaije 45:14; 49:23; 60:14, koja prvotno govori o poganima što ulaze u židovski narod, ali zbog ovih takozvanih Židova koji su odbacili Mesiju oni će se poniziti pred ovim poganskim vjernicima kako bi njima pokazali Božju ljubav (usp. Iz 43:4.9). Ovo je dobar primjer kako je NZ općenito, a Ivan posebice, promijenio SZ-na proročanstva glede Izraela. Ivan koristi tekst da je izvorno vidio dolazeće pogane u obnovljeni Jeruzalem kako bi štovali YHWH-u, ali u Novome dobu pravdnosti ova geo-politička slika proširena je na uključivanje vjerujućega svijeta (Židov i poganin) koji ima nevjerojuće Židove što dolaze i klanjaju se! Ova sveopćenitost Izraela i Jeruzalema pokazuje kako ih je Otkrivenje, daleko od potvrde doslovnoga ispunjenja SZ-nih proročanstava židovskome narodu, promijenilo (usp. Ef 2:11-3:13). Ovo je “tajna Evanđelja skrivena od vjekova”!

3:10

NASB

“Zato jer si držao riječ Moje ustrajnosti”

NKJV, NJB

“Zato jer si držao Moju zapovijed da budeš ustrajan”

NRSV

“Zato jer si držao moju riječ uporne strpljivosti”

TEV

“Zato jer si držao moju zapovijed da budeš strpljiv”

Ovo može biti upućivanje na Evanđelje po Ivanu 8:51 ili 17:6. Isus nije obećao kako će spriječiti da Njegova Crkva bude proganjena jer se u pismima sedmerim crkvama proganjanje, štoviše smrt, zbivalo.

Stih 10 upućuje na Božju osudu nad nevjernicima širom svijeta. Važno je razlikovati između “nevolja” vjernika koji ustrajavaju u vjeri i “gnjeva Božjega” koji pada na nevjerojući svijet.

Tumači se ne slažu o tome kako će Crkva biti pošteđena usred eshatološke osude:

1. neki vide Crkvu kao onu koja to prolazi zaštićenu od Boga (usp. Iv 17:15)
2. drugi vide ovo kao pokazivanje prema tajnome uznesenju vjernika prije ovoga razdoblja.

Ja dajem prednost #1. Božji narod nije bio pošteđen progonstva i smrti tijekom prvih nekoliko stoljeća u grčko-rimskoj kulturi ili nastavljanja progonstva i smrti kad se Evanđelje širilo, niti će oni biti pošteđeni porođajnih bolova na kraju vremena Novoga doba. Progonstvo je uvijek pročistilo i ojačalo Crkvu!

Književna jedinica poglavlja 2 - 3, u kojima Crkva iskusi progonstvo, slijedena je književnom jedinicom Neba, u kojoj mučenička Crkva moli za osvetu. Ovaj “gnjev Božji” dat je u stupnjevima jačine (pečati - $\frac{1}{4}$, trube - $\frac{1}{3}$, čaše – potpuno uništenje), svaki stupanj dat je sa svrhom pozivanja izgubljenih k spasenju. Božji konačni gnjev, druga smrt, jezero vatre (usp. Otk 20), nije više za iskupljenje, nego je u potpunosti kazneni.

Progonjena Crkva postaje pobjednička Crkva i nevjernici koji proganjaju iskusi progonstvo! Bog je u nadzoru! Vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost u 2:2.

▣ **“kako bi ispitao one koji obitavaju na zemlji”** Ovaj izričaj koristi se ponavljano čitavo vrijeme kako bi uputio na ustaljeno stanje pobune od nevjernika (usp. Otk 6:10; 18:13; 1:10; 12:12; 13:8.12.14; 17:8). Bog želi da se oni pokaju i uzvjeruju (usp. I. Tim 2:4; II. Pt 3:9), ali oni se ne žele, čak usred širenja osuda pečata, truba, i čaša. Vidjeti Posebnu temu: Grčki pojmovi za preispitivanje i njihova suzvučja u 2:2.

3:11 “Ja dolazim brzo” Ovo je nastavljajuće naglašavanje neposrednosti Gospodinova dolaska (usp. 1:1.3; 2:16; 22:7.12.20). Rana Crkva očekivala je trenutačan povratak Gospodina. Ovo je nada svakoga naraštaja kršćana. Vidjeti Posebnu temu: Skori povratak u 1:1.

▣ **“drži čvrsto što imaš”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, u značenju “nastavi držati čvrsto”, kao što se AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA u 2:25 usredotočuje na odlučno djelo čvrstoga držanja (vidjeti Posebnu temu u 2:2). Kao što se vjernici drže prema Bogu, tako će se On držati prema njima (usp. Gal 6:9). To je zavjetni odnos Božje suverenosti i uvjetovanoga odaziva čovječanstva!

Spasenje je prvotna odluka pokajanja i vjere (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21) slijedena načinom života pokajanja i vjere, poslušnosti, služenja, i ustrajnosti. Sve je od ovoga neophodno za zrelo kršćanstvo.

▣ **“krunu”** Ovo je još jedno upućivanje na *stephanos* krunu spomenutu u 2:10. To je bila nagrada za vjernost.

3:12 “Onaj koji pobijedi” Vidjeti bilješku u 2.2.

▣ **“Ja ću ga učiniti stupom u hramu Moga Boga”** Filadelfija je bila zemljotresno područje; metafora stupa prenosila je zamisao postojanosti. Imena istaknutih građana bila su upisana na stupove hramova u Filadelfiji. Pojam “hram(u)” ovdje jeste pojam (*naos*) iz GLAGOLA “obitavati” i bio je korišten o mjestu gdje božanska prisutnost posebno obitava. Nadvladani vjernici nikad neće morati ostaviti Božju prisutnost (usp. Ps 23:6; 27:4-6).

Ovo može biti metafora jer izgleda kako tamo neće biti hrama u Novome dobu (usp. 21:22).

▣ **“Ja ću napisati na njemu ime Moga Boga”** Zabilježite peterostruka ponavljanja “Moga” u stihu 12. Ovo je čudesna spoznaja prisnosti s Bogom. Ime simbolizira vlasništvo (usp. 7:3; 14:1; 22:4).

▣ **“novog Jeruzalema... novo ime”** Knjiga Otkrivenja uzima proročanstava Knjige proroka Izaije:

1. nove stvari, 42:9; 43:19; 48:6 (Otk 21:5)
2. nova pjesma, 42:10 (Otk 5:9; 14:3)
3. novo ime, 62:2; 65:15 (Otk 2:17)
4. novo Nebo i nova Zemlja, 65:17; 66:22 (Otk 3:12; 21:1).

Novi nebeski grad, Jeruzalem, također je prorokovan u Knjizi Izaije: 40:2.9; 41:27; 44:20.28; 52:1.2.9; 62:1.6.7; 65:18.19; 66:10.13.20 (Otk 21:2.10). To je metafora za Božju prisutnost među Njegovim narodom. SZ-na proročanstva bila su poopćena. Novi Jeruzalem nije grad u Palestini, nego obećanje Novoga doba pravедnosti.

3:13 Vidjeti bilješku u 2:6.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 3:14-22

¹⁴“Anđelu crkve u Laodiceji napiši: Amen, vjerni i istiniti Svjedok, Početak Božjega stvorenja, kaže ovo: ¹⁵Ja znam tvoja djela, da si ti niti hladan ni vruć; Ja želim da si bio hladan ili vruć. ¹⁶Tako jer ste mlaki, i niti vrući ni

hladni, Ja ću vas ispljunuti iz Svojih usta. ¹⁷Zato jer kažeš: “Ja sam bogat, i postao sam imućan, i nemam potrebu ni za čim”, a ti ne znaš da si ti bijedan i jadan i siromašan i slijep i gol, ¹⁸Ja ti savjetujem da kupiš od Mene zlato pročišćeno vatrom kako bi mogao postati bogat, i bijele haljine tako da možeš obući samog sebe, i da sram tvoje nagosti ne bude otkriven; i očnu pomast da namažeš svoje oči tako da možeš vidjeti. ¹⁹One koje Ja ljubim, Ja karam i odgajam; stoga budi revan i pokaj se. ²⁰Gle, Ja stojim na vratima i kucam; ako itko čuje Moj glas i otvori vrata, Ja ću doći k njemu i objedovati s njim, i on sa Mnom. ²¹Onome koji pobijedi, Ja ću mu dati sjesti sa Mnom na Mome prijestolju, kao što Ja također pobijedih i sjedoh sa Svojim Ocem na Njegovu prijestolju. ²²On tko ima uho, neka čuje što Duh govori crkvama.”

3:14 “Amen” Ovo je smjerenje na naslov YHWH, “Bog Amena”, u Knjizi proroka Izaije 65:16. Pojam “Amen” oblik je SZ-ne riječi za “uvjerenje” ili “vjera” (usp. Post 15:16; Hab 2:4). Uobičajeno naglašava vjernost ili vjerodostojnost (usp. 1:6; II. Kor 1:20). Vidjeti Posebnu temu u 1:6.

▣ **“vjerni i istiniti Svjedok”** Ovo može biti još jedan izričaj iz poglavlja 1 (usp. 1:5). U Septuaginti oba su od ovih PRIDJEVA korištena za upućivanje na YHWH-u. Moguće je kako je *emeth*, što je hebrejska riječ za “vjera”, “uvjerenje” ili “pouzdanje”, bio preveden kao *pistos* (vjeran) i *alētheia* (istina). Ova dva grčka pojma upotrijebljena su često u Knjizi Otkrivenja za Isusa (usp. 3:14; 19:11; 21:5; 22:6).

NASB, NKJV
NRSV
TEV
NJB

“Početak Božjega stvorenja”
“podrijetlo Božjega stvorenja”
“podrijetlo svega što je Bog stvorio”
“Načelo Božjega stvorenja”

Ovo je smjerenje i na Knjigu Postanka 1:1 i Evanđelje po Ivanu 1:1. Pojmovi “početak” (hebrejski, *bereshith*) i “podrijetlo” (grčki, *archē*) imaju dva suzvuka: (1) početak ili (2) podrijetlo, izvor.

Ovaj izričaj bio je korišten u Arijan/Atanazijevoj (trinitarizam) borbi mišljenja četvrtoga stoljeća i on je smjerenje na Izreke 8:22-31. Mudrost je bila YHWH-ino prvo Stvorenje i kroz Mudrost bilo je stvoreno sve drugo. Ovo je vjerojatno bilo podrijetlo Ivanove uporabe pojma “*Logos*” u njegovu Evanđelju (usp. Iv 1:1). To je jedan od najjačih odlomaka o pred-postojanju Krista (usp. Iv 1:1; 8:57-58; II. Kor 8:4; Fil 2:6-7; Kol 1:17), i također o Kristovu bivanju Očevim posrednikom u stvaranju (usp. Iv 1:3; I. Kor 8:16; Kol 1:15.18; Heb 1:2).

POSEBNA TEMA: *ARCHĒ*

Pojam “oblast” dolazi od grčkog izraza *archē*, što znači “početak” ili “podrijetlo” nečega:

1. početak stvorenog reda (usp. Iv 1:1; I. Iv 1:1; Heb 1:10)
2. početak Evanđelja (usp. Mk 1:1; Fil 4:15; II. Sol 2:13; Heb 2:3)
3. prvi očevici (usp. Lk 1:2)
4. početni znaci (čuda, usp. Iv 2:11)
5. početna načela (usp. Heb 5:12)
6. početna sigurnost temeljena na istinama Evanđelja (usp. Heb 3:14)
7. početak, Poslanica Kološanima 1:18; Knjiga Otkrivenja 3:14.

Koristi se kao “pravilo” ili “ovlast” kod:

1. ljudskih upravnih dužnosnika:
 - a. Evanđelje po Luki 12:11
 - b. Evanđelje po Luki 20:20
 - c. Poslanica Rimljanima 13:3; Poslanica Titu 3:1
2. andeoskih vlasti:
 - a. Poslanica Rimljanima 8:38
 - b. I. Poslanica Korinćanima 15:24
 - c. Poslanica Efežanima 1:21; 3:10; 6:12
 - d. Poslanica Kološanima 1:16; 2:10.15
 - e. Judina poslanica, stih 6.

Ovi lažni učitelji preziru svaki autoritet, zemaljski i nebeski. Oni su proturječni razuzdanici. Oni stavljaju sebe i svoje želje ispred Boga, anđela, građanskih vlasti i crkvenih vođa.

3:15 “ti (si) niti hladan ni vruć” Ovo može biti smjernje na mlaku vodu koju su ljudi ovoga grada morali piti zbog mjesnih vrućih izvora. Slična optužba bila je dana protiv crkve u Sardu (usp. 3:1).

3:16 “Ja ću vas ispljunuti iz Svojih usta” Upozorenja iz 2:5; 3:3.16.17 šokantna su kad se shvati kako su ona naslovljena na vidljive crkve prvoga stoljeća. Ovo nije gubitak spasenja, nego gubitak učinkovite službe (usp. 3:19; Heb 12:5-13).

3:17 “...Zato jer kažeš: “Ja sam bogat, i postao sam imućan, i nemam potrebu ni za čim”...” Stihovi 17 i 18 povijesno su smjernje na Laodiceju kao središte bankarstva, središte za bojenje vune, i središte za očnu pomast. Tragedija njihova napretka jeste ta što su oni mislili kako imaju toliko mnogo onda kad su imali tako malo (usp. 3:1).

POSEBNA TEMA: BOGATSTVO

- I. Gledište Staroga zavjeta kao cjeline
 - A. Bog je vlasnik svih stvari:
 - 1. Knjiga Postanka 1 - 2
 - 2. I. Knjiga Ljetopisa 29:11
 - 3. Psalam 24:1; 50:12; 89:11
 - 4. Knjiga proroka Izaije 66:2.
 - B. Ljudi su upravitelji bogatstva za Božje svrhe:
 - 1. Ponovljeni zakon 8:11-20
 - 2. Levitski zakonik 19:9-18
 - 3. Knjiga o Jobu 31:16-33
 - 4. Knjiga proroka Izaije 58:6-10.
 - C. Bogatstvo je dio štovanja:
 - 1. dvije desetine:
 - a. Knjiga Brojeva 18:21-29; Ponovljeni zakon 12:6-7; 14:22-27
 - b. Ponovljeni zakon 14:28-29; 26:12-15
 - 2. Izreke 3:9.
 - D. Bogatstvo je viđeno kao dar od Boga za odanost Savezu:
 - 1. Ponovljeni zakon 27 - 28
 - 2. Izreke 3:10; 8:20-21; 10:22; 15:6.
 - E. Upozorenje protiv bogatstva na trošak drugih:
 - 1. Izreke 21:6
 - 2. Knjiga proroka Jeremije 5:26-29
 - 3. Knjiga proroka Hošee 12:6-8
 - 4. Knjiga proroka Miheja 6:9-12.
 - F. Bogatstvo nije grješno samo po sebi osim ako je ono prvenstvo:
 - 1. Psalam 52:7; 62:10; 73:3-9
 - 2. Izreke 11:28; 23:4-5; 27:24; 28:20-22
 - 3. Knjiga o Jobu 31:24-28.
- II. Jedinstveno gledište Izreka
 - A. Bogatstvo je smješteno u arenu osobnoga napora:
 - 1. nemarnost i lijenost osuđeni - Izreke 6:6-11; 10:4-5.26; 12:24.27; 13:4; 15:19; 18:9; 19:15.24; 20:4.13; 21:25; 22:13; 24:30-34; 26:13-16
 - 2. težak rad zagovaran - Izreke 12:11.14; 13:11.
 - B. Siromaštvo nasuprot izobilju korišteno za slikovit prikaz pravednosti nasuprot pokvarenosti - Izreke 10:1 i dalje; 11:27-28; 13:7; 15:16-17; 28:6.19-20.
 - C. Mudrost (spoznavanje Boga i Njegove Riječi i življenje ove spoznaje) bolja je od izobilja - Izreke 3:13-15; 8:9-11.18-21; 13:18.

- D. Upozorenja i savjeti
1. upozorenja:
 - a. čuvati se jamčenja za posudbu bližnjega (izvjesnost) – Izreke 6:1-5; 11:15; 17:18; 20:16; 22:26-27; 27:13
 - b. čuvati se postajanja bogatim putem zlih načina - Izreke 1:19; 10:2.15; 11:1; 13:11; 16:11; 20:10.23; 21:6; 22:16.22; 28:8
 - c. čuvati se posudbe - Izreke 22:7
 - d. čuvati se nestalnosti bogatstva - Izreke 23:4-5
 - e. bogatstvo neće pomoći na Sudnji dan - Izreke 11:4
 - f. bogatstvo ima mnogo “prijatelja” - Izreke 14:20; 19:4
 2. savjeti:
 - a. darežljivost zagovarana - Izreke 11:24-26; 14:31; 17:5; 19:17; 22:9.22-23; 23:10-11; 28:27
 - b. pravednost bolja negoli bogatstvo - Izreke 16:8; 28:6.8.20-22
 - c. molitva za potrebu, ne obilje - Izreke 30:7-9
 - d. davanje siromašnome je davanje Bogu - Izreke 14:31.

III. Gledište Novoga zavjeta

- A. Isus:
1. bogatstvo oblikuje jedinstvenu kušnju pouzdanja u nas same i naša sredstva umjesto u Boga i Njegova sredstva:
 - a. Evanđelje po Mateju 6:24; 13:22; 19:23
 - b. Evanđelje po Marku 10:23-31
 - c. Evanđelje po Luki 12:15-21.33-34
 - d. Knjiga Otkrivenja 3:17-19
 2. Bog će osigurati naše fizičke potrebe:
 - a. Evanđelje po Mateju 6:19-34
 - b. Evanđelje po Luki 12:29-32
 3. sijanje je povezano sa žetvom (duhovnom kao i fizičkom):
 - a. Evanđelje po Marku 4:24
 - b. Evanđelje po Luki 6:36-38
 - c. Evanđelje po Mateju 6:14; 18:35
 4. pokajanje utječe na bogatstvo:
 - a. Evanđelje po Luki 19:2-10
 - b. Levitski zakonik 5:16
 5. ekonomsko iskorištavanje osuđeno:
 - a. Evanđelje po Mateju 23:25
 - b. Evanđelje po Marku 12:38-40
 6. Sud na kraju vremena povezan je s našom uporabom bogatstva - Evanđelje po Mateju 25:31-46.
- B. Pavao:
1. primjenjivo viđenje nalik onome u Izrekama (rad):
 - a. Poslanica Efežanima 4:28
 - b. I. Poslanica Solunjanima 4:11-12
 - c. II. Poslanica Solunjanima 3:8.11-12
 - d. I. Poslanica Timoteju 5:8
 2. duhovno viđenje nalik Isusovu (stvari su prolazne, biti zadovoljan):
 - a. I. Poslanica Timoteju 6:6-10 (zadovoljstvo)
 - b. Poslanica Filipljanima 4:11-12 (zadovoljstvo)
 - c. Poslanica Hebrejima 13:5 (zadovoljstvo)
 - d. I. Poslanica Timoteju 6:17-19 (darežljivost i pouzdanje u Boga, ne izobilje)
 - e. I. Poslanica Korinćanima 7:30-31 (preobrazba stvari).

IV. Zaključci

- A. Ne postoji sustavna biblijska teologija glede bogatstva.
- B. Ne postoji određeni odlomak o ovome predmetu, prema tome, uvidi moraju biti skupljeni iz različitih odlomaka. Pazite da ne iščitavate svoja gledišta u ovima odvojenim tekstovima.

- C. Izreke, koje su bile pisane od mudrih ljudi (mudraca), imaju različito stajalište od drugih vrsta biblijskoga žanra. Izreke su primjenjive i usredotočene na pojedinca. One uravnotežuju i moraju biti uravnotežene ostalim Pismom (usp. Jer 18:18).
- D. Naše dnevne potrebe moraju raščlaniti svoja gledišta i primjene glede bogatstva u svjetlu Biblije. Naša su prvenstva pogriješno postavljena ako su nam jedini vodič kapitalizam ili komunizam. Zašto i kako netko uspije važnija su pitanja negoli koliko je netko nakupio.
- E. Nakupljanje bogatstva mora biti uravnoteženo s istinskim štovanjem i odgovornim upravljanjem (usp. II. Kor 8 - 9).

3:18 “da kupiš od Mene” Ovo može biti smjerenje na Knjigu proroka Izaije 55:1-3, gdje je Božja ponuda spasenja bila besplatna, ali opisana kao trošak.

▣ **“bije le haljine”** Vidjeti bilješku u 3:4.

▣ **“da sram tvoje nagosti ne bude otkriven”** U SZ-u nagost je bio znak poraza, osude, i siromaštva.

3:19 “Ja karam” Ovaj grčki pojam *elegchō* upotrijebljen je u smislu “izložiti i tako iscijeliti ili ispraviti” (usp. Iv 3:20; Ef 5:11-14).

▣ **“i odgajam”** Biti odgajan od Boga znak je da smo mi članovi Njegove obitelji (usp. Job 5:17; Izr 3:12; Ps 94:12; Heb 12:6).

▣ **“budi revan”** Ovo je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA. To je iz iste riječi korijena kao “vruć” ili “kipući” (*zestos*) upotrijebljen u 3:15-16. Poznavanje i služenje Bogu mora biti vatrena strast i način života.

▣ **“i pokaj se”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA. Postoji ponavljajuće uporno naglašavanje kroz ovih sedam pisama da se kršćani, ne samo nevjernici, moraju pokajati i vratiti Kristu za zrelost, postojanost, i radost (usp. 2:5.16.22; 3:3.19). Pokajanje je način života, ne samo početno djelovanje!

3:20 “Ja stojim na vratima i kucam” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA: “Ja stojim i nastavljam stajati na vratima” slijeden PREZENTOM AKTIVNOGA INDIKATIVA “i nastavljam kucati”. Iako ova crkva nije primila riječ hvale, primila je vrući poziv. To nije poziv da se postane kršćaninom, nego radije poziv za članove crkve da se vrate životnome zajedništvu s Kristom. Ovaj je stih često korišten van okvira kako bi uputio na evangeliziranje.

Metafora “vratima” bila je korištena u Evandeljima (usp. Mk 13:28-29; Lk 12:36) kao način upućivanja na skorost Kristova dolaska. Vidjeti Posebnu temu: Uporaba riječi “vrata” u NZ-u u 3:7.

▣ **“ako itko čuje Moj glas i otvori vrata”** Ovo je TREĆI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE što podrazumijeva moguće ali ne izvjesno djelovanje. U mnogim dijelovima svijeta kucanje je popraćeno usmenim pozdravom. Zabilježite voljan dio; osoba/crkva mora se odazvati i otvoriti vrata. To je zavjetni vid svih Božjih odnosa s ljudima. On poduzima prvi korak, On postavlja raspored, ali ljudi se moraju odazvati. Također, zabilježite kako odaziv nije samo početni nego stalni. Spasenje nije proizvod, nego odnos način života. On ima svoje uspone i padove, ali živo zajedništvo je sigurno!

▣ **“Ja ću doći k njemu i objedovati s njim i on sa Mnom”** Ovo je smjerenje na prinos pomirnice (usp. Lev 3; i 7), vrijeme zajedništva gdje Bog simbolički jede s ponuditeljem. Drugi vide ovo kao upućivanje na eshatološku mesijansku gozbu.

Pojam upotrijebljen ovdje za jelo je onaj upotrijebljen za jelo na kraju dana, koje je bilo glavno obiteljsko vrijeme zajedništva i druženja. Na Istoku jedenje je uvijek bilo znak saveza, prijateljstva, i zajedništva.

3:21 “Ja ću mu dati sjesti sa Mnom na Mome prijestolju” Ovo je snažna slika prisnoga zajedništva i uključivanja. Postoje mnoga smjerenja u NZ-u na kraljevanje vjernika s Kristom (usp. 2:26.27; Lk 22:30; Mt 19:28; I. Kor 6:2 i dalje; II. Tim 2:12; Otk 20:4). Knjiga Otkrivenja 22:5 podrazumijeva kršćaninovo vječno kraljevanje s Kristom. Vidjeti Posebnu temu: Kraljevanje u Kraljevstvu Božjem u 5:10.

▣ “kao što Ja također pobijedih i sjedoh sa Svojim Ocem na Njegovu prijestolju” Predivno je znati da je Isus već pobijedio svijet (usp. Iv 16:33; Ef 1:21-22) i da je On već sjeo Ocu zdesna (usp. Ef 1:20; I. Iv 2:1 i Otk 22:1) i da On želi da Mu se pridružimo u Njegovoj pobjedi!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto Ivanovo proročanstvo o kraju vremena započinje s pismom sedmerim (i samo sedmerim) crkvama u Maloj Aziji?
2. Zašto svako pismo započinje s opisom Krista iz poglavlja 1?
3. Kako se odnose ova pisma na Crkvu danas?
4. Kako tumačite ova jaka upozorenja naslovljenima ovim crkvama?
5. Kako se doktrina o “jednom spašen, uvijek spašen” odnosi na upozorenja i poziv na ustrajnost u ovim pismima?
6. Zašto 3:20 nije obećanje spasenja?
7. Kako se naredna književna jedinica odnosi na pisma sedmerim crkvama? Hoće li Bog poštediti vjernike na kraju vremena od proganjanja, ali ne vjernike prvoga stoljeća?

OTKRIVENJE 4 - 5

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
nebesko štovanje	odaja nebeskoga prijestolja	vidjenja Slave Boga i Janjeta	štovanje u Nebu	Bog povjerava budućnost svijeta Janjetu
4:1-6a	4:1-11	4:1-6a	4:1-6a	4:1-11
4:6b-11		4:6b-11	4:6b-8 4:9-11	
svitak i Janje	Janje uzima svitak		svitak i Janje	
5:1-14	5:1-7	5:1-5	5:1-5	5:1-5
	dostojno je Janje	5:6-10	5:6-10	5:6-10
	5:8-14			
		5:11-14	5:11-14	5:11-14

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Ova dva poglavlja oblikuju književnu jedinicu; poglavlje 4 pokazuje Boga kao Stvoritelja (suzvuk *Elohim*, Bog kao stvoritelj, osiguravatelj, i održavatelj svega života, usp. Ps 104) i poglavlje 5 pokazuje Božje Janje (Isus) kao Iskupitelja (suzvuk *YHWH*, Bog kao Spasitelj, Iskupitelj, i Bog koji stvara Savez, usp. Ps 103). Širi književni okvir nastavlja se kroz otvaranje sedam pečata. Međutim, sâmi pečati započinju u poglavlju 6 i nastavljaju se kroz 8:1.

- B. Poglavlje 4 oblikuje središnju temu (zajamčena slava i vladavina YHWH) Knjige Otkrivenja. Ova pozornica nebeskog prijestolja slična je nebeskome Svetištu Poslanice Hebrejima 8 i 9. Taj glavni motiv (Božja nebeska slava) oblikuje središnji cilj ranoga židovskog misticizma.
- C. Knjiga Otkrivenja nije prvenstveno kako i kada Drugoga dolaska; prvenstveno je to Božji suverenitet u ljudskoj povijesti. Ova su dva poglavlja sržna u razumijevanju ostatka Knjige i njene svrhe!
- D. Iz ova je dva poglavlja očito kako je Ivan koristio apokaliptički jezik da bi opisao duhovnu istinu. Ivan je koristio slike iz SZ-nih apokaliptičkih odlomaka, posebice Knjige proroka Ezekiel, poglavlja 1 i 10; također 2:9-10; Knjige proroka Daniela 4; 7:13-14 i isto tako nebrojene reference na židovska međuzavjetna apokaliptička pisanja, kao što su I. Henokova. Ako je to istina onda je krajnje neprikladno siliti Knjigu Otkrivenja u doslovnu, u potpunosti povijesnu rešetku tumačenja, posebice kad silimo događaje našega vremena, naše kulture, naše zemljopisne okolnosti u pojedinosti drevne apokaliptičke Knjige. Ovo ni u kom slučaju ne podrazumijeva kako Knjiga Otkrivenja nije istinita. Ona nije mišljena da bude tumačena kao povijesna pripovijetka; bolji hermeneutički model mogle bi biti Isusove parabole [usporedbe-op.prev.] (vidite Fee i Stuart, *How To Read The Bible For All Its Worth*, str. 256)!

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 4:1-11

¹Poslije ovih stvari ja pogledah, i gle, vrata *stoje* otvorena u nebu, i prvi glas kojeg sam čuo, nalik *zvuku* trube govori sa mnom, kazujući: “Dodi ovdje gore, i ja ću ti pokazati što će se dogoditi nakon ovih stvari.” ²Odmah bijah u Duhu; i gle, prijestolje *bijaše* stajalo u nebu, i Jedan koji sjedi na prijestolju. ³I On koji *bijaše* sjedio *bijaše* nalik kamenu jaspisu i sardu u izgledu; i *tamo bijaše* duga okolo prijestolja, kao smaragd u izgledu. ⁴Uokolo prijestolja bijahu dvadeset-četiri prijestolja; a kod prijestolja ja vidjeh dvadeset-četiri starješine kako sjede, obučenih u bijele haljine, i sa zlatnim krunama na njihovim glavama. ⁵Iz prijestolja dolaze bljeskovi munje i zvukovi i praskovi groma. I *tamo bijaše* sedam svjetiljaka vatre što gore pred prijestoljem, što su sedam Duhova Božjih; ⁶a pred prijestoljem *tamo bijaše*, nešto nalik moru od stakla, kao kristal; i u središtu i okolo prijestolja, četiri živa bića punih očiju sprijeda i straga. ⁷Prvo biće *bijaše* nalik lavu, i drugo biće nalik teletu, i treće biće imaše lice kao ono od čovjeka, i četvrto biće *bijaše* nalik letećem orlu. ⁸A četiri živa bića, svaki od njih imajući šest krila, puna su očiju okolo i iznutra; i danju i noću oni ne prestaju govoriti: “SVET, SVET, SVET JE GOSPODIN BOG, SVEMOGUĆI, KOJI BIJAŠE I KOJI JESTE I KOJI ĆE DOĆI.” ⁹I kad živa bića daju slavu i čast i zahvale Onome koji sjedi na prijestolju, Onome koji živi zauvijek i uvijek, ¹⁰dvadeset-četiri starješine past će pred Onim koji sjedi na prijestolju, i štovat će Onoga koji živi zauvijek i uvijek, i odložit će svoje krune pred prijestolje, govoreći: ¹¹“Dostojan si Ti, naš Gospodine i naš Bože, primiti slavu i čast i silu; jer Ti stvori sve stvari, i zbog Tebe one će postojati, i bijahu stvorene.”

4:1

NASB, NKJV

“Poslije ovih stvari ja pogledah”

NRSV

“Poslije ovoga ja pogledah”

TEV

“U tome trenutku ja imah drugo viđenje i vidjeh”

NJB

“Onda, u mome viđenju, ja vidjeh”

Ovo gramatičko pravilo, s malom promjenom, također je nađeno u 7:1.9; 15:5; 18:1 i moguće u 19:1. To je niz viđenja. Većina SZ-nih proročkih viđenja bila je zavjetno uvjetovana, naglašavajući “ako... onda” Božjega Saveza s Izraelom. Izraelova tadašnja vjera odredila je njegovu buduću sudbinu. Ovo je isto tako istinito za Ivanova viđenja u Knjizi Otkrivenja:

1. Isusove riječi sedmerim crkvama su uvjetovane. Njihov odaziv Njegovu upozorenju odredio je njihovu budućnost
2. sudovi pečata i truba također su uvjetovani. Bog želi da se nevjernici pokaju i vrate se Njemu.

Kao u SZ-u, Božji je sveopći iskupiteljski naum (usp. Post 3:15; 15:12-2; 17:1-8, također zabilježite Djela 2:23; 3:18; 4:28; 13:29) neuvjetovan temeljen na Njegovim obećanjima ali isto je tako uvjetovan (usp. Post 12:1; Otk 2 - 3) na ljudskome zavjetnome odazivu. Ovaj sveopći iskupiteljski naum otkriven je u nebeskim prizorima poglavlja 4 i 5.

POSEBNA TEMA: BOBOVE EVANĎEOSKE PREDRASUDE

Moram priznati tebi čitatelju da sam bio pristran na ovoj točki. Moja sustavna teologija nije kalvinizam ili dispencionalizam, nego Veliko evangelizacijsko poslanje (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Djela 1:8). Vjerujem da je Bog imao vječni naum za iskupljenje sveg čovječanstva (npr. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5-6; Jer 31:31-34; Ez 18; 36:22-39; Djela 2:23; 3:18; 4:28; 13:29; Rim 3:9-18.19-20.21-31), svih onih stvorenih na Njegovu sliku i sličnost (usp. Post 1:26-27). Savezi su ujedinjeni u Kristu (usp. Gal 3:28-29; Kol 3:11). Isus je Božja Tajna, skrivena ali sad otkrivena (usp. Ef 2:11 - 3:13)! NZ-no Evanđelje, ne Izrael, ključ je Pisma.

Ovo pred-razumijevanje daje boju svima mojim tumačenjima Pisma. Pročitao sam sve njegove tekstove! To je zasigurno predrasuda (svi ih tumači imaju!), ali to je Pisamsko-izvještajna pretpostavka.

▣ **“vrata stoje otvorena u nebu”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA, značenja da su vrata bila otvorena od Božanstva (PASIVNO STANJE) i ostala su otvorena (PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME). To je drugi način izražavanja Božjega otkrivenja Sámoga Sebe čovječanstvu. To je vrlo slično 19:11; Knjizi proroka Ezekielu 1:1; Evanđelju po Mateju 3:16; Ivanu 1:51 i Djelima apostolskim 7:55-56. Vidite Posebnu temu u 3:7.

Riječ “nebu” upotrijebljena je više od 50 puta u Ivanovim pisanjima i uvijek u JEDNINI osim jednom u 12:12. Točno značenje ove promjene, od JEDNINE na MNOŽINU, teološki je neizvjesno. Rabini su raspravljali je li postojalo tri ili sedam nebesa (usp. II. Kor 12:2). Ivan se usredotočuje na jedno Nebo, u kojem obitava Bog; On je odabrao dozvoliti nam vidjeti Ga u Njegovoj kraljevini. Iako ovdje na Zemlji postoji kaos, u Nebu neće postojati nikakav.

POSEBNA TEMA: NEBESA

U SZ-u izričaj “nebesa” uobičajeno je MNOŽINA (tj. *shamayim*, BDB 1029). Hebrejski pojam znači “visina”. Bog prebiva u visini. Ovo shvaćanje odražava svetost i transcendentnost Božju.

U Knjizi Postanka 1:1 na MNOŽINU “nebesa i zemlja” gledalo se kao na Božje stvaranje: (1) atmosfere iznad ove planete ili (2) način upućivanja na svu stvarnost (tj. duhovnu i fizičku). Iz toga temeljnog razumijevanja navođeni su drugi tekstovi kao upućivanje na stupnjeve Neba: “nebesa nad nebesima” (usp. Ps 68:33) ili “nebo i nebesa nad nebesima” (usp. Pnz 10:14; I Kr 8:27; Neh 9:6; Ps 148:4). Rabini su nagadali da bi to moglo biti:

1. dva neba (tj. R. Judah, Hagigah 12b)
2. tri neba (svjedočanstva u Lev 2 - 3; uzdizanje u Iz 6 - 7; Midrash Tehillim u Ps 114:1)
3. pet neba (III. Baruh)
4. sedam neba (R. Simonb. Lakish; II. Henokova 8; uzdizanje iz Iz 9:7)
5. deset neba (II. Henokova 20:3b; 22:1).

Sve ovo trebalo je prikazati Božje odvojenje od fizičkog stvorenja i/ili Njegovu transcendentnost. Najčešći broj nebesa u rabinskom judaizmu bio je sedam. A. Cohen, u *Everyman's Talmud* (str. 30), kaže da je ovo bilo povezano s astronomskim sferama, ali ja mislim da to upućuje na sedam kao broj savršenstva (tj. dani stvaranja u Post 1, sedmi dan predstavlja odmor).

Pavao, u II. Poslanici Korinćanima 12:2, spominje “treće” nebo (grčki *ouranos*) kao način poistovjećivanja Božje osobne, veličanstvene prisutnosti. Pavao je doživio poseban susret s Bogom!

▣ **“i prvi glas kojeg sam čuo, nalik zvuku trube”** Glas nalik trubi bio je spomenut u 1:10 (vidite bilješku). Kao prvo ovo podrazumijeva Isusovo govorenje, ali zbog poglavlja 4 i 5 koja su književna jedinica i Isus nije uveden sve do 5:5.9-10.12.13, ovo vjerojatno upućuje na anđela koji otkriva (vrlo osobito za apokaliptičku književnost). Anđelov glas i zvuk trube povezani su s Pavlovim opisom Drugoga dolaska (usp. I. Sol 4:16).

▣ **“Dodi ovdje gore”** Dispencionalisti su predmnijevali kako ovo upućuje na tajno uznesenje Crkve zbog njihova pretpostavljenoga razumijevanja Knjige Otkrivenja (sva SZ-na proročanstva moraju biti doslovno ispunjena; Crkva i Izrael potpuno su odvojeni; Crkva će biti tajno uznesena u Nebo tako da SZ-na proročanstva mogu biti ispunjena zemaljskome Izraelu). Često je takvo tumačenje poduprto činjenicom šutnje, budući se riječ “crkva” ne pojavljuje u Knjizi Otkrivenja nakon poglavlja 3 (osim u 22:10). Međutim, u tekstu ne postoji ništa što bi podrazumijevalo da je itko osim Ivana bio pozvan gore u Nebo.

Zbog “munja” i “gromova” stiha 5, ovo može biti smjerenje na Mojsiju kad je bio pozvan gore (usp. Izl 19:20.24) na planinu Sinaj kako bi primio Božje otkrivenje (usp. Izl 19 - 20, posebice 19:16.19).

Također zabilježite spominjanje Božjega glasa nalik glasnoj trubi u Knjizi Izlaska 19:19 (vidite Posebnu temu: Rogovi korišteni od Izraela u 1:10).

▣ **“što će se dogoditi nakon ovih stvari”** Ovaj izričaj može biti smjeranje na Knjigu proroka Daniela 2:29.45. Ako je tako, to upućuje na povijesne događaje u nizovima, ne buduće događaje. Otkrivenje nisu stvari u prvome stoljeću i stvari u dalekima budućim stoljećima, nego događaji koji (se):

1. ponavljaju u svakome dobu (usp. Mt 24:4-14)
2. odražavaju čitavo razdoblje između Kristova prvog dolaska i Njegova drugog dolaska (sedam književnih jedinica Knjige).

Ovaj je izričaj sličan onome u 1:1. Božja riječ i volja moraju (*dei*) se dogoditi. Ovdje je element vremena (tj. uskoro) izostavljen, ali izvjesnost ostaje. Bog će dovršiti Svoj iskupiteljski naum!

4:2 “Odmah bijah u Duhu” Ivan je opisan kao onaj koji je u Duhu u 1:10; 17:3 i 21:10. Ovo može biti slično onome što se dogodilo Ezekielu u Knjizi proroka Ezekielu 8:1-4; 11:1, Isusu u Evanđelju po Mateju 4:8; Filipu u Djelima apostolskim 8:39-40, i Pavlu u II. Poslanici Korinćanima 12:1-2. Je li to duhovni zanos ili fizički prijenos neizvjesno je.

▣ **“prijestolje bijaše stajalo u nebu, i Jedan koji sjedi na prijestolju”** Pojam “prijestolje” (*thronos*) upotrijebljeno je više od 47 puta u ovoj Knjizi. Božja kraljevina središnji je motiv ovoga nebeskog viđenja (poglavlja 4 i 5). Prijestolje je simbolički, apokaliptički način pokazivanja da je YHWH u nadzoru sve povijesti. Bog je duhovni, vječni, duh osoba; On ne sjedi na prijestolju (vidite Posebnu temu u 2:1)!

Jedna svrha proročkih i apokaliptičkih žanrova je Božje znanje o i nadzor budućih događaja. Sva je povijest poznata i namjeravana (*telos*, usp. Mt 24:14; I. Kor 15:24-28).

Prijestolje je opisano kao “bijaše stajalo”. Ovo IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME može imati dva značenja: (1) ono je uvijek stajalo ili (2) ono je bilo jednostavno postavljeno. To može biti smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7:9: “Prijestolja bijahu postavljena”.

4:3 “On koji bijaše sjedio bijaše nalik” Ivan ne ide opisivati izgled Božji jer u židovskoj misli, to je bilo krajnje neprimjereno (usp. Izl 33:17-23; Iz 6:5). Ali on će opisati slavu Božju u bojama tri dragocjena dragulja. Dragulji su također upotrijebljeni u Knjizi proroka Ezekielu 28:13 za opis nebeske (Vrt Božji) slike.

▣

NASB, NKJV, NRSV, TEV “jaspisu”
NJB “dijamantu”

Točna boja i ime dragulja vrlo je neizvjesno u drevnoj književnosti. Imena dragulja i boje mijenjala su se od zemlje do zemlje te od razdoblja do razdoblja. Jaspis je bio prvi kamen nađen u naprsniku velikoga svećenika što je spomenuto u Knjizi Izlaska 28:17-21. Ovaj kamen izgleda mora biti čisti kamen. On će biti povezan s “morem od stakla” (usp. 4:6; 15:2; 21:11.18.21). Može upućivati na naš dijamant.

▣

NASB, NKJV “sardu”
NRSV, TEV “karneolu”
NJB “rubinu”

Sard je bio kamen crven kao krv. On je bio zadnji kamen na naprsniku velikoga svećenika. Ovo može biti smjeranje na Boga kao bivstvo Prvoga i Posljednjega s naglaskom na mesijansko pleme Jude (smaragdna duga). Ta dva kamena popisana su u drevnim pisanjima kao glavni sadržaj svih nakita.

▣ **“i tamo bijaše duga okolo prijestolja, kao smaragd u izgledu”** Smaragd je kamen za Judu na naprsniku velikoga svećenika. O naglasku duge uvelike se nagađalo ali postoje dvije glavne teorije:

1. neki je vide kao smjeranje na Knjigu Postanka 9:16, gdje je duga simbol Božje zavjetne zaštite i znak da je oluja prošla; usred osude postojalo je obećanje i milosrđe
2. ostali je povezuju s Knjigom proroka Ezekielu 1:28, simbolom YHWH-ine slave.

Je li duga znak osude ili Saveza neizvjesno je, ali to je očito bila neuobičajena duga jer je bila zelene boje a ne jednostavno običan lom svjetla.

4:4 “Uokolo prijestolja bijahu dvadeset-četiri prijestolja” Bio je raspravljani razlog za dvadeset-četiri prijestolja:

1. neki to vide kao povezano sa starješinama Aronovskoga svećeništva postavljenog od Davida u I. Knjizi Ljetopisa 24:7-19

2. ostali to vide kao smjeringanje na nebesko vijeće koje je spomenuto u I. Knjizi o Kraljevima 22:19; Knjizi proroka: Izaije 24:23; Daniela 7:9-10.26
3. ipak drugi to vide kao spoj dvanaest plemena Izraela i dvanaest apostola, što simbolizira potpun Božji narod (usp. 21:12.14).

Iznenadujuće je kako se taj broj ne pojavljuje u židovskoj apokaliptičkoj među-zavjetnoj književnosti.

▣ **“dvadeset-četiri starješine kako sjede”** Postojala je također mnoga raspra o poistovjećivanju ovih starješina. Postoje dvije glavne teorije:

1. oni predstavljaju vjernike:
 - a. opisani kao biće odjeveno u bijelo (usp. I. Kor 9:25; I. Sol 2:19; II. Tim 4:8; Jak 1:12; I. Pt 5:4)
 - b. anđelima nikad nije bilo rečeno neka nose krune i sjednu na prijestolja (usp. stihove 4.10)
 - c. oni su na popisima koji posebice uključuju anđele (usp. 5:11)
 - d. 5:9-10 u Vulgati, Pešiti, i kasnije Textus Receptus uključuju starješine u pjesme iskupljenja
2. oni predstavljaju anđele:
 - a. anđeli nose bijele haljine (usp. Mt 28:3; Iv 20:12; Mk 16:5; Djela 1:10; Otk 15:6 i Dn 10:5.6)
 - b. ove su starješine uvijek bile poistovječene sa živim bićima kao u 5:11.14, koja su izgleda stavljena na popis tri različita reda anđela
 - c. jedan od starješina djeluje kao anđeo koji otkriva (usp. 5:5)
 - d. u Knjizi proroka Izaije 24:23 anđeli Božjega nebeskog vijeća nazvani su “starješine”
 - e. tekstualni dokaz iz 5:10 podrazumijeva kako starješina ne uključuje sebe u Pjesmu iskupljenoga ljudstva.

POSEBNA TEMA: STARJEŠINA

1. Korišten za Božje anđele koji čine anđeosko vijeće (usp. Iz 24:23). Ova je ista terminologija korištena za anđeoska bića u Knjizi Otkrivenja (usp. 4:4.10; 5:5.6.8.11.14; 7:11.13; 11:16; 14:3; 19:4).
2. Korišteno za plemenske vođe (*zaqen*) u SZ-u (usp. Izl 3:16; Br 11:16). Poslije u NZ-u taj je pojam primijenjen za skupinu vođa iz Jeruzalema koji su činili visoki sud Židova, Sanhedrin (usp. Mt 21:23; 26:57). U Isusovo vrijeme to je tijelo sastavljeno od sedamdeset-članova bilo nadzirano od strane podmitljivoga svećenstva.
3. Korišteno za mjesne vođe NZ-ne Crkve. To je bio jedan od tri istoznačna pojma (pastor, nadglednik, i starješina - usp. Tit 1:5.7; Djela 20:17.28). Petar i Ivan koristili su ga kako bi uključili sami sebe u skupinu vođa (usp. I. Pt 5:1; II. Iv 1; III. Iv 1).
4. Korišteno za starijeg čovjeka u crkvi, ne neophodno za vodstvo (usp. I. Tim 5:1; Tit 2:2).

▣ **“zlatnim krunama”** Nigdje u Pismu nije rečeno anđelima da nose krune (čak ni silnome anđelu u Dn 10). Demonske horde iz Abisa opisane su kao da nose nešto nalik slično zlatnim krunama u 9:7.

4:5 “Iz prijestolja dolaze bljeskovi munje i zvukovi i praskovi groma” Ovo je slično Knjizi Izlaska 19:16-19, koja opisuje fizički fenomen što okružuje Božju prisutnost na planini Sinaj. Ovi izričaji znače Božju prisutnost (usp. 11:19) ili Njegove osude (usp. 8:5; 16:18).

▣ **“sedam svjetiljaka vatre”** Ovaj pojavak mora biti sedam odvojenih svjetiljaka (zublji), ne jedna čaša sa sedam stijenja (usp. Izl 25:37; Zah 4:2). One djeluju na način sličan svima ostalima “sedam”, upućujući na posebnu Božju prisutnost.

▣ **“što su sedam Duhova Božjih”** Ovaj je isti izričaj upotrijebljen u 1:4; 3:1 i 5:6. Često je bio tumačen kao upućivanje na Svetoga Duha temeljeno na 1:4, ali ni jedna od drugih referenci ne potvrđuje to tumačenje. Ovaj izričaj izgleda mora biti izjednačen s crkvama (sedam zvijezda, 3:1; sedam svjetiljaka, 4:5) ili sa svemoćošću i sveznanjem Janjeta (5:6). Vidite Posebnu temu: Sedam duhova u 1:4.

4:6 “moru od stakla, kao kristal” Postojalo je nebrojeno teorija o ovome izričaju:

1. to upućuje na umivaonik u Hramu (usp. I. Kr 7:23; II. Ljet 4:2-6)
2. to je povezano sa zamišljaju kristalnoga mora nađenom u Knjizi Izlaska 24:9-10

3. to je dio prenosivoga prijestolja Božje kočije u Knjizi proroka Ezekielu 1:22.26; 10:1
4. to je simbol odvajanja od Božje svetosti (usp. 15:2).

Ovo more je bilo uklonjeno u Knjizi Otkrivenja 21:1, pokazujući prokletstvo (usp. Post 3) grijeha čovječanstva i odvajanje je bilo uklonjeno. Vidite bilješku u 21:1.

▣ **“četiri živa bića”** Ova živa stvorenja opisana su u stihovima 6-8. Ona su spoj *kerubina* iz Knjige proroka Ezekielu 1:5-10 i 10:1-17 te *serafina* iz Knjige proroka Izaije 6:2.3. Mijenja se broj krila i lica, ali to je sastavljena slika ovih ljudi/životinja/anđela koja su uokolo Božjega prijestolja (usp. 4:6.8.9; 5:6.8.11.14; 6:1.3.5.7; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4).

POSEBNA TEMA: KERUBINI

- A. Jedan od nekoliko vrsta anđeoskih bića. Ova određena vrsta stražari sveta područja (usp. Izl 25:18-22; I. Kr 8:6-7).
- B. Etimologija je neizvjesna:
 1. iz akadškoga “zagovornik” ili “posrednik” između Boga i čovjeka
 2. iz hebrejskoga to je moguće igra riječi, “kočija” i “kerubin” (usp. Ez 1; 10)
 3. neki kažu da znači “blistav pojavak”.
- C. Fizički oblik – Ovo je bilo teško odrediti zbog različitih opisa unutar Biblije i promjenjivih životinjsko-ljudskih oblika nađenih u drevnome Bliskom Istoku. Neki ih povezuju s:
 1. mezopotamijskim krilatim bikom
 2. egipatskim krilatim orao-lavovima nazvanima “grifini” [mitološka bića s glavom i krilima orla te tijelom lava – op.prev.]
 3. krilatim bićima Hirama, kralja tirskega prijestolja
 4. egipatskim sfingama i sličnim oblicima nađenima u Samariji u palači od slonove kosti kralja Ahaba.
- D. Fizički opis:
 1. oblik kerubina povezan je sa serafinima iz Knjige proroka Izaije 6
 2. primjeri različitih oblika:
 - a. broj lica:
 - (1) dva – Knjiga proroka Ezekielu 41:18
 - (2) četiri - Knjiga proroka Ezekielu 1:6.10; 10:14.16.21.22
 - (3) jedno – Knjiga Otkrivenja 4:7
 - b. broj krila:
 - (1) dva – I. Knjiga o Kraljevima 6:24
 - (2) četiri - Knjiga proroka Ezekielu 1:6.11; 2:23; 10:7.8-21
 - (3) šest (kao serafini iz Iz 6:2) – Knjiga Otkrivenja 4:8
 3. druge osobine:
 - a. ljudske ruke - Knjiga proroka Ezekielu 1:8; 10:8.21
 - b. noge:
 - (1) ravne, bez koljena - Knjiga proroka Ezekielu 1:7
 - (2) noge teleta - Knjiga proroka Ezekielu 1:7
 4. Josip Flavije priznaje kako nitko ne zna kako kerubini izgledaju (usp. *Antiquities of the Jews*, VIII:3:3).
- E. Mjesta i svrha nađeni u Bibliji:
 1. čuvar drva života, Knjiga Postanka 3:24 (moguće korišteno metaforički za Sotonu u Ez 28:14.16)
 2. čuvar Šatora:
 - a. nad Kovčegom saveza; Knjiga Izlaska 25:18-20; Brojevi 7:89; I. Samuelova 4:4
 - b. oslikani na velu i zastorima; Knjiga Izlaska 26:1.31; 36:8.35
 3. čuvar Salomonova Hrama:
 - a. dva velika isklesana kerubina u Svetinji nad svetinjama; I. Knjiga o Kraljevima 6:23-28; 8:6-7; II. Ljetopisa 3:10-14; 5:7-9
 - b. na zidovima unutarnjega Svetišta [Hrama – op.prev.]; I. Knjiga o Kraljevima 6:29.35; II. Ljetopisa 3:7
 - c. na oplošjima povezanim s nekoliko umivaonika; I. Knjiga o Kraljevima 7:27-39
 4. čuvar Ezekielova Hrama:

	a.	isklesani na zidovima i vratima; Knjiga proroka Ezekielu 41:18-20.25
5.		povezani s prijenosom božanstva:
	a.	moguće metafora za vjetar; II. Knjiga o Samuelu 22:11; Psalam 18:10; 104:3-4; Knjiga proroka Izaije 19:1
	b.	čuvar Božjega prijestolja; Psalam 80:1; 99:1; Knjiga proroka Izaije 37:16
	c.	čuvar Božje prijenosne kočije prijestolja; Knjiga proroka Ezekielu 1:4-28; 10:3-22; I. Ljetopisa 28:18
6.		Herodov hram:
	a.	oslikani na zidovima (tj. čuvar, usp. Talmud "Yoma", 54a)
7.		pozornica prijestolja u Knjizi Otkrivenja (tj. čuvar, usp. Otk 4 - 5).

▣ **"punih očiju sprijeda i straga"** Ovo može upućivati na oči svakoga od četiri lica ili to može biti metafora Božjega sveznanja (usp. stih 8; Ez 1:18; 10:12).

4:7 "lavu... teletu... čovjeka... orlu" Ovo je očito smjerenje na Knjigu proroka Ezekielu 1:6.10. U rabinskoj književnosti ovi su popisani kao najjači od različitih redova Božjega Stvorenja. Irenej (120.-202. g.) upotrijebio je ova četiri različita lica za opis četiri pisca Evanđelja (crkvena predaja konačno je utvrdila da je Ivan, orao; Luka, čovjek; Marko, vol; Matej, lav) ali ovo je previše nagađajuće i alegorijski. Ta mješovita bića su simbolička, ne doslovna. Znajući SZ-ni naglasak na očuvanje Božjih redosljeda stvaranja, miješanje ljudskoga i životinjskoga stvorenja bilo bi nečisto prema Levitskome zakoniku. Ovo nije povijesna pripovijetka trenutačnih stvari i događaja, nego visoko simbolički žanr koji nastoji opisati konačne, duhovne istine; u ovome slučaju Bog je uvijek Živi (stihovi 8.9), Svet (stih 8), i Stvoritelj svega (stih 11).

4:8 "SVET, SVET, SVET" Ova živa stvorenja ponavljaju pjesmu *serafina* u Knjizi proroka Izaije 6:2.3. Ovo je prva od mnogih oda što su nađene u Knjizi Otkrivenja (usp. 4:8.11; 5:9-10.12.13; 7:12; 11:17-18; 12:10-12; 15:3-4; 16:5-7; 18:2-8; 19:1-3.6-7). Često su ode sredstvo tumačenja viđenja. Drugi simbol, kao more od stakla, djeluje kao hebrejski superlativ konačne Božje svetosti.

▣ **"JE GOSPODIN BOG, SVEMOGUĆI"** Ovo su bila tri od SZ-nih naslova za Boga (usp. 1:8):

1. GOSPODIN = YHWH (usp. Izl 3:14; Ps 103)
2. Bog = *Elohim* (usp. Ps 104)
3. Svemogućí = *El Šadaj*, patrijarhalno ime za Boga (usp. Izl 6:3).

Vidite Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 1:8.

▣ **"KOJI BIJAŠE I KOJI JESTE I KOJI ĆE DOĆI"** Ovaj izričaj je ponavljajući naslov (usp. 1:4; 4:8; vidite punu bilješku u 1:4). To je igra na Božje Ime po Savezu, YHWH, što dolazi od GLAGOLA "biti". Ova je ista tema ponovljena u stihovima 9 i 10 u izričaju "Onome koji živi zauvijek i uvijek" (usp. 10:6; 15:7).

4:9-11 Ovo je jedna rečenica u grčkome, što pokazuje kako konačno štovanje pripada Njemu koji sjedi na prijestolju i živi zauvijek (usp. Ps 47; Dn 4:34; 12:7). To može biti smjerenje na anđeoske pratitelje nazvane nebesko vijeće (usp. I. Kr 22:19; Job 1:6; Dn 7:10) ili židovku "anđeli prisutnosti" (tj. Tob 12:15).

4:9 "živa bića" Ova anđeoska bića često su spomenuta u Knjizi (usp. 5:6.8.14; 6:1; 7:11; 14:3; 15:7; 19:4).

4:10 "odložit će svoje krune pred prijestolje" Ovo je simbol njihova znanja da je Bog dostojan svega slavljenja i časti! Što god bio razlog njihova imanja kruna, oni su shvatili kako je snaga od Boga!

4:11 "Ti stvori sve stvari" Starješine i živa Bića slave Boga kao Stvoritelja, Održavatelja i Osiguravatelja svega. To je teološki naglasak imena *Elohim* (usp. Post 1; Job 38 - 41; Ps 104). Ovo poglavlje koristi teološko značenje dva najviše korištenih imena za Boga kako bi opisalo Njegova djelovanja. Napredujuće otkrivenje NZ-a čini jasnim da je Isus bio Očev posrednik stvaranja (usp. Iv 1:3; I. Kor 8:6; Kol 1:16 i Heb 1:2).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:1-5

¹Ja vidjeh u desnoj ruci Onoga koji sjedi na prijestolju knjigu ispisanu iznutra i na poledini, zapečaćenu sa sedam pečata. ²I ja vidjeh jakog anđela koji objavljuje jakim glasom: “Tko je dostojan otvoriti knjigu i slomiti njene pečate?” ³I nitko u nebu ili na zemlji ili ispod zemlje ne bijaše kadar otvoriti knjigu ili pogledati u nju; ⁴Onda počeh plakati uvelike jer nitko ne bijaše nađen dostojan otvoriti knjigu ili pogledati u nju; ⁵i jedan od starješina reče mi: “Prestani plakati; gle, Lav koji je iz plemena Jude, Korijen Davidov, pobijedio je tako da može otvoriti knjigu i njenih sedam pečata.”

5:1 “Ja vidjeh u desnoj ruci Onoga koji sjedi na prijestolju” Bolji prijevod ovoga izričaja bio bi: “u Njegovoj desnoj ruci” (Pešita prevedena na engleski od Lamsa i Proširene Biblije). To nije zamisao Božjega čvrstog držanja knjige, nego to da ju Bog daje nekome neka je uzme i otvori.

Izričaj “u Njegovoj desnoj ruci” biblijski je antropomorfizam za opis Božje snage i autoriteta (vidite Posebnu temu u 2:1). Bog nema fizičko tijelo; On je duhovno biće (usp. Iv 4:24), nestvoreno i vječno.

▣ **“knjigu”** Grčki pojam je “*biblion*” koji je kasnije bio upotrijebljen kako bi uputio na kôdeks (knjigu). Većina se komentatora slaže da se knjige nisu pojavile sve do drugoga stoljeća, tako da je ono što imamo ovdje papirus ili pergamenski svitak (NKJV, NRSV, TEV i NJB). Postoji nekoliko teorija o značenju ove knjige:

1. knjiga jauka [jao] nađena u Knjizi proroka Ezekielu 2:8-10; i Otkrivenju 10:8-11
2. knjiga koju ljudi nisu bili voljni čitati jer ih je Bog duhovno oslijepio (usp. Iz 29:11; Rim 11:8-10.25)
3. događaji na kraju vremena (usp. Dn 8:26)
4. rimska posljednja volja ili oporuka, koja je tradicionalno bila zapečaćena sa sedam pečata
5. Knjiga života (usp. Dn 7:10; 12:1), koja je spomenuta tako često u Knjizi Otkrivenja (usp. 3:5; 17:8; 20:12.15)
6. Stari zavjet (usp. Kol 2:14; Ef 2:15)
7. nebeske pločice iz I. Knjige Henokove 81:1.2.

Po mome mišljenju vidovi #1, #2, ili #3 izgleda kako su najbolji; svitak jeste knjiga sudbine čovječanstva i Božjega vrhunca povijesti.

▣ **“ispisanu iznutra i na poledini”** Ovo je bilo vrlo neuobičajeno u drevnome svijetu zbog poteškoće pisanja na stražnjoj strani papirusa, iako je to spomenuto u Knjizi proroka Ezekielu 2:8-10 i Zaharije 5:3. To simbolizira Božji posvemašnji i potpuni nadzor nad poviješću i ljudskom sudbinom.

Oba su PARTICIPA (ispisanu i zapečaćenu) koja opisuju ovaj svitak PASIVNIM PERFEKTIMA. Prvi je poseban gramatički oblik upotrijebljen za opis Pisma kao nadahnutoga (tj. Iv 6:45; 8:17; 10:34, itd.). Drugi jeste način izražavanja da je svitak bio zaštićen, očuvan, i pridržan od Boga.

▣ **“zapečaćenu sa sedam pečata”** Sedam pečata imaju dva moguća podrijetla:

1. sedam je bio broj savršenstva iz Knjige Postanka 1, dakle, to je bilo savršeno zapečaćeno
2. rimske oporuke bile su zapečaćene sa sedam pečata.

Pečati su bili mali grumenčići voska utisnuti od vlasnika, stavljeni na mjesto gdje je knjiga ili svitak morao biti otvoren (vidjeti Posebnu temu u 7:2). U 6:1 - 8:1 lomljenje ovih pečata donosi jao nad Zemljom, ali sadržaj svitka nije otkriven u ovoj književnoj jedinici. Ustvari, u građi Knjige, sedmi pečat pokreće sedam truba što je sedmi pečat.

5:2 “ja vidjeh jakog anđela” Neki vide etimološku vezu na ime Gabriel, što znači “Božji jaki čovjek”. Drugi jaki anđeo spomenut je u 10:1 i 18:21. Anđeosko posredovanje je uobičajeno u židovskoj među-zavjetnoj apokaliptičkoj književnosti.

▣ **“objavljuje jakim glasom”** On je naslovljavao čitavo Stvorenje.

▣ **“Tko je dostojan otvoriti knjigu i slomiti njene pečate?”** Pojam “dostojan” trgovački je pojam povezan s uporabom parova vaga. To bi dovelo do značenja “onaj koji se slaže s(a)”. Nešto je stavljeno na jednu stranu vaga i ono što je stavljeno na drugu stranu je jednakovrijedno. To je moglo biti korišteno u negativnome ili pozitivnome smislu. Ovdje, to je neprocjenjiva vrijednost bezgrješnoga Spasitelja. Jedino je Isus bio jednakovrijedan zadatku iskupljenja. Jedino je Isus bio jednakovrijedan zadatku dovršenja. Jedino je Isus dostojan (usp. 5:7.9-10.12).

5:3 “I nitko u nebu ili na zemlji ili ispod zemlje ne bijaše kadar otvoriti knjigu ili pogledati u nju” Ovo pokazuje potpunu nemoć anđela ili ljudi da ostvare Božju volju! Pobuna je pogodila sve njih! Stvorenje ne može pomoći samome sebi! Nitko nije dostojan!

5:4 “počeh plakati uvelike” Ovo je IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME, koje obilježava početak nekog djelovanja ili ponovljenoga djelovanja u prošlome vremenu. To je značilo “glasno naricati”, tako osobito drevnome Bliskome Istoku.

5:5 “jedan od starješina reče mi” Ovdje nalazimo jednoga od starješina koji djeluje u ulozi anđeoskoga tumača, kao u Knjizi proroka Daniela. Vidjeti Posebnu temu: Starješina u 4:4.

▣ **“Prestani plakati”** Ovo je PREZENT IMPERATIVA s NEGATIVNIM PARTICIPOM koji je obično značio zaustaviti neko djelovanje koje je već u tijeku.

▣ **“Lav koji je iz plemena Jude”** Ovo je smjerenje na Knjigu Postanka 49:9-10 (usp. II. Ezdra 12:31.32). Mesija je osvajački Lav (kralj) iz Judinoga plemena.

▣ **“Korijen Davidov”** Ovo je smjerenje na II. Knjigu o Samuelu 7 i posebice na Knjigu proroka Izaije 11:1-10. Ta ista zamisao kraljevskoga Davidovskog Mesije može se naći u Knjizi proroka Jeremije 23:5; 33:5 i Otkrivenju 22:16.

▣ **“pobijedio je”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA, koji podrazumijeva kako je to bila dovršena činjenica (tj. Kalvarija i prazan grob). Zabilježite kako Lav ne ide osvojiti Svojom snagom, nego žrtvovanjem Sebe (usp. stih 6).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:6-10

⁶I ja vidjeh između prijestolja (s četiri živa bića) i starješina Janje kako stoji, kao zaklano, imajući sedam rogova i sedam očiju, što su sedam Duhova Božjih, poslanih po čitavoj zemlji. ⁷I On dođe i uze knjigu iz ruke Onoga koji sjedi na prijestolju. ⁸Kad je On uzeo knjigu, četiri živa bića i dvadeset-četiri starješine padoše pred Janjetom, svaki od njih držeći harfu i zlatne čaše pune tamjana, što su molitve svetih. ⁹I oni pjevaše novu pjesmu, govoreći: “Dostojan si Ti uzeti knjigu i slomiti njene pečate; jer Ti bijaše zaklan, i kupio si za Boga sa Svojom krvi ljude iz svakoga plemena i jezika i puka i naroda. ¹⁰Ti si učinio njih *da budu* kraljevstvo i svećenici našem Bogu; i oni će kraljevati nad zemljom.”

5:6 “Janje kako stoji” Ova zamisao žrtvenog Janjeta (tj. malo janje, *arnion*) označava zamjensko pomirenje i uskrsnuće Isusa Krista. Janje se spominje diljem Knjige Otkrivenja (usp. 5:6.8.12.13; 6:1.16; 7:9.10.14.17; 12:11; 13:8; 14:1.4 (dva puta).10; 15:3; 17:14; 19:7.9; 21:9.14.22.23.27; 22:1.3). Metafora žrtvovanja je iz:

1. pashalnoga Janjeta (Izl 12)
2. jednoga od janjeta koje je bilo dnevno žrtvano ujutro i navečer (neprestano, usp. Izl 29:38-46; Br 28:3.6.10.23.31; 29:11.16.19.22.25.28.31.34.38)
3. zaklano janje Knjige proroka Izaije 53:7 ili Evanđelja po Ivanu 1:7.29.

Ova je metafora upotrijebljena o Isusu u dva različita smisla: (a) kao nevina žrtvena žrtva i (b) kao nadvladavajući pobjednik (također pronađeno u židovskoj apokaliptičkoj književnosti, usp. I. Henokova 90:9; Josipov zavjet 19:8-9). U NZ-u jedino Ivan Krstitelj u Evanđelju po Ivanu 1:29.36 i Ivan u Knjizi Otkrivenja 5:6.8.12.13; 61:1, upućuju na Isusa kao “Janje” (Pavao potvrđuje ovo, ali bez pojma u I. Poslanici Korinćanima 5:7).

▣ **“kao zaklano”** On je bio mrtav ali sad je živ. Uskrsnuće Mesije jeste parodija na Zvijer iz mora (usp. 13:3).

▣ **“imajući sedam rogova i sedam očiju”** Prvi pojam upućuje na silu ili svemoć (usp. Izl 27:2; 29:12; Pnz 33:17; II. Ljet 18:10; Ps 112:9; 132:17; Jer 48:25; Ez 29:21; Zah 1:18-21). Drugi pojam upućuje na Božju svemoć (usp. 4:6.8; Ez 1:18; 10:12; Zah 3:9 i 4:10). Ovaj je simbolizam sličan onome u Knjizi proroka Daniela 7:13-14.

▣ **“što su sedam Duhova Božjih”** Vidjeti Posebnu temu u 1:4 i bilješku u 4:5.

5:8 “Kad je On uzeo knjigu, četiri živa bića i dvadeset-četiri starješine padoše pred Janjetom” Ovo pokazuje štovanje Janjeta kao i štovanje Boga (usp. stih 13), što je središnja tema Knjige Otkrivenja.

▣ **“i zlatne čaše pune tamnjana, što su molitve svetih”** Anđeli su bili redoviti nositelji molitava Bogu u među-biblijskoj židovskoj književnosti (usp. Tobija 12:15; III. Baruhova 11). Zamisao kâdenja što predstavlja molitve upotrijebljena je nekoliko puta u Pismu (usp. 8:3-4; Ps 141:2; Lk 1:10).

▣ **“svetih”** Iako se riječ “crkva” ne pojavljuje nakon poglavlja 3, zamisao “svetih” nastavlja se diljem Knjige i mora upućivati na Božji narod. Zamisao vjernika kao “svetih” uobičajena je u Knjizi Otkrivenja (usp. 8:3-4; 11:18; 13:7.10; 14:12; 16:6; 17:6; 18:20.24; 19:8 i 20:9).

POSEBNA TEMA: SVETI

Ovo je grčki ekvivalent hebrejskoga *kadosh* (BDB 871), koji ima temeljno značenje postavljanja nekoga, nečega, ili nekoga mjesta odvojenog za YHWH-inu isključivu uporabu (BDB 871). To označava englesku zamisao “svet”. YHWH je odvojen od čovječanstva Svojom prirodom (vječni ne-stvoreni Duh) i Svojom naravi (moralno savršenstvo). On je mjerilo po kojem je sve ostalo mjereno i suđeno. On je transcendentan, Sveti Bog, Sve Sveti [Holy Other].

Bog je ljude stvorio za zajedništvo, ali Pad je (Post 3) prouzročio prepreke u odnosu i moralu između Svetoga Boga i grješnoga čovječanstva. Bog je odabrao obnoviti Svoje svjesno Stvorenje; stoga, On poziva Svoj narod da bude “svet” (usp. Lev. 11:44; 19:2; 20:7.26; 21:8). Međusobnim odnosom vjere s YHWH-om Njegov narod postaje svet svojim zavjetnim položajem u Njemu, ali isto je tako pozvan živjeti svete živote (usp. Mt 5:48).

Ovo sveto življenje moguće je zato jer su vjernici potpuno prihvaćeni i oprosteno im je kroz Isusov život i djelo te prisutnost Svetoga Duha u njihovim mislima i srcima. Ovo postavlja paradoksalno stanje:

1. postajanje svetim zbog Kristove pripisane pravednosti
2. pozvan živjeti sveto zbog prisutnosti Duha.

Vjernici su “sveti” (*hagioi*) zbog:

1. volje Svetoga Boga (Oca, usp. Iv 6:29.40)
2. djela Svetoga Sina (Isusa, usp. II. Kor 5:21)
3. prebivajuće prisutnosti Svetoga Duha (usp. 8:9-11).

NZ uvijek upućuje na svete u MNOŽINI (osim jednom u Filipljanima 4:21, ali čak i tada okvir to čini MNOŽINOM). Biti spašen znači biti dijelom obitelji, Tijela [Kristova – op.prev.], građevine! Biblijska vjera započinje osobnim prihvaćanjem, ali ishodi u združeno zajedništvo. Svaki od nas je darovan (usp. I. Kor 12:11) za zdravlje, rast, i dobrobit Tijela Kristova – Crkve (usp. I. Kor 12:7). Mi smo spašeni kako bismo služili! Svetost je osobina obitelji!

5:9-10 Postoji značajna različnost grčkoga rukopisa povezana sa ZAMJENICOM “nas”. NKJV ima ZAMJENICU “nas” u stihu 9: “iskupio si nas za Boga”, i u stihu 10: “i učinio si nas kraljevima i svećenicima našem Bogu”. Većina suvremenih prijevoda (NASB, NRSV, TEV, NJB) ispušta “nas” u oba stiha. Ako je “nas” prisutno u oba stiha onda Isusova žrtvena smrt uključuje dvadeset-četiri starješine koji izgleda moraju biti anđeoska bića. Nigdje u Bibliji Isusova smrt nije povezana s anđeoskim iskupljenjem. Isto tako, prisutnost “njih” (*autous*) u stihu 10 gramatički isključuje mogućnost da “nas” bude izvorno. Četvrto izdanje *The United Bible Society* ocjenjuje ispuštanje dviju ZAMJENICA u MNOŽINI kao “izvjesno”.

5:9 “I oni pjevaše novu pjesmu” U SZ-u postoji mnogo smjerenja na novu pjesmu (usp. Ps 33:3; 40:3; 98:1; 144:9; 149:1 i Iz 42:10). Pri svakome važnome događaju u SZ-u, Božji je narod bio ohrabren pjevati novu pjesmu hvaleći Božju djelatnost. Ovo je konačna Pjesma o Božjemu otkrivanju Sâmoga Sebe u Mesiji i iskupiteljskome djelu Mesije u korist svih vjernika (usp. stihove 9.12.13; 14:3).

Naglasak na “nove” stvari osobitost je Novoga doba u Knjizi proroka Izaije 42 – 66:

1. “nove stvari”, 42:9
2. “nova pjesma”, 42:10
3. “činiti nešto novo”, 43:19
4. “nove stvari”, 48:6
5. “novo ime”, 62:6
6. “nova nebesa i nova zemlja”, 65:17; 66:22.

U Knjizi Otkrivenja postoje također mnogo “novih stvari”:

1. “novi Jeruzalem”, 3:12; 21:2
2. “novo ime”, 2:17; 3:12
3. “nova pjesma”, 5:9.10.12.13; 14:3
4. “novo nebo i nova zemlja”, 21:1.

▣ **“Dostojan si Ti uzeti knjigu i slomiti njene pečate”** Ova nova Pjesma (stihovi 9-10) peterostruki je opis Janjetove dostojnosti:

1. nadomjesna smrt (usp. 5:6.9.12; 13:8; I. Pt 1:18-19)
2. plaćena cijena iskupljenja (usp. 5:9; 14:3-4; Mk 10:45; I. Kor 6:19-20; 7:23; I. Tim 2:6)
3. otkupljeni ljudi iz svakoga naroda (usp. 5:9; 7:9; 14:6)
4. učiniti vjernike kraljevstvom svećeništva (usp. 1:6; 5:10)
5. oni će kraljevati s Njim (usp. 3:21; 5:10; 20:4).

▣ **“iz svakoga plemena i jezika i puka i naroda”** Ovo je ponavljajuća metafora općenitosti (usp. 7:9; 11:9; 13:7; 14:6). To može biti smjernje na Knjigu proroka Daniela 3:4.7.

▣ **“i kupio si za Boga sa Svojom krv”** Ovo je zasigurno upućivanje na zamjensko pomirenje Božjega Janjeta. Ta zamisao Isusa kao žrtve za grijeh središte je Knjige Otkrivenja (usp. 1:5; 5:9.12; 7:14; 12:11; 13:8; 14:4; 15:3; 19:7; 21:9.23; 22:3) i također u čitavome NZ-u (usp. Mt 20:28; 26:28; Mk 10:45; Rim 3:24-25; I. Kor 6:20; 7:23; II. Kor 5:21; Gal 3:13; 4:5; Ef 1:7; Fil 2:8; I. Tim 2:6; Tit 2:14; Heb 9:28; i I. Pt 1:18-10).

POSEBNA TEMA: OTKUPNINA/ISKUPLJENJE

I. STARI ZAVJET

A. Postoje prvenstveno dva hebrejska zakonska pojma koja izražavaju ovu zamisao:

1. *Ga'al* (BDB 145, I), koji u osnovi znači “biti slobodan od plaćanja cijene”. Oblik pojma *go'el* dodaje zamisli osobnoga posrednika, uobičajeno člana obitelji (tj. srodnika iskupitelja). Ovaj kulturološki vid prava da se natrag otkupe predmeti, životinje, zemlja (usp. Lev 25; 27), ili rođaci (usp. Ruta 4:14; Iz 29:22) teološki je prenijeto na YHWH-ino oslobođenje Izraela iz Egipta (usp. Izl 6:6; 15:13; Ps 74:2; 77:15; Jer 31:11). On postaje “Iskupitelj” (usp. Job 19:25; Ps 19:14; 78:35; Izr 23:11; Iz 41:14; 43:14; 44:6.24; 47:4; 48:17; 49:7.26; 54:5.8; 59:20; 60:16; 63:16; Jer 50:34).
2. *Padah* (BDB 804), što u osnovi znači “osloboditi” ili “spasiti”:
 - a. iskupljenje prvorodca (Izl 13:13.14 i Br 18:15-17)
 - b. fizičko iskupljenje suprotstavljeno je duhovnome iskupljenju (Ps 49:7.8.15)
 - c. YHWH će iskupiti Izraela od njegova grijeha i pobune (Ps 130:7-8).

B. Teološka zamisao uključuje nekoliko povezanih stavaka:

1. postoji potreba, ropstvo, gubitak, kazna zatvora:
 - a. fizičko
 - b. društveno
 - c. duhovno (usp. Ps 130:8)
2. cijena mora biti plaćena za slobodu, odrješenje, i obnovu:
 - a. naroda Izraela (usp. Pnz 7:8)
 - b. pojedinca (usp. Job 19:25-27; 33:28)
3. netko mora djelovati kao posrednik i dobrotvor. U *gaal* taj jedan je uobičajeno član obitelji ili bliski rođak (tj. *go'el*, BDB 145)
4. YHWH često Sâm Sebe opisuje u obiteljskim pojmovima:
 - a. Otac
 - b. Suprug
 - c. Bliski rođak Iskupitelj/Osvetnik.

Iskupljenje je bilo osigurano osobnim posredovanjem YHWH; cijena je bila plaćena, i iskupljenje ostvareno!

II. NOVI ZAVJET

A. Postoji nekoliko pojmova korištenih za prijenos teološke zamisli:

1. *Agorazō* (usp. I. Kor 6:20; 7:23; II. Pt 2:1; Otk 5:9; 14:3-4). Ovo je trgovački pojam koji odražava plaćenu cijenu za nešto. Mi smo krvlju-kupljeni ljudi koji ne nadziru svoje vlastite živote. Mi pripadamo Kristu.
2. *Exagorazō* (usp. Gal 3:13; 4:5; Ef 5:16; Kol 4:5). Ovo je također trgovački pojam. On odražava Isusovu nadomjesnu smrt za našu korist. Isus je podnio “prokletstvo” temeljeno na izvedbi zakona

- (tj. Mojsijev Zakon, usp. Ef 2:14-16; Kol 2:14), što grješno čovječanstvo ne može ispuniti. On je podnio prokletstvo (usp. Pnz 21:23) za sve nas (usp. Mk 10:45; II. Kor 5:21)! U Isusu, Božja pravda i ljubav spojeni su u potpuni oprost, prihvaćanje, i pristup!
3. *Luō*, “osloboditi”:
 - a. *Lutron*, “cijena plaćena” (usp. Mt 20:28; Mk 10:45). Ovo su snažne riječi iz vlastitih Isusovih usta vezano na svrhu Njegova dolaska, da bude Spasitelj svijeta plaćanjem duga za grijeh kojeg On nije dugovao (usp. Iv 1:29)
 - b. *Lutroō*, “odriješiti”:
 - (1) iskupiti Izraela (Lk 24:21)
 - (2) dati Sâmog Sebe za iskupljenje i očišćenje naroda (Tit 2:14)
 - (3) biti bezgrješni nadomjestak (I. Pt 1:18-19)
 - c. *Lutrōsis*, “iskupljenje”, “oslobođenje”, ili “odriješenje”:
 - (1) Zaharijino proročanstvo o Isusu, Evanđelje po Luki 1:68
 - (2) Anina molitva Bogu za Isusa, Evanđelje po Luki 2:38
 - (3) Isusovo bolje, jednom ponuđeno žrtvovanje, Poslanica Hebrejima 9:12.
 4. *Apolytrōsis*:
 - a. iskupljenje kod Drugoga dolaska (usp. Djela 3:19-21):
 - (1) Evanđelje po Luki 21:28
 - (2) Poslanica Rimljanima 8:23
 - (3) Poslanica Efežanima 1:14; 4:30
 - (4) Poslanica Hebrejima 9:15
 - b. iskupljenje u Kristovoj smrti:
 - (1) Poslanica Rimljanima 3:24
 - (2) I. Poslanica Korinćanima 1:30
 - (3) Poslanica Efežanima 1:7
 - (4) Poslanica Kološanima 1:14.
 5. *Antilytron* (usp. I. Tim 2:6). Ovo je ključni tekst (kao što je Tit 2:14) koji povezuje Isusovu nadomjesnu smrt na križu. On je jedna i jedina prihvatljiva žrtva, jedan koji je umro za “sve” (usp. Iv 1:29; 3:16-17; 4:42; I. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; II. Pt 3:9; I. Iv 2:2; 4:14).
- B. Teološka zamisao u NZ-u
1. Čovječanstvo je zarobljeno u grijeh (usp. Iv 8:34; Rim 3:10-18; 6:23).
 2. Robovanje čovječanstva grijehu bilo je otkriveno SZ-nim Mojsijevim Zakonom (usp. Gal 3) i Isusovom Propovijedi na gori (usp. Mt 5 - 7). Ljudska činidba postala je smrtna osuda (usp. Kol 2:14).
 3. Isus, bezgrješno janje Božje, došao je i umro umjesto nas (usp. Iv 1:29; II. Kor 5:21). Mi smo očišćeni od grijeha kako bismo mogli služiti Bogu (usp. Rim 6).
 4. Suzvučjem su obojica i YHWH i Isus “bliski srodnik” koji djeluju na našu korist. Ovo nastavlja obiteljske metafore (tj. otac, suprug, sin, brat, bliski srodnik).
 5. Iskupljenje nije bila cijena plaćena Sotoni (tj. srednjovjekovna teologija), nego pomirenje Božje riječi i Božje pravde s Božjom ljubavlju i potpuno pribavljenje u Kristu. Na križu mir je bio obnovljen, pobuna ljudi oprostena, slika Božja u čovječanstvu sad je opet u potpunosti djelotvorna u prisnome zajedništvu!
 6. Ipak postoji još uvijek budući vid iskupljenja (usp. Rim 8:23; Ef 1:14; 4:30), koji uključuje uskrsnuće naših tijela i osobnu prisnost s Trojedinim Bogom. Naša uskrsla tijela bit će kao Njegovo (usp. I. Iv 3:2). On je imao fizičko tijelo, ali s posebno dimenzijskim vidom. Teško je odrediti paradoks I. Poslanice Korinćanima 15:12-19 s I. Poslanicom Korinćanima 15:35-58. Očito postoji fizičko, zemaljsko tijelo, i postojat će nebesko, duhovno tijelo. Isus je imao oba!

5:10 “učinio njih da budu kraljevstvo i svećenici” Ovo je smjerenje na Knjigu Izlaska 19:6 i Knjigu proroka Izaije 61:6. Ta je terminologija sada upotrijebljena za Crkvu, novo Veliko poslanje Božjega naroda (usp. Otk 1:6; 20:6; I. Pt 2:5.9). Vidjeti bilješku u 1:6.

▣ **“oni će kraljevati nad zemljom”** Neki prevoditelji vide ovo u budućem vremenu a neki to vide kao sadašnja stvarnost. Postoji različnost grčkoga rukopisa između BUDUĆEGA VREMENA u MSS ⚭, P i SADAŠNJEGA VREMENA u MS A

(Alexandrinus). Ako je to u SADAŠNJEMU vremenu onda je to slično Poslanici Rimljanima 5:17 i Efežanima 2:6. Ako je BUDUĆE ono se moguće bavi s kraljevanjem Božjega naroda s Kristom (usp. Mt 19:28; Lk 22:30; I. Kor 4:8; II. Tim 2:12; Otk 3:21; 5:10). Čak je ova buduća Kraljevina viđena na dva načina:

1. u Knjizi Otkrivenja 20:4 i 6 ona izgleda upućuje na Tisućgodišnju kraljevinu [Milenij]
2. u Knjizi Otkrivenja 22:5 ona izgleda upućuje na Vječnu kraljevinu (usp. Ps 145:13; Iz 9:7; Dn 2:44; 7:14.18.27)
3. moguće je Milenij simbol vječnosti.

UBS⁴ daje budućemu glagolskome vremenu "A" ocjenu (izvjesno).

POSEBNA TEMA: KRALJEVANJE U KRALJEVSTVU BOŽJEM

Zamisao kraljevanja s Kristom dio je šire teološke skupine nazvane "Kraljevstvo Božje". To je prijenos iz SZ-ne zamisli Boga kao istinskoga Kralja Izraela (usp. I. Sam 8:7). On je simbolički kraljevao (I. Sam 8:7; 10:17-19) kroz potomka plemena Jude (usp. Post 49:10) i obitelj Jišaja (usp. II. Sam 7).

Isus je obećano ispunjenje SZ-nog proročanstva glede Mesije. On je ustoličio Kraljevstvo Božje sa Svojim utjelovljenjem u Betlehemu. Kraljevstvo Božje postalo je središnji stup Isusova propovijedanja. Kraljevstvo je u potpunosti došlo u Njemu (usp. Mt 10:7; 11:12; 12:28; Mk 1:15; Lk 10:9.11; 11:20; 16:16; 17:20-21).

Doduše, Kraljevstvo je bilo i budućnost (eshatološki). Ono je bilo prisutno ali ne dovršeno (usp. Mt 6:10; 8:11; 16:28; 22:1-14; 26:29; Lk 9:27; 11:2; 13:29; 14:10-24; 22:16.18). Prvi puta Isus je došao kao Pateći sluga (usp. Iz 52:13 – 53:12), kao ponizan (usp. Zah 9:9) ali On će se vratiti kao Kralj kraljeva (usp. Mt 2:2; 21:5; 27:11-14). Zamisao "kraljevanja" zasigurno je dio ove teologije "kraljevstva". Bog je dao kraljevstvo Isusovim sljedbenicima (vidi Lk 12:32).

Zamisao kraljevanja s Kristom ima nekoliko vidova i pitanja.

1. Upućuju li odlomci koji tvrde da je Bog dao vjernicima "kraljevstvo" po Kristu na "kraljevanje" (usp. Mt 5:3.10; Lk 12:32)?
2. Upućuje li židovski okvir Isusovih riječi prvotnim učenicima u prvome stoljeću na sve vjernike (usp. Mt 19:28; Lk 22:28-30)?
3. Proturječi li ili dopunjuje li Pavlov naglasak na kraljevanje u ovome životu sada gornje tekstove (usp. Rim 5:17; I. Kor 4:8)?
4. Kako su povezani trpljenje i kraljevanje (usp. Rim 8:17; II. Tim 2:11-12; I. Pt 4:13; Otk 1:9)?
5. Opetovana tema Knjige Otkrivenja jeste dijeljenje proslavljene Kristove kraljevine, ali ta kraljevina je:
 - a. zemaljska, 5:10
 - b. tisućgodišnja, 20:5.6
 - c. vječna, 2:26; 3:21; 22:5 i Knjiga proroka Daniela 7:14.18.27.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 5:11-14

¹¹Onda pogledah, i čuh glas mnogih anđela ukolo prijestolja i živih bića i starješina; i broj njihov bijaše milijarda milijardi, i tisuće tisuća, ¹²govoreći s jakim glasom: "Dostojno je Janje koje bijaše zaklano primiti silu i bogatstva i mudrost i moć i čast i slavu i blagoslov." ¹³I svako stvorenje što je u nebu i na zemlji i pod zemljom i na moru, i sve stvoreno u njima, ja čuh govoreći: "Onome koji sjedi na prijestolju, i Janjetu, pripada blagoslov i čast i slava i vlast zauvijek i uvijek." ¹⁴I četiri živa bića nastaviše govoreći: Amen." I starješine padoše i štovahu.

5:11 "mnogih anđela" Ovaj stih popisuje tri skupine anđela: (1) mnogo anđela (tisuće tisuća); (2) živa Bića (četiri); ili (3) starješine (dvadeset-četiri).

▣ **"broj njihov bijaše milijarda milijardi, i tisuće tisuća"** Ovo je izgleda smjerenje na nebeski Sud Knjige proroka Daniela 7:10 (vidjeti bilješku u 5:1).

5:12 "Janje koje bijaše zaklano primiti silu" Ovo je potvrda Sina od andeoskih bića. "Bijaše zaklano" je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA (usp. 5:6; 13:8), što podrazumijeva "zaklano u prošlosti" s oznakama i učinkom ostajanja pogubljenja. Kad ćemo vidjeti Isusa On će još uvijek imati znakove raspeća. Oni su postali Njegovo obilježje časti! Zamisao križa podrazumijevana je i središnja u Knjizi Otkrivenja. Vidjeti bilješku u 5:9.

U ovome je stihu pripisano sedam osobina Janjetu prema andeoskim staležima:

1. sila

2. bogatstvo
3. mudrost
4. moć
5. čast
6. slava
7. blagoslov.

Ove osobine mogu doći iz I. Knjige Ljetopisa 29:10-12, što također može biti SZ-ni izvor za liturgijski zaključak Gospodinove molitve u Evanđelju po Mateju prema predaji u grčkome rukopisu.

The NASB Study Bible (str. 1855) dodaje bilješku da su Božje osobine započele s tri u 4:11, onda četiri u 5:13, i konačno sedam u 5:12 te 7:12. Zapamtite apokaliptička književnost visoko je građeni žanr koja koristi simboličke brojeve često.

5:13 Svo svjesno ljudsko Stvorenje (najveći mogući ljudski zbor), ljudi (i živi i mrtvi) u stihu 13 blagoslivljaju Oca i Sina s četverostrukim blagoslovom (usp. stih 14; Ps 103:19-20; Fil 2:8-11) a anđeoski staleži (četiri živa Bića i dvadeset-četiri starješine) oko prijestolja potvrđujući blagoslov (usp. stih 14).

5:14 “Amen” Ovo je potvrda iz anđeoskoga prijestolja (četiri živa Bića). Vidjeti Posebnu temu u 1:6.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Kako se poglavlja 4 i 5 uklapaju u sveobuhvatnu svrhu Knjige?
2. Koji je književni žanr poglavlja 4 i 5?
3. Iz kojih izvora Ivan povlači svoju sliku?
4. Tko su starješine?
5. Jesu li Bića opisana u 4:7-10 kerubini ili serafini?
6. Popišite SZ-ne naslove Mesije koji su nađeni u poglavlju 5.
7. Popišite peterostruki opis dostojnosti Mesije nađenog u 5:9 i 10.

OTKRIVENJE 6:1 - 7:17

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
pečati	prvi pečat: Osvajač	otvaranje prvih šest pečata	pečati	Janje lomi sedam pečata
6:1-2	6:1-2	6:1-2	6:1-2	6:1-2
	drugi pečat: sukob na Zemlji			
6:3-4	6:3-4	6:3-4	6:3-4	6:3-4
	treći pečat: oskudica na Zemlji			
6:5-6	6:5-6	6:5-6	6:5-6	6:5-6
	četvrti pečat: veliko širenje smrti na Zemlji			
6:7-8	6:7-8	6:7-8	6:7-8	6:7-8
	peti pečat: jauk mučenika			
6:9-11	6:9-11	6:9-11	6:9-11	6:9-11
	šesti pečat: kozmički poremećaji			
6:12-17	6:12-17	6:12-17	6:12-17	6:12-17
144.000 od Izraela zapečaćeno	zapečaćeni od Izraela	kratko međuvrijeme	144.000 ljudi od Izraela	Božje sluge bit će očuvane
7:1-8	7:1-8	7:1-8	7:1-8	7:1-8
mnoštvo iz svakoga naroda	mnoštvo iz velike nevolje		ogromna svjetina	nagrađivanje svetih
7:9-12	7:9-17	7:9-12	7:9-12	7:9-12
7:13-17		7:13-17	7:13 7:14a 7:14b-17	7:13-17

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak

3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Ovaj se dio okvirno odnosi na poglavlja 4 i 5. Poglavlja 4 i 5 opisuju događaje u Nebu, dok 6:1 - 8:1 opisuje širenje Božjih osuda na Zemlju. Ustvari, 4:1 - 16:21 oblikuje jednu književnu jedinicu.
- B. Određenje prvoga jahača (usp. stih 2) je teško, ali pretpostavljajući kako je to simbol zla, četiri su jahača simbolička za proganjanja vjernika suočenih s palim, neprijateljskim svijetom (usp. Mt:6-7). Pojam “nevolja” (*thlipsis*) koristi se dosljedno i isključivo o proganjanju kršćana od nevjernika. Šesti pečat započet u stihu 12 opisuje Božji gnjev nad nevjernicima. Vjernici su izuzeti od gnjeva (*orgē*, usp. stih 16) Božjega, ali oni se suočavaju s proganjanjem i bjesnilom nevjerničkoga svijeta.
- C. Postoje tri glavne poteškoće tumačenja u ovome dijelu:
 1. kako se pečati, trube, i čaše odnose jedno prema drugome u povijesti
 2. tko su 144.000 iz 7:4 i kako se oni odnose prema drugoj skupini spomenutoj u 7:9
 3. na koje razdoblje nevolje i koju vrstu nevolje skupina u 7:14 upućuje.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:1-2

¹Onda vidjeh kad Janje slomi jedan od sedam pečata, i ja čuh jedno od četiri živa bića kako govori s glasom groma: “Dodi.” ²Ja pogledah, i gle, bijeli konj, i onaj koji sjede na njega imaše luk; i kruna bijaše dana njemu, i on iziđe osvajati i osvojiti.

6:1 “kad Janje slomi jedan od sedam pečata” Ovaj stih pokazuje vezu između poglavlja 5 i 6. Ovi su pečati bili slomljeni prije negoli je knjiga čitana, tako mnogi tumači imaju pretpostavku kako su oni predstavnici poteškoća što se pojavljuju u svakome dobu (usp. Mt 24:6-12). Međutim, zbog porasta jačine osuda, neki vide ovo kao izravnu pripremu za kraj doba. Ovdje postoji napetost tumačenja između Kraljevstva kao SADAŠNJOST i BUDUĆNOST. Postoji isprepletenost u NZ-u između “skoro” i “ne još”. Knjiga Otkrivenja sama po sebi slikovito prikazuje ovu napetost. Ona je bila pisana za proganjene vjernike prvoga stoljeća (i svakoga stoljeća) a ipak proročki naslovljena zadnjemu naraštaju vjernika. Nevolje su zajedničke u svakome dobu!

Sedmi pečat je sedam truba a sedma truba je sedam čaša. Kao što je bilo zabilježeno, svaka je još jača negoli ona prethodna. Prve dvije iskupiteljske su u svrsi. One u osnovi pokazuju kako je Božja osuda samo zbog nevjernika koji se ne žele pokajati, tako zadnji ciklus (tj. čaše) nema mogućnost za pokajanje, jedino za osudu! Ali meni izgleda kako šesti pečat i šesta truba opisuju kraj doba. Prema tome, one su istodobne u prirodi i nisu kronološki uzastopne.

Jedan Drugi dolazak raspravljan je tri puta, na kraju pečata (usp. 6:12-17) i truba (usp. 11:15-18), a ne samo na kraju čaša u 16:17-21 te ponovno u poglavlju 19:11-21. Ovo je gradbeni uzorak Knjige. To je apokaliptička drama u nekoliko činova! Vidjeti Uvod u Knjigu Otkrivenja, C.

▣ **“jedno od četiri živa bića kako govori s glasom groma”** Četiri živa Bića, kao starješine, stupnjevi su anđeoskoga stvorenja. Ovaj glas, nalik gromu, također je spomenut u 14:2 i 19:6.

▣ **“Dodi”** Ovaj pojam znači ili “doći” ili “ići naprijed”. Tekst drevnoga grčkog uncijalnog rukopisa Sinaiticus (Ⲛ) dodaje “i vidi” (usp. KJV, NKJV, što bi moglo uputiti na Ivana), ali Alexandrinus (A) ima jedino “dodi” (što bi moglo uputiti na četiri konja). UBS⁴ daje ovome kraćem obliku “B” ocjenu (gotovo izvjesno). U okviru ova zapovijed (PRESENT IMPERATIVA) ne upućuje na Ivana ili Crkvu, nego na četiri konjanika (usp. 6:3.5.7).

6:2 “Ja pogledah, i gle, bijeli konj” Ovaj je okvir smjeranje na Knjigu proroka Zaharije 1:8 (četiri konja) i 6:1-8 (četiri kočije). Postojalo je mnogo raspre o identitetu ovih konjanika. Tumačenja imaju raspon sve od Isusa (Irenej) do Antikrista. S

takvom vrstom zbrke, dogmatizam je neprikladan. Neki vjeruju kako to upućuje na Krista zbog sličnoga opisa nađenog u 19:11-21, ali jedina sličnost izgleda da je u boji konja. Drugi to vide kao upućivanje na širenje Evanđelja. Ovo je zato tako jer oni ova poglavlja vide kao uspoređivanje konačnoga govora na Maslinskoj gori u Evanđelju po Mateju 24; Marku 13, i Luki 21. Dakle, ovo je pretpostavljeno da bude referenca na Evanđelje po Mateju 24:14 i Marku 13:10.

Čak je bilo predloženo, temeljeno na Knjizi proroka Ezekijela 39, kako ovo upućuje na Goga koji vodi svoje trupe protiv Božjega naroda. To bi moglo simbolizirati kraj Antikrista (usp. II. Sol 2). Uvelike je neuobičajeno da neki anđeo može zapovjediti Isusu da dođe. Iako Isus nosi krunu u poglavljima 6 i 19, grčke riječi za opis ovih kruna su različite. Tamo, Isus je nazvan “vjerni i istiniti”, ali ne ovdje. Osvajanje jahača uopće nije opisano. Jahač je opisan kao onaj koji ima luk u poglavlju 6, ali u poglavlju 19, Krist ima mač s dvije oštrice u Svojim ustima, prema tome, sličnost je uvelike zakrivena različitostima. Ovo jednostavno može biti jedna od pošasti SZ-a. Ove pošasti, koje su smjeranje na Levitski zakonik 26 i Knjigu proroka Ezekijela 14:21, sročene su u stihu 8. Bijelo nije bio samo simbol u boji za pravednost, nego i rimski simbol vojne pobjede. Rimski vojskovođe koji su bili pobjednici u bitci vozili su se u kočiji kroz ulice Rima vučenoj s četiri bijela konja.

▣ **“i onaj koji sjede na njega imaše luk”** Luk je bio oružje odabrano od zastrašujućih postavljenih strijelaca horda Parta (koji su jahali na bijelim konjima). Luk je često bio korišten u SZ-u za opis YHWH kao Ratnika (usp. Ps 45:4-5; Iz 41:2; 49:2-3; Hab 3:9; Zah 9:13 i moguće Post 9:13). Postoje i primjeri YHWH-ina suđenja drugih naroda u metafori Njegova lomljenja njihova luka (usp. Ps 46:9; Jer 51:56 i Hoš 1:5).

▣ **“i kruna bijaše dana njemu”** Ovo je “*stephanos*” kruna, u značenju pobjedničke krune, dok ona Kristova spomenuta u 19:11 je “*diadema*”, kraljevska kruna.

▣ **“on izade osvajati i osvojiti”** Simboli u stihu 1 jesu simboli rata i osvajanja. Zbog prvoga i drugoga konjanika opisanih sa sličnim svrhama, neki ovoga prvog vide kao osvajački rat a drugog kao građanski rat. To je nagađanje, ali dva su konja nekako usporedna.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:3-4

³Kad On slomi drugi pečat, ja čuh drugo živo biće kako govori: “Dodi.” ⁴I drugi, crveni konj, izade; i onome koji sjede na njemu, bijaše dozvoljeno uzeti mir sa zemlje, i da ljudi mogu ubiti jedan drugoga; i veliki mač bijaše dat njemu.

6:4 “drugi, crveni konj” Ovo je smjeranje na neku vrstu vojnoga krvoprolića.

▣ **“veliki mač bijaše dat njemu”** Ovo je bio mali rimski mač nazvan “*machaira*”. Bio je nošen na opasaču rimskih vojnika i korišten za smrtnu kaznu rimskih građana (usp. Rim 13:4). Izričaj “ljudi mogu ubiti jedan drugoga” je zanimljiv jer u SZ-u ovo je jedno od YHWH-inih sredstava korištenih za poraz neprijatelja Njegova naroda (usp. Suci 7:22; I. Sam 14:20; II. Ljet 20:22).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:5-6

⁵Kad On slomi treći pečat, ja čuh treće živo biće kako govori: “Dodi.” Ja pogledah, i gle, crni konj; i onome koji sjede na njega imaše vagu u svojoj ruci. ⁶I ja čuh nešto kao glas u središtu četiri živa bića kako govori: “Kvart pšenice za denar, i tri kvarta ječma za denar; i nemoj činiti štete ulju i vinu.”

6:5 “Ja pogledah, i gle, crni konj” Ovo je simbol nestašice (usp. Mt 24:7) koja slijedi rat.

6:6 “Kvart pšenice za denar” Denar je bio dnevna plaća za vojnika ili radnika (usp. Mt 20:2). Od Herodota učimo da bi to opskrbilo uobičajenu količinu hrane potrebnu za jednoga čovjeka za jedan dan. Ovo pokazuje težinu nestašice: kako čovjek može raditi čitav dan i imati dovoljno hrane samo za sebe.

POSEBNA TEMA: KOVANI NOVCI U UPORABI U PALESTINI U ISUSOVIM DANIMA

- I. Bakreni kovani novci
 - A. *cherma* – mala vrijednost (usp. Iv 2:15)
 - B. *chalchos* – mala vrijednost (usp. Mt 10:9; Mk 12:41)

- C. *assarion* – rimski bakreni novac vrijedan oko 1/16 *dēnariusa* (usp. Mt 10:29)
 - D. *kodrantes* – rimski bakreni novac vrijedan 1/64 *dēnariusa* (usp. Mt 5:26)
 - E. *lepton* (lepta) – židovski bakreni novac vrijedan oko 1/128 *dēnariusa* (usp. Mk 12:42; Lk 21:2)
 - F. *quadrans/farthing* – rimski bakreni kovani novac male vrijednosti
- II. Srebrni kovani novac
- A. *arguros* (“srebrni kovani novac”) – mnogo vrijedniji od bakrenog ili brončanoga kovanog novca (usp. Mt 10:9; 26:15)
 - B. *dēnarius* (denar) – rimski srebrni kovani novac vrijedan dnevne nadnice (usp. Mt 18:28; Mk 6:37)
 - C. *drachmē* (drahma) – grčki srebrni kovani novac jednak u vrijednosti *dēnariusa* (usp. Lk 15:9)
 - D. *di-drachmon* – dvostruka *drahma* (*drachmas*) istovrijedna kao ½ židovskoga šekela (usp. Mt 17:24)
 - E. *statēr* (stater) – srebrni kovani novac vrijedan oko četiri *dēnarii* (denara) (usp. Mt 17:27)
- III. Zlatni kovani novac - *chrusos* (“zlatne kovanice”) – najvrjedniji kovani novac (usp. Mt 10:9)
- IV. Općeniti pojmovi za težinu kovina
- A. *minaa* – latinska *mina*, težina kovine istovrijedna kao 100 *dēnarii* (denara) (usp. Lk 19:13)
 - B. *talanton* (talent) – grčka jedinica za težinu (usp. Mt 18:24; 25:15.16.20.24.25.28):
 1. srebro vrijedno 6.000 *dēnarii* (denara)
 2. zlato vrijedno 180.000 *dēnarii* (denara)
 - C. *sheqel* (šekel) – židovska SZ-na težina srebra (usp. Post 23:15; 37:28; Izl 21:32):
 1. *pīm* – ⅔ šekela
 2. *beka* – ½ šekela
 3. *gerah* – 1/20 šekela
 Veće jedinice
 1. *maneh* – 50 šekela
 2. *kikkar* – 3.000 šekela

▣ “**tri kvarta ječma za denar**” Ječam je bio glavna hrana za siromašne. Ova grčka riječ “kvarta” je “*choinix*” i jednakovrijedan je za oko 1,92 pinte [pinta: 0,47 litara – op.prev.].

▣ “**i nemoj činiti štete ulju i vinu**” Začuđujuće je koliko postoji tumačenja o ovoj pojedinosti. Mnogi su pokušali ići unatrag do hramskoga svitka iz Svitaka s Mrtvoga mora kako bi našli neko smjernje na židovsko žrtvovanje. Ulje i vino bili su glavna hrana ljudi Mediterana. Činjenica kako to nije povreda pokazuje ograničenu oskudicu. Ovo ograničenje može također biti viđeno u stihu 8. Bog ograničava Svoju osudu tako da će nevjernici imati vremena za pokajanje (usp. 16:9). Također je moguće kako su oboje od ovih bili korišteni za medicinske svrhe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:7-8

⁷Kad Janje slomi četvrti pečat, ja čuh glas četiri živa bića kako govori: “Dodi.” ⁸Ja pogledah, i gle, sivi konj; i onaj koji sjede na njega imaše ime Smrt; i Had ga bijaše pratio. Vlast bijaše dana njima nad četvrtinom zemlje, da ubiju s mačem i s glađu i s kugom i divljim zvijerima zemlje.

6:8

NASB	“sivi konj”
NKJV	“blijedi konj”
NRSV	“blijedo zeleni konj”
TEV	“blijedo-obojeni konj”
NJB	“smrtni konj”

Pojam “blijedi” upućivao je na žućkasto-zelenu ili žućkasto-blijedu boju. U engleskome dobili smo riječ “klor” iz ove grčke riječi. To je moguće bila boja mrtvoga tijela. Zbog popisa načina smrti u stihu 8, ovo može upućivati na one ubijene ili pojedene od divljih životinja, što je bila jedno od SZ-nih prokletstava (usp. Lev 26:22; Jer 15:3; Ez 5:17; 14:21).

▣ “**onaj koji sjede na njega imaše ime Smrt; i Had ga bijaše pratio**” Ovo je SZ-no smjernje na Izreke 5:5 ili Knjigu proroka Hošee 13:14. To je personifikacija pojmova za prestanak fizičkoga života. Ova su dva pojma upotrijebljena zajedno tri puta u Knjizi Otkrivenja (usp. 1:18; 20:13-14).

Pojam “*Had(es)*” istoznačan je SZ-nome pojmu “*Šeol*”, što je značilo “mjesto držanja mrtvih”. Vidjeti Posebnu temu: Gdje su mrtvi? u 1:18.

▣ **“Vlast bijaše dana njima nad četvrtinom zemlje”** Zabilježite ZAMJENICA “njima” upućuje na sva četiri konja i njihove jahače. Postoji pojačavanje osude u trubama (tj. jedna trećina, usp. 8:7.8.10.12); postoji potpuno uništenje u čašama (usp. 16:1-21). Ovi su dijelovi književna podjela za pokaz kako su Božje osude imale iskupiteljsku svrhu (usp. 9:20-21; 14:7; 16:9.11), ali palo, pobunjeničko, otvrdnulo čovječanstvo neće se odazvati (iako se nekolicina može, usp. 11:13).

▣ **“da ubiju s”** Ova četiri konjanika predstavljaju SZ-ne osude temeljem Saveza (usp. Lev 26:21-26; Jer 15:2-3; 24:10; 27:8; 29:17-18; 32:24.36; 34:17; Ez 5:12.17; 14:21; Am 4:6-10). Pojam za “mač” različit je od stiha 4. Ovo upućuje na veliki mač za bitku, *hromphaita*. Sve četiri SZ-ne osude rata, gladi (oskudice), pošasti, i divljih životinja popisane su u Levitskome zakoniku 26:21-26 i Knjizi proroka Ezekielu 14:21. Te osude temeljem Saveza jasno su raspravljene u Ponovljenome zakonu 27 - 29. Zapamtite, izvorno njihova je svrha bila uzrokovati Izraelu da se pokaje i vrati YHWH-i. One djeluju u tome istome iskupiteljskom smislu ovdje (usp. 9:20-21; 11:13; 14:7; 16:9.11).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:9-11

⁹Kad Janje slomi peti pečat, ja vidjeh pod oltarom duše onih koji su bili poubijani zbog riječi Božje, i zbog svjedočanstva koje su oni održali; ¹⁰i oni vikahu s jakim glasom, govoreći: “Kako ćeš se dugo, o Gospodine, svet i istinit, Ti uzdržavati od suđenja i osvećivanja naše krvi na onima koji obitavaju na zemlji?” ¹¹I tamo bijaše dat svakome od njih bijeli ogrtač; i njima bijaše rečeno da oni trebaju počiniti još za kratko vrijeme, sve dok će broj od njihovih drugova slugu i njihove braće koji su morali biti pobijeni baš kao što oni bijahu, biti isto tako potpun.

6:9 “ja vidjeh pod oltarom” Postojalo je mnogo raspre kao o tome na koji oltar ovo upućuje. Pojam “oltar(om)” korišten je vrlo često u Knjizi Otkrivenja (usp. 8:3.5; 9:13; 11:1; 14:18; 16:7). Neki vjeruju kako to upućuje na žrtveni oltar spomenut u Levitskome zakoniku 4:7 te spomenut od Pavla u Poslanici Filipljanima 2:17, dok drugi vjeruju da je to kâdioni oltar u Svetome Mjestu Šatora (usp. 8:3-5) ili Hrama Knjige Otkrivenja 11:1. To je vjerojatno žrtveni oltar zbog:

1. rabini su vidjeli ovo kao mjesto velike časti
2. to upućuje na smrt (tj. krv) mučenika.

Netko može pitati: “Zašto su mučenici skupljeni pod oltarom?” Zapamtite da je u SZ-u “krv” bila simbol života (usp. Post 9:4; Lev 17:11.14). U žrtvenome sustavu Izraela krv nije bila smještena na rogovima žrtvenoga oltara, nego je izlivena podno žrtvenika (tj. Izl 29:12; Lev 4:7.18.25; 8:15; 9:9). Prema tome, život (tj. duše) pobijenih mučenika bile su podno oltara.

▣ **“duše onih koji su bili poubijani”** Ove su duše bestjelesne (između smrti i uskrsnuća) mučenih vjernika (usp. 13:15; 18:24; 20:4). To je iznenađujuće jer je to više grčka misao negoli hebrejska zamisao. Svi su kršćani pozvani biti mučenicima ako to okolnost zahtijeva (usp. 2:10.13; Mt 10:38-39; 16:24).

Izgleda postoji veza između onih ubijenih od četiri konjanika iz 6:1-8 i ovih mučenika!

▣

NASB	“zbog riječi Božje, i zbog svjedočanstva koje su oni održali”
NKJV	“za riječ Božju i za svjedočanstvo koje oni držahu”
NRSV	“za riječ Božju i za svjedočanstvo koje su oni dali”
TEV	“jer su oni navješćivali Božju riječ i bili vjerni u svome svjedočenju”
NJB	“na račun Riječi Božje, za svjedočenje za nju”

Ovaj je izričaj ponavljana tema u Knjizi Otkrivenja (usp. 1:9; 12:11.17; 19:10; 20:4). Vrlo je sličan u značenju izričaju “onome koji pobijedi” (usp. 2:6.11.17.26; 3:5.12.21). Ovi su bili pobijeni jer su bili djelatni kršćani.

6:10 “kako ćeš se dugo... Ti uzdržavati od suđenja i osvećivanja naše krvi” Mnogi komentatori vide ovo kao bivanje pod-kršćanina. To je vjerojatno zato jer ovi komentatori nikad nisu bili u žestokom progonstvu od samih nevjernika. Ovi ljudi ne pitaju za osvetu, nego za pravdu! To može biti smjernanje na Ponovljeni zakon 32:43 (usp. Otk 19:2). Ovaj zahtjev slijedi Pavlovo upozorenje u Poslanici Rimljanima 12:19.

▣ **“o Gospodine”** Ovaj pojam “Gospodin(e)” (*despotēs*) opisuje potpuni autoritet. Mi smo dobili engleski pojam “despot/tiranin/silnik” iz ove grčke riječi. Upotrijebljena je o YHWH-i u Evandelju po Luki 2:29 i Djelima apostolskim 4:24 te o Isusu u II. Petrovoj poslanici 2:1 i Judinoj poslanici stih 4.

▣ **“onima koji obitavaju na zemlji”** Ovo je vrlo uobičajeni izričaj u Knjizi Otkrivenja; on uvijek upućuje na nevjernike (usp. 3:10; 8:13; 11:10; 13:8.12.14; 17:2.8).

6:11 “tamo bijaše dat svakome od njih bijeli ogrtač” Ovo je metafora za “odmor”, “blaženstvo”, ili “pobjedu”. Neka teološka poteškoća uključena ovdje jeste kako može bestjelesna duša nositi dio odjeće. Budite pozorni o previše doslovnosti, posebice kad tumačite apokaliptičku dramu! Činjenica koju komentatori čak raspravljaju ovo pokazuje kako umnogome ne razumiju žanr Knjige! Ne gurajte pojedinosti u Knjigu Otkrivenja!

▣ **“sve dok će broj od njihovih drugova slugu i njihove braće koji su morali biti pobijeni baš kao što oni bijahu, biti isto tako potpun”** Jedna od glavnih istina ove Knjige jeste ta da je Bog u nadzoru svega (usp. stih 8), čak smrti kršćanskih mučenika! Sve od povijesti jeste u Božjoj ruci. Bog nije iznenađen ikojim događajima, ili ishodima. Ipak još uvijek postoji bol, patnja i nepravednost u ovome palom svijetu. Za dobru raspru o poteškoći zla vidjeti John W. Wenhamovu *The Goodness of God*.

Ova zamisao potpunoga broja mučenika (usp. I. Henokova 47:4) simbolički je način upućivanja na Božje znanje i naum za čovječanstvo. To je slično Pavlovoj zamisli “punine pogana” (usp. Rim 11:12.25) što upućuje na Božje znanje o svim poganima koji će biti spašeni.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 6:12-17

¹²Ja pogledah kad On slomi šesti pečat, i tamo bijaše veliki zemljotres; i sunce postade crno kao haljina od kostrijeti napravljena od dlake, i čitav mjesec postade kao krv; ¹³i nebeske zvijezde padahu na zemlju, kao što smokvino stablo baci svoje nezrele smokve kad se zatrese velikim vjetro. ¹⁴Nebo bijaše razdijeljeno odvojeno kao svitak kad se on razmota, i svaka planina i otok bijahu pomaknuti sa svojih mjesta. ¹⁵Tada kraljevi zemlje i velikaši i zapovjednici i bogataš i moćnik i svaki rob i slobodan čovjek skriše same sebe u pećine i među stijene planina; ¹⁶i oni rekoše planinama i stijenama: “Padnite na nas i skrijte nas od prisutnosti Onoga koji sjedi na prijestolju, i od gnjeva Janjeta; ¹⁷jer je velik dan njihova gnjeva došao, i tko je kadar opstati?”

6:12 “On slomi šesti pečat” Ovaj je stih židovski apokaliptički jezik za kraj doba (usp. Joel 2:30-31; 3:15-16; Iz 13:9.10; 34:4; Jer 4:23-28; Hag 2:6; Mt 24:29; i *The Assumption of Moses*, 10:5). Zabilježite sedam stavki u stihovima 12-14. Ovaj jezik korišten je u SZ-u za Gospodnji dan. Njegova uporaba ovdje u šestome pečatu i kasnije u šestoj trubi jeste jedan razlog, vjerujem, kako svaki od ovih nizova sedam završava s krajem doba, Drugim dolaskom Krista (usp. 6:12-17; 11:15-18; 14:14-20; 16:17-21; 19:11-21; 22:6-16). Knjiga Otkrivenja nije kronološki dosljedna. To je drama od sedam činova.

▣ **“tamo bijaše veliki zemljotres”** Postoje mnogi zemljotresi spomenuti u ovoj Knjizi (usp. 8:5; 11:13.19; 16:18). Zanimljivo je zabilježiti kako postoji sedam vidova za ovaj kraj vremena, apokaliptički događaj. Postoji isto tako sedam različitih skupina popisanih u stihu 15 (vidjeti Posebnu temu: Simbolički brojevi u Pismu u 1:4). Ovo je još jedan primjer visoko građenog, književnoga uzorka apokaliptičke književnosti (usp. 5:12).

▣ **“sunce postade crno... mjesec postade kao krv”** Ovo je SZ-no smjerenje na Dan suda (usp. Iz 13:10; 24:23; 50:3; Ez 32:7; Joel 2:2.10.31; 3:15; Mt 24:29; Mk 13:24-25; Lk 21:25).

6:13 “nebeske zvijezde padahu” Ova metafora može imati dva podrijetla:

1. postojanost Božjega stvorenog reda (usp. Job 38:31-33; Ps 89:36-37; Iz 13:10; Jer 31:35-36; 37:20-26; Henok 2:1) ruši se usred Božjih osuda (usp. Mt 24:29)
2. padanje zvijezda uobičajena je među-zavjetna apokaliptička metafora (koja obično upućuje na anđele, tj. 12:4; Dn 8:10).

U ovome okviru #1 najbolje odgovara.

6:14 “Nebo bijaše razdijeljeno odvojeno” Drevni ljudi vidjeli su nebo kao ogromnu kupolu razapete kože (usp. Job 22:14; Ps 104:2; Izr 8:27; Iz 40:22). Ovo je metafora Božanskoga prodiranja u prirodni red (usp. Iz 34:4).

▣ **“svaka planina i otok bijahu pomaknuti sa svojih mjesta”** U SZ-u, kadgod je Bog pohodio Svoje Stvođenje, ili zbog blagoslova ili osude, ono se potreslo. Opis je često obojen u apokaliptičke pojmove. Stihovi 15-17 opisuju Božji gnjev nad nevjerničkim progoniteljima (usp. 16:20). Ovi isti opisi korišteni su u SZ-u kako bi napravili fizički pristup Božjoj prisutnosti lakšim, kao snižavanje planina, isušivanje rijeka, itd. (usp. Iz 40:4).

6:15 “skriše same sebe u pećine i među stijene planina” Kao što se Božji progonjeni narod morao skriti od progonestava nevjernika (usp. Heb 11:38), tako sada bogati i moćni (moguće smjerenje na Ps 2:2) traže zaklon od Božjega gnjeva (usp. Iz 2:10.19.21). Ovaj stih opisuje palo, nevjerno čovječanstvo na sedam načina. Ta uporaba sedam jeste temeljni uzorak u Ivanovoj knjizi (vidjeti Posebnu temu u 1:4).

6:16 “Padnite na nas i skrijte nas od prisutnosti Onoga koji sjedi na prijestolju” Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Hošee 10:8 (usp. Iz 2:19.21 i Lk 23:30). Zabilježite kako su Očev i Sinovljevi gnjev povezani kao da žale što se događa s njihovom obitelji vjere. Oni djeluju u povijesti da obrane vjerne i kazne pobunjenike (usp. Gal 6:7).

▣ **“gnjeva Janjeta”** Ovo je snažna složena metafora. Ta je slika pobjedničkoga janjeta iz židovske među-biblijske književnosti. Za “gnjev” (*orgē*) vidjeti bilješku u 7:14.

6:17 Stih 17 je izgleda smjerenje ili na Knjigu proroka Joela 2:11 ili Malahije 3:2. Mnogi komentatori vjeruju da stih 17 postavlja pozornicu za kratko međurazdoblje u poglavlju 7, koje nastoji odgovoriti na pitanje: “Što s vjernicima koji su na Zemlji tijekom ovih apokaliptičkih događaja i nizova osuda?” Uvijek je postojala rasprava među komentatorima jesu li pečati u poglavlju 6 iskupiteljski ili sudbeni (usp. 9:20-21; 14:7-8; 16:9.11). Poglavlje 6 upućuje na Božju osudu nad nevjernicima koji odbijaju vjerovati. Ove osude započinju djelovati nad $\frac{1}{4}$ svijeta, onda nad $\frac{1}{3}$ i konačno u čašama nad čitavim nevjerničkim svijetom (usp. Sef 1:14-18).

OKVIRNI UVIDI U 7:1-17

- A. Poglavlje 7 oblikuje kratko međuvrijeme između šestoga pečata i otvaranja sedmoga pečata (usp. 8:1, kao što čini 10:1 - 11:13 između šeste i sedme trube). Ono se bavi pitanjem što se zbiva s vjernicima tijekom ovih ciklusa Božje osude nad nevjernicima. Sedmi pečat postaje sedam truba.
- B. Ovo kratko međuvrijeme bavi se s dvije skupine vjernika:
 - 1. sa 144.000 iz dvanaest plemena na Zemlji (usp. stihove 1-8, posebice stih 4)
 - 2. neprojenom vojskom iz plemena čitave Zemlje koji su sada u Nebu (usp. stihove 9-17, posebice stih 9).
- C. Bog djeluje na snažne, zaštitničke, sigurnosne načine u korist Svoga naroda. Ne postoji razlika u Knjizi Otkrivenja između vjerujućih Židova i pogana (usp. Rim 2:28-29; 3:22; I. Kor 12:13; Gal 3:28; Kol 3:11). SZ-ne rasne razlike poopćene su na vjernike i nevjernike.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:1-3

¹Nakon ovoga ja vidjeh četiri anđela kako stoje na četiri ugla zemlje, zadržavajući četiri vjetra zemlje, tako da nijedan vjetar ne može puhati na zemlji ili na moru ili na ikoje stablo. ²I ja vidjeh drugog anđela kako uzlazi od izlazećeg sunca, imajući pečat živoga Boga; i on zavikne jakim glasom četirima anđelima kojima bijaše dopušteno naštetiti zemlji i moru, ³govoreći: “Nemojte štetiti zemlji ili moru ili stablima sve dok ne zapečatimo okovane-sluge našega Boga na njihovim čelima.”

7:1 “ ja vidjeh četiri anđela kako stoje na četiri ugla zemlje, zadržavajući četiri vjetra zemlje” U SZ-nome simbolizmu brojeva, četiri upućuje na čitavu Zemlju (usp. Iz 11:12; Jer 49:36; Dn 7:2; Zah 1:8; 6:1.5; Mt 24:31, vidjeti Posebnu temu u 1:4).

Postojalo je nekoliko tumačenja ovih četiriju vjetra:

- 1. rabini su vidjeli tromjesečne vjetrove kao zlo (usp. Djela 27:14)
- 2. neki to upućuju na vjetrove zla ili moguće Božje osude iz Knjige proroka Jeremije 49:36 i Daniela 7:2

3. neki to vide kao smjeranje na broj četiri u Knjizi proroka Zaharije 1:8 i 6:5, gdje su četiri konjanika i četiri kočije sluge Božje diljem svijeta (usp. Mt 24:31).

▣ **“nijedan vjetar ne može puhati na zemlji ili na moru ili na ikoje stablo”** Ovo, kao 6:6 i 8, pokazuje ograničenu osudu (usp. 7:3; 9:4).

7:2 “vidjeh drugog anđela kako uzlazi od izlazećeg sunca” Istok (Sunce) bio je simbol života, zdravlja, ili novoga dana.

▣ **“imajući pečat živoga Boga”** Na Božji se pečat ponovno upućuje u 9:4 i 14:1 te vjerojatno u 22:4. Sotonov pečat spomenut je u 13:16; 14:9; i 20:4. Svrha ovoga pečata je identificirati Božji narod tako da Božji gnjev ne utječe na njih. Sotonov pečat identificira njegove ljude, koji su predmet Božjega gnjeva.

U Knjizi Otkrivenja “nevolja” (tj. *thlipsis*) uvijek je proganjanje vjernika od nevjernika, dok gnjev/bijes (tj. *orgē* ili *thumos*) uvijek je Božja osuda nad nevjernicima tako da se oni mogu pokajati i okrenuti se vjeri u Krista. Ova pozitivna svrha osude može biti viđena u zavjetnim prokletstvima/blagoslovima Ponovljenoga zakona 27 – 28.

Izričaj “živoga Boga” jeste igra riječi na naslov YHWH (usp. Izl 3:14; Ps 42:4; 84:2; Mt 16:16, vidjeti Posebnu temu u 1:8). Ova igra riječi često je nađena u biblijskim prisegama: “kao što Gospodin živi”.

POSEBNA TEMA: PEČAT

Pečat je moguće bio drevni način pokazivanja:

1. istine (usp. Iv 3:33)
2. vlasništva (usp. Iv 6:27; II. Tim 2:19; Otk 7:2-3)
3. sigurnosti ili zaštite (usp. Post 4:15; Mt 27:66; Rim 15:28; II. Kor 1:22; Ef 1:13; 4:30)
4. može biti i znak stvarnosti Božjeg obećanja dara (usp. Rim 4:11 i I. Kor 9:2).

Svrha toga pečata bila je prepoznavanje Božjih ljudi tako da ih Božji gnjev ne bi povrijedio. Sotonov pečat označuje njegove ljude, koji su predmet Božjega gnjeva. U Knjizi Otkrivenja je “nevolja” (tj. *thlipsis*) uvijek proganjanje vjernika od strane nevjernika, dok je gnjev/srdžba (tj. *orgē* ili *thumos*) uvijek Božji Sud nad nevjernicima tako da bi se oni mogli pokajati i okrenuti vjeri u Krista. Ta pozitivna svrha Suda može biti viđena u zavjetnim prokletstvima/blagoslovima u Ponovljenome zakonu 27 – 28.

▣ **“četirima anđelima kojima bijaše dopušteno naštetiti zemlji i moru”** Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA. Bog je u nadzoru osuda nad Zemljom i nevjernicima. Njegovo ograničavanje osude ima dvije svrhe:

1. da vjernici ne budu povrijeđeni njima
2. kako bi se nevjernici mogli pokajati, zazivajući Njegovo Ime, i dati Mu slavu (usp. 9:20-21; 14:6-7; 16:9.11; 21:7; 22:17).

7:3 “sve dok ne zapečatimo okovane-sluge našega Boga na njihovim čelima” Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Ezekielu 9:4.6 (usp. Otk 9:4; 14:1). Oprečje ovome pečaćenju jeste Sotonovo pečaćenje, znak Zvijeri (usp. 13:16.17; 14:9.11; 16:2; 19:20; 20:4).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:4

⁴I ja čuh broj onih koji bijahu zapečaćeni, stotinu i četrdeset-četiri tisuće zapečaćenih iz svakoga plemena sinova Izraela:

7:4 “stotinu i četrdeset-četiri tisuće” Ova ista tajnovita skupina spomenuta je u 14:1.3. Postojalo je mnogo raspre o ovome broju i koga on predstavlja. Taj je broj simbolički, ne doslovan, iz sljedećih razloga:

1. broj sâm po sebi jeste okrugli broj i sva plemena imaju jednaki broj (što oni nikad nisu imali u SZ-u)
2. broj je višekratnik od dvanaest što je biblijski broj ustroja (ili moguće naroda Božjeg) i deset, što je biblijski broj dovršenja (vidjeti Posebnu temu u 1:4)
3. poglavlje 7 pisano je u apokaliptičkome jeziku
4. popis plemena Izraelovih neznatno je izmijenjen (Dan je ispušten, a Efrajim je zamijenjen Josipom). Židov bi znao kako ovo nije bilo mišljeno da se uzme doslovno.

Neka od mogućih tumačenja ove skupine bila su:

1. da je to doslovno kraj-vremena vjerujućega Izraela (usp. Zah 12:10)

2. da su to oni novo-obraćeni vjernici prisutni nakon tajnoga uznesenja Crkve
3. da je to vjerujući židovski Ostatak (usp. Rim 11)
4. da je to naslov za NZ-nu Crkvu (usp. 1:6).

Pečaćenje nije ograničeno u Knjizi Otkrivenja na jednu skupinu, nego predstavlja Božje vlasništvo i zaštitu Njegova naroda (usp. 2:20; 11:18; 19:2.5; 22:36). Sotona pečati sve od svojih sljedbenika (usp. 13:16.17; 14:9.11; 16:2; 19:20; 20:4), oponašajući Boga (usp. 3:12; 7:3; 14:1; 22:4).

NZ često opisuje Crkvu u pojmovima koji su bili korišteni za Izraela (usp. Rim 2:28-29; 4:11; 9:6.8; Gal 3:29; 6:16; Fil 3:3) a napose u Knjizi Otkrivenja gdje je u 1:6 naslovljena Crkva naslovom korištenim za Izraela u Knjizi Izlaska 19:4-6 (usp. I. Pt 2:5.9). U Jakovljevoj poslanici (usp. 1:1) i I. Petrovoj poslanici (usp. 1:1) Crkva je također opisana kao "Dijaspora", ime za rasijane Židove koji nisu živjeli u Palestini.

Na ovoj točki u mome proučavanju ove Knjige izgleda mi najbolje odrediti 144.000 u stihu 4 i "veliko mnoštvo" stiha 9 kao NZ-ni narod Božji – oni koji se pouzdaju u Krista, ali gledani na dva različita načina (vjerujući Židovi i vjerujući pogani).

POSEBNA TEMA: BROJ DVANAEST

Dvanaest je uvijek bio simbolički broj ustroja

A. izvan Biblije:

1. dvanaest znakova Zodijaka
2. dvanaest mjeseci u godini

B. u SZ-u (BDB 1040 i 797):

1. sinovi Jakova (židovska plemena)
2. izraženo u:
 - a. dvanaest stupova žrtvenika u Knjizi Izlaska 24:4
 - b. dvanaest dragulja na naprsniku velikoga svećenika (što predstavljaju plemena) u Knjizi Izlaska 28:21
 - c. dvanaest pogača kruha na posvećenome mjestu u Šatoru sastanka u Levitskome zakoniku 24:5
 - d. dvanaest uhoda poslanih u Kanaan u Knjizi Brojeva 13 (po jedan od svakoga plemena)
 - e. dvanaest štapova (plemenska mjerila) za Korahovu pobunu u Knjizi Brojeva 17:2
 - f. dvanaest Jošuinih kamena u Knjizi o Jošui 4:3.9.20
 - g. dvanaest upravnih područja u Salomonovoj upravi u I. Knjizi o Kraljevima 4:7
 - h. dvanaest kamena Ilijinog žrtvenika za YHWH-u u I. Knjizi o Kraljevima 18:31

C. u NZ-u:

1. dvanaest izabranih apostola
2. dvanaest košarica kruha (po jedna za svakoga apostola) u Evanđelju po Mateju 14:20
3. dvanaest prijestolja na kojima sjede NZ-ni učenici (upućuje na 12 Izraelovih plemena) u Evanđelju po Mateju 19:28
4. dvanaest legija anđela da spase Isusa u Evanđelju po Mateju 26:53
5. simbolizam Knjige Otkrivenja:
 - a. 24 Starješine na 24 prijestolja u 4:4
 - b. 144.000 (12 x 12.000) u 7:4; 14:1.3
 - c. dvanaest zvijezda na ženinoj kruni u 12:1
 - d. dvanaest vrata, dvanaest anđela odražavaju dvanaest plemena u 21:12
 - e. dvanaest temeljnih kamena Novoga Jeruzalema i na njima imena dvanaest apostola u 21:14
 - f. dvanaest tisuća stadija u 21:16 (veličina novoga grada, Novi Jeruzalem)
 - g. zid je 144 lakata u 21:7
 - h. dvanaest bisernih vrata u 21:21
 - i. stabla u Novome Jeruzalemu s dvanaest vrsta voća (jedno za svaki mjesec) u 22:2.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:5-8

⁵iz plemena Judina, dvanaest tisuća bijahu zapečaćeni, iz plemena Rubenova dvanaest tisuća, iz plemena Gadova dvanaest tisuća, ⁶pleme Ašerova dvanaest tisuća, iz plemena Naftalijeva dvanaest tisuća, iz plemena Manaševa dvanaest tisuća, ⁷plemena Šimunova dvanaest tisuća, iz plemena Levijeva dvanaest tisuća, iz plemena Jisakarova dvanaest tisuća, ⁸plemena Zebulunova dvanaest tisuća, iz plemena Josipova dvanaest tisuća, iz plemena Benjaminova, dvanaest tisuća *bijahu zapečaćeni*.

7:5 “iz plemena Judina” Popis plemena u stihu 5 ne slaže se s ikojim dvanaest-plus popisa nađenih u SZ-u. Ovo se posebno ne slaže s Knjigom proroka Ezekielia 48:2-7, koja popisuje eshatološki narod Božji. Dan je izostavljen, Juda je popisana prvi, Efraim je ispušten, a Josip je popisana na njegovu mjestu i Levi je uključen s ostalim plemenima. Svaki bi Židov prepoznao kako je ovaj popis nepravilan i mora se uzeti simbolički.

F. F. Bruce, u *Answers to Questions*, str. 139, spominje kako razlog izostavljanja plemena Danovog iz popisa u tradiciji Crkve ide natrag na Irenejevo tumačenje Knjige proroka Jeremije 8:16 u Septuaginti. Ona čita:

“Mi ćemo čuti rzanje njegovih brzih konja bez Dana: čitava se zemlja tresla na zvuk rzanja njegovih konja; i on će doći, i poharati zemlju i njeno obilje; grad, i one što obitavaju u njemu.”

Irenej je dolazak Antikrista vidio kao da on dolazi iz plemena Danova. Ovo je puko nagađanje, ne egzegeza!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:9-12

⁹Nakon ovih stvari ja pogledah, i gle, veliko mnoštvo koje nitko ne može prebrojiti, iz svakog naroda i svih plemena i puka i jezika, stoji pred prijestoljem i pred Janjetom, obučenih u bijele haljine, i palmine grančice *bijahu u njihovim rukama*; ¹⁰i oni viču s jakim glasom, govoreći: “Spasenje našem Bogu koji sjedi na prijestolju, i Janjetu.” ¹¹I svi anđeli bijahu stajali uokolo prijestolja i uokolo starješina i četiriju živih bića; i oni padoše na svoja lica pred prijestoljem i štovahu Boga, ¹²govoreći: “Amen, blagoslov i slava i mudrost i zahvala i čast i sila i moć, neka bude našem Bogu zauvijek i uvijek. Amen.”

7:9 Veliko mnoštvo spomenuto u ovome stihu očito je različito od stotinu četrdeset i četiri tisuće koji su spomenuti u stihu 4. Kao što je prva skupina došla iz plemena Izraelovih, ova skupina dolazi iz svakoga plemena na Zemlji. Izgleda kako ove dvije skupine predstavljaju istu skupinu naroda na dva različita načina. Ako stihovi 1-8 upućuju na vjerujuće Židove, onda stih 9 upućuje na narod Božji svih narodnih skupina (usp. 5:9; 11:9; 13:7; 14:6; 17:15).

Međutim, činjenica kako oni govore da su: (1) došli iz Velike nevolje (usp. stih 14); (2) stajali pred prijestoljem (usp. stih 9); i (3) oni imaju bijele haljine (usp. 6:11) može ih poistovjetiti kao potpuni broj mučenika (usp. 6:11; 17:6; 18:24; 19:2; 20:4).

▣ **“koje nitko ne može prebrojiti”** Ovo može biti smjeranje na obećanja Abrahamu o obilju potomaka:

1. zemaljska prašina – Knjiga Postanka 13:16; 28:14; Brojevi 23:10
2. zvijezde nebeske – Knjiga Postanka 15:5; 22:17; 26:4; Ponovljeni zakon 1:10
3. pijesak morske obale – Knjiga Postanka 22:17; 32:12
4. opća izjava – Knjiga Postanka 16:10.

▣ **“palmine grančice *bijahu u njihovim rukama*”** Neki pokušavaju poistovjetiti ovo s Levitskim zakonikom 23:40 ili Knjigom Nehemije 8:15 kao znak radosti i pobjedničkoga slavlja. Ostali to povezuju s obredima na Blagdan Pashe kao u Evanđelju po Ivanu 12:13 a drugi opet, jer je ovaj odlomak povezan s razdobljem lutanja pustinjom (usp. stihove 15-16), s Blagdanom sjenica. Palmine grančice jednostavno mogu biti simbol pobjede.

7:10 “Spasenje našem Bogu” Ovo je uobičajen grčki pojam za “spasenje” (*sōteria* od *sōzō*), ali može biti upotrijebljen u smislu “pobjeda” (NEB) ili “u potpunosti su pobijedili/nadvladali”. Prema tome, to može upućivati na: (1) oslobođenje od poteškoća života na Zemlji ili (2) duhovno, vječno spasenje. SZ-ni pojam (*yasha*) znači fizičko oslobođenje (usp. Jak 5:15). Ovaj je isti pojam upotrijebljen u nizovima blagoslova Bogu tri puta u Knjizi Otkrivenja (usp. 7:10; 12:10; 19:1).

▣ **“i Janjetu”** Zabilježite da je Mesija blagoslovljen na isti način kao YHWH. Ovo naglašava Božansku bit Sina.

7:11 Zabilježite da je razlikovano nekoliko skupina:

1. anđeli
2. starješine

3. četiri živa Bića.

Ove su sve skupine povezane s odajom Božjega prijestolja u Nebu. Oni su odvojeni od 144.000 i velikoga mnoštva.

Za "starješine" vidjeti Posebnu temu: Starješina u 4:4.

7:12 "govoreći" Zabilježite sedmerostruki blagoslov Bogu (i Mesiji, usp. stih 10), koji je sličan sedmerostrukom blagoslovu zaklanoga janjeta u 5:12.

▣ **"Amen"** Zabilježite kako to započinje i zaključuje blagoslov. Vidjeti Posebnu temu u 1:6.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 7:13-17

¹³Onda jedan od starješina odgovori, kazujući mi: "Ovi koji su obučeni u bijele haljine, tko su oni, i odakle oni dolaze?" ¹⁴Ja mu rekoh: "Moj gospodine, ti znaš." I on mi reče: "Ovo su oni koji izidoše iz velike nevolje, i oni su oprali svoje haljine i učinili ih bijelima u krvi Janjeta. ¹⁵Zbog toga, oni su pred prijestoljem Božjim; i oni služe Njemu dan i noć u Njegovu hramu; i Onaj koji sjedi na prijestolju prostrijet će Svoj šator nad njima. ¹⁶Oni neće više gladovati, niti žeđati ikad više; niti će sunce bacati svjetlo po njima, niti ikakvu vrućinu; ¹⁷jer će Janje u središtu prijestolja biti njihov pastir, i vodit će ih na izvore vode života; i Bog će otrti svaku suzu s njihovih očiju."

7:14 "Ja mu rekoh: 'Moj gospodine, ti znaš'" Ovo je uobičajen ljudski odaziv anđeoskim glasnicima (usp. Zah 4:5.13; Dn 10:16), koji pojačava poistovjećenost starješina sa skupinom anđeoskih bića.

Apokaliptička književnost obilježena je anđeoskim posredovanjem i tumačenjem. Ova tumačenja postaju ključna (kao što su pjesme zborova) u poistovjećivanju i razumijevanju simboličkoga jezika.

▣ **"Ovo su oni koji izidoše iz velike nevolje"** Ovo je PREZENT PARTICIPA i to je smjerenje na progonjene crkve u Ivanovu vremenu (usp. 1:9; 2:9.10.22). Međutim, očito je da povijesna smjerenja u Knjizi Otkrivenja naslovljuju progonstvo svetih u svakome dobu i isto tako naglašavaju jačinu progonstva na kraju vremena (usp. Dn 12:1). To je povezano s:

1. progonstvom Božje djece (usp. Mt 24:21-22; Mk 13:19; II. Sol 2:3 i dalje; Otk 2:10; Dn 12:1)
2. dolaženjem Božjega gnjeva na nevjernike (usp. II. Sol 1:6-9; Otk 3:10; 6:17; 8:2 i dalje; 16:1 i dalje).

Ove poteškoće, do nekoga stupnja, bile su povezane sa svakim dobom. Kršćani su često patili u Isusovo Ime (usp. Iv 16:33; Djela 14:22; Rim 5:3; I. Pt 4:12-16). Oba od ovih događaja često su nazvani porođajni bolovi Novoga doba pravednosti (usp. Mk 13:8 i apokrifna II. Knjiga Baruhova, poglavlja 25 - 30).

Grčki pojam *thlipsis* (nevolja) u Knjizi Otkrivenja uvijek je korišten za patnje vjernika zbog progonstva od ruku nevjernika (usp. 1:9; 2:9.10.22; 7:14). Grčki pojmovi *thumos* (usp. 12:12; 14:8.10.19; 15:1.7; 16:1; 18:3; 19:15) i *orgē* (usp. 6:16.17; 11:18; 14:10; 16:19; 19:15) uvijek su korišteni za Očev ili Sinovljevi gnjev nad pobunjenim, tvrdoglavi nevjernicima.

Odvojeno od teologije, ako je Knjiga bila pisana za ohrabrenje vjernika koji prolaze kroz nevolje, zašto neki tumači ustrajavaju na tajnome uznesenju kako bi se neki budući naraštaj vjernika poštedio progonstva? Progonjeno je bilo mnoštvo prvih vođa Crkve, i svakoga naraštaja vjernika. Zašto bi onda jedna buduća skupina bila poštedena?

▣ **"oni su oprali svoje haljine i učinili ih bijelima u krvi Janjeta"** Ovo očigledno upućuje na mučenike koji su umrli za svoju vjeru u Krista tijekom velike nevolje. Kakva udarna metafora iskupljenja (usp. 22:14)! Ova zamisao očišćenja sredstvom Kristove žrtvene smrti može biti viđena u Poslanici Rimljanima 3:25; 5:9; II. Korinćanima 5:21; Efežanima 1:7; Kološanima 1:20; Hebrejima 9:14; I. Petrovoj poslanici 1:19; i I. Ivanovoj poslanici 1:7. Na istinu križa često se cilja u Knjizi Otkrivenja (usp. 1:5; 5:12; 7:14; 12:11; 13:8; 14:4; 15:3; 19:7; 21:9.23; 22:3).

Zabilježite složenicu Kristove opskrbe i potrebe čovječanstva da se odazovu Božjem pozivu. Zavjetni vid oba Zavjeta potvrđuje Božje započinjanje i opskrbu, ali suvereni je Bog isto tako odabrao da se palo čovječanstvo mora odazvati (usp. Iv 1:12; Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21; Rim 10:9-13).

7:15-16 Buduće vrijeme blaženstva i nebeskoga mira opisano je u SZ-nim pojmovima. Ovo je smjerenje na razdoblje lutanja pustinjom i Šator (usp. Izl 40:34-38; Br 9:15-23). To je dodatno smjerenje na *šekina* Oblak Slave, koji označava Božju prisutnost s narodom (usp. Iz 49:10; Mt 5:6; Iv 4:14; 6:35; 7:37). Ovo razdoblje povijesti Izraela bilo je zapravo razdoblje osude. Međutim, YHWH nije ikad bio bliži i brižniji negoli tijekom toga razdoblja osude. Rabini su često upućivali na to kao na medeni mjesec YHWH i Izraela.

7:15 “oni služe Njemu dan i noć” U SZ-u ovo je upućivalo na levitske svećenike (usp. Ps 134:1; I. Ljet 9:33). Pristup Bogu i služnje Boga bilo je prošireno na: (1) progonjene vjernike i (2) sve vjernike. Ne postoji više židovska elita svećeništva! Svi su vjernici svećenici (usp. I. Pt 2:5.9; Otk 1:6).

Izričaj “dan i noć” metafora je za neprekidnost. Nađena je nekoliko puta u Knjizi Otkrivenja (usp. 4:8; 7:15; 12:10; 14:11; 20:10).

▣ **“u Njegovu hramu”** Nekako je teško povezati ovaj odlomak (i Ez 40 - 48) s Knjigom Otkrivenja 21:22 koja kaže kako u Nebu neće biti hrama. Neki pokušavaju napraviti razliku između privremene Tisućgodišnje kraljevine [Milenij] i Vječne kraljevine. Očito, metafore i vremenski okvir ove Knjige tečni su. Ovo može upućivati na duhovni Šator u Nebu (usp. Heb 9:23).

▣ **“prostrijet će Svoj šator nad njima”** Ovo je govorna metafora Božjega prisnoga obitavanja s Njegovim narodom. Božji šator predstavlja Njegovu neprekidnu prisutnost s Njegovim novim narodom iz svakoga roda i plemena. Početna svrha Vrta Edena je obnovljena. Ljudstvo je iskupljeno (usp. Post 3:15). Prisno zajedništvo s Bogom opet je moguće (tj. Post 3:8).

7:16-17 Ovo su blagoslovi (iz SZ-a) za sve vjernike, ne samo za mučenike.

7:16 “Oni neće više gladovati, niti žedati ikad više” Stih 16 smjeranje je na Knjigu proroka Izaije 49:10-13. Božje fizičke opskrbe upotrijebljene su kao simbol Božjih duhovnih opskrba (usp. Mt 5:6; Iv 4:14; 6:35; 7:37).

▣ **“niti će sunce bacati svjetlo po njima, niti ikakvu vrućinu”** Ovo je smjeranje na sjenu osiguranu *Šekina* Oblakom Slave tijekom 38 godina razdoblja lutanja pustinjom (usp. Ps 121:5-7).

7:17 “jer će Janje u središtu prijestolja biti njihov pastir” Ovo je SZ-no smjeranje na Knjigu proroka Ezekielu 34:23. Zabilježite kako je zaklani ali uskršli Iskupitelj žarišna točka Božje iskupiteljske djelatnosti. Dobar Pastir iz Evanđelja po Ivanu 10:11 sad je Pastir svih ovaca (usp. Iv 10:16).

▣ **“i vodit će ih na izvore vode života”** Za pustinjski narod voda je uvijek bila simbolom obilja i života. Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Izaije 49:10 (usp. Ps 23:2), koje je ponovljeno na kraju Knjige Otkrivenja 21:6; 22:1.

▣ **“i Bog će otrti svaku suzu s njihovih očiju”** Ovo smjeranje jeste na mesijansku gozbu i novi grad Božji u Knjizi proroka Izaije 25:6-9 (usp. Otk 21:4). Kako je to moralo biti utješno progonjenim vjernicima Ivanova vremena i svakoga doba!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Tko su 144.000? Objasnite svoj odgovor iz teksta Knjige Otkrivenja.
2. Kako se 144.000 odnosi na veliku skupinu u stihu 9?
3. Zašto su ovi simboli tako teški nama za tumačenje?
4. Što je glavna istina poglavlja 6 i 7?
5. Što znači kad je bilo rečeno da je poglavlje 7 kratko međuvrijeme? Gdje su ostala kratka međuvremena nađena u Knjizi?

OTKRIVENJE 8:1 - 9:21

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
sedmi pečat i zlatni kâdionik	sedmi pečat: priprema za sedam truba	sedmi pečat	sedmi pečat	sedmi pečat
8:1-2	8:1-6	8:1-2	8:1-2	8:1 molitve svetih privode Dolazak velikoga dana bliže
8:3-5		8:3-5	8:3-5	8:2-5
trube		prvih šest truba	trube	prve četiri trube
8:6	prvih šest truba	8:6	8:6	8:6-12
8:7	8:7 druga truba: pečat pogođen	8:7	8:7	
8:8-9	8:8-9 treća truba: vode pogođene	8:8-9	8:8-9	
8:10-11	8:10-11 četvrta truba: Nebesa pogođena	8:10-11	8:10-11	
8:12	8:12	8:12	8:12	
8:13-9:6	8:13 peta truba: skakavci iz jaza Bezdana	8:13 pošast demonskih skakavaca	8:13	8:13 peta truba
	9:1-12	9:1-6	9:1-6	9:1-6
9:7-11		9:7-11	9:7-11	9:7-11
9:12	šesta truba: Anđeo s Eufrata	9:12	9:12	9:12
9:13-19	9:13-21	9:13-19	9:13-19	9:13-21
9:20-21		9:20-21	9:20-21	

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI ZA 8:1 – 9:21

- A. Kao što sedam truba proizlazi iz sedmoga pečata, pitanje je: “Koji je odnos između truba, pečata, i čaša?” Postoji djelomičan, ako ne i potpun, sažetak. Oni pokrivaju isto vremensko razdoblje. Oni su izgrađeni na istome uzorku i proizlaze jedan iz drugoga. Teorija djelomičnoga sažetka izgleda da je prva napredovala u trećemu stoljeću od Viktorina od Pettau ili Poetovio (vidjeti *The Ante-Nicene Fathers*, tom 7, str. 344-360). On jedini spominje usporedan odnos između truba i čaša. Kad netko uspoređi tri, one izgledaju kako su apokaliptičke, napredujuće metafore uništenja istoga eshatološkoga razdoblja. Posve je moguće kao što nas šesti pečat (usp. 6:12-17) dovodi do kraja, sedam truba (usp. 11:15-19) i sedam čaša (usp. 16:17-21) opisuju događaje na kraju.
- B. Odakle Ivan vuče svoju sliku za ova apokaliptička viđenja? Postoji nekoliko teorija:
1. postoje smjerenja na nekoliko SZ-nih odlomaka, posebice u poglavlju 8 i 9, egipatske pošasti i na najezdu skakavaca iz Knjige proroka Joela 2. Kao i uvijek u Knjizi Otkrivenja, slikoviti prikazi Daniela, Ezekijela i Zaharije oblikuju osnovnu pozadinu
 2. židovska među-zavjetna apokaliptička pisanja, kao I. Henokova knjiga. I. Henokova bila je naširoko poznata u prvome stoljeću judaizma, kao i u crkvi i na nju se smjeralo od NZ-nih autora (usp. II. Pt 2 i Juda)
 3. povijesna okolnost prvoga stoljeća, posebice štovanje Rimskoga Carstva i mjesno progonstvo. Mogućnost što odabiremo kao glavni izvor slike odredit će kako tumačimo ova dva poglavlja. Ako gledamo ovo nasuprot pozadine Carstva Rima, mi ćemo to prilagoditi u rimsku povijest (preterist). Ako gledamo to nasuprot židovskoga apokaliptičkog jezika, bit ćemo skloniji tumačiti to kao simbolički (idealist). Ako gledamo to nasuprot SZ-nih proročanstava, mi ćemo to prenijeti u židovsku okolnost kraja vremena (futurist).
- C. Ova dva poglavlja opisuju dodatno pojačavanje osude nad nevjernicima. Međutim, mora biti naglašeno da Bog donosi osudu nad njima za svrhu njihova iskupljenja (usp. 9:20-21; 14:7; 16:9.11). Prema tome, one djeluju kao zavjetna prokletstva Ponovljenoga zakona 27 – 29.
- D. Kao u prethodnim poglavljima, simbolizam je tako neodređen da ono što neki komentatori pripisuju Kristu, neki pripisuju Sotoni. S tom vrstom isprepletenosti simbolizma, dogmatizam je posve neprikladan. Tumači moraju sažeti potpuno viđenje u jednu središnju istinu. Ta središnja istina mora voditi tumačenje pojedinosti i ostaviti da središnji teološki predmet bude naglašen!

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:1-2

¹Kad Janje slomi sedmi pečat, tamo bijaše tišina u nebu oko pola sata. ²I ja vidjeh sedam anđela koji stoje pred Bogom. I sedam truba bijahu date njima.

8:1 “Kad Janje slomi sedmi pečat” Isus je Onaj koji otvara sedmi pečat, ali od ovoga trenutka anđeli će biti uključeni u najavljivanje sedam truba i poslije sedam čaša.

▣ **“tamo bijaše tišina u nebu oko pola sata”** Postojalo je nekoliko teorija povezanih s ovom tišinom. Rabini je vezuju na razdoblje tišine kako bi se dozvolilo molitvama svetih da se čuju:

1. neki to povezuju s II. Knjigom Ezdre 7:29-31, gdje je tišina početak Novoga doba
2. drugi to povezuju s nekoliko SZ-nih odlomaka gdje ljudi moraju biti tiho u dolazećoj prisutnosti Božjoj (usp. Hab 2:20; Sef 1:7; Zah 2:13)
3. neki to povezuju na dramatski učinak zbog dolaska silne osude nad nevjernicima
4. Viktorino povezuje to s početkom vječnosti.

8:2 “I ja vidjeh sedam anđela koji stoje pred Bogom” Zanimljivo je da se pojavljuje ODREĐENI ČLAN: “sedam anđela”. U rabinskome judaizmu sedam anđela prisutnosti imenovani su u Knjizi Tobije 12:15; Jubileja 1:27.29; 2:1-2.18; i I. Henokovoj 20:1-7. Oni su Uriel, Rafael, Raguil [ili Rasuil, Rufael, Suryan, Akrasiel – op.prev.], Mihael, Sarakel ili Sariel [druge moguće izvedbe njegova imena su Suriel, Suriyel, u nekima kumranskih prijevodimaa, Esdreel, Sahariel, Juriel, Seriel, Sauriel, Surya, Saraqael, Sarakiel, Jariel, Suruel, Surufel i Sourial – op.prev.], Gabriel, i Remiel. Drugi vide ovaj izričaj kao povezan s Mesijom (usporedno s “Anđeo Njegove Prisutnosti”) u Knjizi proroka Izaije 63:9 ili osudom nad onima koji su se pobunili i ožalostili Svetoga Duha (usp. Iz 63:10). Veza izlaska može biti viđena u anđelu iz Knjige Izlaska 23:20-23; 33:12-16.

▣ **“sedam truba bijahu date njima”** Postoji sedam anđela odgovarajući sedmerim trubama (usp. stih 6). U SZ-u trube su često bile korištene za naviještanje Božjem narodu, ili religijskome ili vojnome (usp. Izl 19:16; Br 10:1-10; Iz 27:13; Jer 4:5-9; Joel 2:1; Sef 1:16; Zah 9:14; II. Ezdrina 6:23, vidjeti Posebnu temu u 1:10). U NZ-u truba će najaviti Drugi dolazak Krista (usp. Mt 24:31; I. Kor 15:52-53; I. Sol 4:16).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:3-5

³Drugi anđeo dođe i stane kod oltara, držeći zlatni kâdionik; i mnogo tamjana bijaše dato njemu, tako da ga on može dodati molitvama svih svetih na zlatnome oltaru koji bijaše pred prijestoljem. ⁴I dim tamjana, s molitvama svetih, dizaše se pred Boga iz anđelove ruke. ⁵Onda anđeo uze kâdionik i ispuni ga s vatrom oltara, i baci ga na zemlju; i tamo slijediše praskovi groma i zvukovi i bljeskovi munje i zemljotres.

8:3 “Drugi anđeo dođe i stane kod oltara, držeći zlatni kâdionik” Ovaj tekst i 5:8 bili su korišteni za promicanje rabinske teološke zamisli da su anđeli donositelji molitava Bogu. Biblija štiti o tome kako tumačiti ovu vrstu pojedinosti. Taj simbolički odlomak ne smije biti upotrijebljen za određivanje nagađajućih teoloških pojedinosti. Ovo je viđenje i nije zamišljeno kao ono koje će odrediti ulogu određenih anđela. To potvrđuje kako molitve svetih utječu na Boga.

Oltar je bio poistovjećen ili kao kâdioni oltar pred zastorom u Svetome Mjestu (usp. Izl 30:1-10) ili žrtveni oltar (usp. stih 5; 9:13). Međutim, ovo viđenje nije zemaljski Šator ili Hram u Jeruzalemu, nego odaja Božjega prijestolja u Nebu (usp. Heb 8:2; 9:11.24). Kâdioni oltar odgovara ovome okviru najbolje.

▣ **“molitvama svih svetih”** Točno koju skupinu svetih ovo predstavlja neizvjesno je, ali to pokazuje da Bog zna i odaziva se potrebama Svoga naroda (usp. Izl 3:7). Kâdionik je bio simbol molitve (usp. Ps 141:2; Otk 5:8) zbog dima koji se dizao i nestao iz vidljive kraljevine u nevidljivu kraljevinu.

Za “svetih” vidjeti Posebnu temu: Sveti u 5:8.

8:4 Kroz čitav Levitski zakonik kâd se dizao u Božju prisutnost, prema tome, kâd je išao kako bi predstavio molitve Božjega naroda.

8:5 “anđeo uze kâdionik i ispuni ga s vatrom oltara, i baci ga na zemlju” Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Ezekielu 10:2. Ugljevlje za kâdioni oltar pred zastorom izvorno je bilo uzeto iz žrtvenog oltara ispred Šatora (usp. 9:13; Lev 16:11-13). Ovo su simboli Šatora čije je značenje teško odrediti. Ključ teološke misli je da se ovo pojavljuje pred Bogom u Nebu.

▣ **“i tamo slijediše praskovi groma”** Ove vrste fizičkoga fenomena često su bile povezane s YHWH-inom prisutnošću (usp. 4:5; 11:19; 16:18; Izl 19:16-19; Ps 18:10-13).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:6

⁶I sedam anđela koji imahu sedam truba pripraviše se zatrubiti u njih.

8:1-6 Ovi stihovi predstavljaju djelovanja tijekom razdoblja tišine.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:7

⁷Prvi zatrubi, i tamo dođe tuča i vatra, pomiješano s krvi, i oni bijahu bačeni na zemlju; i trećina zemlje bijaše spaljena, i trećina stabala bijaše spaljena, i sva zelena trava bijaše spaljena.

8:7 “i tamo dođe tuča i vatra, pomiješano s krvi” Velik dio slike povučen je iz egipatskih pošasti. Ovaj je odlomak smjeranje na Knjigu Izlaska 9:24. Također je moguće kako je to uzeto iz Knjige proroka Ezekielu 38:22, uništenje Gogove upadačke vojske.

▣ “i trećina zemlje bijaše spaljena” Ovaj ograničeni, ali značajan, postotak spomenut je poprilično često u nekoliko narednih poglavlja (usp. 8:7-8.9.10.11.12; 9:15.18; 12:4). Drugi niz osuda žešći je negoli prvi (usp. 6:8, gdje je spomenuta četvrtina). YHWH još uvijek nastoji doseći grješno čovječanstvo sredstvima fizičkih pošasti (usp. Izl 7 - 11; Pnz 28 - 29), ali oni se neće odazvati u pokajanju i vjeri!

▣ “i sva zelena trava bijaše spaljena” Ovo mora upućivati na potpuno uništenje zelene trave unutar jedne trećine područja, jer je zelena trava zaštićena u 9:4.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:8-9

⁸Drugi anđeo zatrubi, i nešto nalik velikoj planini koja gori vatrom bijaše bačeno u more; i trećina mora postade krv, ⁹a trećina stvorenja što bijahu u moru i imahu život, umriješe; i trećina brodova bijaše uništeno.

8:8 “nešto nalik velikoj planini koja gori vatrom bijaše bačeno u more” Još jednom pitanje jeste izvor Ivanove slike – rimski, židovski među-biblijski, ili SZ:

1. ako je to SZ, onda je Psalam 46:2 ili Knjiga Izlaska 7:20-21 referenca
2. ako je židovsko apokaliptički, onda je referenca I. Henokova knjiga 18:13-16 ili moguće Proroštva Sibile 5:158
3. ako je rimski onda je to moguće povijesno smjeranje na erupciju planine Vezuv, koju su Židovi tumačili kao Božju osudu nad Rimom za uništenje Jeruzalema.

Točan izvor Ivanovih metafora neizvjestan je, ali oni govore o Božjem gnjevu prema pobunjeničkome Stvorenju sa svrhom iskupljenja na umu.

▣ “i trećina mora postade krv” Ovo je još jedno smjeranje na egipatske pošasti (usp. Izl 7:20-21).

8:9 “trećina stvorenja... umriješe” Ovo je još jedno smjeranje na egipatske pošasti (usp. Izl 7:21).

▣ “trećina brodova bijaše uništeno” Ovo nema usporednicu u SZ-u, u apokaliptičkoj književnosti, ili u rimskoj književnosti prvoga stoljeća. Očito je trgovina oštećena te će biti nestašica robe i hrane. To potvrđuje Božju ograničenu, napredujuću osudu. Njegova se osuda pojačava ($\frac{1}{4}$ u pećatima, $\frac{1}{3}$ u trubama) sve dok je u čašama vrijeme pokajanja prošlo i nastala je potpuna, posvemašnja osuda.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:10-11

¹⁰Treći anđeo zatrubi, i velika zvijezda pade s neba, goreći kao baklja, i ona pade na trećinu rijeka i izvora voda. ¹¹Ime zvijezde nazvano je Pelin; i trećina voda postade pelin, i mnogo ljudi umriješe od voda, jer one bijahu učinjene gorkima.

8:10 “velika zvijezda pade s neba” Ovo može biti smjeranje na Knjigu proroka Izaije 14:12. Mnogi su pokušali to povezati s Knjigom Otkrivenja 6:13 ili 9:1, ali to može biti pokušavanje zatvaranja Ivanove slike previše usko. Budite pozorni od

pokušavanja tumačenja svake zasebno i svake pojedinosti. Ovo je dramska slika. Uobičajeno u židovskoj apokaliptičkoj književnosti padanje zvijezde upućuje na anđela (tj. 9:1).

8:11 “Ime zvijezde nazvano je Pelin” U SZ-u pelin je povezan s idolatrijom (usp. Pnz 29:17-18). To je također viđeno kao pomiješano s otrovom i ono je, stoga, smrtno (usp. Jer 9:15; 23:15; Am 6:12). Pelin, sam po sebi (usp. TEV), bio je gorak ali ne smrtonosan. Ovdje je to metafora za Božansku osudu.

Dobar primjer neprimjerenosti pokušavanja suvremenika da guraju pojedinosti Knjige Otkrivenja u svoje vrijeme potvrđuje da rusko černobilsko nuklearno postrojenje koje se rastopilo bilo ispunjeno proročanstvo zbog imena što u ruskome znači pelin. Ova praksa tumačenja Biblije na temelju jutarnjih novina bila je uobičajena kroz zadnjih dvije tisuće godina i mora nas upozoriti da se pazimo istog postupka!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:12

¹²Četvrti anđeo zatrubi, i trećina sunca i trećina mjeseca i trećina zvijezda bijahu udareni, tako da će trećina od njih biti potamnijela i dan neće sjati trećinu svoga vremena, i noć na isti način.

8:12 Tama je uvijek bila znak Božje osude (usp. Izl 10:21; Iz 13:10; 34:4; 50:3; Ez 32:7-8; Joel 2:2.10.31; 3:15; Am 5:18; Mk 13:24). Nebeska tijela često su bila štovana kao duhovne sile. Bog ih je stvorio (usp. Post 1:14-19; Iz 40:26); dao im imena (usp. Ps 147:4; Iz 40:26); nadzire ih (usp. Iz 48:13); i one slave Njega (usp. Ps 148:3).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 8:13

¹³Tada pogledah, i ja čuh orla kako leti usred neba, govoreći jakim glasom: “Jao, jao, jao onima koji obitavaju na zemlji, zbog preostalih zvukova trube od tri anđela koji moraju zatrubiti!”

8:13 “Tada pogledah, i ja čuh orla kako leti usred neba, govoreći” KJV ima “anđela” umjesto “orla”, ali ovo dolazi iz kasnijega grčkog rukopisa iz devetoga stoljeća. Oba i Sinaiticus (Σ) i Alexandrinus (A) imaju “orla”. To može upućivati na: supa (ili orla), koji je često bio simbol klanja (usp. Ez 17:3; Hab 1:8; Mt 24:28; Lk 17:37):

1. smjerenje na pozornicu osude u Knjizi proroka Ezekijela 39:17-20; Hošee 8:1
2. smjerenje na među-zavjetnu apokaliptičku II. Knjigu Baruha 77:21-22, u kojoj sup šalje poruku Božjemu ranjenom narodu
3. standardne rimske vojske koje su bile odlikovane orlovima.

Ovaj “leti usred neba” vjerojatno je još jedno smjerenje na ptice grabežljivice koje lete visoko iznad Zemlje (usp. Otk 14:6; 19:17).

▣ **“Jao, jao, jao”** Ovo se vjerojatno podudara sa zadnje tri trube koje moraju doći (usp. 9:12; 11:14; 12:12); to također može biti simbol jačine (kao “svet, svet, svet” iz 4:8). U hebrejskome je trostruko ponavljanje SUPERLATIV (usp. Svet, svet, svet iz Iz 6:3). U SZ-u “jao” označava određenu poetsku tužaljku povezanu sa smrću i osudom.

▣ **“onima koji obitavaju na zemlji”** Ovaj izričaj upućuje na neiskupljene (usp. 3:10; 6:10; 11:10; 13:8; 17:2).

OTKRIVENJE 9

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:1-6

¹Onda zatrubi peti anđeo, i ja vidjeh zvijezdu s neba koja je pala na zemlju; i ključ zjala bezdana bijaše dat njemu. ²On otvori zjalo bezdana, i dim izađe iz zjala, kao dim velike užarene peći; i sunce i zrak bijahu potamnijeli od dima zjala. ³Onda iz dima izađu skakavci na zemlju, i snaga bijaše dana njima, kao što štipavci zemlje imaju snagu. ⁴Njima bijaše rečeno neka ne naštete travi na zemlji, niti ikojemu zelenome stablu, niti ikojem stablu, nego samo ljudima koji nemaju pečat Božji na svojim čelima. ⁵I njima ne bijaše dozvoljeno ubiti ikoga, nego mučiti pet mjeseci; i njihovo mučenje bijaše kao mučenje štipavca kad ubode čovjeka. ⁶I u tim danima čovjek će tražiti smrt i neće je naći; oni će željeti umrijeti, ali smrt bježi od njih.

9:1 “i ja vidjeh zvijezdu s neba koja je pala na zemlju” Postojalo je nekoliko teorija o određivanju ove personificirane zvijezde koja se zvala anđeo:

1. zbog GLAGOLA koji je PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME, to može uputiti na Sotonu koji je pao u prošlosti i nastavlja biti padajući s Neba (usp. Iz 14:12; Ez 28:16; Lk 10:18; Otk 12:9)
2. zbog okvira to može biti samo još jedan anđeo sluga uključen u Božju osudu (usp. 20:1).

Anđeli kao padajuće zvijezde često su nađeni u među-zavjetnoj židovskoj apokaliptičkoj književnosti.

▣ **“ključ zjala bezdana bijaše dat njemu”** “Ključ” je spomenut u 1:18 i 20:1. On simbolizira autoritet. Bog primjenjuje autoritet nad demonskim četama osude.

Abyss [Abis] je grčki pojam koji znači “dubina” niječni s ALFA PRIVATNIM [u grčkoj gramatici: oduzimajući, prefiks što izražava negaciju ili odsutnost – op.prev.]:

1. upotrijebljen je u Septuaginti (grčki prijevod SZ-a) u Knjizi Postanka 1:2; 7:11; Psalmu 42:7; 107:26 za dubine voda Stvorenja
2. u Psalmu 71:20 to može upućivati na mjesto zadržavanja mrtvih
3. ovo je također istina I. Knjige Henoka 18:12-16; 21:7-10; 108:3-6, gdje je to oboje i privremena i konačna tamnica palih anđela
4. izgleda kako je to istoznačnica s pojmom “*tartarus*” (usp. II. Pt 2:4 i I. Henokova 21:7), mjesto gdje su zli anđeli zadržani u tamnici (usp. Lk 8:31; Juda stih 6; Otk 11:7; 17:8; 20:1-3; i I. Henokova 10:4; 86:1; 88:1; Jubileja 5:6-11)
5. Pavao je koristio ovaj pojam (abyss) u Poslanici Rimljanima 10:7 za mjesto mrtvih (usp. Iz 24:21-22)
6. kasnije su rabini rekli da je to bilo ime dijela *Šeola/Hadesa* za nepravednike (vidjeti Posebnu temu u 1:18).

▣ **“bijaše dat”** Postoji niz PASIVNIH GLAGOLA i u poglavlju 8 i 9, koji naglašavaju Božji nadzor i povijesti i demona (usp. 8:3.7.8.11.12; 9:1.3.4.5). Često su židovski pisci koristili PASIVNA STANJA kao SUVIŠE POTANKO OPISIVANJE za djelovanja Božanstva.

9:2 “dim izade iz zjala, kao dim velike užarene peći” Ova terminologija upotrijebljena je u nekoliko značenja u SZ-u:

1. to je pratilo osudu Sodome i Gomore (usp. Post 19:28)
2. to je pratilo Božju osudu nad narodima (usp. Iz 34:10)
3. to je pratilo Božju prisutnost na planini Sinaj (usp. Izl 19:18).

9:3 “skakavci” Ovi su često bili korišteni kao simboli Božjega gnjeva (usp. Izl 10:12-15; Joel 1:4; 2:1 i dalje) jer oni simboliziraju upadačku vojsku (usp. stih 7; Joel. 2:4-5.7-9).

9:4 “Njima bijaše rečeno neka ne naštete travi na zemlji, niti ikojemu zelenome stablu, niti ikojem stablu” Ove su demonske sile ograničene u svojim kaznama. One ne smiju uništiti ikoji život biljke i one mogu jedino mučiti, ali ne ubiti, nevjernike (usp. stih 5; 7:4); vjernici su zaštićeni od Boga (kao što su bili u egipatskim pošastima).

▣ **“pečat Božji na svojim čelima”** Vidjeti punu bilješku u 7:2. To je smjernje iz Knjige proroka Ezekielu 9:4.

9:5 “pet mjeseci” Neki tumači ovo vrijeme smatraju očekivanim životnim razdobljem skakavaca. Međutim, to je moguće jedna polovica broja deset, što može biti još jedna metafora za ograničenu osudu (usp. 6:6.8; 8:7-12).

▣ **“mučenje štipavca”** Žaoka štipavca još je jedna SZ-na metafora (usp. II. Ljet 10:11.14).

9:6 Ovo je izravna usporednica s 6:15-16, koja može biti dodatni dokaz za sažetak teorije među pečatima, trubama, i čašama. To može biti smjernje na osudu nevjernih idolatrijskih Židova Jeruzalema u Knjizi proroka Jeremije 8:2-3.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:7-11

⁷Izgled skakavaca bijaše nalik konjima pripremljenima za bitku; i na njihovim glavama izgledaše nešto kao krune nalik zlatu, a njihova lica bijahu kao lica čovječja. ⁸Oni imahu kosu nalik ženskoj kosi, a njihovi zubi bijahu nalik zubima lava. ⁹Oni imahu oklope za prsa nalik željeznim oklopima za prsa; a glas njihovih krila bijaše nalik

zvuku kočija, mnogih konja što jure u bitku. ¹⁰Oni imaju repove kao štipavci, i žalce; a u njihovim repovima je njihova snaga da ozljeđuju ljude pet mjeseci. ¹¹Oni imaju kao kralja nad sobom, anđela abisa; njegovo ime u hebrejskome je Abadon, a u grčkome on ima ime Apolion.

9:7-9 “Izgled skakavaca” Fizički opis ovih skakavaca vrlo je sličan onome u Knjizi proroka Joel 2:4-9 i isto tako čuvenoj arapskoj izreci što kaže: “skakavci imaju glavu kao konj, prsa kao lav, noge kao deva, tijelo kao zmija, i ticalo kao kosa djevojke.”

Ovo je očito smjerenje na Knjigu proroka Joela u njenome opisu:

1. lavljih zubi (usp. stih 8; Joel 1:6)
2. golemom broju kočija i konja koji jurišaju u bitku (usp. stih 9 i Joel 2:5).

9:8 Neki vide ovo kao upućivanje na horde Parta, konjicu s dugom kosom. Ovi su bili poznati zbog svoje vještine kao strijelci na konju. Rimljani su se bojali ovih barbarskih upadača.

9:11 “Oni imaju kao kralja nad sobom” Izreke 30:27 kažu da skakavci nemaju kralja, ali ovo je smjerenje na demonsku rulju, ne na fizičke skakavce.

▣ **“anđela abisa”** Pojam “Abis” upućuje na kraljevinu mrtvih (usp. 9:1.2.11; 11:7; 17:8; 20:1.3; i Rim 10:7). Vidite punu bilješku u 9:1.

▣ **“njegovo ime u hebrejskome je Abadon, a u grčkome on ima ime Apolion”** Hebrejski (aramejski) pojam značio je “uništenje” a grčki pojam značio je “razarač”. Hebrejski pojam bio je poistovjećen sa *Šeolom*, kraljevinom mrtvih (usp. Job 26:6; 29:22; 31:12; Ps 88:11 Izr 15:11; 27:20).

Robert B. Girdlestone ima zanimljiv osvrt o ovome pojmu u svojoj knjizi *Synonyms of the Old Testament*: “Ova je riječ ponovljeno ‘izumrijeti’ u oko stotinjak odlomaka. Kad se upotrijebi za osobu to općenito označava smrt, kad je upotrijebljena za zemlju to podrazumijeva opustošenje” (str. 273).

U Knjizi o Jobu 28:22 to je personificirano u vezi sa Smrću. Ova personifikacija također je osobina Svitaka s Mrtvoga mora i među-zavjetne židovske apokaliptičke književnosti. Ovo je nekako neuobičajeno jer je anđeo smrti u SZ-u YHWH-in sluga (usp. Izl 12:23; Job 15:21) ili čak personifikacija YHWH (usp. Izl 12:13.29). Ali ovdje anđeo izgleda da je vladar neutamničene, demonske horde. To može biti još jedan način pokazivanja Božjega nadzora svega.

Neki su čak tvrdili da kao što su carevi Neron i Domicijan zahtijevali da budu utjelovljenje Apolona, tako je ovo grčko ime iskvaren oblik i smjerenje na Apoliona. Postoje dva dijela dokaza da podupru ovo:

1. skakavci su bili simbol Apolona
2. pojmovi Apolon i Apolion oba dolaze iz istoga grčkoga korijena.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:12

¹²Prvi jao prođe; gle, dva jao još dolaze nakon ovih stvari.

9:12 Ovaj se stih povezuje s 11:14 i 12:2.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:13-19

¹³Onda šesti anđeo zatrubi, i ja čuh glas iz četiri roga zlatnoga oltara što je pred Bogom, ¹⁴jedan govori šestome anđelu koji imaše trubu: “Odriješi četiri anđela koja su vezana na velikoj rijeci Eufratu.” ¹⁵I četiri anđela, koja su bila pripravna za sat i dan i mjesec i godinu, bijahu odriješena, tako da oni mogu ubiti trećinu čovječanstva. ¹⁶Broj vojska konjanika bijaše dvije stotine milijuna; ja čuh broj njihov. ¹⁷I ovo je kako vidjeh u videnju konje i one što sjedahu na njima: jahači imahu oklope na prsima boje vatre i hijacinta i sumpora; a glave konja su nalik glavama lavova; i iz njihovih usta dolazi vatra i dim i sumpor. ¹⁸Trećina čovječanstva bijaše ubijena od ovih triju pošasti, vatrom i dimom i sumporom koji dolazahu iz njihovih usta. ¹⁹Jer snaga konja je u njihovim ustima i njihovim repovima; jer njihovi repovi su kao zmije i imaju glave, i s njima oni nanose štetu.

9:13 “ja čuh glas iz četiri roga zlatnoga oltara” Ovo je smjerenje na kâdioni oltar u Šatoru (usp. Izl 30:2.3.10). Postoje dva oltara spomenuta u ovome dijelu: žrtveni oltar pod kojim su nađene duše mučenika (usp. 6:9-11), i kâdioni oltar na kojem su

smještene molitve Božjeg naroda (usp. 8:3-5). Rogovi su bili SZ-ni simbol snage. Oba i kâdioni oltar i žrtveni oltar imali su rogove. Vidite bilješku u 8:3.

9:14 “Odriješ četiri anđela koja su vezana na velikoj rijeci Eufratu” Oni koji traže povijesna smjerenja prvoga stoljeća vide ovo kao horde Parta odmah prijeko rijeke Eufrata (tj. granice Rimskog Carstva, usp. I. Henokova 56:5-8). Ostali, međutim, vide ovo kao smjerenje na SZ gdje, kao što su našena četiri konja apokalipse u Knjizi proroka Zaharije 1:8 i 6:1-8, ova četiri anđela izgleda kako su još jedna metafora za Božje imenovane slugе koji donose osudu nad palim, pobunjeničkim svijetom (usp. 7:1). Međutim, zbog ovih anđela koji su vezani, to može biti upućivanje na zle anđele (usp. Juda stih 6). Ovi anđeli donose smrt jednoj trećini čovječanstva (usp. stih 18).

Sjeverni dio gornjih pritoka rijeke Eufrata bio je sjeveroistočna granica Obećane zemlje (usp. Post 15:18; Pnz 1:7; 11:24; Jš 1:4).

9:15 “I četiri anđela, koja su bila pripravna za sat i dan i mjesec i godinu, bijahu odriješena” Postoji ODREĐENI ČLAN s pojmom “sat”, što podrazumijeva određenost ovoga potpunog izričaja. Ovo je upućivanje na Božju suverenost i nadzor povijesti (usp. I. Henokova 92:2). To je velika pomoć onima koji su podvrgnuti progonstvu.

9:16 “Broj vojska konjanika bijaše dvije stotine milijuna” Ovo je simbolički broj demonskih horda koje proždiru neiskupljeno čovječanstvo. Taj je broj uspoređan s bezbrojnim mnoštvom anđela koji služe Bogu (usp. 5:11; Pnz 33:2; Ps 68:17; Dn 7:10; Heb 12:22; Juda stih 14).

Opetovano, pokušaj dovođenja u vezu ovoga sa suvremenim narodom Kine još je jedan primjer guranja slikovite književnosti u sadašnju povijest. Čeznja kršćana da odgonetnu budućnost i oduševе jedan drugog s ezoterijskim znanjem ponavljajuća je poteškoća.

9:17-19 “konje i one što sjedahu na njima” Opis što slijedi vidi konje i jahače kao jednu jedinicu. Stvarni posrednici smrti i mučenja su sâmi konji (usp. stih 19). Boja konja — crveni (vatra), plavi (hijacint) i žuti (sumpor) – određuju ovu određenu demonsku hordu kao povezanu s tri pošasti vatre, plavog dima, i sumpora spomenutih u stihu 18.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 9:20-21

²⁰Ostatak čovječanstva, koji ne bijahu pobijeni ovim pošastima, ne pokajaše se od djela svojih ruku, tako da više ne štuju demone, i idole od zlata i srebra i mjedi i kamena i drveta, koji ne mogu niti vidjeti ni čuti niti hodati; ²¹i oni se ne pokajaše zbog svojih ubojstava niti svojih vraćanja ni svoje nečudorednosti niti svojih lopovluka.

9:20 “Ostatak čovječanstva, koji ne bijahu pobijeni ovim pošastima, ne pokajaše se od djela svojih ruku” Ovo je jasna, nedvosmislena izjava iskupiteljske svrhe ovih pošasti (usp. stih 21; 14:6-7; 16:9.11; 21:7; 22:17).

Kao što je Bog uporabio pošasti nad Egiptom kao pobudu za: (1) vjerovanje Egipćana i služenje Njemu i (2) Izraela da ostane vjeran i služi Njemu (usp. Pnz 27 - 28), tako su djelovale ove slične pošasti kako bi vratile nevjerno čovječanstvo natrag k svome Stvoritelju, ali oni su to odbili. Njihova tvrdoglava nevjera postala je ustaljeno stanje pobune (usp. Rim 1:24.26).

▣ **“djela svojih ruku”** Ovo je smjerenje na idolatriju (tj. štovanje demona, usp. Pnz 32:17; Ps 106:37; I. Kor 10:20) spomenuto tako često u SZ-u (usp. Pnz 4:28; 28:36.64; 29:17; 32:17; Ps 115:4-8; 135:15-18; Iz 2:8; 37:19; 40:19-20; 44:17; Jer 1:16; 10:3-5; Dn 5:23; Mih 5:13). Zabilježite u NZ-u da je idolatrija povezana na demonsko (usp. 16:14; I. Kor 10:20; I. Tim 4:1).

9:21 Ove četiri stvari (idolatrija, ubojstvo, vraćanja, nečudorednost) osuđene su u SZ-u (usp. Pnz 18:10-11.14.20; Izl 22:18; Lev 20:6) i one obilježavaju nemoralni način života nevjernika (usp. Rim 1 - 2; I. Tim 4:1; Otk 18:23). Ova ista obuhvaćena skupina nepokajanih nevjernika spomenuta je u 13:15-17; 14:9; 16:2.9.11.

NASB, NKJV, NRSV	“vraćanja”
TEV	“magije”
NJB	“čaranja”

Mi smo dobili engleski pojam “farmacija” iz grčke riječi za vraćanje (*pharmakeia*, usp. Gal 5:20). Ovo je moglo biti upućivanje na magične napitke ili trovanje, kao pelin spomenut ranije (usp. 8:11). U drevnome svijetu opijati su često bili korišteni za poticanje “religijskoga” iskustva.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Gdje moramo naći izvor slikovitoga prikaza ovih poglavlja: (1) SZ; (2) židovska apokaliptička književnost; ili (3) povijesni događaji Rimskoga Carstva?
2. Upućuju li ovi događaji na: (1) prvo stoljeće, (2) svako stoljeće, ili (3) budućnost?
3. Jesu li ova poglavlja zamišljena da budu uzeta doslovno ili apokaliptički?
4. Što je glavna istina poglavlja 8 - 9?
5. Kako su sedam pečata i sedam čaša povezani u poglavljima 8 i 9?
6. Zašto će postojati povećavajuća anđeoska i demonska djelatnost prije Drugoga dolaska?

OTKRIVENJE 10:1 - 11:19

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Andeo i mali svitak	silan Andeo sa svitkom	kratko međuvrijeme	Andeo i mali svitak	neizbježnost Posljednjega suda
10:1-7	10:1-7 Ivan jede malu knjigu	10:1-7	10:1-4 10:5-7	10:1-7 vidjelac jede mali svitak
10:8-11	10:8-11	10:8-10 10:11	10:8 10:9 10:10-11	10:8-11
dva svjedoka	dva svjedoka	mjerjenje Hrama i dva svjedoka	dva svjedoka	dva svjedoka
11:1-13	11:1-6 svjedoci ubijeni 11:7-10 svjedoci uskrsnuti 11:11-14	11:1-3 11:4-6 11:7-10 11:11-13 sedma truba	11:1-3 11:4-6 11:7-13	11:1-10 11:11-13
11:14		11:14	11:14	11:14
sedma truba	sedma truba: Kraljevstvo proglašeno		sedma truba	sedma truba
11:15-19	11:15-19	11:15-19	11:15-18 11:19	11:15-18 11:19

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak

3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Prvo kratko međuvrijeme (poglavlje 7) došlo je između šestoga i sedmoga pečata. Drugo kratko međuvrijeme (10:1 - 11:14) dolazi između šeste i sedme trube. Ne postoji kratko međuvrijeme između šeste i sedme čaše (poglavlje 16), ali postoji još jedno kratko međuvrijeme prije njih (poglavlja 12 - 14).
- B. Ovo kratko međuvrijeme, kao poglavlje 7, koristi SZ-ne pojmove (Šator, oltar, Jeruzalem). Međutim, baš kao što židovska smjerenja u poglavlju 7 upućuju na NZ-ni narod Božji, Crkvu, tako isto, u ovome poglavlju. Smjerenja su povučena iz Knjige proroka Daniela 9 ali ona su bila prilagođena grčko-rimskoj, okolnosti prvoga stoljeća.

Ovdje je kratki navod iz *Commentary on Revelation* od Alana Johnsona: “Židovsko viđenje pati od svoje nesposobnosti povezivanja ovog poglavlja s okvirom poglavlja 10, s paralelizmom kratkoga međuvremena s pečatom (poglavlje 7), sa službom i važnošću dva svjedoka, i s daljnjim poglavljima u Knjizi Otkrivenja (posebice poglavlja 12 – 13). Stoga, bolje je poglavlje 11 razumjeti kao upućivanje na čitavu kršćansku zajednicu” (str. 104).
- C. Kao što Alan Johnson vidi poglavlje 11 u njegovu odnosu s poglavljima 7, 10, i 12 - 13, George Ladd to kao neovisnu književnu jedinicu povezanu s održavanjem židovskoga naroda i njihova konačnog spasenja (usp. Mt 23:39; Lk 21:24; Rim 11:26). Vidite njegov *Commentary on the Revelation of John*, str. 150-151.

Teško je odlučiti se između ova dva stajališta. Ja svakako osjećam kako će zbog Božjih obećanja Izraelu, biti preporod na kraju vremena među prirodnim ili prozelitskim Izraelom u kome će se mnogi vratiti vjeri u Krista (usp. Zah 12:10); ovo je dio Pavlova dokazivanja u Poslanici Rimljanima 11 (zasigurno je moguće kako će se preporod na kojeg se smjeralo u Knjizi proroka Zaharije 12:10 dogoditi u palestinskoj crkvi prvoga stoljeća). Međutim, okvir Knjige Otkrivenja 7,10, i 12 - 13 podrazumijeva sveopći doseg obojih i zaštitu svim Božjim ljudima i osudu protiv svih nevjernika. U ovome okviru naglasak na vjerujućeg Židova ili štovite naglasak na Židov-nasuprot-poganina jeste neumjestan.
- D. Hoće li postojati dva svjedoka na kraju vremena, ili je ovo simbolički svjedok kraja vremena? Tako je teško biti pouzdan u tumačenju simbola ove Knjige. Ako je Ivan namjeravao da to bude doslovno, on je odabrao različiti žanr kako bi otkrio ovo vjericima svih doba.

Je li ovo upućivanje na “dva svjedoka” imalo posebno značenje vjericima prvoga stoljeća koji iskusi progonstvo (vjerojatno kultovi štovanja cara)? Ovo ne može biti odgovoreno s konačnošću. Ivanov odabir slika povučen je iz nekoliko izvora: Staroga zavjeta, apokaliptičke književnosti, grčko-rimske kulture i iz vremena bliskoistočne mitologije (poglavlje 12). Jesu li prvi slušatelji u potpunosti i potpuno razumjeli njegove izvore i simbolizam? Moguće nisu, ne na poseban način, ali oni su razumjeli žanr! Oni nisu gurali doslovno povijesno ispunjenje za sve pojedinosti.

Moj jedini strah u činjenju ove izjave jeste kako je bilo tumačeno SZ-no pretkazujuće proročanstvo od nadahnutih NZ-nih autora! Često su oni vidjeli doslovno ispunjenje SZ-nih pojedinosti u životu Krista. Neka od ovih ispunjenja bile su rabinske igre riječi ili vrsta/protutipovi simbola. Pod vođenjem Duha (ili Isusova učenja, usp. Lk 24:13-35) apostolska tadašnja povijesna okolnost bila je viđena kroz SZ-ne proročke tekstove. Ovo se isto može pojaviti za posljednji naraštaj progonjenih vjernika. Međutim, tumači koji se upliću nisu kadri predvidjeti koja se od ovih pojedinosti provlači kroz teologiju ili hermeneutiku! Suvremeni tumači ne smiju: (1) gurati svoju povijest u ove apokaliptičke tekstove niti (2) tražiti doslovno ispunjenje svake pojedinosti ovoga visoko simboličkog žanra. Vrijeme će reći!
- E. Književni uzorci i slike pečata i truba gotovo su istovjetni. Oba dovode ljudsku povijest do sâmoga kraja (usp. 6:12-17 i 11:15-19).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:1-7

¹Ja vidjeh drugoga jakog anđela kako silazi s neba, obučenog s oblakom; i duga bijaše nad njegovom glavom, a njegovo lice bijaše kao sunce, i njegove noge kao stupovi od vatre; ²i on imaše u svojoj ruci malu knjigu koja bijaše otvorena. On stavi svoju desnu nogu na more a svoju lijevu na kopno; ³i on povika jakim glasom, kao kad lav riče; i kad je on zavikao, sedam praskova groma oglašise svoje glasove. ⁴Kad su sedam praskova groma govorili, ja htjedoh pisati; i začuh glas s neba govoreći: “Zapečati stvari koje su sedam praskova groma govorili i nemoj ih zapisati.” ⁵Onda anđeo kojeg vidjeh kako stoji na moru i na kopnu podigne svoju desnu ruku k nebu, ⁶i zakle se Onim koji živi zauvijek i uvijek, koji stvori nebo i sve u njemu, i zemlju i sve na njoj, i more i sve u njemu, da neće više biti odgode, ⁷nego u danima glasa sedmoga anđela, onda kad bude on zatrubio, onda je Božja tajna završena, kao što On objavi Svojim slugama prorocima.

10:1 “Ja vidjeh drugoga jakog anđela kako silazi s neba” Zabilježite da je Ivan natrag na Zemlji nakon viđenja poglavlja 4 – 5 (ako je Ivanov poziv na Nebo u poglavlju 4 bilo uznesenje Crkve, je li ovo pad Crkve?). Ovaj je anđelo opisan u pojmovima koji se primjenjuju YHWH-i u SZ-u i Kristu u Knjizi Otkrivenja 1:12-20. Zbog ovoga, mnogi su tvrdili da je to Sâm Krist. Međutim, to je dvojbeno iz sljedećih razloga:

1. Krist nikad nije nazvan anđelom u Knjizi Otkrivenja
2. postoje drugi jaki anđeli popisani u Knjizi Otkrivenja (usp. 5:2; 18:21)
3. ovaj anđeo zaklet će se Bogom u stihu 6, što je neprimjereno za Krista
4. postoji anđeo u Knjizi proroka Daniela 10 koji je također opisan u sličnim pojmovima.

Ovaj razrađen opis može suprotstaviti anđela svjetla s anđelom Abisa u Knjizi Otkrivenja 9. Kao što je anđeo u Otkrivenju 9 bio upravljani, ovaj anđeo je samo-upravljani. Ovo može biti smjeranje na snažnoga anđela Knjige proroka Daniela 10:5-6 ili na Mihaela, Izraelova arkandela u Knjizi proroka Daniela 10:13 i 12:1.

▣ **“obučenog s oblakom”** U SZ-u oblaci su bili jedinstveni prijevoz Božanstva (usp. Ps 97:2; 104:3; Dn 7:13; Djela 1:9).

▣ **“i duga bijaše nad njegovom glavom”** Mnogi ovo vide kao smjeranje na 4:3 i time još jedan naslov snage i autoriteta što podsjeća na Božanstvo. Smjeranje može ići unatrag do Knjige proroka Ezekielja 1:28, gdje je duga pokretno prijestolje/kočija YHWH.

▣ **“njegovo lice bijaše kao sunce”** Ovo slijedi opis Krista nađenog u 1:16 (usp. Mt 17:2).

▣ **“njegove noge kao stupovi od vatre”** Ovaj je opis isto tako sličan Kristu u Knjizi Otkrivenja 1:15.

10:2 “on imaše u svojoj ruci malu knjigu koja bijaše otvorena” Postojalo je mnogo raspre o ovoj maloj knjizi. Neki je vide kao malu knjigu iz 5:1, sad otvorenu, ali upotrijebljene su dvije različite grčke riječi (5:1, *biblion*; 10:2, *biblaridion*). Drugi je vide kao onu povezanu s Knjigom proroka Ezekielja 2:8 - 3:14. Budući je ovo anđeo a ne Krist, Ezekiel je najbolje smjeranje.

▣ **“On stavi svoju desnu nogu na more a svoju lijevu na kopno”** Veličina anđela govori o sveopćoj poruci. Rabini su (u Talmudu) raspravljali o anđelu nazvanome Sandelfon, čija je ogromna veličina bila ista kao udaljenost od 500 milja više od drugih anđela (usp. Hagigaja 13b).

10:3 “on povika jakim glasom, kao kad lav riče” Ovaj pojam “riče” (*mukaomai*) uobičajeno je korišten za glas goveda (duboko mukati kao vol). Međutim, izgleda primjereno izvesti da je ovo smjeranje na SZ-ne odlomke gdje je Bog govorio kao lav (usp. Jer 25:30; Hoš 11:10; Joel 3:16; Am 3:8).

▣ **“sedam praskova groma oglašise svoje glasove”** Poistovjećivanje ovih sedam praskova je sporno. To može biti:

1. smjeranje na sedam “glasova” Božjih u Psalmu 29:3-9
2. usporednica sa sedam pečata i sedam truba, koji su bili ciklusi Božje osude nad nevjernicima (usp. 8:5; 11:19; 16:18) za svrhu iskupljenja

3. zvuk što dolazi s Božjega prijestolja (usp. 4:5)
4. to također može biti povezano sa sedam duhova Božjih (usp. 1:4; 4:5; 5:6 iz Iz 11:22).

10:4 “Zapečati” Postoji nekoliko mjesta u Bibliji gdje je netko primio otkrivenje od Boga ali bio je pozvan neka to ne otkrije. Dvojica od ovih su: (1) Daniel (usp. Dn 8:26; 12:4.9) i (2) Pavao (usp. II. Kor 12:4). Međutim, ovo je vrlo iznenađujuća izjava. Ivanu je bilo rečeno neka zapiše što vidi (usp. 1:11.19; 14:13; 19:9; 21:5). Ivanu je rečeno u 22:10 da riječi ovoga proročanstva ne smiju biti zapečaćene. To mora upućivati samo na ovu poruku!

10:5 “podigne svoju desnu ruku k nebu” Ovo je kretnja za polaganje prisege (usp. Post 14:22; Izl 6:8; Br 14:30; Pnz 32:40; Ez 20:15.28; Dn 12:7). Oblik ove prisege vrlo je jak u svome naslovu za Boga.

10:6 “Onim koji živi zauvijek i uvijek” Ovo označavanje Boga podsjeća na Njegova dva najuobičajenija SZ-na imena:

1. YHWH iz hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. Izl 3:14). “Ja Jesam koji Jesam” bilo je zavjetno Ime za Božanstvo; ono naglašava Boga kao Spasitelja i Iskupitelja (usp. Post 14:19; Izl 20:11; Neh 9:6; Ps 146:6)
2. *Elohim*, što je bilo korišteno o Bogu u Knjizi Postanka 1 kao Stvoritelju, Hranitelju i Dobavljaču svega na Zemlji (usp. Post 14:19; Izl 20:11; Neh 9:6; Ps 146:6).

Prisega je način potvrđivanja vjerodostojnosti anđelove poruke.

▣ **“neće više biti odgode”** Ovo bi mogao biti odaziv na pitanje mučenika u 6:10. To je doslovno “toga vremena (*chronos*) neće više biti”. Zamisao vremena veoma je isprepletana u ovoj Knjizi iz nekoliko razloga:

1. postoje dvije različite grčke riječi što izražavaju vrijeme:
 - a. *chronos*, prolaženje vremena (usp. 10:6)
 - b. *kairos*, posebno vrijeme, godišnje doba, ili događaj (usp. 1:3; 11:18; 12:12.14)
2. postoji nekoliko upotrijebljenih idioma:
 - a. “stvari što se uskoro moraju dogoditi” (usp. 1:1; 22:6)
 - b. “vrijeme je blizu” (usp. 1:3; 3:11; 22:10)
 - c. “Ja dolazim brzo” (usp. 2:5.16; 22:7.12.20)
 - d. “Ja ću doći kao lopov” (usp. 3:3; 16:15).

Sve ovo govori o neposrednosti (vidjeti Posebnu temu u 1:3). Međutim, neki odlomci govore o odgodi (usp. 6:11; 10:6; 14:13). Drugi idiom je taj da je Dan osude i nagrada došao, “učinjeno je” (usp. 16:17; 21:6) ili “vrijeme je došlo” (usp. 11:18; 20:12).

Ova je isprepletenost bila izrabljivana različitim sustavima tumačenja za naglašavanje određenoga vida vremena (prvo stoljeće, svako doba, ili zadnji naraštaj). Svečana prisega anđela je ta da događaji kraja vremena moraju sada započeti. Molitve mučenika su odgovorene! Knjiga Otkrivenja mora biti tumačena u svjetlu njenih prvih čitatelja (vidjeti John Bray, *Matthew 24 Fulfilled*).

10:7

NASB

“Božja tajna (je) završena”

NKJV

“Božja tajna bit će završena”

NRSV

“Božja tajna bit će ispunjena”

TEV

“Bog će dovršiti svoj tajni naum”

NJB

“Božja tajna bit će ispunjena”

Pojam ima nekoliko suzvuka:

1. Pavao ga često koristi kako bi uputio na Božji vječni naum iskupljenja Židova i pogana kroz vjeru u Krista (usp. Ef 2:11 - 3:13, vidjeti Posebnu temu u 4:1)
2. Knjiga Otkrivenja često upućuje na tajnu o dijelu viđenja (usp. 1:20; 17:5.7)
3. u 10:7 to upućuje na Božji vječni naum iskupljenja, kao što je Pavao učinio u Poslanici Rimljanima 16:25-26 i Efežanima 2:11-3:13.

Moguće je da je Ivan ovaj pojam uzeo iz Knjige proroka Daniela, posebno poglavlja 2 (usp. 2:18.19.27.28.29.30.47). Ako je tako, to upućuje na Božju sposobnost da otkrije Svoja djelovanja. Bog je upućen i u nadzoru sve povijesti.

POSEBNA TEMA: TAJNA U EVANĐELJIMA

A. U sinoptičkim Evanđeljima “tajna” je korištena o duhovnim uvidima skupljenima iz Isusovih parabola:

1. Evanđelje po Marku 4:11

2. Evanđelje po Mateju 13:11
3. Evanđelje po Luki 8:10.

B. Pavao je koristi na nekoliko različitih načina:

1. djelomično otvrdnuće Izraela da se dopusti poganima biti uključanima. Ovaj dotok pogana djelovat će kao mehanizam za Židove da prihvate Isusa kao Krista proročanstva (usp. Rim 11:25-32)
2. Evanđelje je bilo obznanjeno narodima, kazujući im da su oni svi uključeni u Krista i kroz Krista (usp. Rim 16:25-27; Kol 2:2)
3. nova tijela vjernika pri Drugome dolasku (usp. I. Kor 15:5-57; I. Sol 4:13-18)
4. sažimanje svega u Kristu (usp. Ef 1:8-11).
5. pogani i Židovi kao su-nasljednici (usp. Ef 2:11 - 3:13)
6. prisnost odnosa između Krista i Crkve opisana u pojmovima braka (usp. Ef 5:22-33)
7. pogani uključeni u narod Saveza i ispunjeni Duhom Kristovim kako bi se stvorila Kristo-slična zrelost, to jest, obnovila iskvarena slika Božja u čovjeku (usp. Post 1:26-27; 5:1; 6:5.11-13; 8:21; 9:6; Kol 1:26-28)
8. kraj vremena Antikrista (usp. II. Sol 2:1-11)
9. himna rane Crkve o tajni Evanđelja nađena je u I. Timoteju poslanici 3:16.

C. U Ivanovoj Knjizi Otkrivenja ona je korištena u značenju Ivanovih apokaliptičkih simbola:

1. 1:20
2. 10:7
3. 17:5.6.

D. Ovo su istine koje ljudi ne mogu otkriti; one moraju biti otkrivene od Boga. Ovi su uvidi ključni za istinsko razumijevanje Božjega vječnog nauma iskupljenja za sve ljude (usp. Post 3:15).

▣ “prorocima”

POSEBNA TEMA: SZ-no PROROČANSTVO

I. UVOD

A. Uvodne izjave

1. Vjerujuća zajednica ne slaže se time kako tumačiti proročanstvo. Druge su istine bile ustanovljene kao ortodoksno stanje tijekom stoljeća, ali ne i ova.
2. Postoji nekoliko dobro određenih stupnjeva SZ-noga proročanstva:
 - a. predmonarhijsko:
 - (1) pojedinci nazvani prorocima:
 - (a) Abraham – Knjiga Postanka 20:7
 - (b) Mojsije – Knjiga Brojeva 12:6-8; Ponovljeni zakon 18:15; 34:10
 - (c) Aron – Knjiga Izlaska 7:1 (govornik za Mojsija)
 - (d) Mirjam – Knjiga Izlaska 15:20
 - (e) Medad i Eldad – Knjiga Brojeva 11:24-30
 - (f) Debora – Knjiga o Sucima 4:4
 - (g) neimenovan – Knjiga o Sucima 6:7-10
 - (h) Samuel – I. Knjiga o Samuelu 3:20
 - (2) upućivanja na proroke kao skupinu – Ponovljeni zakon 13:1-5; 18:20-22
 - (3) proročka skupina ili ceh – I. Knjiga o Samuelu 10:5-13; 19:20; I. Kraljevima 20:35.41; 22:6.10-13; II. Kraljevima 2:3.7; 4:1.38; 5:22; 6:1, itd.
 - (4) Mesija nazvan prorok – Ponovljeni zakon 18:15-18
 - b. monarhijski koji nisu pisali (oni oslovljavaju kralja):
 - (1) Gad – I. Knjiga o Samuelu 22:5; II. Samuelova 24:11; I. Ljetopisa 29:29
 - (2) Natan – II. Knjiga o Samuelu 7:2; 12:25; I. Kraljevima 1:22
 - (3) Ahija - I. Knjiga o Kraljevima 11:29

- (4) Jehu - I. Knjiga o Kraljevima 16:1.7.12
- (5) neimenovan - I. Knjiga o Kraljevima 18:4.13; 20:13.22
- (6) Ilija - I. Knjiga o Kraljevima 18 - II. Kraljevima 2
- (7) Mihej - I. Knjiga o Kraljevima 22
- (8) Elizej – II. Knjiga o Kraljevima 2:8.13

c. klasični proroci koji su pisali (oni oslovljavaju narod kao i kralja): Izaija - Malahija (osim Daniela).

B. Biblijski pojmovi

1. *Ro'eh* = “vidjelac”, I. Knjiga o Samuelu 9:9. Ova uputa pokazuje svoju pretvorbu u pojam *Nabi*. *Ro'eh* je od općenitoga pojma “vidjeti”. Ova osoba razumije Božje načine i naume i bila je savjetovana za potvrdu Božje volje u određenoj stvari.
2. *Hozeh* = “vidjelac”, II. Knjiga o Samuelu 24:11. U osnovi to je istoznačnica *Ro'eh*. To je iz rjeđeega pojma “vidjeti”. Participni oblik bio je najčešće korišten za upućivanje na proroke (tj. “gle”).
3. *Nabi* = “prorok”, srodan akadskome GLAGOLU *Nabu* = “pozvati” i arapskome *Naba'a* = “objaviti”. Ovo je najuobičajeniji pojam u Starome zavjetu za označavanje proroka. Upotrijebljen je više od 300 puta. Točna etimologija je neizvjesna ali “pozvati” sada izgleda najbolja mogućnost. Moguće najbolje razumijevanje dolazi od YHWH-ina opisa Mojsijeva odnosa s faraonom posredstvom Arona (usp. Izl 4:10-16; 7:1; Pnz 5:5). Prorok je netko tko govori za Boga Njegovu narodu (Am 3:8; Jer 1:7.17; Ez 3:4).
4. Sva su tri pojma bila korištena za proročku službu u I. Knjizi Ljetopisa 29:29; Samuel - *Ro'eh*; Nathan - *Nabi* i Gad – *Hozeh*.
5. Izričaj, *'ish ha - 'elohim*, “Božji čovjek”, također je šira oznaka za govornika za Boga. Korišten je oko 76 puta u SZ-u u smislu “prorok”.
6. Pojam “prorok” grčkoga je podrijetla. Dolazi od: (1) *pro* = “pred” ili “za” i (2) *phemi* = “govoriti”.

II. ODREDBA PROROČANSTVA

- A. Pojam “proročanstvo” imalo je šire semantičko polje u hebrejskome negoli u engleskome. Povijesna knjiga o Jošui do Knjige o Kraljevima (osim Knjige o Ruti) označene su od Židova kao “rani proroci”. I Abraham (Post 20:7; Ps 105:5) i Mojsije (Pnz 18:18) označeni su kao proroci (i Mirjam, Izl 15:20). Prema tome, pazite se pretpostavljenih engleskih odredbi!
- B. “Proroštvo može valjano biti određeno kao takvo razumijevanje povijesti koje prihvaća značenje jedino u pojmovima Božanske brige, Božanske svrhe, Božanskoga sudjelovanja”, *Interpreter's Dictionary of the Bible*, tom 3, str. 896.
- C. “Prorok nije niti filozof ni sustavni teolog, nego posrednik Saveza koji predaje Božju riječ Njegovu narodu zato da oblikuje njihovu budućnost preoblikujući njihovu sadašnjost”, “Proroci i proročanstvo”, *Encyclopedia Judaica* tom 13, str. 1152.

III. SVRHA PROROČANSTVA

- A. Proročanstvo je način za Boga da govori Svojim ljudima, osiguravajući vodstvo u njihovoj trenutačnoj okolnosti i nadi u Njegov nadzor njihovih života te zbivanja u svijetu. Njihova je poruka načelno bila zajednička. Misli se na prijekor, ohrabrenje, produbljenje vjere i pokajanja, te na objavu Božjim ljudima o Njemu Sâmome i Njegovim naumima. Oni su održavali Božje ljude u vjernosti Božjim Savezima. Ovome se mora dodati da se često koristilo za jasnu objavu Božjega izbora govornika (Pnz 13:1-3; 18:20-22). Ono bi, u konačnici, usmjeravalo na Mesiju.
- B. Često, prorok je uzimao povijesne ili teološke krize svojih dana i prenosio ih u eshatološku okolnost. Taj uvid u kraj povijesnoga vremena jedinstven je u Izraelu te njegovo shvaćanje Božanskoga izbora i obećanja temeljem Saveza.
- C. Izgleda da je proročka služba bila ravnoteža (Jer 18:18) i prisvajanje službe velikoga svećenika kao načina da se dozna Božja volja. Urim i Tumim prešli su u govornu poruku Božjega govornika. Nakon Malahije izgleda da je služba proroka također prošlost u Izraelu. Nije se poslije ponovo pojavljivala više od 400 godina do Ivana Krstitelja. Nesigurno je kako se dar “proroštva” Novoga zavjeta odnosi na Stari zavjet. Proroci Novoga zavjeta (Djela 11:27-28; 13:1; 15:32; I. Kor 12:10.28-29; 14:29.32.37; Ef 4:11) nisu objavitelji novoga otkrivenja ili Pisma, nego pripovjedači-daljnjege i pred-pripovjedači Božje volje u zavjetnim prilikama.
- D. Proročanstvo nije isključivo ili prvenstveno predvidljivo u prirodi. Predvidljivost je jedan način potvrde njegove službe i njegove poruke, ali mora biti zabilježeno “manje od 2% SZ-noga proročanstva je

mesijansko. Manje od 5% posebice opisuje Doba Novoga saveza. Manje od 1% povezuje se s događajima koji će tek doći.” (Fee i Stuart, *How to Read the Bible For All Its Worth*, str 166).

- E. Proroci predstavljaju Boga ljudima, dok svećenici predstavljaju ljude Bogu. To je općenita izjava. Postoje iznimke kao Habakuk, koji usmjerava pitanja Bogu.
- F. Jedan razlog je poteškoća u razumijevanju proroka zato jer ne znamo kako su bile ustrojene njihove Knjige. One nisu kronološke. Izgleda da su tematske ali ne uvijek na način na koji bi se očekivalo. Često nema očite pozadine, vremenske okosnice ili jasne podjele između proroštava. Te su Knjige teške za: (1) čitanje odjednom; (2) isticanje teme; i (3) potvrdu središnje istine ili autorove nakane u svakome proroštvu.

IV. OSOBINE PROROČANSTVA

- A. U Starome zavjetu izgleda postoji razvitak okvira “prorok” i “proročanstvo”. U ranome Izraelu razvijalo se udruženje proroka, vođeno jakim karizmatiskim vođom kao Ilija ili Elizej. Ponekad je izričaj, “sinovi proroka”, bio korišten za označavanje takvih skupina (II. Kr 2). Proroci su bili obilježeni oblicima zanosa (I. Sam 10:10-13; 19:18-24).
- B. Doduše, ovo je razdoblje brzo prešlo u pojedinačne proroke. Bilo je takvih proroka (i istinskih i lažnih) koji su se poistovjetili s kraljem, i živjeli u palači (Gad, Natan). Također, bilo je i onih neovisnih, ponekad posve nepovezanih sa stvarnim stanjem izraelskoga društva (Amos). Bilo ih je i muških i ženskih (II. Kr 22:14).
- C. Prorok je često bio objavitelj budućnosti, uvjetovanoj ljudskim trenutačnim odgovorom. Često je prorokov zadatak bio razotkrivanje Božjega sveopćeg nauma za Njegovo Stvorenje što nije ovisilo o ljudskome odgovoru. Taj sveopći eshatološki naum jedinstven je među drevnim blisko-istočnim prorocima. Dvostruko žarište proročkih poruka je proricanje i Savez vjernosti (usp. Fee i Stuart, str. 150). To ukazuje da su proroci prvenstveno imali zajedničko žarište. Uobičajeno, ali ne isključivo, obraćali su se narodu.
- D. Najviše proročke građe bilo je preneseno usmeno. Poslije je bilo usklađeno značenje tema, kronologija ili drugi obrasci blisko-istočne književnosti koji su za nas izgubljeni. Zato što je bilo usmeno ono nije građeno kao pisana proza. To čini Knjige teškima za glatko čitanje i teškima za razumijevanje izvan određene povijesne okolnosti.
- E. Za prenošenje svojih poruka proroci koriste nekoliko obrazaca:
 - 1. sudište – Bog uzima ljude na Sud, često je to slučaj rastave kad YHWH odbija Svoju ženu (Izrael) zbog njene nevjere (Hoš 4; Mih 6)
 - 2. posmrtna naricaljka – posebna metrička stopa ove vrste poruke i njenoga osobitog “jao” postavlja ju odvojeno kao poseban oblik (Iz 5; Hab 2)
 - 3. izricanje blagoslova Saveza – naglašena uvjetna narav Saveza i posljedice, i pozitivno i negativno, sročene od slova do slova za budućnost (Pnz 27 – 28).

V. KORISNI VODIČI ZA TUMAČENJE PROROČANSTVA

- A. Nađite nakanu izvornoga proroka (uređivača teksta) bilježeći povijesnu okolnost i književni okvir svakoga proroštva. Uobičajeno će ono na neki način uključiti Izraelov raskid s Mojsijevim Savezom.
- B. Čitajte i tumačite čitavo proroštvo, ne samo jedan dio; napravite kratki pregled kao njegov sadržaj. Vidite kako se ono odnosi prema okolnim proročanstvima. Pokušajte napraviti kratki pregled čitave Knjige.
- C. Pretpostavite doslovno tumačenje odlomka sve dok vam se ne istakne nešto u tekstu samo po sebi prikazano slikovito; potom stavite slikovit jezik u prozu.
- D. Raščlanite simboličko djelovanje u svjetlu povijesne okolnosti i usporednih odlomaka. Budite sigurni da ste zapamtili kako ova drevna književnost Bliskoga Istoka nije zapadnjačka ili suvremena književnost.
- E. Odnosite se prema pretkazivanju pažljivo.
 - 1. Je li ono isključivo za autorovo vrijeme?
 - 2. Jesu li ona naknadno ispunjena u povijesti Izraela?
 - 3. Jesu li ona tek budući događaji?
 - 4. Imaju li ona ispunjenje u današnjici i još u budućnosti?
 - 5. Dopustite autorima Biblije, ne suvremenim autorima, voditi vaše odgovore.
- F. Posebne pozornosti
 - 1. Je li pretkazivanje pobliže označeno uvjetovanim odgovorom?
 - 2. Je li nedvojbeno kome je proročanstvo upućeno (i zašto)?
 - 3. Postoji li mogućnost višestrukoga i biblijskog i/ili povijesnoga ispunjenja?
 - 4. NZ-ni su autori pod nadahnućem bili sposobni vidjeti Mesiju na mnogim mjestima u SZ-u što za

nas nije vidljivo. Oni su izgleda koristili tipologiju ili igru riječi. Budući da mi nismo nadahnuti bolje je ostaviti njima takav pristup.

VI. KORISNE KNJIGE

- A. *A Guide to Biblical Prophecy* od Carla E. Amendinga i W. Warda Basqueja
- B. *How to Read the Bible for All Its Worth* od Gordona Feeja i Douglasa Stuarta
- C. *My Servants the Prophets* od Edwarda J. Younga
- D. *Plowshares and Pruning Hooks: Rethinking the Language of Biblical Prophecy and Apocalyptic* od D. Brenta Sandyja
- E. *New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis*, tom 4, str. 1067-1078.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 10:8-11

⁸Onda glas kojeg ja čuh s neba, *ja čuh* ponovno kako govori sa mnom, i kaže: “Idi, uzmi knjigu što je otvorena u ruci anđela koji stoji na moru i na kopnu.” ⁹Tako dođoh k anđelu, kazujući mu neka mi da malu knjigu. I on mi reče: “Uzmi je i pojedi je; ona će učiniti tvoju utrobu gorkom, ali u tvojim ustima ona će biti slatka kao med.” ¹⁰Ja uzeh malu knjigu iz anđelove ruke i pojedoh je, i u mojim ustima ona bijaše slatka kao med; a kad je progutah, moja utroba bijaše učinjena gorkom. ¹¹I oni mi rekoše: “Ti moraš prorokovati ponovno glede mnogih ljudi i naroda i jezika i kraljeva.”

10:8 “glas kojeg ja čuh s neba, ja čuh ponovno” Bilo je mnogo nagađanja o određivanju govornika. Neki su tvrdili kako je to Bog, ili Krist, ili Sveti Duh, ili jedan od snažnih anđela.

U stihu 11 glas je MNOŽINA, što moguće upućuje na Trojedinoga Boga. MNOŽINE korištene za Božanstvo u SZ-u (ime *Elohim* i “nas” u Post 1:26; 3:22; 7:11; Iz 6:8) bile su objašnjene na nekoliko načina:

1. gramatički oblik nazvan “MNOŽINA veličanstva” čime MNOŽINA pojačava zamisao ili pojam
2. YHWH govori skupno o anđeoskome vijeću (usp. I. Kr 22:19; Job 1:6; 2:1; Jer 23:18; Dn 7:10)
3. početni oblik zamisli o Trojedinome Bogu ili Trojstvu (usp. Ps 110:1; Zah 2:8; 17:10).

Vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 1:8.

10:9 “Uzmi je i pojedi je” Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Ezekijela 2:8 - 3:14 ili Jeremije 15:16-17. To simbolizira bivanje opunomoćenim za govorenje Božje poruke. Mala knjiga simbolizira Božju poruku koja sadržava oboje i sigurnost za vjernike (med, usp. Ps 19:10-11; 119:103) i osudu za nevjernike (gorko). Ovaj svitak nije isti kao onaj kojeg je Isus otvorio u poglavlju 6. Ovo upućuje na poruku od svemoćnoga anđela (usp. stihove 7-11).

10:11 “oni mi rekoše” Silan anđeo ili Trojedin Bog potvrđuje Ivana kao proročkoga zapisivača i govornika.

▣ **“mnogih ljudi i naroda i jezika i kraljeva”** Ova je terminologija upotrijebljena i za nevjernike (usp. 11:9; 13:7-8; 14:6; 17:15) i vjernike (tj. prije Sudnjega dana, usp. 7:9; 15:4 i nakon Sudnjega dana, usp. 21:24.26; 22:2). Taj bi stih mogao upućivati na propovijedanje Evanđelja (usp. 10:11; 14:6) svim narodima (usp. Mt 24:14; Mk 13:10) ili pretkazivanje daljnjih privremenih osuda gnjeva Božjega.

OTKRIVENJE 11

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:1-6

¹Onda mi tamo bijaše dana mjerna šiba nalik štapu; i netko reče: “Ustani i izmjeri hram Božji i oltar, i one koji štuku u njemu. ²Izostavi dvorište koje je izvan hrama i ne mjeri ga, jer ono je bilo dano narodima; i oni će gaziti pod nogom sveti grad četrdeset-dva mjeseca. ³I Ja ću dati *vlast* mojoj dvojici svjedoka, i oni će prorokovati tisuću dvjesto i šezdeset dana, obučeni u pokajničku kostrijet.” ⁴Ovi su dva maslinova stabla i dva svjetionika što stoje pred Gospodinom zemlje. ⁵I ako itko želi nauditi im, vatra izlazi iz njihovih usta i proždire njihove neprijatelje; tako ako itko želi nauditi im, on mora biti ubijen na taj način. ⁶Ovi imaju moć zatvoriti nebo, tako da kiša neće pasti tijekom dana njihova prorokovanja; i oni imaju moć nad vodama da ih okrenu u krv, i udariti zemlju sa svakom pošasti, tako često kako oni žele.

11:1 “mjerna šiba nalik štapu” U prethodnim dijelovima Ivan je promatrao kako su anđeli izvršavali zadatke, ali u sedmoj trubi Ivan će biti uključen u djelovanje.

Pojam “mjerna šiba” (*kalamos*, upotrijebljena u ovome smislu jedino ovdje) moguće odražava SZ-nu uporabu riječne trske koje su bile korištene kao vodoravne mjerne alatke (vidjeti Posebnu temu: Pravednost u 19:11). One su bile duge između osam i dvadeset stopa [1 stopa = 30,48 m – op.prev.] (usp. Ez 40:5 - 42:20).

▣ **“Ustani i izmjeri”** Mjerenje je bio znak: (1) obećanoga rasta i zaštite (usp. Jer 31:38-40; Otk 21:15). Ovo može biti smjerenje na Hram na kraju vremena u Knjizi proroka Ezekijela (usp. 40 - 48) ili Novog Jeruzalema u Knjizi proroka Zaharije (usp. 1:16; 2:1-13); ili (2) osuda (usp. II. Sam 8:2; II. Kr 21:13; Iz 28:17; Tuž 2:8). Ovdje, kao pečaćenje iz poglavlja 7, to je znak Božje zaštite vjernika. Ako se ovo kratko međuvrijeme usporedi s poglavljem 7 onda je ovaj Hram čitav narod Božji (vjerujući Židovi i vjerujući pogani). To se onda može također usporediti s poglavljem 12.

▣ **“Božji i oltar, i one koji štiju u njemu”** Određivanje ovoga Hrama ovisi o pretpostavkama nečijeg tumačenja:

1. ako uzmemo kako je Ivanova slika povučena iz Knjige proroka Ezekijela 40 - 48, onda je ovo doslovno Hram u Jeruzalemu na kraju vremena (usp. II. Sol 2:4)
2. ako, međutim, uzmemo da je smjerenje na Knjigu proroka Zaharije 2 onda je slika grad Božji, Novi Jeruzalem
3. uzmemo li nebeski Hram (usp. 7:15; 11:19; 15:58; Heb 9:23) onda mnoštvo iz 7:9 (Crkva, i Žena iz poglavlja 12) može biti žarište (usp. 21:15-16).

Zanimljivo je zabilježiti kako je Ivanu rečeno neka mjeri ljude koji štiju tamo. Ovo je neuobičajena terminologija. Ta slika uključuje više negoli samo građevinu. To je slika koja razgraničuje ljude vjere od nevjernika koji moraju iskusiti gnjev Božji. Prema tome, to je usporeno s Božjim znakom na čelima vjernika (usp. 7:3-4).

11:2 “dvorište koje je izvan hrama” Ova zamisao vanjskoga dvorišta upućuje povijesno na dvorište pogana u Herodovu hramu. Postoji nekoliko SZ-nih smjerenja na zamisao Jeruzalema i Hrama koji su bili gaženi od pogana (usp. Ps 79:1-7; Iz 63:18; Dn 8:13; Zah 12:3 u Septuaginti). Isus vjerojatno čini izravno smjerenje na Knjigu proroka Daniela 8:13 u Evanđelju po Luki 21:24.

▣ **“narodima”** Vidjeti bilješke u 2:26 i 10:11.

▣ **“četrdeset-dva mjeseca”** Vidjeti Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: ČETRDESET-DVA MJESECA

Broj četrdeset-dva mjeseca proročanska je osobina razdoblja progona. Gaženje vanjskoga dvorišta jeste izreka za Božji narod pod vlašću nevjernika u različitim razdobljima u povijesti – Antioh Epifan, Rimljani godine 70., i kraj-vremena Antikrista.

Četrdeset-dva mjeseca, ili njihova jednakovrijednost, spomenuto je nekoliko puta u Bibliji. Podrijetlo izgleda kako je Knjiga proroka Daniela:

1. Daniel 7:25; 12:7 spominje “vrijeme, vremena, i pola vremena” ili 1.277 dana (pretpostavljajući da je “vrijeme” jednakovrijedno jednoj godini)
2. Daniel 8:14 spominje 2.300 večeri i jutra
3. Daniel 12:11 spominje 1.290 dana
4. Daniel 12:12 spominje 1.335 dana. Slično izricanje nađeno je u Knjizi Otkrivenja 12:6 (1.260 dana) i 13:5 (42 mjeseca).

Kad se sva od ovih zbivanja uzmu u obzir, njihova raznolikost izgleda govori o simboličkoj naravi brojeva, dok njihova bliskost s četrdeset-dva mjeseca izgleda pokazuje simbolički broj za razdoblje proganjanja. Budući je tri i pol polovica od sedam, to je izgleda upućivanje na puno razdoblje proganjanja što je moralo biti skraćeno (usp. Mt 24:22; Mk 13:20; Lk 21:24). Proganjanje je ograničeno u Božjoj ljubavi kao i osuda.

▣ **“sveti grad”** Ovo može uputiti na Jeruzalem (usp. Iz 52:1; Mt 27:53). Međutim, slijedeći tumačenje Hrama Knjige Otkrivenja 3:12 kao upućivanje na NZ-ne vjernike, ista metoda mora biti slijedena s ovim izričajem. U kasnijim poglavljima Otkrivenja to upućuje na NZ-ni narod Božji (usp. 20:9; 21:2.10; 22:19).

Ivan povlači metafore iz SZ-a ali primjenjuje ih na NZ-ni narod Božji. Crkva je sastavljena od vjerujućih Židova i pogana. Ne postoji naglasak na rasne Židove nasuprot pogana u Knjizi Otkrivenja. Ne postoji više Židov i Grk (usp. I. Kor 12:13; Gal 3:28; Kol 3:11).

11:3 “Ja ću dati vlast mojoj dvojici svjedoka” Ovo izgleda podrazumijeva Boga Oca koji govori jer je na Isusa upućeno u stihu 8 (iako postoji poteškoća grčkoga rukopisa sa ZAMJENICOM, koja je izostavljena u P⁴⁷ i Ⓝ).

▣ **“dvojici svjedoka”** Postojalo je mnogo teorija o određivanju ove dvojice snažnih propovjednika:

1. smjernanje (usp. stih 4) je iz Knjige proroka Zaharije 4:3.11.14. Ovo je izvorno upućivalo na povratak Davidovskoga sjemena, Zerubabela, i povratak sjemena velikoga svećenika, Jošue, koji su bili Duhom-vodeni vođe (dva maslinova stabla) koji su vodili povratak iz babilonskoga sužanjstva (tj. obnovljeni narod Božji)
2. dva svijećnjaka (usp. 1:20) mogu podrazumijevati dvije vjerne crkve, Smirnu, 2:8-11 i Filadelfiju, 3:7-13
3. dva svjedoka može podrazumijevati svjedočenje na sudu (usp. Br 35:30; Pnz 17:6; 19:15)
4. opis ove dvojice svjedoka podrazumijeva Iliju (zatvorio je nebo iz stiha 6, usp. I. Kr 17:1; 18:1; Lk 4:25; Jak 5:17 i pozvao vatru dolje, usp. I. Kr 18:24.38; II. Kr 1:10,12) i Mojsija (okrenuo vodu u krv iz stiha 6, usp. Izl 7:17-19). Obojica od ovih došli su Isusu na gori Preobraženja (usp. Mt 17:4)
5. među-zavjetna apokaliptička I. Knjiga Henokova 90:31 i dva rana crkvena oca, Tertulijan i Hipolit, branili su kako su postojale dvije osobe iz SZ-a koje nisu umrle prirodnom smrću, Henok (usp. Post 5:21-24) i Ilija (usp. II. Kr 2:11)
6. NJB opaska tvrdi kako to upućuje na Petra i Pavla, obojica mučena u Rimu pod vladavinom Nerona (str. 435).

Ja ih osobno vidim kao simbolički svjedok čitavoga Božjeg naroda zbog usporedne građe sedam pečata i kratkoga međuvremena te sedam truba i kratkoga međuvremena. Prema tome, i 144.000 (vjerujući Židovi) i nebrojena skupina (vjerujući narodi), kao i dva svjedoka, upućuju na Crkvu.

▣ **“obučenih u pokajničku kostrijet”** Ovo može biti ili: (1) znak žalovanja i pokajanja (usp. Post 37:34; II. Sam 3:31) ili (2) jednostavno obična proročka halja (usp. II. Kr 1:8; Iz 20:2; Zah 13:4).

▣ **“oni će prorokovati tisuću dvjesto i šezdeset dana”** Četrdeset-dva mjeseca jednako je dvanaest stotina i šezdeset dana. Evanđelje će biti naviještano tijekom ovoga razdoblja proganjanja od nevjerničkih naroda (usp. Mt 24:8-14.21-22). Ovaj simbolički broj dolazi iz Knjige proroka Daniela 7:25; 12:7 i često je upotrijebljen u Knjizi Otkrivenja (usp. 12:6; 13:5).

11:4 “dva maslinova stabla” Ovo je smjernanje na Zerubabela, Davidovsko sjeme povratnika iz izgnanstva te Jošuu, Aronovsko sjeme povratnika iz izgnanstva (usp. Zah 4:3.11.14). To može podrazumijevati da će svjedok Evanđelja na kraju vremena predstavljati kraljevsku mesijansku i svećeničku mesijansku snagu (Isus kao Kralj i Svećenik, usp. Ps 110; Heb 1:3). Ova dva nadahnuta propovjednika pokajanja donose Božje svjetlo (usp. Zah 4) pobunjeničkome svijetu (pobunjenički Izrael sad je pobunjeničko ljudstvo, usp. Iz 6:9-11; 43:8-13; Jer 5:21-29; Ez 12:2).

11:5 “ako itko želi nauditi im... ako itko želi nauditi im” Oba od ovih su PRVI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA što podrazumijeva kako postoje oni koji im žele nauditi, ali oni će biti Božanski zaštićeni sve dok njihovo poslanje ne bude dovršeno.

▣ **“vatra izlazi iz njihovih usta i proždire njihove neprijatelje”** Zabilježite kako je snaga u njihovim ustima što podrazumijeva snagu poruke koju oni navješćuju. U Knjizi Otkrivenja usta su oružje, a jezik mač (usp. 9:17; 19:15; Heb 4:12).

11:6 Ova SZ-na djelovanja nekog podsjećaju na Iliju (usp. I. Kr 17:1) i Mojsija (usp. Izl 7:17-19).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:7-10

⁷Kad su oni završili svoje svjedočanstvo, zvijer koja izlazi iz abisa zametnut će rat s njima, i pobijediti ih i ubiti ih. ⁸I njihova mrtva tijela ležat će na ulici velikoga grada koji je tajnovito nazvan Sodoma i Egipat, gdje je također bio njihov Gospodin razapet. ⁹Oni od ljudi i plemena i jezika i naroda gledat će njihova mrtva tijela tri i pol dana, i neće dozvoliti da njihova mrtva tijela budu položena u grob. ¹⁰A oni koji prebivaju na zemlji radovat će se nad njima i slaviti; i oni će poslati darove jedan drugome, jer ova dva svjedoka mučiše one koji obitavaju na zemlji.

11:7 “zvijer koja izlazi iz abisa” Ako je ovo smjerenje na Knjigu proroka Daniela 7, onda je Zvijer mješovit lik od sviju četiri zvijeri spomenutih u Danielu 7, koja predstavlja konačnog Antikrista na kraju vremena (usp. II. Sol 2:3).

“Abis” je dom demona (usp. 9:1; 20:1). Ova zamisao Zvijeri razvijena je u poglavljima 13 i 17.

▣ **“zametnut će rat s njima, i pobijediti ih i ubiti ih”** Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Daniela 7:21 što će biti potpunije objašnjeno u Knjizi Otkrivenja 13. Ovdje, izražavanje može podrazumijevati da su dva svjedoka simbolička za veliki broj ljudi (usp. 13:7, tj. narod Božji). Zabilježite kako oni nisu pošteđeni progonstva i smrti.

11:8 “njihova mrtva tijela ležat će na ulici” Ovo poniženje izloženih mrtvih tjelesa bio je način izražavanja prijezira (usp. stih 9; Pnz 28:26; Ps 79:2; Jer 7:33; 8:2; 16:4; 19:7; 34:20). Međutim, Bog je upotrijebio njihova vidljiva tijela u silnome uskrsnuću što je očitovalo Njegovu snagu i potvrdilo njihovu poruku.

▣ **“velikoga grada”** Ovo je izgleda opis Jeruzalema; međutim, slikovit jezik podrazumijeva duhovnu borbu između zemaljskoga kraljevstva i Nebeskoga kraljevstva. Evo mojih razloga:

1. izričaj “taj veliki grad” upotrijebljen je o Babilonu ili Rimu (usp. 16:19; 17:18; 18:10.16.18.19.21)
2. iako je Jeruzalem nazvan Sodomom u Knjizi proroka Ezekielu 16:46-49 i Izaije 1:9-10, on nikad nije nazvan Egiptom; Sodoma i Egipat izgleda su metafore za grijeh i ropstvo
3. “Gdje je Gospodin bio razapet” izgleda upućuje na Jeruzalem, ali to može biti još jedan način govorenja o protu-Božjim kraljevstvima ovoga svijeta
4. “...ljudi i plemena i jezika i naroda” u stihu 9 podrazumijeva:
 - a. grad gdje će biti prisutan čitav svijet, što bolje odgovara Rimu negoli Jeruzalemu
 - b. “grad” je upotrijebljen kao metafora pobunjeničkoga čovječanstva (usp. Post 4:17; 10:8-10)
5. “Oni koji prebivaju na zemlji radovat će se nad njima i slaviti” u stihu 10 podrazumijeva da poruka ove dvojice svjedoka nije bila samo za Židove, nego za čitav svijet nevjernika.

Ovo opisuje neprekidnu bitku između kraljevstava ove Zemlje i Mesijanskog kraljevstva (usp. 11:15), naročito kao u Knjizi proroka Daniela 2 i Psalmu 2.

11:9 “Oni od ljudi i plemena i jezika i naroda” Vidjeti bilješku u 10:11.

▣ **“tri i pol dana”** Vrijeme stiha 9 povezano sa stihom 11 jednako je broju sedam, korištenim tako često u Knjizi Otkrivenja. Ovaj događaj bio je Božje savršeno određeno vrijeme.

11:10 “slaviti; i oni će poslati darove jedan drugome” Neki vide ovo kao iskrivljeni Blagdan Purim (usp. Ester 9:19.22).

To je sličnije smjerenju na Evanđelje po Ivanu 16:20 (“svijet će se radovati”). Radovanje nevjerničkoga svijeta otkriva snagu poruke dvojice svjedoka, ali nevjernici se neće pokajati (usp. 9:20-21; 16:9.11).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:11-13

¹¹Ali nakon tri i pol dana, dah života od Boga uđe u njih, i oni stajaše na svojim nogama; i veliki strah pade nad one koji ih bijahu gledali. ¹²I oni čuše jaki glas s neba kako im govori: “Uzidite ovdje.” Potom oni uzidoše u nebo u oblaku, a njihovi ih neprijatelji promatraše. ¹³I u taj sat tamo bijaše veliki zemljotres, i desetina od grada pade; sedam tisuća ljudi bijahu pobijeni u zemljotresu, a ostatak bijaše užasnut i dade slavu Bogu nebeskome.

11:11 “tri i pol dana” Ovo je smjerenje iz Knjige proroka Daniela i to je simboličko razdoblje proganjanja. Vidjeti punu bilješku u 11:9.

▣ **“dah života od Boga uđe u njih”** Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Ezekielu 37, dolinu suhih kostiju. To je igra na hebrejsku riječ “*ruah*” što znači dah, vjetar, i duh (kao što znači grčka riječ *pneuma*).

POSEBNA TEMA: DUH U BIBLIJI

- I. Grčki pojmovi
 - A. *pneō*, cvasti
 - B. *pnoē*, vjetar, dah

- C. *pneuma*, duh, vjetar
 - D. *pneumatikos*, pripadajući duhu
 - E. *pneumatikōs*, duhovno
- II. Grčka filozofijska pozadina (*pneuma*)
- A. Aristotel je koristio pojam kao životnu snagu koja se razvija od rođenja do samo-stege.
 - B. Stoici su koristili pojam kao istoznačnicu s *psuchē*, (duša) čak *nous* (um) u smislu pet fizičkih osjetila i ljudski um.
 - C. Grčka misao – pojam je postao jednakovrijedan božanskome djelovanju (tj. proricanje, magija, okultno, proročanstvo, itd.).
- III. Stari zavjet (*ruah*)
- A. Djelovanja monoteističkoga Boga (tj. Duh, korišten oko 90 puta u SZ-u):
 1. pozitivno, Knjiga Postanka 1:2
 2. negativno, I. Knjiga o Samuelu 16:14-16.23; I. Kraljevima 22:21-22; Knjiga proroka Izaije 29:10.
 - B. Bogom-dana životna snaga u ljudstvu (tj. Božji dah, usp. Post 2:7).
 - C. Septuaginta prevodi *ruah* s *pneuma* (korišteno oko 100 puta u LXX-i).
 - D. U kasnijim rabinskim pisanjima, apokaliptičkome pisanju i svicima s Mrtvoga mora, pod utjecajem Zoroastrijanizma, *pneuma* je korištena o anđelima i demonima.
- IV. Novi zavjet (*pneuma*)
- A. Božja posebna prisutnost, sila, i opskrbljivanje.
 - B. Duh je povezan s Božjom djelatnošću u Crkvi:
 1. proročanstvo
 2. čudesa
 3. hrabrost za navješćivanje Evanđelja
 4. mudrost (tj. Evanđelje)
 5. radost
 6. uvođenje u Novo doba
 7. obraćenje (tj. snubljenje i uvijek prisutnost)
 8. Kristo-sličnost
 9. posebni darovi službe
 10. molitve za vjernike.

Duh probuđuje čežnju čovječanstva za zajedništvo s Bogom, za što je ono bilo stvoreno. Zajedništvo je moguće zbog Osobe i djela Isusa, Božjeg Mesije. Nova duhovna probuda vodi Kristo-sličnome življenju, služenju, i pouzdanju.
 - C. Bolje se razumije kao duhovni kontinuum sa Svetim Duhom na jednome kraju i čovječanstva kao fizičkoga stvorenja ove planete, ali isto tako duhovnoga stvorenja na Božju sliku, na drugome kraju.
 - D. Pavao je u NZ-u autor koji razvija teologiju Duha/duha:
 1. Pavao koristi Duh u suprotnosti s tijelom (tj. grješna narav)
 2. Pavao koristi duh da suprotstavi fizičko
 3. Pavao koristi Duh/duh da suprotstavi ljudsko razmišljanje, spoznavanje, i postojanje.
 - E. Neki primjeri iz I. Poslanice Korinćanima:
 1. Sveti Duh, 12:3
 2. snaga i mudrost Božja prenesena kroz Svetoga Duha, 2:4-5
 3. Božja djelovanja u vjerniku:
 - a. novi sklop misli, 2:12; 14:14.32
 - b. novi hram, 3:16; 6:19-20
 - c. novi život (tj. čudorednost), 6:9-11
 - d. novi život simboliziran u krštenju, 12:13
 - e. jedno s Bogom (tj. obraćenje), 6:17
 - f. Božja mudrost, ne svjetovna mudrost, 2:12-15; 14:14.32.37
 - g. duhovna obdarenost svakoga vjernika za službu, poglavlja 12 i 14
 4. duhovno u suprotivosti s fizičkim, 9:11; 10:3; 15:44
 5. duhovna kraljevina u suprotivosti s fizičkom kraljevinom, 2:11; 5:5; 7:34; 15:45; 16:18
 6. način upućivanja na ljudski duhovni/unutarnji život kao razlika od nečijega fizičkog tijela, 7:34.

F. Ljudi žive u dvije kraljevine stvaranjem (tj. fizičko i duhovno). Čovječanstvo je otpalo od prisnosti s Bogom (Post 3). Kroz Kristov život, učenja, smrt, uskrsnuće, i obećani povratak, Duh snubi pale ljude da primijene vjeru u Evanđelje, na kojoj su točki obnovljeni za zajedništvo s Bogom. Duh je taj osobni dio Trojstva koji obilježava Novo doba pravednosti. Duh je posrednik Boga Oca i Zagovornik Sina u ovome “doba”. Poteškoća postoji jer se Novo doba pojavilo na vrijeme, dok Staro doba grješne pobune još uvijek postoji. Duh preobražava staro u novo, čak i onda kad oba postoje.

11:12 “I oni čuše jaki glas s neba kako im govori: ‘Uzidite ovdje’” Kao što neki vide tajno uznesenje Crkve u 4:1 gdje je Ivan pozvan u Nebo, drugi vide ovdje tajno uznesenje Crkve usred nevolje kao što su ova dva svjedoka bila pozvana u Nebo u ovome stihu. Ovdje ponovno naše pretpostavke i teološke mreže upravljaju tumačenju simboličkih, višeznačnih tekstova!

▣ **“Potom oni uzidoše u nebo u oblaku”** Ovo je Božanski prijenos. Mesija se vozio na nebeskim oblacima u Knjizi proroka Daniela 7:13. Isus je uzašao na Nebo u oblacima (usp. Djela 1:9). Isus će se vratiti jašući na nebeskim oblacima (usp. Mt 24:30; 26:64; Mk 13:26; I. Sol 4:17; Otk 1:7; 14:14).

11:13 “u taj sat tamo bijaše veliki zemljotres, i desetina od grada pade” Postoji sedam referenci u Knjizi Otkrivenja na zemljotres (usp. 6:12; 8:5; 11:13.19; 16:18). To pokazuje neprekidno, nastavljavuće, ograničene osude Božje nad nevjernicima. Ovo može biti smjeranje na Knjigu proroka Ezekiel 38:17-23.

▣ **“ostatak bijaše užasnut i dade slavu Bogu nebeskome”** Postojalo je mnogo raspre o određivanju pojma “ostatak”. On može upućivati na:

1. doslovno žitelje Jeruzalema (usp. Zah 12:10) ili Rima
2. one koji su bili spašeni tijekom razdoblja nevolje, tj. oni koji se istinski kaju
3. vjerujuće Židove, iz Poslanice Rimljanima 11
4. ljude, kao Nebukadnezar i Kir, koji su bili prestrašeni Božjim djelovanjima, ali nisu bili istinski preobraćeni.

Zbog 9:20-21; 14:7-8 i 16:10, #4 najbolja je mogućnost.

Međutim, u 16:9, davanje slave povezano je s pokajanjem. Zasigurno je moguće da su ovi (Židovi i pogani) uzvjerovali! Ovo je utvrđena svrha Božjih osuda (usp. 9:20-21; 16:9.11).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:14

¹⁴Drugi jao prođe; gle, treći jao dolazi brzo.

11:14 Ovo je prijelazni način (usp. 9:12; 12:12).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:15-16

¹⁵Tada sedmi anđeo zatrubi; i tamo bijahu jaki glasovi u nebu, govoreći: “Kraljevstvo svijeta postalo je kraljevstvom našega Gospodina i Njegova Krista; i On će kraljevati zauvijek i uvijek.” ¹⁶I dvadeset-četiri starješine, koji sjede na svojim prijestoljima pred Bogom, padoše na svoja lica i štovahu Boga, govoreći:

11:15 “Kraljevstvo svijeta” KJV i NKJV imaju “kraljevstva ovoga svijeta”. MNOŽINA nije prisutna ni u jednome od drevnih grčkih rukopisa.

▣ **“postalo je”** Ovo je AORIST SREDNJEGA (deponent) INDIKATIVA. To je opis kraja kraljevine palih ljudskih vlada i početak Kraljevine našega Boga (usp. 12:10). Novo doba Duha u potpunosti je došlo. Ovo potvrđuje sažetak teorije kako se Drugi dolazak događa na kraju svakoga od tri ciklusa osude: pečata (usp. 6:12-17), truba (usp. 11:15-18), i čaša (usp. 19). Knjiga Otkrivenja nije kronološki, dosljedan red, nego dramatski prikaz u sedam ciklusa, od kojih svaki promatra isto razdoblje, ali pečati, trube i čaše u uzastopnim i pojačavajućim stupnjevima osude (¹/₄, ¹/₃, potpuno).

▣ **“našega Gospodina i Njegova Krista”** Zabilježite kako su blisko Otac i Sin povezani (usp. Ps 2). Zabilježite, isto tako, da je naglasak I. Poslanice Korinćanima 15:24-28 i Efežanima 5:5 sad ispunjen. Neki vide neko smjeranje na Knjigu proroka Zaharije 14:9 što je moguće zbog Ivanovih omiljenih izvora apokaliptičkih slika iz Knjiga proroka Daniela, Ezekiel, i Zaharije.

▣ **“i On će kraljevati zauvijek i uvijek”** Ovo upućuje na Vječnu kraljevinu našega Boga (usp. Izl 15:18; Ps 10:16; 29:10; Iz 9:6-7; Dn 2:44; 4:34; 7:14.27; Zah 14:9; Lk 1:33; I. Sol 4:17; II. Pt 1:11), ne na Tisućgodišnju kraljevinu (usp. Otk 20) Krista. To je zapravo ispunjenje Isusove molitve u Evandjelju po Mateju 6:10 da Božja volja bude vršena na Zemlji kao što je u Nebu.

Kraljevstvo Božje glavna je tema u Evandeljima i Knjizi Otkrivenja. Postoji isprepletenost i napetost između njegove sadašnje stvarnosti (post-milenijsko i amilenijsko) i njegova budućeg dovršenja (povijesno premilenijsko i dispencijanski premilenijsko). Ta ista isprepletenost također je između njegova zemaljskoga vida (milenijskoga) i njegova vječnoga vida. Neki komentatori, škole, i denominacije ostaju na vidu isprepletenosti, ali zanemaruju ili uvijaju ostale kako bi potkrijepili svoje pretpostavke i teološke sustave. Tako je teško za zapadne ljude cijeliti isprepletenost, slikovitost, i napetost istočnjačke književnosti, posebice njen apokaliptički žanr. Naš Bog i Njegov Krist kraljevali su, kraljuju i kraljevat će; pojedinosti su beznačajne! Može biti kako će postojati zemaljska Mesijanska kraljevina za neko razdoblje (usp. I. Kor 15:23-28); narodni Izrael možda će imati neki dio (usp. Rim 11). Međutim, likovi i simboli Knjige Otkrivenja naslovljuju Crkvu općenito, ne Izraela (usp. Dn 2:34-35.44). Ja osobno ostavljam otvorenim mogućnost da Izrael ima dio u događajima kraja vremena zbog Božjih SZ-nih obećanja Abrahamovu potomstvu (usp. Iz 9:6-7; Zah 12:10) temeljeno na Božjoj naravi (usp. Ez 36:22-38).

11:16 “dvadeset-četiri starješine” Vidjeti Posebnu temu u 4:4.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:17-18

¹⁷“Dajemo Ti hvale, o Gospodine Bože, Svemogućí, koji jesi i koji bijaše, jer si Ti uzeo Svoju veliku silu i počeo si kraljevati. ¹⁸I narodi bijahu razjareni, i Tvoj gnjev dođe, i vrijeme *dođe* za mrtve da budu suđeni, i vrijeme da se nagrade Tvoje okovane-sluge proroci i sveti i oni koji se boje Tvoga imena, mali i veliki, i da se uništi one koji uništavaju zemlju.”

11:17-18 Ova molitva zahvale pisana je u poetskome obliku u NKJV, NRSV, i TEV i u proznome obliku u NASB i NJB. Ovi izljevni molitve i zahvale često su najbolji tumači prethodnih viđenja (zajedno s pjesmama i anđeoskim tumačenjima).

11:17 “o Gospodine Bože, Svemogućí” Ovo upućuje na tri glavna SZ-na naslova za Boga:

1. YHWH, Bog Saveza kao Spasitelj (usp. Izl 3:14; Ps 103)
2. *Elohim*, Bog Stvoritelj kao Dobavljač i Hranitelj (usp. Post 1:1; Ps 104)
3. *El Šadaj* (usp. 1:8), jak ili milosrdan Bog što je bilo patrijarhalno Ime za Božanstvo (usp. Izl 6:3).

Vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 1:8.

▣

NASB	“koji jesi i koji bijaše”
NKJV	“Onaj koji jeste i koji bijaše i koji mora doći”
NRSV	“koji jesu i koji bijahu”
TEV	“onaj koji jeste i koji bijaše”
NJB	“On koji jeste, On koji bijaše”

Zabilježite kako je budući vid ovoga uobičajenog opisa Boga (osim za neke kasnije minuskulne grčke rukopise šesnaestoga stoljeća) izostavljen jer je Bog počeo kraljevati. Zadnja od ova tri kronološka vida nikad više neće biti spomenuta u Knjizi Otkrivenja. Kraljevstvo je došlo (usp. 11:15-16)! Ovo daje dokaz kako je sažeta teorija o usporednome odnosu između pečata, truba, i čaša istinita!

▣

NASB	“jer si Ti uzeo Svoju veliku silu i počeo si kraljevati”
NKJV	“Jer Ti si uzeo Svoju veliku silu i kraljuješ”
NRSV	“jer ti si uzeo svoju veliku silu i počeo kraljevati”
TEV	“da si ti uzeo svoju veliku silu i počeo si vladati”
NJB	“Jer preuzimaš svoju veliku silu i počinješ svoju kraljevinu”

Ovo je PERFECT AKTIVNOGA INDIKATIVA slijeden AORISTOM AKTIVNOGA INDIKATIVA. Sila je uvijek bila Njegova, ali Njegova je kraljevina sada započela (SVRŠENI AORIST).

11:18 “narodi bijahu razjareni” Ovo je smjeranje na Psalme 2; 46:6; i Knjigu proroka Ezekielia 38 - 39 (i moguće apokaliptički uvod u Knjigu o Esteri u Septuaginti). Ovaj bijes naroda može biti viđen na dva načina:

1. pali svjetski sustav mrzi Boga i Njegove naume i Njegovu vladavinu i Njegov narod
2. postojat će pobuna na kraju vremena protiv Boga obilježena bitkom (Armagedom, usp. Otk 20).

▣ **“Tvoj gnjev dođe”** Ovo može biti smjeranje na Psalam 2 ili 110:5-6. To je grčki pojam *orgē*. Vidjeti punu bilješku u 7:14.

▣ **“vrijeme dođe”** Dan Gospodinov je Dan suda za neke i nagrade za druge. Ovaj dvojni vid može biti viđen u Evanđelju po Mateju 25:31-46 i Knjizi Otkrivenja 20:11-15. Svi ljudi (mali i veliki) jednog će dana stati pred Boga i dati račun o svojim životima (usp. Gal 6:7; II. Kor 5:10).

POSEBNA TEMA: ONAJ DAN

Ovaj izričaj, “u onaj/taj dan” ili “onoga dana”, način je proroka osmoga stoljeća [prije Krista – op.prev.] govorenja o Božjem pohodu (prisutnosti), i za Sud i za obnovu.

Hošea		Amos		Mihej	
pozitivno	negativno	pozitivno	negativno	pozitivno	negativno
1:11	1:5		1:14(2)		2:4
	2:3		2:16		3:6
2:15			3:14	4:6	
2:16			5:18(2)		5:10
2:21			5:20		7:4
	5:9		6:3	7:11(2)	
	7:5		8:3	7:12	
	9:5		8:9(2)		
	10:14		8:10		
		9:11	8:13		

Ovaj je uzorak osobit prorocima. Bog ide djelovati protiv grijeha na vrijeme, ali On isto tako nudi dan pokajanja i oprosta onima koji mijenjaju svoja srca i djelovanja! Božja svrha kušnje i obnove bit će dovršena! On će imati narod koji odražava Njegovu narav. Svrha Stvorenja (zajedništvo između Boga i ljudstva) bit će ispunjena!

▣ **“vrijeme dođe za mrtve da budu suđeni”** Božji Sud na kraju vremena raspravljen je u Evanđelju po Mateju 25 i Knjizi Otkrivenja 20. Ovaj izričaj potvrđuje tumačenje Otkrivenja u sedam činova (pozornica) gdje se kraj vremena pojavljuje nakon svake jedinice (posebice jasno u pečatima, trubama i čašama).

▣ **“okovane-sluge proroci”** Točno ovaj izričaj pojavljuje se u 10:7. Ivan sâm sebe određuje kao proroka i svoju Knjigu kao proročanstvo, stoga, ovaj je pojam često upotrijebljen u Knjizi Otkrivenja. Gotovo može biti rečeno kako taj pojam zauzima mjesto naslova “apostol” (usp. 10:7; 11:10.18; 16:6; 18:20.24; 22:6.9). Vidjeti Posebnu temu: Novozavjetno proročanstvo u 16:6.

▣ **“sveti”** Pojam “sveti” upućivao je na položaj vjernika u Kristu, ne na njihovu bezgrješnost. On također može opisati njihovu napredujuću Kristo-sličnost. Pojam je uvijek bio MNOŽINA osim u Poslanici Filipljanima 4:21. Međutim, čak u ovome okviru on je bio skupni. Biti kršćaninom jeste biti dijelom zajednice, obitelji, Tijela. Vidjeti Posebnu temu u 5:8. Ova oznaka jamačno predstavlja NZ-ni narod Božji, Crkvu.

▣ **“mali i veliki”** Izgleda kako su spomenute samo dvije skupine u ovome stihu, proroci i sveti. Ovaj izričaj “mali i veliki” naden je u 19:5. To je bilo omiljeno izražavanje u Ivanovu Evanđelju (usp. 13:16; 19:5.18; 20:12; 19:5 je smjeranje na Ps 115:13, što uključuje sve od date skupine).

▣ **“da se uništi one koji uništavaju zemlju”** Ovo obilježavanje paloga ljudstva odražava Knjigu Postanka 3 i Poslanicu Rimljanima 8:18-22. Zlo ljudima dozvoljava pohlepu i sebičnost, nasilje, i zloporabu Božjega fizičkog Stvorenja.

Ovo može biti tumačeno kao zlo čovječanstvo koje sili Boga da donese osudu na Zemlju (potop, Post 6 - 9; pošasti Egipta, Izl 7 - 12; prokletstva Saveza, Pnz 27 - 28; ili Zemlja uništena vatrom, II. Pt 3:10). U Knjizi Otkrivenja, pečati uništavaju $\frac{1}{4}$, trube $\frac{1}{3}$, i čaše potpuno fizičko uništenje Zemlje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 11:19

¹⁹I hram Božji koji je u nebu bijaše otvoren; i kovčeg Njegova saveza pojavi se u Njegovu hramu, i tamo bijahu bljeskovi munje i zvukovi i praskovi groma i zemljotres i velika oluja s tučom.

11:19 “hram Božji koji je u nebu bijaše otvoren” Zapamtite da ovo viđenje započinje s vratima koja su bila otvorena u Nebu (usp. 4:1; 15:5). Sada, samo unutarnje Božje Svetište nebeskoga Hrama može biti vidljivo (usp. Heb 8:5; 9:23-28).

Kad je Isus umro zastor Hrama razderao se od vrha prema dnu, pokazujući kako je pristup Bogu sad bio dostupan svima kroz Krista (usp. Mt 27:51; Mk 15:38; Lk 23:45; na to se smjera u Heb 9:8; 10:20). Ovaj je isti simbolizam ponovljen ovdje. Bog je dostupan svima. Nebesko unutarnje Svetište sad je posve otvoreno i vidljivo.

▣ **“kovčeg Njegova saveza”** Kovčeg saveza bio je izgubljen nekad tijekom babilonskoga sužanjstva (ili faraona Egipta Šišaka, usp. I. Kr 14:25). To je simboliziralo prisutnost Božju nakon što je Izrael prešao rijeku Jordan u Obećanu zemlju. Isto je tako simbolizirao Božja zavjetna obećanja, što može upućivati na tajnu (usp. 10:7), Božji naum iskupljenja za čitavo čovječanstvo (usp. Rim 16:25-26). U SZ-u jedino je veliki svećenik mogao pristupiti ovome predmetu svetoga pokućstva, jednom u godini na Dan pomirenja (usp. Lev 16). Sad, svi od Božjega naroda mogu ući u samu Božju prisutnost.

▣ **“bljeskovi munje i zvukovi i praskovi groma i zemljotres i velika oluja s tučom”** Ovo je vrlo slično s 8:5 i 16:18-21, što odražava Knjigu Izlaska 9:24 i 19:16-19.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što je svrha ovoga kratkog međuvremena?
2. Zašto tako mnogo tumača pokušava poistovjetiti anđela u poglavlju 10 s Kristom?
3. Što je Božja tajna spomenuta u 10:7?
4. Što je bila mala knjiga za koju je Ivanu bilo zapovjedbno neka je pojede?
5. Tko su dva svjedoka? Što je bila njihova poruka?
6. Opisuje li 11:9 grad Jeruzalem ili protu-Božja svjetska kraljevstva? Zašto?
7. Popiši smjerenja iz Staroga zavjeta nađena u ovome kratkome međuvremenu.

OTKRIVENJE 12 - 14

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Žena i Zmaj	Žena, Dijete i Zmaj	videnje Žene, Djeteta, i Zmaja	Žena i Zmaj	videnje Žene i Zmaja
12:1-6	12:1-6 Sotona zbačen s Neba	12:1-6	12:1-2 12:3-6	12:1-6
12:7-12	12:7-12 Žena prognana	12:7-9 12:10-12	12:7-9 12:10-12	12:7-12
12:13-17	12:13-17	12:13-17	12:13-18	12:13-17
dvije Zvijeri	Zvijer iz mora	dvije Zvijeri	dvije Zvijeri	Zmaj prenosi svoju snagu Zvijeri
12:18	12:18	12:18		12:18-13:10
13:1-4	13:1-10	13:1-4	13:1-4	
13:5-8		13:5-8	13:5-8	
13:9-10	Zvijer iz zemlje	13:9-10	13:9-10	Lažni prorok kao rob Zvijeri
13:11-18	13:11-18	13:11-18	13:11-17 13:18	13:11-17 13:18
Pjesma od 144.000	Janje i 144.000	kratko međuvrijeme	Janje i Njegov narod	pratitelji Janjeta
14:1-5	14:1-5	14:1-5	14:1-5	14:1-5
poruke trojice anđela	objava trojice anđela		tri anđela	anđeli najavljuju Dan suda
14:6-7	14:6-13	14:6-7	14:6-7	14:6-7
14:8		14:8	14:8	14:8
14:9-12		14:9-11 14:12	14:9-11 14:12	14:9-13
14:13		14:13	14:13 14:13b	
žetva Zemlje	skupljanje zemaljske žetve		žetva Zemlje	žetva i berba pogana
14:14-16	14:14-16 skupljanje grožđa gnjeva	14:14-16	14:14-16	14:14-16
14:17-20	14:17-20	14:17-20	14:17 14:18-20	14:17-20

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVID U KNJIGU OTKRIVENJA 12:1-17

- A. Još jedno kratko međuvrijeme počinje u 12:1 i nastavlja se kroz 14:20. Mnogi su tvrdili kako je to zapravo drugi niz od sedam. Ova književna jedinica opisuje duhovni sukob u dualističkim pojmovima među:
 1. dva kraljevstva
 2. dva grada
 3. dva ubijena svjedoka i njihovih ubojica.
- B. Stihovi 1-6 opisuju konačnu (kozmičku) bitku između dobra i zla u mitološkim pojmovima uzetim iz kultura drevnoga Bliskog Istoka (usp. Grant Osborne, *The Hermeneutical Spiral*, str. 229):
 1. babilonsko izvješće o stvaranju—Tiamat (Kaos), sedmoglavu čudovište koje zbacuje jednu trećinu nebeskih zvijezda, nasuprot Marduku, glavnome bogu grada Babilona, koji ju ubija i postaje glava panteona
 2. egipatski mit—Set (Tifon), crveni zmaj nasuprot Izis (Hator), koja rodi Horusa. On kasnije ubija Seta
 3. ugaritska legenda o Baalu—Yam (vode) nasuprot Baala. Baal ubija Yam
 4. perzijski mit—Azi Dabaka (zli zmaj) nasuprot sina Ahura Mazde (visokoga dobrog boga)
 5. grčki mit—Piton (zmija/zmaj) nasuprot trudnoj Leto (ona rodi Apolona, koji ubija Pitona).
- C. Vrlo je teško znati kako tumačiti ovo poglavlje. Neki ga pokušavaju tumačiti u povijesnim pojmovima, ali meni izgleda da je ono simbolika bitke između protu-Božjih kraljevstava ovoga doba i Novoga doba našega Krista (usp. 11:18; Ps 2). Stoga, ovo je oboje povijesno smjerenje na rođenje Krista i naglasak na dolazeće Mesijansko kraljevstvo. Ovo je dualizam pojedinca (Mesija) i skupine (narod Božji) nasuprot pojedinca (Sotona) i skupine (demoni nadahnuti nevjernici). Ovaj isti dualizam vidljiv je u Pjesmama o Sluzi Knjige proroka Izaije. Sluga je Izrael (usp. Iz 41 - 50), pa ipak Mesija (usp. Iz 52:13 - 53:12).
- D. Pavao raspravlja kozmičko gospodstvo Krista u Poslanici Kološanima 1 - 2 (također zabilježite Heb 1:2-3).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:1-6

¹Veliki znak pojavi se u nebu: žena obučena u sunce, i mjesec pod njenim nogama, i na njenoj glavi kruna od dvanaest zvijezda; ²i ona bijaše s djetetom; i ona vikaše, bivajući u trudovima i porođajnome bolu. ³Onda se još jedan

znak pojavi u nebu: i gle, veliki crveni zmaj koji ima sedam glava i deset rogova, a na njegovoj glavi bijaše sedam dijadema. ⁴I njegov rep pomete trećinu nebeskih zvijezda i baci ih na zemlju. I zmaj stajaše pred ženom koja je morala roditi, tako da kad ona rodi on može proždrijeti njeno dijete. ⁵I ona rodi sina, muško dijete, koji mora vladati svim narodima sa željeznom šibom; i njeno dijete bijaše oteto za Boga i za Njegovo prijestolje. ⁶Onda žena odleti u pustinju gdje imaše mjesto pripravljeno od Boga, tako da bi tamo mogla biti hranjena tisuću dvjesto i šezdeset dana.

12:1 “Veliki znak pojavi se u nebu” Ovo može biti početak “sedam znakova” Knjige Otkrivenja. To je poseban teološki pojam (*sēmeion*) korišten često u Evandjelju po Ivanu (usp. 2:11.23; 3:2; 4:54; 6:2.14.30; 7:31; 9:16; 10:41; 11:47; 12:18.37; 20:30). Sad se pojavljuje sedam puta između 12:1 i 19:20—tri puta o znakovima u Nebu (usp. 12:1.3; 15:1) i četiri puta o znakovima na Zemlji (usp. 13:13.14; 16:14; 19:20).

▣ **“u nebu”** Ovo vjerojatno znači “na nebu” a ne u sāmome Nebu. Pojam nebo (nebesa) u SZ-u može upućivati na atmosferu iznad Zemlje (usp. Post 1:1.8-9.17.20; Ps 104:2-3) ili mjesto gdje Bog prebiva (usp. Ps 11:4; 103:19; Iz 66:1; II. Kor 12). Ova je dvoznačnost ono što je uzrokovala rabinima nagađanja o broju nebesa – tri ili sedam.

Vidjeti Posebnu temu: Nebesa u 4:1.

▣ **“žena obučena u”** Ova Žena je prekrasno opisana, u protutezi s Velikom bludnicom u 17:4 koja simbolizira protu-Božja svjetska carstva kao što su Babilon, Rim, i svjetski sustav na kraju vremena Antikrista. Postojale su dvije teorije o izvoru Ivanove slike:

1. Knjiga Postanka 3, gdje postoji žena, zmija i muško-dijete
2. ostala jaka smjeranja na “rođenje” u SZ-u (usp. Iz 26:17-18 u Septuaginti i Iz 66:7-13).

Izrael je opisan kao Žena koja rađa (usp. Mih 4:10), prema tome, ova Žena predstavlja istinski narod Božji (usp. stihove 1-6), Ali u stihovima 13-17 ona će u NZ-u biti narod Božji koji bježi od gnjeva Zmaja. Za ostale teorije vidite *Revelation*, str. 117-119 od Alana Johnsona.

U *Answers to Questions*, F. F. Bruce rekao je: “Žena o kojoj moram misliti kao o mesijanskoj zajednici ili ‘Izraelu Božjem’ posebice kao očitovano mjesto u palestinskoj crkvi, majka-crkva u prvome redu ... ‘Ostatak njena sjemena’ bit će kršćani u ostalim dijelovima svijeta, meta napada u 13:7” (str. 140).

U *New Bible Commentary*, George R. Beasley-Murray rekao je: “Religijski narod drevnoga svijeta morao bi biti viđen u putujućoj ženi boginji okrunjenoj sa dvanaest zvijezda Zodijaka; Židov ju je morao shvaćati kao Majku Siona (vidjeti Iz 26:16; 27:1; 49:14-25; 54:1-8; 66:7-9), ali za Ivana ona je predstavljala ‘Majku’ mesijanske zajednice, vjerujući narod Božji staroga i novoga saveza” (str. 1441).

▣ **“dvanaest zvijezda”** Ovdje ponovno naše pretpostavke vode tumačenje:

1. ako je ovo SZ onda to upućuje na dvanaest židovskih plemena
2. ako je ovo među-zavjetna apokaliptička književnost to upućuje na znakove Zodijaka
3. ako je ovo NZ onda to upućuje na dvanaest apostola.

Dvanaest je redovit biblijski simbolički broj ustroja. Vidjeti Posebnu temu: Broj dvanaest u 7:4.

Međutim, značenje poglavlja 12 nije uvjetovano na primjerenome određivanju Ivanova simbolizma, nego na središnjoj istini okvira. Ovo načelo mora biti zadržano. Ne moramo:

1. gurati pojedinosti
2. odabrati neke stvari doslovno a neke stvari simbolički
3. siliti naša tumačenja u našu povijesnu okolnost.

12:2 Porodajni bolovi bili su korišteni kao simbol za:

1. očekivane, ali iznenadne događaje
2. bol ili poteškoće povezane s očekivanim događajem
3. započinjanje nečega novog s velikom mogućnošću.

Židovi su bili uvjerenja da bi dolaženje “Novoga doba” trebalo uključiti progonstvo i poteškoće (usp. Iz 13:8; 21:3; 26:17; 66:7-13; Mt 24:8; Mk 13:8; I. Sol 5:3). Ivan koristi ovu zamisao kako bi opisao sukob između Sotone i njegovih sljedbenika te Boga i Njegovih sljedbenika (usp. Iz 66:7-24).

Svjetski događaji postaju sve gori i gori, ali Bog je u nadzoru povijesti (ovo je stajalište premilenijanzma i amilenijanzma, dok je post-milenijanzam mnogo optimističniji o svjetskoj povijesti). Njegovi sljedbenici zaštićeni su usred proganjanja i pobjeda usred privremenoga poraza, čak fizičke smrti (usp. Iv 16:20-21). Pitanje je: “Kako će Bog zaštititi Svoje sljedbenike?” Njegov pečat na njihovim čelima štiti ih od “gnjeva Božjega”, ali ne od progonestava nevjernika (nevolja). Bog jeste za njih, i ljubi ih, ali mnogo će ipak umrijeti!

12:3 “veliki crveni zmaj koji ima sedam glava i deset rogova, a na njegovoj glavi bijaše sedam dijadema” Ovo je opis đavla i velike snage (usp. 13:1 i 17:3). Rogovi i glave simboliziraju savršenu snagu (usp. Dn 7) a dijademe predstavljaju pokušavano prisvajanje đavla Kristova kraljevskog položaja.

Pojam “zmaj” može ići unatrag u SZ:

1. zmija Knjige Postanka 3
2. dva zla čudovišta kaosa:
 - a. Rahab (usp. Ps 89:10; Iz 51:9-10; Job 26:12-13)
 - b. Levijatan (usp. Ps 74:13-14; 104:26; Job 3:8; 7:12; 41:1; Iz 27:1; Am 9:3).

Postoje mnogobrojni naslovi za đavla nađeni u NZ-u:

1. “Sotona”, upotrijebljeno 33 puta
2. “Đavao”, upotrijebljeno 32 puta
3. “Kušač”, (usp. Mt 4:3; I. Sol 3:5)
4. “đavao”, (usp. Mt 6:13; 13:19; I. Iv 5:18)
5. “Neprijatelj”, (usp. Mt 13:39)
6. “Knez demona”, (usp. Mt 9:34; 12:24)
7. “Vladar ovoga svijeta”, (usp. Iv 12:31; 14:30; 16:11)
8. “Knez sile zraka”, (usp. Ef 2:2)
9. “bog ovoga svijeta”, (usp. II. Kor 4:4)
10. “Belijal”, (usp. II. Kor 6:15)
11. “Belzebul”, (usp. Mk 3:22; Lk 11:15.18-19)
12. “Zmaj”, (usp. Otk 12:3.4.7.9; 20:2)
13. “Zmija”, (usp. Otk 12:9.15; 20:2)
14. “Tužitelj”, (usp. Otk 12:10.15)
15. “Protivnik”, (usp. I. Pt 5:8)
16. “ričući lav”, (usp. I. Pt 5:8).

POSEBNA TEMA: SOTONA

Ovo je vrlo težak predmet iz nekoliko razloga:

1. SZ otkriva ne zakletoga neprijatelja dobru, nego YHWH-inog slugu, koji je ponudio čovječanstvu alternativu i također optužuje čovječanstvo za nepravdu. U SZ-u postoji samo jedan Bog (monoteizam), jedna sila, jedan uzrok u SZ-u – YHWH
2. zamisao osobnoga zakletog neprijatelja Božjeg razvijala se u međubiblijskoj (ne-kanonskoj) književnosti pod utjecajem perzijskih dualističkih religija (*Zoroastrijanizam*). Ovo je, u redosljed, uvelike utjecalo na rabinski judaizam i esensku zajednicu (tj. Svici s Mrtvoga mora)
3. NZ razvija SZ-ne teme u iznenađujuće krutim, ali odabranim skupinama.

Ako netko pristupa proučavanju zla s gledišta biblijske teologije (svake Knjige ili autora ili žanra proučavanog i s napravljenim kratkim pregledom odvojeno), onda se otkrivaju vrlo različiti pogledi na zlo.

Ako, međutim, netko pristupa proučavanju zla s ne-biblijskoga ili od Biblije izdvojenoga prilaza svjetskim religijama ili istočnjačkim religijama, onda je većina NZ-noga razvitka naviještena u perzijskome dualizmu i grčko-rimskome spiritizmu.

Ako je netko pretpostavljeno predan Božanskome autoritetu Pisma, onda NZ-ni razvitak mora biti viđen kao napredujuće otkrivenje. Kršćani se moraju čuvati od omogućavanja židovskome folkloru ili zapadnjačkoj književnosti (Dante, Milton) daljnji utjecaj zamisli. Zasiurno postoji tajnovitost i višeznačnost u ovome području otkrivenja. Bog je odabrao ne otkriti sve vidove zla, njegovo podrijetlo, njegov razvoj, njegovu svrhu, ali On je otkrio njegov poraz!

U SZ-nome pojmu “Sotona” ili “tužitelj” (BDB 966) može se odnositi na tri različite odvojene skupine:

1. ljudski tužitelji (usp. I. Sam 29:4; II. Sam 19:22; I. Kr 11:14.20.29; Ps 109:6)
2. anđeoski tužitelji (usp. Br 22:22-23; Job 1 - 2; Zah 3:1)
3. demonski tužitelji (usp. I. Ljet 21:1; I. Kr 22:21; Zah 13:2).

Jedino poslije u među-zavjetnome razdoblju zmija iz Knjige Postanka 3 poistovjećena je sa Sotonom (usp. *Knjiga Mudrosti* 2:23-24; *II. Henokova* 31:3), i čak poslije to je postala rabinska mogućnost (usp. *Sot* 9b i *Sanh.* 29a). “Sinovi Božji” iz Postanka 6 postaju anđeli u *I. Henokovoj* 54:6. Spominjem ovo, ne kako bih obranio teološku

ispravnost, nego da pokažem njen razvitak. U NZ-u ove SZ-ne djelatnosti pripisane su andeoskome, personificiranome zlu (usp. II. Kor 11:3; Otk 12:9).

Podrijetlo personificiranoga zla teško je ili nemoguće (ovisno o vašoj točki gledišta) odrediti iz SZ-a. Jedan razlog za ovo jeste Izraelov jak monoteizam (usp. Prop 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Sva uzročnost bila je pripisana YHWH-i kako bi se pokazala Njegova jedinstvenost i prvenstvo (usp. Iz 43:11; 44:6.8.24; 45:5-6.14.18.21.22).

Izvori moguće obavijesti su: (1) Knjiga o Jobu 1 - 2, gdje je Satan jedan od "sinova Božjih" (tj. anđela) ili (2) Knjiga proroka Izaije 14 i Ezekiel 28, gdje su moguće korišteni blisko-istočni kraljevi (Babilona i Tira) za slikovit prikaz ponosa Sotone (usp. I. Tim 3:6). Ja imam pomiješane osjećaje o ovome pristupu. Ezekiel koristi metafore Vrta Eden, ne samo za kralja Tira kao Sotone (usp. Ez 28:12-16), nego isto tako za kralja Egipta kao Stabla spoznaje Dobroga i Zla (Ez 31). Međutim, Knjiga proroka Izaije 14, posebice stihovi 12-14, izgleda opisuju andeoski otpor kroz ponos. Ako nam je Bog želio otkriti posebnu narav i podrijetlo Sotone, ovo je vrlo zaobilazan način i mjesto za učiniti to. Mi se moramo paziti stremljenja sustavne teologije uzimati male, višeznačne dijelove različitih zavjeta, autora, Knjiga, i žanrova i slagati ih kao dijelove jedne Božanske slagalice.

Slažem se s Alfredom Edersheimom (*The Life and Times of Jesus the Messiah*, tom 2, dodaci XIII. [str. 748-763] i XVI. [str.770-776]) da je rabinski judaizam bio pretjerano pod utjecajem perzijskoga dualizma i nagađanja o demonima. Rabini nisu dobar izvor za istinu u tome području. Isus se temeljito razilazi od učenja sinagoge u tome području. Ja mislim da se zamisao o arkandeoskome YHWH-inome neprijatelju razvijala od dva glavna boga iranskoga dualizma, *Ahrimana* i *Ormuzda* [ili Ahura-Mazde – op.prev.], i potom se razvijala od rabina u biblijski dualizam YHWH i Sotone.

Postoji jamačno napredujuće otkrivenje u NZ-u kao ono prema personifikaciji zla, ali ne tako razrađeno kao kod rabina. Dobar primjer ove razlike je "rat u Nebu". Pad Sotone je logična potrebitost, ali osobitosti nisu dane. Čak ono što je dato prikriiveno je u apokaliptičkome žanru (usp. Otk 12:4.7.12-13). Iako je Sotona poražen u Isusu i izgnan na Zemlju, on ipak djeluje kao YHWH-in sluga (usp. Mt 4:1; Lk 22:31-32; I. Kor 5:5; I. Tim 1:20).

Moramo zauzdati našu znatiželju u ovome području. Postoji osobna sila kušnje i zla, ali postoji ipak samo jedan Bog i mi smo ipak odgovorni za naše odabire. Postoji duhovna bitka, i prije i nakon spasenja. Pobjeda može jedino doći i ostati u i kroz Trojedinoga Boga. Zlo je bilo pobijeđeno i bit će uklonjeno!

12:4 "njegov rep pomete trećinu nebeskih zvijezda i baci ih na zemlju" Zato jer je pojam "nebeskih zvijezda" korišten vrlo često u SZ-u kako bi uputio na Božje svete (usp. Post 15:5; Jer 33:22; Dn 12:3), neki su pretpostavili da to upućuje na svete, ali okvir može uputiti na anđele (usp. Dn 8:10; II. Pt 2:4; Juda, stih 6). Padajući anđeli (tj. padajuće zvijezde) uobičajeni su motiv u apokaliptičkoj književnosti (tj. I. Henokova).

Sotona je oslikan s anđelima u Nebu pred Bogom u Knjizi o Jobu 1 - 2 i Knjizi proroka Zaharije 3. On je moguće bio "pokrivajući kerubin" (usp. Ez 28:12-18). Ovaj opis, koristeći metafore iz Vrta Eden, ne odgovara kralju Tira, nego kraljevu ponosu i oholosti oponašanoga Sotone (ja postajem više i više uznemiren s ovim pristupom jer u Knjizi proroka Ezekiel kralj Egipta je opisan kao stablo spoznaje dobra i zla. Ezekiel redovito koristi pojmove Edena za opis kraljeva). U SZ-u Sotona nije neprijatelj Boga, nego čovječanstva (usp. 12:10). Sotona nije bio stvoren zao nego se razvio u glavnog neprijatelja svega dobroga i svetog (usp. A. B. Davidson's *An Old Testament Theology*, str. 300-306). Nekoliko je puta bilo rečeno kako je on zbačen s Neba (usp. Iz 14:12; Ez 28:16; Lk 10:18; Iv 12:31; i Otk 12:9.12). Poteškoća je kada. Je li:

1. tijekom SZ-noga razdoblja:
 - a. prije stvaranja čovjeka
 - b. neko vrijeme nakon Joba ali prije Knjige proroka Ezekiel 28
 - c. tijekom razdoblja nakon izgnanstva, ali nakon Zaharije
2. tijekom NZ-noga razdoblja:
 - a. nakon kušnje Isusa (usp. Mt 4)
 - b. tijekom misijskoga puta sedamdesetorice (usp. Lk 10:18)
 - c. u času kraja vremena pobune (usp. Otk 12:9). Vidjeti Posebnu temu u 12:7.

Neki se pita upućuje li trećina zvijezda na anđele koji su se pobunili protiv Boga i odabrali slijediti Sotonu. Ako je tako, ovo može biti jedini temelj Pisma za demone NZ-a povezane s palim anđelima (usp. 12:9.12). Broj, jedna trećina, može biti povezan s ograničenjem uništenja tijekom osuda truba (usp. 8:7-12; 9:15.18) a ne poseban broj. Ili, to može predstavljati Sotonov poraz dijela anđela u bitci. Isto je tako moguće kako to jednostavno odražava drevni mit Babilona. Vidjeti Okvirne uvide, B. 1.

Na ovoj točki od koristi može biti zapamtiti da iako je ovaj predmet zanimljiv, on vjerojatno nije bio autorova nakana u tome okviru za raspravu o: (1) podrijetlu demonu; (2) padu Sotone; ili (3) andeoskoj pobuni u Nebu. U apokaliptičkoj književnosti središnja tema viđenja jeste ključna, ali doslovnost predstavljanja, pojedinosti i slike su dramske, simboličke, zamišljene. Naša je radoznalost i poštovanje za Bibliju to što motivira naša iscrpna, logička, doktrinarna

utvrđivanja. Budite pozorni od guranja pojedinosti; apokaliptička književnost često je istinski teološki predstavljena u maštovitoj okosnici. To je istinito, ali simbolički predstavljeno!

▣ **“on može proždrijeti njeno dijete”** Ovo dijete upućuje na obećanog Mesiju (usp. 12:5). Sotona želi osujetiti Božje naume na svakome stupnju, i sveopći naum za iskupljenje (neuvjetovani Savezi) i pojedinačni naum iskupljenja (uvjetovani Savezi, usp. Mt 13:19; II. Kor 4:4).

12:5 “ona rodi sina, muško dijete” Ovo može biti smjeranje na Knjigu proroka Izaije 66:7-8. Zabilježite kako se Ivan kreće od Isusova utjelovljenja do eshatološke kraljevine. Sa svime između bavi se Evanđelje po Ivanu, ali ne Knjiga Otkrivenja.

▣ **“koji mora vladati svim narodima sa željeznom šibom”** Ovo je smjeranje na Psalam 2:9 i jeste, stoga, mesijansko. U Knjizi Otkrivenja 19:15 ovaj je izričaj upotrijebljen za Mesiju, dok je u Otkrivenju 2:26-27 upotrijebljen o svetima. Postoji isprepletenost između Mesije (pojedinačno) i vjerujuće zajednice (skupno) ovdje, kao što postoji u Pjesmama o Sluzi u Knjizi proroka Izaije (tj. narod Izraela, usp. Iz 42:1-9.19; 49:1-7; 50:4-11; 52:13-53:12). Kao što davao sad vlada narodima, novi je vođa došao i jednoga će dana posve kraljevati

▣ **“i njeno dijete bijaše oteto za Boga i za Njegovo prijestolje”** Neki ovo vide kao Kristovo uzašašće, ali promašili smo točku ove književne jedinice ako je stavimo u prejako smjeranje na povijesni život Krista. Ivan, u Knjizi Otkrivenja, ne raspravlja o Isusovu zemaljskome životu ili smrti. On pomiče teološko od utjelovljenja do uzvišenja. Žarište Knjige Otkrivenja jeste proslavljeni, uzvišeni Krist (usp. 1:4-20). Ivanovo predstavljanje Evanđelja u Knjizi Otkrivenja usredotočuje se na pokajanje i davanje slave Bogu. Ovo ne znači podcijeniti Isusovu središnju ulogu (usp. 5:9.12; 7:14; 12:11), nego usredotočenje na donošenje Vječnoga kraljevstva (usp. I. Kor 15:25-28); Kraljevstva obojice i Oca i Sina!

12:6 “žena odleti u pustinju” Mnogi vide ovdje smjeranje na Knjigu Izlaska, koja je nađena kroz ovaj okvir. Vrijeme lutanja pustinjom bilo je od rabina viđeno kao zaručničko razdoblje između YHWH i Izraela. Tijekom ovoga vremena, On je osigurao sve njihove potrebe i bio prisno prisutan s njima.

▣ **“mjesto pripravljeno od Boga”** Iako opći okvir odražava razdoblje lutanja pustinjom, ovaj izričaj donosi druga povijesna smjeranja:

1. Ilija kod potoka Kerita (usp. I. Kr 17:1-7)
2. Ilijin let na poluotok Sinaj (usp. I. Kr 19:1-14)
3. sedam tisuća vjernih (usp. I. Kr 19:18)
4. oni koji su pobjegli uništenju Jeruzalema godine 70. (usp. Mt 24:15-20; Mk 13:12-18).

▣ **“tisuću dvjesto i šezdeset dana”** Ponovno, ovo izgleda kako je neodređeno, ali ograničeno, razdoblje proganjanja. Na ovo isto vremensko razdoblje upućivalo se na nekoliko različitih načina istovrijednih za oko tri i pol godine:

1. “vrijeme, vremena i pola vremena” (usp. Dn 7:25; 12:7; Otk 12:14)
2. “2.300 večeri i jutra” (usp. Dn 8:14)
3. “četrdeset-dva mjeseca” (usp. Otk 11:2; 13:5); “1.260 dana” (usp. Otk 11:3; 12:6); “1.290 dana” (usp. Dn 12:11); i “1.335 dana” (usp. Dn 12:12).

Sedam je broj savršenstva u hebrejskoj numerologiji (usp. Post 1:1 - 2:3). Jedan manje od sedam govori o ljudskome nesavršenstvu i 666 (usp. Otk 13:17-18) je konačna nesavršenost čovjeka, Antikrist (usp. II. Sol 2). U istome smislu, tri i jedna polovica je simbolika ograničenog, ali neodređenoga, razdoblja progonstva. Vidjeti Posebnu temu: Četrdeset-dva mjeseca u 11:2.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:7-10a

⁷A tamo bijaše rat u nebu, Mihael i njegovi anđeli zameću rat sa zmajem. Zmaj i njegovi anđeli zametnuše rat, ⁸i oni ne bijahu jaki dovoljno, i tamo ne bijaše više nađeno mjesta za njih u nebu. ⁹I veliki zmaj bijaše bačen dolje, stara zmija koja je nazvana davao i Sotona, koji zavodi čitav svijet; on bijaše bačen dolje na zemlju, i njegovi anđeli bijahu bačeni dolje s njim. ¹⁰Onda ja čuh jaki glas u nebu, govoreći:

12:7 “tamo bijaše rat u nebu”

POSEBNA TEMA: RAT U NEBU

Postojalo je mnogo raspre kao ona o nadnevku ovoga sukoba. Isus izgleda ovo spominje u Evanđelju po Luki 10:18 i Ivanu 12:31. Ali pokušati staviti kronološko datiranje u događaje strahovito je teško:

1. prije Knjige Postanka 1:1 (prije stvaranja)
2. između Knjige Postanka 1:1 i 1:2 (teorija jaza)
3. u SZ-u nakon Knjige o Jobu 1 - 2 (Satan u Nebu)
4. u SZ-u nakon I. Knjige o Kraljevima 22:21 (Sotona u nebeskome vijeću)
5. u SZ-u nakon Knjige proroka Zaharije 3 (Sotona u Nebu)
6. u SZ-u kao u Knjizi proroka Izaije 14:12; Ezekielu 28:15 i II. Henokovoj 29:4-5 (orijentalni kraljevi osuđeni)
7. u NZ-u nakon Isusove kušnje (usp. Mt 4)
8. u NZ-u tijekom poslanja sedamdesetorice (viđen pad Sotone s Neba, usp. Lk 10:18)
9. u NZ-u nakon pobjedničkoga ulaska u Jeruzalem (vladar ovoga svijeta zbačen, usp. Iv 12:31)
10. u NZ-u nakon Isusova uskrsnuća i uzašašća (usp. Ef 4:8; Kol 2:15)
11. na kraju-vremena (usp. Otk 12:7, moguće kao Sotonova nebeska oluja u traženju Djeteta).

Mi jednostavno možemo vidjeti to kao vječnu bitku između Boga i vojske zla; sukob ide prema točki da bude dovršen u konačnome porazu zmaja i njegove vojske. U Knjizi Otkrivenja 20 oni su uklonjeni i odvojeni!

▣ **“Mihael”** Postoje samo dva imenovana anđela u Bibliji (tj. Mihael, Gabriel). Ovaj anđeo imenovan je kao anđeo naroda Izraela u Knjizi proroka Daniela 10:13.21 i 12:1. On je nazvan arkandeo u Judinoj poslanici, stih 9. Njegovo ime znači “koji je kao Bog”. Neki vide ovo kao drugo ime za Krista, ali to izgleda ide predaleko. Bog nije ugrožen pobunom đavla. Biblija nije dualizam, kao perzijski Zoroastrijanizam. Bog poražava đavla korištenjem anđela (iako je u stvarnosti to bilo Kristovo iskupiteljsko djelo).

U pravnoj metafori, Mihael je punomoćnik branitelj, dok Sotona djeluje kao punomoćnik tužitelj a YHWH je Sudac! Mihael dobiva slučaj kroz:

1. žrtvenu smrt, uskrsnuće, i uzašašće Krista (usp. 12:16)
2. vjernoga svjedoka Crkve (usp. 12:11b)
3. ustrajnost Crkve (usp. 12:11c).

▣ **“Zmaj i njegovi anđeli zametnuše rat”** Točno tko su Sotonovi anđeli teško je opisati biblijski. Mnogi ih vide kao demonske (usp. Mt 25:41; Ef 6:10 i dalje). Ali postoji i mučno pitanje o anđelima u Tartatusu (usp. II. Pt 2:4), i anđelima spomenutima u Knjizi Otkrivenja 9:14, koji su očito nadzirani od Boga ali očividno su zli anđeli. Većina sukoba u anđeoskome svijetu jednostavno je neobjašnjiva (usp. Dn 10).

Postoji također neprekidna raspra povezana s odnosom između palih anđela SZ-a i demona NZ-a. Biblija štiti o ovome predmetu. Među-biblijska apokaliptička književnost (posebice I. Henokova) tvrdi da su potomci polu-anđela, polu-ljudi Knjige Postanka 6:1-4 NZ-ni demoni koji traže ljudska tijela kako bi bili ponovno-nastanjeni. Ovo je samo nagađanje, ali to otkriva što su neki Židovi prvoga stoljeća mislili o ovome predmetu.

AORIST INFINITIV izgleda ne pothranjuje ovaj okvir. To je moguće semitizam i može biti preveden “morati se boriti” (usp. *The Expositor's Bible commentary*, tom 12, “Otkrivenje” od Alana Johnsona, str. 519, opaska #7. Ovo je jedan od mojih omiljenih komentatora Knjige Otkrivenja).

12:8 Ovo je prvo u nizu ohrabrujućih riječi progonjenoj Crkvi. Stihovi 8.11. i 14 daju veliku utjehu narodu Božjem koji su podnosili progonstvo u prvome stoljeću i u svakome stoljeću. Sotona je već bio poražen dva puta: jednom u svojoj nakani da ubije Dijete (usp. stih 4) i sad u svojoj nakani da osvoji Božje prijestolje (usp. stihove 7-9); on će isto tako biti poražen u svojoj nakani da izbriše narod Božji na Zemlji.

▣ **“tamo ne bijaše više nađeno mjesta za njih u nebu”** Ovo podrazumijeva da je Sotona bio u Nebu neko vrijeme (usp. Job 1 - 2; Zah 3; i I. Kr 22:21). Zabilježite MNOŽINU ZAMJENICE, koja podrazumijeva ostale anđele u savezu sa Sotonom.

12:9 “veliki zmaj bijaše bačen dolje, stara zmija koja je nazvana đavao i Sotona” Ovdje i u Knjizi Otkrivenja 20:2 (usp. Mudrost Salomonovu 2:24), samo su dva mjesta gdje je Sotona izričito poistovjećen sa zmijom Knjige Postanka 3 i na posredan način u II. Poslanici Korinćanima 11:3. Pojam “đavao” grčki je pojam za “klevetnika”, dok je pojam “Sotona” u hebrejskome riječ za “protivnika” (usp. II. Sam 19:22; I. Kr 11:14). Oni obojica simboliziraju djelovanje đavla kao tužitelja

braće (usp. stih 10). Pojam “Sotona” u SZ-u (vidjeti Posebnu temu u 12:3) nije uobičajeno primjerena IMENICA, ali jeste u tri posebna slučaja: (1) Knjiga o Jobu 1 – 2 [Satan – op.prev.]; (2) Knjiga proroka Zaharije 3:1-3; i (3) I. Knjiga Ljetopisa 21:1. Za “bijaše bačen dolje” vidjeti punu bilješku u 12:4 i 7.

POSEBNA TEMA: OSOBNO ZLO

Ovaj predmet vrlo je težak iz nekoliko razloga:

1. SZ ne otkriva izvornog neprijatelja dobru, nego slugu YHWH koji nudi čovječanstvu drugu mogućnost i optužuje čovječanstvo za nepravdu (A. B. Davidson, *Old Testament Theology*, str. 300-306)
2. zamisao Božjega osobnoga izvornog neprijatelja razvijala se unutar-biblijske (ne-kanonske) književnosti pod utjecajem perzijske religije (*Zoroastrijanizam*). Ova je, u redoslijedu, imala veliki utjecaj na rabinski judaizam
3. NZ razvija SZ-ne teme u iznenađujuće krutim, ali odabranim, skupinama.

Ako netko pristupi proučavanju zla s gledišta biblijske teologije (proučavanje svake Knjige ili pisca ili književne vrste i zasebno ocrtano) onda su otkrivena vrlo različita gledišta zla.

Ako, doduše, netko pristupi proučavanju zla s ne-biblijskoga ili van-biblijskoga pristupa svjetskim religijama ili istočnjačkim religijama tada je većina NZ-nog razvitka pretkazana u perzijskome dualizmu i grčko-rimskome spiritizmu.

Ako je netko pretpostavljeno predan Božanskome autoritetu Pisma, onda NZ-ni razvitak mora biti viđen kao napredujuće otkrivenje. Kršćani se moraju čuvati od omogućavanja židovskome folkloru ili engleskoj književnosti (tj. Dante, Milton) daljnje razjašnjavanje zamisli. Zsigurno postoji tajnovitost i višeznačnost u ovome području otkrivenja. Bog je odabrao ne otkriti sve vidove zla, njegovo podrijetlo, njegovu svrhu, ali On je otkrio njegov poraz!

Izgleda da se SZ-ni pojam Satan [Sotona] (BDB 966) ili optužitelj odnosi na tri izdvojene skupine:

1. ljudski optužitelji (I. Sam 29:4; II. Sam 19:22; I. Kr 11:14.23.25; Ps 109:6)
2. anđeoski optužitelji (Br 22:22-23; Zah 3:1)
3. demonski optužitelji (I. Ljet 21:1; I. Kr 22:21; Zah 13:2).

Samo kasnije u među-zavjetnome razdoblju je zmija iz Knjige Postanka 3 poistovječena sa Sotonom (usp. Knjiga mudrosti 2:23-24; II. Henokova 31:3), i čak kasnije to je postalo rabinska mogućnost (usp. *Sot 9 i Sanh. 29a*). “Sinovi Božji” iz Postanka 6 postaju zli anđeli u I. Henokovoj 54:6. U rabinskoj teologiji oni su postali podrijetlo zla. Spominjem ovo, ne da bih branio ovu teološku ispravnost, nego kako bih pokazao njen razvitak. U NZ-u ove SZ-ne djelatnosti bile su dodane anđelima, utjelovljenom zlu (tj. Sotoni) u II. Poslanici Korinćanima 11:3; Knjizi Otkrivenje 12:9.

Podrijetlo utjelovljenog zla teško je ili nemoguće (ovisno o vašoj točki gledišta) odrediti iz SZ-a. Jedan razlog za to je izraelski jak monoteizam (usp. I. Kr 22:20-22; Prop 7:14; Iz 45:7; Am 3:6). Sva uzročnost pripisana je YHWH-i kako bi se pokazala Njegova jedinstvenost i prvenstvo (usp. Iz 43:11; 44:6.8.24; 45:5-6.14.18.21.22).

Izvori mogućih obavijesti su: (1) Knjiga o Jobu 1 - 2, gdje je Satan jedan od “sinova Božjih” (tj. anđela) ili (2) Knjiga proroka Izaije 14; Ezekiel 28, gdje su častohlepni bliskoistočni kraljevi (Babilona i Tira) korišteni za slikovit prikaz ponosa Sotone (usp. I. Tim 3:6). Ja imam pomiješane osjećaje glede toga pristupa. Ezekiel koristi metaforu edenskoga vrta ne samo za kralja Tira kao Sotone (usp. Ez 28:12-16), nego i za kralja Egipta kao stabla spoznaje dobra i zla (Ez 31). Doduše, Izaija 14, posebice stihovi 12-14, izgleda opisuju pobunu anđela zbog ponosa. Ako nam je Bog želio otkriti posebnu narav i podrijetlo Sotone ovo je vrlo neizravan način i mjesto za napraviti to. Moramo se zaštititi protiv stremjenja sustavne teologije da uzme male, dvosmislene dijelove različitih izjava, autora, knjiga, i književnih vrsta te ih spaja kao dio jedne Božanske slagalice.

Alfred Edersheim (*The Life and Times of Jesus the Messiah*, tom 2, dodaci XIII [str. 748-763] i XVI [str. 770-776]) kaže da je rabinski judaizam bio pretjerano pod utjecajem perzijskoga dualizma i nagađanja o demonima. U ovome području rabini nisu dobar izvor za istinu. Isus se temeljito razišao od učenja Sinagoge. Ja mislim da je rabinska zamisao anđeoskog posredovanja i protivljenja davanja Zakona Mojsiju na brdu Sinaj otvorila vrata zamisli o arkandeoskome neprijatelju YHWH-i kao i čovječanstvu. Postoje dva velika boga perzijskoga (Zoroaster) dualizma, *Ahriman* i *Ormuzd* [ili Ahura Mazda - op.prev], dobro i zlo. Ovaj se dualizam razvijao u judaistički ograničeni dualizam YHWH i Sotone.

Sigurno postoji napredujuće otkrivenje u NZ-u kao što je razvitak zla, ali ne kao razrada rabinske objave. Dobar primjer ove razlike je “rat u Nebu”. Pad Sotone je logička neizbježnost, ali osobitosti nisu date. Čak i ono što je dato prekriveno je apokaliptičkom književnošću (usp. Otk 12:4.7.12-13). Iako je Sotona pobijeđen i prognan na Zemlju, on ipak djeluje kao YHWH-in sluga (usp. Mt 4:1; Lk 22:31-32; I. Kor 5:5; I. Tim 1:20).

U ovome području moramo zauzdati našu radoznalost. Postoje osobne sile kušnje i zla, ali postoji ipak samo jedan Bog i čovječanstvo je još uvijek odgovorno za njegove/njene izbore. Postoji duhovna borba, i prije i poslije spasenja. Pobjeda može jedino doći i ostati u i kroz Trojedinoga Boga. Zlo je bilo pobijeđeno i ono će biti uklonjeno!

▣ **“koji zavodi čitav svijet”** Ovo opisuje poslanje đavla. Kao što je Evanđelje sveopće (usp. Mt 28:18-20; Lk 24:47; Djela 1:8), tako je isto protu-evanđelje! Najbolja knjiga što sam čitao o razvitku Sotone u Bibliji, od sluge do neprijatelja, jeste od A. B. Davidsona *A Theology of the Old Testament*, str. 300-306. Sotonovo poslanje opisano je u II. Poslanici Korinćanima 4:4; I. Petrovoj poslanici 5:8; Knjizi Otkrivenja 13:14; 19:20; 20:3.8.10; II. Ivanovoj poslanici 7. Teško je zamisliti Sotonu kao slugu Božjeg ali usporedite II. Knjigu o Samuelu 24:1 s I. Knjigom Ljetopisa 21:1.

▣ **“on bijaše bačen dolje na zemlju”** Pojam “bačen dolje” upotrijebljen je nekoliko puta u ovome okviru; dva puta u stihu 9; u stihu 10; i stihu 13. Također je upotrijebljen u 19:20; 20:3.10.14.15 i moguće je smjerenje na Knjigu proroka Izaije 14:12 ili Evanđelje po Luki 10:18; i moguće na Evanđelje po Ivanu 12:31. Zemlja postaje kraljevina Sotonovih djelovanja. Vidjeti pune bilješke o padu Sotone u 12:4 i 7.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:10b-12

¹⁰“Sad spasenje, i moć, i kraljevstvo našega Boga i vlast Njegova Krista došlo je, jer optužitelj naše braće bijaše bačen dolje, on koji optužuje njih pred našim Bogom dan i noć. ¹¹I oni pobijediše njega zbog krvi Janjeta i zbog riječi njihova svjedočanstva, i oni nisu ljubili svoj život čak kad se suočiše sa smrću. ¹²Zbog toga, radujte se, o nebesa i vi koji prebivate u njima. Jao zemlji i moru, jer davao je došao dolje k vama, imajući veliki gnjev, znajući kako ima samo malo vremena.”

12:10b-12 Ovo je poruka jednoga s jakim glasom u Nebu.

12:10 “spasenje, i moć, i kraljevstvo našega Boga i vlast Njegova Krista došlo je” Ovo je književno jednako 11:15-18. Kraj je već predstavljen i Bog je pobjedonosan! To je bilo vrlo korisno skupini vjernika koji su trpjeli krajnje progonstvo, čak smrt.

▣ **“jer optužitelj naše braće”** Ovo pokazuje da glas stiha 10 nije bio anđeo, nego očevidno vjernici, moguće mučenici iz 6:9-11.

Hebrejski pojam *Satan/Sotona* znači “tužitelj”. Satana/Sotonu u toj ulozi vidimo u Knjizi o Jobu 1:9-11 i Knjizi proroka Zaharije 3:1.

▣ **“on koji optužuje njih pred našim Bogom dan i noć”** Sotona je bačen s Neba ipak on još uvijek optužuje vjerne pred Bogom. Ovo je isprepletenost toga žanra. Njegova je snaga skršena, ali on je još uvijek djelatan (međutim, ograničen od Boga, usp. Job 1 - 2).

12:11 “I oni pobijediše njega zbog krvi Janjeta i zbog riječi njihova svjedočanstva” Pobjeda je već izvojevana nadomjesnim pomirenjem Božjega Mesije (usp. 1:5; 7:14; I. Pt 1:18-19; I. Iv 1:7). Ovo pomirenje uključuje oboje:

1. Božju milost kroz Kristovu žrtvenu smrt (usp. Mk 10:45; II. Kor 5:21)
2. zahtijevani odaziv vjernika u vjeri (usp. 6:9; Mk 1:15; Iv 1:12; 3:16; Djela 3:16.19; 20:21) i njihovo dijeljenje te vjere (tj. načinom života i usmeno).

Izričaj je više kao 14:12. Postoji velika sličnost između stihova 11 i 17. Stih 11 izgleda opisuje spasenje, dok stih 17 izgleda opisuje kršćaninovu zrelost i ustrajnost. Zabilježite Kristovu pobjedu što se događa na Kalvariji, ne u Tisućgodišnjem kraljevstvu (Mileniju).

▣

NASB	“oni nisu ljubili svoj život čak kad se suočiše sa smrću”
NKJV	“i oni nisu ljubili svoje živote do smrti”
NRSV	“jer oni nisu prionuli životu čak u suočavanju sa smrću”
TEV	“oni su bili voljni predati svoje živote i umrijeti”
NJB	“jer čak u suočavanju sa smrću oni nisu prionuli životu”

Vjernici prvoga stoljeća i njihove obitelji suočavali su se sa strašnim smrtima (kao što su se mnogi u svakome dobu). Oni su bili zapečaćeni i zaštićeni od Boga, ali ipak oni su bili predmet proganjanja nevjernika. Njihova vjera u Krista bila je jača negoli njihov strah od smrti (usp. 2:10; Mk 8:35; 13:13; Lk 14:26; Iv 12:25).

12:12 “radujte se, o nebesa i vi koji prebivate u njima” Ovo je PREZENT SREDNJEGA IMPERATIVA (usp. 18:20). To može biti smjerenje na Psalam 96:11 ili Knjigu proroka Izaije 49:13. Nebo jeste za radovanje jer je Sotona bio zbačen, ali jao će biti na Zemlji!

MNOŽINA “nebesa” korištena je u SZ-u kako bi označila: (1) atmosferu iznad Zemlje (usp. Post 1) i (2) mjesto gdje Bog prebiva. U ovome okviru to je #2.

Pojam “prebivate” (NASB, NKJV, NRSV) ili “živite tamo” (TEV, NJB) jeste od IMENICE “šator”. To podrazumijeva neprekidno stanovanje s Bogom (usp. 7:15; 12:12; 13:6; 21:3 i Iv 1:14 o Kristu s nama).

▣ “gnjev” Vidjeti punu bilješku u 7:14.

▣ “znajući kako ima samo malo vremena” Ovo izgleda upućuje na vremensko razdoblje između uzašašća Krista (usp. Djela 1:9-11) i Drugoga dolaska za kojeg su Ivan i kršćani prvoga stoljeća mislili da bude u kratkome vremenskome razdoblju. Prošlo je gotovo 2000 godina; svaki naraštaj ima nadu o povratku Gospodina u bilo kome trenutku. Vjernici su bili upozoreni na ovu odgodu u II. Poslanici Solunjanima i Evanđelju po Mateju 24:45-51. Budite pozorni da ova odgoda ne smanji vjeru (usp. II. Pt 3:3-4).

POSEBNA TEMA: POVRATAK ISUSA SVAKOGA-TRENTKA NASUPROT NE JOŠ (NZ-ni PARADOKS)

- A. Eshatološki odlomci Novoga zavjeta odražavaju proročanski uvid Staroga zavjeta da se kraj-vremena gledao kroz tadašnje događaje.
- B. Evanđelje po Mateju 24, Marku 13, i Luki 21 vrlo su teški za tumačenje zato jer se bave s nekoliko pitanja istodobno:
 - 1. kad će biti uništen Hram?
 - 2. što će biti znak povratka Mesije?
 - 3. kad će završiti ovo doba (usp. Mt 24:3)?
- C. Žanr eshatoloških odlomaka Novoga zavjeta uobičajeno je složenica apokaliptičkoga i proročkoga jezika koji je hotimice višeznačan i visoko simboličan.
- D. Nekoliko odlomaka u NZ-u (usp. Mt 24, Mk 13, Lk 17 i 21, I. i II. Sol te Otk) bave se s Drugim dolaskom. Ovi odlomci naglašavaju:
 - 1. točno vrijeme događaja neznano je, ali događaj je izvjestan
 - 2. mi možemo znati opće vrijeme, ali ne određeno vrijeme, događaja
 - 3. pojaviti će se iznenada i neočekivano
 - 4. mi moramo biti bogougodni, spremni, i vjerni dobivenim zadacima.
- E. Postoji teološka paradoksalna napetost između: (1) povratak svakoga-trenutka (usp. Lk 12:40.46; 21:36; Mt 24:27.44) i (2) činjenice kako se neki događaji u povijesti moraju dogoditi.
- F. NZ-ne izjave da će se neki događaji zbiti prije Drugoga dolaska:
 - 1. Evanđelje propovijedano čitavome svijetu (usp. Mt 24:14; Mk 13:10)
 - 2. veliki otpad (usp. Mt 24:10-13.21; I. Tim 4:1; II. Tim 3:1 i dalje.; II. Sol 2:3)
 - 3. otkrivenje “čovjeka grijeha” (usp. Dn 7:23-26; 9:24-27; II. Sol 2:3)
 - 4. uklanjanje onoga što/onog koji zadržava (usp. II. Sol 2:6-7)
 - 5. židovska seoba (usp. Zah 12:10; Rim 11).
- G. Evanđelje po Luki 17:26-37 nije usporedno u Evanđelju po Marku. Ono ima djelomičnu sinoptičku usporednicu u Evanđelju po Mateju 24:37-44.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 12:13-17

¹³I kad zmaj vidje da on bijaše bačen dolje na zemlju, on proganjaše ženu koja je rodila muško dijete. ¹⁴Ali dva krila velikoga orla bijahu dana ženi, tako da ona može letjeti u pustinju k svome mjestu, gdje bijaše hranjena za vrijeme i vremena i pola vremena, od prisutnosti zmije. ¹⁵I zmija izlije vodu nalik rijeci iz svojih usta prema ženi, tako da on može prouzročiti njoj da bude pometena s poplavom. ¹⁶Ali zemlja pomogne ženi, i zemlja otvori svoja usta i ispije rijeku koju zmaj izlije iz svojih usta. ¹⁷Tako zmaj bijaše razjaren sa ženom, i nestade kako bi zametnuo rat s ostatkom njene djece, koji čuvaju zapovijedi Božje i drže svjedočanstvo Isusovo.

12:13 “ženu” Moguće je izvorno “ženu” upućivalo na SZ-nu vjerujuću zajednicu; sad upućuje na NZ-ni narod Božji (usp. stih 17; 13:7). U *Word Pictures in the New Testament*, tom 6, A., T. Robertson je naziva “istinskim Izraelom na zemlji” (str. 395).

12:14 “dva krila velikoga orla bijahu dana ženi” Ova su orlova krila simbolička o Božjoj zaštiti i opskrbi (usp. Izl 19:4; Pnz 32:11; Ps 36:7; 57:1; 63:7; 90:1.4; i Iz 40:31). To može biti još jedno smjerenje na novi izlazak.

▣ **“tako da ona može letjeti u pustinju k svome mjestu”** Pustinja je viđena kao mjesto Božanske zaštite, smjerajući na razdoblje Izraelove povijesti (usp. stih 6). Ovo bi trebalo biti veliko ohrabrenje ranjenoj Crkvi.

▣ **“vrijeme i vremena i pola vremena”** Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Daniela 7:25; 12:7. Za punu bilješku o ovome izričaju vidjeti 11:2 i 12:6.

12:15 “zmija izlije vodu” Ne postoji jasna SZ-na usporednica s ovim. To može biti metafora povezana s Božjim gnjevom u Knjizi proroka Hošee 5:10 ili vremenske metafore pritiska i tuge kao Psalam 18:4; 124:4-5. Ali zato jer je poglavlje 12 povuklo toliko mnogo svoje slike iz mitova o stvaranju drevnoga Bliskog Istoka, to moguće upućuje na vodeni kaos, iskonsku borbu dobra nasuprot zlu, reda nasuprot kaosu.

Priroda vojevanja za Baraka i Deboru protiv kanaanskoga grada Hasora i njegova vojnog vojskovođe, Sisere: (1) kiša je zaustavila njihove kočije (usp. Suci 5:4) i (2) čak su se zvijezde (misleći na njih kao na anđeoske sile) borile protiv Sisere (usp. Suci 5:20).

12:17 “... i nestade kako bi zametnuo rat s ostatkom njene djece” Đavao je pokušao uništiti mesijansku zajednicu:

1. uništavanjem Mesije
2. uništavanjem majke-crkve
3. uništavanjem svih mesijanskih sljedbenika.

Izričaj “zametnuo rat” metaforički je za duhovna, politička, i ekonomska oprečja. Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Daniela 7:21 (usp. 11:7; 13:7). To proganjanje čisti je dokaz pobjede Crkve kroz Krista (usp. Fil 1:28).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Opišite sadržaj sedme trube.
2. Zašto je viđenje Kovčega saveza tako ohrabrujuće za ove kršćane prvoga stoljeća?
3. Tko je Žena Knjige Otkrivenja 12?
4. Kad je nastala ta bitka u Nebu?
5. Kako su đavolski anđeli povezani s demonskim?
6. Što je izričaj “vrijeme, vremena i pola vremena” značio u Knjizi proroka Daniela i Otkrivenju?
7. Kako bi ovaj odlomak trebao ohrabriti kršćane prvoga stoljeća, progonjene kršćane?

OKVIRNI UVIDI U KNJIGU OTKRIVENJA 13:1-18

- A. Poglavlje 13 jeste daljnje razvijanje slika iz 12:13-17.
- B. SZ-na pozadina ovoga poglavlja je Knjiga proroka Daniela 7. Četiri pretkazana carstva Bliskoga Istoka Knjige Daniela spojena su u ovo jedno konačno, sveopće, protu-Božje, kraljevstvo na kraju vremena.

- C. Štovanje cara u prvome stoljeću (posebice u Maloj Aziji) jedno je povijesno ispunjenje štovanja Zvijeri, kao što će biti i štovanje Čovjeka grijeha na kraju vremena (usp. II. Sol 2), i malog roga Knjige proroka Daniela 7 (usp. stihove 8.11.20.25), koji je znak četvrtoga kraljevstva, Rim.
- D. Zvijer je bila određena na dva načina:
1. kao neprekidno, krivo učenje/učitelj(i) (usp. I. Iv 2:18.22; 4:3; II. Iv 7). Oboje je MNOŽINA i JEDNINA, oboje i sadašnjost i budućnost
 2. kao suvremena osoba, moguće nagoviještena u zlim osobama kroz povijest (Antioh, rimski carevi, Hitler, itd., ali konačno personificirani lik na kraju vremena, usp. II. Sol 2:1-10).
- E. Vidjeti Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: LJUDSKA VLADA

I. UVOD

- A. Odredba – Vlada je ljudstvo uređeno samo po sebi kako bi se pobrinulo i osiguralo naslućene potrebe (tj. Post 4 i 11). Ljudi su društvena bića čak prije Pada (usp. Post 2:18). Obitelji, plemena, narodi daju nam zajednicu.
- B. Svrha - Bog ima volju da red ima prednost pred anarhijom:
1. Mojsijevo zakonodavstvo, posebice Dekalog, volje je Božja za čovječanstvo u društvu. Ono uravnotežuje štovanje i život.
 2. Nijedan oblik ili ustroj vlade nije podržavan u Pismu, iako je drevna Izraelova teokracija predviđena s Neba. Niti demokracija ni kapitalizam nisu biblijske istine. Kršćani moraju djelovati primjereno u ikom sustavu vlade kojeg su sami našli. Svrha kršćanina je evangelizacija i služba, ne revolucija. Sve vlade su prolazne!
- C. Podrijetlo ljudske vlade
1. Rimski katolicizam tvrdio je kako je ljudska vlada prirodna potreba, čak prije Pada. Izgleda kako je Aristotel prvi tvrdio ovu pretpostavku. On kaže: “čovjek je politička životinja” i ovime misli kako vlada “postoji za promidžbu dobrog života”.
 2. Protestantizam, posebice Martin Luther, tvrdio je kako je ljudska vlada povezana s Padom. On je naziva “Kraljevstvom Božje lijeve ruke”. On je rekao da “Božji način za nadzor lošeg čovjeka jeste staviti lošeg čovjeka pod nadzor”.
 3. Karl Marx tvrdio je kako je vlada sredstva kojim nekolicina elite drži mase pod nadzorom. Za njega, vlada i religija igraju sličnu ulogu.

II. BIBLIJSKA GRAĐA

- A. Stari zavjet
1. Izrael je uzorak koji će biti korišten u Nebu. U drevnome Izraelu YHWH je bio Kralj. Teokracija je pojam korišten za opis Božje neposredne vladavine (usp. I. Sam 8:4-9).
 2. Božja suverenost u ljudskoj vladi može biti jasno viđena u Njegovu imenovanju:
 - a. svih kraljeva, Knjiga proroka Daniela 2:21; 4:17.24-25
 - b. Mesijanskoj kraljevini, Knjiga proroka Daniela 2:44-45
 - c. Nebukadnezara (Neo-Babilon), Knjiga proroka Jeremije 27:6; Daniel 5:28
 - d. Kira II. (Perzija), II. Knjiga Ljetopisa 36:22; Ezra 1:1; Knjiga proroka Izaije 44:28; 45:1.
 3. Božji ljudi moraju biti pokorni i puni poštovanja čak i prema upadačkim i osvajačkim vladama:
 - a. Knjiga proroka Daniela 1 - 4, Nebukadnezar (Neo-Babilon)
 - b. Knjiga proroka Daniela 5, Baltazar (Neo-Babilon)
 - c. Knjiga proroka Daniela 6, Darije (Perzija)
 - d. Ezra i Nehemija (Perzija).
 4. Obnovljena Juda morala je moliti za Kira i njegovo potomstvo kraljevine:
 - a. Knjiga Ezre 6:10; 7:23
 - b. Židovi su morali moliti za građansku vlast, Mišna, Avot. 3:2.
- B. Novi zavjet
1. Isus je pokazao poštovanje prema ljudskim vladama:
 - a. Evanđelje po Mateju 17:24-27; On je platio hramski porez (religijske i građanske vlasti bile su mišljene da bude jedno, usp. I. Pt 2:17)

- b. Evanđelje po Mateju 22:15-22; Marko 12:13-17; Luka 20:20-26, On je podržao davanje novca za rimski porez te na taj način i rimsku građansku vlast
- c. Evanđelje po Ivanu 19:11, Bog dozvoljava građanskoj vlasti djelovati.
- 2. Pavlove riječi što se odnose na ljudske vlasti:
 - a. Poslanica Rimljanima 13:1-5, vjernici se moraju pokoriti građanskim vlastima jer su one postavljene od Boga
 - b. Poslanica Rimljanima 13:6-7, vjernici moraju plaćati poreze i poštivati građanske vlasti
 - c. I. Poslanica Timoteju 2:1-3, vjernici moraju moliti za građanske vlasti
 - d. Poslanica Titu 3:1, vjernici moraju biti podložnici građanskim vlastima.
- 3. Petrove riječi što se odnose na ljudske vlasti:
 - a. Djela apostolska 4:1-31; 5:29, Petar i Ivan pred Sanhedrinom (ovo pokazuje biblijski presedan za građansku neposlušnost)
 - b. I. Petrova poslanica 2:13-17, vjernici se moraju pokoriti građanskim vlastima za dobro društva i za evangelizaciju.
- 4. Ivanove riječi što se odnose na ljudske vlasti:
 - a. Knjiga Otkrivenja 17, bludnica Babilona stoji iza ljudske vlasti uređene i djelotvorne odvojeno od Boga
 - b. Knjiga Otkrivenja 18, bludnica Babilona je uništena.

III. ZAKLJUČAK

- A. Ljudska vlast (u palome svijetu) određena je od Boga. Ovo nije “Božansko pravo kraljeva”, nego Božanski zadatak vlade. Nijedan oblik nije podržan da bude iznad drugoga.
- B. Religijska je dužnost vjernika da slušaju i mole se za građansku vlast.
- C. Za vjernike jeste primjereno podupri ljudsku vlast porezima s primjerenim stavom poštovanja.
- D. Ljudska vlast je za svrhu građanskoga reda. Oni su Božji sluge za ovaj zadatak.
- E. Ljudska vlast nije konačna. Ona je ograničena u svojoj vlasti. Vjernici moraju djelovati za dobro svoje savjesti u odbacivanju građanske vlasti kad ona prekorači njene Božanski dodijeljene granice. Kao što je Augustin tvrdio u *The City of God*, mi smo građani dvije kraljevine, jedne privremene i jedne vječne (usp. Fil 3:20). Mi imamo odgovornosti u oboje, ali Božje kraljevstvo je konačno! Postoje oba i pojedinačno i skupno žarišta u našoj odgovornosti Bogu.
- F. Mi ćemo ohrabriti vjernike u demokratskome sustavu da djelatno sudjeluju u postupku vlade i primijene, ako je moguće, učenja Pisma.
- G. Društvena promjena mora biti prethodena obraćenjem pojedinca. Ne postoji stvarna trajna eshatološka nada u vladi. Sve ljudske vlade, iako željene i korištene od Boga, grješni su izričaji ljudske uređenosti odvojene od Boga. Ova je zamisao izražena u Ivanovskoj uporabi pojma “svijet” (tj. I. Iv 2:15-17).

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:1-6

^{12:18} I zmaj stade na pijesak morske obale. ^{13:1} Onda vidjeh zvijer kako izlazi iz mora, imajući deset rogova i sedam glava, i na njegovim rogovima *bijaše* deset dijadema, i na njegovim glavama *bijahu* bogohulna imena. ² I zvijer koju ja vidjeh bijaše nalik leopardu, a njegove noge bijahu nalik *onima* od medvjeda, i njegova usta nalik ustima lava. I zmaj dade njemu svoju snagu i svoje prijestolje i veliku vlast. ³ Ja *vidjeh* jednu od njegovih glava kao da je bila zaklana, i njegova smrtonosna rana bijaše iscijeljena. I čitava zemlja bijaše zadivljena i *tražahu* zvijer; ⁴ oni štovahu zmaja jer on dade svoju vlast zvijeri; i oni štovahu zvijer, govoreći: “Tko je kao zvijer, i tko je kadar zametnuti rat s njom?” ⁵ Tamo su njemu bila dana usta što govore ohole riječi i bogohule, i vlast da djeluje četrdeset-dva mjeseca *bijaše* dato njemu. ⁶ I on otvori svoja usta u hulama protiv Boga, da bogohuli Njegovo ime i Njegov šator, *to jest*, one koji prebivaju u nebu.

13:1 “zmaj stade na pijesak morske obale” NASB, NKJV i NJB započinju poglavlje 13 s ovim izričajem (tj. 12:18), dok TEV zaključuje poglavlje 12 s njim.

Postoji rukopisna različnost povezana s GLAGOLOM u 12:18/13:1, “stade”:

1. “on stade”, upućujući na Zvijer/Zmaja koji je povezan s poglavljem 12 – MSS P⁴⁷, ⑈, A, C, (NASB, NRSV, TEV, REB, NET, NIV)

2. “ja stadoh”, upućujući na Ivana što se odnosi na naredno poglavlje 13 – MSS P, 046, 051 (NKJV, NJB). UBS⁴ daje mogućnosti #1 ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

Ovo “[iz] mora” može biti smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7:2-3. To je bio simbol:

1. ukupnosti ljudstva (usp. Iz 17:12-13; 57:20; Otk 17:15)
2. sila kaosa (usp. Post 1; Iz 51:9-10).

▣ **“Onda vidjeh zvijer kako izlazi iz mora”** Divlja zvijer (usp. 13:14.15; 15:2; 16:13; 15:8) prvo je spomenuta bez fanfare u 11:7 kao dolazeća iz Abisa (usp. 17:8). Ona izgleda upućuje na “Antikrista” iz I. Ivanove poslanice 2:18a.22; 4:3; II. Ivanove poslanice, stih 7, također poznata kao “Čovjek bezakonja” u II. Poslanici Solunjanima 2:3. Isti opis ove Zvijeri nađen je u 12:3 i 17:3.8.

Izričaj “kako izlazi iz mora” bio je tumačen na nekoliko načina:

1. doslovno, kao u među-zavjetnoj židovskoj apokaliptičkoj književnosti kao Levijatan i u stihu 11 kao Behemot
2. smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7, gdje Zvijer izlazi iz mora u stihu 3 i iz zemlje u stihu 17, što su u Danielu 7 istoznačnice, ali Ivan je odvojio zadnje Zvijeri u dvije izdvojene zle osobnosti na kraju vremena: Zvijer iz mora, stih 1 i Zvijer iz zemlje, stih 11
3. simbol paloga ljudstva (usp. naročito Otk 17:15, ali i Dn 7:2-3; Iz 17:12-13; 57:20).

Razlog što su dvije Zvijeri poglavlja 13 spomenute kao izlazeće iz mora i zemlje jeste: (1) jer ovo poglavlje slijedi Knjigu proroka Daniela 7 vrlo tijesno ili (2) jer one se spajaju kako bi predstavile čitavu Zemlju. Isto je tako moguće da ove dvije Zvijeri plus Sotona čine parodiju Trojstva.

▣ **“deset rogova i sedam glava, i na njegovim rogovima bijaše deset dijadema”** Ovo nije točno isto kao Zmaj (usp. 12:3) nego je vrlo slično (usp. 17:3.7-12). Deset rogova govori o punoj snazi; sedam glava predstavlja savršeno očitovanje zla, a deset dijadema su tvrdnja kraljevske vlasti. Zlo je često krivotvorina dobra. Ovo je prvo od nekoliko loših oponašanja Krista.

▣ **“bogohulna imena”** Grčki su rukopisi jednako razdijeljeni između MNOŽINE (MS A) “imena” (NRSV, NJB) i JEDNINE (MSS P⁴⁷, Ɑ, C, P) “ime” (NKJV, TEV). UBS⁴ ne može odlučiti što je izvorno. Koje je god ispravno, ovo je očito smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7:8.11.20.25 ili 11:36. Ovi bogohulni naslovi povezani su s: (1) tvrdnjom Božanstva ili (2) naslovima zla (usp. 17:3).

13:2 “zvijer koju ja vidjeh bijaše nalik leopardu... medvjeda... lava” Ova složenica nekoliko zvijeri još je jedno smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7:4.5.6, gdje to upućuje na nizove kraljeva, ali ovdje je simbolizam bio promijenjen u sklop svih protu-Božjih svjetskih sustava personificiranih u jednome vođi (usp. Dn 7:24).

▣ **“I zmaj daje njemu svoju snagu i svoje prijestolje i veliku vlast”** Ovo je usporedno s II. Poslanicom Solunjanima 2:9, koja govori o sotonsko-nadahnutoj snazi. Zvijer nije Sotona, nego nadnaravno osposobljeno ljudsko očitovanje ili njegovo utjelovljenje (usp. stihove 4.12). To je još jedno loše oponašanje Krista (usp. 5:6).

13:3 “Ja vidjeh jednu od njegovih glava kao da je bila zaklana” Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA, što je sintaktički usporedno s Janjetom u 5:6. To je još jedno loše oponašanje Isusove smrti i uskrsnuća.

▣ **“i njegova smrtonosna rana bijaše iscijeljena”** Je li Sotona imao sposobnost da uskrisi ovu osobu, ili je ovo prijevara, lukavština, i oponašanje (usp. 13:15)? Sotona loše oponaša Božju snagu u podizanju Krista.

Ovo može biti povijesno smjeranje na mit o “Neronovu ponovnome oživljavanju”, koji tvrdi kako će se Neron povratiti u prijašnji život, i vratiti se s velikom istočnjačkom vojskom (Parti), te napasti Rim (usp. *Proroštva Sibile*, knjige III-V).

▣ **“I čitava zemlja bijaše zadivljena i tražahu zvijer”** Sotona će koristiti čudesa kako bi uvjerio nevjerujući svijet da ga slijedi (usp. Mt 24:24; Mk 13:22; II. Sol 2:9; Otk 13:5; 17:8), što je još jedno loše oponašanje Krista. Svijet je bio zadivljen snagom dvojice svjedoka u Knjizi Otkrivenja 11:13; sad je njihova kolebljivost viđena u njihovu štovanju Zvijeri.

13:4 “oni štovahu zmaja... i oni štovahu zvijer” Zli žudi ne samo za političkom snagom, nego za religijskim štovanjem (usp. stih 8). Sotona želi štovanje (usp. 13:12; 14:9.11; 16:2; 19:20; Mt 4:8-9). On želi biti kao Bog (usp. moguće Iz 14:12-15). Posredno, ovo je povezano sa zmijinom laži u Knjizi Postanka 3:5 te Evanđelju po Mateju 4:9; Luki 4:5-7.

- ▣ **“Tko je kao zvijer”** Postojala su tri predložena podrijetla ovoga izričaja. Neki ga vide kao:
1. loše oponašanje naslova za YHWH-u nađenog u Knjizi Izlaska 15:11; Psalmu 35:10; 113:4
 2. loše oponašanje YHWH u Knjizi proroka Izaije 40:18-22; 43:11; 44:6.8.9-20; 45:6
 3. upućivanje na Levijatana i Behemota u židovskoj apokaliptičkoj književnosti (jedan primjer u SZ-u je Job 41, posebice stihovi 33-34).

13:5 U stihovima 5-7 te 14-15 postoji nekoliko PASIVNIG GLAGOLA koji podrazumijevaju kako je dozvola bila dana od Sotona i konačno od Boga (usp. Job). Bog koristi Sotonu za Svoje vlastite svrhe! Zli otkriva svoje vlastite pobude svojim riječima i djelovanjima.

▣ **“usta što govore ohole riječi”** Ovo je smjerenje na:

1. “zvijer” u Knjizi proroka Daniela 7:8.11.20.25; 11:36
2. Antioha IV. Epifana u Danielu 8; I. Knjizi Makabejaca 1:24
3. “Čovjeka grijeha” u II. Poslanici Solunjanima 2:4
4. na grozotu pustoši Evandjelja po Mateju 24:15, što upućuje na najezdu i uništenje Jeruzalema pod rimskim vojskovođom, i kasnije carem, Titom, godine 70.

Ovo je dobar primjer kako se povijesno žarište ovih simbola mijenja. U Knjizi proroka Daniela to upućuje na Antioha IV. Epifana među-biblijskoga razdoblja; u Evandelju po Mateju 24 to upućuje na uništenje Jeruzalema godine 70. te u Danielu 7 (i moguće 11:36-39) to upućuje na djelovanje Antikrista na kraju vremena.

▣ **“da djeluje četrdeset-dva mjeseca”** Ovo je izravno smjerenje na Knjigu proroka Daniela 7:25. Prvi puta bilo je spomenuto u 11:2-3. To je metafora koja označava razdoblje proganjanja. Vidjeti Posebnu temu u 11:2 i bilješke u 12:6.

13:6 “on otvori svoja usta u huljenima protiv Boga” Postoji ili dvostruko ili trostruko huljenje u ovome stihu protiv Božjega Imena, Božjega Šatora, te Božjeg naroda. To ovisi o tome kako netko prevodi ovaj grčki izričaj.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:7-10

⁷Bijaše dato njemu također da zametne rat sa svetima i pobijedi ih, i vlast nad svakim plemenom i pukom i jezikom i narodom bijaše dana njemu. ⁸Svi koji obitavaju na zemlji štovat će njega, *svaki* čije ime nije bilo zapisano od temelja svijeta u knjigu života Janjeta koje je bilo zaklano. ⁹Ako itko ima uho, neka čuje. ¹⁰Ako je itko određen za ropstvo, u ropstvo ide; ako itko ubije s mačem, s mačem on mora biti ubijen. Ovdje je ustrajnost i vjera svetih.

13:7 “Bijaše dato njemu također da zametne rat sa svetima i pobijedi ih” Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA i AORIST AKTIVNOGA INFINITIVA. Dublji smisao PASIVNOGA STANJA je taj što je Bog dozvolio da se to dogodi. Mi ne razumijemo sve što se nalazi iza toga ali iz Knjige Otkrivenja očito je kako Bog jeste u nadzoru sve povijesti. Ovaj rat nad Njegovim svetima spomenut je u Knjizi proroka Daniela 7:21.25. To upućuje na fizičku smrt Božjega naroda. Postoji vrijeme kad se čini kako je neprijatelj pobjednik (kao Kalvarija), ali Knjiga Otkrivenja i Daniela uče kako je ova pobjeda kratkoga vijeka! Zabilježite da je Božji narod zaštićen od gnjeva Božjega, ali ne od gnjeva Zvijeri i njenih sljedbenika. Bog dozvoljava zlu prividnu pobjedu zato da otkrije njene istinske nakane i narav.

▣ **“svetima”** Vidjeti Posebnu temu u 5:8.

▣ **“i vlast nad svakim plemenom i pukom i jezikom i narodom bijaše dana njemu”** Ovaj izričaj pokazuje: (1) kako Knjiga Otkrivenja mora biti tumačena u širem smislu negoli jedino Rimsko Carstvo, zbog ovoga sveopćega, obuhvaćajućeg izričaja ili (2) kako ovo upućuje na konačno sveobuhvatno Carstvo.

13:8 “Svi koji obitavaju na zemlji” Ovo je ponavljani izričaj što upućuje na nevjernike u Knjizi Otkrivenja (usp. 3:10; 6:10; 8:13; 11:10; 13:8.12.14; 17:8).

▣ **“čije ime nije bilo zapisano od temelja svijeta u knjigu života Janjeta koje je bilo zaklano”** Sintaktički je neizvjesno je li izričaj “od temelja svijeta [Zemlje]” mora biti uzet ili s: (1) “našim imenom zapisanim” (usp. RSV, NRSV, TEV, NJB i 17:8; Ef 1:4) ili (2) “Janje koje jeste zaklano” (usp. KJV, NKJV i I. Pt 1:19-20). Red riječi ovoga teksta i 17:8 podrazumijeva kako izričaj vjerojatno opisuje imena vjernika zapisana u Knjizi života čak prije stvaranja!

Izričaj “temelja svijeta [Zemlje]” upotrijebljen je nekoliko puta u NZ-u (usp. Mt 25:34; Iv 17:24; Ef 1:4; I. Pt 1:19-20). Postoji i vrlo sličan izričaj u Evanđelju po Mateju 13:35; Luki 11:50; Poslanici Hebrejima 4:3; 9:26 i Knjizi Otkrivenja 17:8. Složenica ovih izričaja pokazuje Božje iskupiteljsko djelovanje prije stvaranja svijeta. Vjernici su sigurni u Kristu (usp. 7:4; 11:1; 13:8). Zlo je ograničeno od suverenoga Boga (broj PASIVNIH GLAGOLA u ovome poglavlju i ograničenje vremena). To izgleda loše na kratku stazu, ali promotrite veliku sliku!

▣ **“knjigu života”** Iz Knjige proroka Daniela 7:10 i Otkrivenja 20:11-15 razumijevamo kako su postojale dvije metaforičke knjige spomenute u vezi s ljudskom sudbinom:

1. Knjiga života, što sadržava imena onih koji su osobno poznavali Boga (SZ) i primili Krista (NZ) [usp. Izl 32:32-33; Ps 69:28; Dn 12:1; Iz 4:3; 34:16; Lk 10:20; Fil 4:3; Heb 12:23; Otk 13:8; 17:8; 20:15; 21:27]
2. knjiga djela čovječanstva, koja bilježi ljudsku djelatnost, i pozitivnu i negativnu (usp. Ps 56:8; 139:16; Iz 65:6; Mal 3:16).

Ovo su očigledno metafore, ali one točno opisuju Božju sposobnost da poznaje one koji su Njegovi i zadržava one koji su odgovorni za odbacivanje Njega (usp. Gal 6:7).

▣ **“koje je bilo zaklano”** Vidjeti bilješku u 5:12.

13:9 “Ako itko ima uho, neka čuje” Ovo je ponavljana tema u pismima sedmerim crkvama (usp. 2:7.17; 3:6.13.22). To je, kao ostali izričaji u stihovima 9-10, PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE, što pretpostavlja kako je istinito za autorove književne svrhe. Činjenica kako se ovi izričaji odnose na crkve izgleda podrazumijeva da je naredni izričaj (stih 10) usmjeren na narod Božji.

13:10 Ovaj stih može biti smjeranje na Knjigu proroka Jeremije 15:2 ili 43:11, koja govori o Božjoj osudi. Postoji nekoliko različnosti grčkoga rukopisa povezanih s GLAGOLOM “ubijen”. To je prouzročilo različite engleske prijevode ovoga stiha:

1. KJV i NKJV povezuju oba od ovih izričaja na progonitelje Božjega naroda
2. RSV i NRSV prvu kratku rečenicu povezuju s progonjenim kršćanima a drugu kratku rečenicu s protu-Božjim progoniteljima
3. treće moguće tumačenje (TEV i NJB) jeste kako obje kratke rečenice upućuju na progonjene kršćane.

Prava činjenica kako postoji toliko mnogo razilaženja u prijevodima pokazuje neizvjesnost. Očigledno je duhovna istina kako je Bog u nadzoru povijesti. Jedino pitanje jeste kome je ovaj izričaj bio usmjeren:

1. kršćanima za ohrabrenje da ostanu vjerni (usp. Mt 26:52; Fil 1:28)
2. progoniteljima kao jamstvo njima da će oni jednoga dana biti odgovorni pred Bogom za svoje izbore i djelovanja?

▣

NASB	“Ovdje je ustrajnost i vjera svetih”
NKJV	“Ovdje je ustrajnost i vjera svetih”
NRSV	“Ovdje je poziv za izdržljivost i vjeru svetih”
TEV	“Ovo poziva na izdržljivost i vjeru dijela Božjega naroda”
NJB	“Ovo je zašto sveti moraju imati ustrajnost i vjeru”

Stih 9 i kraj stiha 10 pokazuju kako ovaj izričaj mora upućivati na narod Božji (usp. Mt 26:52). Ovaj stih isto tako opisuje istinske vjernike (usp. 14:12; 12:11.17). Oni su ohrabreni da izdrže sve do kraja (usp. 2:3.7.11.17.26; 3:5.12.21; 21:7). Ustrajnost jeste dokaz istinskoga spasenja (usp. I. Iv 2:19). Vidjeti bilješku i Posebnu temu u 2:2.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 13:11-18

¹¹Onda vidjeh još jednu zvijer koja izlazi iz zemlje; i ona imaše dva roga kao janje i ona govoraše kao zmaj. ¹²Ona vrši svu vlast od prve zvijeri u njenoj prisutnosti. I ona čini zemlji i onima koji obitavaju na njoj da štuju prvu zvijer, čija smrtonosna rana bijaše iscijeljena. ¹³Ona izvodi velike znakove, tako da ona čak čini da vatra side s neba na zemlju u prisutnost ljudi. ¹⁴I ona obmanjuje one koji obitavaju na zemlji zbog znakova koji su bili dati njoj da izvodi u prisutnosti zvijeri, govoreći onima koji obitavaju na zemlji neka naprave kip zvijeri koja imaše ranu od mača i oživje. ¹⁵I njoj bijaše dano da dadne dah kipu zvijeri, tako da kip zvijeri može čak govoriti i prouzročiti mnogima koji ne štuju kip zvijeri da budu ubijeni. ¹⁶I ona prouzroči svima, malome i velikome, i bogatašu i siromahu, i slobodnim ljudima i robovima, da bude dat biljeg na njihovu desnu ruku ili na njihovo čelo, ¹⁷i ona osigurava da nitko

neće biti kadar kupiti ili prodati, osim onaj koji ima biljeg, ili ime zvijeri ili broj njenog imena. ¹⁸Ovdje je mudrost. Neka onaj tko ima razumijevanje izračuna broj zvijeri, jer broj je onaj od čovjeka; a njegov broj je šesto šezdeset i šest.

13:11 “Onda vidjeh još jednu zvijer koja izlazi iz zemlje” Ovo je smjiranje na Knjigu proroka Daniela 7:17. Mnogi su pretpostavljali kako su ove dvije Zvijeri loše oponašanje dvojice Božjih svjedoka u 11:13-14, dok su drugi pretpostavljali kako su Zmaj i dvije Zvijeri loše oponašanje Trojstva.

Kao što je Zvijer iz mora smjiranje na Levijatana (usp. Job 41:1-34), drevnoga gospodara vodenoga kaosa, tako je Zvijer iz zemlje smjiranje na Behemota (usp. Job 40:15-24), koji odgovara nemani zemlje (ovo ni na koji način ne upućuje na dinosaure, nego na drevnu istočnjačku mitologiju).

Ove su Zvijeri simboli zla (kaos) i pobune u Božjemu stvorenome redu (usp. Ps 74:12-14; Job. 3:8; Iz 51:9-11; Am 9:3). Ponekad je Levijatan nazvan *Rahab* (“onaj koji migolji”, tj. zmija, usp. Iz 51:9). Na drugim mjestima *Rahab* je ime za Egipat (Nil, tj. rijeka koja migolji, usp. Ps 87:4; Iz 30:7 i moguće Ez 32, posebice stihovi 2-3).

▣ **“ona imaše dva roga kao janje i ona govoraše kao zmaj”** Upućivanje na janje očito je loše oponašanje Krista (usp. 5:6). Njegov glas i/ili poruka otkrivaju njegovu istinsku narav. Poslije u Knjizi Otkrivenja druga Zvijer uvijek upućuje na Lažnog proroka (usp. 16:13; 19:20; 20:10). On ne traži slavu za sebe, nego privlači svijet da štuje Zvijer (usp. stih 12). Ovo je loše oponašanje djela Svetoga Duha (usp. Iv 14 - 16) u promicanju Krista. Tako imamo nesveto trojstvo:

1. Sotona kao loše oponašanje Boga Oca
2. Zvijer iz mora kao loše oponašanje Boga Sina
3. Zvijer iz zemlje kao loše oponašanje Boga Duha.

13:13 “Ona izvodi velike znakove” Ovo je PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME što znači kako ona nastavlja izvoditi čudesu. Bilo je očekivano kako će lažni učitelji kraja vremena biti kadrima činiti čuda i voditi čak izabranika krivim putem, ako bi to bilo moguće (usp. Mt 24:24; Mk 13:22; II. Sol 2:9-11; Didahe 16:3.4). Čuda nisu sama po sebi Božji znakovi (usp. Izl 7:8-13). Ovo je još jedno loše oponašanje Kristove službe.

▣ **“ona čak čini da vatra side s neba na zemlju u prisutnost ljudi”** Ovo je slično Iliji u I. Knjizi o Kraljevima 18:38, koja može biti izvorom opisa dvojice svjedoka nađenim u 11:5. To može upućivati na vatru što je pala kao osuda Božja u Knjizi proroka Ezekielu 38:22 ili 39:6. To može biti još jedno loše oponašanje:

1. dvojice svjedoka
2. Božjih SZ-nih djela
3. Pedesetnice u Djelima apostolskim 2.

13:14 “koja imaše ranu od mača i oživje” Riječ “ranu” (*plēge*, usp. 13:3.12.14) uobičajeno je prevedena “pošast/pomor” u Knjizi Otkrivenja (usp. 9:18.20; 11:6; 15:1.6.8; 16:9.21; 18:4.8; 21:9; 22:18). Opaske u NRSV imaju:

1. za stih 3 “pošast njene smrti”
2. za stih 12 “čija pošast njene smrti”
3. za stih 14 “što je primila pošast mača”.

Teološka nakana ovih prijevoda jeste pokazati kako Antikrist nije osoba, nego svjetski sustav. Pojam može biti upotrijebljen metaforički o “udaru udesa” ili pošast (usp. BAGD, str. 674), ali njegovo temeljno značenje je udarac, ili rana.

Popratni izričaj “i oživje” pokazuje kako “pošast/pomor” nije najbolji prijevod u ovim stihovima povezanima sa Zvijeri. Zamisao kako na kraju vremena, protu-Božji Antikrist vodi narode u pobuni pretkazana je u SZ-u u Knjizi proroka Ezekielu 38 - 39; Zaharije 14; Daniela 7:21-27; 9:24-27; 11:36-39 i u među-zavjetnoj apokaliptičkoj književnosti, Proroštva Sibile, knjiga III; IV. Ezdrinoj 5.4.6 i Apokalipsi od Baruha XL, te u NZ-u, II. Poslanica Solunjanima 2:3.8-9.

13:15 “njoj bijaše dano da dadne dah kipu zvijeri” Drugdje ova Zvijer iz zemlje nazvana je Lažnim prorokom (usp. 16:13; 19:20; 20:10). Možda je ovo metafora ubrizgavanja života (tj. hebrejski *ruah* = dah) u pokret (usp. Ez 37).

13:16 “da bude dat biljeg na njihovu desnu ruku ili na njihovo čelo” Kao što su sveti bili zapečaćeni u Boga u 7:3 (usp. 13:16; 14:9), ovdje đavao oponaša Božje djelovanje svojim vlastitim označavanjem. Grčka riječ podrazumijeva životinjski žig ili pečat na vladinom spisu. Zbog mjesta znaka, neki su mislili kako je to bilo:

1. iskrivljavanje židovske filakterije (usp. Pnz 6:8)
2. povezano s rimskom kulturom prvoga stoljeća, u kojoj su robovi bili ožigosani svojim vlastitim imenom
3. vojničko tetoviranje u čast njihova vojskovođe.

13:17 Biljeg Zvijeri odnosi se na nabavu hrane, i moguće zaposlenost. Božji ljudi nisu zaštićeni od ove ekonomske oskudice.

13:17-18 “broj njenog imena” Drevni jezici koristili su pisma svojih alfabeta što također stoji i za brojeve. Kao što je zbroj hebrejskih suglasnika Isusova imena 888 (usp. *Proroštva Sibile*, 1.324), tako je zbroj imena Zvijeri, utjelovljenja Sotone na kraju vremena, 666. Šest jeste jedan manje od savršenog broja 7 (usp. Post 1:1 - 2:3, sedam dana stvaranja); ponavljanje tri puta čini u hebrejskome SUPERLATIV (usp. Iz 6:3; Jer 7:4).

Isto je tako moguće kako budući da je šest ljudski broj, to može upućivati na personifikaciju svake osobe nesvetoga trojstva – Zmaja (Sotona), Zvijer iz mora (Antikrist) i Zvijer iz zemlje (Lažni prorok). Meni izgleda kako je prva Zvijer personifikacija protu-Božjega političkog sustava a druga Zvijer je personificirani protu-Božji religijski sustav. Mi se krećemo prema Velikoj bludnici poglavlja 17, kratkome izvatku protu-Božjega svjetskog sustava iz Knjige proroka Daniela 7. Bilo da je to drevni Babilon, prvo stoljeće Rima, ili mješovito svjetsko kraljevstvo kraja vremena, to pokazuje kako se ljudska povijest kreće prema konačnome sukobu između “boga ovoga svijeta” (usp. II. Kor 4:4) i njegovih miljenika nasuprot Bogu stvaranja i Njegovog Mesije (usp. Ps 2).

13:18 “njegov broj je šesto šezdeset i šest” Ne postoji suglasnost na koga ovaj broj upućuje. Postojala su bezbrojna nagađanja, ali ni jedno nije bilo zaključno. Ovdje su tri najbolje teorije po mome mišljenju:

1. budući postoji rukopisna različnost između 666 i 616, moguće je primijeniti cezara Nerona. Grčka pisma prevedena na hebrejski jednaka su 666 a grčka pisma prevedena na latinski jednaka su 616
2. budući se trostruko ponavljanje u hebrejskome računa kao SUPERLATIV, 666 mogao je značiti najviše zlu osobu
3. budući da okvir označava loše oponašanje Trojstva, tri Božanske Osobe odražene su u 777, dok su tri lažne odražene u broju 666.

OKVIRNI UVIDI U KNJIGU OTKRIVENJA 14:1-20

- A. Moguće da je poglavlje 14 odaziv na predstavljanje nadmoćnoga zla poglavlja 12 i 13. Siguran sam da su se čitatelji čudili što će se dogoditi svetima tijekom ovoga strašnog proganjanja na kraju vremena.
- B. Neki su vidjeli još jednu književnu građu za “sedam” u stihovima 6-20. Postoji niz od sedam anđela, ali ova građa ne izgleda teološki znakovitom.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:1-5

¹Onda pogledah, i gle, Janje bijaše stajalo na gori Sion, i s Njim stotinu i četrdeset-četiri tisuće, koji imaju Njegovo ime i ime Njegova Oca napisano na svojim čelima. ²I ja čuh glas s neba, kao zvuk mnogih voda i kao zvuk jakog groma, i glas kojeg čuh *bijaše kao zvuk od harfista koji sviraju svoje harfe*. ³I oni pjevahu novu pjesmu pred prijestoljem i pred četiri živa bića i starješinama; i nitko nije mogao naučiti pjesmu osim stotinu i četrdeset-četiri tisuće koji su bili otkupljeni sa zemlje. ⁴Ovo su oni koji nisu bili oskvrnuti sa ženom, jer oni su držali sami sebe čednima. Ovo su oni koji slijede Janje gdje god On ide. Ovi su bili otkupljeni između ljudi kao prvi plodovi Bogu i Janjetu. ⁵I nijedna laž ne bijaše nadena u njihovim ustima; oni su besprijekorni.

14:1 “Janje” Ovo je upućivanje na Mesiju (usp. 5:6.8.12-13; 13:8; Iz 53:7; Iv 1:29.36; I. Pt 1:18-19).

▣ “stajalo na gori Sion” Postojalo je nebrojeno teorija o poistovjećivanju ovoga izričaja:

1. da to stoji za goru Morija i područje Hrama u Jeruzalemu (usp. Iz 24:23; Joel 2:32)
2. da to stoji za Nebeski Jeruzalem (usp. Heb 11:10.16; 12:22-23; 13:14; Gal 4:26)
3. da je to apokaliptički simbol nađen u ne-kanonskoj II. Knjizi Ezdre 2:42-47; 13:35.39-40
4. da to upućuje na SZ-ne odlomke koji govore o skupljanju naroda Božjeg na kraju vremena (usp. Ps 48; Iz 24:23; Joel 2:32; Mih 4:1.7; Obadija stihovi 17.21)

5. da je pozadina, kao nekoliko drugih odlomaka u ovome dijelu, Psalam 2, naročito stih 6.

Zapamtite da komentatori povezuju svako od ovih viđenja ili s:

1. SZ-nim odlomcima ili palestinskim mjestima
2. među-zavjetnom apokaliptičkom književnošću
3. grčko-rimskom poviješću prvoga stoljeća.

Za mene ova viđenja SZ-nih stvari započeta s poglavljem 6, odnose se na NZ-ne ljude Božje (vjerujuće Židove i pogane), svete, Crkvu. U ovome određenom slučaju, to je smjerenje na nebeski Hram (usp. Heb 8:2; 9:11.24).

▣ **“s Njim stotinu i četrdeset-četiri tisuće”** Ovo je ista skupina iskupljenih kao u 5:9; zapečaćenih u 7:4-8 (vidjeti punu bilješku u 7:4); onih opranih u krvi Janjeta u 7:14-17. Prema tome, po mom mišljenju, ovo stoji za NZ-ne ljude Božje, svete, Crkvu. Za punu bilješku o određivanju 144.000, vidjeti 7:4. U ranijim upućivanjima oni su bili zapečaćeni ali ipak progonjeni, ali ovdje oni su pobjedonosni!

▣ **“koji imaju Njegovo ime i ime Njegova Oca napisano na svojim čelima”** Upućuje li ovo na jedno ime ili na dva? To može upućivati na naslove Knjige proroka Izaije 9:6, koji se odnose na obojicu i na Oca i Sina. To su oni koji su bili zapečaćeni i pripadaju Bogu (usp. Otk 7). Vidjeti bilješku u 7:2.

14:2 “ja čuh glas s neba, kao” Ovi su opisni izričaji bili korišteni o Božjem glasu u Knjizi proroka Ezekielu 43:2, o Isusovu glasu u 1:15, i o glasovima nebeskoga mnoštva u 19:6. Često je bilo korišteno za obilježavanje da je govornik u Nebu (usp. 4:5; 11:19; 16:8).

14:3 “oni pjevahu novu pjesmu pred prijestoljem” Ovo je smjerenje na Knjigu Otkrivenja 5:9. Ovdje “oni” može uputiti na: (1) anđeoska bića koja pjevaju Pjesmu u Otkrivenju 5:9 ili (2) Pjesmu sto i četrdeset-četiri tisuće u zaključnome dijelu stiha 3 i 15:2. Ova nova Pjesma jeste smjerenje na Knjigu proroka Izaije 42:10 i moguće Psalme 33:3; 40:3; 96:1; 98:1; 144:9; 149:1. Obećano Novo doba Duha došlo je!

▣ **“starješinama”** Vidjeti Posebnu temu u 4:4.

▣ **“koji su bili otkupljeni sa zemlje”** Ovo je SZ-na zamisao o bliskom rođaku koji je otkupljujući oslobodio člana obitelji (*go'el*, tj. Ruta i Boaz). Korištena je za one za koje je Krist umro (usp. 5:9; 7:14). Vidjeti Posebnu temu: Otkupnina/iskupljenje u 5:9.

14:4 “Ovo su oni koji nisu bili oskvrnuti sa ženom” Postojalo je mnogo raspre o ovome stihu jer on izgleda podrazumijeva kako je ovo izabrana, celibatska skupina muških od 144.000 iz poglavlja 7. Međutim, ja mislim kako ovi izričaji mogu biti objašnjeni u simboličkim, ili u najmanju ruku, u SZ-nim pojmovima, i nikad nisu bili zamišljeni da budu uzeti doslovno. Izričaj “nikad nisu bili oskvrnuti sa ženom” može biti razumjet na nekoliko načina:

1. to upućuje doslovno na celibat
2. to upućuje na duhovni preljub sa Zvijeri ili Velikom bludnicom (usp. 14:8; 17:2; 18:9)
3. to upućuje na posebne osvrte date sedmerim crkvama (usp. 2:14.20.22; 3:4)
4. to upućuje na SZ-ni obred očišćenja za štovanje ili bitku (usp. Izl 19:14-15; Pnz 23:9-10; I. Sam 21:4-5; II. Sam 11:6-13)
5. to je jednostavno smjerenje na SZ-ni naslov za ljude Božje, “djevičanska kćer Siona” (usp. II. Kr 19:21; Jer 18:13; Tuž 2:13; Am 5:2; II. Kor 11:2; Ef 5:27).

Mora biti potvrđeno da seksualno općenje između oženjenih supružnika nije neduhovna djelatnost. Seksualnost (brak) je Božja zamisao, Njegov način ispunjavanja Zemlje, Njegova zapovijed (usp. Post 1:28; 9:1). Beženstvo je zasigurno duhovni dar za službu (usp. I. Kor 7), ali to nije svetije stanje. Grčki asketizam nije biblijski (niti je pred-bračna ni van-bračna seksualna djelatnost)!

▣ **“Ovo su oni koji slijede Janje gdjegod On ide”** Ovo govori o učeništvu i službi (usp. Iv 7:17; 10:4).

▣ **“između ljudi kao prvi plodovi Bogu”** Ovaj je pojam bio upotrijebljen u SZ-u kako bi pokazao Božje vlasništvo cjelokupnoga usjeva (usp. Izl 23:19; 34:76). U NZ-u to upućuje na Crkvu (usp. Heb 12:23; Jak 1:18), Isusove ljude, koji su prvi plodovi uskrsnuća (usp. I. Kor 15:20.23; Otk 1:5).

14:5 “nijedna laž ne bijaše nadena u njihovim ustima” Postoji nekoliko mogućih podrijetla za ovu metaforu:

1. povezana je sa sličnim izričajem u Knjizi Otkrivenja 21:27 i 22:15
2. povezana je sa štovanjem cara gdje kršćani nikad nisu popustili zapovijedi progonitelja da kažu: “Cezar je Gospodin”
3. ona je simbolička za SZ-no oskvrnuće (usp. Ps 32:2; Sef 3:13)
4. može biti upućivanje na nevjeru kao u Poslanici Rimljanima 1:25; I. Ivanovoj poslanici 2:22.

▣ **“oni su besprijekorni”** Ovo je doslovno “bez mane” (usp. Fil 3:6). Prvotno to upućuje na žrtvene životinje, ali postalo je uporabljivo metaforički o ljudima (usp. Noa, Post 6:9.17 i Job, Job 1:1). To je primijenjeno na Isusa u Poslanici Hebrejima 9:14 i I. Petrovoj poslanici 1:19. Ovo je još jedan način upućivanja na Kristo-slični život. Kristo-sličnost je Božja volja za Njegov narod (usp. Lev 19:2; Pnz 18:13; Mt 5:48; I. Pt 1:16).

POSEBNA TEMA: BESPRIJEKORNOST, NEVINOST, NEDUŽNOST, BEZ PRIGOVORA

- A. Uvodne izjave
1. Ova zamisao teološki opisuje izvorno stanje čovječanstva (tj. Post 1, Vrt Eden).
 2. Grijeih i pobuna desetkovali su ovu okolnost savršenoga zajedništva (tj. Post 3).
 3. Ljudi (muško i žensko) teže za obnovom zajedništva s Bogom jer su oni stvoreni na Njegovu sliku i sličnost (tj. Post 1:26-27).
 4. Bog se bavio grješnim čovječanstvom na nekoliko načina:
 - a. pobožnim vođama (tj. Abraham, Mojsije, Izaija)
 - b. žrtvenim sustavom (tj. Lev 1 - 7)
 - c. pobožnim primjerima (tj. Noa, Job).
 5. Konačno Bog je osigurao Mesiju:
 - a. kao puno otkrivenje Sebe Sâmog
 - b. kao savršenu žrtvu za grijeh.
 6. Kršćani su učinjeni besprijekornima:
 - a. zakonito kroz Kristovu pripisanu pravednost
 - b. napredujuće kroz djelo Duha
 - c. cilj kršćanstva je Kristo-sličnost (usp. Rim 8:28-29; Ef 1:4), koja u stvarnosti, jeste obnova Božje slike izgubljene u Padu Adama i Eve.
 7. Nebo je obnova savršenoga zajedništva Vrta Eden. Nebo je Novi Jeruzalem što silazi iz Božje prisutnosti (usp. Otk 21:2) kako bi pročistio Zemlju (usp. II. Pt 3:10). Biblija započinje i završava na istim temama:
 - a. prisno, osobno zajedništvo s Bogom
 - b. u okolnosti Vrta (Post 1 - 2 i Otk 21 - 22)
 - c. proročkom izjavom, prisutnost i društvo životinja (usp. Iz 11:6-9).
- B. Stari zavjet
1. Postoji tako mnogo različitih hebrejskih riječi što prenose zamisao savršenstva, besprijekornosti, nevinosti tako da će biti teško imenovati i pokazati sve zamršene odnose.
 2. Glavni pojmovi što prenose zamisao savršenstva, nedužnosti, ili nevinosti (prema Robertu B. Girdlestonu, *Synonyms of the Old Testament*, str. 94-99) su:
 - a. *shalom* (BDB 1022)
 - b. *thamam* (BDB 1070)
 - c. *calah* (BDB 478).
 3. Septuaginta (tj. Biblija Rane crkve) prevodi mnoge od ovih zamisli u koine grčkim pojmovima korištenih u NZ-u.
 4. Ključna zamisao povezana je sa žrtvenim sustavom:
 - a. *amōmos* (usp. Izl 29:1; Lev 1:3.10; 3:1.6; Br 6:14)
 - b. *amiantos* i *aspilus* također imaju suzvučja kulta.
- C. Novi zavjet
1. Zakonska zamisao:
 - a. hebrejski zakonski suzvuk kulta preveden je s *amōmos* (usp. Ef 5:27; Fil 2:15; I. Pt 1:19)
 - b. grčki zakonski suzvuk (usp. I. Kor 1:8; Kol 1:22).
 2. Krist je Bezgrješan, Besprijekoran, Nevin (*amōmos*, usp. Heb 9:14; I. Pt 1:19).

3. Kristovi sljedbenici moraju oponašati Njega (*amōmos*, usp. Ef 1:4; 5:27; Fil 2:15; Kol 1:22; II. Pt 3:14; Juda stih 24; Otk 14:5).
 4. Ova zamisao također je korištena za crkvene vođe:
 - a. *aneglētos*, “bez optužbe” (usp. I. Tim 3:10; Tit 1:6-7)
 - b. *anepileptos*, “iznad kritičizma” ili “bez mogućnosti prigovora” (usp. I. Tim 3:2; 5:7; 6:14; Tit 2:8).
 5. Zamisao “neokaljan” (*amiantos*) korištena je za:
 - a. Krista Sâmog (usp. Heb 7:26)
 - b. kršćansku baštinu (usp. I. Pt 1:4).
 6. Zamisao “cjelovitosti” ili “ispravnosti” (*holoklēria*) (usp. Djela 3:16; I. Sol 5:23; Jak 1:4).
 7. Zamisao “bez mane”, nedužna nevinost prenesena je s *amemptos* (usp. Lk 1:6; Fil 2:15; 3:6; I. Sol 2:10; 3:13; 5:23).
 8. Zamisao “bez predmeta za ukor” prenesena je s *amōmētos* (usp. II. Pt 3:14).
 9. Zamisao “neokaljan”, “bez ljage” često je korištena u odlomcima koji imaju također jedan od gornjih pojmova (usp. I. Tim 6:14; Jak 1:27; I. Pt 1:19; II. Pt 3:14).
- D. Broj riječi u hebrejskome i grčkome koje prenose ovu zamisao pokazuje njenu važnost. Bog je osigurao naše potrebe kroz Krista i sad nas poziva da budemo kao On.
- Vjernici su položajno, forenzički objavljeni “pravima”, “ispravnima”, “bespriječornima” djelom Krista. Sad vjernici moraju zaposjesti svoj položaj. “Hodati u svjetlu kao što je On u svjetlu” (usp. I. Iv 1:7). “Hodati dostojno poziva” (usp. Ef 4:1.17; 5:2.15). Isus je obnovio sliku Božju. Priso zajedništvo sad je moguće, ali upamtite Bog želi ljude koji odražavaju Njegovu narav, kao što je učinio Njegov Sin. Mi smo pozvani na ništa manje negoli svetost (usp. Mt 5:20.48; Ef 1:4; I. Pt 1:13-16). Božju svetost, ne samo zakonsku, nego živuću!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:6-7

⁶I ja vidjeh još jednoga anđela kako leti usred neba, imajući vječnu radosnu vijest da propovijeda onima koji žive za zemlji, i svakome narodu i plemenu i jeziku i puku; ⁷i on reče s jakim glasom: “Bojte se Boga, i dajte Mu slavu, jer čas Njegova suda je došao; štujte Njega koji načini nebo i zemlju i more i izvore voda.”

14:6 “ja vidjeh još jednoga anđela kako leti usred neba” U 8:13 postoji orao koji leti usred Neba, što podrazumijeva nešto dobro vidljivo i kadro naviještati čitavoj Zemlji.

▣ **“imajući vječnu radosnu vijest da propovijeda onima koji žive za zemlji”** Ovaj izričaj, “vječnu radosnu vijest” nađen je jedino ovdje. Znakovito je kako je “Evandjelje” ovdje za one koji žive (obitavaju) na Zemlji a to je često korišteno u Knjizi Otkrivenja za nevjernike. Neki to vide kao ispunjenje Evandjelja po Mateju 28:18-20 ili još određenije, Evandjelja po Mateju 24:14 i Marku 13:10. Sadržaj ovoga Evandjelja više je kao poruka Ivana Krstitelja (usp. Lk 3:3-14) ili Isusova izjava đavlu u Mateju 4:10. Poruka osude značajan je dio u ovome Evandelju. Stihovi 6-7 su značajni, jer nam oni pokazuju da su sve od ovih Bogom-poslanih osuda na izgubljeno čovječanstvo za svrhu iskupljenja (usp. 9:20-21; 16:9.11).

U stihu 12 istinski su vjernici obilježeni kao oni koji: (1) drže (tj. PREZENT PARTICIPA) zapovijedi Božje i (2) drže (tj. isti PREZENT PARTICIPA) vjeru u Isusa.

▣ **“svakome narodu i plemenu i jeziku i puku”** Vidjeti bilješku u 10:11.

14:7 “Bojte se Boga, i dajte Mu slavu” Ovo je AORIST PASIVNOGA (deponent) IMPERATIVA i AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA. Postoje tri AORISTA IMPERATIVA u stihu 7. Čovječanstvu je zapovjedbno neka se odazove Bogu u konačnim djelima vjere (usp. Iv 1:12; Rim 10:9-13). U 11:13 palo čovječanstvo izgleda daje Bogu slavu, ali to je brzo bilo dokinuto čudesima Zvijeri u poglavlju 13 (slična teologija parabole o tlima u Mt 13; Mk 4; Lk 8).

▣ **“jer čas Njegova suda je došao”** Pojam “čas” znakovit je u Evandelju po Ivanu (usp. 2:4; 4:21.23; 5:25.28; 7:30; 8:20; 12:23.27; 13:1; 16:21.32; 17:1). To govori o Božanskome utvrđivanju vremena unaprijed postavljenog događaja (Dan Gospodinov, usp. 14:15 i 9:15).

POSEBNA TEMA: ČAS

Pojam “čas” u Evanđeljima je korišten na nekoliko različitih načina, kao:

1. vremenska odrednica (usp. Mt 8:13; Lk 7:21; Iv 11:9)
2. metafora za vrijeme ispitivanja i suđenja (usp. Mt 10:19; Mk 13:11; Lk 12:12)
3. metafora za Isusovo počinjanje Njegove službe (usp. Iv 2:4; 4:23)
4. metafora za dan Suda (tj. Drugi dolazak, usp. Mt 24:36.44; 25:13; Mk 13:32; Iv 5:25.28)
5. metafora za Isusovu muku (usp. Mt 26:45; Mk 14:35.41; Iv 7:30; 8:20; 12:23.27; 13:1; 16:32; 17:1).

▣ “Štujte Njega” Ovo je još jedan AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA što je presudna zapovijed.

▣“koji načini nebo i zemlju i more i izvore voda” Ovo je slično potvrdi nađenoj u Djelima apostolskim 14:15, koja navodi Knjigu Postanka 14:19; Izlazak 20:11 ili Psalam 146:6. Bog je opisan kao Stvoritelj kao u Knjizi o Jobu 38 - 41. Jedini neuobičajeni izričaj je “izvore voda” što neki vide kao:

1. bivanje povezanim s ranijim pošastima anđela (usp. 8:10)
2. u opreču s nepitkom morskom vodom.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:8

⁸A još jedan anđeo, drugi, nastavi, govoreći: “Pao, pao je Babilon veliki, on koji je učinio sve narode pijanima od vina žudnje svoje nečudorednosti.”

14:8 “Pao, pao je Babilon veliki” GLAGOL nije samo ponovljen, ali pojavljuje se prvi u grčkoj rečenici, naglašavajući ove AORISTE AKTIVNIH INDIKATIVA. Vrlo je teško tumačiti Knjigu Otkrivenja jer su zamisli proširene na različita mjesta (Zvijer je kratko spomenuta u 11:7 ali nije posve raspravljena sve do poglavlja 13). Puna raspra o padu Babilona nađena je u 16:19 i 17:1 - 18:24. To stoji za Rim (usp. I. Pt 5:13; II. Baruhova 11:1; 67:7; Proroštva Sibile 5:143.159. 424), ali u konačnici to stoji za sva ljudska društva uređena i djelotvorna odvojeno od Boga (vidjeti Posebnu temu u poglavlju 13, E). Ova ljudska samo-dostatnost izravan je ishod Pada (usp. Post 3) i bila je prvo izražena u babilonskoj kuli (usp. Post 10 - 11). Svjetska carstva postaju sve više protu-Božja, što će ishoditi u konačnome svjetskome kraljevstvu Antikrista na kraju vremena (usp. Dn 2:7-8). Ovo može biti smjeranje na Knjigu proroka Izaije 21:9; Jeremije 51:8.

▣ “učinio sve narode pijanima od vina žudnje svoje nečudorednosti” Smjeranje je na Knjigu proroka Jeremije 51:7-8 (usp. 17:2.4; 18:3). Pojam “žudnje” grčki je pojam “*thumos*”, koji se odnosi na izljev emocija (vidjeti punu bilješku u 7:14, usp. 17:2.3; 18:3). Oni koji piju vino Babilona pit će vino YHWH-ino (usp. stih 9)!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:9-12

⁹Onda još jedan anđeo, treći, slijedeći njega, govori s jakim glasom: “Ako itko štuje zvijer i njen kip, i primi biljeg na svoje čelo ili na svoju ruku, ¹⁰on će također piti od vina gnjeva Božjega, koje je izmiješano u punoj jakosti u čaši Njegova bijesa; i on će biti mučen s vatrom i sumporom u prisutnosti svetih anđela i u prisutnosti Janjeta. ¹¹I dim njihove muke diže se zauvijek i uvijek; oni nemaju počinka dan i noć, oni koji štuju zvijer i njen kip, i tkogod prima biljeg njena imena.” ¹²Ovdje je ustrajnost svetih koji čuvaju zapovijedi Božje i svoju vjeru u Isusa.

14:9 “Ako...” Ovo je PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE s dva GLAGOLA, “štuje” i “primi”. Neki ljudi, mnogi ljudi, predat će se ovima idolatrijskim djelima. To je točno oprečje primanju Božjega Mesije u stihovima 7 i 12. Oni koji će to činiti iskusit će gnjev Božji (usp. stih 10).

14:10 “on će također piti od vina gnjeva Božjega” Ljudi imaju samo dvije duhovne mogućnosti, Bog ili đavao. Grčki pojam gnjev *orgē* upućuje na “ustaljeno oprečje”. Vidjeti punu bilješku u 7:14. Smjeranje je na Knjigu proroka Izaije 51:17 ili Jeremije 25:15-16 (usp. Otk 16:19; 19:15). Vjernici se moraju suočiti s gnjevom Babilona (usp. stih 8), ali nevjernici će se suočiti s gnjevom Božjim (usp. stih 10).

Ova nepoznata složenica pojmova (doslovno “miješana nemiješana”) znači da je vino Božje bilo pomiješano s drugim dijelovima zato da se napravi krajnje opojnim, ali nemiješano je sve do bivanja razvodnjenim. Pojam “čaša” često je bio korišten u SZ-u za Božju osudu (usp. Iz 51:17.22; Jer 25:15-17.27-29; Ps 75:8). Isus je pio čašu gnjeva Božjega za svo čovječanstvo (usp. Mk 14:36). Nevjerujući svijet neće Mu se odazvati u vjeri, i stoga, oni će se sami suočiti s čašom!

POSEBNA TEMA: BIBLIJSKI STAVOVI PREMA ALKOHOLU I ALKOHOLIZMU

- I. Biblijski pojmovi
- A. Stari zavjet
1. *Yayin* – To je općeniti pojam za vino (BDB 406), upotrijebljen 141 puta. Etimologija je nesigurna zato što ne potječe iz hebrejskoga korijena. Uvijek znači fermentirani voćni sok, obično grožđe. Neki posebni odlomci su Knjiga Postanka 9:21; Izlazak 29:40; Brojevi 15:5-10.
 2. *Tirosh* – To je “novo vino” (BDB 440). Zbog klimatskih uvjeta na Bliskome Istoku, fermentacija započinje najmanje šest sati nakon izlučivanja soka. Taj pojam upućuje na vino u tijeku fermentacije. Vidjeti neke posebne odlomke u Ponovljenome zakonu 12:17; 18:4; Knjizi proroka Izaije 62:8-9; Hošei 4:11.
 3. *Asis* – To je očito alkoholno piće (“slatko vino”, BDB 779, npr. Joel 1:5; Iz 49:26).
 4. *Sekar* – To je pojam za “jako piće” (BDB 1016). Hebrejski korijen korišten je u pojmu “pijan” ili “pijanica”. Ima nekakve dodatke da bude opojnije. Usporedno je s *yayin* (usp. Izr 20:1; 31:6; Iz 28:7).
- B. Novi zavjet
1. *Oinos* – grčki ekvivalent pojmu *yayin*.
 2. *Neos oinos* (novo vino) – grčki ekvivalent pojmu *tirosh* (usp. Mk 2:22).
 3. *Gleuchos vinos* (slatko vino, *asis*) – vino u ranome stupnju fermentacije (usp. Djela 2:13).
- II. Biblijska uporaba
- A. Stari zavjet
1. Vino je dar od Boga (Post 27:28; Ps 104:14-15; Prop 9:7; Hoš 2:8-9; Joel 2:19.24; Am 9:13; Zah 10:7).
 2. Vino je dio žrtvenoga prinosa (Izl 29:40; Lev 23:13; Br 15:7.10; 28:14; Pnz 14:26; Suci 9:13).
 3. Vino je upotrebljavano kao lijek (II. Sam 16:2; Izr 31:6-7).
 4. Vino može biti stvarna poteškoća (Noa – Post 9:21; Lot – Post 19:33.35; Nabal – I. Sam 25:36; Urija – II. Sam 11:13; Amnon – II. Sam 13:28; Eli – I. Kr 16:9; Ben Hadad – I. Kr 20:12; vladari – Am 6:6; i dame [nemoralne žene – op.prev.] – Am 4).
 5. Vino može biti zlorabljeno (Izr 20:1; 23:29-35; 31:4-5; Iz 5:11.22; 19:14; 28:7-8; Hoš 4:11).
 6. Vino je bilo zabranjeno određenim skupinama (svećenicima na dužnosti, Lev 10:9; Ez 44:21; nazarenima, Br 6; i vladarima, Izr 31:4-5; Iz 56:11-12; Hoš 7:5).
 7. Vino je korišteno u eshatološkoj okolnosti (Am 9:13; Joel 3:18; Zah 9:17).
- B. Međubiblijski
1. Umjerenost u vinu od velike je pomoći (Prop 31:27-30).
 2. Rabini kažu: “Vino je najveće od svih medicina, a tamo gdje vino nije dovoljno, potrebni su lijekovi.” (BB 58b).
- C. Novi zavjet
1. Isus je pretvorio veliku količinu vode u vino (Iv 2:1-11).
 2. Isus je pio vino (Mt 11:18-19; Lk 7:33-34; 22:17 i dalje).
 3. Na dan Pedesetnice Petar je bio okrivljen za pijanstvo zbog “novoga vina” (Djela 2:13).
 4. Vino može biti korišteno kao lijek (Mk 15:23; Lk 10:34; I. Tim 5:23).
 5. Vođe ga ne smiju zlorabiti. To ne znači potpuna apstinencija (I. Tim 3:3.8; Tit 1:7; 2:3; I. Pt 4:3).
 6. Vino je korišteno u eshatološkim okolnostima (Mt 22:1 i dalje; Otk 19:9).
 7. Pijanstvo je za žaliti (Mt 24:49; Lk 12:45; 21:34; I. Kor 5:11-13; 6:10; Gal 5:21; I. Pt 4:3; Rim 13:13-14).
- III. Teološki uvid
- A. Dijalektička napetost
1. Vino je dar od Boga.
 2. Pijanstvo je velika poteškoća.
 3. Vjernici u nekim kulturama moraju ograničiti svoje slobode radi Evanđelja (Mt 15:1-20; Mk 7:1-23; I. Kor 8 – 10; Rim 14).

- B. Stremljenje da se ide preko datih granica
 - 1. Bog je izvor svih dobrih stvari.
 - 2. Palo čovječanstvo zlorabilo je sve Božje darove uzimajući ih preko Bogom-danih granica.
 - C. Zloporaba je u nama, ne u stvarima. Nema ničega zloga u fizičkome stvorenju (usp. Mk 7:18-23; Rim 14:14,20; I. Kor 10:25-26; I. Tim 4:4; Tit 1:15).
- IV. Prvo stoljeće židovske kulture i fermentacija
- A. Fermentacija započinje vrlo brzo, otprilike 6 sati nakon tiskanja grožđa.
 - B. Židovska predaja kaže da kad se pojavi neznatna pjena na površini (znak fermentacije), tada se obvezno mora izdvojiti desetina vina (*Maaseroth* 1:7). To se naziva “mlado vino” ili “slatko vino”.
 - C. Prvotna burna fermentacija bila je dovršena nakon tjedan dana.
 - D. Druga fermentacija traje otprilike 40 dana. Na tome stupnju ono se smatra “zrelim vinom” i moglo bi biti ponuđeno na žrtvenik (*Edhuyyoth* 6:1).
 - E. Vino što je odležalo na svome talogu (staro vino) smatralo se dobrim, ali moralo je biti dobro procijeđeno prije uporabe.
 - F. Vino se smatralo primjerene starosti obično nakon jedne godine fermentacije. Najdulje vremensko razdoblje u kojem bi se vino moglo sigurno uskladištiti bilo je tri godine. Ono se nazivalo “staro vino” i moralo se razrijediti vodom.
 - G. Fermentacija se odgađa samo u zadnjih 100 godina i to sa sterilnim okruženjem i kemijskim dodacima. Stari svijet nije mogao zaustaviti tijek fermentacije.
- V. Završne izjave
- A. Budite sigurni da vaše iskustvo, teologija, i biblijsko tumačenje ne podcjenjuju Isusa i prvo stoljeće židovsko/kršćanske kulture! Oni očigledno nisu bili potpuni apstinenti.
 - B. Ja ne zagovaram društvenu uporabu alkohola. Štoviše, mnogi su pretjerali biblijski stav o tome predmetu i sad zahtijevaju vrhunsku pravednost temeljenu na kulturološko/denominacijskoj zabludi.
 - C. Za mene, Poslanice Rimljanima 14 i I. Korinćanima 8 – 10 osigurale su uvid i nit vodilju temeljenu na ljubavi i poštovanju braće vjernika te objavu Evanđelja u našoj kulturi, a ne na osobnoj slobodi ili osuđujućem kriticizmu. Ako je Biblija jedini izvor vjere i primjene, onda možda svi moramo ponovno razmisliti o tome pitanju.
 - D. Ako proguramo potpunu apstinenciju kao Božju volju, kako ćemo razumjeti ono što se odnosi na Isusa, kao i sve suvremene kulture koje redovito koriste vino (npr. Europa, Izrael, Argentina)?

▣ **“i on će biti mučen s vatrom i sumporom”** Ovo je smjerenje na Božju osudu nad Sodomom i Gomorom (usp. Post 19:24,28; Lk 17:29; ili osudom općenito, usp. Ps 11:6; Iz 34:8-11; Ez 38:22). Muka je konačna sudbina dviju Zvijeri (usp. 19:20), đavla (usp. 20:10), i nepokajana čovječanstva (usp. 20:15; 21:8).

Vatra (vidjeti Posebnu temu u 16:8) bila je SZ-na metafora Božje svetosti (usp. Br 9:15-16, itd.). Koristila se kao sredstvo čišćenja (usp. Lev 8:17,32; 9:11,24; 13:32,55,57, itd.) i osude (usp. Lev 10:1-2; Br 11:1-3, itd.). Ova predodžba s osudom bila je proširena kako bi opisala mjesto osude. Isus je koristio stovarište smeća južno od Jeruzalema u dolini sinova Hinomovih (*Gehena*) kao simbol vječne kazne (usp. Otk 20:10,14-15).

14:11 “dim njihove muke diže se zauvijek i uvijek” Želio bih moći vjerovati u univerzalizam ili u najmanju ruku u drugu mogućnost odaziva Evanđelju, ali sukladno Pismima ljudi se moraju odazvati Božjoj ponudi u vjeri (usp. Mk 1:15; Djela 3:16,19; 20:21) dok su oni živi (usp. Heb 9:27); ako se odbiju odazvati, posljedice su konačne i vječne (usp. Mk 9:47-48; Mt 25:46; Iv 5:29; Djela 24:15; II. Sol 1:6-9). Neprekidna kazna bezbožnih u usporedbi je s kratkotrajnim trpljenjem svetih. Ovo je podržano izričajem “oni nemaju počinka dan i noć”, dok u stihu 13 sveti imaju počinak.

Ovo nije lak predmet za raspravu. Ljubav Božja i Njegovo srce za iskupljenje u suprotivosti su s Njegovom odlukom vječne kazne. Većina Božjih osuda u Knjizi Otkrivenja jesu za iskupljenje, kao pošasti nad Egiptom i zavjetna prokletstva Ponovljenoga zakona 27 - 29. Ipak, Božje konačno odbacivanje jeste trajno. To nije stegovno, to je kazneno! To je tako teško razumjeti, emocionalno se nositi s tim. To ističe potrebu za evangelizacijom!

Prije negoli ostavim ovaj predmet dozvolite mi podijeliti s vama misao što sam imao o tome području. Ono što je loše kao pakao za čovječanstvo, to je gore za Boga. Bog je stvorio ljude na Svoju sliku za zajedništvo. Sve od Stvorenja jeste za Boga pozornica za susret i spoznaju čovječanstva. Bog ljubi sve Adamove sinove i kćeri (usp. Ez 18:32; I. Tim 2:4; II. Pt 3:9). On ih ljubi toliko jako da je bio voljan poslati Svoga vlastita Sina da umre umjesto njih (usp. Iv 3:16; II. Kor 5:21). Ali On je odabrao da Mu se grješnici moraju odazvati u pouzdanju, vjeri, pokajanju, poslušnosti, služenju, štovanju, i ustrajnosti.

Bog ne šalje nikoga u pakao, nego nevjernici šalju sami sebe (usp. Iv 3:17-21). Pakao je otvorena, krvoliptajuća patnja u Božjem srcu koja neće nikad biti iscijeljena! Nisam siguran kako je Bog ikad imao “dobar dan”. O, bol voljne pobune nasuprot žrtvenoj ljubavi!

14:12 Ustrajnost je glavna tema diljem Knjige (usp. 1:9; 2:7.11.17.19.26; 3:5.10.12.21; 13:10; 21:7). Božjem je narodu bilo pokazano da bude vjeran čak i usred progonstva. Vidjeti punu bilješku i Posebnu temu u 2:2.

▣ **“svetih”** Vidjeti Posebnu temu u 5:8.

▣ **“koji čuvaju zapovijedi Božje i svoju vjeru u Isusa”** Sličan opis vjernika nađen je u 12:17. Zabilježite kako je naglasak na osobnome odnosu vjere s Isusom, slijeđenog načinom života poslušnosti (usp. 12:17; Lk 6:46).

Zrelo kršćanstvo sastoji se od:

1. osobe da bude dobrodošla (osobni odnos s Kristom)
2. imanja pouzdanja da se toj osobi vjeruje (doktrinarne istine NZ-a)
3. život koji se mora živjeti kao ta osoba (dnevna Kristo-sličnost).

Svo je troje zahtijevano za zrelu, zdravu, rastuću vjeru.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:13

¹³I ja čuh glas s neba, govoreći: “Piši: ‘Blagoslovljeni su mrtvi koji umriješe u Gospodinu od sada nadalje!’” “Da”, govori Duh, “tako da oni mogu počiniti od svojih napora, jer njihova djela idu s njima.”

14:13 “Blagoslovljeni” Ovo je drugi od sedam blagoslova nađenih u Knjizi Otkrivenja (usp. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7.14).

▣ **“Blagoslovljeni su mrtvi koji umriješe u Gospodinu”** Ovo upućuje na mučenike (kao što su bili 144.000), ali točno vrijeme ove smrti neizvjesno je. Neki komentatori ju povezuju s Ivanovim vremenom a neki ju povezuju s krajem vremena. Iako je element vremena neizvjestan, važno je znati kako je smrt Božjih svetih točno određena u Njegovu vidiku (usp. Ps 116:15).

Iako je ova skupina sastavljena od kršćanskih mučenika, ovo je bolje tumačiti kao “svjedoci” u općenitijem smislu vjernika. Nisu svi vjernici u prvome stoljeću bili ubijeni, neće svi biti ubijeni u nevolji na kraju vremena, ali svi vjernici moraju ostati vjerni Kristu. Ova je metafora uključujuća, ne isključujuća.

▣ **“jer njihova djela idu s njima”** Paradoks kršćanstva jeste taj da smo kao vjernici darovani od Duha pri spasenju za učinkovitu službu u i za Tijelo Kristovo (usp. I. Kor 12:7.11). Bog poziva, snabdijeva, i proizvodi vječan plod kroz nesavršene vjernike. To je Njegov dar, Njegov Duh koji osnažuje, ali vjernici primaju nagradu za odanost, korisnost, i ustrajnost (vidjeti Posebnu temu u 2:10). Vjernici nisu spašeni djelima (samo-naporom), nego su oni spašeni za dobra djela (usp. Ef 2:8-9.10). Božja volja za svakoga vjernika jeste Kristo-slično služenje (usp. Rim 8:29; Gal 4:19; Ef 1:4)!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:14-16

¹⁴Onda pogledah, i gle, bijeli oblak, i sjedeći na oblaku bijaše jedan nalik sinu čovječjemu, imajući zlatnu krunu na Svojoj glavi i oštar srp u Svojoj ruci. ¹⁵I još jedan anđeo izađe iz hrama, vičući s jakim glasom Onome koji ostade sjediti na oblaku: “Mahni svojim srpom i žanji, jer čas da se žanje je došao, jer žetva zemlje je zrela.” ¹⁶Onda Onaj koji ostade sjediti na oblaku zamahne Svojim srpom nad zemljom, i zemlja bijaše požnjevena.

14:14-16 Postoje dvije različite žetve (usp. IV. Ezdrina 13:10-11) opisane u stihovima 14-16 i 17-19. Prva je žetva žita a druga žetva grožđa. Ako ova razlika može biti podržana (u Joelu 3:13 dvije ljetine bile su viđene kao jedna osuda), prva žetva upućuje na žetvu pravednika (usp. Mt 9:37-38; 13:30.38; Mk 4:26-29; Lk 10:2; Iv 4:35-38), dok druga žetva grožđa spomenuta u Knjizi proroka Izaije 63:2-6; Jeremije 51:33; Tužaljka 1:15; Joelu 3:13 i Otkrivenju 19:15 upućuje na bezbožnike.

14:14 “bijeli oblak, i sjedeći na oblaku bijaše jedan nalik sinu čovječjemu, imajući zlatnu krunu na Svojoj glavi” Iste poteškoće poistovjećivanja u poglavljima 6 i 10 primjenjuju se ovim stihovima. Je li ovo opis Božanskoga Mesije (usp. Dn 7:13) ili samo nekoga drugog anđela koji služi u Njegovu korist? Ja mislim kako je to drugi snažni anđeo, zbog:

1. ovaj je u nizovima anđela (usp. stihove 15.17.18)
2. Evanđelje po Mateju 13:39.41-42.49-50 kaže kako će anđeli skupljati i odvajati ljude na kraju vremena (neke za blagoslov a neke za usudu)
3. anđeo mu zapovijeda (usp. stih 15).

14:15 Ovo je smjranje na Knjigu proroka Joela 3:13.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 14:17-20

¹⁷I još jedan anđeo izađe iz hrama koji ne u nebu, i on također imaše oštar srp. ¹⁸Onda drugi anđeo, onaj koji ima snagu nad vatrom, izađe iz oltara; i on pozva s jakim glasom onoga koji imaše oštar srp, govoreći: “Mahni svojim oštrim srpom i skupi grozdove s vinove loze zemlje, jer njeno je grožđe zrelo.” ¹⁹Tako anđeo zamahne svojim srpom k zemlji i skupi *grozdove s vinove loze zemlje*, i baci ih u veliki vinski tijesak gnjeva Božjega. ²⁰I vinski tijesak bijaše gažen izvan grada, i krv izađe iz vinskoga tijeska, sve do konjskih uzda, u daljinu od dvije stotine milja.

14:17 “još jedan anđeo izađe iz hrama koji ne u nebu” Ovo upućuje na duhovni Šator u Nebu (usp. Heb 8:2; 9:11.23-24).

14:18 “onaj koji ima snagu nad vatrom” Anđeli imaju snagu nad vjetrom (usp. 7:1), nad vatrom (usp. 14:18), i nad vodom (usp. 16:5). Ovo odražava rabinsku judaističku zamisao o anđeoskome uplitanju u prirodni svijet. Iako NZ ne naglašava ovo, to ne znači kako je to netočno (usp. Heb 1:7.14).

14:19 “gnjeva Božjega” Vidjeti punu bilješku u 7:14.

14:20 “izvan grada” Neki vide ovo kao smjranje na Krista koji je bio razapet izvan grada (usp. Heb 13:12). Drugi to vide jednostavno kao smjranje na SZ-ne zakone o očišćenju kad su nečisti bili izvan tabora (usp. Lev 8:17; 9:11). Međutim, to može uputiti na okupljanje Božjih neprijatelja na kraju vremena oko grada Jeruzalema (usp. Ps 2:2.6; Dn 11:45; Joel 3:12-14; Zah 14:1-4; i među-zavjetna apokaliptička I. Knjiga Henokova 53:1). Ovdje ponovno, poteškoća o tome što je doslovno a što je slikovito postaje glavni predmet tumačenja!

▣ “krv izađe iz vinskoga tijeska, sve do konjskih uzda, u daljinu od dvije stotine milja” Ovo će biti ishod ogromne bitke opisane u kasnijim poglavljima, ili jednostavno metafora što proizlazi iz boje groždanoga soka. Stvarno pitanje jeste je li to doslovno ili simbolički. Opisuje li to bitku u vremenu/prostoru ili simbolički kozmičku bitku dobra i zla? Žanr naginje prema potonjem, ali Isusove riječi Evanđelja po Mateju 24: Marku 13 i Luki 21 naginju prema prvospomenutome.

Točna je udaljenost neizvjesna. Neki kažu: (1) 165 milja [1 milja = 1.609,34 m – op.prev.]; (2) 184 milje; ili (3) 200 milja. Točne riječi su 6.600 furlonga [osmina engleske milje, oko 200 m – op.prev.]. Ovo je neuobičajen simbolički broj. Neki kažu kako on upućuje na udaljenost od Dana do Bet Šebe, što znači da osuda simbolički pokriva čitavu Svetu zemlju.

Ovdje “vinskoga tijeska” je SZ-na metafora za osudu (usp. Iz 63:3; Tuž 1:15). To je vjerojatno zbog sličnosti crvenoga grožđa i krvi. To je također spomenuto u 19:15.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Koji je odnos između 144.000 nađenih u poglavljima 7 i 14?
2. Na što upućuje gora Siona?
3. Jesu li obilježja nađena u 14:4 opis odvojene celibatske skupine ili čitavoga naroda Božjeg?
4. Što je znakovitost za 14:6 i 7?
5. Tko ili što je Babilon?
6. Je li pakao vječan?
7. Tko je osoba koja sjedi na oblaku u 14:14-16 i zašto?

OTKRIVENJE 15 - 16

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
andeli sa zadnjim pošastima	kratko međuvrijeme do sudova čaša	sedam čaša gnjeva Božjega	andeli sa zadnjim pošastima	himna Mojsija i Janjeta
15:1	15:1-16:1	15:1	15:1	15:1-4
15:2-4		15:2-4	15:2-4	sedam čaša pošasti
15:5-8		15:5-16:1	15:5-8	15:5-8
čaše Božjega gnjeva			čaše Božjega bijesa	
16:1	prva čaša: zloćudne rane		16:1	16:1
16:2	16:2	16:2	16:2	16:2
	druga čaša: more promijenjeno u krv			
16:3	16:3	16:3	16:3	16:3
	treća čaša: vode promijenjene u krv			
16:4-7	16:4-7	16:4-7	16:4-7	16:4-7
	četvrta čaša: ljudi su sprženi			
16:8-9	16:8-9	16:8-9	16:8-9	16:8-9
	peta čaša: tmina i bol			
16:10-11	16:10-11	16:10-11	16:10-11	16:10-11
	šesta čaša: Eufrat isušuje			
16:12-16	16:12-16	16:12-16	16:12-14	16:12-16
	sedma čaša: Zemlja potpuno potresena		16:15	
			16:16	
16:17-21	16:17-21	16:17-21	16:17-21	16:17-21

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak

3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVID U KNJIGU OTKRIVENJA 15:1 - 16:21

- A. Sedam čaša koje su uključene u poglavlje 15 i opisane u poglavlju 16 treće su u skupu od tri ciklusa Božanskih pošasti poslanih za svrhu iskupljenja (usp. 9:20-21; 14:6-7; 16:9.11). Svaki ciklus postaje napredujuće sve više žešći: $\frac{1}{4}$, $\frac{1}{3}$, i potpuno uništenje (osuda i odvajanje zla). Ovo je moguće temeljeno na dijelu “prokletstva i blagoslovi” Ponovljenoga zakona 27 - 28.
- B. Postoji književni odnos između ovih ciklusa. Sedmi pečat je sedam truba. Prve četiri trube također su izravnu usporedne s četiri prve čaše.
- C. Sedma čaša jeste pad Babilona, koji je simbol paloga ljudskog društva uređenog i djelotvornog odvojeno od Boga. U Ivanovu vremenu to je bio Rim. U Knjizi proroka Daniela 2 svako uspješno svjetsko carstvo postaje više i više protu-Božje sve do zadnjega svesvjetskog, protu-Božje carstva u kojem je Mesija rođen što je Rim (vidjeti Uvod u Knjigu proroka Daniela 8, www.freebiblecommentary.org).
- D. Poglavlja 15 i 16 vuku svoje slike iz Izraelova iskustva Izlaska (kao što su poglavlja 12 - 14). Ovo oslobođenje na kraju vremena od zla viđeno je kao konačan Izlazak (tj. oslobođenje).
- E. Zvijeri i Bludnica Babilona (pobunjeničko ljudsko društvo) poraženi su kod Armagedona (16:12-16), dok je Sotona poražen zajedno s Gogom i Magogom (pobunjenički ljudi) na sânome kraju (usp. 20:7-10). Drugi Kristov dolazak u poglavlju 19 jeste domašaj i ispunjenje sedmoga pečata i sedme trube i sedme čaše osuda. To je Božji odgovor na pitanje mučenika u 6:9-11.
- F. Poteškoće u tumačenju ovih bitaka na kraju vremena su:
 1. vrsta književnosti u kojoj su one izražene, apokaliptička/proročka
 2. one se bave uzastopnim stupnjevima, ciklusima, ili dramskim činovima
 3. postoji isprepletenost između skupina i simbola
 4. postoji poteškoća u razdvajanju od ispunjenja u prvome stoljeću i od ispunjenja na kraju vremena.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:1-3a

¹Onda ja vidjeh još jedan znak u nebu, velik i divan, sedam anđela koji imahu sedam pošasti, koje su posljednje, jer je u njima gnjev Božji dovršen. ²I ja vidjeh nešto kao more od stakla pomiješanog s vatrom, i one koji su bili pobjednici nad zvijeri i njenim kipom i brojem njenog imena, kako stoje na moru od stakla, držeći harfe Božje. ³I oni pjevahu pjesmu Mojsijevu, vezane-sluge Božje, i pjesmu Janjeta, govoreći:

15:1 “u nebu” Ovo je treći u nizu znakova što je Ivan vidio u Nebu. Vidjeti Posebnu temu u 12:7.

▣ **“velik i divan”** Ovaj se izričaj pojavljuje jedino ovdje i pokazuje prema SZ-nome smjeranju u stihu 3, što može potjecati iz jednoga od nekoliko mjesta (tj. Pnz 32:3-4; Ps 111:2; 139:14; ili Hoš 14:9).

Stihovi 3-4 čine dugi sklop SZ-noga smjeranja iz nekoliko mogućih mjesta.

▣ **“gnjev Božji”** Vidjeti punu bilješku u 7:14.

▣ **“je... dovršen”** Ovo je AORIST PASIVNOGA INDIKATIVA od *teleō* dovršeno ili ispunjeno. Čaše su potpuna i konačna osuda tvrdokorne nevjere! Ne postoji više nada pokajanja i vjere, jedino osuda i izdvojenje!

Teološki je moguće da je poredak pečata, truba, i čaša bio način pokazivanja Božje nade o ljudskome pokajanju, ali na kraju je, Njegova potpuna osuda, udaljavanje, i odvojenje zla opravdano! Pakao je jedina mogućnost što je ostala.

15:2 “ja vidjeh nešto kao more od stakla” Ovo je prvo spomenuto u Knjizi Otkrivenja 4:6. Zbog uporabe toga u Otkrivenju 21:1, to je izgleda metafora za Božju svetost, koja je čuvala grješno čovječanstvo od pristupa Njemu (tj. moguće metafora za nebeske vode). Jednoga će dana ova prepreka biti uklonjena. SZ-no smjernanje je ili na Knjigu Izlaska 24:10 ili Knjigu proroka Ezekijela 1:22; 10:1. Vidjeti punu bilješku u 4:6.

▣ **“pomiješanog s vatrom”** Ovo je novi dio što nije nađen u 4:6. Postojalo je nebrojeno teorija:

1. ovo je odražavajuće stanje Sunca na ljudsku povijest
2. to predstavlja vatru koja stoji za Božju osudu
3. to je krv mučenika
4. to je povezano s pobjedom na Crvenome moru i Pjesmom Mojsija budući su SZ-na pozadina poglavlja 15 i 16 pošasti Knjige Izlaska (usp. Izl 7-12; 15).

▣

NASB	“one koji su bili pobjednici”
NKJV	“one koji imaju pobjedu”
NRSV	“one koji su osvojili”
TEV	“one koji su izvojevali pobjedu”
NJB	“one koji ratovaše protiv”

Na prvo ovo izgleda kako upućuje na mučenike, ali 12:11 pokazuje da se to mora primijeniti na one koji su iskusili prirodne smrti ali koji nisu štovali Zvijer (usp. 20:4).

▣

NASB	“nad zvijeri i njenim kipom i brojem njenog imena”
NKJV	“nad zvijeri, nad njenim kipom i nad njenim znakom”
NRSV	“zvijer i njenim kipom i brojem njena imena”
TEV	“nad zvijeri i njenim kipom i nad onima čija su imena predstavljena brojem”
NJB	“zvijeri i čovjeka, i protiv njena kipa i broja koji je njeno ime”

Zvijer je prvo spomenuta u 11:7. Iz poglavlja 13 očigledno je kako postoje dvije divlje Zvijeri; jedna je utjelovljeni Sotona (tj. loše oponašanje Krista) a druga je Lažni prorok (tj. loše oponašanje Duha). Iz 13:18 znamo da je njen broj 666, koji nije toliko broj osobe koliko je to palost i nedoraslost ljudskoga društva (tj. vlade) odvojenog od Boga.

▣ **“kako stoje na moru od stakla”** Neki prijevodi imaju “na” (NASB, NKJV), a neki imaju “blizu/uz” (NRSV) ili “kod” (TEV, NJB). Značenje osnovnoga grčkog PRIJEDLOGA je “nad”. Ova metafora govori o onima koji su pobijedili bivajući blizu Boga. “Moru” u Knjizi Otkrivenja stoji za odvojenost između svetoga Boga i grješnoga Stvorenja. Ovo more je posve uklonjeno u 21:1 kad je puno zajedništvo obnovljeno (tj. zajedništvo Vrta Edena je obnovljeno).

Za mogućnosti tumačenja “mora od stakla” vidjeti bilješku u 4:6.

▣ **“držeci harfe Božje”** Anđeli su opisani kao oni koji imaju harfe u 5:8 i 14:2. U ovome okviru to upućuje na vjernike koji su istovjetni s 144.000 iz poglavlja 14. Kao što anđeli štiju s glazbom pred Bogom u Nebu, sad isto tako, pobjednički vjernici!

15:3 “I oni pjevahu pjesmu Mojsijevu... i pjesmu Janjeta” Ovo pokazuje jedinstvenost Staroga saveza i Novoga saveza u toj Pjesmi iskupljenja. Pjesma Mojsija jeste smjernanje na Knjigu Izlaska 15:1-19, gdje Mojsije zahvaljuje Bogu za poraz faraona na Crvenome moru. Međutim, moguće je da je Ivan imao na umu Ponovljeni zakon 32 jer prvi izričaj može biti smjernanje na Ponovljeni zakon 32:3-4. Pjesma Janjeta prethodno je bila zabilježena u 5:9 i 14:3. Zabilježite kako je Pjesma skupno, ne pojedinačno, spasenje (usp. Post 3:15).

▣ **“vezane-sluge Božje”** Ovo je naslov kojim se izražava štovanje za SZ-ne osobe kao Mojsije, Jošua, i David. Ovo može biti podrijetlo Pavlova [izričaja – op.prev.] “sluga Kristov”.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:3b-4

^{3B}“VELIKA I DIVNA SU TVOJA DJELA, O GOSPODINE BOŽE, SVEMOGUĆI; PRAVEDNI I ISTINITI SU TVOJI PUTOVI, KRALJU NARODA! ⁴TKO SE NEĆE BOJATI, O GOSPODINE, I SLAVITI TVOJE IME? JER TI JEDINI SI SVET; JER SVI NARODI DOĆI ĆE I ŠTOVATI PRED TOBOM, Jer su Tvoja pravedna djela bila otkrivena.”

▣ “VELIKA I DIVNA SU TVOJA DJELA” Ovo je složeno smjernje na Psalme 40:5; 92:5; 111:2; 139:14 i Knjigu proroka Hošee 14:9.

▣ “O GOSPODINE BOŽE, SVEMOGUĆI” Ovo je smjernje na tri najviše korištena SZ-na naslova za Boga (usp. 1:8; 4:8; 11:7; 16:7):

1. “Gospodine” upućuje na YHWH-u, Spasitelja, Iskupitelja, Boga Saveza
2. “Bože” upućuje na *Elohim(a)*, Stvoritelja, Davatelja i Hranitelja svega života na Zemlji
3. “Svemogući” upućuje na *El Šadaj*, patrijarhalno ime za Boga Abrahama, Izaka, i Jakova (usp. Izl 6:3).
Vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 1:8.

▣ “PRAVEDNI I ISTINITI SU TVOJI PUTOVI” Usred patnje svetih, ovaj je naglasak strahovito važan (usp. 16:7). To može biti smjernje na Knjigu proroka Hošee 14:9.

NASB, NRSV, TEV, NJB “KRALJU NARODA”

NKJV

“O KRALJU SVETIH”

Postoje tri različita prijevoda ovoga stiha dostupna u suvremenome engleskom:

1. “Kralju vjekova” (ASV, NIV, REB) što je nađeno u drevnome grčkom MSS P⁴⁷, N^{*2}, i C (usp. I. Tim 1:17; I. Henokova 9:4)
2. “Kralju naroda” (NRSV, TEV, NJB) što je nađeno u MSS N^a, A, P, i većini minuskula (usp. stih 4; Jer 10:7)
3. “Kralju svetih” (NKJV) MSS 296, 2049 (Metzter, *Textual Commentary*, str. 753) što proizlazi iz nerazumijevanja kasnijega latinskog teksta.

Mogućnost #2 vjerojatno je izvorno. UBS⁴ daje joj ocjenu “B” (gotovo izvjesno).

15:4 “TKO SE NEĆE BOJATI, O GOSPODINE, I SLAVITI TVOJE IME” Ovo je transcendentni Sveti Bog stvaranja (usp. 14:7; Jer 10:7-10). Ipak On nudi spasenje svakome i svima koji će Ga se bojati i slaviti Njegovo Ime.

▣ “JER SVI NARODI DOĆI ĆE I ŠTOVATI PRED TOBOM” U SZ-nome proročanstvu svi će se narodi jednoga dana slijevati u Jeruzalem (usp. Ps 22:27; 66:4; 86:9; Iz 2:2-4; 19:19-24; 27:13; 56:7; 66:19-24; Mal 1:11). Ivan koristi SZ-no proročanstvo i sliku za opis općega spasenja. SZ-ni Jeruzalem postao je Nebeski Jeruzalem vjerujućih Židova i pogana. Ova se Knjiga ne usredotočuje na Židove nasuprot pogana kao što je činio SZ, nego na vjernike nasuprot nevjernicima (usporedite Iz 45:23 s Fil 2:9-11). Vidjeti Ključni uvod na početku komentara.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 15:5-8

⁵Nakon ovih stvari ja pogledah, i hram šatora svjedočanstva u nebu bijaše otvoren, ⁶i sedam anđela koji imaše sedam pošasti izađu iz hrama, obučeni u laneno platno, čisto i blistavo, i opasani oko svojih prsa sa zlatnim lentama. ⁷Onda jedno od četiri živa bića dade sedmorici anđela sedam zlatnih čaša punih gnjeva Božjega, koji živi zauvijek i uvijek. ⁸I hram bijaše ispunjen s dimom od slave Božje i od Njegove sile; i nitko nije bio kadar ući u hram sve dok sedam pošasti sedmorice anđela ne bijahu dovršene.

15:5 “hram šatora svjedočanstva u nebu bijaše otvoren” U 4:1 vrata u Nebu su otvorena za Ivana; u 11:19 pojavljuje se Kovčeg saveza u Hramu za vjernike da ga vide. Sad se pojavljuje čitav nebeski Šator (usp. Izl 25:9-40; 38:21; Br 10:11; 17:7; Djela 7:44). Ovo SZ-no smjernje razvijeno je u Poslanici Hebrejima 8:5 i 9:23. Ova književna jedinica koristi Izlazak i razdoblje lutanja pustinjom kao SZ-nu pozadinu. To simbolizira drugi i konačan izlazak iz ropstva (ropstva grijehu).

15:6 “obučeni u laneno platno, čisto i blistavo” Ovih sedam anđeoskih Bića dolaze iz najskrovitijeg dijela nebeskoga Hrama, što pokazuje njihov autoritet jer oni dolaze iz same Božje prisutnosti. U rabinskome judaizmu postoji sedam snažnih anđela koji okružuju prijestolje Božje, nazvanih “anđeli prisutnosti”.

Njihova je odjeća opisana kao: (1) “laneno platno” (*linon* ili *linoun* [P⁴⁷]) što je bilo nošeno od svećenika u Knjizi Izlaska 28:4 (UBS⁴, “B” ocjena) ili (2) ASV prevodi ovo kao “dragocjen kamen” (*lithon*) što slijedi grčke uncijalne rukopise A i C, i može biti smjeranje na Knjigu proroka Ezekijela 28:13 kao anđeoska odjeća Vrta Edena.

Ako su dvije temeljne pretpostavke tekstualnoga kriticizma (vidjeti Dodatak): (1) najteže čitanje vjerojatno je izvorno i (2) čitanje koje bolje objašnjava različnosti vjerojatno je izvorno, onda je “kamen” vjerojatan odabir.

▣ **“i opasani oko svojih prsa sa zlatnim lentama”** Ovo je vrlo slično anđelu nađenome u Knjizi proroka Daniela 10:5 ili Sâmom Kristu u Knjizi Otkrivenja 1:18. Ovi su očigledno vrlo snažni anđeli koji predstavljaju Boga ili Krista.

15:7 “sedam zlatnih čaša punih gnjeva Božjega” Ove su plitke zlatne čaše spomenute u 5:8, gdje one sadržavaju molitve svetih. Postoji veza kroz Knjigu Otkrivenja s molitvama Njegove progonjene djece i gnjeva Božjega nad nevjernicima (vidjeti bilješku u 7:14).

▣ **“koji živi zauvijek i uvijek”** Ovo je prisega temeljena na korijenu značenja pojma YHWH (usp. Izl 3:14). YHWH je jedini živi Bog; sve ostalo izvodi život iz Njega. Vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 1:8.

Za “zauvijek i uvijek” vidjeti Posebne teme u 1:6.

15:8 “I hram bijaše ispunjen s dimom od slave Božje” Ovo je bio uobičajeni SZ-ni opis prisutnosti Božje (usp. Izl 19:18; 40:34; I. Kr 8:10-11; II. Ljet 5:13-14; Iz 6:4). To je smjeranje na *Šekina* Oblak Slave koji je predstavljao Božju prisutnost Izraelu tijekom Izlaska. Ali zbog okvirne veze s čašama, to može upućivati na obilje tamjana koji predstavlja molitve Božje djece za pravdu.

POSEBNA TEMA: SLAVA (*DOXA*)

Biblijsku zamisao “slave” teško je odrediti. Slava vjernika je ta da oni razumiju Evanđelje i slavu u Bogu, ne u sâmima sebi (usp. 1:29-31; Jer 9:23-24).

U SZ-u najuobičajenija hebrejska riječ za “slavu” (*kbd*, BDB 217) bila je izvorno trgovački pojam za vage (“biti težak”). To što je bilo teško bilo je vrijedno ili je imalo unutarnju vrijednost. Često je zamisao sjajnosti bila dodana riječi kako bi odrazila Božje veličanstvo (usp. Izl 19:16-18; 24:17; Iz 60:1-2). On Sâm je vrijedan i dostojan. On je previše sjajan/blistav za palo čovječanstvo da bi bio vidljiv (usp. Izl 33:17-23; Iz 6:5). YHWH može biti jedino istinski spoznat kroz Krista (usp. Iv 12:45; 14:8-11; Kol 1:15; Heb 1:3). Pojam “slava” nekako je višeznačan:

1. može biti uspoređan s “pravednošću Božjom”
2. može upućivati na Božju “svetost” ili Božje “savršenstvo”
3. može upućivati na sliku Božju na koju je čovječanstvo stvoreno (usp. Post 1:26-27; 5:1; 9:6), ali koja je poslije bila pokvarena kroz pobunu (usp. Post 3:1-21). Prva uporaba prisutnosti YHWH s Njegovim narodom bila je tijekom razdoblja lutanja pustinjom u Knjizi Izlaska 16:7.10; Levitskome zakoniku 9:23; i Brojevima 14:10.

▣ **“nitko nije bio kadar ući u hram sve dok sedam pošasti sedmorice anđela ne bijahu dovršene”** Ovo vjerojatno znači da tamo nije postojalo zaustavljanje Božjega gnjeva jednom kad je započet. Taj je gnjev teško teološki dovesti u odnos s 16:9 i 11, što podrazumijeva kako je iskupljenje još uvijek cilj, štoviše u čašama to je još uvijek nada i nakana da će se palo čovječanstvo, stvoreno na Božju sliku, pokajati i vratiti Njemu!

OTKRIVENJE 16

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:1

¹Onda čuh jak glas iz hrama, koji govori sedmorici anđela: “Idite i izlijte na zemlju sedam čaša gnjeva Božjega.”

16:1 “Onda čuh jak glas iz hrama, koji govori sedmorici anđela” Knjiga Otkrivenja 15:8 pokazuje kako to mora biti glas Sâmoga Boga. Ova zadnja skupina anđela imali su konačan autoritet da unište Božju zemlju. U SZ-u Anđeo smrti i Anđeo uništenja sluge su Božje, ne Sotonove.

▣ **“Idite i izlijte na zemlju sedam čaša gnjeva Božjega”** Ovo je SZ-ni simbol za osudu Božju nad nevjerničkim narodima (usp. Ps 79:6; Jer 10:25; Ez 22:31; Sef 3:8). Taj pojam često je korišten u ovome okviru za Božji gnjev nad nevjernicima (vidjeti bilješku u 7:14, usp. stihove 1.2.3.4.8.10.12.17) zbog:

1. njihova bogohulja (usp. stih 9)
2. njihova proganjanja vjernika (usp. stih 6)
3. njihova tvrdoglavoga odbacivanja pokajanja (usp. 9:20-21; 16:9-12).

Za “gnjev Božji” vidjeti punu bilješku u 7:14.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:2

²Tako prvi *anđeo* ode i izlije svoju čašu na zemlju; i to postade odvratna i pogubna rana na ljudima koji imahu biljeg zvijeri i koji štovahu njen kip.

16:2 Ova prva čaša više je kao egipatske pošasti (usp. Izl 9:10-11). Neki vide to kao povezano s Ponovljenim zakonom 28:35, što je obnova Mojsijeva Saveza u dijelu prokletstva i blagoslova. Mora biti zabilježeno kako, kao egipatske pošasti, ove pošasti pogađaju nevjernike.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:3

³Drugi *anđeo* izlije svoju čašu u more, i ono postane krv kao *ono* od mrtvoga čovjeka; i svako živo stvorenje u moru ugine.

16:3-4 Druga i treća čaša usporedne su s drugom i trećom trubom (usp. Otk 8:8-11) i isto tako odražavaju pošasti Izlaska Knjige Izlaska 7:17-21; Psalma 78:44.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:4-7

⁴Onda treći *anđeo* izlije svoju čašu u rijeke i izvore voda; i oni postadoše krv. ⁵I ja čuh anđela voda kako govori: “Pravedan si Ti, koji jeste i koji bijaše, o Sveti, jer Ti osudi ove stvari; ⁶jer oni proliše krv svetih i proroka, i Ti si dao njima krv da piju. Oni zaslužuju to.” ⁷I ja čuh oltar kako govori: “Da, o Gospodine Bože, Svemogućí, istiniti i pravedni su Tvoji sudovi.”

16:5 “anđela voda”Ovo može odražavati među-zavjetnu židovsku apokaliptičku terminologiju I. Knjige Henokove 66:2. U Knjizi Otkrivenja postojao je anđeo zadužen za vjetar (usp. 7:1) i anđeo zadužen za vatru (usp. 14:8), tako nije neuobičajeno vidjeti anđela zaduženog za vodu. Ponovno, anđeosko posredovanje i djelatnost uobičajeni su u među-zavjetnoj apokaliptičkoj književnosti. Knjigu Otkrivenja moramo tumačiti u svjetlu njenoga vlastitog žanra, njena vlastitog vremena, a ne naših suvremenih zapadnjačkih teoloških sustava eshatologije.

▣ **“Pravedan si Ti”** Ovo je smjerenje na Pjesmu Mojsija u Ponovljenome zakonu 32 (posebice stih 5) ili moguće Psalam 119:137.

▣ **“koji jeste i koji bijaše”** Zabilježite kako ne postoji element budućnosti kao u 1:4.8; 4:8, zato jer ne postoji buduće vrijeme (usp. 11:17). Ovo je kraj! To je namjeravano; zabilježite trostruku oznaku u 1:4. Vremena nema više! Kraj (tj. *Parusija*) otkriven je nekoliko puta u Knjizi Otkrivenja, ne samo u poglavlju 19. Svaki od ovih pečata, truba, i čaša završava s Drugim dolaskom i vrhuncem povijesti. Ovo je zašto mislim kako je sažeti pregled teorije za tumačenje Otkrivenja najbolji!

16:6 “svetih” Vidjeti Posebnu temu u 5:8.

▣ **“proroka”** Za SZ-no proročanstvo vidjeti Posebnu temu u 10:7. Vidjeti Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: NOVOZAVJETNO PROROČANSTVO

- I. Nije isto kao SZ-no proročanstvo (BDB 611), koje ima rabinsko suoznačje nadahnutoga otkrivenja od YHWH (usp. Djela 3:18.21; Rim 16:26). Samo su proroci mogli pisati Pismo.
 - A. Mojsije je bio nazvan prorokom (usp. Pnz 18:15-21).

- B. Povijesne Knjige (Jošua – Kraljevi [osim Rute]) bile su nazvane “rani proroci” (usp. Djela 3:24).
- C. Proroci zauzimaju mjesto velikoga svećenika kao izvora obavijesti od Boga (usp. Izaija – Malahija).
- D. Drugi podjeljak hebrejskoga kanona je “Proroci” (usp. Mt 5:17; 22:40; Lk 16:16; 24:25.27; Rim 3:21).
- II. U NZ-u okvir je bio korišten na nekoliko različitih načina
- A. Usmjeravanjem na SZ-ne proroke i njihovu nadahnutu poruku (usp. Mt 2:23; 5:12; 11:13; 13:14; Rim 1:2).
- B. Usmjeravanjem na poruku za nekoga pojedinca prije negoli za udruženu skupinu (tj. SZ-ni proroci govorili su prvenstveno Izraelu).
- C. Usmjeravanjem na obojicu i na Ivana Krstitelja (usp. Mt 11:9; 14:5; 21:26; Lk 1:76) i na Isusa kao navjestitelja Kraljevstva Božjeg (usp. Mt 13:57; 21:11.46; Lk 4:24; 7:16; 13:33; 24:19). Isus je također tvrdio da je veći od proroka (usp. Mt 11:9; 12:41; Lk 7:26).
- D. Ostali proroci u NZ-u:
1. rani Isusov život kao što je zabilježeno u Evandelju po Luki (tj. Marijina sjećanja):
 - a. Elizabeta (usp. Lk 1:41-42)
 - b. Zaharija (usp. Lk 1:67-79)
 - c. Šimun (usp. Lk 2:25-35)
 - d. Ana (usp. Lk 2:36)
 2. ironička pretkazanja (usp. Kaifa, Iv 11:51)
- E. Usmjeravanjem na onoga koji navješćuje Evandjelje (popisi naviještenih darova u I. Kor 12:28-29; Ef 4:11).
- F. Usmjeravanjem na neprekidan dar u Crkvi (usp. Mt 23:34; Djela 13:1; 15:32; Rim 12:6; I. Kor 12:10.28-29; 13:2; Ef 4:11). Ovo se ponekad može odnositi na ženu (usp. Lk 2:36; Djela 2:17; 21:9; I. Kor 11:4-5).
- G. Usmjeravanjem na apokaliptičku Knjigu Otkrivenja (usp. Otk 1:3; 22:7.10.18.19).
- III. NZ-ni PROROCI
- A. Oni ne daju nadahnutu otkrivenje u istome smislu kao što su to činili SZ-ni proroci (tj. Pisma). Ova je izjava moguća zbog uporabe izričaja “vjera” (tj. u smislu dovršenoga Evandjelja) korištenome u Djelima apostolskim 6:7; 13:8; 14:22; Poslanici Galaćanima 1:23; 3:23; 6:10; Filipljanima 1:27; Judi, stihovi 3.20.
- Ovaj je okvir jasan iz punoga izričaja korištenoga u Judinoj poslanici, stih 3, “vjera jednom i zauvijek predana svetima”. Vjera “jednom i zauvijek” usmjerava na istine, doktrine, okvire, svjetski vid učenja kršćanstva. Ovaj jednom-predana naglasak biblijska je osnova za teološko ograničeno nadahnuće za NZ-ne spise i ne omogućuje kasnijim ili drugim spisima biti razmatranima kao otkrivajućima. Postoje mnoga višeznačna, nesigurna, i siva područja u NZ-u, ali vjernici vjerom potvrđuju da je sve “potrebno” za vjeru i primjenu s dovoljnom jasnoćom uključeno u NZ. Taj je okvir predstavljen u onome što je nazvano “otkrivajućim trokutom”:
1. Bog je u povijesti objavio Sâm Sebe u vremensko-prostornoj povijesti (OTKRIVENJE)
 2. On je izabrao određene ljudske pisce da dokazima potkrijepe i objasne Njegova djela (NADAHNUĆE)
 3. On je dao Svoga Duha za otvaranje ljudskih umova i srca kako bi razumjeli ove spise, ne konačne, već odgovarajuće za spasenje i učinkovit kršćanski život (PROSVJETLJENJE). Poanta toga jeste ta da je nadahnuće za pisce Pisma bilo ograničeno. Nema daljnjih autoritativnih spisa, viđenja, ili otkrivenja. Kanon je zaključen. Mi imamo svu istinu koju moramo imati kako bismo primjereno odgovorili Bogu. Ova istina izgleda bolje u suglasju biblijskih pisaca nasuprot nesuglasju iskrenih, bogobojaznih vjernika. Nijedan suvremeni pisac ili govornik nema stupanj Božanskoga vodstva kao što su imali pisci Pisma.
- B. Na neki su način proroci NZ-a slični prorocima SZ-a:
1. pretkazivanje budućih događaja (usp. Pavao, Djela 27:22; Agab, Djela 11:27-28; 21:10-11; ostali neimenovani proroci, Djela 20:23)
 2. navješćivanje Suda (usp. Pavao, Djela 13:11; 28:25-28)
 3. simbolička djela koja živopisno opisuju neki događaj (usp. Agab, Djela 21:11).
- C. Oni navješćuju istine Evandjelja ponekad na predvidljive načine (usp. Djela 11:27-28; 20:23; 21:10-11), ali to nije prvenstveno žarište. Proricanje u I. Poslanici Korinćanima u osnovi je navješćivanje Evandjelja (usp. 14:24.39).
- D. Oni su istodobno sredstva Duha za otkrivanje današnjice i djelatnih primjena Božje istine za svaku novu priliku, kulturu, ili vremensko razdoblje (usp. I. Kor 14:3).
- E. Bili su djelotvorni u ranim Pavlovim crkvama (usp. I. Kor 11:4-5; 12:28.29; 13:29; 14:1.3.4.5.6.22.24.29.31.32.37.39; Ef 2:20; 3:5; 4:11; I. Sol 5:20) i navedeni su u *Didahama* (pisane u

kasnome prvome stoljeću ili drugome stoljeću, nadnevak neizvjestan) te u montanizmu drugoga i trećega stoljeća u sjevernoj Africi.

IV. Jesu li prestali NZ-ni darovi?

- A. Na ovo je pitanje teško odgovoriti. Odredbom svrhe darova pomaže se objasniti sporno pitanje. Jesu li namijenjeni potvrdi prvotnoga propovijedanja Evanđelja ili su neprekidni načini za Crkvu da služi sama sebi i izgubljenome svijetu?
- B. Je li za odgovor dovoljan jedan pogled na povijest Crkve ili NZ sâm po sebi? U NZ-u nema naznaka da su duhovni darovi privremeni. Oni koji pokušavaju I. Poslanicu Korinćanima 13:8-13 koristiti za upućivanje na sporno pitanje zlorabe autorsku nakanu odlomka, koji tvrdi da će sve osim ljubavi proći.
- C. U iskušenju sam reći da otkad je NZ, ne povijest Crkve, autoritet, vjernici moraju potvrditi da se darovi nastavljaju. Doduše, vjerujem da na tumačenje utječe kultura. Neki vrlo jasni tekstovi nisu više prikladni (tj. sveti poljubac, nošenje vela za žene, crkveni sastanak u kući, itd.). Ako kultura utječe na tekst, onda zašto ne bi i povijest Crkve?
- D. To je jednostavno pitanje koje ne može biti konačno odgovoreno. Neki će vjernici zagovarati “prestanak” a drugi “ne-prestanak”. U ovome području, kao i u mnogim pitanjima tumačenja, ključ je srce vjernika. NZ je višeznačan i kulturalan. Poteškoća je biti sposoban odlučiti na koje tekstove utječe kultura/povijest a koji su za sva vremena i za sve kulture (usp. od Feeja i Stuarta *How to Read the Bible for All Its Worth*, str. 14-19 i 69-77). Ovo su rasprave o slobodi i odgovornosti, nađene u Poslanici Rimljanima 14:1 - 15:13 i I. Korinćanima 8 - 10, presudne. Dva su načina važna kako odgovaramo na pitanje:
 - 1. svaki vjernik mora hodati u vjeri u svjetlu kojeg imaju. Dobri uvidi u naše srce i pobude
 - 2. svaki vjernik mora dopustiti drugim vjernicima hodati u njihovome razumijevanju vjere. Moraju biti snošljivi u okviru biblijskih granica. Bog želi da mi ljubimo jedan drugoga kao što On čini.
- E. I sažetak toga pitanja, kršćanstvo je život vjere i ljubavi, ne savršena teologija. Odnos s Njim što utječe na naše odnose jednog s drugim važniji je od konačne obavijesti ili vjeroispovijednog savršenstva.

16:7 “I ja čuh oltar kako govori” Rogovi oltara već su govorili u 9:13. Ovo izgleda upućuje na: (1) duše koje su pod oltarom (usp. 6:9; 14:18) ili (2) molitve Božje djece (usp. 8:3-5). To može isto tako biti jednostavno personifikacija za slikovit naglasak.

▣ **“Gospodine Bože, Svemogući”** Vidjeti bilješku za 15:3b i Posebnu temu u 1:8.

▣ **“istiniti i pravedni su Tvoji sudovi”** Ovo može biti smjerenje na Psalme 19:9; 119:137. To je koristan podsjetnik usred tako strašnog prognoštva prema kršćanima (usp. 15:4 i 19:2). Bog će postaviti jednoga dana sve stvari na pravo mjesto!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:8-9

⁸Četvrti *anđeo* izlije svoju čašu na sunce, a to mu bijaše dano da sprži ljude s vatrom. ⁹Ljudi bijahu sprženi s vatrenom vrućinom; i oni bogohuliše ime Božje koji ima moć nad svim pošastima, i oni se nisu pokajali tako da daju Njemu slavu.

16:8 Ova četvrta čaša slična je šestome pečatu u 6:12 i vrlo slična četvrtoj trubi u 8:12.

▣ **“to mu bijaše dano da sprži ljude s vatrom”** Sunce je personificirano kao što je u Psalmu 19:1-6. Bog nadzire nebeska tijela (usp. Post 1:14-19). Oni nisu bogovi. Oni djeluju kao glasnici (prirodno otkrivenje) i znakovi za godišnja doba (za štovanje).

POSEBNA TEMA: VATRA

U Pismu vatra ima i pozitivna i negativna suzvučja.

- A. Pozitivna
 - 1. grije (usp. Iz 44:15; Iv 18:18)
 - 2. svijetli (usp. Iz 50:11; Mt 25:1-13)
 - 3. kuha (usp. Izl 12:8; Iz 44:15-16; Iv 21:9)
 - 4. čisti (usp. Br 31:22-23; Izr 17:3; Iz 1:25; 6:6-8; Jer 6:29; Mal 3:2-3)

5. svetost (usp. Post 15:17; Izl 3:2; 19:18; Ez 1:27; Heb 12:29)
6. Božje vodstvo (usp. Izl 13:21; Br 14:14; I. Kr 18:24)
7. Božja ovlast (usp. Djela 2:3)
8. zaštita (usp. Zah 2:5).

B. Negativna

1. spali (usp. Jš 6:24; 8:8; 11:11; Mt 22:7)
2. uništava (usp. Post 19:24; Lev 10:1-2)
3. bijes/gnjevanje (usp. Br 21:28; Iz 10:16; Zah 12:6)
4. kazna (usp. Post 38:24; Lev 20:14; 21:9; Jš 7:15)
5. lažan eshatološki znak (usp. Otk 13:13).

C. Božji bijes/gnjevanje protiv grijeha izražen je u metaforama vatre

1. Njegov gnjev spaljuje (usp. Hoš 8:5; Sef 3:8)
2. On izlijeva vatru (usp. Nah 1:6)
3. vječna vatra (usp. Jer 15:14; 17:4)
4. eshatološki Sud (usp. Mt 3:10; 13:40; Iv 15:6; II. Pt 3:7-10; Otk 8:7; 16:8).

D. Kao toliko mnogo metafora u Bibliji (tj. kvasac, lav) i vatra može biti blagoslov ili prokletstvo ovisno o okviru.

16:9 “oni se nisu pokajali tako da daju Njemu slavu” Svrha Božjega gnjevanja jeste iskupiteljska u pečatima i trubama (usp. 9:20-21; 14:6-7; 16:9.11), čak iako tvrdoglavo, pobunjeničko čovječanstvo odbija pokajati se. U čašama je nada o pokajanju prošla; ostaje jedino osuda!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:10-11

¹⁰Onda četvrti *anđeo* izlije svoju čašu na prijestolje zvijeri, i njeno kraljevstvo postade tamno; i oni grizahu svoje jezike zbog boli, ¹¹i oni bogohuliše Boga nebeskoga zbog svojih bolova i svojih rana; i oni se nisu pokajali od svojih djela.

16:10 “četvrti anđeo izlije svoju čašu na prijestolje zvijeri” Prijestolje Sotone bilo je dano Zvijeri u 11:7. Njena je snaga opisana u 13:2 i dalje. Ovo izgleda upućuje na glavni grad njena kraja vremena, jednu svjetsku vladu.

▣ **“njeno kraljevstvo”** Sotona oponaša Boga. Kao što Bog ima Kraljevstvo, tako Sotona ima kraljevstvo. Kroz ova preostala poglavlja služba Božja u Kristu loše je oponašana đavoljim trojstvom. Sotonovo kraljevstvo, kroz Zvijer, jeste međunarodno (usp. 13:14-17).

▣ **“postade tamno”** Ovo je još jedno smjerenje na egipatske pošasti (usp. Izl 10:21-23). Bog nadzire svjetlo (usp. 8:12; 9:2; Post 1:5.14-18).

16:11 “oni bogohuliše Boga nebeskoga” Ovi su nevjernici shvatili izvor i razlog za svoju bol, ali ne žele se pokajati i vratiti se Kristu! Pošasti na Egipat bile su poslone kako bi razgolitile lažne bogove Egipta i uzrokovale Egipćanima da se pouzdaju u Boga Izraelova. “Prokletstva” Ponovljenoga zakona 27 – 28 bila su poslana kako bi obnovila nevjerujuće Židove za vjeru i poslušnost. Osuda ima iskupiteljski cilj (osim za posljednjeg)!

Naslov “Boga nebeskoga” bio je ranije upotrijebljen u 11:13 i odražava babilonski i perzijski naslov za Božanstvo korišten često od proroka Daniela (usp. 2:18, vidjeti moje komentare Knjige proroka Daniela na www.freebiblecommentary.org).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:12-16

¹²Šesti *anđeo* izlije svoju čašu na veliku rijeku, Eufkrat; i njegove vode bijahu isušene, tako da put bude pripravljen za kraljeve s istoka. ¹³I ja vidjeh kako *izlaze* iz usta zmaja i iz usta zvijeri i iz usta lažnog proroka, tri

nečista duha kao žabe; ¹⁴jer oni su duhovi demona, koji izvode znakove, što odlaze kraljevima čitavoga svijeta, skupiti ih zajedno za rat velikoga dana Boga, Svemogućeg. ¹⁵(“Gle, Ja dolazim kao lopov. Blagoslovljen neka bude onaj tko izostane i očuva svoje haljine, tako da on neće morati hodati gol i ljudi neće vidjeti njegovu sramotu.”) ¹⁶I oni ih skupiše zajedno na mjestu koje je u hebrejskome nazvano Har-Magedon.

16:12 “Šesti anđeo izlije svoju čašu na veliku rijeku, Euftrat” Ova je rijeka bila spomenuta u 9:13-19 kad je demonska vojska prešla njene granice kako bi mučila čovječanstvo. Gornji pritoci Eufrata bili su sjeverna granica Obećane zemlje i vanjske granice Rimskoga Carstva. Moguće kako je povijesni temelj za prvu metaforičku demonsku vojsku bila kalvarija Parta. Ovi divlji protu-rimski upadači bili su strava rimskim legijama.

▣ **“njegove vode bijahu isušene”** Vrlo često u SZ-u isušivanje vode bilo je viđeno kao Božje djelo kao što je viđeno u:

1. Crvenome moru (usp. Izl 14:21)
2. rijeci Jordan (Jš 3:17)
3. nekoliko smjerenja u proročkoj književnosti (usp. Iz 11:15-16; 44:27; Jer 51:36; Zah 10:11).

Ovaj fizički čin simbolizira Božje dopuštenje da sukob na kraju vremena postigne svoj vrhunac. To je teološki usporedno s II. Poslanicom Solunjanima 2:6-7, “što/tko priječi”.

▣ **“tako da put bude pripravljen za kraljeve s istoka”** Postojalo je mnogo raspre kao o tome kako su “kraljevi istoka” u stihu 12 povezani s “kraljevima čitavoga svijeta” u stihu 14:

1. oni su isti
2. oni su suparnici (mit o Neronu Oživljenome i vojska Parta)
3. kraljevi istoka upućuju na vojsku Božju.

Ako je tako, to je smjerenje na Božje pozivanje Njegova narodu iz Babilona (usp. Iz 41:2.25; 45:1-3; 46:11). Iz okvira je moguće da su kraljevi istoka Božja oruđa za napad vojska Zvijeri (tj. povijesno smjerenje na napad Rima od Parta). Međutim, stih 14 te poglavlja 19 i 20 podrazumijevaju kako postoji samo jedna ljudska vojska i ona je ujedinjena protiv Boga (usp. Ps 2; Jer 25:15-26).

16:13 “iz usta zmaja i iz usta zvijeri i iz usta lažnog proroka” Ovo je prvi puta da je druga Zvijer (usp. 13:11) nazvana “Lažni prorok”, ali odsad nadalje na nju će se upućivati ovim imenom svaki puta (usp. 16:13; 19:20; 21:10).

Ova trojica upućuju na Sotonino trojstvo koje će biti poraženo u dva stupnja: dvije Zvijeri u dolini Megida (usp. stihove 12-16) i Sotona na kraju Kristove zemaljske kraljevine (usp. 20:7-10).

▣ **“tri nečista duha kao žabe”** Pojam “nečista” uporabljen je u NZ-nim Evanđeljima za upućivanje na demone. Zašto su oni obilježeni kao žabe uvelike je bilo razlagano:

1. ovo je još jedno upućivanje na egipatske pošasti (usp. Izl 8:6)
2. u Zoroastrijanzimu žabe su simbol konačnoga zla
3. one upućuju na nečiste životinje (usp. Lev 11:10.31).

POSEBNA TEMA: DEMONSKO (NEČISTI DUH)

- A. Drevni ljudi bili su animisti. Oni su pripisivali ljudske osobine silama prirode, životinjama, i predmetima prirode. Život je bio objašnjen uzajamnim djelovanjem tih duhovnih bića s čovječanstvom.
- B. Ova personifikacija postala je politeizam (mnogoboštvo). Uobičajeno su demoni (*genii*) bili niži bogovi ili polubogovi (dobri ili zli) koji su utjecali na pojedinačne ljudske živote:
 1. Mezopotamija, kaos i sukob
 2. Egipat, red i djelovanje
 3. Kanaan, vidjeti od W. F. Albrighta *Archaeology and the Religion of Israel*, peto izdanje, str. 67-92.
- C. SZ ne raspravlja niti razvija predmet nižih bogova, anđela, ili demona, vjerojatno zbog svoga strogog monoteizma (usp. Izl 8:10; 9:14; 15:11; Pnz 4:35.39; 6:4; 33:26; Ps 35:10; 71:19; 86:8; Iz 46:9; Jer 10:6-7; Mih 7:18). Spominje lažne bogove poganskih naroda (*Shedim*, BDB 993, usp. Pnz 32:17; Ps 106:37), i neke od njih imenuje ili personificira:
 1. *Se'im* (satiri ili dlakavi demoni, BDB 972 III; usp. Lev 17:7; II. Ljet 11:15; Iz 13:21.34.14)
 2. *Lilith* (ženski, zavodnički demon, BDB 539; usp. Iz 34:14)

3. *Mavet* (hebrejski pojam za smrt korišten za kanaanskog boga podzemlja, *Mota*, BDB 560; usp. Iz 28:15-18; Jer 9:21; i moguće Pnz 28:22)
4. *Resheph* (vatra ili tuča, BDB 958; usp. Pnz 32:24; Ps 78:48; Hab 3:5)
5. *Dever* (kuga, BDB 184; usp. Ps 91:5-6; Hab 3:5)
6. *Az'azel* (ime neizvjesno, ali moguće pustinjiski demon ili ime mjesta, BDB 736; usp. Lev 16:8.10.26).

(Ovi primjeri uzeti su iz *Encyclopaedia Judaica*, tom 5, str. 1523.)

Doduše, u SZ-u ne postoji dualizam ili anđeoska neovisnost od YHWH. Sotona je YHWH-in sluga (usp. Job 1 - 2; Zah 3), ne neovisan, samovoljni neprijatelj (usp. A. B. Davidson, *A Theology of the Old Testament*, str. 300-306).

- D. Judaizam razvijem tijekom babilonskog progonstva (586.-538. g.pr.Kr.) bio je teološki pod utjecajem perzijskoga personificiranog dualizma Zoroastrijanizma, dobar velik bog nazvan *Mazda* ili *Ormuzd* i zli protivnik nazvan *Ahriman*. To je unutar judaizma poslije progonstva omogućilo personificirani dualizam između YHWH i Njegovih anđela te Sotone i njegovih anđela ili demona.

Teologija judaizma personificiranog zla objašnjena je i dobro potkrijepljena u *The Life and Times of Jesus the Messiah* od Alfreda Edersheima, tom 2, Dodatak XIII. (str. 749-863) i XVI. (str. 770-776). Judaizam je personificirao zlo na tri načina:

1. Sotona ili Sammael
2. zla namjera (*yetzer hara*) unutar čovječanstva
3. Anđeo smrti.

Edersheim označuje ovo kao: (1) Tužitelja; (2) Zavodnika; i (3) Kažnjavatelja (tom 2, str 756).

Postoji naznačena teološka razlika između judaizma nakon progonstva i NZ-nog predstavljanja i objašnjenja zla.

- E. NZ, posebno Evanđelja, potvrđuju postojanje i protivljenje zlih duhovnih bića prema ljudima i YHWH-i (u judaizmu Sotona je bio neprijatelj čovječanstva, ali ne Boga). Oni se suprote Božjoj volji, vladavini, i Kraljevstvu.

Isus se suočio i istjerao ova demonska bića, također nazvana: (1) nečisti duhovi (usp. Lk 4:36, 6:18) ili (2) zli duhovi (usp. Lk 7:21; 8:2), iz ljudskih bića. Isus je jasno učinio razliku između bolesti (fizičke i mentalne) i opsjednutosti. On je pokazao Svoju moć i duhovni uvid prepoznavanjem i istjerivanjem tih zlih duhova. Oni su često prepoznali Njega i pokušali Ga osloviti, ali Isus je odbio njihovo svjedočenje, zahtijevao njihovu šutnju, i istjerao ih. Egzorcizmi su znak poraza kraljevstva Sotone.

U NZ-nim apostolskim pismima postoji iznenađujući manjak obavijesti o ovom predmetu. Egzorcizam nikad nije naveden kao duhovni dar, niti je metodologija ili postupak za to dan za buduće naraštaje službenika ili vjernika.

- F. Zlo je stvarno; zlo je osobno; zlo je prisutno. Ni njegovo podrijetlo niti njegova svrha nisu otkriveni. Biblija potvrđuje njegovu stvarnost i oštro se protivi njegovom utjecaju. Ne postoji krajnji dualizam u stvarnosti. Bog je u potpunome nadzoru; zlo je poraženo i osuđeno i bit će uklonjeno iz Stvorenja.

- G. Božji se ljudi moraju oduprijeti zlu (usp. Jak 4:7). Oni ne mogu biti nadzirani njime (usp. I. Iv 5:18), ali mogu biti kušani i nanijeta šteta njihovom svjedočanstvu i utjecaju (usp. Ef 6:10-18). Zlo je otkriven dio kršćanskoga pogleda na svijet. Suvremeni kršćani nemaju pravo ponovo dati odredbu zla (demitologija Rudolfa Baltmanna); ne-poosobiti zlo (društvene građe Pavla Tillicha), niti ga pokušati objasniti u potpunosti u psihološkim pojmovima (Sigmund Freud). Njegov utjecaj se širi, ali ono je poraženo. Vjernici moraju hodati u Kristovoj pobjedi!

16:14 “oni su duhovi demona, koji izvide znakove” Vrlo je zanimljivo zabilježiti kako će ovi znakovi i čudesa zavesti sve nevjernike, ali ne čak ni zadnju djecu Božju (usp. 13:13; Mt 24:24; Mk 13:22; II. Sol 2:9-11). Ova zadnja književna jedinica (čaše) usporedba je s onim što će se dogoditi djeci Božjoj i što će se dogoditi žiteljima Zemlje. Krist govori riječi istine, pravednosti, i milosrđa kako bi donio mir na Zemlju, ali demonski žablji duhovi govore laži i okupljaju narode za rat.

▣ **“što odlaze kraljevima čitavoga svijeta”** Ovo može biti smjeranje na Psalam 2:2, koji oblikuje sliku ovih zadnjih poglavlja Knjige Otkrivenja.

▣ **“skupiti ih zajedno za rat velikoga dana Boga”** Opis bitke na kraju vremena pojavljuje se u 6:2-8; 11:7-10; 12:17; 16:14; 17:14; 19:19 i 20:8. Moguće je kako ovo sve predstavlja jednu bitku s različitih gledišta (tj. paralelizam).

16:15 Ovaj izričaj u zagradi sadržava Kristove riječi što su umetnute za ohrabrenje i upozorenje narodu Božjem. To je treći od sedam blagoslova vjernicima (usp. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7.14).

▣ **“Ja dolazim kao lopov”** Ove Isusove riječi (usp. Mt 24:43-44; Lk 12:39-40) bile su ranije upotrijebljene u Knjizi Otkrivenja 3:3 i smjeraju na I. Poslanicu Solunjanima 5:2 i II. Petrovu poslanicu 3:10. Izgleda kako upućuju na Kristov dolazak, svakoga-časa, iznenađan za Sud kod *Parusije* (Drugi dolazak).

POSEBNA TEMA: DRUGI DOLAZAK

Ovo je doslovno “sve do *parusije*”, što znači “prisutnost”, i bilo je korišteno za kraljevski posjet. Ostali NZ-ni pojmovi korišteni za Drugi dolazak su: (1) *epiphaneia*, “pojavljivanje licem i lice”; (2) *apokalupis*, “otkrivanje”; i (3) “Dan Gospodinov” i različnosti ovoga izričaja.

NZ kao cjelina pisan je unutar SZ-noga pogleda-na-svijet, što potvrđuje:

1. trenutno zlo, pobunjeničko doba
2. dolazeće Novo doba pravednosti
3. ovo će biti doneseno posredstvom Duha kroz djelo Mesije (Pomazanika).

Teološka pretpostavka napredujućeg otkrivenja zahtijevana je jer su NZ-ni autori blago promijenili Izraelovo očekivanje. Umjesto vojnoga, nacionalistički-usredotočenog (Izrael) dolaska Mesije, postoje dva dolaska. Prvi dolazak bio je utjelovljenje Božanstva u začecu i rođenju Isusa iz Nazareta. On je došao kao ne-vojni, ne-pravni “Pateći Sluga” iz Knjige proroka Izaije 53; također i kao blagi jahač na mladomu magaretu (ne vojnome konju ili kraljevskoj mazgi), iz Knjige proroka Zaharije 9:9. Prvi dolazak ustoličio je Novo mesijansko doba, Kraljevstvo Božje na Zemlji. U jednu ruku Kraljevstvo je ovdje, ali naravno, u drugu ruku ono je ipak daleko. Ovo je ta napetost između dva Dolaska Mesije koja je, u neku ruku, preklapanje dva židovska doba što nisu bila vidljiva, ili barem nejasna, iz SZ-a. U stvarnosti, ovaj dvostruki Dolazak naglašava YHWH-inu predanost da iskupi svo ljudstvo (usp. Post 3:15; 12:3; Izl 19:5 i propovijedanje proroka, posebice Izaije i Jone).

Crkva ne očekuje ispunjenje SZ-noga proročanstva jer većina proročanstava upućuju na Prvi dolazak (usp. *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 165-166). Ono što vjernici očekuju jeste slavan Dolazak uskrsloga Kralja kraljeva i Gospodara gospodara, očekivano povijesno ispunjenje Novoga doba pravednosti na Zemlji kao što je u Nebu (usp. Mt 6:10). SZ-ni prikazi nisu bili neispravni, nego nepotpuni. On će ponovno doći baš kao što su proroci navijestili, u YHWH-inoj sili i vlasti.

Drugi dolazak nije biblijski pojam, nego oblici zamisli pogleda-na-svijet i okosnica čitavoga NZ-a. Bog će postaviti sve na pravo mjesto. Zajedništvo između Boga i čovječanstva stvorenog na Njegovu sliku bit će obnovljeno. Zlo će biti osuđeno i uklonjeno. Božje svrhe neće, ne mogu, ne uspjeti!

▣ **“Blagoslovljen neka bude onaj tko izostane i očuva svoje haljine”** Ovo je treći od sedam blagoslova danih odanim vjernicima (usp. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7.14). To gotovo izgleda da je sažetak eshatološkoga upozorenja nađenog u Evandelju po Marku 13:33-37; Luki 12:37. Ovaj stih mora biti neumjestan ako je teorija o tajnome uznesenju Crkve prije ovoga vremena proganjanja potvrđena. Kome, dakle, Isus govori? Vidjeti Evandjelje po Mateju 24:37-42 na online www.freebiblecommentary.org.

▣ **“tako da on neće morati hodati gol i ljudi neće vidjeti njegovu sramotu”** Ovo može biti smjerenje na Knjigu Otkrivenja 3:18. U SZ-u nagost je bila simbol osude (usp. Ez 23:29; Hoš 2:3; Am 2:16; Mih 1:8). Međutim, to ne upućuje na gubljenje spasenja, nego na kršćane koji će biti posramljeni zbog svojih djelatnosti i nedostatka načina života vjere kod Isusova drugog dolaska. Isusov dolazak kao Suca i Osvajača, što je točno ono kako Židovi očekuju da se Isus vrati, opisan je u 19:11-16.

16:16 “I oni ih skupiše zajedno” Ovo je ponovljeno u 20:8.

▣

NASB
NKJV, NJB

“hebrejskome nazvano Har-Magedon”
“u hebrejskome, Armagedon”

NRSV
TEV

“u hebrejskome je nazvano Harmagedon”

“u hebrejskome je Armagedon”

Ova je riječ slovkana drukčije u nekoliko grčkih rukopisa. Postojalo je nekoliko teorija za opis ovoga imena (koje se ne pojavljuju nigdje drugdje osim u hebrejskoj i grčkoj književnosti):

1. to upućuje na “goru Megido”, sjeverni grad dodijeljen plemenu Manašea, izgrađen na uzvisini
2. to upućuje na “grad Megido”, ali poteškoća je u tome što to nije točno slovanje toga grada
3. to je prijevod izričaja “[na] goru skupštine” nađen u Knjizi proroka Izaije 14:13, što upućuje na krajnju planinu Božanstva koju Sotona napada
4. to upućuje na čitavu Obećanu zemlju (usp. “gore Izraela” spomenute u Ez 38:8,20,21; 39:2,4,17)
5. to upućuje na “plodnu planinu” koja bi simbolizirala Jeruzalem, strana mnogo od ovih konačnih bitaka na kraja vremena između dobra i zla (usp. proročanstvo Joela)
6. korijen u značenju “megiddo” može biti “odrezati ili napasti”, čineći tako uputu na “razarajuću planinu” iz Knjige proroka Jeremije 51:25, simbol propasti Rima.

Ivan je odabrao grad koji je bio dobro poznat i malo je izmijenio njegovo slovanje (vidjeti Metzger, *Textual Commentary*, str. 755). Ovo je slično njegovu netočnome popisivanju dvanaest plemena u 7:5-8 kako bi pokazao njihovu simboličku narav. To simboličko tumačenje daljnje je viđeno u uporabi izričaja “u hebrejskome”, što naznačuje simbolizam, kao u 9:11. Istina je da su Jizreelska dolina ili Ezdralonska nizina bile mjesto mnogih bitaka (usp. Suci 5:19-21; II. Kr 9:27; 23:29-30; II. Ljet 35:22; Zah 12:11). Ova sjeverna ruta najezde sila Mezopotamije postala je kulturološki simbol zla (usp. Iz 14:31; Jer 1:13-14; 4:6; 10:22; 46:20-24; 47:2-7; 50:3,9,41; 51:48; Ez 38:6,15; 39:2).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 16:17-21

¹⁷Onda sedmi *anđeo* izlije svoju čašu na zrak, i jaki glas izade iz hrama od prijestolja, govoreći: “Učinjeno je.”
¹⁸I tamo bijahu bljeskovi munje i zvukovi i praskovi groma; i tamo bijaše veliki zemljotres, kakvoga nije bilo od kada čovjek dođe da bude na zemlji, tako velik jedan zemljotres *bijaše to, i tako silan.* ¹⁹Veliki grad bijaše podijeljen u tri dijela, i gradovi naroda padoše. Babilon veliki bijaše upamćen pred Bogom, da mu dâ kalež vina Njegova ljutitog gnjeva. ²⁰I svaki otok pobjegne, i planine ne bijahu nađene. ²¹I ogromna oluja s tučom, oko jednu stotinu funti svaka, side s neba nad ljude; i ljudi bogohuliše Boga zbog pošasti tuče, jer njena pošast bijaše krajnje okrutna.

16:17 “Onda sedmi *anđeo* izlije svoju čašu na zrak” Ovo može biti upućivanje na Sotoninovo kraljevstvo kao ono nađeno u Poslanici Efežanima 2:2. Zrak iznad Zemlje smatran je kraljevstvom zla u prvome stoljeću svijeta. Bitka sa zlom je okončana (usp. stihove 17c-21).

16:18 Ova je slika upotrijebljena nekoliko puta u Knjizi Otkrivenja (usp. 4:5; 8:5; 11:19; 16:18).

16:19 “Veliki grad” Neki vide ovo kao upućivanje na Jeruzalem zbog 11:8. Međutim, mislim da je čak i 11:8 simbol Rima (usp. 11:8; 16:19; 17:18; 18:10,18-19,21). Rim je opisan kao Velika bludnica Babilona (usp. 14:8) koji je bio drevno sjedište bezbožnoga društva. U Ivanovom vremenu Rim je bio to središte kulta cara koje je proganjalo Crkvu. U razdoblju kraja vremena Antikrista to može biti drugi svjetski grad. Ivan nastavlja opisivati propast sjedišta vlade palih ljudi, protu-Božje vlade u poglavljima 17 – 18.

▣ **“bijaše podijeljen u tri dijela”** Ovo je moguće smjeranje na Knjigu proroka Ezekiel 5, koja opisuje konačan poraz.

▣ **“gradovi naroda padoše”** Ovo pokazuje neučinkovit savez vlada palih ljudi protiv našega Boga i Njegova Krista (usp. Ps 2). Vidjeti bilješku u 10:11.

▣ **“Babilon veliki bijaše upamćen pred Bogom”** Izričaj “onda se Bog sjeti” često je simbol Božje osude (usp. 18:5; 19:15). Ovaj određeni kalež [čaša] osude bio je raspravljen ranije u 14:10.

▣ **“kalež vina Njegova ljutitoga gnjeva”** Pijanstvo je u SZ-u bila metafora za Božju osudu (usp. Ps 60:3; 75:8; Iz 51:17,22; Jer 25:15-16,27-28; vidjeti Posebnu temu u 14:10).

“Gnjev” je pojam *orgē*. Vidjeti punu bilješku u 7:14.

16:20 “svaki otok pobjegne” Ovo je slično sedmom pečatu (usp. 6:14).

▣ **“planine ne bijahu nađene”** Ovo su bili SZ-ni simbolički izričaji za kataklizmičke događaje na kraju vremena (usp. Ps 97:5; Mih 1:4; Nah 1:5).

16:21 “ogromna oluja s tučom” Oluja s tučom uvijek je bila znak Božje osude (usp. Jš 10:11; Iz 28:2). Ovo je još jedno moguće smjerenje na egipatske pošasti (usp. Izl 9:23-24). U Knjizi proroka Ezekiel 38:22 tuča je korištena nad Božjim neprijateljima na kraju vremena. Težina tuče je različita.

▣ **“oko jednu stotinu funti svaka”** [funta = 453,6 gr – op.prev.] Ovo je doslovno “težine talenta”. Težina “talenata” u drevnome Bliskom Istoku bila je različita od 45 do 138 funta. Njihova točna težina je neizvjesna, ali to su očigledno preuveličane težine kako bi pokazale štetu i smrt koju će oni prouzročiti.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Što simbolizira “more od stakla”?
2. Zašto je Bog pokazao Ivanu viđenje nebeskoga Šatora?
3. Popišite sličnosti između pečata, truba, čaša, i pošasti Egipta.
4. Kako su kraljevi istoka u 6:12 povezani s kraljevima čitave Zemlje u 6:14?
5. Što ili gdje je Armagedon? (16:16)
6. Na što upućuje “Veliki grad”? (16:19)

OTKRIVENJE 17 - 18

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Velika bludnica i Zvijer	skrletna Žena i skrletna Zvijer	pad Babilona	Slavna prostitutka	Velika prostitutka
17:1-6a	17:1-6 značenje Žene i Zvijeri	17:1-6a	17:1-2 17:3-6a	17:1-7
17:6b-14	17:7-18	17:6b-8	17:6b-8	simbolizam Zvijeri i Prostitutke
		17:9-14	17:9-11 17:12-14	17:8 17:9-11 17:12-14
17:15-18		17:15-18	17:15-17 17:18	17:15-18
pad Babilona	pad Babilona Velikog	naricaljka nad palim gradom	pad Babilona	Anđeo najavljuje pad Babilona
18:1-3	18:1-3	18:1-3	18:1-3	18:1-3 Božji narod pozvan neka bježi
18:4-8	svijet žaluje zbog pada Babilona	18:4-8	18:4-8	18:4-8
18:9-10	18:9-20	18:9-10	18:9-10	18:9-13
18:11-20		18:11-20	18:11-17a	18:14 18:15-17a
	konačnost Babilonova pada		18:17b-19 18:20	18:17b-20
18:21-19:4	18:21-24	18:21-24	18:21-23 18:24-19:4	18:21-24

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI U KNJIGU OTKRIVENJA 17:1 - 18:24

- A. Ova dva poglavlja opisuju u pojedinost propast Babilona čiji je pad bio spomenut ranije u 14:8 i 16:19, kao i u 18:2.21. Svako od ovoga pojavljuje se u zasebnoj književnoj jedinici (12 - 14), (15 - 16), i (17 - 19). To može biti još jedan primjer paralelizma ili kratkoga sažetka.
- B. Starozavjetna pozadina ovih dvaju poglavlja nađena je u pogrebnim naricaljkama pisanima za odobravanje pada drevnih bezbožnih gradova:
 1. Babilona (usp. Iz 13; 14; 21 i Jer 50 - 51)
 2. Tira (usp. Iz 23 i Ez 26 - 28)
 3. Ninive (usp. Nah)
 4. poročnoga Jeruzalema (usp. Iz 1:1-26; Ez 16:51-52).
- C. Ova zamisao o palome svjetskome sustavu koji je neprijateljski Bogu predstavljena je u Psalmu 2, Knjizi proroka Daniela 2; 7; 9:24-27; Evandelju po Mateju 24; Marku 13; Luki 21; i I. Ivanovoj poslanici 2:15-20.
- D. Knjiga Otkrivenja koristi pogrebne naricaljke za opis pada Rima, protu-Božjega svjetskoga Carstva Ivanova vremena. Međutim, taj isti neovisan, ohol, materijalistički, protu-Božji svjetski sustav prisutan je u svakome dobu (usp. I. Iv 2:18). Sâm će sebe također konačno očitovati kao vladar na kraju vremena i Svjetskoga carstva (usp. II. Sol 2). Pojedinosti što će pomoći Ivanovu zadnjem naraštaju čitatelja određuju kako se Antikrist kraja vremena može pojaviti u zadnjim danima. Poteškoća je bila da je svaki naraštaj pokušavao siliti Otkrivenje u svoje vrijeme!

Ova Knjiga ima važnost za prvo stoljeće, važnost za svako stoljeće, i važnost za zadnje stoljeće. Bolje je ne gurati pojedinosti. One su imale značenje (prvi slušatelji); one će ponovno imati značenje (zadnji naraštaj). Ali za veliku većinu naraštaja vjernika, one su tajne. Mnogo je bolje dokazivati središnje istine sedam književnih jedinica. One su vječno važeće! Ako pojedinosti postaju strogo doslovne za zadnje naraštaje progonjenih vjernika oni neće trebati komentatora da im kaže!
- E. William Hendriksen, u *More Than Conquerors*, dokazuje paralelizam svih sedam dijelova Knjige Otkrivenja (vidjeti bilješku C, str. 10). Čineći tako on dokazuje usporednicu pada neprijatelja vjernika (Sotone; dvije Zvijeri; i Babilona, protu-Božjeg, protu-Kristova svjetskog sustava). Iako se s njihovom propašću bavi odvojeno (Sotona, 20:7-10; dvije Zvijeri, 19:17-21; i Babilon, 18:1 - 19:4), one su ustvari istodobne, baš kao pečati, trube, i čaše.

Na mnogo načina ovo je privlačna građa za tumačenje što proširuje očigledan paralelizam pečata (4 - 7), truba (8 - 11), i čaša (15 - 16) na poglavlja 17 - 19 i 20 - 22.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:1-7

¹Onda jedan od sedam anđela koji imaše sedam čaša i govoraše sa mnom, kazuje: “Dođi ovdje, ja ću ti pokazati osudu velike bludnice koja sjedi na mnogim vodama, ²s kojom kraljevi zemlje počinise *djela* nečudorednosti, i one koji obitavaju na zemlji bijahu učinjeni pijanima s vinom njene nečudorednosti.” ³I on me odvede u Duhu u pustinju; i ja vidjeh ženu koja sjedi na grimiznoj zvijeri, pune bogohulnih imena, imajući sedam glava i deset rogova.

⁴Žena bijaše obučena u purpur i grimiz, i ukrašena sa zlatnim i dragim kamenjem i biserjem, imajući u svojoj ruci zlatnu čašu punu odvratnosti i nečistih stvari svoje nečudorednosti, ⁵a na njenome čelu *bijaše* napisano, tajna: “BABLON VELIKI, MAJKA BLUDNICA I ODVRATNOSTI ZEMLJE.” ⁶I ja vidjeh ženu opijenu s krvlju svetih, i s krvlju svjedoka Isusovih. Kad vidjeh nju, začudih se uvelike. ⁷I anđeo mi reče: “Zašto se čudiš? Ja ću ti reći tajnu žene i zvijeri koja ju nosi, što ima sedam glava i deset rogova.

17:1 “jedan od sedam anđela” Drugi anđeo opisan je na isti način u 21:9. Kronološki odnos između poglavlja 17 i 18 te izlijevanja čaša u poglavlju 16:

1. može biti ranije izlijevanja čaša
2. to može biti daljnji opis ishoda čaša.

▣ **“ću ti pokazati osudu velike bludnice”** Ova duhovna zavodnica opisana je u stihu 5 kao “Babilon veliki [silan], majka bludnica”, i u 18:10 kao “veliki grad, Babilon”. Sukladno ranijim poglavljima ove značajke upućuju na pali svjetski sustav prikazan u:

1. Danielovu Babilonu
2. Danielovu među-biblijskome Antiohu IV.
3. Ivanovu rimskome caru koji tvrdi da je božanstvo.

U poglavlju 17 zavodljiva snaga raskoši i pohlepe podudarala se s trgovačkom silom poglavlja 18. U SZ-u tri su grada bila nazvana bludnicama:

1. Tir (Fenicija) u Knjizi proroka Izaije 23:15-16
2. Niniva (Asirija) u Knjizi proroka Nahuma 3:4
3. Jeruzalem (jalova Juda) u Knjizi proroka Izaije 1:21; Ezekielu 16:31.35; 23.

▣ **“koja sjedi na mnogim vodama”** SZ-no smjerenje je Knjiga proroka Jeremije 51:11-14, što upućuje na drevni grad Babilon, koji je bio smješten na Eufratu (kao što je Niniva bila smještena na rijeci Tigris) i imao je obiman sustav umjetnoga navodnjavanja i prokope za prometovanje. Međutim, u svjetlu stiha 15, ovaj je izričaj tumačen kao međunarodno Kraljevstvo (usp. Dn 7:2.3).

17:2

NASB	“s kojom kraljevi zemlje počinise <i>djela</i> nečudorednosti”
NKJV, NRSV	“s kojom kraljevi zemlje počinise blud”
TEV	“kraljevi zemlje primjenjivahu seksualnu nečudorednost”
NJB	“s kojom su se svi kraljevi zemlje prostituirali”

Ova prostitucija imala je dva prvenstvena vida:

1. trgovačke saveze (usp. Tir, Iz 23:13-18; i Niniva, Nah 3:4)
2. političke saveze koji uključuju ugovorno štovanje bogova naroda u obredima potpisivanja (usp. Jeruzalem je također nazvan bludnicom u Iz 1:21 i Jer 3)
3. štovanje rimskoga cara kao božanskoga.

▣ **“one koji obitavaju na zemlji bijahu učinjeni pijanima s vinom njene nečudorednosti”** Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Jeremije 51:7. To je također uključeno u 14:8. Izričaj “one koji obitavaju na zemlji” ponavljena je tema u Knjizi Otkrivenja označavajući ne-nanovo-rođeno, palo čovječanstvo odvojeno od Boga (usp. 3:10; 6:10; 8:13; 11:10; 13:8.14; 17:8).

“Pijanima” je SZ-na metafora za osudu (usp. Ps 75:6-8).

17:3 “I on me odvede u Duhu” Ovaj je izričaj upotrijebljen za uvod u Ivanova viđenja (usp. 1:10; 4:2; 17:3; 21:10). Mnogi komentatori temelje svoje razumijevanje građe Knjige Otkrivenja na tim viđenjima. Zapamtite, apokaliptička književnost je visoko građeni žanr. Građa postaje ključ u tumačenju.

▣ **“u pustinju”** Ovo može biti:

1. metafora mjesta sigurnosti (usp. 12:6.14, gdje je smjerenje na Izraelovo razdoblje lutanja pustinjom)
2. mjesto gdje đavao i demoni žive (tj. Lev 16:8; 17:7)
3. smjerenje na drevni grad Babilon nađeno u Knjizi proroka Izaije 21:1-10, gdje je to metafora osude.

Ivanova slika vrlo je isprepletena. U stihu 1 Žena sjedi na mnogim vodama (rijeka Eufkrat) a u stihu 3 ona sjedi na grimiznoj Zvijeri u pustinji.

▣ **“i ja vidjeh ženu koja sjedi na grimiznoj zvijeri”** Pojam “grimiznoj” može upućivati na:

1. ubojstvo, usp. 17:6-7
2. raskoš, usp. 18:12-16
3. Sotonu kao crvenoga Zmaja, usp. 12:3.

Zvijer je opisana u pojedinost u 13:1-10. To upućuje na kraj vremena Antikrista (usp. Dn 7:9-14; 9:24-27; 11:36-45; II. Sol 2; I. Iv 2:18).

▣ **“pune bogohulnih imena”** Ovo je slično 13:1.5-6. Ti naslovi povezani su povijesno s rimskim carem koji se sâm proglasio božanskim. Oni su za same sebe zahtijevali naslove kao “božanski”, “spasitelj”, “gospodin”. Krajnji cilj Zvijeri nije svjetska politička sila, nego religijsko štovanje (usp. Dn 7:8.20; 8:11.25; 9:36.37) kao predstavnika ili utjelovljenje Sotone (moguće predstavljeno u Iz 14:13-14 i Ez 28:16-17).

▣ **“imajući sedam glava i deset rogova”** Ovaj je opis sličan onome o crvenome Zmaju (usp. 12:3) i Zvijeri s mora (usp. 13:1). Sličnost je namjeravana kako bi pokazala jedinstvo ovih različitih protu-Božjih osoba.

U brojčanome simbolizmu: (1) sedam glava odnosi se na “savršeno” znanje ili konačnoga svjetskoga vladara na kraju vremena, dok se (2) deset rogova odnosi na potpunu snagu i svjetovni autoritet (usp. 17:7.9.12.16).

17:4 “Žena bijaše obučena u purpur i grimiz” Ove boje mogu uputiti na kraljevsko (purpur) i nećudorednost (grimiz) ili jednostavnu metaforu za raskoš, bogatstvo, i izobilje (usp. 18:12.16).

▣ **“ukrašena sa zlatnim i dragim kamenjem i biserjem”** Ovo je simbol zemaljske i duhovne snage i položaja (korišteno od Ezekielia kao edenska metafora za ponos kralja Tira, usp. Ez 28:13).

▣ **“zlatnu čašu”** Ovo je smjerenje na grad Babilon (usp. Jer 51:7).

17:5 “na njenome čelu bijaše napisano” Senekovi *Controversies* 1:2 i Juvenalove *Satires* 6:122-123, bilježe kako su rimske bludnice nosile vrpce na svojim čelima s ili svojim vlastitim imenom ili imenom svoga vlasnika. Ovo može biti povijesno smjerenje na Ivanovo vrijeme ili u okviru Knjige Otkrivenja; to može biti upućivanje na označavanje čela nevjernika (usp. 13:16-17; 14:9.11; 15:2; 16:2; 19:20; 20:4) što oponaša Božje pečaćenje vjernika (usp. 7:2; 9:4).

▣

NASB	“tajna: “BABILON VELIKI”
NKJV	“Tajna, Babilon Veliki ”
NRSV	“tajna: ‘Babilon veliki’”
TEV	“tajno značenje: ‘Veliki Babilon’”
NJB	“ime, zagonetno ime: ‘Babilon Veliki’”

Postoji neko neslaganje kao može li pojam “tajna” biti dio naslova ili način upućivanja na simboličku narav naslova (usp. stih 7). Babilon ima svoje podrijetlo u prvoj uljudbi, započetoj od Nimroda (Babel), koji se pobunio protiv Boga i bio raspršen u Knjizi Postanka 11. Iz ove uporabe i iz činjenice da Babilon uzima Božji narod (Juda) u izgnanstvo, to je postalo istoznačnicom za zlu, imperijsku svjetsku silu. U Ivanovu vremenu, ta sila bila je Rim (usp. I. Pt 5:13).

17:6 Ovaj stih govori o progonstvu i mučeništvu vjernika (usp. 11:7; 13:7; Dn 7:21).

▣ “začudih se uvelike” KJV prevodi ovo kao “s velikom odvratnošću” ali NKJV ima “ja se začudih s velikom zapanjenošću”. Ivan joj se nije divio, nego je bio posve osupnut njenim djelovanjima. Ona je dozvolila proganjanje i ubijanje Božjega naroda (usp. 13:5.7.15; 11:7).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:8-14

⁸Zvijer koju ti vidje bijaše, i više nije, i mora se dogoditi da izađe iz abisa i ode u propast. A oni koji obitavaju na zemlji, čija imena nisu bila napisana u knjigu života od temelja svijeta, čudit će se kad oni vide zvijer, koja bijaše i više nije i doći će. ⁹Ovdje je um koji ima mudrost. Sedam glava su sedam planina na kojima žena sjedi, ¹⁰i oni su sedam kraljeva; pet su pala, jedan jeste, drugi još nije došao; a kad on dode, on mora ostati zakratko. ¹¹Zvijer koja bijaše i više nije, ona sama je također jedan od osmero i jeste *jedan* od sedmero, i ona ide u propast. ¹²Deset rogova koje ti vidje su deset kraljeva koji još nisu primili kraljevstvo, ali oni su primili vlast kao kraljevi sa zvijeri za jedan sat. ¹³Ovi imaju jednu svrhu, i oni daju svoju snagu i vlast zvijeri. ¹⁴Ovi će zametnuti rat protiv Janjeta, i Janje će ih pobijediti, jer On je Gospodar gospodara i Kralj kraljeva, a oni što su s Njim *su oni* pozvani i odabrani i vjerni.”

17:8 “Zvijer koju ti vidje bijaše, i više nije, i mora se dogoditi da izađe” Kronološki opis prouzročio je veliko zaprepaštenje među komentatorima:

1. neki od njih vide ovo u povijesnome smislu što se okreće naročito prema legendi o povratku Nerona
2. drugi kao napredak svjetskih carstava povezanih s Knjigom proroka Daniela 2, što će postići vrhunac u protu-Božjem svjetskom sustavu na kraju vremena
3. ostali to vide kao povezano s djelatnošću Zvijeri na kraju vremena opisanoj u 13:3.12.14, što se odnosi na njeno krivotvorenje ili loše oponašanje Kristove službe
4. to se može odnositi na zamisao duha antikrista u svakome dobu iz I. Ivanove poslanici, što postiže vrhunac u Antikristu posljednjega vremena (usp. I. Iv 2:18.22; 4:3; II. Iv stih 7).

To je također iskrivljavanje YHWH-ina Imena (usp. 1:4.8).

▣ “**abisa**” [Abis] Ovaj je grčki pojam za “dubinu” s ALFA PRIVATNO [u grčkoj gramatici: oduzimajući, prefiks što izražava negaciju ili odsutnost – op.prev.]. Prvi je puta spomenut u 9:1 i 11:7. To je slikovito prebivalište zloga i demonskoga. Vidjeti bilješku u 9:1.

▣ “**knjigu života**” Vidjeti bilješke u 5:1 i 13:8.

▣ “**od temelja svijeta**” Vidjeti bilješku u 3:5 i 13:8.

17:9

NASB, NKJV

“Ovdje je um koji ima mudrost”

NRSV

“Ovo zahtijeva um da ima mudrost”

TEV

“Ovo zahtijeva mudrost i razumijevanje”

NJB

“Ovo zahtijeva oštroumnost”

Ovaj izričaj sličan je onome u 13:18, koji se bavi brojem imena Zvijeri. Taj mali tvrdi orah Pisma bio je povodom svakome da širi njegovu/njenu vlastitu teoriju. Međutim, istinita je činjenica kako postojanje toliko mnogostrukih tumačenja pokazuje da među nama nema toliko mnogo mudrosti! (usp. I. Kor 1:26-31). Za mene, to je samo još jedan način za Ivana da potvrdi tajnovitu, simboličku, skrovitu narav svoga pisanja (usp. Frank Stagg, *New Testament Theology*, str. 317).

▣ “**Sedam glava su sedam planina na kojima žena sjedi**” Ovo je smjeranje na Rim. Rim je, kao Jeruzalem, bio izgrađen na sedam brežuljaka. Ovaj se izričaj pojavljuje u mnogima drevnim pisanjima za opis grada Rima. Prema tome, dužnost je tumača da barem vide ovo u svjetlu Rimskoga Carstva, premda je očigledno čitavo smjeranje poglavlja 17 i 18 na protu-Božji svjetski sustav koji će postojati na kraju vremena i zapravo postoji u svakome dobu.

17:10-11 Neki komentatori vide ovo kao niz rimskih careva: Augusta, Tiberija, Kaligulu, Klaudija, i Nerona kao “petoricu koja su pala”. Vespazijan je “jedan koji je sadašnji” a Tit je “onaj koji će doći uskoro” (usp. F. F. Bruce, *Answers to Questions*, str. 141). Ovo tumačenje je prije proizvoljno; tri razmjerno mala cara (Galba, Oto, i Vitelije) koji su se natjecali za prijestolje godine 68.-69. zanemareni su. Međutim, čak i s tim poteškoćama, ovo izgleda kako je žarište stihova 10 i 11, s naglaskom na mit o Neronovu uskrснуću i povratku s hordama da kako bi napao Rim (to može objasniti stih 16, usp. Proroštva Sibile, 5:361-368).

Drugi vide ovo proročanstvo kao ispunjeno u progonstvima Domicijana. Postoje neke važne prepreke ovome tumačenju:

1. to bi zahtijevalo da Knjiga Otkrivenja bude pisana tijekom kraljevanja Vespazijana, što je u protuslovlju s drevnom crkvenom predajom da je Ivan pisao za vrijeme kraljevanja Domicijana
2. simbolička uporaba brojeva kroz Knjigu.

Zašto činiti ovo povijesno doslovnim? Ponovno, to je moglo biti nešto što je Ivan učinio namjerno kako bi pokazao simboličku narav svojih viđenja, koja nisu bila zamišljena kao ona koje će u potpunosti biti zaključana u ikoje povijesno razdoblje.

Drugo moguće tumačenje je kako ovo upućuje na nizove SZ-nih carstava koja su bila neprijatelji Božjega naroda: Egipat, Asirija, Babilon, Perzija, Grčka (“pet su pala”), Rim (“jedan jeste”), i protu-Božje carstvo na kraju vremena (“drugi još nije došao”). Ovo se tumačenje slaže sa sveobuhvatnim uzorkom nizova protu-Božjih carstava iz Knjige proroka Daniela 2:1-8 (usp. George Ladd, *Revelation*, str. 227-231).

Ipak drugo drevno tumačenje je simboličke naravi svih brojeva i pojedinosti Knjige Otkrivenja, što jednostavno može vratiti ovo poglavlje u drugi primjer konačnoga sukoba između Boga i đavla (usp. *Revelation* od Alana Johnsona, str. 152-153.157-161).

Ovo je dobar primjer mojih unutarnjih sukoba kao tumača. Postoji toliko mnogo različitih tumačenja od pobožnih znanstvenika kojima vjerujem. Prva je teorija od moga omiljenog pisca, F. F. Brucea. Naredne dvije su od mojih omiljenih komentatora Knjige Otkrivenja, Georga Ladda i Alana Johnsona. Svi se oni ne slažu! Ključno pitanje jeste je li tekst smjeranje na prvo stoljeće Rima (F. F. Bruce), SZ (George Ladd), ili apokaliptičku sliku (Alan Johnson). Na ovoj točki prema mome osobnome proučavanju mislim da je Johnsonovo stajalište najbolje.

17:12 “Deset rogora koje ti vidje su deset kraljeva” Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7:7.23-24. Daniel 7 je opis Antikrista na kraju vremena. Neki vide to kao povijesno povezano s deset vazalskih kraljeva Rima, dok drugi to vide kao demonske horde Knjige Otkrivenja 9. Za mnoge, simboličku narav brojeva u Knjizi Otkrivenja jednostavno čini stih 12 koji upućuje na svjetske vođe na kraju vremena, ali bez pobližnosti.

Mnogi razrađuju u tančine, kako su doslovna tumačenja Knjige Otkrivenja temeljena na posebnim pojedinostima stihova 10-12. Ova su proročanstva vrlo osobita, što je usmjereno podrazumijevanju doslovnoga ispunjenja na kraju vremena. Međutim, narav književnoga žanra pokazuje prema simboličkome tumačenju ovih brojeva i pojedinosti (barem za one od nas koji nisu zadnji naraštaj progongjenih vjernika).

17:13 Ovaj stih pokazuje jedinstvo zla, dok stihovi 15-16 pokazuju nejedinstvo zla. Zlo će konačno biti okrenuto sâmo protiv sebe kao u 16:12.

17:14 “Ovi će zametnuti rat protiv Janjeta” Janje je poistovječeno s Njegovim narodom (usp. Mt 25:35-40; Djela 9:4).

▣ **“i Janje će ih pobijediti... a oni što su s Njim”** Zabilježite prisno poistovječivanje između Kristove pobjede i pobjede Njegova naroda.

▣ **“On je Gospodar gospodara i Kralj kraljeva”** Ovaj isti naslov spomenut je u 19:16 kao osobina Mesije koji se vraća. Njegova podrijetla nađena su u: (1) opisu YHWH iz Ponovljenoga zakona 10:17; Psalma 136:2-3 ili (2) babilonskome naslovu korištenome za Nebukadnezara u Knjizi proroka Daniela 2:37.47. Brojčana vrijednost ovoga izričaja istovrijedna je 777 u aramejskome, iako to nije spomenuto u tekstu.

▣ **“pozvani i odabrani i vjerni”** Zabilježite smjeranje na predestinaciju nađenu u pojmovima “odabrani” i “pozvani”, ali isto tako zabilježite kako su oni pozvani na ustrajnost povezanu s vjernošću [“vjerni”]. Mi smo Njegovi pozivom i vjerom (i početnim i neprekidnim). Vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost u 2:2.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 17:15-18

¹⁵I on mi reče: “Vode što ti vidje gdje bludnica sjedi, puci su i mnoštva i narodi i jezici. ¹⁶A deset rogora koje ti vidje, i zvijer, ovi će mrziti bludnicu i učinit će je poharanom i ogoljelom, i jest će njeno meso i spalit će je s vatrom. ¹⁷Jer Bog je to stavio u njihova srca da ostvare Njegovu svrhu imanjem zajedničke svrhe, i davanjem njihova kraljevstva zvijeri, sve dok riječi Božje ne budu ispunjene. ¹⁸Ženu koju ti vidje jeste veliki grad, koji kraljuje nad kraljevima zemlje.”

17:15 Ovaj stih pokazuje sveopću kraljevinu na kraju vremena protu-Božjega vođe i njegova carstva. Vidjeti bilješku u 10:11.

17:16 Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Ezekijela 16:39-40; 23:25-27; 28:18. To izgleda upućuje na unutarnji razdor među silama zla, kao u 16:12. Ta bezobzirna borba bila je Božja strategija (usp. stih 17).

17:17 “srca” Vidjeti Posebnu temu u 2:23.

17:18 Ovaj veliki grad spomenut je u 11:8 i 16:19 sa smjerenjima ili na Jeruzalem (dispencionalisti) ili Rim (preteristi). Okvir književne jedinice predlaže građu protu-Božje sile simboliziranu kao grad. Koji grad nije pitanje; poanta je postojanje sustava vlade potpuno odvojenog od Boga, pokušavanje ljudi da udovolje svima svojim vlastitim potrebama (ateistički humanizam).

OTKRIVENJE 18

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:1-3

¹Poslije ovih stvari ja vidjeh još jednoga anđela koji silazi s neba, imajući veliku vlast, i zemlja bijaše rasvijetljena s njegovom slavom. ²I on vikne s moćnim glasom, kazujući: “Pao, pao je Babilon veliki! On je postao obitavajuće mjesto demona i zatvor svakoga nečistog duha, i zatvor svake nečiste i odvratne ptice. ³Jer svi su narodi pili od vina požude njegove nećudorednosti, i kraljevi zemlje vršili su *djela* nećudorednosti s njim, i veletrgovci zemlje postali su bogati obiljem njegove razbludnosti.”

18:1 “ja vidjeh još jednoga anđela koji silazi s neba, imajući veliku vlast, i zemlja bijaše rasvijetljena s njegovom slavom” Ovo je bio strahovito snažan anđeo. Pojam “vlast” (*exousia*) nije bio upotrijebljen ni za kojega drugog anđela u Knjizi. U Evanđelju po Ivanu 5:27, upotrijebljen je za Božju vlast danu Isusu. U 22:16 Isus kaže kako je poslao anđela da govori za Njega kao predstavnik.

18:2 “Pao, pao je Babilon veliki!” Ovo je jedan primjer poteškoće u tumačenju Knjige Otkrivenja. Dio obavijesti donijet je na jednoj točki viđenja, djelomično razvijen na drugoj točki, i posve razvijen tek u drugome viđenju (tj. usp. 11:8; 14:8; i 16:19-20 ili to može biti još jedan primjer kratkoga sažetka između sedam književnih jedinica). Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Izaije 21:9 i/ili Jeremije 51:8.

▣ “On je postao obitavajuće mjesto demona i zatvor svakoga nečistog duha, i zatvor svake nečiste i odvratne ptice” Ovo je smjerenje na ruševine drevnih gradova:

1. Babilona (usp. Iz 13:21-22; 14:23; Jer 50:39; 51:37)
2. Edoma (usp. Iz 34:10-15)
3. Ninive (usp. Sef 2:14).

U SZ-u za životinje je bilo rečeno kako lutaju u ruševnim gradovima. Ovo je simbol obojeg i propasti i prisutnosti zlih duhova (usp. NEB). Mnoge od ovih ptica predstavljale su demone.

Ivanovo pisanje vrlo je isprepletano. Ovaj stih opisuje grad kao opustošen i nastanjen s demonskim, dok ga 19:3 opisuje kao spaljenog i dimećeg.

18:3 “svi su narodi pili od vina požude njegove nećudorednosti” Ovaj izričaj smjerenje je na SZ-no proročanstvo o propasti Babilona (usp. Jer 51:7). Jeremija posebice koristi pijanost (tj. “zlatna čaša”) kao simbol pohote za bogatstvom.

▣ “požude” Ovo je doslovno “bijes” (*thumos*). Vidjeti punu bilješku u 7:14.

▣ “vletrgovci zemlje postali su bogati obiljem njegove razbludnosti” Ovo je smjerenje na glavnu poteškoću paloga čovječanstva utjelovljenu u usredištenju-na-sebe-same i materijalizam na kraju vremena, protu-Božji sustav. Postoje tri skupine ljudi koji žale pad Velike bludnice:

1. poslovni ljudi (usp. stihove 3.11-16)
2. kraljevi Zemlje (usp. stihove 3.9-10)
3. trgovci na veliko (usp. stihove 3.17-19).

Ovo troje predstavljaju ljudske ekonomske sustave širom svijeta.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:4-8

⁴Ja čuh još jedan glas s neba, govoreći: “Izadite iz nje, moj narode, tako da ne sudjelujete u njenim grijesima i ne primite od njenih pošasti; ⁵jer njeni grijesi nagomilaše se visoko do neba, i Bog se spomenuo njenih nepravednosti. ⁶Platite joj natrag čak koliko je ona platila, i dajte joj natrag dvostruko prema njenim djelima; u čaši koju je ona izmiješala, izmiješajte dva puta koliko je ona. ⁷U velikoj mjeri što ona slaviše sama sebe i živješe puteno, u istoj mjeri dajte joj muku i žalost; jer ona kaže u svome srcu: ‘JA SJEDIM KAO KRALJICA I JA NISAM UDOVICA, i nikad neću vidjeti žalost.’ ⁸Zbog toga u jedan dan njene će pošasti doći, kuga i žalost i oskudica, i ona će biti spaljena s vatrom; jer Gospodin Bog koji sudi njoj je jak.”

18:4 “Izadite iz nje, moj narode, tako da ne sudjelujete u njenim grijesima i ne primite od njenih pošasti” Ovo je SZ-no smjeranje na Knjigu proroka Izaije 48:20; 52:11; Jeremije 50:8.28; 51:6.9.45 ili Zaharije 2:6-7. To je AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA koji govori o žurnosti Božjega naroda da ne budu uhvaćeni u ovaj sustav paloga svijeta.

18:5 “jer njeni grijesi nagomilaše se visoko do neba” Ovo je smjeranje na Knjigu Postanka 18:20-21 ili Knjigu proroka Jeremije 51:9. Božje strpljenje bilo je korišteno kao izgovor za grijšenje više umjesto pokajanja (usp. 2:21; Rim 2:4).

▣ **“Bog se spomenuo”** Često u Bibliji, kad se Bog spomene djela grješnih to ishodi u osudi (usp. 16:19; Ps 79:8; Iz 64:9; Jer 14:10; 17:1-4; 44:21-23; Hoš 7:2; 8:13; 9:9; Am 8:7).

18:6 “Platite joj natrag čak koliko je ona platila” Ovo je smjeranje na istinu da žanjemo ono što sijemo (usp. Gal 6:7; za potpuni popis vidjeti www.freecommentary.org). Ova istina predstavljena je u mnogima različitim oblicima u Bibliji (usp. Ps 137:8; Jer 50:15.29; Mt 7:2; Otk 13:10).

▣ **“dajte joj natrag dvostruko prema njenim djelima”** Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Jeremije 16:18 i 17:18, ali istina je izražena u mnogim okvirima (usp. Izl 22:4-9; Ps 75:7-8; Iz 40:2). Taj idiom govori o potpunoj i punoj osudi, kao što čini naredni izričaj. Ovaj je stih morao biti vrlo ohrabrujući za progonjene kršćane.

▣ **“(u) čaši koju je ona izmiješala, izmiješajte dva puta koliko je ona”** “Čaša” je SZ-na metafora za osudu Božju (usp. Ps 11:6; 60:3; 75:6-8; Iz 51:17.22; Jer 25:15-16.27-28).

18:7 “jer ona kaže u svome srcu: ‘JA SJEDIM KAO KRALJICA I JA NISAM UDOVICA, i nikad neću vidjeti žalost’” Ovo se posebice odnosi na Knjigu proroka Sefanije 2:15 i Izaije 47:7-8. To cilja na samo-dostatnost i ponos, što je moglo biti izvorom Sotonina pada (moguće cilja na Iz 14 i Ez 28), pad čovječanstva (usp. Post 3), i ovaj svjetski sustav kraja vremena. Poteškoća je ohola neovisnost!

Za “srcu” vidjeti Posebnu temu u 2:23.

18:8 “Zbog toga u jedan dan njene će pošasti doći” Ovo je posebno smjeranje na Knjigu proroka Izaije 47:9. Zamisao žalosti što će ju dostići u jednome danu ponovljena je u stihovima 17-19, gdje je Ivanovski pojam “čas” upotrijebljen. Ovo je bilo glavno ohrabrenje progonjenim kršćanima.

▣ **“ona će biti spaljena s vatrom”** Ovo bi moglo biti smjeranje na Levitski zakonik 21:9. Vidjeti Posebnu temu: Vatra u 16:8.

▣ **“jer Gospodin Bog koji sudi njoj je jak”** Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Jeremije 50:34.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:9-10

⁹“A kraljevi zemlje, koji počinše djela nečudorednosti i življaše puteno s njom, plakat će i tugovati nad njom kad oni vide dim njenog izgaranja, ¹⁰stojeći na udaljenosti zbog straha od njene muke, govoreći: ‘Jao, jao, veliki grade, Babilon, jaki grade! Jer u jednome satu tvoj je sud došao.’”

18:9-10 “kraljevi zemlje” Ovi moraju biti različiti od kraljeva spomenutih u 17:12.16, koji su sudjelovali u propasti i padu Velike bludnice. Ti su kraljevi očigledno bili narodi veletrgovaca koji su dohodovali od trgovine s protu-Božjim svjetskim

sustavom. To je smjeranje na moćan trgovački grad Tir i njegova ponosnog kralja u Knjizi proroka Ezekielu 26 - 28. Ostatak poglavlja 18 bavi se s opojnošću trgovačke snage povezane sa svima palim svjetskim sustavima.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:11-20

¹¹“I veletrgovci zemlje plaču i žaluju nad njom, jer nitko ne kupuje njihove robe više – ¹²robe od zlata i srebra i dragoga kamenja i biserja i finoga lanenog platna i purpura i svile i grimiza, i svake vrste četrunova drveta i svakoga predmeta od bjelokosti i svakoga predmeta *napravljenog* od vrlo skupocjenog drva i bronce i željeza i mramora, ¹³i cimeta i začina i pomasti i miomirisa i vina i maslinovog ulja i finog brašna i pšenice i stoke i ovaca, i tereta od konja i kočija i robova i ljudskih života. ¹⁴Plod za kojim si žudio otišao je od tebe, i sve stvari koje bijahu raskošne i sjajne iščeznule su od tebe i *čovjek* neće više naći njih. ¹⁵Veletrgovci ovih stvari, koji postadoše bogati od nje, stajat će na udaljenosti zbog straha od njene muke, plakanja i žalovanja, ¹⁶govoreći: ‘Jao, jao, veliki grade, ona koja bijaše obučena u fino laneno platno i purpur i grimiz, i ukrašena sa zlatom i dragim kamenjem i biserjem; ¹⁷jer u jednome satu tako veliko bogatstvo bilo je poharano!’ I svaki gospodar broda i svaki putnik i mornar, i mnogi koji svoje življenje žive od mora, stajahu izdaleka, ¹⁸i vikahu kad vidješe dim njena izgaranja, govoreći: ‘Koji je *grad* nalik velikome gradu?’ ¹⁹I oni baciše prah na svoje glave i bijahu vikali, plakali i žalovali, govoreći: ‘Jao, jao, veliki grade, u kojem svi što imahu lađe na moru postadoše bogati njegovim bogatstvom, jer u jednome satu on je bio opustošen!’ ²⁰Radujte se nad njim, o nebo, i vi sveti i apostoli i proroci, jer je Bog odredio sud u vašu korist protiv njega!”

18:11-19 “veletrgovci zemlje plaču i žaluju nad njom” Ovo je slično Knjizi proroka Ezekielu 27:

1. stih 11 – Ezekiel 27:31.36
2. stihovi 12-13 – Ezekiel 27:12.13.22
3. stih 15 – Ezekiel 27:31.36
4. stih 17 – Ezekiel 27:26-30
5. stih 18 – Ezekiel 27:32
6. stih 19 – Ezekiel 27:30-34.

To opisuje međunarodnu trgovinu:

1. srebro iz Španjolske
2. fino laneno platno iz Egipta
3. svila iz Kine
4. četrunovo drvo iz Sjeverne Afrike
5. bjelokost iz Afrike
6. željezo iz Španjolske ili Crnoga mora
7. cimet iz Indije
8. sveopća provedba trgovine robljem.

18:13

NASB, NKJV, NRSV, NJB “kočija”
TEV “kola”

Ovo upućuje na privatne, kočije na četiri kotača, raskošne kočije, ne ratne kočije.

18:14 “raskošne i sjajne” Ovo je igra riječi grčkih pojmova *lipara* (raskoš) i *lampra* (sjajno).

18:17 Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Ezekielu 26 - 28 (grad Tir), gdje oni koji su sudjelovali u prijevozu ovih raskoši žaluju jer su njihova vlastita sredstva za život bila pogođena.

18:19 “baciše prah na svoje glave” Vidjeti Posebnu temu: Obredi žalovanja u 1:7.

18:20 “Radujte se nad njim” Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Jeremije 51:48, iako neki to vide kao upućivanje na Ponovljeni zakon 32:43 (u Septuaginti) kao žalovanje ekonomskih partnera nad padom Babilona, tako da se vjernici raduju!

☐ **“Bog (je) odredio sud u vašu korist protiv njega”** Kroz Knjigu, Božje osude povezane su s molitvama Njegove djece (usp. 6:10).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 18:21-24

²¹Onda jaki andeo podiže kamen nalik mlinskome kamenu i baci ga u more, govoreći: “Tako će Babilon, veliki grad, biti oboren sa silovitošću, i neće više nikad biti nađen. ²²I zvukovi harfista i glazbenika i svirača na flautama i trubača neće se više čuti u tebi nikad više; i zanatlije ikojega zanata neće nikad više biti nađeni u tebi; i zvuk mlina neće se nikad više čuti u tebi; ²³i svjetlo svjetiljke neće sjati u tebi nikad više; i glas mladoženje i mladenke neće se više čuti u tebi nikad više; jer tvoji veletrgovci bijahu velikaši zemlje, jer svi narodi bijahu prevareni tvojim vraćanjem. ²⁴I u njemu bijaše nađena krv proroka i svetih i svih koji bijahu pobijeni na zemlji.”

18:21 “Onda jaki andeo podiže kamen nalik mlinskome kamenu i baci ga u more” Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Jeremije 51:63-64. To je jak odlomak koji pokazuje da se Babilon neće nikad, nikad ponovno podignuti. Ustvari, u stihovima 21-33, postoji šest DVOJNIH NEGACIJA, “zasigurno ne”, “ne ni pod kojim okolnostima”, i “nikad, ne, nikad”.

▣ “i neće više nikad biti nađen” Ovo pokazuje potpunu, trajnu propast (usp. Ez 26:21).

18:22-23 Ovo su bili zvukovi svakodnevnoga života u drevnome Bliskom Istoku. Božja osuda donosi kraj ovome bezbožnome društvu (usp. Iz 24:8; Jer 7:34; 25:10; Ez 26:13).

18:23 “svi narodi bijahu prevareni tvojim vraćanjem” Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Nahuma 3:4. Zabilježite da u stihovima 23-24 postoji popisana tri razloga za pad Velikoga grada:

1. ponos i bogatstvo (usp. Iz 23:8)
2. idolatrija i vraćanje (usp. Lev 19:26.33; Pnz 18:9-12)
3. progonstvo naroda Božjeg (usp. 16:6, 17:6).

18:24 Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Jeremije 51:49.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Jesu li poglavlja 17 i 18 književna jedinica? Ako jesu, zašto?
2. Zašto je tako teško tumačiti kad je Babilon pao?
3. Na koga Babilon, Velika bludnica, upućuje u Ivanovu vremenu? U našem vremenu? Na kraju vremena?
4. Na što upućuju nećudorednost i vino u 14:8; 17:2; 18:3 u vezi sa sustavom ovoga svijeta?
5. Molim objasnite vaše tumačenje 17:10-11.
6. Iz koje je SZ-ne Knjige uzeta većina Ivanovih smjerenja?

OTKRIVENJE 19

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
(18:21-19:4)	Nebo se veseli nad Babilonom	veličanja u Nebu	(18:24-19:4)	pjesme pobjede u Nebu
svadbena večera Janjeta	19:1-10	19:1-4	gozba vjenčanja Janjeta	19:1-4
19:5-8		19:5-8	19:5-8	19:5-10
19:9-10		19:9-10	19:9	
			19:10a-b	
			19:10c	
Jahač na bijelome konju	Krist na bijelome konju	pobjeda Krista i Njegovih nebeskih vojska	Jahač na bijelome konju	prva eshatološka bitka
19:11-16	19:11-16	19:11-16	19:11-16	19:11-16
	Zvijer i njezine vojske poražene			
19:17-21	19:17-21	19:17-21	19:17-18	19:17-18
			19:19-21	19:19-21

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora dodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI U KNJIGU OTKRIVENJA 19:1-21

- A. Podjela poglavlja u ovome dijelu Knjige Otkrivenja bila je napravljena na neprimjerenome mjestu (podjela poglavlja, podjela odlomaka, podjela stihova, velika slova, i stavljanje znakova interpunkcije u rečenice nisu dijelom nadahnutoga izvornog grčkoga teksta). Knjiga Otkrivenja 19:1-10 očito su zaključne napomene o propasti Velike bludnice opisane u 17:1 - 18:24. Kao što su se ljudi radovali nad padom Asirije

i Babilona u SZ-u, nad se sveti anđeli (usp. stih 4) raduju nad padom Babilona, Bludnice (tj. ljudskom vladom odvojenom od Boga), kao što su se radovali vjernici u 18:20.

- B. Ovaj niz veličanja u 19:1-10 odaziv je na 18:20.
- C. Ovo je općenito razumjeto kao poglavlje koje opisuje Drugi dolazak Krista (usp. 19:11-16). Ali mora biti viđeno kako ovo poglavlje zatvara drugi ciklus osude. Povratak Krista opisan je u ovome poglavlju u potpuno židovskim pojmovima, koji su izgleda sveukupno različiti od Pavlova opisa u I. Poslanici Solunjanima 4:14-18. Židovi su očekivali Mesiju da se vrati na način opisan u stihovima 11-16. NZ opisuje Drugi dolazak u nekoliko različitih, ali povezanih, načina. Većina kršćana vidi kraj vremena u pojmovima Isusove rasprave na Maslinskoj gori (usp. Mt 24; Mk 13; Lk 21) i Pavlove raspre o “Čovjeku grijeha” (usp. II. Sol 2).
- D. Za one koji pate progonstvo, Isus je kao Ratnik, Branitelj, i Sudac bio ohrabrujuće gledanje na stvari.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:1-5a

¹Nakon ovih stvari ja čuh nešto kao jaki glas velikoga mnoštva u nebu, govoreći: “Aleluja! Spasenje i slava i sila pripada našem Bogu; ²JER NJEGOVI SUDOVI SU ISTINITI I PRAVEDNI; jer On je osudio veliku bludnicu koja bijaše iskvarila zemlju sa svojom nečudorednošću; i ON JE OSVETIO KRV SVOJIH VEZANIH-SLUGU NA NJOJ.” ³I drugi puta oni rekoše: “Aleluja! NJEN DIM DIŽE SE ZAUVJEK I UVIJEK.” ⁴I dvadeset-četiri starješina i četiri živa bića padoše i štovahu Boga koji sjedi na prijestolju govoreći: “Amen. Aleluja!” ⁵I glas dođe iz prijestolja, govoreći:

19:1 “ja čuh nešto kao jaki glas velikoga mnoštva u nebu” Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Jeremije 51:48. Poglavlja 17 – 18 crpe snažno iz Knjige Jeremije 50 – 51 (propast Babilona) za svoju sliku. Taj isti izričaj ili zamisao također je nađeno u Knjizi Otkrivenja 11:15 (Drugi dolazak nakon sedme trube) i 19:6. Postojalo je mnogo raspre o tome tko bi moglo mnoštvo biti, ali to je samo nagađanje kao jesu li vjerni anđeoska vojska, iskupljeno ljudstvo, ili oboje.

▣ **“Aleluja”** Ovaj hebrejski pojam znači “slavite YHWH-u” (BDB 237 II i 219). Ovo je jedini slučaj toga pojma u NZ-u. Pojavljuje se u ovome okviru četiri puta: stihovi 1.3.4, i 6. SZ-na pozadina za ovo nađena je u slavljeničkim Psalmima korištenima u liturgiji i Pashe i Blagdana sjenica (usp. 104:35; 105:45; 106:48; 111:1; 112:1; 113:1; 116:19; 117:2; 125:1.21; 146:1.10; 147:1; 148:1.14; 149:1.9; 150:1.6). Usporedan izričaj nađen je u stihu 5b.

▣ **“Spasenje”** Ovo obilježava Božju žudnju za svo čovječanstvo (usp. 9:20-21; 14:6-7; 16:9.11; 21:7; 22:17; Ez 18:23.30-32; Iv 3:16; 4:42; I. Tim 2:4; 4:10; II. Pt 3:9; I. Iv 4:14). Može upućivati na SZ-nu zamisao fizičkoga oslobođenja, ali vjerojatno se odnosi na potpuno, vječno, kozmičko spasenje za vjerujuće pojedince, i svo fizičko Stvorenje (usp. Djela 3:21; Rim 8:18-25; Kol 1:19).

▣ **“slava i sila”** Diljem Knjige nebeski zborovi upadaju u Pjesme zahvaljivanja Bogu. Često su ovi izričaji pjesama zahvaljivanja ključ tumačenja izravnoga okvira.

19:2 “JER NJEGOVI SUDOVI SU ISTINITI I PRAVEDNI” Ovo može biti smjeranje na Psalme 19:9; 119:138 i 142. Božje osude su prikladne i poštene (viđene u tri ciklusa osuda). To je moralo biti vrlo ohrabrujuće skupini kršćana koji su prolazili kroz progonstvo (usp. stih 11; 15:3.4; 16:7).

▣ **“veliku bludnicu”** Ovaj pali, protu-Božji svjetski sustav, poznat je pod nekoliko imena:

1. Veliki grad
2. Babilon
3. Prostitutka (usp. 14:8; 16:19-21; 17:1-18:24).

Stihovi 1-4 nastavljaju okvir iz poglavlja 17 i 18.

▣ **“koja bijaše iskvarila zemlju sa svojom nećudorednošću”** Ovo upućuje na materijalizam, idolatriju, ili razuzdano pogansko štovanje plodnosti, ili štovanje cara (usp. 2:14.20.21; 9:21; 14:8; 17:2.4; 18:3).

POSEBNA TEMA: UNIŠTITI, RAZVALITI, POKVARITI (PHTHEIRŌ)

Temeljno značenje ovoga pojma *phtheirō* je uništiti, razvaliti, pokvariti, ili oštetiti. Može biti korišteno za:

1. novčanu propast (moguće II. Kor 7:2)
2. fizičko uništenje (usp. I. Kor 3:17a)
3. moralnu pokvarenost (usp. Rim 1:23; 8:21; I. Kor 15:33.42.50; Gal 6:8; Otk 19:2)
4. seksualnu prijevaru (usp. II. Kor 11:3)
5. vječno uništenje (usp. II. Pt 2:12.19)
6. smrtonosne ljudske predaje (usp. Kol 2:22; I. Kor 3:17b).

Često je taj pojam korišten u nekome okviru kao njegovo poricano oprečje (usp. Rim 1:23; I. Kor 9:25; 15:50.53).

Zabilježite usporedne suprotnosti između naših zemaljskih tijela i naših nebeskih vječnih tijela:

1. pokvarljivo nasuprot nepokvarljivome, I. Poslanica Korinćanima 15:42.50
2. sramota nasuprot slavi, I. Poslanica Korinćanima 15:43
3. slabost nasuprot sili, I. Poslanica Korinćanima 15:43
4. prirodno tijelo nasuprot duhovnome tijelu, I. Poslanica Korinćanima 15:44
5. prvi Adam nasuprot posljednjega Adama, I. Poslanica Korinćanima 15:45
6. zemaljska slika nasuprot nebeske slike, I. Poslanica Korinćanima 15:49.

▣ **“ON JE OSVETIO KRV SVOJIH VEZANIH-SLUGU NA NJOJ”** Ovo može biti smjeranje na Ponovljeni zakon 32:43 ili II. Knjigu o Kraljevima 9:7 (usp. Rim 12:19). Bog djeluje u korist molitava Svojih svetih (usp. 6:9-11; Mt 7:7-8; 21:22; Iv 21:22; 14:13-14; 15:7.16; 16:23-24.26; Jak 4:2; I. Iv 3:22; 5:14-16).

Protu-Božji svjetski sustav uvijek je bio uključen u progonoštvo i ubijanje Božjega naroda. Bog dozvoljava zlu otkriti njegove istinske nakane (usp. 13:5.7.15).

19:3 “NJEN DIM DIŽE SE ZAUVIJEK I UVIJEK” Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Izaije 34:10 što opisuje sveopću osudu. Moramo zapamtiti kako ovaj književni žanr (apokaliptički) koristi simbole da navijesti istinu. Izgleda kako je ovdje istina jedno od moguća dva žarišta:

1. vječna kazna (usp. 6:10; Mt 3:12; 25:41; Lk 3:17; Mk 9:43.48)
2. potpuna propast (usp. Iz 34:8-10). Ova ista istina nađena je u Knjizi Otkrivenja 14:11.

19:4 “dvadeset-četiri starješina” Vidjeti Posebnu temu u 4:4.

▣ **“Amen”** Ovaj pojam upotrijebljen je u 1:6.7; 3:14; 5:14 i 7:12; 19:4; 22:20; te 22:21. To je oblik SZ-ne riječi za “vjeru” (*emeth*, usp. Hab 2:4). Njena izvorna etimologija bila je “biti potvrđeno” ili “biti sigurno”. Postala je primjenjivom u SZ-u za Božju vjerodostojnost. Međutim, u NZ-u, njena je uporaba prvenstveno liturgijska u smislu “slažem se” ili “potvrđujem”. Vidjeti Posebnu temu: Amen u 1:6.

POSEBNA TEMA: POVJERENJE, POUZDANJE, VJERA, I VJERNOST U STAROME ZAVJETU (אָמֵן)

I. Uvodne izjave

Treba biti izjavljeno da uporaba ove teološke zamisli, tako ključne za NZ, nije jasno određena u SZ-u. Ona je zasigurno tamo, ali prikazana u ključu izabраних odlomaka i osoba.

SZ spaja:

- A. pojedinca i zajednicu
- B. osobni susret i zavjetnu poslušnost.
Vjera je oboje i osobni susret i svakodnevni način života! Lakše ju je opisati u osobi nego u leksičkom obliku (tj. proučavanje riječi). Ovaj osobni vid najbolje je slikovito opisan u:
 - A. Abrahamu i njegovu potomstvu
 - B. Davidu i Izraelu.

Ovi ljudi susreli su Boga i njihovi životi bili su trajno promijenjeni (ne savršeni životi, već neprekidna vjera). Kušnja je otkrila slabost i snagu njihove vjere u susretu s Bogom, ali prisran, odnos pouzdanja nastavio se kroz vrijeme! Bila je iskušana i pročišćena, ali je nastavljena kao svjedočenje njihove pobožnosti i načina života.

II. Uporaba glavnog korijena

A. אמן (BDB 52)

1. GLAGOL

- a. *Qal* osnova – poduprijeti, ojačati (tj. II. Kr 10:1.5; Est 2:7, ne teološka uporaba)
- b. *Niphal* osnova – učiniti sigurnim ili čvrstim, ustanoviti, potvrditi, biti vjeran ili pouzdan:
 - (1) čovjekovo, Knjiga proroka Izaije 8:2; 53:1; Jeremija 40:14
 - (2) od stvari, Knjiga proroka Izaije 22:23
 - (3) Božje, Ponovljeni zakon 7:9; Knjiga proroka Izaije 49:7; Jeremija 42:5
- c. *Hiphil* osnova – stajati čvrsto, vjerovati, pouzdati se:
 - (1) vjerova Abraham Bogu, Knjiga Postanka 15:6
 - (2) Izraelci u Egiptu su vjerovali, Knjiga Izlaska 4:31; 14:31 (nijekano u Pnz 1:32)
 - (3) Izraelci su vjerovali YHWH-i koji je govorio kroz Mojsija, Knjiga Izlaska 19:9; Psalam 106:12.24
 - (4) Ahaz nije vjerovao u Boga, Knjiga proroka Izaije 7:9
 - (5) tkogod vjeruje u to/njega, Knjiga proroka Izaije 28:16
 - (6) vjerovati istine o Bogu, Knjiga proroka Izaije 43:10-12.
2. IMENICA (MUŠKI ROD) – vjernost (tj. Pnz 32:20; Iz 25:1; 26:2).
3. PRIDJEV – zaista, uistinu, slažem se, moglo bi biti tako (usp. Pnz 27:15-26; I. Kr 1:36; I. Ljet 16:36; Iz 65:16; Jer 11:5; 28:6). Ovo je obredno korištenje “amen” u SZ-u i NZ-u.

B. אמת (BDB 54) IMENICA ŽENSKOG RODA, nepokolebljivost, odanost, istina:

1. ljudska, Knjiga proroka Izaije 10:20; 42:3; 48:1
2. Božja, Knjiga Izlaska 34:6; Psalam 117:2; Knjiga proroka Izaije 38:18.19; 61:8
3. od istine, Ponovljeni zakon 32:4; I. Knjiga o Kraljevima 22:16; Psalam 33:4; 98:3; 100:5; 119:30; Knjiga proroka Jeremije 9:5; Zaharija 8:16.

C. אמת (BDB 53), nepokolebljivost, postojanost, čestitost:

1. ruku, Knjiga Izlaska 17:12
2. vremena, Knjiga proroka Izaije 33:6
3. ljudi, Knjiga proroka Jeremije 5:3; 7:28; 9:2
4. Božja, Psalam 40:11; 88:11; 89:1.2.5.8; 119:138.

III. Pavlova uporaba ove SZ-ne zamisli

A. Pavao temelji svoje novo razumijevanje YHWH i SZ-a na svome osobnom susretu s Isusom na putu za Damask (usp. Djela 9; 22; 26).

B. Pronašao je SZ-nu potporu za svoje novo razumijevanje u dva ključna SZ-na odlomka koji koriste korijen אמן:

1. Knjiga Postanka 15:6 – Abramov osobni susret potaknut od Boga (Post 12) ishodio je u poslušnome životu vjere (Post 12 - 22). Pavao na ovo cilja u Poslanici Rimljanima 4 i Galaćanima 3.
2. Knjiga proroka Izaije 28:16 – onima koji vjeruju u to (tj. Božji prokušani i čvrsto postavljeni ugaoni kamen) nikad neće biti:
 - a. Poslanica Rimljanima 9:33, “posramljeni” ili “razočarani”
 - b. Poslanica Rimljanima 10:11, isto kao gore.
3. Knjiga proroka Habakuka 2:4 – oni koji poznaju vjernog Boga trebali bi živjeti vjerne živote (usp. Jer 7:28). Pavao je koristio ovaj tekst u Poslanici Rimljanima 1:17 i Galaćanima 3:11 (također zabilježite Heb 10:38).

IV. Petrova uporaba SZ-ne zamisli

A. Petar usklađuje:

1. Knjiga proroka Izaije 8:14 – I. Petrova poslanica 2:8 (kamen spoticanja)
2. Knjiga proroka Izaije 28:16 – I. Petrova poslanica 2:6 (ugaoni kamen)
3. Psalam 118:22 – I. Petrova poslanica 2:7 (odbaćeni kamen).

- B. On okreće jedinstven jezik koji opisuje Izraela, “izabrani rod, kraljevstvo svećeništva, sveti narod, narod za Božju vlastitu svojinu” iz:
1. Ponovljenog zakona 10:15; Knjige proroka Izaije 43:21
 2. Knjige proroka Izaije 61:6; 66:21
 3. Knjige Izlaska 19:6; Ponovljenog zakona 7:6
- i sada to upotrebljava za vjeru Crkve u Krista (usp. I. Pt 2:5.9).

V. Ivanova uporaba zamisli

A. Njena NZ-na uporaba

Pojam “povjerova” dolazi od grčkog pojma (*pisteuō*) koji se može prevesti i “povjerovati”, “vjera”, ili “pouzdanje”. Na primjer, IMENICA se ne pojavljuje u Evanđelju po Ivanu, ali je česta uporaba GLAGOLA. U Ivanu 2:23-25 postoji neizvjesnost o iskrenoj predanosti mnoštva Isusu iz Nazareta kao Mesiji. Ostali primjeri površne uporabe ovog pojma “povjerovati” nalaze se u Ivanu 8:31-59 i Djelima apostolskim 8:13.18-24. Prava biblijska vjera više je od početnoga odaziva. Ona mora biti slijeđena postupkom učenitva (usp. Mt 13:20-22.31-32).

B. Njena uporaba s PRIJEDLOZIMA

1. *eis* znači “u”. Ova jedinstvena građa naglašava vjernikovo stavljanje njihova pouzdanja/vjere u Isusa:
 - a. u Njegovo Ime (Iv 1:12; 2:23; 3:18; I. Iv 5:13)
 - b. u Njega (Iv 2:11; 3:15.18; 4:39; 6:40; 7:5.31.39.48; 8:30; 9:36; 10:42; 11:45.48; 12:37.42; Mt 18:6; Djela 10:43; Fil 1:29; I. Pt 1:8)
 - c. u Mene (Iv 6:35; 7:38; 11:25.26; 12:44.46; 14:1.12; 16:9; 17:20)
 - d. u Sina (Iv 3:36; 9:35; I. Iv 5:10)
 - e. u Isusa (Iv 12:11; Djela 19:4; Gal 2:16)
 - f. u Svjetlo (Iv 12:36)
 - g. u Boga (Iv 14:1)
2. *en* znači “u” kao u Evanđelju po Ivanu 3:15; Marku 1:15; Djelima apostolskim 5:14
3. *epi* znači “u” ili “na temelju čega” [iznad, nad], kao u Evanđelju po Mateju 27:42; Djelima apostolskim 9:42; 11:17; 16:31; 22:19; Poslanici Rimljanima 4:5.24; 9:33; 10:11; I. Timoteju poslanici 1:16; I. Petrovoj poslanici 2:6
4. DATIV bez PRIJEDLOGA kao u Poslanici Galaćanima 3:6; Djelima apostolskim 18:8; 27:25; I. Ivanovoj poslanici 3:23; 5:10
5. *hoti*, što znači “vjerovati da”, daje sadržaj kako što vjerovati:
 - a. Isus je Svetac Božji (Iv 6:69)
 - b. Isus je Ja Jesam (Iv 8:24)
 - c. Isus je u Ocu i Otac je u Njemu (Iv 10:38)
 - d. Isus je Mesija (Iv 11:27; 20:31)
 - e. Isus je Sin Božji (Iv 11:27; 20:31)
 - f. Isus je bio poslan od Oca (Iv 11:42; 17:8.21)
 - g. Isus je jedno s Ocem (Iv 14:10-11)
 - h. Isus dolazi od Oca (Iv 16:27.30)
 - i. Isus poistovjećuje Sebe u zavjetnom imenu Oca, “Ja Jesam” (Iv 8:24; 13:19)
 - j. mi ćemo živjeti s Njim (Rim 6:8)
 - k. Isus je umro i ponovo ustao (I. Sol 4:14).

VI. Zaključak

Biblijska vjera je čovjekov odaziv na Božansku riječ/obećanje. Bog uvijek započinje (tj. Iv 6:44.65), ali dio ovoga Božanskog naviještanja je potreba čovjekova odaziva:

A. pouzdanje

B. zavjetna poslušnost

Biblijska vjera je:

1. osobni odnos (početna vjera)
2. potvrda biblijske istine (vjera u Božje otkrivenje)
3. prikladan odgovor u poslušnosti (svakodnevna vjera).

Biblijska vjera nije karta za Nebo ili polica osiguranja. To je osobni odnos. To je svrha stvaranja i ljudi

stvorenih na sliku i sličnost Boga (usp. Post 1:26-27). Ishod je “prisnost”. Bog zahtijeva zajedništvo, a ne određeno teološko stajalište! Ali zajedništvo sa svetim Bogom zahtijeva da djeca pokazuju “obiteljske” osobine (tj. svetost, usp. Lev 19:2; Mt 5:48; I. Pt 1:15-16). Pad (usp. Post 3) povrijedio je našu sposobnost ispravnoga odaziva. Stoga, Bog je djelovao za naše dobro (usp. Ez 36:27-38), dajući nam “novo srce” i “novog duha”, koji nam kroz vjeru i pokajanje omogućava zajedništvo s Njim i poslušnost Njemu!

Svo troje je ključno. Svo troje mora se držati. Cilj je upoznati Boga (hebrejski i grčki smisao) i odražavati Njegovu narav u našim životima. Cilj vjere nije Nebo jednoga dana, nego Kristo-sličnost svakoga dana!

Čovjekova vjernost je ishod (NZ), ne temelj (SZ) odnosa s Bogom: čovjekova vjera u Njegovu vjernost; čovjekovo pouzdanje u Njegovu pouzdanost. Srce NZ-nog gledišta na spasenje jeste da se ljudi moraju početno i neprekidno odazivati na početnu Božju milost i milosrđe pokazanu u Kristu. On je ljubio, On je poslao, On je providio; mi moramo odgovoriti u vjeri i vjernosti (usp. Ef 2:8-9 i 10)! Vjieran Bog želi vjerne ljude da otkrije Sâm Sebe nevjernome svijetu i dovede ga u osobnu vjeru u Njega.

19:5 “I glas dođe iz prijestolja, govoreći” Zbog izričaja “našem Bogu” (stih 5b), ovo mora biti anđeo, ne Božanstvo. Isus nikad ne naziva Boga “našim Bogom” (Michael McGill, *NT Transline*, str. 1011).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:5b-6a

^{5b}“Dajte hvalu našem Bogu, svi vi Njegovi vezani-sluge, vi koji se bojite Njega, mali i veliki.” ^{6a}Onda čuh nešto nalik glasu velikoga mnoštva i nalik zvuku mnogih voda i nalik silnome zvuku praskova groma, govoreći:

▣ **“Dajte hvalu našem Bogu”** Ovo je smjerenje na Psalme 115:13; 134:1; 135:1. Pojam je PREZENT AKTIVNOGA IMPERATIVA, ali to je drukčiji pojam od “Aleluja”, koji je nađen u stihovima 1.3.4 i 6. Teološki je neuobičajeno da anđeo koristi riječi: “našem Bogu”, ali stih 10 pokazuje kako anđeli poistovjećuju sami sebe sa svetima u služenju, ali također sa svetima u njihovu svjedočanstvu glede Isusa.

▣ **“svi vi Njegovi vezani-sluge, vi koji se bojite Njega, mali i veliki”** Ovo je smjerenje na Psalam 115:13 (upotrijebljeno ranije u Otk 11:18).

19:6 Ovi opisni izričaji bili su upotrijebljeni:

1. o Bogu u Knjizi proroka Ezekielu 43:2
2. o silnome anđelu u Knjizi proroka Daniela 10:6
3. o Kristu u Knjizi Otkrivenja 1:15
4. o spašenoj zajednici u Knjizi Otkrivenja 14:2
5. u okviru ovo izgleda mora biti anđeoski zbor.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:6b-8

^{6b}“Aleluja! Jer Gospodin naš Bog, Svemogućí, kraljuje. ⁷Veselimo se i budimo radosni i dajmo slavu Njemu, jer je svadba Janjetova došla i Njegova mladenka učinila je sebe spremnom. ⁸Njoj bijaše dato da se obuče u fino laneno platno, sjajno i čisto; jer fino laneno platno su pravedna djela svetih.”

▣ **“Gospodin naš Bog, Svemogućí”** Ovaj trostruki naslov za Boga iz SZ-a (YHWH, *Elohim*, i *El Šadaj*, vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 1:8) pojavljuje se u različitim oblicima u 1:8; 4:8; 11:7; 15:3; 16:7.14; 19:15; i 21:22.

ZAMJENICA “naš” vrlo je neuobičajena jer je izrečena od anđela. Ne pojavljuje se ni u kojoj zgodi s trostrukim naslovom. Međutim, tekstualni dokaz za njenu uključenost je jak:

1. “Gospodin Bog naš” u ranijem ispravku MS \aleph^2 (UBS⁴ stavlja ovo u tekst ali daje “C” ocjenu)
2. “Bog, Gospodin naš” u izvornome MS od \aleph^*
3. u nešto kasnijim minuskulnim grčkim tekstovima, “Bog naš” (MSS 051, 209)
4. “Gospodin Bog” (MS A)
5. “Gospodin” (Pešita i Koptska verzija).

▣ **“kraljuje”** Postojalo je mnogo raspre nad ovim AORIST GLAGOLSKOME VREMENU (usp. 11:17). Neki to vide kao Boga koji započinje kraljevati (UVODNI ili INHOATIVNI AORIST, usp. Ps 93:1; 97:1, NJB). Međutim, Bog je uvijek kraljevaio (TRAJNI ili GNOMSKI AORIST [aorist u poslovicama što znači kako se nešto stalno događa – op.prev.], usp. Ps 99:1). Neki to vide kao

Boga koji kraljuje na Zemlji sada kao što je kraljevao u Nebu (KULMINACIJSKI ili EFEKTIVAN AORIST, usp. Mt 6:10). Kraj vremena i dovršenje Božjega kraljevstva pojavljuje se nekoliko puta u Knjizi Otkrivenja na kraju različitih ciklusa osuda (pečati, trube, čaše). Ovo je izgleda usporedno s 11:15. To može biti smjeranje na Knjigu proroka Izaije 24:23; 52:7 ili Miheja 4:7. Vidjeti Posebnu temu: Kraljevanje u Kraljevstvu Božjem u 5:10.

19:7 Prva dva GLAGOLA u stihu 7 su KONJUNKTIVI:

1. veselimo se – PREZENT AKTIVNI
2. budimo radosni – PREZENT AKTIVNI.

Treći GLAGOL ima nekoliko inačica:

1. *dōsōmen* (NEISPRAVAN AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA) – MS P
2. *dōsomen* (FUTUR), “dat ćemo slavu” – MSS \aleph^2 , A
3. *dōmen* (AORIST AKTIVNOGA KONJUNKTIVA) – MS \aleph^* .

Brojevi 1 i 3 mogu biti prevedeni kao prva dva GLAGOLA: “dajmo slavu”. Broj 2 može biti preveden: “dat ćemo slavu” (RSV). UBS⁴ daje #1 ocjenu “C”; UBS³ daje mu ocjenu “D”. Odbor ne može odlučiti što je bio izvornik.

▣ **“dajmo slavu Njemu”** Ovo može biti metaforički izričaj za pouzdanje, povjerenje, ili stavljanje vjere u Krista. U 11:13 to je značilo da su se neki pokajali i postali vjernici kao ishod Božjih djelovanja osude. Ovaj je izričaj upotrijebljen o Božjem narodu u 14:7 i o mučnome odbijanju nevjernika da štuju Boga u 16:9.

▣ **“svadba Janjetova”** “Janje” ima SZ-ni žrtveni suzvuk (usp. Lev 1 - 7). Ovaj izričaj povezuje element žrtvovanja sa zajedničkim jelom (pomirbeni prinos). Postoji smjeranje na ovaj blagdan svadbe u Evanđelju po Mateju 8:11; 26:29; Luki 14:15; 22:16. Usredotočuje se na židovski svadbeni običaj zaručnikoga razdoblja, razdoblja čekanja, i sedmodnevnoga svadbenog blagdana. Zanimljivo je zabilježiti kako se unutar nekoliko odlomaka metafora mijenja na Božji narod, ne kao mladenku, nego kao svadbene uzvanike (usp. stih 9 i Mt 22:1-14). Metafora će se promijeniti ponovno u 21:2.9 na Božji narod kao “Novi Jeruzalem”. Zamisao bračnoga odnosa između Boga i Njegove Crkve nađena je u SZ-u u Knjizi proroka Izaije 54:4-8; 62:5; Jeremije 31:32; Ezekijela 16; i Hošee 2:14-19. Metafora je viđena u NZ-u u II. Poslanici Korinćanima 11:2; Efežanima 5:21-31; Knjizi Otkrivenja 19:9; 21:2.9; 22:17. Isto tako, Isus je opisan kao mladoženja (usp. Mt 9:15; Mk 2:19-20; Lk 5:34-35; Iv 3:29). Nekoliko parabola u Evanđelju po Mateju nastavljaju ovu temu (usp. Mt 22:1-14; 25:1-13). Brak može biti najbolji ljudski primjer zamisli biblijskoga Saveza.

▣ **“Njegova mladenka učinila je sebe spremnom”** Ovo je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA. Neki su tumačili to kao hvalevrijedna ljudska djela. AORIST PASIVNI stiha 8 pokazuje kako ovo tumačenje ne može biti ispravno. Ovaj okvir potvrđuje paradoksalni odnos između Božje početne djelatnosti (usp. Iv 6:44.65) vidljive pozivu stiha 9, što je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA, i neophodnosti odaziva čovječanstva u vjeri (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21). Taj paradoksalni odnos može biti viđen u Poslanici Filipljanima 2:12-13. Poduprt je činjenicom kako u stihu 8 Bog daje dozvolu za uređivanjem, ali haljina upućuje na dobra djela (pravedna djelovanja) Božjega naroda (usp. 14:13; Ef 2:10; I. Tim 5:25).

U *Word Pictures in the New Testament* A. T. Robertson ima zanimljiv osvrt o stihu 7: “tri metafore o ženama pojavljuju se u Apokalipsi (Majka u poglavlju 12, Bludnica od 13 do 19, i Kristova Zaručnica ovdje na kraju). ‘Prva i treća predstavljaju Crkvu u dva različita vida njena života, dok druga odgovara svome velikom suparniku i neprijatelju (Swete)’” (str. 449).

19:8 “pravedna djela svetih” Pojam “pravedna djela” (*dikaiōma*) ima nekoliko uporaba u NZ-u:

1. to upućuje na Božja djela pravde (usp. 15:4)
2. to upućuje na Isusovo djelo umiranja u korist čovječanstva (usp. Rim 5:16.18)
3. to upućuje na živote vjernika u pravdi (usp. 19:8)
4. to upućuje na nalog, zakon, ili propis, uobičajeno Zakon Mojsijev (usp. Lk 1:6; Rim 1:32; 2:26; 8:4; Heb 9:1.10).

Glavno teološko pitanje povezano na ove obiteljske grčke pojmove (*dikaioō*, *dikaiōsis*, *dikaiois*, *dikaioisune*) jeste kako palo čovječanstvo može tvrditi da je dobro, pravedno, pravično, opravdano. Mora biti posebno naglašeno kako ovaj duhovni uvjet nije bio ostvaren ljudskim naporom (usp. Rim 3:21-30; Ef 2:8-9), nego Božanskim odabirom (Otac), kroz Božansko djelo (Sin), i Božanskim privlačenjem Duha (usp. Iv 6:44.65). Čovječanstvo može jedino primiti dovršeni ishod (usp. Rim 5; II. Kor 5:21).

Cilj pravilnoga stava jeste pravedno življenje, Kristo-slično življenje (usp. Rim 9:29; Gal 4:19; Ef 1:4; 2:10). Življenje u pravednosti jeste dokaz odnosa s Bogom (usp. 14:13), ne osnove toga odnosa (usp. Gal 3:1-3)! Vidjeti Posebnu temu u 19:11.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:9-10

⁹Potom mi on reče: “Napiši: ‘Blagoslovljeni su oni koji su pozvani na svadbenu večeru Janjeta.’” I on mi reče: “Ovo su istinite riječi Božje.” ¹⁰Onda padoh do njegovih nogu da ga štujem. Ali on mi reče: “Nemoj činiti to; ja sam drug sluga vaš i tvoje braće koji čuvaju svjedočanstvo Isusovo; štuj Boga. Jer svjedočanstvo Isusovo jeste duh proročanstva.”

19:9 “Blagoslovljeni su” Ovo je četvrti od sedam blagoslova iskupljenima u Knjizi Otkrivenja (usp. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7.14).

▣ **“oni koji su pozvani”** Ovo je PERFEKT PASIVNOGA PARTICIPA, koji naglašava Božji poziv na spasenje (usp. 17:14; Iv 6:44.65).

▣ **“Ovo su istinite riječi Božje”** Ovaj izričaj naglašava vjerodostojnost anđelove poruke (usp. 21:5; 22:6).

19:10 “Onda padoh do njegovih nogu da ga štujem” Postojalo je mnogo raspre o Ivanovoj nakani da štuje anđela (usp. 22:8). Moguće je to Ivan uključio namjerno kao riječ protiv štovanja anđela (usp. 22:9; Kol 2:18). Ivan je bio ustrašen ovom snažnom anđeoskom osobom i mogao je pretpostaviti kako je on bio ili Božanska personifikacija (usp. Post 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16; Izl 3:24; 13:21; 14:19; Suci 2:1; 6:22-23; 13:3-22; Zah 3:1-2; Lk 24:5) ili fizičko očitovanje Duha (usp. 22:8-9).

▣ **“ja sam drug sluga vaš i tvoje braće koji čuvaju svjedočanstvo Isusovo”** Ivan je nazvao sam sebe istim ovim pojmom u 1:1. Anđeo ne poistovjećuje sam sebe jedino kao sluga Boga (usp. Pnz 33:2; Ps 103:21; Dn 17:10) nego i iskupljenoga čovječanstva (usp. Heb 1:14). Ovaj anđeo poistovjećuje sebe također sa svjedočanstvom Isusovim, što je uobičajeno rečeno za svete radije negoli anđele (usp. 12:17).

▣ **“Jer svjedočanstvo Isusovo jeste duh proročanstva”** Ovo je veoma neuobičajen izričaj i bio je naširoko tumačen. On može upućivati ili na:

1. Isusa kao žarište proročanstva
2. činjenicu kako se proročanstvo vratilo kao znak da je Isus donio Novo doba Duha (usp. 1:2; 6:9; 12:17 i 14:12 za sličnu uporabu ovoga izričaja)
3. Isusa da je pravi dah proročanstva (slično s “od Boga izdahnuo” iz II. Tim 3:16).

Okvir pokazuje kako su oni koji su se pouzdali u Krista bili vođeni Duhom. Nitko ne može doći Kristu osim:

1. ako ga Duh ne snubi (usp. Iv 6:44.65)
2. ako mu ne pomaže razumjeti poruku Evandjelja
3. ako ga ne ohrabri pouzdati se u Krista
4. ako ga ne krsti u Krista
5. ako ne oblikuje Krista u njemu (usp. Iv 16:8-11).

Služba Duha je veličanje Krista!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:11-16

¹¹I ja vidjeh nebo otvoreno, i gle, bijeli konj, i Onoga koji sjedi na njemu nazvan je Vjernost i Istina, i u pravednosti On sudi i zameće rat. ¹²Njegove oči su plamen vatreni, i na Njegovoj glavi je mnogo dijadema; i On ima ime napisano na Sebi koje nitko ne zna osim Njega Sâmog. ¹³On je odjeven s haljinom namočenom u krv, i Njegovo ime nazvano je Riječ Božja. ¹⁴I vojske što su u nebu, odjevene u fino laneno platno, bijelo i čisto, bijahu slijedile Njega na bijelim konjima. ¹⁵Iz Njegovih usta dolazi oštar mač, tako da s njim On može oboriti narode, i On će vladati nad njima sa šibom od željeza; i On gazi vinski tijesak razjarenoga gnjeva Boga, Svemogućeg. ¹⁶I na Njegovoj haljini i na Njegovome bedru On ima napisano ime: “KRALJ KRALJEVA, I GOSPODAR GOSPODARA.”

19:11 “I ja vidjeh nebo otvoreno” Ovo je PERFEKT PASIVNI GLAGOLSKI oblik i može se odnositi na Knjigu proroka Ezekielu 1:1. Nekoliko je puta u Knjizi Otkrivenja Nebo bilo otvoreno (na djelomične načine) da otkrije istinu Ivanu u napredujućim stupnjevima (usp. 4:1; 11:19; 15:5). Vidjeti Posebnu temu u 3:7.

▣ **“bijeli konj”** Mladoženja je u prethodnome odlomku otkriven nadalje kao sve-osvajajući ratnik. Ovo opisuje Isusov dolazak kao što su Ga isprva Židovi očekivali, snažnoga vojnog generala. To je nekako različitiije od Pavlova opisa Drugog dolaska (*Parusija*) nađenog u I. Poslanici Solunjanima 4:13-18. Za skupinu progonjenih kršćana ovo je krajnje ohrabrujuća metafora. Tumači moraju upamtiti:

1. da ovo nije puna i potpuna rasprava o Drugome dolasku
2. da je to odjeveno u simbolički, apokaliptički jezik
3. da je istinito; naš Bog, u Kristu, osobno dolazi ponovno kako bi uzeo Svoje vlastite (usp. Iv 14:2-3) i sudio svemu čovječanstvu sukladno njihovim djelima (usp. Gal 6:7).

▣ **“Onoga koji sjedi na njemu”** Iako postoji bijeli konj u 6:2, ovaj je očito drukčiji.

▣ **“nazvan je Vjernost i Istina”** Pojmovi “Vjernost i Istina” u hebrejskome izražavaju vjerodostojnost (usp. Otk 3:14 kao i 1:5; 3:7).

POSEBNA TEMA: “ISTINA” (ZAMISAO) U IVANOVIM SPISIMA

U stanovitome smislu Ivan spaja hebrejsku pozadinu i grčku pozadinu pojma *alētheia* “istina” kao što je učinio s *logosom* (usp. 1:1-14). U hebrejskome *emeth* (BDB 53) označava ono što je istina, ili vjerodostojno (često u Septuaginti povezano s *pisteuō*). U grčkome je ovo bilo povezano s Platonovom stvarnošću nasuprot nestvarnosti, nebeskome nasuprot zemaljskome. To je prikladno Ivanovom dualizmu. Bog je jasno otkrio (etimologija pojma *alētheia* je izložiti, otvoriti, jasno očitovati) Sâm Sebe u Svome Sinu. Ovo je izraženo na nekoliko načina.

1. IMENICA, *alētheia*, istina
 - a. Isus je punina milosti i istine (usp. 1:14.17 – SZ-ni pojmovi Saveza)
 - b. Isus je žarište svjedočanstva Ivana Krstitelja (usp. 1:32-34; 18:37 – posljednji SZ-ni prorok)
 - c. Isus govori istinu (usp. 8:4.44.45.46 – otkrivenje je potvrđeno i osobno)
 - d. Isus je put, istina, i život (usp. 14:6)
 - e. Isus ih posvećuje u istini
 - f. Isus (*Logos*, 1:1-3) jeste istina (usp. 17:17)
2. PRIDJEV, *alēthēs*, istinski/pravi, vjerodostojan
 - a. Isusovo svjedočanstvo (usp. 5:31-32; 7:18; 8:13-14)
 - b. Isusov sud (usp. 8:16)
3. PRIDJEV, *alēthinus*, stvarno
 - a. Isus je pravo svjetlo (usp. 1:9)
 - b. Isus je pravi kruh (usp. 6:32)
 - c. Isus je pravi trs (usp. 15:1)
 - d. Isus je pravi svjedok (usp. 19:35)
4. PRILOG, *alēthōs*, istinski
 - a. samarijsko svjedočanstvo za Isusa kao Spasitelja svijeta (usp. 4:42)
 - b. Isus je istinsko jelo i piće, kao oprečje mani Mojsijevih dana (usp. 6:55).

Pojam istina i njene izvedenice također izražavaju druga svjedočanstva za Isusa, *alēthēs*:

- a. svjedočanstvo Ivana Krstitelja je istina (usp. 10:41)
- b. Ivanovo (autora Evandjelja) svjedočanstvo je istina (usp. 19:35; 21:24)
- c. Isus viđen kao istinski prorok (usp. 6:14; 7:40).

Za dobru raspravu o istinu u SZ-u i NZ-u vidjeti George E. Laddovu *A Theology of the New Testament*, str. 263-269.

POSEBNA TEMA: “ISTINIT” (POJAM) U IVANOVIM SPISIMA

1. Bog Otac:
 - a. Bog je istinit/vjerodostojan (usp. Iv 3:33; 7:18.28; 8:26; 17:3; Rim 3:4; I. Sol 1:9; I. Iv 5:20; Otk 6:10)
 - b. Božji putovi su istiniti (usp. Otk 15:3)
 - c. Božji sudovi su istiniti (usp. Otk 16:7; 19:2)
 - d. Božja kazivanja su istinita (usp. Otk 19:11).

2. Bog Sin:
 - a. Sin je istinit/istina:
 - 1) istinito Svjetlo (usp. Iv 1:9; I. Iv 2:8)
 - 2) istiniti/pravi trs (usp. Iv 15:1)
 - 3) pun milosti i istine (usp. Iv 1:14,17)
 - 4) On je istina (usp. Iv 14:6; 8:32)
 - 5) On je istinit (usp. Otk 3:7,14; 19:11)
 - b. Sinovljevo svjedočanstvo/svjedočenje je istinito (usp. Iv 18:37).
3. To može imati usporedno značenje:
 - a. zakon Mojsijev nasuprot Isusovoj milosti i istini (usp. Iv 1:17)
 - b. Šator u pustinji nasuprot nebeskome Šatoru (usp. Heb 8:2; 9:1).
4. Kao što je tako često u Ivanu ova je riječ imala nekoliko suzvučja (hebrejska i grčka). Ivan ih koristi sve za opis Oca i Sina, kao osobe, kao govornike, i kao njihovu poruku koja mora prijeći na njihove sljedbenike (usp. Iv 4:13; 19:35; Heb 10:22; Otk 22:6).
5. Za Ivana ova dva PRIDJEVA opisuju Oca kao jedno i jedino vjerodostojno Božanstvo (usp. 5:44; I. Iv 5:20) te Isusa kao Njegovo istinito i potpuno otkrivenje za svrhu iskupiteljskih, ne samo spoznatljivih, činjenica!

▣ **“u pravednosti On sudi i zameće rat”** Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Izaije 11:3-5 (usp. Iz 9:7; 16:5; 32:1; Ps 96:13), koji opisuje Novo doba pravednosti, Novo doba Duha. Vidjeti Posebnu temu dolje.

POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST

“Pravednost” je tako ključna tema da učenici Biblije moraju napraviti osobno proučavanje zamisli.

U SZ-u Božja je osobina opisana kao “pravičan” ili “pravedan” (BDB 841). Sam mezopotamijski pojam dolazi od riječne trstike koja je bila upotrebljavana kao građbeno oruđe za procjenu vodoravno točnih zidova i bedema. Bog odabire pojam da bude korišten metaforički za Njegovu osobnu narav. On je ravna oštrica (ravnalo) kojom su sve stvari procijenjene. Ova zamisao potvrđuje Božju pravednost kao i Njegovo pravo na suđenje.

Čovjek je bio stvoren na sliku Božju (usp. Post 1:26-27; 5:1,3; 9:6). Čovječanstvo je bilo stvoreno za zajedništvo s Bogom. Svo Stvorenje je pozornica ili pozadina za uzajamno djelovanje Boga i čovječanstva. Bog je želio da Ga Njegovo vrhunsko Stvorenje, čovječanstvo, poznaje, ljubi Ga, služi Mu, i bude kao On! Odanost čovječanstva bila je ispitana (usp. Post 3) i prvotni par pao je na ispitu. To je ishodilo raskolom međusobnoga odnosa Boga i ljudstva (usp. Post 3; Rim 5:12-21).

Bog je obećao da će popraviti i obnoviti zajedništvo (usp. Post 3:15). On to čini kroz Svoju vlastitu volju i Svoga vlastitog Sina. Ljudi su bili nesposobni obnavljati prijelom (usp. Rim 1:18 - 3:20).

Nakon Pada, Božji prvi korak prema obnovi bila je zamisao Saveza temeljena na Njegovu pozivu te pokajničkome, iskrenome, pokornome odazivu čovječanstva. Zbog Pada, ljudi su bili nesposobni primjereno djelovati (usp. Rim 3:21-31; Gal 3). Osobno je Bog morao poduzeti početni korak kako bi obnovio ljude koji su prekršili Savez. On je to učinio:

1. objavljujući čovječanstvu pravednost kroz Kristovo djelo (tj. sudska pravednost)
2. slobodno dajući čovječanstvu pravednost kroz Kristovo djelo (tj. pripisana pravednost)
3. osiguravajući obitavajućeg Duha koji proizvodi pravednost (tj. Kristo-sličnost, obnovu Božje slike) u čovječanstvu
4. obnova zajedništva Vrta Eden.

Međutim, Bog zahtijeva zavjetni odgovor. Bog određuje (tj. besplatno daje) i osigurava, ali ljudi se moraju odazvati i prestano se odazivati u:

1. pokajanju
2. vjeri
3. načinom života poslušnosti
4. ustrajnosti.

Pravednost je, stoga, zavjetno, uzajamno djelovanje između Boga i Njegova vrhunskog Stvorenja. Temeljena na Božjoj naravi, Kristovom djelu, i ovlaštenju Duha, kome se svaki pojedinac mora osobno i neprekidno primjereno odazivati. Zamisao je nazvana “opravdanje po vjeri”. Zamisao je otkrivena u Evanđeljima, ali ne u ovim pojmovima. Prvotno ju je odredio Pavao, koji koristi grčki pojam “pravednost” u njegovim raznovrsnim oblicima više od 100 puta.

Pavao, koji je bio školovan rabin, koristi pojam *dikaio sunē* u njegovu hebrejskome smislu pojma *SDQ* uporabljenog u Septuaginti, ne iz grčke književnosti. U grčkim pisanjima pojam je povezan s nekim tko se prilagodio očekivanjima

božanstva i društva. U hebrejskome smisao je uvijek građen u pojmovima Saveza. YHWH je pravičan, etički, moralan Bog. On želi da Njegovi ljudi odražavaju Njegovu narav. Iskupljeno čovječanstvo postaje novo stvorenje. Ova novina ishodi novim načinom života pobožnosti (rimski katolicizam usredotočuje se na opravdanje). Otkad je Izrael bio teokracija nije bilo jasnog obrisa između sekularnog (društvena mjerila) i svetog (Božja volja). Ova razlika izražena u hebrejskim i grčkim pojmovima prevodila se u engleskome kao "pravda" (u odnosu na društvo) i "pravednost" (u odnosu na religiju).

Isusovo Evanđelje (Radosna vijest) je to da je palo čovječanstvo bilo obnovljeno za zajedništvo s Bogom. Pavlov paradoks je taj da Bog, kroz Krista, podmiruje krivnju. To je bilo potpuno dovršeno kroz Očevu ljubav, milosrđe, i milost; Sinov život, smrt, i uskrsnuće; snubljenje te privlačenje Duha ka Evanđelju. Opravdanje je besplatno Božje djelo, ali ono mora biti posljedica pobožnosti (Augustinov stav, koji odražava oboje i naglasak Reformacije na slobodi Evanđelja te naglasak Rimokatoličanstva na promijenjenom životu ljubavi i vjernosti). Za reformatore je pojam "Božja pravednost" padež OBJEKTA GENITIV (tj. djelo činjeno od grješnog čovječanstva prihvatljivo Bogu [položajno posvećenje], dok je za katolike padež SUBJEKTA GENITIV, koji je postupak postajanja sve sličniji Bogu [iskustveno napredujuće posvećenje]. U stvarnosti je to zasigurno oboje!!).

Prema mome stajalištu sve u Bibliji od Knjige Postanka 4 – Otkrivenja 20 jeste objava Božjeg obnavljanja edenskoga zajedništva. Biblija započinje s Bogom i čovječanstvom u zajedništvu u zemaljskoj okolnosti (usp. Post 1 – 2) i Biblija završava s istom okolnošću (usp. Otk 21 – 22). Božja slika i svrha bit će obnovljeni!

Kako bi se potkrijepilo gornju raspravu zabilježite sljedeće odvojene NZ-ne odlomke koji slikovito prikazuju grčku skupinu riječi:

1. Bog je pravedan (često povezano s Bogom kao Suceom)
 - a. Poslanica Rimljanima 3:26
 - b. II. Poslanica Solunjanima 1:5-6
 - c. II. Timoteju poslanica 4:8
 - d. Knjiga Otkrivenja 16:5
2. Isus je pravedan
 - a. Djela apostolska 3:14; 7:52; 22:14 (naslov Mesije)
 - b. Evanđelje po Mateju 27:19
 - c. I. Ivanova poslanica 2:1.29; 3:7
3. Božja volja za Njegovo Stvorenje je pravednost
 - a. Levitski zakonik 19:2
 - b. Evanđelje po Mateju 5:48 (usp. 5:17-20)
4. Božje sredstvo osiguravanja i stvaranja pravednosti
 - a. Poslanica Rimljanima 3:21-31
 - b. Poslanica Rimljanima 4
 - c. Poslanica Rimljanima 5:6-11
 - d. Poslanica Galaćanima 3:6-14
 - e. dano od Boga:
 - 1) Poslanica Rimljanima 3:24; 6:23
 - 2) I. Poslanica Korinćanima 1:30
 - 3) Poslanica Efežanima 2:8-9
 - f. primljeno vjerom:
 - 1) Poslanica Rimljanima 1:17; 3:22.26; 4:3.5.13; 9:30; 10:4.6.10
 - 2) II. Poslanica Korinćanima 5:21
 - g. kroz Sinova djela:
 - 1) Poslanica Rimljanima 5:21
 - 2) II. Poslanica Korinćanima 5:21
 - 3) Poslanica Filipljanima 2:6-11
5. Božja volja je da Njegovi sljedbenici budu pravedni
 - a. Evanđelje po Mateju 5:3-48; 7:24-27
 - b. Poslanica Rimljanima 2:13; 5:1-5; 6:1-23
 - c. Poslanica Efežanima 1:4; 2:10
 - d. I. Timoteju poslanica 6:11
 - e. II. Timoteju poslanica 2:22; 3:16

- f. Evanđelje po Ivanu 3:7
- g. I. Petrova poslanica 2:24
- 6. Bog će suditi svijetu pravednošću
 - a. Djela apostolska 17:31
 - b. II. Timoteju poslanica 4:8.

Pravednost je osobina Boga, besplatno dana grješnom čovječanstvu kroz Krista. To je:

1. Božja odluka
2. Božji dar
3. Kristovo djelo
4. život da bude življen.

Ali to je isto tako postupak postajanja pravednim što se mora odlučno i postojano njegovati, i koji će jednog dana biti dovršen pri Drugome dolasku. Zajedništvo s Bogom je obnovljeno spasenjem ali napreduje kroz čitavi život da dođe do susreta licem-u-lice kod smrti ili *Parusije!*

Ovdje je dobar navod za zaključak ove rasprave. Uzet je iz *Dictionary of Paul and His Letters* od IVP:

“Calvin, toliko više negoli Luther, naglašava odnosni vid Božje pravednosti. Lutherov pogled na Božju pravednost izgleda obuhvaća vid odrješenja [oslobađanja osude – op.prev]. Calvin naglašava čudesnu narav navješćivanja ili kazivanja Božje pravednosti nama” (str. 834).

Za mene vjernikov odnos s Bogom ima tri vida:

1. Evanđelje je Osoba (naglasak Istočne crkve i Calvina)
2. Evanđelje je istina (naglasak Augustina i Luthera)
3. Evanđelje je promijenjen život (katolički naglasak).

Svi su oni istiniti i moraju se držati zajedno za zdravo, ispravno, biblijsko kršćanstvo. Ako je bilo koji od njih prenaplašen ili podcijenjen, nastaju poteškoće.

Moramo dati dobrodošlicu Isusu!

Moramo vjerovati Evanđelju!

Moramo težiti Kristo-sličnosti!

19:12 “Njegove oči su plamen vatreni” Ovo je opis Isusa iz 1:14 i 2:18. To ima SZ-nu andeosku pozadinu iz Knjige proroka Daniela 10:6.

▣ **“(na) Njegovoj glavi je mnogo dijadema”** Ovo upućuje na kraljevske krune. Isus ima više krune od:

1. jahača na bijelome konju u 6:2 (koji simbolizira učinkovito vojevanje)
2. Sotone (crvenoga Zmaja iz 12:3)
3. Zvijeri iz 13:1.

▣ **“i On ima ime napisano na Sebi koje nitko ne zna osim Njega Sámog”** Ovo može biti smjerenje na Knjigu Otkrivenja 2:17, ali ako to jeste tako, značenje toga ipak je neizvjesno. Neki to vide kao smjerenje na drevno vjerovanje kako je poznavanje imena bogova bilo imanje snage nad njima. Drugi vjeruju kako to predstavlja činjenicu da nitko ne može u potpunosti znati narav Krista. Budući je naslov neizvjestan, to ne upućuje ni na koji od naslova Isusa (“Vjerman i Istinit” iz stiha 11, i “Riječ Božja” iz stiha 13) nađenih u ovome odlomku (ili u Knjizi) uključujući “Kralj kraljeva i Gospodar gospodara” iz stiha 16.

19:13 “On je odjeven s haljinom namočenom u krv” Ovo je smjerenje na spjev o YHWH-inoj osudi iz Knjige proroka Izaije 63:3, na koju se također cilja u stihu 15. Pojam “namočenom” (MS A, UBS⁴ daje mu ocjenu B) ili “poškropljenoj” (MSS N*, P iz Iz 63:3) je u PERFEKT GLAGOLSKOME VREMENU; komentatori se ne slažu upućuje li to na:

1. krv Njegovih neprijatelja, što je izgleda žarište odlomka i odražen je u Targumu u Knjizi Postanka 49:10-11 (međutim, u okviru, bitka se još nije dogodila)
2. Njegovu osobnu iskupiteljsku, žrtvenu krv u kojoj su sveti oprali svoje vlastite haljine da budu bijele (usp. 7:14)
3. čak je moguće da je to krv Njegovih svjedoka, koji su Mu dragocjeni.

U okviru mogućnost #1 izgleda najboljom.

▣ **“i Njegovo ime nazvano je Riječ Božja”** Ovo je pojam *logos*, koji povezuje Knjigu Otkrivenja s apostolom Ivanom, jer je on jedini biblijski autor koji koristi to kao naslov Isusa (usp. Iv 1:1.14; I. Iv 1:1).

Evangelje je oboje i Osoba (Živa Riječ Božja, Isus) i Poruka (pisana Riječ Božja, Biblija). Ovaj isti dvojni vid odražen je u biblijskoj uporabi pojma “vjera”, što je oboje i osobni čin dobrodošlice Isusu i spoznajni čin vjerovanja doktrinarnim istinama (“vjera”, usp. Juda stihovi 3.20).

POSEBNA TEMA: HEBREJSKA I GRČKA POZADINA POJMA *LOGOS*

Pozadina pojma *Logos*

1. Hebrejska pozadina:
 - a. snaga izgovorene riječi (Iz 55:11; Ps 33:6; 107:20; 147:15.18), kao u stvaranju (Post 1:3.6.9.11.14.20.24.26.29) i blagoslovu patrijarha (Post 27:1 i dalje; 49:1)
 - b. Izreke 8:12-23 personificiraju “Mudrost” kao Božje prvo stvorenje i posrednika svega Stvorenja (usp. Ps 33:6 i nekanonsku *Wisdom of Solomon* [Salomonova mudrost], 9:9)
 - c. Targumi (aramejski prijevodi i osvrti) nadomješćuje izričaj “Riječ Božja” s *logos* zbog svoje nelagode s antropomorfističkim pojmovima.
2. Grčka pozadina:
 - a. Heraklit – svijet je bio u strujanju; neosobno božanstvo i nepromjenjiv *logos* držali su ga zajedno i vodili tijek promjene
 - b. Plato – neosoban i nepromjenjiv *logos* držali su planete na putanji i odredili godišnja doba
 - c. stoici – *logos* je bio “svjetski um” ili upravitelj, ali bio je polu-osoban
 - d. Philo – on je personificirao zamisao *logos(a)* kao “Veliki svećenik koji stavlja dušu čovjeka pred Boga”, ili “most između čovjeka i Boga”, ili “orač kojim Kormilar svemira drži pravac svim stvarima” (*kosmocrater*).

19:14 “vojske što su u nebu” Ovo je bilo tumačeno na dva načina:

1. zbog 17:14 i opisa svetih u stihu 8 u ovome trenutačnome okviru, mnogi su pretpostavljali da ovo upućuje na svete
2. zbog SZ-ne pozadine Ponovljenoga zakona 33:2; Psalma 68:17; i Knjige proroka Zaharije 14:5 kao i NZ-nih odlomaka Evanđelja po Mateju 13:41; 16:27; Marku 8:38; 13:27; Luki 9:26; I. Poslanice Solunjanima 3:13; II. Solunjanima 1:7, mnogi vjeruju kako to mora upućivati na anđele.

Ova ista dvoznačnost prisutna je u mnogim odlomcima.

19:15 “Iz Njegovih usta” Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Izaije 11:4 te Otkrivenja 1:16 i 2:16. Ta ista sudbena metafora bila je nađena u židovskoj apokaliptičkoj književnosti (usp. IV. Ezdrina 12:6; Psalmi Salomonovi 17:10.45.49; i I. Knjiga Henokova 62:6).

▣ **“oštar mač”** Ovo je metafora za silu Evanđelja ili Božju izgovorenu riječ (usp. Post 1; Iz 55:11; Iv 1:1; II. Sol 7:8), ne doslovni opis.

Propast pobunjeničkih ljudskih vojska na kraju vremena prikazana je u Knjizi proroka Ezekielu 38 - 39. Ova propast dovršena je: (1) mačem (usp. Ez 38:21 i Otk 19:15.21) ili (2) vatrom s neba (usp. Ez 38:22; 39:6; i Otk 20:9). Ta usporednica između Knjige Otkrivenja 19 i Otkrivenja 20 (tj. različiti načini uništenja vojska naroda), oboje od onoga što odražava Knjiga proroka Ezekielu 38 - 39, podrazumijeva sažetak. Drugi dolazak Krista u 19 ponovljen je u drugome jeziku u 20:1-10. Sažetak je već bio viđen između pečata, truba, i čaša.

▣ **“narode”** SZ-no podrijetlo ovih vojska su bezbožni narodi popisani u Knjizi proroka Ezekielu 38 diljem čitavoga drevnoga Bliskog Istoka (usp. stihove 2.5.6.13). Ivan koristi bitku na kraju vremena iz Ezekielu 38 - 39 (ili moguće Psalma 2) kao izvor svoje slike o eshatološkoj bitci između dobra i zla! Isus ima nadaleko najveći mač! Vidjeti bilješke u 2:26 i 10:11.

▣ **“On će vladati nad njima sa šibom od željeza”** Ovo je drugi od tri opisa o jednome koji jaše na bijelome konju. Ovaj opis osude dolazi iz Psalma 2:9 i 110:5-6 (usp. Otk 2:27; 12:5).

▣ **“i On gazi vinski tijesak razjarenoga gnjeva Boga, Svemogućeg”** Ovaj treći opis osude smjeranje je na Knjigu proroka Izaije 63:2-3; Jeremije 51:33; Tužaljke 1:15; Joela 3:13 (usp. Otk 14:19-20). Boja zgaženoga grožđa podsjećala je drevne ljude na krv, smrt, i bitku!

Za “gnjeva Boga” vidjeti bilješku u 7:14.

19:16 “na Njegovome bedru (On ima) napisano ime” Postojalo je mnogo raspre o pojmu “Njegovome bedru”:

1. ovo je bilo mjesto na kojem je mač bio uobičajeno obješen
2. ovo je bilo mjesto da Njegova halja bude jasnije vidljiva kod jahanja na konju
3. to je bio najsnažniji mišić Njegova tijela i bio je simbolički Njegova moć.

▣ **“KRALJ KRALJEVA, I GOSPODAR GOSPODARA”** Upućuje li ovo na jedno ime ili dva? Knjiga Otkrivenja 17:14 pokazuje da to upućuje na jedno ime (usp. I. Tim 6:15). To ima dvije moguće SZ-ne pozadine:

1. opis YHWH (usp. Pnz 10:17 i Henok 9:4)
2. babilonski i kasnije perzijski naslov božanstva prenesenog na YHWH-u (usp. Dn 2:37).

Zanimljivo je zabilježiti kako se ovaj izričaj u aramejskome svodi na 777, u suprotivosti broju Zvijeri, koji je 666. Konačna savršenost nasuprot konačnoj nesavršenosti.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:17-18

¹⁷Onda ja vidjeh nekoga anđela koji stoji na Suncu, i vikaše s jakim glasom, govoreći svim pticama što lete usred neba: “Dodite, skupite se za veliku večeru Božju, ¹⁸tako da možete jesti meso kraljeva i meso zapovjednika i meso moćnika i meso konja i onih koji sjede na njima i meso svih ljudi, i slobodnih ljudi i robova, i malih i velikih.”

19:17 “svim pticama” Ovaj stravičan odlomak smjeranje je na dva SZ-na odlomka koja se bave pozornicama bitke. Ovaj okvir jeste ista bitka raspravljena u 16:12-16, nazvana Armagedon. Ptice grabežljivice opisane su kao privučene na polja bitke kao u I. Knjizi o Samuelu 17:46 (usp. Mt 24:28; Lk 17:37) i Knjizi proroka Ezekielu 39:17-20, što je bitka Goga i Magoga na kraju vremena. Ivan često koristi SZ-nu sliku na nove načine. U poglavlju 20 bitka Goga i Magoga bavi se Sotonom nakon Tisućgodišnjeg kraljevstva [Milenija], dok se bitka u poglavlju 19 pojavljuje prije Tisućgodišnjeg kraljevstva i bavi se s divljom Zvijeri i njenim Lažnim prorokom.

▣ **“Dodite, skupite se za veliku večeru Božju”** Riječ prevedena “dođite” je PRILOG upotrijebljen kao AORIST AKTIVNOGA IMPERATIVA MNOŽINE što se poklapa s drugom riječi, “skupite se”, što je AORIST PASIVNOGA IMPERATIVA MNOŽINE. Ovo je protuteza Janjetovoj gozbi spomenutoj u stihovima 7 i 9. Janje poziva izgubljene ljude neka dođu i budu spašeni i raduju se Njegovome blagdanu svadbe. Ali anđeo poziva ptice grabežljivice neka dođu na blagdan mrtvih tjelesa (i mrtvih duša) kod velike bitke na kraju vremena (usp. Jer 12:9; Ez 39:17). Božji gnjev je stvaran i simboliziran kao blagdan, nad mesom Njegovih neprijatelja (usp. Iz 34:6; Jer 12:12; 46:10; Sef 1:7).

19:18 Ovo se vraća na 6:15, što je također eshatološka okolnost gdje su ove iste opće skupine čovječanstva bile također spomenute. Strava od bivanja nepokopanim bila je posebice potresna narodu drevnoga Bliskog Istoka.

Pobjednički Isusov povratak pojavljuje se na kraju svakoga ciklusa osude; pečata, 6:12-17; truba, 11:15-18; i čaša, 19:1-21.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 19:19-21

¹⁹I vidjeh zvijer i kraljeve zemlje i njihove vojske skupljene da zametnu rat protiv Njega koji sjedi na konju i protiv Njegove vojske. ²⁰I zvijer bijaše uhvaćena, i s njom lažni prorok koji je izvodio znakove u njenoj prisutnosti, kojima je zavodio one koji su primili biljeg zvijeri i one koji štovahu njen kip; ova dvojica bijahu bačeni živi u jezero vatre što gori sa sumporom. ²¹I ostali bijahu pobijeni s mačem što dođe iz usta Onoga koji sjedi na konju, i sve ptice bijahu napunjene s njihovim mesom.

19:19 Stvarna bitka započinje. Ovo je smjeranje na Psalam 2. Upućuje li to na posebnu, doslovnu, bitku na kraju vremena, ili je to simbolička borba između dobra i zla? Žanr Knjige Otkrivenja podrazumijeva simbolička; usporedni odlomci u Evanđelju po Mateju 24; Marku 13; Luki 21; i II. Poslanici Solunjanima 2 podrazumijevaju doslovna. Ova dvoznačnost izvor je velikoga neslaganja u tumačenju Knjige Otkrivenja od pobožnih ljudi. Dogmatizam je zasigurno neprikladan!

19:20 “lažni prorok koji je izvodio znakove” On je druga Zvijer (usp. 13:11-18; 16:13). Ovo je vraća u 13:12-13, gdje je odnos Lažnoga proroka sa Zvijeri iz mora oponašanje odnosa Svetoga Duha sa Kristom.

▣ **“primili (su) biljeg zvijeri”** (usp. 13:16-17).

▣ “**ova dvojica bijahu bačeni živi u jezero vatre**” Izričaj “jezero vatre” jedinstven je Knjizi Otkrivenja, ali je istoznačnica za pojam *Gehena* (vidjeti Posebnu temu u 1:18), kojeg je Isus tako često koristio za obilježavanje Pakla. Osobito SZ-no smjerenje može biti na Knjigu proroka Izaije 30:23-33 i Daniela 7:11. Postoji tako mnogo proročkih odlomaka što povezuju osudu s vatrom ili gorenjem. Ova tema vječne vatre razvijena je u apokaliptičkome judaizmu (usp. Henok 27:1 i dalje; 54:1 i dalje; 56:3 i dalje; 90:26; IV. Ezdra 7:36; Baruhova Apokalipsa 59:10; 85:13 [popis uzet od Georga E. Ladda, *Revelation*, str. 258]). Ovaj izričaj upotrijebljen je u Knjizi Otkrivenja u 20:10.14; 21:8. To je bilo mjesto pripremljeno za Sotonu i njegove anđele, ali ljudi koji se bune protiv Boga također će naći ovo kao svoje konačno obitavajuće mjesto. To je konačno obitavajuće mjesto Sotone. To je prirodni ishod pobune protiv Boga i trajni je oblik Abisa (usp. Mt 25:46; Otk 9:11; 11:7; 17:8; 20:1.3).

19:21 Oni koji su primili taj znak Zvijeri (usp. 13:16; 14:9.11), posebice oni koji su progonili vjernike, sad su ubijeni Kristovom riječju (kao što će biti Zvijer iz mora, usp. II. Sol 2:8).

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Popišite različite skupine koje slave Boga u stihovima 1-8 i razloge za njihovo slavljenje.
2. Odakle dolazi zamisao blagdana Janjetove gozbe i što su njena suzvučja?
3. Što podrazumijeva stih 10 o anđelima?
4. Objasnite znakovitost stihova 11-16 kad se oni primijene na Krista.
5. Koja je bitka opisana u stihovima 17-21? Koliko će biti bitaka na Kraju vremena?

OTKRIVENJE 20

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
tisuću godina	Sotona svezan 1000 godina	vezanje Sotone i kraljevanje mučenika	tisuću godina	Tisućgodišnja kraljevina
20:1-3	20:1-3 sveti kraljuju s Kristom 1000 godina	20:1-3	20:1-3	20:1-3
20:4-6	20:4-6	20:4-6	20:4-6	20:4-6
poraz Sotone	sotonska pobuna skršena	odrješenje Sotone i konačan sukob	poraz Sotone	
20:7-10	20:7-10	20:7-10	20:7-10	20:7-10
Sud na velikome bijelom prijestolju	Sud velikoga bijelog prijestolja	konačan Sud	konačan Sud	posljednji Sud
20:11-15	20:11-15	20:11-15	20:11-15	20:11-12 20:13-15

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI U KNJIGU OTKRIVENJA 20:1-15

- A. Poglavlje 20 mora biti teološki povezano s poglavljima 19 (Drugi dolazak) i 21 - 22 (Vječno kraljevstvo). Pitanje za tumačenje jeste prethodi li Drugi dolazak Tisućgodišnjoj vladavini Krista [Milenij], ako je tako, onda je neki oblik premilenijanzma neizbježan (ako jeste to mora biti tumačeno kao povijesna pripovijetka). Ali što ako su poglavlja 20 – 22 nova jedinica koja sažimlje 17 – 19 (usp. W. Hendriksen, *More Than Conquerors*)? Ova promjena mogla bi biti slična za sažetak između pečata, truba, i čaša, onda neki oblik idealizma ili amilenijanzam odgovara najbolje.

- B. Poglavlje 20 uvodi nekoliko teoloških zamisli nepovezanih u ostalim dijelovima Biblije:
1. dvostupanjsko uskrsnuće
 2. ograničena privremena kraljevina mučenika
 3. Mesijanska zemaljska kraljevina od 1000 godina
 4. neuspješna kraljevina Mesije (čovječanstvo se buni opetovano kod Sotonova huškanja poslije 1000 godina Kristove kraljevine)
 5. još jedna bitka s nevjernicima nakon Suda Velikoga bijelog prijestolja.
- C. Poteškoće u tumačenju postoje zbog:
1. teoloških osobitosti poglavlja 20
 2. višeznačnosti u nekoliko ključnih područja:
 - a. vezanje Sotone, stih 2
 - b. broj skupina u stihu 4
 - c. tko je uključen u prvo uskrsnuće, stih 5
 - d. tko, gdje, i kako, ove Kraljevine s Kristom, stih 6
 - e. odakle "narodi" u stihu 8 dolaze
 - f. značenje i mjesto "ljubljenoga grada", stih 9
 - g. tko sudjeluje u Sudu Velikoga bijelog prijestolja stihova 11-15 i kako se to odnosi prema Evanđelju po Mateju 25:31 i dalje
 3. postoji veliki manjka suglasja među pobožnim, vjerujućim komentatorima, čak onih koji su pristaše iste teorije o Tisućgodišnjem kraljevstvu. Nečija teorija Mijenića ne smije utjecati na stvarnost fizičkoga, doslovnoga Drugog dolaska na koji se upućuje prečesto u NZ-u
 4. neki dobri navodi od ljudi kojima vjerujem:
 - a. u svome komentaru, *Revelation*, George E. Ladd kaže: "Američki protestantizam stavio je neopravdan naglasak na ovu doktrinu o Mileniju... Jedno je jasno; on (Isus) ne bavi se učenjem privremenoga zemaljskog kraljevstva prije vječnoga poretka u Dobu koje mora doći."
 - b. u *Word Pictures in the New Testament*, A. T. Robertson kaže: "Ova predivna Knjiga bila je pisana kako bi ohrabrila svete u vremenu velikoga iskušenja, a ne da stvori razdor između njih" (str. 457-458)
 - c. u *Worthy is the Lamb*, Ray Summers kaže: "Ovome se poglavlju mora pristupiti s velikom poniznošću duha, prepoznavanjem njegovih poteškoća, izbjegavanjem dogmatskih izjava, i poštovanjem za iskreno tumačenje drugih. Ovo je poglavlje bilo gorko tlo raspravljanja za kršćane kroz mnogo stoljeća" (str. 202)
 - d. u svome komentaru *The Book of Revelation, New International Commentary Series*, Robert H. Mounce, kaže: "Iz prosudbe količine pozornosti date od mnogih pisaca prvima deset stihova poglavlja 20, netko može procijeniti kako je to jedini najvažniji segment Knjige Otkrivenja. Težnja mnogih tumača na ovoj točki jeste da postanu apologeti određenog stajališta o mileniju. Bez poricanja važnosti ovoga značajnog odlomka, on ne smije biti dignut nad tako temeljnim temama kao što je Kristov povratak, konačan sud i uklanjanje svake bezbožnosti, te veličanstvenosti vječnoga stanja. Pozorno čitanje milenijskoga odlomka (stihovi 1-10) pokazat će kako je on možda ograničen samo na uskrsle mučenike, te da ne sadržava posebnu najavu kako će se njihovo kraljevanje s Kristom dogoditi na zemlji ili kako to neophodno slijedi drugi pojavak" (str. 351).
- D. Tisućgodišnja kraljevina nije ista kao:
1. Mesijansko doba, ili
 2. Kraljevstvo Božje (obje #1 i #2 su vječne, usp. Dn 7:14.27; Iz 9:7; Lk 1:33; II. Pt 1:11; Otk 11:15; 22:5).
- E. Zamisao o 1000 godina blaženstva s Kristom mogla je proizaći iz zamisli od 6000 godina povijesti i potom Subotnjeg počinka iz Knjige Postanka 1. Ovo je izgleda (povijesni premilenijanzam) bio dio nekih ranijih kršćanskih pisanja (usp. Poslanica Barnabe 15 i II. Henokova 33).

- F. Ovo je poglavlje očito nadahnuto otkrivenje i ima Božansku svrhu. Međutim, što je svrha: (1) prikazivanje događaja na kraju vremena u glavnim crtama ili (2) davanje duhovnoga uvida u duhovnu bitku svakoga doba?
- Tumači moraju biti pozorni da ne guraju svoj osobni raspored a ne Ivanov. Radoznalost, ambicija ili odanost teološkome gledištu ili učitelju prouzročila je legiju tumača i loših stavova. Ivanov raspored/svrha prenesen je u njegov odabir žanra i njegov odabir SZ-noga, ne NZ-noga, slikovitog prikaza! Uzimanje apokaliptičke književnosti doslovno nije znak konzervatizma, nego posljedica pogrešno vođenog entuzijazma! Zašto današnji tumači pokušavaju napraviti neke od Ivanovih simbola doslovnima a druge slikovitima? Oni su svi slikoviti (ovo ne znači da nisu istiniti)! Ivanovo predstavljanje kraja vremena prvenstveno je SZ-na građa. On izgleda namjerno zanemaruje Isusova i Pavlova eshatološka učenja. Biblijski pisci, i SZ-ni i NZ-ni, ne otkrivaju sustavnu eshatologiju. Oni jamačno predstavljaju istinu, ali ne na logičan, kronološki, ili sustavan način! Potvrdimo središnje istine viđenja i nemojmo biti dogmatskima oko pojedinosti.
- G. Ovo je poglavlje bilo napravljeno kako bi donijelo teološku težinu van razmjera na njeno mjesto u cjelokupnoj građi i poruci Knjige! To nije glavni naglasak autora! Tisućgodišnje kraljevstvo prethodnica je Vječnoj Božjoj kraljevini. Jedino Knjiga Otkrivenja odabire spomenuti ovu privremenu Mesijansku kraljevinu. Pojavljuje se u žanru koji navješćuje istinu pomoću simboličkoga jezika. Osobno, milenijska kraljevina nije ona koja me iznenađuje (u svjetlu SZ-nih tekstova), nego:
1. dvostupanjski Sud
 2. miješanje uskrslih svetih i običnih ljudi zajedno u zemaljskoj okolnosti
 3. prisutnost pobune naklon duge Mesijanske kraljevine.
- Hoće li Kristovo osobno kraljevanje biti neučinkovito u dovođenju čovječanstva u pravednost čak i s odsutnošću Sotone? Ili je to simbolički način jasnoga pokazivanja domašaja i pokvarenosti ljudske vrste?
- H. Neka nam Bog pomogne svima u svjetlu 22:18-19! Mi smo svi pogođeni našom grješnom naravi, našim dobom, našim iskustvom, i našim učiteljima!

KORISNI AUTORI

- A. Alan Johnson, "Otkrivenje", *The Expositors Bible Commentary*, tom 12
- B. George Ladd, *Revelation of John*
- C. Leon Morris, "Otkrivenja sv. Ivana", *Tyndale New Testament Commentaries*, tom 20
- D. Robert Mounce, "Knjiga Otkrivenja", *The New International Commentary*
- E. Ray Summers, *Worthy Is the Lamb*
- F. Craig Blaising i Darrell Bock, *Progressive Dispensationalism*
- G. D. Brent Sandy, *Plowshares and Pruning Hooks*

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:1-3

¹Onda vidjeh nekoga anđela koji silazi s neba, držeći ključ abisa i veliki lanac u svojoj ruci. ²I on uhvati zmaja, zmiyu od starine, koja je đavao i Sotona, i sveže ga na tisuću godina; ³i on ga baci u abis, i zatvori ga i zapečati ga nad njim, tako da on neće zavoditi narode nikad više, sve dok se tisuću godina ne dovrši; nakon ovih stvari on mora biti oslobođen na kratko vrijeme.

20:1 "Onda vidjeh nekoga anđela koji silazi s neba, držeći ključ abisa" Ovaj je sličan anđelu koji je imao ključ Abisa u 9:1-2.11. Zanimljivo je kako je Sotona vezan od neimenovanoga anđela.

▣ **"ključ abisa"** Vidjeli smo dva "ključa" u Knjizi Otkrivenja. Isus ima ključeve Smrti i Hada u 1:18 a neimenovani anđeo ima ključ za Abis u 9:1. Pojam "ključ" metaforički je za "vlast nad".

Pojam “Abis” grčka je riječ za “dubinu” s ALFA PRIVATNO [u grčkoj gramatici: oduzimajući, prefiks što izražava negaciju ili odsutnost – op.prev.] (jaz Bezdana) i bio je raspravljen u 9:1. To izgleda mora biti zatvor demonskih duhova. Međutim, ovo ne može biti potpuno tumačenje zbog njegove Pavlove uporabe u Poslanici Rimljanima 10:7. To može biti istoznačnica s “Tartarus” kao mjesto pritvora za sve zle duhove (usp. Lk 8:31; Juda stih 6; II. Pt 2:4). U rabinskome judaizmu II. i III. stoljeća to je bilo razumjeto kao dio Hada za nepravednike.

20:2 “zmaja, zmiju od starine, koja je davao i Sotona” Ovi četverostruki naslovi đavla, koji su bili raspravljani u 12:9, naglašeni su kako bi točno odredili tko je bio vezan i tko će kasnije biti bačen u jezero vatre (usp. stih 10). To povezuje Početak (usp. Post 3) s Krajem (Otk 20 - 22).

Pojam “zmaj(a)” može biti:

1. usporednica sa “zmijom”. U SZ-u hebrejski pojam *tannin* može upućivati na:
 - a. kopnenu zmiju (usp. Izl 7:9.10.12; Pnz 32:33; i moguće Ps 91:13)
 - b. morsku zmiju (usp. Post 1:21; Ps 148:7)
2. usporednica s mitološkim morskim čudovištem, Levijatanom (usp. Job 7:12; Ps 74:13-14; Iz 27:1), koji je bilo upotrijebljen za opis jednog od Božjih Bića (usp. Job 41; Ps 104:24-26), ili kao simbol zla (kao Rahab, usp. Iz 51:9)
3. upotrijebljeno simbolički za vođe Izraelovih neprijatelja:
 - a. Egipat (usp. Ps 87:4; Rahab; Ez 29:3)
 - b. Babilon (usp. Jer 51:34)
4. upotrijebljeno u mezopotamijskoj mitologiji kao čudovište Kaosa (usp. Uvod u Knjigu Otkrivenja 12, #B i posebice u 12:3).

The King James Version prevodi oboje *tannin* i *tannim* (majmuni ili šakali, usp. Job 30:29; Ps 44:19; Iz 13:22; 34:13; 35:7; 43:20; Jer 9:11; 10:22; 49:33; 51:37; Ez 29:3 i Mih 1:8) kao “zmajevi”, ali to nisu povezani pojmovi. Šakali su množina od *tan*.

▣ **“sveže ga na tisuću godina”** Ljudi su uvijek osjećali da je skupno osuđivanje što ishodi iz Adamovih i Evinih odabira nepošteno. Može biti da uklanjanje zla i kušnje osigurava okolnost teološki sličnu Vrtu Eden. Ne samo da će čovječanstvo biti pošteđeno kušnje od Sotone, oni će uživati u prisutnosti Proslavljenoga Mesije za produljeno razdoblje. Tragedija je što će se čovječanstvo opet pobuniti protiv Božjeg kraljevanja u Kristu (usp. 20:7-9)!

SZ-na zamisao dva židovska doba bio je način navješćivanja sukoba između dobra i zla (ograničeni dualizam). Židovi su oslikali ovaj kozmički sukob kao bivanje odlučnim u bitci na kraju vremena (usp. Ps 2). Ivan koristi tu sliku kako bi pomogao progonjenim kršćanima njegova vremena i svakoga vremena. U knjizi tako očitoga simbolizma, te otkrivenja tako zasebnoga i neponovljivog kao 1000 godina kraljevanja, zašto bi itko želio tumačiti ovo doslovice? Odgovor leži u pretpostavkama tumača, ne u egzegezi. To nije pitanje vjerovanja u Bibliju; to je pitanje primjerenoga, dosljednog tumačenja apokaliptičke književnosti. Žudnja vjernika za više obavijesti o kraju vremena odvukla ih je: (1) u okretanje ove Knjige u kronološki prikaz Drugoga dolaska i (2) u prisiljavanje pojedinosti da odgovaraju njihovoj vlastitoj povijesti, kulturi, i tumačenju, teološku rešetku. Ako je ovo uzeto doslovno, jedino će kršćani koji su živjeli i umrli tijekom ovoga razdoblja kraljevati s Kristom (usp. stihove 4-5)!

20:3 “i on ga baci u abis, i zatvori ga i zapečati ga nad njim” Postoji pet GLAGOLA povezanih s vezanjem Sotone od neimenovanog anđela: (1) “uhvati”; (2) “sveže ga”; (3) “baci ga”; (4) “zatvori”; i (5) “zapečati ga”. Svi od ovih su AORISTI AKTIVNIH INDIKATIVA. Ovo podrazumijeva potpuno uklanjanje utjecaja Sotone. To može biti smjerenje na Knjigu proroka Izaije 24:22.

▣ **“tako da on neće zavoditi narode nikad više”** Obmana je uvijek bila svrha đavla i njegovih posrednika (usp. 12:9; 13:11-14; 16:14; 19:19; 20:8). Zato jer je znao kako je njegovo vrijeme kratko (usp. 12:12), on je pokušao odvesti što je više moguće od Božjega ljubećeg Stvorenja, muškaraca i žena, od Njega u pobunu i nevjeru. On isto tako čezne za štovanjem, kao što može biti vidljivo u kušnji Isusa u Evandjelju po Mateju 4:9 i 13:4.

Vrlo prigodno pitanje jeste, na koga “narode” upućuje? Nevjerujući narodi bili su prethodno uništeni u 17:2; 18:3 i 19:18-21. Neki su rekli kako to upućuje na iste narode, ali to je njihov ostatak, ne njihova poražena vojska. Ostali su kazali kako su to drugi narodi koji nisu bili uključeni u protu-Božju, i protu-Kristovu urotu. Simbolizam za “narodi” [narode] vrlo je težak (vidjeti bilješke u 2:26 i 10:11) jer su oni ponovno viđeni u Knjizi Otkrivenja 22:2, čak nakon uništenja Sotone i svih nevjernika.

Moguće da je 19:11-21 (tj. poglavlja 17 - 19) sažeto u 20:1-10 (tj. poglavlja 20 - 22). Ovo može razriješiti pitanje prisutnosti “naroda” poslije potpune i konačne osude poglavlja 19. “Narodi” uobičajeno upućuju na pokvarene, bezbožne ljude (vidjeti bilješku u 2:26 i 10:11 te članak od Davea Mathewsona, “*A Re-examination of the Millennium in 20:1-6*”

Consummation and Recapitulation”, JETS, tom 44 #2, lipanj 2001., str. 237-251). Nalaženje Sotone u 20:1-10 moglo bi biti analogno Evanđelju po Luki 10:17-20 (Sotona zbačen s Neba); Mateju 12:26-29 (Sotonovo kraljevstvo poraženo Isusovim egzorcizmom); Poslanici Kološanima 2:10.15 (razoružani vladari i vlasti). Knjiga Otkrivenja 20:1-10 mogla bi uputiti na Kristovu pobjedu kod Njegova prvog dolaska i ishodi ostaju sve do pred Njegov drugi dolazak (amilenijanzizam).

Ako je ovaj sažetak točan onda to pokazuje kako je Ivan bio pod utjecajem motiva jedne bitke na kraju vremena Knjige proroka Ezekielia 38 - 39 (i također Psalma 2). Ivan je uzeo ovo SZ-no suprotstavljanje s bezbožnim narodima u Maloj Aziji i poopćio ga u eshatološku bitku između Božjega naroda te naroda koji su bili pod utjecajem Sotone i nevjere.

▣ **“sve dok se tisuću godina ne dovrši; nakon ovih stvari on mora biti oslobođen na kratko vrijeme”** Postojalo je mnogo raspre o tome zašto Sotona “mora” (*dei*) biti odriješen za kratko vrijeme. Neki to vide kao Božje pokazivanje pravde Njegove osude pobunjenih ljudi; drugi to vide kao mogućnost još jedne prilike za pokajanje kao u 9:20-21; 14:6-7; 16:9.11.

Također je moguće vidjeti Sotonu vezanog kao simbolički konačan dovršetak zla koristeći židovske apokaliptičke slike iz I. Knjige Henokove 10:4-6.11-13, gdje je Azazel (demon pustinje iz Lev 16:8.10.26) utamničen od anđela tako da više ne može voditi narod pogrješnim putem. Ovo utamničenje je bio način zadržavanja zlih anđela do Dana suda u Knjizi proroka Izaije 24:21-22; II. Petrovoj poslanici 2:4; i Poslanici Jude, stih 6.

Isto je tako moguće da njegovo oslobođenje izaziva obračun na kraju vremena, obračun jednom-za-uvijek između Boga, Mesije, Duha, i njihovih sljedbenika nasuprot Sotoni, Zvijeri iz mora, Zvijeri iz zemlje, i njihovih sljedbenika. Stvorenje će biti očišćeno od zla. Povijest je postala područjem bitke, povijest će biti pozornica konačnoga obračuna. SZ-ni motiv je iz Psalma 2 i Knjige proroka Ezekielia 38 - 39. Ovaj Sud na kraju vremena viđen je u 9:19-21. Ako je ovo istina onda su poglavlja 17 - 19 i 20 usporednica i pokrivaju isto razdoblje od Kristova prvog dolaska do Njegova drugog dolaska.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:4-6

⁴Onda vidjeh prijestolja, i oni sjedoše na njih, i suđenje bijaše dano njima. I ja vidjeh duše onih kojima bijahu odrubljene glave zbog njihova svjedočanstva Isusova i zbog riječi Božje, i onih koji nisu štovali zvijer ili njen kip, i nisu primili biljeg na svoje čelo i na svoju ruku; i oni oživješe i kraljevahu s Kristom tisuću godina. ⁵Ostatak umrlih nisu oživjeli sve dok tisuću godina ne bijaše dovršeno. Ovo je prvo uskrsnuće. ⁶Blagoslovljen i svet je onaj tko ima dio u prvome uskrsnuću; nad ovima druga smrt nema snagu, nego će oni biti svećenici Božji i Kristovi i kraljevat će s Njim tisuću godina.

20:4 “Onda vidjeh prijestolja” Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7:9. Brojna su prijestolja spomenuta u Knjizi Otkrivenja: (1) Božje prijestolje (usp. 5:1.1.17; 6:16; 7:10.15; 19:4; 21:5); (2) Sotonovo prijestolje (usp. 2:13); i (3) prijestolje Zvijeri (usp. 13:2; 16:10). To je metafora vlasti i snage.

▣ **“i oni sjedoše na njih”** Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7:22. Pitanje je, na koga “oni” upućuje? U Danielu to može biti anđeoska vojska ili sveti. Postojalo je mnogo raspre među komentatorima o tome koliko je skupina spomenuto u ovome stihu:

1. neki vide tri skupine (one na prijestoljima, mučeni kršćani, i ostali kršćani koji nisu štovali Zvijer)
2. neki vide dvije skupine
3. neki vide jednu skupinu.

Ako je to jedna skupina, to upućuje na kršćane mučenike. Međutim, ne postoji ni jedna druga Pisamska usporednica s ograničenom kraljevinom mučenika. Biblija obećava kraljevanje svima svetima (usp. Otk 3:21; 5:10; 22:5; Mt 19:28; Lk 22:29-30; II. Tim 2:12). Vidjeti Posebnu temu u 5:10.

Drugi temelje svoje stajalište dviju skupina na kratkome izričaju u kasnijem dijelu stiha 4: “onih koji odbijaju štovati divlju zvijer”. Oni vide ovo kao drugu skupinu kršćana, svih vjernika koji su umrli prirodnom smrću ali koji su odbili štovati Zvijer. U svjetlu Drugoga dolaska u poglavlju 19 i Velikoga bijelog prijestolja u 20:11, to može biti najbolje tumačenje. Ako je ovo tumačenje točno, onda Sud Velikoga bijelog prijestolja stihova 11 i dalje upućuje jedino na izgubljene i nije izravna usporednica s Evanđeljem po Mateju 25:31 i dalje.

NASB	“i suđenje bijaše dano njima”
NKJV	“i suđenje bijaše predano njima”
NRSV	“bijaše dana vlast da sude”
TEV	“bijaše dana sila da sude”
NJB	“bijaše prenijeta snaga da daju sud”

Ovaj grčki izričaj može uputiti ili na: (1) njihovo kraljevanje s Kristom (usp. 2:26-27; I. Kor 6:2, vidjeti Posebnu temu u 5:10) ili (2) njihovo primanje pravde (usp. 6:9-11; Dn 7:22).

▣ **“duše onih kojima bijahu odrubljene glave”** Neki tumače ovo kao obezglavljene duhove (usp. 6:9). Pojam “odrubljene glave” upućuje na sjekiru s dvostrukim rubom koja je bila korištena za smrtnu kaznu u Rimskoj Republici (usp. Rim 13:4 i Josip [Flavije – op.prev.], *Antiquities of the Jews*, 14:9:4). To upućuje na kršćanske mučenike.

▣ **“i onih koji nisu štovali zvijer”** Ako gornji izričaj upućuje na mučenike, onda ovaj izričaj upućuje na ostale koji su umrli tijekom ovoga vremenskog razdoblja (usp. 13:15). Sad ako je to slika razdoblja između Kristova dva dolaska, onda to upućuje na sve vjernike. Ako je to samo razdoblje na kraju vremena, onda samo na taj naraštaj.

▣ **“nisu primili biljeg”** Vidjeti bilješku u 13:16-17. Biljeg je usporedan s “koji nisu štovali zvijer ili njen kip”.

▣ **“oni oživješe”** Pojam (*zōē*) često upućuje na fizičko uskrsnuće (usp. Mt 9:18; Iv 4:25; Djela 1:3.9-11; Rim 14:9; Otk 1:18; 2:8; 13:14). Tumači ne mogu tumačiti jednu uporabu pojma u stihu 4 kao duhovno uskrsnuće a drugu uporabu u stihu 5 kao fizičko uskrsnuće. Hoće li mučenici koji kraljuju s Kristom imati uskrsla tijela ili fizička tijela koja propadaju? Ako imaju uskrsna tijela, onda što s “narodima”?

▣ **“i kraljevahu s Kristom tisuću godina”** Zamisao Isusova kraljevanja spomenuta je u Knjizi Otkrivenja 12:5; 19:5 i izgleda da mora smjerati na Psalam 2:8-9; kraljevanje svetih s Kristom spomenuto je u Evanđelju po Mateju 19:28; Luki 22:28-30; II. Poslanici Timoteju 2:12; Knjizi Otkrivenja 3:21; 5:10; 20:4.6 i 22:5. Je li to kraljevanje tisućgodišnje ili vječno (usp. Dn 7:14.18.27 i Otk 22:5)? Je li to kraljevanje zemaljsko (usp. 5:10) u palestinskome okviru ili sveopćem okviru? Vidjeti Posebnu temu: Kraljevanje u Kraljevstvu Božjem u 5:10. Vidjeti kartu različitih milenijskih gledišta u Dodatku pet.

Ako je 1000 godina simboličko doba Crkve (utjelovljenje do *Parusije*), onda ovih 1000 godina (10x10x10 – hebrejski SUPERLATIV oblik broja za potpunost) upućuje na vječnost.

Međutim, ovaj scenarij ne odgovara stihovima 5-6 baš dobro. Ovo je dobar primjer kako nečiji pristup tumačenja odgovara nekim tekstovima dobro, ali ne svima. Te različite sheme tumačenja razvijale su se kako su različiti tumači naglašavali različite tekstove i čitali čitav NZ kroz određen odabir “ključ” tekstova. Ovdje postoji isprepletenost, višeznačnost ovdje, tajnovitost ovdje. Nemojmo spajati poteškoću s isključivošću i dogmatizmom!

20:5 NRSV i TEV prijevodi čine stih 5 parentezom [umetnuta rečenica, riječ – op.prev.]. Onaj tko je uključen u ovo prvo uskrsnuće odredit će tko je uključen u sveopći Sud u 20:11 i dalje. Ovdje su mogućnosti za “ostatak umrlih”:

1. izgubljeni (usp. stih 6; Dn 12:2)
2. kršćani iz prijašnjih razdoblja (usp. stih 6; II. Tim 2:12)
3. kršćani iz ovoga razdoblja, ali koji su umrli prirodnom smrću (usp. stih 4c).

▣ **“prvo uskrsnuće”** Kroz NZ postojao je naglasak na uskrsnuću umrlih (usp. Iv 5:28-29; Lk 14:14; Djela 24:15; I. Kor 15:52; Fil 3:3; I. Sol 4:16; II. Sol 1:7-10). Međutim, ne postoji usporednica u Bibliji za dva odvojena uskrsnuća vjernika, osim ako je to smjeranje na dvostruko uskrsnuće Knjige proroka Daniela 12:2 (izgubljeni i spašeni), iako George Ladd vidi Evanđelje po Ivanu 5:29 i I. Poslanicu Korinćanima 15:24-25 kao moguće usporednice. Svi teološki sustavi, čak i oni koji vjeruju u doslovno tisućgodišnje kraljevanje, imaju velike poteškoće tumačenja s ovim podijeljenim uskrsnućem. Jesu li uskrsli kršćani (usp. I. Sol 4:13-18; Otk 4:11 ili 11:12) uključeni u tisućgodišnje kraljevanje; jesu li SZ-ni vjernici uključeni u tisuću godina kraljevanja? Uključuje li ovo SZ-ne mučenike, ili jedino one koji su bili mučeni tijekom nevolje na kraju vremena?

20:6 “oni (će) biti svećenici Božji i Kristovi” Ovo je smjeranje na Knjigu Izlaska 19:5-6. Ta terminologija, što upućuje na Izrael kao Božje oruđe za otkrivenje poganu i iskupljenje pogana, bila je u NZ-u proširena kako bi uključila svu Crkvu (usp. I. Pt 2:5.9 i Otk 1:6; 5:10). U pismu crkvi Filadelfije, napravljeno je smjeranje na svete u odnosu prema Hramu (usp. 3:12). Metafora se promijenila od slugu Božjih u korist ovoga svijeta do prisnoga zajedništva s Bogom.

▣ Ovaj stih dodaje poteškoći tumačenja. Zašto bi ikoji vjernik bio predmet druge smrti, što je metafora za Pakao (usp. stih 6)? Jesu li samo mučenici svećenici Bogu ili su to svi sveti (usp. 1:6; 5:10; II. Pt 2:5.9)? Hoće li samo mučenici prvoga stoljeća kraljevati ili će biti uključeni SZ-ni mučenici, hoće li mučenici svakoga doba biti uključeni ili će biti uključeni svi kršćani koji ostanu vjerni?

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:7-10

⁷Kad se tisuću godina dovrši, Sotona će biti oslobođen iz svoje tamnice, ⁸i izaći će kako bi zavodio narode koji su na četiri ugla zemlje, Goga i Magoga, da ih okupi zajedno za rat; broj njihov je kao pijesak morske obale. ⁹I oni iziđoše na široku ravnicu zemlje i okružiše tabor svetih i ljubljeni grad, i vatra side s neba i pohara ih. ¹⁰I đavao koji zavodiše njih bijaše bačen u jezero vatre i sumpora, gdje su zvijer i lažni prorok također; i oni će biti mučeni dan i noć zauvijek i uvijek.

20:7 “Sotona će biti oslobođen iz svoje tamnice” Knjiga proroka Ezekielu 36 – 39 pozadina je ovoga okvira. U Ezekielu Božji narod počiva sigurno u eshatološkoj okolnosti (Juda ili Jeruzalem ili Obećana zemlja), ali ipak su napadani od zlih naroda (Gog i Magog). U rabinskome judaizmu ova su se dva neprijatelja upotrebljavala za opis svih neprijatelja Mesije i naroda Božjeg. Izvorno, Gog je bio muškarac iz zemlje Magog, ali u ovome poglavlju, pojmovi su bili personificirani u udvojene neprijatelje. Ivan uvijek preuređuje SZ-na smjeranja da odgovaraju čitateljima prvoga stoljeća.

20:8 “i izaći će kako bi zavodio” Začudujuće je da čovječanstvo može biti vođeno u pobunu nakon 1000 godina Kristova kraljevanja! Jesu li ti narodi bili “nevjernici” ili “početni vjernici”? Nije li Kristova prisutnost i kraljevanje bilo kadro izazvati trajnu promjenu u ljudskome društvu?

▣ **“Goga i Magoga” [Gog i Magog]** Ovo je smjeranje na nastavljaću pobunu nevjerujućih naroda. Nakon što je Izrael obnovljen za Obećanu zemlju (usp. Ez 37), temeljeno na Božjim djelovanjima (usp. Ez 36), on će ipak imati poteškoća s narodima koji će ga ponovno napadati (“Gog u zemlji Magoga, knezu Roša, Mešeka i Tubala”, Ez 38:2). Ovi stoje za imena vođa ili regionalna imena upadačkih vojska; Knjiga proroka Ezekielu 38:5-6.13 čini ih međunarodnom vojskom. Poglavlja 38 - 39 Knjige Ezekielu imaju okolnost kraja vremena (usp. 38:8.10.14.16.18; 39:11). Ova su poglavlja bila izvor većine Ivanovih SZ-nih smjeranja za kraj vremena. Stvari će postajati gorima (porodajni bolovi Novoga doba) prije negoli postanu boljima (Novi Jeruzalema).

Zabilježite kako je Ivan uzeo SZ-ne tekstove ali ih preuredio u svjetlu grčko-rimske kulture prvoga stoljeća. Gog, Magog, i Babilon nisu neprijatelji iz Mezopotamije ili Turske, nego Rima.

▣ **“narode koji su na četiri ugla zemlje”** Ovo je očito sveopća obmana i pobuna (usp. 7:1). Broj “četiri” ima simboličko značenje predstavljajući čitav svijet.

▣ **“kao pijesak morske obale”** Ovaj je izričaj izvorno bio korišten za sjeme Abrahamovo (usp. Post 15:5; 22:17; 32:12 i Heb 11:12). To može biti još jedan primjer za zlo oponašanje pojmova koji opisuju Božji narod. Međutim, zbog prvoga izričaja stiha 9, ovo je izgleda samo još jedna odredba za obilježavanje vrlo velike vojske.

20:9 Upućuje li ovaj stih na doslovnu bitku na ravninama Megida kao pomicanje vojske na kraju vremena prema palestinskome gradu Jeruzalemu? Postoji mnogo smjeranja za ovaj scenarij u SZ-u (usp. Ps 2; Ez 38-39; Dn 9:24-27; Zah 13 - 14). Međutim, Jeruzalem je udaljen mnogo kilometara od Megida.

U Knjizi Otkrivenja “grad” je uobičajeno: (1) ljudsko društvo uređeno i djelotvorno odvojeno od Boga, personificirano kao Babilon i (2) povijesno upućivanje na Rim u Ivanovu vremenu (usp. 14:8; 16:19; 17:18; 18:2.10.16.18.19.21). Međutim, na grad Jeruzalem vjerojatno se upućuje u 11:8 i ovdje.

NZ-ni autori općenito, i Ivan posebice, uzeli su SZ-nu sliku i poopćili je kako bi je povezali s čitavim čovječanstvom. Predmet Knjige Otkrivenja nije Židovi nasuprot pogana, nego vjernik nasuprot nevjernika. Ovo je onda ista bitka na kraju vremena kao u 6:15-16; 11:18; 16:12.14.16; 19:19 (paralelizam).

▣ **“i vatra side s neba i pohara ih”** Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Ezekielu 38:22 i 39:6. Pobjeda je Božja!

20:10 “I đavao koji zavodiše njih bijaše bačen u jezero vatre i sumpora” Ovo je gdje će Zvijer i Lažni prorok biti bačeni u 19:20. To je gdje će Smrt i Had(es) biti bačeni u 20:14 i gdje će svi koji se nisu pouzdali u Krista biti bačeni u 20:15. To je istoznačnica s *Gehena* (pakao) i predstavlja vječno odvojenje od zajedništva s Bogom i Njegovim Kristom (usp. Mk 9:43.48).

▣ **“i oni će biti mučeni dan i noć zauvijek i uvijek”** Ovo je vrlo slično Knjizi Otkrivenja 14:10-11 i 19:5. Na zamisao o trajnome odvojenju smjerano je u Evandjelju po Mateju 25:46 gdje je isti pojam (*aiōnios*), upotrijebljen za Nebo, korišten za Pakao.

Većina Božjih osuda ima iskupiteljske svrhe; to je istina SZ-a i NZ-a. Pakao nema poznatu svrhu iskupljenja. To ispunjava Božje obećanje za obnovom pravde i pravednosti. Pakao je odvojenost zla od Božjega dobrog Stvorenja. Kao što je

za čovječanstvo pakao strašno, za Boga je još gore. Dozvoljavanjem Svome najvišem Stvorenju, čovječanstvu, imanje odabira (jedan vid slike Božje u čovjeku), Bog je znao da će znakovit postotak odabrati sebičnost i grijeh. Pakao je otvorena rana, rana što krvari u Božjem srcu koja nikad neće biti iscijeljena. Pakao je tragična tajna paradoksa vječne ljubavi i Božje pravde!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 20:11-15

¹¹Onda vidjeh veliko bijelo prijestolje i Onoga koji sjede na njemu, od čije prisutnosti zemlja i nebo pobješko, i ne bijaše nađeno mjesto za njih. ¹²I ja vidjeh mrtve, velike i male, kako stoje pred prijestoljem, i knjige bijahu otvorene; i još jedna knjiga bijaše otvorena, koja je *knjiga života*; i mrtvi bijahu osuđeni prema stvarima što bijahu zapisane u knjigama, prema svojim djelima. ¹³I more preda mrtve što bijahu u njemu, i smrt i Had predaše mrtve što bijahu u njima; i oni bijahu osuđeni, svaki *od njih* prema svojim djelima. ¹⁴Onda smrt i Had bijahu bačeni u jezero vatre. Ovo je druga smrt, jezero vatre. ¹⁵I ako ičije ime ne bijaše nađeno zapisano u knjizi života, on bijaše bačen u jezero vatre.

20:11 “Onda vidjeh veliko bijelo prijestolje” Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7:9. Veliko bijelo prijestolje izgleda da je usporednica s Evanđeljem po Mateju 25:31-46, ali ako je ovo samo osuda izgubljenih, to ne može biti usporednica s Matejom 25 jer su ovce (spašeni) i jarci (izgubljeni) naslovljeni zajedno.

▣ **“i Onoga koji sjede na njemu”** Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7:9. U NZ-u Bog je učinio Krista Suceom (usp. Iv 5:22-27; 9:39; Djela 10:42; 17:31; II. Kor 5:10; II. Tim 4:1 i I. Pt 4:5). Međutim, u nekim odlomcima, Krist je rekao kako On nije došao suditi (usp. Iv 3:17-21; 12:47-48). Krist nije došao suditi, nego spasiti, međutim, činjenica da Ga ljudi odbacuju donosi osudu nad njima samima. Tako, tko sjedi na prijestolju? Je li to Isus? To je moguće zbog Evanđelja po Mateju 25:31-46 i posebice po Ivanu 5:22 te II. Poslanice Korinćanima 5:10, međutim, većinu vremena u NZ-u a posebice u Knjizi Otkrivenja, Bog Otac je Onaj koji sjedi na prijestolju (usp. Rim 14:10; Otk 5:1.7.13; 6:16; 7:10.15; 19:4 i 21:5).

▣ **“od čije prisutnosti zemlja i nebo pobješko”** Neki vide ovo kao obrat od prokletstva koje je stavljeno na fizičko Stvorenje kad su se Adam i Eva pobunili i pali (usp. Post 3:17-19 i Rim 8:19-22). Drugi vide ovo kao metaforu za potpunu propast sadašnjega fizičkoga reda kao što je opisano u II. Petrovoj poslanici 3:10.12 (usp. Djela 3:21; Rim 8:21).

Ovo je SZ-no jezično označavanje: (1) Božji dolazak Svome Stvorenju, usp. Psalam 114:3-6; Knjigu proroka Izaije 13:10; 24:19-20.23; Joela 2:10.30-31; 3:15; Zaharije 14:6; ili (2) Bog više ne treba Svoja dva vječna svjedoka, usp. Knjigu Brojeva 35:30; Ponovljeni zakon 17:6; 19:15. On kraljuje!

Nebo u okviru ne upućuje na Božje prijestolje, nego na atmosferu iznad Zemlje kao u Knjizi Postanka 1:1.

20:12 “I ja vidjeh mrtve, velike i male, kako stoje pred prijestoljem” Točan sastav ove velike skupine neizvjestan je i uobičajeno je temeljen na nečijoj pretpostavci, kao što je većina tumačenja pojedinosti viđenja Knjige Otkrivenja.

Izričaj “velike i male” može upućivati na: (1) vjernike (usp. Ps 115:13; Otk 11:18; 19:5) ili (2) nevjernike (usp. 13:16; 19:18). U ovome okviru to je usporedno s “ovcima i jarcima” u Evanđelju po Mateju 25:31-46 ili “one u nebu, i na zemlji, i pod zemljom” iz Poslanice Filipljanima 2:10-11.

▣ **“i knjige bijahu otvorene”** Ovo je smjeranje na Knjigu proroka Daniela 7:10. Postoje dvije spomenute knjige: knjiga djela ili sjećanja i Knjiga života (usp. 3:5; i 13:8). Knjiga života opisana je u Knjizi Izlaska 32:32-33; Psalmu 69:28; Knjizi proroka Izaije 4:3; Daniela 12:1; Evanđelju po Luki 10:20; Poslanici Filipljanima 4:3; Hebrejima 12:23; Knjizi Otkrivenja 3:5; 13:8; 17:8; 20:15; 21:27. Knjiga djela ili sjećanja opisana je u Psalmima 56:8; 139:16; Knjizi proroka Izaije 65:6; Malahije 3:16 i Knjizi Otkrivenja 20:12-13. Ovo su metafore za Božje pamćenje. Bog će se pošteno baviti sa Svojim Stvorenjem; ljudi su odgovorni za svoja djelovanja i pobude i odgovorni su Bogu (usp. Gal 6:7). Postoji samo jedna osuda.

▣ **“i mrtvi bijahu osuđeni prema stvarima što bijahu zapisane u knjigama, prema svojim djelima”** Osuda je temeljena na odabirima načina života čovječanstva (usp. Mt 25:31-46). Mi žanjemo ono što smo sijali (usp. Gal 6:7). Teološka istina da su svi ljudi suđeni po svojim djelima može biti vidljiva u Knjizi proroka Jeremije 17:10; Evanđelju po Mateju 16:27; II. Poslanici Korinćanima 5:10; Knjizi Otkrivenja 2:23; 20:13. Za pun popis referenci vidjeti bilješku u 2:23.

20:13 “more... i smrt... i Had predaše mrtve što bijahu u njima” Ovo ne upućuje na činjenicu kako su mrtvi držani na tri različita mjesta; usporedne metafore potvrđuju kako svi od umrlih stoje pred Bogom (usp. Fil 2:10-11).

20:14 “Onda smrt i Had bijahu bačeni u jezero vatre” Na ovo se upućivalo ranije u 6:8. Smrt, veliki neprijatelj čovječanstva (usp. Heb 2:14-15), bila je poražena i uklonjena (usp. I. Kor 15:26.54-55; II. Tim 1:10; Otk 1:18; 21:4).

▣ **“druga smrt”** Biblija govori o tri razine smrti:

1. duhovnoj smrti, usp. Knjigu Postanka 3; Knjigu proroka Izaije 59:2; Poslanicu Rimljanima 5:12-21; 7:10-11; Efežanima 2:1.5; Kološanima 2:13; Jakova 1:15
2. fizičkoj smrti, usp. Knjigu Postanka 5
3. vječnoj smrti nazvanoj “druga smrt” u Knjizi Otkrivenja 2:11; 20:6.14; 21:8, što upućuje na Pakao.

20:15 “ako ičije ime” Ova rečenica je PRVI RAZRED KONDICIONALNA koji pretpostavlja kako će tamo biti onih koji nisu zapisani u Knjizi života (metafora za one koji se nisu pouzdali u Krista).

▣ **“(u) knjizi života”** Vidjeti bilješku u 13:8.

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Zašto se toliko mnogo pobožnih, u Bibliju vjerujućih komentatora ne slaže u tumačenju ovoga poglavlja?
2. Ako je ova Knjiga pisana u simboličkome jeziku (apokaliptički žanr), zašto toliko mnogo ljudi uzima ovo poglavlje tako doslovno i povijesno?
3. Zašto je Sotona vezan na kratko vrijeme? Odakle dolaze narodi u stihovima 3 i 8?
4. Koliko je skupina uključeno u stih 4 i zašto je to važno?
5. Zašto je tako iznenađujuće naći dvostupanjsko uskrsnuće u ovome poglavlju?
6. Kako će uskrsli sveti su-postojati s fizičkim narodima?
7. Tko je uključen u Sud Velikoga bijelog prijestolja stihova 11-15?

OTKRIVENJE 21 - 22

PODJELA NA ODLOMKE U SUVREMENIM PRIJEVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
ново Nebo i nova Zemlja	sve stvoreno novo	videnje Novoga Jeruzalema (21:1-22:5)	ново Nebo i nova Zemlja	Nebeski Jeruzalem
21:1-4	21:1-8	21:1-4	21:1-4	21:1-4
21:5-8		21:5-8	21:5-8	21:5-8
Novi Jeruzalem	Novi Jeruzalem	mjerenje Grada	Novi Jeruzalem	Mesijanski Jeruzalem
21:9-14	21:9-21	21:9-14	21:9-21	21:9-14
21:15-21	slava Novoga Jeruzalema	21:15-21 rijeka i drvo života		21:15-22:2
21:22-22:5	21:22 rijeka života 22:1-5	21:22-22:5	21:22-22:3a 22:3b-5	22:3-5
Kristov dolazak	vrijeme je blizu	pogovor	Isusov dolazak	
22:6-7	22:6-11	22:6 22:7	22:6 22:7	22:6-7
22:8-11	Isus svjedoči crkvama	22:8-9 22:10-11	22:8-11	22:8-9 22:10-15
22:12-13	22:12-17	22:12-13	22:12-13	
22:14-15		22:14-15	22:14-15	pogovor
22:16-17		22:16-17	22:16 22:17a 22:17b 22:17c	22:16 22:17
22:18-19	upozorenje 22:18-19 Ja dolazim brzo	22:18-19	zaključak 22:18-19	22:18-19
22:20	22:20-21	22:20 22:20b	22:20 22:20b	22:20 22:20b
22:21		22:21	22:21	22:21

ČITANJE KRUG TRI (vidi str. vi. u uvodnome dijelu)

SLIJEĐENJE IZVORNE AUTOROVE NAKANE NA RAZINI ODLOMKA

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Pročitajte odlomak odjednom. Odredite subjekte (čitanje kruga #3, str. vi.). Usporedite vašu podjelu subjekta s pet suvremenih prijevoda navedenih gore. Podjela na odlomke nije nadahnuta, ali ona je ključ za slijeđenje izvorne autorove nakane, što je srce tumačenja. Svaki odlomak ima jedan i samo jedan subjekt.

1. Prvi odlomak
2. Drugi odlomak
3. Treći odlomak
4. I tako dalje.

OKVIRNI UVIDI

- A. Knjiga Otkrivenja 20 – 22 oblikuju sedmu književnu jedinicu. Otkrivenje 21 - 22 završava Božja djelovanja u ljudskoj povijesti i početno Vječno kraljevstvo (usp. Dn. 7:13-14.27; I. Kor 15:27-28). Otkrivenje 22:6-21 jeste zaključak čitavoj Knjizi.
- B. Gotovo svaki element u ova dva poglavlja smjerenje je na: (1) Knjigu Postanka 1 - 3; (2) Psalam 110; ili (3) među-zavjetnu židovsku apokaliptičku književnost.
- C. Postoji mnogo raspre o neuobičajenim elementima u ovome zadnjem dijelu:
 1. spominjanje “naroda” – 21:14; 22:2
 2. spominjanje “kraljeva zemlje” – 21:24.26
 3. spominjanje “nečistoga izvan grada” – 21:27; 22:15.Izgleda kako postoji nekoliko mogućih razloga za uključivanje ovih elemenata:
 1. Ivan smjera na SZ-na proročanstva. Kao parabole u Evanđeljima, tumači nisu namjerali doslovno tumačiti pojedinosti, nego odrediti glavne naglaske
 2. Ivanova svrha je pokazati konačne razlike između spašenih i izgubljenih
 3. “narodi” spomenuti u ovome dijelu korišteni su u općenitome etničkome smislu kao “narod Božji” u 5:9; 7:9; 21:14 i 22:5
 4. zbog ovih elemenata neki su vidjeli spašene Židove unutar grada a spašene pogane izvan grada. Ali, zbog Poslanica Galaćanima 3:29 i Efežanima 2:11 - 3:13, ovo jednostavno ne može biti održiva teološka mogućnost
 5. ja mislim kako postoji sažetak između poglavlja 17 - 19 i 20 - 22. Ovo objašnjava ponavljajuće teme kroz ovaj dio.
- D. Postoji još jedan od nizova “sedam” nađenih u ova dva poglavlja. To su stvari kojih više nema:
 1. more – 21:1
 2. Smrt – 21:4
 3. žalovanje – 21:4
 4. plakanje – 21:4
 5. bol – 21:4
 6. noć – 21:25
 7. prokletstvo – 22:3.

- E. Kao što su osude povezane s Drugim dolaskom Krista prikazane u dramskome obliku u tri viđenja (pečati, trube, i čaše), moguće je Nebo opisano u dramskome obliku u tri SZ-ne metafore:
1. Šator, 21:1-8
 2. Novi Jeruzalem, 21:9-26
 3. Vrt Eden, 22:1-5.
- Ovo može biti također tako za prolog (1:1-8), koji naglašava:
1. blizinu Kristova povratka
 2. vjerodostojnost Božjih riječi
 3. potrebna svetost Božjega naroda.

PROUČAVANJE RIJEČI I IZRIČAJA

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:1-4

¹Onda vidjeh novo nebo i novu zemlju; jer prvo nebo i prva zemlja prođu, i tamo nema više *ikojeg mora*. ²I ja vidjeh sveti grad, novi Jeruzalem, kako silazi s neba od Boga, učinjen spremnim kao mladenka ukrašena za svoga muža. ³I ja čuh jaki glas iz prijestolja, govoreći: “Gle, šator Božji je među ljudima, i On će prebivati među njima, i oni će biti Njegov narod, i Bog Sâm bit će među njima, ⁴i On će otrti svaku suzu s njihovih očiju; i tamo više neće biti *ikakve smrti*; tamo neće više biti *ikakvog žalovanja, ili plakanja, ili bola*; prve su stvari prošle.”

21:1 “Onda vidjeh” Postoji raspon između nekoga vremenskog razdoblja, koliko vremena ovisi o vašem tumačenju “tisuću godina” iz poglavlja 20.

▣ **“novo nebo i novu zemlju”** Ovaj grčki pojam za “novo”, *kainos*, naglašava kakvoću, ne kronološko vrijeme (usp. 2:17;3:12; 5:9; 14:3; 21:1.2.5). To je bila SZ-na tema, ponovno stvorena Zemlja (usp. Iz 11:6-9; 65:17; 66:22; vidjeti također Rim 8:18-25; II. Pt 3:10.12). Svi su vjernici građani ovoga novog Kraljevstva (usp. Fil 3:20; Ef 2:19; Heb 12:23) i dijele ovo novo Stvorenje (usp. II. Kor 5:17; Gal 6:15; Ef 4:24). Usporedna teološka zamisao mogla bi biti “grad Božji što nije stvoren ljudskom rukom” iz Poslanice Hebrejima 11:10.16; 12:22; 13:14.

Novo Stvorenje bit će kao prvotno Stvorenje. Nebo može biti obnovljen Vrt Eden. Bog, čovječanstvo, životinje, i sva prirodna stvorenja družiti će se i radovati ponovno! Biblija započinje s Bogom, čovječanstvom, i životinjama u savršenome zajedništvu u Vrtu (usp. Post 1 - 2). Biblija završava s Bogom i čovječanstvom u okolnosti Vrta (usp. Otk 21 - 22) i proročkim suzvukom, životinjama (usp. Iz 11:6-8; 65:25). Vjernici ne idu u Nebo; Novi Jeruzalem dolazi dolje s Neba (usp. Otk 21:2) i dolazi ponovno stvorenoj i čistoj Zemlji. Bog i čovječanstvo zajedno su ponovno (usp. Post 3:15; Iz 7:14; 8:8.10; Otk 21:3).

▣ **“jer prvo nebo i prva zemlja prođu”** Postojat će obnovljeno Stvorenje (usp. Djela 3:21; Rim 8:21; Kol 1:20), koje nikad više neće biti pogodeno grijehom (usp. II. Baruhova 37:6; II. Pt 3:10-12; Otk 20:11).

▣ **“i tamo nema više *ikojeg mora*”** Postojalo je nekoliko tumačenja ovoga izričaja (vidjeti bilješku u 4:6):

1. zbog mora spomenutog u 4:6 kao načina govorenja o svetosti Božjoj koja odvaja Njega od grješnoga čovječanstva, neki vide ovdje njegovo izuzeće kao obnovu savršenoga zajedništva između Boga i ljudstva
2. zato jer je u Knjizi Otkrivenja 20:13 more izgledalo kako je jedno od tri mjesta gdje su zadržani umrli, to je način da se kaže kako je svima od umrlih dodijeljena jedna od dvije vječne sudbine
3. zbog prve Zvijeri u Knjizi Otkrivenja 13:1 koja izlazi iz mora te usmjeravanja na more kao upućivanje na zle ljude u Knjizi proroka Izaije 57:20, moguće je da pokvarenih neće više biti
4. zbog toga što je Knjiga Otkrivenja 17:15 navod iz Knjige proroka Izaije 17:12-13 gdje vode stoje za ljude, mnogi tvrde kako ovo upućuje na pokvarene narode, kao Psalam 2. Meni se najbolje dopada #1.

21:2 “I ja vidjeh sveti grad, novi Jeruzalem” Jeruzalem u Palestini nazvan je “sveti grad” u Knjizi proroka Izaije 52:1 (usp. Iz 48:2; 64:10; Dn 9:24; Neh 11:1). Ovaj Novi Jeruzalem prvi je puta spomenut u 3:12 i smjera se na njega u Poslanici Hebrejima 11:10; 12:22; i 13:14. To pokazuje kako Ivan uzima SZ-na proročanstva, pojmove, naslove, i obećanja te ih primjenjuje na novi narod Božji. Ovaj Grad nije stari zavjetni Jeruzalem u Palestini kao što su neki milenijaristi pretpostavljali, nego Novi zavjetni nebeski Jeruzalem.

▣ **“kako silazi s neba od Boga”** Postoje dva silaska, jedan u stihu 2 i drugi u stihu 10. Apokaliptički jezik vrlo je isprepleten i ne smije biti građen kronološki, logički, ili doslovno.

▣ **“učinjen spremnim kao mladenka ukrašena za svoga muža”** Ovo je smjerenje ne Knjigu proroka Izaije 61:10 (usp. 19:7). U ovim zadnjim poglavljima upotrijebljeno je nekoliko metafora za opis naroda Božjeg: (1) mladenka (usp. 19:7; 21:2); (2) svadbena gozba (usp. 19:9); i (3) grad (usp. 21:22.9; 22:2).

SZ-na metafora YHWH (usp. posebice Hoš 1 - 3) kao muža i Izraela kao mladenke pozadina je slike Crkve kao mladenke Kristove (usp. Ef 5:21-31).

21:3 “Gle, šator Božji je među ljudima” Ovaj grčki izričaj ponavlja SZ-na obećanja o Božjem prebivanju s ljudima na tri različita načina:

1. to je smjerenje na Šator, simbol YHWH-ine prisutnosti
2. “On će prebivati među njima” jeste što je pojam “Emanuel” Knjige proroka Izaije 7:14 (usp. Iv 1:14) značio
3. “oni će biti Njegov narod” terminologija je Saveza; sad su svi vjerujući ljudi (usp. Iv 10:16) Božji odabrani narod (usp. Lev 26:11-12; Ez 37:23.27).

21:4 “i On će otrti svaku suzu s njihovih očiju” Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Izaije 25:8 (usp. Mt 5:4; 7:17). Novo doba bit će vrijeme radosti, mira, ukupnosti, i slavljenja!

▣ **“i tamo više neće biti ikakve smrti”** Ovaj zadnji neprijatelj (usp. Otk 20:14) bit će uništen (usp. I. Kor 15:26). Vjernici će imati svoja nova tijela nalik Kristovu uskrsnome tijelu (usp. I. Kor 15:50-57; II. Kor 3:18; I. Sol 4:15-16; I. Iv 3:2).

▣ **“tamo neće više biti ikakvog žalovanja, ili plakanja, ili bola”** Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Izaije 65:19 i također odražava Izaiju 35:10.

▣ **“prve su stvari prošle”** Prvi stvoreni red bio je pogođen Padom (usp. Post 3; 6:5.1-12.13), ali novi red bit će van utjecaja grijeha (usp. Heb 12:27-28).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:5-8

⁵I Onaj koji sjedi na prijestolju reče: “Gle, Ja činim sve novo.” I On reče: “Zapiši, jer ove riječi su vjerne i istinite.” ⁶Onda On reče meni: “Učinjeno je. Ja sam Alfa i Omega, početak i kraj. Ja ću dati onome koji žeda iz izvora vode života badava. ⁷On tko pobijedi baštinit će ove stvari, i Ja ću biti njegov Bog i on će biti Moj sin. ⁸Ali za kukavicu i nevjernika i odvratnoga i ubojice i nećudoredne osobe i vračare i idolopoklonike i sve lašce, njihov dio bit će u jezeru što gori s vatrom i sumporom, što je druga smrt.”

21:5 “I Onaj koji sjedi na prijestolju reče” Bog govori nekoliko puta u Knjizi Otkrivenja (usp. 1:8 i vjerojatno 16:1.17). Postoji izgleda namjeravana višeznačnost kao o tome tko sjedi na prijestolju, YHWH ili Mesija (usp. 22:3). Vidjeti puniju bilješku u 20:11. Kao što je prvo Stvorenje bilo dovedeno u postojanje Božjom (tj. Otac kroz Sina) izgovorenom riječju (usp. Post 1:3.6.9.14.20.24; Ps 33:6.9), isto će tako biti Njegovo novo Stvorenje.

▣ **“Ja činim sve novo”** Ovo je obećanje Knjige proroka Izaije 60 - 66. To upućuje na Novo doba Duha, doba Mesije, doba pravednosti, koje je Isus ustoličio pri Svome prvome dolasku i dovršit će ga pri Njegovu drugome dolasku. Ovo je metafora za izvjesnost postajanja Božje volje stvarnošću (usp. 1:19; 14:13; 17:17; 19:9).

▣ **“riječi su vjerne i istinite”** Ovaj izričaj bio je upotrijebljen za opis: (1) Isusa, usp. 1:5; 3:7.14; 19:11; (2) Isusovih sljedbenika, usp. 17:14; i (3) Božje riječi, usp. 19:9; 21:5; 22:6. Često Bog je opisan kao “pravedan i istinit” (usp. 15:3; 16:7; 19:2). Hebrejska misao iza ovoga grčkog izričaja podrazumijeva vjerodostojnost.

21:6 “Učinjeno je” Ovo je PERFEKT AKTIVNOGA INDIKATIVA. To se može odnositi na izvjesnost Božjih obećanja obzirom i na gnjev za nevjernike i oslobođenje za vjernike (usp. 6:11; 10:7; 16:17), ili imanentnost Božjih obećanja (usp. 1:1.3; 3:11; 10:6; 12:12; 22:7.10).

▣ **“Ja sam Alfa i Omega”** Ovo je upotrijebljeno o Bogu u Knjizi proroka Izaije 44:6 i Otkrivenju 1:8; međutim, izrazito je značajno kako je ovaj izričaj, naslov za Oca, također upotrijebljen za Mesiju u 1:17 i 22:13. To je još jedan primjer primjenjivanja naslova za Boga Sinu od NZ-nih autora.

Postoji nekoliko uključujućih vrsta izričaja koji opisuju Božje vječno, jedinstveno postojanje:

1. “prvi i zadnji”, usp. Knjigu proroka Izaije 41:4; 44:6; 48:12; Otkrivenje 1:17; 2:8; 22:13
2. “početak i kraj”, usp. 21:6; 22:13; i KJV 1:8
3. “koji jeste, koji bijaše i koji će doći”, usp. 1:4.8; 4:8.

Sve od ovoga povezano je s Božjim zavjetnim Imenom, YHWH, što je UZROČNI oblik hebrejskoga GLAGOLA “biti” (usp. Izl 3:14; Iz 43:10.13; 46:41; Ps 90:2; 93:2).

▣ **“Ja ću dati onome koji žeda iz izvora vode života badava”** SZ-no smjerenje jeste na Knjigu proroka Izaije 55. Poziv je za svakoga i on je potpuno besplatan (usp. Rim 3:24; 6:23; Ef 2:8)! Kakav strašan poziv od Sámoga Boga raspoloživosti oprostjenja. Iskupljenje čovječanstva uvijek je bilo središte u srcu i umu Božjem (usp. 9:20-21; 14:6-7; 16:9.11; 22:17).

SZ-ni izvori vode često su bili povezani s Božjom skrbi za duhovne potrebne čovječanstva (usp. Ps 36:9; Iz 12:3; 44:3; 49:10; Jer 2:13; 17:13; također Iv 4:10).

21:7 “On tko pobijedi” Ovo je PREZENT AKTIVNOGA PARTICIPA, što je nastavljujuća referenca na doktrinu ustrajnosti usred vremena strahovitoga progonstva. Taj se izričaj pojavljuje kroz pisma sedmerim crkvama (usp. 2:7.11.17.26; 3:3.5.12.21), što povezuje uvodna poglavlja Knjige Otkrivenja sa zaključkom. Vidjeti Posebnu temu: Ustrajnost u 2:2.

▣ **“baštinit će ove stvari”** Nagrada baštine u stihu 7 (usp. I. Pt 1:4.5; Rim 8:17) i upozorenja u stihu 8 ponovno su pozornica mogućega otpada (apostazije) u dobu progonstva. Ovaj niz pokvarenih otpadnika (usp. stih 8) nekako je sličan onome nađenom u I. Poslanici Korinćanima 6:9-10.

▣ **“i Ja ću biti njegov Bog i on će biti Moj sin”** Ovo su izričaji Saveza (usp. stih 3) koji su tako uobičajeni u SZ-u (usp. Izl 6:7; 29:45.46; Lev 26:11-12; II. Sam 7:14; Ps 89:26-27; Jer 7:23; 11:4; 30:22; 33:38; Ez 11:20; 14:11; 34:30; 36:28; Hoš 2:23; Zah 8:8; 13:9) i korišteni su također u NZ-u (usp. II. Kor 6:16.18).

Zamisao Saveza vjerojatno je jedinstvena tema Biblije. Čovječanstvo je bilo otuđeno od Boga (usp. Iz 53:6; Rim 3:9-18.23). Čovječanstvo ne može naći Boga. Bog se pruža za nas; Bog nas vodi! Njegova ponuda ponovnog sjedinjenja jeste jedan od Saveza. On započinje (usp. Jer 31:3; Iv 6:44.65); On postavlja raspored, ali čovječanstvo se mora odazvati na određene načine. Ovi su načini bili raznoliki u sadržaju (Adam/Eva, zabranjeno stablo; Noa, arka; Abraham, zemlja, sin; Mojsije, kôd Zakona), ali oblik prihvaćanja, vjere u odanost Božju, ostaje isti (usp. Rim 4). Stari savez imao je zahtjeva; tako ima Novi savez (usp. Mk 1:15; Djela 3:16.19; 20:21). Čovječanstvo se mora odazvati i početno i neprekidno u vjeri, pokajanju, poslušnosti, služenju, štovanju, i ustrajnosti.

Vidjeti Posebnu temu: Sin Božji u 2:18.

21:8 Neobičajeno je naći ove nizove grijeha kad se osuda već dogodila i grješni su navodno bili uklonjeni (pobjedom Isusa pri Drugome dolasku, usp. 19:5-21 i Bijelim prijestoljem, usp. 20:11-15). To ne govori kako su vjernici počinili ove grijeha nego kako njihovi životi nisu obilježeni ovim grijesima (usp. I. Iv 3:6.9). Ovo izgleda mora biti književna tehnika za pokazivanje vječne razlike između spašenih i izgubljenih ili vid apokaliptičke drame (ponavljano za naglasak).

▣ **“jezeru što gori s vatrom... druga smrt”** Očito je jezero vatre istoznačnica s drugom smrću ili našom zamisli Pakla, kojeg je Isus nazvao *Gehena* (grčki pojam koji se ne pojavljuje u Otk). Vidjeti Posebnu temu: Gdje su mrtvi? u 1:18.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:9-14

⁹Onda jedan od sedam anđela koji imaše sedam čaša punih sedam zadnjih pošasti dođe i govoraše sa mnom, kazujući: “Dodji ovamo, ja ću ti pokazati mladenku, ženu Janjetovu.” ¹⁰I on me odvede u Duhu na veliku i visoku planinu, i pokaza mi sveti grad, Jeruzalem, kako silazi s neba od Boga, ¹¹imajući slavu Božju. Njegov sjaj bijaše nalik vrlo skupocjenome kamenu, kao kamen od kristalno-čistoga jaspisa. ¹²On imaše velik i visok zid, s dvanaesterim vratima, i na vratima dvanaest anđela; i imena *bijahu* napisana na njima, što su *imena* dvanaest plemena sinova Izraelovih. ¹³*Tamo bijahu* troja vrata na istoku i troja vrata na sjeveru i troja vrata na jugu i troja vrata na zapadu. ¹⁴I zid grada imaše dvanaest kamena temeljaca, i na njima bijahu dvanaest imena dvanaest apostola Janjetovih.

21:9 “jedan od sedam anđela” Ovo je točan opis anđela u 15:1.6-8; 16:1; i 17:1 koji je izlio sedam čaša. Ima predaja u rabinskome judaizmu kako je postojalo sedam Anđela prisutnosti koji služe Boga. Ovdje, jedan je anđeo za svaku pošast.

21:10 “I on me odvede u Duhu” Ovo je književna tehnika za pokazivanje različitih viđenja (usp. 1:10; 4:2; 17:3; 21:10).

▣ **“na veliku i visoku planinu”** Mnogi vjeruju kako je ovo u izravnoj protutezi s Velikom bludnicom koja je bila u ravnici. Međutim, Ivan smjera na mnoge SZ-ne odlomke, tako ovdje on može upućivati na tajnovitu sjevernu planinu gdje Bog živi (usp. Ez 40:2; Iz 2:2; 14:13; Mih 4:1; I. Henokova 18:8; 25:3). Čak je moguće da to smjera na Sotonovu kušnju Isusa u Evanđelju po Mateju 4:8.

▣ **“i pokaza mi sveti grad, Jeruzalem, kako silazi s neba”** Ovo je Nebeski Jeruzalem, metafora Božje prisutnosti (usp. stih 2). Zemaljski grješni Jeruzalem bio je raspravljen u 11:1-13. Davidov glavni grad postao je poopćen u obitavalište svih Božjih ljudi na kraju vremena (usp. Iv 14:2-3).

21:11 “Njegov sjaj bijaše nalik vrlo skupocjenome kamenu, kao kamen od kristalno-čistoga jaspisa” Grad (usp. stihove 11-27) je opisan u vrlo prekrasnim, fizičkim, i moralnim pojmovima. Kao čitava Knjiga Otkrivenja, ovo je poglavlje simboličko. Ljudski grješni, ograničeni umovi jednostavno ne mogu shvatiti konačnu radost i slavu Božje prisutnosti (usp. I. Kor 2:9). Doslovno dragulji i fantastičan drevni grad mogu biti dobre metafore, ali one nisu konačna stvarnost! Nebo je uistinu oboje i Osoba (Isus), i mjesto (za zajedništvo s Trojedinim Bogom).

21:12 “s dvanaesterim vratima, i na vratima dvanaest andela” Ovo je smjeranje ne Knjigu proroka Ezekielu 48:31-34. Broj “dvanaest” pojavljuje se ponovno i ponovno u ostatku ovoga poglavlja i prvih nekoliko stihova poglavlja 22. To je biblijski brojčani simbol uredbe (dvanaest mjeseci, dvanaest plemena, ili dvanaest apostola) ili Božjega naroda. Vidjeti Posebnu temu: Broj dvanaest u 7:4.

▣ **“i imena bijahu napisana na njima, što su imena dvanaest plemena sinova Izraelovih”** Popis dvanaest plemena u Knjizi Otkrivenja 7:5-8 blago je izmijenjen kako bi pokazao njihovu simboličku narav. Ovdje, vrlo je važno zabilježiti kako je SZ-ni narod Božji, opisan kao vrata u stihu 12, ujedinjen s NZ-nim Božjim narodom, opisanim kao kameni temeljci, u stihu 14. Uvijek je postojao samo jedan narod Božji, ali ova tajnovitost nije jasno otkrivena sve do Evanđelja (usp. Ef 2:11 - 3:13).

21:14 “zid grada imaše dvanaest kamena temeljaca, i na njima bijahu dvanaest imena dvanaest apostola Janjetovih” Sve od ovih metafora smjeraju na Ezekielov Hram na kraju vremena (usp. Ez 40 - 48).

Mnogi su komentatori tvrdili kako ovaj stih pokazuje da autor nije mogao biti apostol Ivan. Međutim, Pavao koristi sličan izričaj u Poslanici Efežanima 2:20.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:15-21

¹⁵Jedan koji govoraše sa mnom imaše zlatnu mjernu palicu da izmjeri grad, i njegova vrata i njegov zid. ¹⁶Grad bijaše raspoređen kao četverokut, i njegova duljina je veličine kao širina; i on izmjeri grad sa šibom, petnaest stotina milja; njegova duljina i širina i visina su iste. ¹⁷I on izmjeri njegov zid, sedamdeset-dva jarda, prema ljudskim mjerenjima, koja su također anđeoska mjerenja. ¹⁸Grada zida bijaše jaspis; i grad bijaše čisto zlato, nalik bistrome staklu. ¹⁹Kameni temeljci gradskoga zida bijahu ukrašeni sa svakom vrstom dragocjenoga kamena. Prvi kamen temeljac bijaše jaspis; drugi, safir; treći, kalcedon; četvrti, smaragd; ²⁰peti, sardoniks; šesti, sard; sedmi, krizolit; osmi, beril; deveti, topaz; deseti, krizopraz; jedanaesti, hijacint; dvanaesti, ametist. ²¹I dvanaest vratiju bijaše dvanaest bisera; svaka od vrata bijahu jedan biser. I ulica grada bijaše čisto zlato, nalik prozirnome staklu.

21:15 “Jedan koji govoraše sa mnom imaše zlatnu mjernu palicu da izmjeri grad” Mjerenje je bilo upotrijebljeno prije kako bi pokazalo Božju zaštitu i brigu (usp. 11:1-2; Jer 31:38-40; Zah 2:1-5). Proročanstvo Knjige proroka Ezekielu 40 o kraju vremena također uključuje mjerenje.

21:16 “Grad bijaše raspoređen kao četverokut” Ovo može biti smjeranje na Svetinju nad Svetinjama (usp. I. Kr 6:19-20), koja je također bila savršena kocka.

Razlog da tamo ne postoji Hram (usp. 21:22) je taj što će Sâm Bog biti Hram. Ovo može biti Ivanov način pokazivanja kako su SZ-na proročanstva kao Knjiga proroka Ezekielu 40 – 48 simbolička i bila su ispunjena na drukčiji način.

▣ **“petnaest stotina milja”** [milja: 1.609,34 m – op.prev.] Doslovno ovo je “dvanaest tisuća stadija—stotinu i četrdeset-četiri lakata” [1 lakat = 18-22 palca ili 45-56 cm – op.prev.]. Ovo su umnošci od dvanaest; oni ne upućuju na doslovni grad, nego savršena mjerenja pokazujući kako Bog osigurava jedinstveno ozračje za trajnu radost i zajedništvo između Njega i Njegovog naroda (usp. Iv 14:2-3) u simbolu savršene kocke kao SZ-na “Svetinja nad Svetinjama”.

21:18-20 “Grada zida bijaše” Ovi nizovi kamenja mogu biti poistovječeni s:

1. kamenjem na efodu velikoga svećenika (usp. Izl 28:17-20), međutim, redosljed i imena su drukčiji. Ovo nije bilo neuobičajeno zbog imena drevnih kamenja koja su se mijenjala od zemlje do zemlje te stoljeća do stoljeća
2. dijamantnim gradom Knjige proroka Izaije 54:11-17
3. sjajem kralja Tira (ili Sotone) prenijetog u kraljevske (ili nebeske) dragulje u Knjizi proroka Ezekielu 28:12-13
4. Zodijakom, ali predstavljenome u obrnutome redosljedu (Philo i Josip).

21:21 “I dvanaest vratiju bijaše dvanaest bisera; svaka od vrata bijahu jedan biser” Ovo je simbolički. Vraća se unatrag na rabinske predaje Talmuda, “*Sanhedrin*” 100a, koji izjavljuje kako će vrata grada na kraju vremena biti izrađena od jednoga kamena visokog 45 stopa [1 stopa = 30,48 cm – op.prev.].

▣ **“I ulica grada bijaše čisto zlato, nalik prozirnome staklu”** Ovo je simbolički. Moramo shvatiti da Božji grad nije jednostavno ljudsko blagostanje, nego simbolizira neprocjenljivu vrijednost i čistoću Božje prisutnosti.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 21:22-27

²²Ja ne vidjeh hrama u njemu, jer su Gospodin Bog Svemogući i Janje njegov hram. ²³I grad nema potrebu za suncem ili mjesecom da sjaje na njega, jer slava Božja ga je obasjala, i njegova svjetiljka je Janje. ²⁴Narodi će hodati u njegovu svjetlu, i kraljevi zemlje donijet će svoju slavu u njega. ²⁵Danju (jer tamo neće biti noći) njegova vrata nikad neće biti zatvorena; ²⁶i oni će donijeti slavu i čast naroda u njega; ²⁷i ništa nečisto, i nitko tko provodi odvratnost i laže, neće nikad ući u njega, nego jedino oni čija su imena zapisana u Janjetovoj knjizi života.

21:22 “Ja ne vidjeh hrama u njemu, jer su Gospodin Bog Svemogući i Janje njegov hram” Ovo je vrlo neuobičajeno kad se uspoređi s brojnim odlomcima u Knjizi Otkrivenja gdje je opisan nebeski Hram (usp. 3:12; 7:15; 11:1.2.9.19; 14:15.17; 15:5.6.8; 16:1.17). Ta ista zamisao Hrama u Nebu otkrivena je u Poslanici Hebrejima (usp. 8:2-5; 9:11.23-24.)

▣ **“Gospodin Bog Svemogući”** Ovdje su ponovno tri najviše korištena SZ-na naslova za Boga (YHWH, *Elohim* i *El Šadaj*) upotrijebljena u složenici (usp. 1:8; 4:8; 11:17; 15:3; 16:7; vidjeti Posebnu temu: Imena za Božanstvo u 1:8) kako bi pokazala veličanstvo Onoga koji sjedi na prijestolju. Zabilježite Njegovu usku povezanost s Janjetom Knjige Otkrivenja 5. Oni kraljuju zajedno i postoji samo jedno prijestolje (usp. 22:1.3).

21:23 “grad nema potrebu za suncem ili mjesecom da sjaje na njega, jer slava Božja ga je obasjala, i njegova svjetiljka je Janje” Slava Oca i Sina sve je osvjetljenje što je potrebno (usp. Ps 36:9; Iz 24:23; 60:19-20; Zah 14:6-7 i također Otk 22:5). Ovo je moguće način izrazito naglašenoga odbacivanja astralnoga štovanja.

21:24 “Narodi će hodati u njegovu svjetlu, i kraljevi zemlje donijet će svoju slavu u njega” Vrlo je teško razumjeti zašto su “narodi” ipak spomenuti u ovome dijelu Knjige Otkrivenja nakon Bijeloga prijestolja. To jednostavno može biti SZ-no smjerenje na Psalam 72:10-11; Knjigu proroka Izaije 49:23; 60:3.15.16. To nije doslovno, nego književno! Predstavlja sve ljude iz svih plemena i naroda koji čine narod Božji.

21:25 “Danju (jer tamo neće biti noći) njegova vrata nikad neće biti zatvorena” Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Izaije 60:11 ili Zaharije 14:6-7. Zamisao tame u Bibliji često je metafora za zlo (usp. Mt 6:23; 8:12; 22:13; 25:30). Svjetlo i tama bili su posebice važne simboličke teološke suprotivosti za Ivana (usp. Iv 1:4-5.7-9; 3:19-21; 8:12; 11:9-10; 12:35-36.46; I. Iv 1:5-7; 2:8-11). Nikad zatvorena vrata simboliziraju otvorenost, dostupnost, bez straha od napada.

21:27 “ništa nečisto, i nitko tko provodi odvratnost i laže” Ovo je smjerenje na Knjigu proroka Izaije 52:1; Ezekielu 44:9; Zahariju 14:21 što je izgleda književna tehnika pokazivanja konačne razlike između Božjega naroda i onih od đavla (usp. stih 24). Novo doba obilježeno je svjetlećim, otvorenim gradom, gradom potpune pravednosti. Zlo nije prisutno!

▣ **“zapisana u Janjetovoj knjizi života”** Ovaj metaforički izričaj “knjizi života” također je nađen u Knjizi Otkrivenja 20:12-15, gdje su spomenute dvije knjige:

1. Knjiga života, koja je sastavljena od imena Božjih ljudi (usp. Izl 32:32; Ps 69:28; Iz 4:3; Dn 12:1; Lk 10:20; Fil 4:3; Heb 12:23; Otk 13:8; 17:8; 20:15; 21:27)
2. knjiga djela ili sjećanja koja bilježi i pokvarena i pravedna djela (usp. Ps 56:8, 139:16; Iz 65:6; Mal 3:16).

Ove su metaforičke o Božjemu savršenom pamćenju.

OTKRIVENJE 22

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:1-5

¹Onda mi on pokaže rijeku vode života, bistru kao kristal, što dolazi iz prijestolja Boga i Janjeta, ²usred njegove ulice. Na drugoj strani rijeke bijaše stablo života, radajući dvanaest vrsta ploda, što donosi plod svakoga mjeseca; a listovi stabla bijahu za liječenje naroda. ³Tamo neće biti nikad više ikojega prokletstva; i prijestolje Boga i Janjeta bit će u njemu, i Njegove vezane-sluge služit će Njemu; ⁴oni će vidjeti Njegovo lice, i Njegovo ime *bit će* na njihovim čelima. ⁵I tamo neće nikad više biti *ikoje* noći; i oni neće imati potrebu za svjetlom svjetiljke niti svjetlom sunca, jer Gospodin Bog osvijetlit će ih; i oni će kraljevati zauvijek i uvijek.

22:1 “Onda mi on pokaže rijeku vode života” Ovdje ne bi trebala postojati podjela poglavlja. Zamisao rijeke koja teče iz Božje prisutnosti smjeranje je na SZ (usp. Ps 46:4; Ez 47:1-12; Joel 3:18; Zah 14:8). Voda je uobičajena metafora koja upućuje na Božje obilno osiguravanje duhovnih potreba Svoga naroda (usp. Iz 12:3; 44:3; 49:10; Jer 2:13; 17:13; Iv 4:10-15; Otk 7:17; 21:6). Jedino Ivan koristi pojam život (*zoē*) kako bi uputio na uskrsli život.

▣ **“bistru kao kristal”** Ovo govori o čistoći Božjega nebeskog Grada (usp. 4:6).

▣ **“što dolazi iz prijestolja Boga i Janjeta”** Postoji samo jedno Prijestolje (usp. 21:22). Ovo je antropomorfički jezik iz slike drevne istočnjačke kraljevske sudske dvorane. Bog je vječni duh; On ne sjedi na fizičkome prijestolju. To je metafora Njegove suverene vladavine.

22:2 “Na drugoj strani rijeke bijaše stablo života” Na ovo isto stablo smjerano je u Knjizi Otkrivenja 2:7. Ovo čitavo viđenje je iz Knjige proroka Ezekielia 47:1-12 (ovdje, stih 12). Postoje mnoge reference u židovskoj apokaliptičkoj književnosti na stablo života nađenome u Knjizi Postanka 2:9; 3:22 (usp. I. Henokova 25:2 i dalje; IV. Ezdrina 7:53; 8:52; II. Henokova 8:3). Ono što je Adam izgubio od Boga (zajedništvo, znanje, vječni život), Bog sad besplatno daje iskupljenome čovječanstvu (usp. Fil 2:6).

▣ **“radajući dvanaest vrsta ploda”** Vidjeti Posebnu temu: Broj dvanaest u 7:4.

▣ **“a listovi stabla bijahu za liječenje naroda”** Ovo je vrlo neuobičajeno jer ne bi smjelo postojati ništa za liječenje! Međutim, ovo može jednostavno biti navod iz Knjige proroka Ezekielia 47:12; moguće je ponavljajuća teološka tema ta da Bog želi svima (“naroda”) da budu spašeni (usp. Iz 2:3-4; 45:22-25; 60:3; 66:18-19; Zah 2:11; 8:20-23).

22:3 “Tamo neće biti nikad više ikojega prokletstva” Ovo je smjeranje na Knjigu Postanka 3:17 i proroka Zaharije 14:11. Novo je doba došlo i prokletstvo SZ-a (usp. Ef 2:15-16; Kol 2:14) bilo je uklonjeno Kristovom smrću (usp. Rim 8:18.25; Gal 3:13; Ef 2:13.16). U Knjizi Otkrivenja kristalno more iz 4:6 simbolizira Božju transcendentnu svetost. Palo čovječanstvo ne može pristupiti Bogu, ali sad je more uklonjeno (usp. 21:1). Moguće je da pojam predstavlja hebrejski *charam*, značenja uništen ili potpuno uništen (usp. Zah 14:11). Ako je ovo SZ-no smjeranje, onda ovaj stih upućuje na sigurnost Novoga Jeruzalema i bit će slično obećanjima I. Petrove poslanice 1:4-5.

▣ Zabilježite neuobičajena gramatička obilježja ovoga izričaja. Postoji jedno Prijestolje, ali dvojica na njemu (tj. Bog i Janje). Međutim, sluge služe “Njemu” (JEDNINA). Ovo uključuje tajnovitost monoteizma i utjelovljenja. Jedan Bog, ali također Božanski Mesija (i Osoba Svetoga Duha).

22:4 “oni će vidjeti Njegovo lice” U SZ-u vidjeti Boga značilo je smrt. Mojsiju nije bilo dozvoljeno vidjeti Božje lice (usp. Izl 33:20). Gledanje Boga ili prebivanje s Bogom nagrade su onima koji su čisti (usp. Ps 11:7; 16:11; 17:15; 140:13; Mt 5:8). Izvorna prisnost namjeravana u Edenu potpuno je obnovljena (usp. Ps 42:1-2)!

▣ **“i Njegovo ime bit će na njihovim čelima”** Kao što je Sotona označavao svoje sljedbenike (usp. 13:1-17; 14:9; 20:4), Bog označava Svoje (usp. 3:12; 7:3; 14:1). To je bio simbol vlasništva i sigurnosti. Vidjeti bilješku u 7:2.

22:5 “tamo neće nikad više biti ikoje noći” (usp. 21:23-25; Iz 60:19-20; Zah 14:7).

▣ **“i oni će kraljevati zauvijek i uvijek”** Tko vlada s Kristom tijekom Tisućgodišnjeg kraljevstva (Milenija)? Poglavlje 20:4-5 nagovještava jedino kršćane koji su živjeli tijekom progonstva na kraju vremena, ali Knjiga Otkrivenja 2:26 i 5:10 podrazumijeva da će svi sveti vladati s Kristom na Zemlji. Ne postoji jasno lučenje u Bibliji između Vječne kraljevine (usp. Dn 2:44; 7:14.18; Iz 9:7; Lk 1:33; II. Pt 1:11; Otk 11:15) i Tisućgodišnje kraljevine. Hermeneutički je neprimjereno izvlačiti glavnu doktrinu iz apokaliptičkoga odlomka. Ovaj stih podrazumijeva Vječnu kraljevinu.

Slika Božjega naroda koji su iskusili zlog upadača, koji je u potpunosti uništen od Boga, uzeta je iz Knjige proroka Ezekiel 37 - 39. Ivan nikad nije namjeravao da to bude tumačeno doslovno! Zloraba je autorske nakane okretati apokaliptičku sliku u povijesnu doslovnost! Naša ljubav za Bibliju i naša znatiželja o budućnosti prouzročile su suvremenoj zapadnjačkoj crkvi tumačenje proročanstva i apokaliptičke književnosti na neobične i usiljene načine! Vidjeti Posebnu temu: Kraljevanje u Kraljevstvu Božjem u 5:10.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:6

“I on mi reče: “Ove su riječi vjerne i istinite”; i Gospodin, Bog duhova proroka, posla Svoga anđela da pokaže Njegovim vezanim-slugama ove stvari koje se uskoro moraju dogoditi.

22:6 “on mi reče” Ovo upućuje na anđele koji su imali sedam čaša osude (usp. 21:9; 22:1.8.9.10).

▣ **“Ove su riječi vjerne i istinite”** Ovaj izričaj upotrijebljen je za opis:

1. Isusa (usp. 1:5; 3:7.14; 19:11)
2. Isusovih sljedbenika (usp. 17:14)
3. Božje riječi (usp. 19:9; 21:5; 22:6).

Često Bog je opisan kao “pravedan i istinit” (usp. 15:3; 16:7; 19:2). Hebrejski iza ovoga izričaja podrazumijeva potpunu vjerodostojnost.

▣ **“Gospodin, Bog duhova proroka”** Ovo je moguće:

1. smjeranje na 19:10
2. referenca na nadahnutost SZ-a (usp. II. Tim 3:16; II. Pt 1:20-21)
3. referenca na nadahnutost NZ-a (usp. II. Pt 3:15-16)
4. referenca na propovjednike Evandjelja Ivanova vremena
5. referenca na Ivanovu Knjigu (viđenja).

Izvorni grčki tekstovi nisu imali velika slova. Često prevoditelji ili tumači moraju odlučiti upućuje li “duh” ili na Svetoga Duha ili ljudskoga duha. Ovaj tekst upućuje na ljudski duh (usp. I. Kor 14:32; Heb 12:9).

▣ **“posla Svoga anđela”** Ovo je smjeranje na 1:1. Ti zaključni stihovi vrlo su slični u svojim motivima poglavlju 1. Oblik tradicionalnoga osobnog pisma upotrijebljenog u poglavlju 1 upotrijebljen je ponovno u poglavlju 22.

▣ **“stvari koje se uskoro moraju dogoditi”** Ovo su nizovi smjeranja na neposrednost Gospodinova dolaska (usp. 1:1.3; 3:11; stihovi 6[dva puta].7.10.12, i 20). Tako duga odgoda od dvije-tisuće-godina nekako je teško za vjernike da razumiju (odgoda je otkrivena u II. Solunjanima), ali mora biti viđeno da je svaki naraštaj kršćana imao nadu Gospodinova dolaska u svome vremenu. Postoji stvarna napetost u NZ-u između Gospodinova povratka svakoga-časa i nekih stvari koje se moraju dogoditi prvo. Vjernici moraju ostati vjerni i djelatni!

Ovdje je kratki navod o ovome predmetu iz moga komentara Evandjelja po Mateju:

“Postoji teološka paradokсна napetost između:

1. povratka svakoga trenutka (usp. 24:27.44) i činjenice kako se neki događaji u povijesti moraju dogoditi

2. Kraljevstva kao budućnost i Kraljevstva kao sadašnjost.
- NZ izjavljuje da će se neki događaji dogoditi prije Drugoga dolaska:
1. Evanđelje propovijedano čitavome svijetu (usp. 24:14; Mk 13:10)
 2. veliki otpad (usp. 24:10-13.21; I. Tim 4:1; II. Tim 3:1 i dalje; II. Sol 2:3)
 3. otkrivenje "Čovjeka grijeha" (usp. Dn 7:23-26; 9:24-27; II. Sol 2:3)
 4. uklanjanje onoga što priječi (usp. II. Sol 2:6-7)
 5. židovski preporod (usp. Zah 12:10; Rim 11)."

Oni koji vjeruju kako postoji znakovit paralelizam među sedam književnih jedinica Knjige također tvrde kako svaka od njih predstavlja razdoblje između Prvoga i Drugog dolaska Krista iz različitih točki gledišta (npr. William Hendriksen, *More Than Conquerors*). Ako je ovo istinito onda tekstovi koji upućuju na skorašnji Kristov dolazak (usp. 1:3; 3:11; 22:7.10.12.20) upućuju na počinjanje ovih proročanstava nakon smrti i uskrsnuća Kristova. Eshatološka lopta se kotrlja!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:7

⁷"I gle, Ja dolazim brzo. Blagoslovljen je onaj tko pazi na ove riječi proročanstva ove knjige."

22:7 "Ja dolazim brzo" Očito anđeo navodi Isusa (usp. stihove 12-15). Ovo je izjavljeno posebice od Isusa u 22:16. Točno tko govori u stihu 17 i stihovima 18-19 neizvjesno je, ali Isus govori ponovno u stihu 20 i Ivan u stihu 21. Vidjeti Posebnu temu: Skori povratak u 1:1.

▣ **"Blagoslovljen je onaj tko"** Ovo je još jedan od sedam blagoslova za vjernike nađenih kroz Knjigu (usp. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7.14).

▣ **"proročanstva"** Ova Knjiga je proročanstvo i mora biti tumačena u svjetlu proročke književnosti (usp. stihove 9-10.18-19; 1:3; 10:11). Ova Knjiga nije povijesna pripovijetka! Proročanstvo uvijek ima uvjetovani dio. Eshatološki odlomci Novoga zavjeta odražavaju SZ-ni proročki uvid da budu gledani kroz suvremena događanja na kraju vremena i odazivima vjere. Mnogi znanstvenici vjeruju kako je apokaliptički žanr izrastao iz židovskoga prorokovanja. Vidjeti Posebnu temu: Novozavjetno proročanstvo u 16:6.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:8-9

⁸Ja, Ivan, jesam onaj koji ću i vidje ove stvari. I kad čuh i vidjeh, ja padoh štovati kod nogu anđela koji mi pokaza ove stvari. ⁹Ali on mi reče: "Nemoj to činiti. Ja sam sluga vaš i vaše braće proroka i onih koji paze na riječi ove knjige. Štuj Boga."

22:8 Ovo je vrlo neuobičajen stih. To je ista poteškoća koju je Ivan imao u 19:10. Očito on je morao misliti kako je ovaj anđeo bio Božanstvo.

22:9 "oni koji paze na riječi ove knjige" Kršćanstvo uključuje početnu odluku pokajanja, vjere, i nastavljanje pokajanja, vjere, poslušnosti, i ustrajnosti! Knjiga Otkrivenja, pisana progonjenim kršćanima, naglašava ustrajnost. Kušnja za našu kulturu danas nije fizičko progonstvo, nego "trulež", apatija, provedba ateizma, materijalizam, površno kršćanstvo sa svim dobrobitima ali bez odgovornosti!

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:10-11

¹⁰I on mi reče: "Nemoj zapečatiti riječi proročanstva ove knjige, jer vrijeme je blizu. ¹¹Pusti onome tko čini krivo, i dalje činiti krivo; i onome tko je nečist, i dalje biti nečistim; neka on tko je pravedan, i dalje provodi pravednost; i on tko je svet, neka i dalje sebe drži svetim."

22:10 "Nemoj zapečatiti" Ovo je jasno oprečje Knjizi proroka Izaije 8:16; Daniela 8:26 i 12:4.9. Vrijeme proročkoga ispunjenja je došlo. Božja upozorenja nevjernicima i ohrabrenje vjernicima je sada! Donošenje odluke zahtijevano je sada! Kraljevstvo je sadašnjost.

▣ **"vrijeme je blizu"** Vidjeti Posebnu temu: Skori povratak u 1:1.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:12-13

¹²“Gle, Ja dolazim brzo, i Moja nagrada je sa Mnom, da bude dana svakome čovjeku prema onome što je činio. ¹³Ja sam Alfa i Omega, prvi i posljednji, početak i kraj.”

22:11-12 “da bude dana svakome čovjeku prema onome što je činio” Ovo je ponavljana tema kroz Bibliju (usp. Job 34:11; Ps 28:4; 62:12; Izr 24:12; Prop 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-46; Rim 2:6; 14:12; I. Kor 3:8; II. Kor 5:10; Gal 6:7-10; II. Tim 4:14; I. Pt 1:17; Otk 2:23; 20:12). Bog će nagraditi one koji ljube Njega i žive za Njega usred sustava ovoga palog svijeta (usp. 2:23; 20:12-13). Životi otkrivaju duhovnu stvarnost i životnost unutarnje vjere (usp. Mt 7). Ljudi su upravitelji dara života i dat će račun Bogu!

Ovo ne podrazumijeva “djela-pravednost”. Čovječanstvo je iskupljeno kroz Božju milost posredstvom Kristove smrti i uskrsnuća te snubljenje Duha! Međutim, dokaz da je netko sreo Boga jeste promijenjen i mijenjajući život Kristosličnosti! Nečija prvenstva i raspored sredstava otkrivaju srce!

22:11 Ovo je smjernje na Knjigu proroka Daniela 12:10.

22:12 “Ja dolazim brzo” Vidjeti Posebnu temu u 1:1.

22:13 Ovaj je stih smjernje na SZ-ne naslove za YHWH-u nađene u 1:8 i 21:6, ali ovdje to upućuje na Krista. Prijenos ovih SZ-nih naslova na Isusa bio je jedan način NZ-nih autora da potvrde Njegovo Božanstvo. Stih 13 ima tri takva SZ-na naslova ili izričaja koji izvorno opisuju vječnoga Boga (usp. Iz 41:4; 44:6; 48:12), ali sad su upotrijebljeni za Isusa (usp. 1:17; 2:8).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:14-15

¹⁴Blagoslovljeni su oni koji peru svoje haljine, tako da oni mogu imati pravo na stablo života, i mogu ući kroz vrata u grad. ¹⁵Vani su psi i vračare i nečudoredne osobe i ubojice i idolopoklonici, i svatko tko ljubi i provodi laganje.

22:14 “Blagoslovljeni” Ovo je zadnji od sedam blagoslova za vjernike nađenih u Knjizi Otkrivenja (usp. 1:3; 14:13; 16:15; 19:9; 20:6; 22:7.14).

☐ “oni koji peru svoje haljine” Ovo je metafora za pouzdanje u Kristovo izmirenje (usp. 7:14). Vjernici su prihvaćeni jer je On bio prihvaćen (usp. Ef 1:6). Vjernici žive jer je On umro. Vjernici imaju uskrsli život jer On živi!

Postoji grčka rukopisna različnost u ovome izričaju:

1. “peru svoje haljine” je u MSS ⚭ (četvrto stoljeće) i A (peto stoljeće), kao i u Vulgati. UBS⁴ daje mu ocjenu “A”, značenja “izvjesno”
2. “drže zapovijedi” je u 046, uncijalnome MS iz desetoga stoljeća, minuskuli MSS (1 i 94) iz dvanaestoga stoljeća, i Pešita (sirijska) verziji.

☐ “oni mogu imati pravo na stablo života, i mogu ući kroz vrata u grad” Ovo su dvije metafore za vječno spasenje kroz Krista. Jedna se vraća unatrag na Knjigu Postanka 2:9; 3:22 (usp. Otk 2:7; 22:2.14.19) a druga na Otkrivenje 21:2.9-22:5.

22:15 “Vani su” Ovo je vrlo teško za tumačiti iako je to metafora za jezero vatre (usp. 21:8).

☐ “psi” Ovo je još jedno nepoznato smjernje jer neće postojati zli ljudi koji su ostali na ovoj točki Knjige. U Ponovljenome zakonu 23:18 ovaj pojam upućuje na muške prostitutke kanaanskoga kulta plodnosti. U drugim dijelovima Staroga i Novog zavjeta to upućuje na pokvarene ljude (usp. Ps 22:16.20; Mt 7:6; i Fil 3:2). Dozvolite mi navesti Roberta H. Mouncea ovdje iz njegovih komentara Knjige Otkrivenja u *New International Series*:

“Stih ne namjerava učiti kako će vječna država svih vrsta pokvarenih ljudi biti živa samo izvan nebeskoga grada. To jednostavno podrazumijeva budućnost sa slikom sadašnjosti. Suprotivost jeste između blaženstva vjernih i sudbine pokvarenih” (str. 394).

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:16

¹⁶“Ja, Isus, poslao sam Svoga anđela da posvjedoči vama ove stvari za crkve. Ja sam šiba i potomak Davidov, sjajna jutarnja zvijezda.”

22:16 “**Ja, Isus, poslao sam Svoga anđela da posvjedoči tebi ove stvari za crkve**” Zabilježite da pojam “vama” je MNOŽINA i smjerenje na sedam crkava poglavlja 2 – 3 čini ga vrlo osobitim. Knjiga započinje i završava sa žanrom pisma, dok su viđenja između složenica proročanstva (kraj viđen kroz leću sadašnjosti) i proročkoga (maštovita slika).

▣ “**Svoga anđela**” Često pošiljatelj je Bog Otac (usp. 22:6: “Svoga anđela”). Ovdje pošiljatelj je Isus (“Svoga anđela”). Izričaj je također nađen u 1:1, ali ZAMJENICA što prethodi je višeznačna.

▣ “**crkve**” Vidjeti Posebnu temu u 1:4.

▣ “**Ja sam šiba i potomak Davidov**” Postoji mnogo smjerenja na Davidovsku lozu Mesije u SZ-u (usp. II. Sam 7:12-16 i Iz 11:1.10) i u NZ-u (usp. Mt 1:1; 9:17; 15:22; 21:9; Rim 1:3; II. Tim 2:8; Otk 5:5). Isus je ispunjenje svih SZ-nih proročanstava.

POSEBNA TEMA: ISUS NAZAREĆANIN

Postoji nekoliko različitih grčkih pojmova što koristi NZ za kazivanje o Isusu.

A. NZ-ni pojmovi

1. Nazaret – grad u Galileji (usp. Lk 1:26; 2:4.39.51; 4:16; Djela 10:38). Taj grad nije spomenut u tadašnjim izvorima, ali nađen je u kasnijim zapisima.
To što je iz Nazareta za Isusa nije bio kompliment (usp. Iv 1:46). Znak preko Isusova križa, koji uključuje ime ovoga mjesta, bio je znak židovskoga prijezira
2. *Nazarēnos* – izgleda da također upućuje na zemljopisni položaj (usp. Lk 4:34; 24:19)
3. *Nazōraios* – može upućivati na grad, ali može također biti igra na hebrejski mesijanski pojam “Mladica” (*netzer*, BDB 666, usp. Iz 4:2; 11:1; 53:2; Jer 23:5 [BDB 855]; 33:15; Zah 3:8; 6:12; u NZ-u Otk 22:16). Luka koristi ovo za Isusa u 18:37 i Djelima apostolskim 2:22; 3:6; 4:10; 6:14; 22:8; 24:5; 26:9.
4. u odnosu s #3., *nāzir*, (BDB 634), što znači “posvećen posredstvom prisege”.

B. Povijesne uporabe van NZ-a

1. Obilježava židovsku (pred-kršćansku) heretičku skupinu (aramejski *nāsōrayyā*).
2. Bio je korišten u židovskim krugovima za opis vjernika u Krista (usp. Djela 24:5.14; 28:22, *nosri*).
3. Postao je službeni pojam za obilježavanje vjernika u sirijskim (aramejskim) crkvama. “Kršćanin” je bio upotrijebljen u grčkim crkvama za obilježavanje vjernika.
4. Neko vrijeme nakon pada Jeruzalema, farizeji su se reorganizirali u Jamniji i poticali formalno razdvajanje između sinagoge i Crkve. Jedan primjer vrste odredbe prokletstva protiv kršćana nađen je u “Osamnaest benediktinaca” od *Berakotha* 28b-29a, koji vjernike naziva “Nazarećanima”:
“Neka Nazarećani i heretici nestanu u trenutku; oni će biti izbrisani iz knjige života i neće biti zapisani s vjernima.”
5. Bio je korišten od Justina Mučenika, *Dial.* 126:1 koji je upotrijebio Izajin *netzer* za Isusa.

C. Autorovo mišljenje

Iznenaden sam s toliko mnogo slovanja pojma, iako znam da to nije nečujeno u SZ-u kao što “Jošua” ima nekoliko različitih slovanja u hebrejskome. Sljedeće točke uzrokovale su mi da ostanem nesiguran u njegovo točno značenje:

1. uske povezanosti s mesijanskim pojmom “Mladica” (*netzer*) ili sličan pojam *nāzir* (netko posvećen posredstvom prisege)
2. negativan suzvuk Galileje
3. male ili bez tadašnje potvrde za grad Nazaret u Galileji
4. dolazi iz usta demona u eshatološkome značenju (tj. “Jesi li došao uništiti nas?”).

Za punu bibliografiju proučavanja ove skupine riječi, vidjeti Colin Brown (izdavač), *New International Dictionary of New Testament Theology*, tom 2, str. 346, ili Raymond E. Brown, *Birth*, str. 209-213, 223-225.

▣ **“sjajna jutarnja zvijezda”** Ovo je mesijanski naslov (usp. Br 24:17 ili Mt 2:2 ili II. Pt 1:19). To može biti igra na Knjigu proroka Izaije 14:12 gdje slični izričaj upućuje na Sotonu. U Knjizi Otkrivenja davao je često loše oponašanje Trojedinoga Boga.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:17

¹⁷**Duh i mladenka kažu: “Dodi.” I neka onaj tko čuje kaže: “Dodi.” I neka onaj tko je žedan dode; neka onaj tko želi uzme vodu života badava.**

22:17 “Duh i mladenka kažu: ‘Dodi’” Iako postoje različita tumačenja ovoga odlomka iz okvira izgleda kako to mora biti poziv Evanđelja za svakoga tko osjeti potrebu i koji će se odazvati Božjoj ponudi u Kristu. Ovo je nastavljalo biti žarištem Knjige Otkrivenja, ne samo da ohrabri spašene nego da dokaže krivnju i ohrabri izgubljene da se odazovu Božjoj besplatnoj ponudi u Njegovu Sinu. Četverostruka uporaba “dodi” (sve četiri upućuju na izgubljene a ne na Kristov drugi dolazak); ponavljana uporaba “onaj tko/koji”; i silna Radosna vijest što je to bez naknade (usp. Iz 55) trebalo bi biti ohrabrenje svakome i bilo kome da se odazove! Meni izgleda kako je to podsjećanje onima koji su živjeli u Ivanovu vremenu (i svakome vremenu). To može objasniti neuobičajene dijelove (prisutnost izgubljenih nakon Sudnjega dana) u Knjizi Otkrivenja 19 - 22. Postoji nekoliko podsjećanja na Ivanove vlastite dane, koji mogu biti protumačeni paralelizmom između sedam književnih jedinica Knjige Otkrivenja. On je pisao sa svojom “ljubljenom djecom” u Efezu na umu (usp. I., II., i III. Iv).

POSEBNA TEMA: TROJSTVO

Zabilježite djelatnost sve tri Osobe Trojstva u ujedinjenim okvirima. Pojam “trojstvo”, prvo skovana od Tertulijana, nije biblijska riječ, nego je zamisao prožimajuća.

- A. Evanđelja
 - 1. Evanđelje po Mateju 3:16-17; 28:19 (i usporednice)
 - 2. Evanđelje po Ivanu 14:26.
- B. Djela apostolska – Djela 2:32-33.38-39.
- C. Pavao
 - 1. Poslanica Rimljanima 1:4-5; 5:1.5; 8:1-4.8-10
 - 2. I. Poslanica Korinćanima 2:8-10; 12:4-6
 - 3. II. Poslanica Korinćanima 1:21-22; 13:14
 - 4. Poslanica Galaćanima 4:4-6
 - 5. Poslanica Efežanima 1:3-14.17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6
 - 6. I. Poslanica Solunjanima 1:2-5
 - 7. II. Poslanica Solunjanima 2:13
 - 8. Poslanica Titu 3:4-6.
- D. Petar – I. Petrova poslanica 1:2.
- E. Juda – stihovi 20-21.

Množina u Bogu naviještena je u SZ-u.

- A. Uporaba MNOŽINA za Boga:
 - 1. Ime *Elohim* je MNOŽINA, ali kad je korištena za Boga uvijek ima GLAGOL u JEDNINI
 - 2. “Nas” u Knjizi Postanka 1:26-27; 3:22; 11:7.
- B. Anđeo Gospodnji bio je vidljiv predstavnik Božanstva:
 - 1. Knjiga Postanka 16:7-13; 22:11-15; 31:11.13; 48:15-16
 - 2. Knjiga Izlaska 3:2.4; 13:21; 14:19
 - 3. Knjiga o Sucima 2:1; 6:22-23; 13:3-22
 - 4. Knjiga proroka Zaharije 3:1-2.
- C. Bog i Njegov Duh su odvojeni, Knjiga Postanka 1:1-2; Psalam 104:30; Knjiga proroka Izaije 63:9-11; Ezekiel 37:13-14.
- D. Bog (YHWH) i Mesija (*Adon*) su odvojeni, Psalam 45:6-7; 110:1; Knjiga proroka Zaharije 2:8-11; 10:9-12.
- E. Mesija i Duh su odvojeni, Knjiga proroka Zaharije 12:10.
- F. Svo Troje je spomenuto u Knjizi proroka Izaije 48:16; 61:1.

Isusovo Božanstvo i osobnost Duha prouzročili su poteškoće za stroge, monoteističke, rane vjernike:

- 1. Tertulijanu – podređenost Sina Ocu
- 2. Origenu – podređenost Božanske biti Sina i Duha

3. Ariju – poricao je Božanstvo Sinu i Duhu
4. monarhijanizmu – vjerovalo se u postupno očitovanje jednoga Boga kao Oca, Sina, onda Duha.

Trojstvo je povijesno razvijeno sustavno izlaganje uzeto iz biblijske građe:

1. Isusovo puno Božanstvo, jednakovrijedno Ocu, a bilo je potvrđeno godine 325. na saboru u Niceji (usp. Iv 1:1; Fil 2:6; Tit 2:13)
2. puna Osobnost i Božanstvo Duha jednakovrijedno Ocu i Sinu bilo je potvrđeno na saboru u Konstantinopolu godine 381.
3. doktrina o Trojstvu potpuno je iznesena u Augustinovom djelu *De Trinitate*.

Ovdje uistinu postoji tajnovitost. Ali izgleda da NZ potvrđuje jednu Božansku bit s tri vječna očitovanja kao Osobe.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:18-19

¹⁸Ja svjedočim svakome tko čuje riječi proročanstva ove knjige: ako itko doda njima, Bog će njemu dodati pošasti što su zapisane u ovoj knjizi; ¹⁹i ako itko oduzme od riječi knjige ovoga proročanstva, Bog će uzeti njegov dio od stabla života i od svetoga grada, što su zapisane u ovoj knjizi.

22:18-19 Ovi stihovi očito su povezani s prvim slušateljima poruke kao i s budućim čitateljima/slušateljima ove Knjige. Uobičajena je književna činidba SZ-a da stavi ozbiljna upozorenja naslovljena onima koji bi mogli biti kušani na iskrivljavanje Božje riječi (usp. Pnz 4:2; 12:32). To nije značilo kako se mora uzeti doslovno, nego je to vrlo jako istočnjačko pretjerivanje ozbiljnosti mijenjanja Božje poruke. Ovo ne upućuje na vjerujuće tumače ili pisare koji mole usrdno i traže Božju volju, nego prema Ireneju u njegovim *Contra-Heresies*, 30:12, to upućuje na krive učitelje koji dodaju, mijenjaju, ili brišu riječi Pisma, što je potisak ovoga odlomka. Zapamtite da ne možemo napraviti proof-text [vidjeti Dodatak tri: Kazalo – op.prev.] jednoga stiha kako bismo učvrstili doktrinu koja ide protiv ostalih jasnih učenja Pisma.

▣ **“ako... ako”** Ovo su oba TREĆI RAZRED KONDICIONALNIH REČENICA koji obilježavaju moguće djelovanje.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:20

²⁰Onaj koji svjedoči za ove stvari kaže: “Da, Ja dolazim brzo.” Amen. Dođi, Gospodine Isuse.

22:20 “Ja dolazim brzo” Neposrednost kraja, Božjega dolaska u osudi osobitosti su židovske i kršćanske apokaliptičke književnosti. Ova ista tema viđena je u Evanđelju po Mateju 13:34-36; 24:43; 25:1-13; Luki 12:29; I. Poslanici Solunjanima 5:2.4; II. Petrovoj poslanici 3:10. U svjetlu od 2000 godina odgode ovo mora biti razumjeto u sadašnjem, ne privremenome obliku. On dolazi! Živite spremni. Vidjeti Posebnu temu u 1:1.

▣ **“Dođi, Gospodine Isuse”** Ovo je aramejski izričaj, *Maranatha* (usp. I. Kor 16:22). To je moguće tumačiti na nekoliko načina:

1. ako je *maranatha*, onda je to “Naš Gospodin je došao”
2. *marana tha*, onda je to “Naš Gospodine, dođi!”

Broj 1 odgovara ovome okviru najbolje. Iz *Didaha* 10:6 učimo da je ovo bilo liturgijsko zaključivanje Večere Gospodnje služene u Ivanovom vremenu.

POSEBNA TEMA: *MARANATHA*

Ovo je aramejski izričaj što odražava potvrdu rane palestinske crkvene teološke liturgije o: (1) Isusovu Božanstvu (Ps 110) ili (2) Isusovu drugome dolasku (Djela 3:19-21). Njegovo značenje ovisi o tome kako netko dijeli riječ:

1. “Naš Gospodine, dođi” (tj. *marana-tha*) značenje je sličnoga IMPERATIVNOGA izričaja Knjige Otkrivenja 22:20. Prema tome, većina prijevoda pretpostavlja to značenje ovdje. Ako je tako, onda bi to trebala biti molitva za Isusov povratak.
2. “Naš je Gospodin došao” (tj. *maran-atha*) trebao bi biti aramejski PERFEKT. Ovo je prijevod kojem Krisostom (345.-407.) daje prednost, koji govori o Isusovu Utjelovljenju.
3. “Naš Gospodin dolazi” trebalo bi odražavati hebrejski proročki PERFEKT, koji je korišten od mnogih kako bi pretpostavio pobudu za kršćansku službu. Drugi dolazak uvijek je bio ohrabrenje za vjernike u svakome dobu.

4. *Didache* (pisane u kasnome prvom ili drugom stoljeću) 10:6, koriste ovaj isti izričaj u okviru Gospodnje večere gdje su Isusova trenutačna nazočnost i budući, eshatološki Dolazak oboje naglašeni u molitvama.

NASB (AŽURIRANI) TEKST: 22:21

²¹Milost Gospodina Isusa neka bude sa svima. Amen.

22:21 Zabilježite kako “milost Gospodina Isusa” postoji s Njegovim narodom, to je zaključna istina predstavljena dobu progonjenih kršćana i to je nada svakoga naraštaja kršćana!

PITANJA ZA RASPRAVU

Ovaj komentar je vodič za proučavanje, što znači da ste odgovorni za vaše vlastito tumačenje Biblije. Svaki od nas mora hodati u svjetlu kojeg imamo. Prvenstvo u tumačenju imate vi, Biblija, i Sveti Duh. Sad to ne morate prepustiti komentatoru.

Ova pitanja za raspravu predviđena su da vam pomognu promišljati kroz glavne teme ovoga odjeljka Knjige. Ona su napravljena da budu misaono-nametljiva, ne konačna.

1. Idu li vjernici u Nebo ili se Nebo vraća na očišćenu Zemlju?
2. Kako je Knjiga Otkrivenja 21:3 povezana s pojmom “Emanuel”?
3. Zašto ne postoji Hram u Novome Jeruzalemu (usp. 21:22)?
4. Tko su ljudi spomenuti u 21:24?
5. Kako vjernici “drže/čuvaju” riječi ovoga proročanstva (usp. 22:7)?
6. Ako je ovo Nebo tko su onda zli izvan Grada u 22:15?
7. Zašto je 22:17 tako važno?
8. Mora li se 22:18-19 uzeti doslovno? Može li vjernik koji pogrešno tumači Knjigu Otkrivenja izgubiti njegovo/njeno spasenje?
9. Tri puta u poglavlju 22 kaže se: “Ja dolazim brzo” (usp. stihove 7.12.20). Zašto to traje više od 2000 godina?

DODATAK JEDAN

KRATKE ODREDBE GRČKIH GRAMATIČKIH POJMOVA

Koine grčki, često nazvan helenistički grčki, bio je zajednički jezik mediteranskoga svijeta počevši od osvajanja Aleksandra Velikoga (336.-323. g.pr.Kr.) i trajao je oko osam stotina godina (300. g.pr.Kr. – 500. g.po.Kr.). To nije bio samo pojednostavljen, klasičan grčki, nego na mnogo načina noviji oblik grčkoga što je postao drugim jezikom drevnoga Bliskog Istoka i mediteranskoga svijeta.

Grčki Novoga zavjeta bio je jedinstven na neke načine zbog njegovih korisnika, osim Luke i autora Poslanice Hebrejima, koji su vjerojatno koristili aramejski kao svoj prvenstveni jezik. Prema tome, njihova su pisanja bila pod utjecajem idioma i gradbenih oblika aramejskoga. Isto tako, oni su čitali i navodili Septuagintu (grčki prijevod SZ-a) koji je također bio pisan u koine grčkom. Ali Septuaginta je isto tako bila pisana od židovskih znanstvenika čiji materinji jezik nije bio grčki.

Ovo služi kao podsjetnik da ne možemo gurati Novi zavjet u zbijenu gramatičku građu. On je jedinstven a ipak ima mnogo zajedničkoga s: (1) Septuagintom; (2) židovskim pisanjima kao onima od Josipa [Flavija – op.prev.]; i (3) papirusima nađenima u Egiptu. Kako onda pristupamo gramatičkoj raščlambi Novoga zavjeta?

Gramatičke osobine koine grčkog i koine grčkoga Novoga zavjeta su isprepletene. Na mnogo načina to je bilo vrijeme pojednostavljenja gramatike. Okvir će biti naš glavni vodič. Riječi jedino imaju značenje u širem okviru, prema tome, gramatička građa može biti jedino razumljiva u svjetlu: (1) određenoga autorova stila; i (2) određenoga okvira. Nisu moguće ikakve zaključne odredbe grčkih oblika i građa.

Koine grčki bio je prvenstveno govorni jezik. Često ključ za tumačenje jeste vrsta i oblik GLAGOLA. U većini glavnih kratkih rečenica GLAGOL će se pojaviti prvi, pokazujući svoju nadmoćnost. U raščlanjivanju grčkoga GLAGOLA moraju biti zabilježena tri dijela obavijesti: (1) temeljni naglasak GLAGOLSKOGA VREMENA, STANJA i NAČINA (akcidencija ili morfologija); (2) temeljno značenje određenoga GLAGOLA (leksikografija); i (3) tijek okvira (sintaksa).

I. GLAGOLSKO VRIJEME

A. Glagolsko vrijeme ili vid uključuje odnos GLAGOLA s dovršenim djelovanjem ili nedovršenim djelovanjem. To se često naziva “SVRŠENI GLAGOL“ i “NESVRŠENI GLAGOL”.

1. SVRŠENO GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na okolnost nekog djelovanja. Nije dana daljnja obavijest osim da se nešto dogodilo! Njen početak, nastavak ili vrhunac nije naslovljen.
2. NESVRŠENO GLAGOLSKO VRIJEME usredotočuje se na nastavljaajući tijek nekog djelovanja. Ono može biti opisano u pojmovima pravocrtnoga djelovanja, trajnoga djelovanja, napredujućega djelovanja, itd.

B. Glagolska vremena mogu se grupirati po tome kako autor vidi djelovanje kao napredovanje:

1. to se dogodi = AORIST
2. to se dogodilo i ishodi ostaju = PERFEKT
3. to se bijaše dogodilo u prošlosti i ishodi su ostali, ali ne sad = PLUSKVAMPERFEKT
4. to se događa = PREZENT
5. to se dogodiše = IMPERFEKT
6. to će se dogoditi = FUTUR

Jasan primjer o tome kako ova GLAGOLSKA VREMENA pomažu u tumačenju mogao bi biti pojam “spasiti”. Bio je korišten u nekoliko različitih glagolskih vremena kako bi pokazao oboje i njegov tijek i vrhunac:

1. AORIST – “bijasmo spašeni” (usp. Rim 8:24)
2. PERFEKT – “bili smo spašeni i ishod se nastavlja” (usp. Ef 2:5.8)
3. PREZENT – “spašeni smo” (usp. I. Kor 1:18; 15:2)
4. FUTUR – “bit ćemo spašeni” (usp. Rim 5:9.10; 10:9).

- C. Usredotočujući se na GLAGOLSKA VREMENA, tumači traže razlog izvornoga autorovog izbora za izražavanjem sâmoga sebe u određenome VREMENU. Mjerilo “ne natrpanog” vremena bio je AORIST. On je bio redovito “neodređen”, “neoznačen”, ili “bez dodataka” oblik GLAGOLA. Mogao se koristiti na mnogostruke načine koje mora odrediti okvir. Jednostavno je bilo navedeno da se nešto dogodilo. Vid prošloga vremena bio je jedino namjeravan u INDIKATIVNOM NAČINU. Ako je bilo upotrijebljeno ikoje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, bilo je naglašeno nešto više određeno. Ali što?
1. PERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. Ono govori o dovršenome djelovanju s trajnim ishodima. Na neki je način to bila složenica AORISTA i PREZENTA GLAGOLSKIH VREMENA. Uobičajeno je žarište na trajnim ishodima ili dovršetku nekog djelovanja (primjer: Ef 2:5 i 8: “vi ste bili i nastavljate biti spašeni”).
 2. PLUSKVAMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. Ovo je kao PERFEKT osim što su trajni ishodi završeni. Primjer: Evanđelje po Ivanu 18:16: “Petar bijaše stajao na vratima s vanjske strane”.
 3. PREZENT GLAGOLSKO VRIJEME. On govori o nekome nepotpunome ili nedovršenom djelovanju. Žarište je uobičajeno na nastavljanju događaja. Primjer: I. Ivanova poslanica 3:6 i 9: “Svatko tko prebiva u Njemu ne nastavlja grijehiti.” “Svatko tko je rođen od Boga ne nastavlja činiti grijeh.”
 4. IMPERFEKT GLAGOLSKO VRIJEME. U ovome glagolskom vremenu odnos s GLAGOLSKIM VREMENOM PREZENTA analogan je odnosu između PERFEKTA i PLUSKVAMPERFEKTA. IMPERFEKT govori o nedovršenom djelovanju koje se dogodilo ali sad je završeno ili o početku nekog djelovanja u prošlosti. Primjer: Evanđelje po Mateju 3:5: “tada sav Jeruzalem nastavljaše uzlaziti k njemu” ili onda sav Jeruzalem počeo uzlaziti k njemu”.
 5. FUTUR GLAGOLSKO VRIJEME. Ono govori o nekom djelovanju koje je uobičajeno preneseno u okvir budućega vremena. Usredotočuje se na mogućnost za neki događaj prije negoli na sadašnji događaj. Često govori o izvjesnosti događaja. Primjer: Evanđelje po Mateju 5:4-9: “Blagoslovljeni su oni oni će...”

II. STANJE

- A. STANJE opisuje međusobni odnos između djelovanja GLAGOLA i njegova SUBJEKTA.
- B. AKTIVNO STANJE bilo je uobičajeno, očekivano, nenaglašen način potvrde da je subjekt izvršio djelovanje GLAGOLA.
- C. PASIVNO STANJE znači da je subjekt primio djelovanje GLAGOLA proizvedenog od vanjskog posrednika. Vanjski posrednik koji proizvodi djelovanje bio je naznačen u grčkome NZ-u sljedećim PRIJEDLOZIMA i padežima:
1. osobni izravni posrednik s *hupo* s ABLATIVOM (usp. Mt 1:22; Djela 22:30)
 2. osobni prijelazni posrednik s *dia* s ABLATIVOM (usp. Mt 1:22)
 3. neosobni posrednik s *en* s INSTRUMENTALOM
 4. ponekad ili osobni ili neosobni posrednik sa sâmim INSTRUMENTALOM.
- D. SREDNJE STANJE znači da subjekt proizvodi djelovanje GLAGOLA i također je izravno uključen u djelovanje GLAGOLA. To je često nazvano stanje povećanoga osobnog zanimanja. Ovakva građa naglašavala je subjekt kratke rečenice ili rečenicu na neki način. U engleskome takva građa nije nađena. U grčkome ima široke mogućnosti značenja i prevođenja. Neki primjeri oblika su:
1. POVRATNO – izravno djelovanje subjekta na samog sebe. Primjer: Evanđelje po Mateju 27:5: “objesio se”.
 2. KOJE POJAČAVA – subjekt proizvodi djelovanje za samoga sebe. Primjer: II. Poslanica Korinćanima 11:14: “Sâm se Sotona pretvara u anđela svjetla”.
 3. RECIPROČNO (UZAJAMNO) – uzajamno djelovanje dva glagola. Primjer: Evanđelje po Mateju 26:4: “oni se savjetovahu jedan s drugim”.

III. NAČIN (ili "OBLIK")

- A. U koine grčkom postoje četiri NAČINA. Oni označavaju odnos GLAGOLA sa stvarnošću, barem u okviru autorova vlastitog mišljenja. NAČINI su podijeljeni u dvije široke skupine: onu koja označava stvarnost (INDIKATIV) i onu koja označava mogućnost (KONJUNKTIV, IMPERATIV i OPTATIV [željni način– op.prev.]).
- B. INDIKATIVNI NAČIN bio je uobičajen način za izražavanje djelovanja koje se pojavilo ili se pojavljivalo, barem u autorovom razmišljanju. To je bio jedini grčki način koji je izražavao konačno vrijeme, ali čak i ovdje je njegov vid bio drugotan [sporedan].
- C. KONJUNKTIVNI NAČIN izražavao je moguće buduće djelovanje. Nešto se još nije dogodilo, ali prilike su bile pogodne da se bude dogodilo. On ima mnogo zajedničkoga s FUTUROM INDIKATIVA. Razlika je bila ta da KONJUNKTIV izražava neki stupanj sumnje. U engleskome to je često izraženo pojmovima "moći", "htjeti", "smjeti" ili "može biti".
- D. OPTATIVNI NAČIN izražavao je želju teorijski moguću. Smatrao se jednim korakom dalje od stvarnosti nego KONJUNKTIV. OPTATIV je izražavao mogućnost pod određenim uvjetima. OPTATIV je bio rijedak u Novome zavjetu. Najučestalija uporaba je Pavlov čuveni izričaj: "Daleko od toga" (KJV "Bože sačuvaj"), korišten pedeset puta (usp. Rim 3:4.6.31; 6:2.15; 7:7.13; 9:14; 11:1.11; I. Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Ostali primjeri nađeni su u Evandelju po Luki 1:38; 20:16, Djelima apostolskim 8:20, i I. Poslanici Solunjanima 3:11.
- E. IMPERATIVNI NAČIN naglašavao je moguću zapovijed, ali naglasak je bio na nakani govornika. On potvrđuje samo voljnu mogućnost i bio je uvjetovan izborom drugoga. Postojala je posebna uporaba IMPERATIVA u molitvama i zahtjevima treće osobe. Ove su zapovijedi u NZ-u nađene jedino u PREZENTU i AORIST GLAGOLSKOME VREMENU.
- F. Neke gramatičke skupine razvrstavaju PARTICIPE kao još jednu vrstu načina. U grčkome NZ-u vrlo su zajednički, uobičajeno određeni kao GLAGOLSKI PRIDJEVI. Oni su prevedeni zajedno s glavnim GLAGOLOM s kojim su u odnosu. Bila je moguća široka mogućnost prevođenja PARTICIPA. Najbolje se savjetovati s nekoliko engleskih prijevoda. *The Bible in Twenty Six Translations* izdan od Bakera ovdje je od velike pomoći.
- G. AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA bio je uobičajen ili "neoznačen" način za bilježenje događaja. Bilo koje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, STANJE ili NAČIN imali su neko osobito značenje tumača koje je izvorni autor želio prenijeti.

IV. Za osobu koja nije osposobljena za grčki sljedeća će pomagala za proučavanje osigurati potrebne obavijesti:

- A. Friberg, Barbara i Timothy: *Analytical Greek New Testament*; Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred: *Interlinear Greek-English New Testament*; Grand Rapids: Zondervan, 1976.
- C. Mounce, William D.: *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*; Grand Rapids: Zondervan, 1993.
- D. Summers, Ray: *Essentials of New Testament Greek*; Nashville: Broadman, 1950.
- E. Akademski ovlašten dopisni tečaj koine grčkog dostupan je preko *Moody Bible Institute* u Chicagu, IL.

V. IMENICE

- A. Prema sintaksi, IMENICE su razvrstane prema PADEŽU. PADEŽ je bio onaj sklanjajući oblik IMENICE koji je pokazivao njen odnos s GLAGOLOM i ostalim dijelovima rečenice. U koine grčkom mnoga od djelovanja PADEŽA bila su naznačena PRIJEDLOZIMA. Budući da je oblik PADEŽA bio sposoban odrediti nekoliko različitih međusobnih odnosa, PRIJEDLOZI su se razvili kako bi dali jasnije razdvajanje ovih mogućih djelovanja.

- B. Grčki PADEŽI razvrstani su na sljedećih osam načina:
1. NOMINATIV je bio korišten za imenovanje i to je uobičajeno bio SUBJEKT rečenice ili kratke rečenice. Bio je također korišten za PREDIKATNE IMENICE i PRIDJEVE s povezivanjem GLAGOLA “biti” ili “postati”.
 2. GENITIV je bio korišten za opis i uobičajeno pridružen dodatku ili vrsnoći riječi na koju se odnosio. Odgovarao je na pitanje: “Koje vrste?” Često se izražavao uporabom engleskog PRIJEDLOGA “of” (iz, kod, na, o, od, po, s(a), u, za, zbog).
 3. ABLATIV je koristio iste oblike sprezanja kao GENITIV, ali bio je korišten za opis odvajanja. Uobičajeno je poricao odvajanje od točke u vremenu, prostoru, izvoru, podrijetlu ili stupnju. Često je bio izražen uporabom engleskoga PRIJEDLOGA “from” (iz, kod, od, odakle, po, s(a), u).
 4. DATIV je bio korišten za opis osobnoga zanimanja. Ovaj bi mogao obilježavati pozitivni ili negativni vid. Često je to bio INDIREKTAN OBJEKT. Često je bio izražen engleskim PRIJEDLOGOM “to” (do, k, kako, na, prema, u [mjesto], za).
 5. LOKATIV je bio isti oblik sprezanja kao DATIV, ali on je opisivao položaj ili mjesto u prostoru, vremenu ili logičkim granicama. Često je izražavan engleskim PRIJEDLOZIMA “in” (iz, kod, među, na, po, pri, u, za), “on” (iz, iznad, k, kod, na, o, po, pod, pri, u), “at” (do, k, kod, na, oko, pored, pri, u, uz, za), “among” (između, među, pored), “during” (dok, po, prilikom, tijekom, u toku, u vrijeme, za, za vrijeme), “by” (blizu, dalje, iz, kod, kraj, od, ovdje, po, pomoću, pored, prije, uz, za), “upon” (gore, na, nakon, o, po, odozgo, po, pri, prilikom, na temelju čega), i “beside” (blizu, do, kraj, mimo, okolo, osim, pokraj, pored, uz).
 6. INSTRUMENTAL je bio isti oblik sprezanja kao DATIV i LOKATIV. Izražava sredstvo ili pridruživanje. Često je bio izražavan engleskim PRIJEDLOZIMA “by” [vidi #5 – op.prev.] ili “with” (kod, kraj, od, pomoću, protiv, s(a), uz, za).
 7. AKUZATIV je bio korišten za opis zaključka nekog djelovanja. Izražavao je ograničenja. Njegova glavna uporaba bila je DIREKTNI/IZRAVNI OBJEKT. Odgovara na pitanje: “Kako daleko?” ili “Do koje granice?”
 8. VOKATIV je bio korišten za izravno oslovljavanje.

VI. VEZNICI I POVEZNICE

- A. Grčki je vrlo točan jezik zato jer ima tako mnogo veznika. Oni povezuju misli (KRATKE REČENICE, REČENICE, i ODLOMKE). Toliko su uobičajeni da je njihov nedostatak (asindeton [izostavljanje veznika – op.prev.]) često egzegetski [koji tumači – op.prev.] značajan. Činjenica jeste, ovi VEZNICI i POVEZNICE pokazuju smjer autorove misli. Oni su često ključni u određivanju što se točno pokušava prenijeti.
- B. Ovdje je popis nekih VEZNIKA i POVEZNICA te njihova značenja (ova je obavijest skupljena uglavnom iz *A Manual Grammar of the Greek New Testament* od H. E. Dana i Juliusa K. Manteyja).
1. Vremenske POVEZNICE
 - a. *epei, epeidē, hopote, hōs, hote, hotan* (veznik) – “kad”
 - b. *heōs* – “dok”
 - c. *hotan, epan* (VEZNIK) – “bilo kad”
 - d. *heōs, achri, mechri* (VEZNIK) – “dok (ne), sve dok”
 - e. *priv* (BESKONAČAN) – “prije”
 - f. *hōs* – “budući da, otad,” “kad” “i, kad”
 2. Logičke POVEZNICE
 - a. Svrha
 - (1) *hina* (VEZNIK), *hopōs* (VEZNIK), *hōs* – “zato da”, “da”
 - (2) *hōste* (ARTIKULARNI [zglobni] AKUZATIV INFINITIVA) – “da”
 - (3) *pros* (ARTIKULARNI AKUZATIV INFINITIVA) ili *eis* (ARTIKULARNI AKUZATIV INFINITIVA) – “da”
 - b. Ishod (postoji bliska veza između gramatičkih oblika svrhe i ishoda)
 - (1) *hōste* (INFINITIV, najuobičajeniji, najčešći) – “zato da”, “dakle”
 - (2) *hiva* (VEZNIK) – “tako da”
 - (3) *ara* – “tako”

- c. Uzročni ili povod
 - (1) *gar* (uzrok/učinak ili povod/zaključak) – “budući da, jer” “stoga, jer, zbog”
 - (2) *dioti, hotiy* – “stoga, jer, zbog”
 - (3) *epei, epeidē, hōs* – “budući da, jer”
 - (4) *dia* (s akuzativom) i (s artikularnim infinitivom) – “budući da, jer”
 - d. Izveden zaključivanjem
 - (1) *ara, poinun, hōste* – “dakle, prema tome, stoga, zato”
 - (2) *dio* (najjače izveden zaključivanjem VEZNIKA) – “zbog čega”, “čemu, zašto”, “dakle, prema tome, stoga, zato”
 - (3) *oun* – “dakle, zato”, “tako”, “dakle, nego”, “otuda, prema tome, stoga”
 - (4) *toinoun* – “prema tome”
 - e. Suprotno ili oprečno
 - (1) *alla* (jako SUPROTNO) – “ali”, “osim, osim ako, ako ne”
 - (2) *de* – “ali”, “ionako, kakogod, doduše, međutim”, “ali, bez obzira na, iako, dapače”, “u drugu ruku”
 - (3) *kai* – “ali”
 - (4) *mentoi, oun* – “ionako, kakogod, doduše, međutim”
 - (5) *plēn* – “ništa-manje” (najčešće u Luki)
 - (6) *oun* – “ionako, kakogod, doduše, međutim”
 - f. Usporedba
 - (1) *hōs, kathōs* (uvodi USPOREDNE KRATKE REČENICE)
 - (2) *kata* (u složenicama, *katho, kathoti, kathōsper, kathaper*)
 - (3) *hosos* (Hebrejima poslanica)
 - (4) *ē* – “nego, od, onda”
 - g. Neprekidno ili niz
 - (1) *de* – “i”, “sad”
 - (2) *kai* – “i”
 - (3) *tei* – “i”
 - (4) *hina, oun* – “budući da”
 - (5) *oun* – “onda, potom” (u Ivanu)
3. Posebno naglašene uporabe
- a. *alla* – “jamačno, izvjesno”, “jest, tako”, “zapravo, uistinu”
 - b. *ara* – “zaista, naravno”, “jamačno, izvjesno”, “doista, stvarno, ustvari, zapravo”
 - c. *gar* – “ali stvarno”, “jamačno, izvjesno”, “zaista, naravno”
 - d. *de* – “zaista, naravno”
 - e. *ean* – “čak, dapače, pače čak”
 - f. *kai* – “čak, dapače, pače čak”, “zaista, naravno”, “doista, stvarno, ustvari”
 - g. *mentoi* – “doista, stvarno, ustvari”
 - h. *oun* – “doista, stvarno, ustvari”, “svakako, na svaki način”

VII. KONDICIONALNE REČENICE

- A. KONDICIONALNA REČENICA jeste ona koja sadrži jednu ili više kondicionalnih kratkih rečenica. Ova gramatička građa pomaže tumaču jer osigurava uvjete, razloge ili uzroke zašto se pojavljuje ili se ne pojavljuje djelovanje glavnoga GLAGOLA. Postojale su četiri vrste KONDICIONALNIH REČENICA. One pomiču oblik od onoga koji je zamišljen da bude istinit s autorove točke gledišta ili za njegovu svrhu na onaj koji je bio samo želja.
- B. PRVI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE izražavao je djelovanje ili postojanje koje je bilo istinito s piščeve točke gledišta ili za njegove svrhe čak iako je bio izražen s “ako”. U nekoliko okvira mogao bi biti preveden kao “budući da, otad, jer” (usp. Mt 4:3; Rim 8:31). Doduše, to ne znači podrazumijevanje da su svi PRVI RAZREDI istiniti do zbilje. Često su korišteni za isticanje u nekoj činjenici ili isticanje obmane (usp. Mt 12:27).

- C. DRUGI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE često je nazvan “oprečno činjenici”. On izjavljuje nešto što je bilo neistinito do istinitosti da se naglasi. Primjeri:
1. “Ako je On uistinu bio prorok, što On nije, On bi znao tko i kakve je naravi žena koja Ga se dotiče, ali On ne zna” (Lk 7:39)
 2. “Ako ste stvarno vjerovali Mojsiju, što ne vjerujete, vjerovali biste Meni, što ne vjerujete” (Iv 5:46)
 3. “Ako bih ipak pokušavao svidjeti se čovjeku, što ne radim, ne bih bio rob Kristov uopće, što ja jesam” (Gal 1:10).

D. TREĆI RAZRED govori o mogućem budućem djelovanju. Često pretpostavlja vjerojatnost toga djelovanja. Uobičajeno podrazumijeva možebitnost. Djelovanje glavnoga GLAGOLA ovisno je o djelovanju u kratkim “ako” rečenicama. Primjeri iz I. Ivanove poslanice: 1:6-10; 2:4.6.9.15.20.21.24.29; 3:21; 4:20; 5:14.16.

E. ČETVRTI RAZRED najviše je odmaknut od mogućnosti. Rijedak je u NZ-u. Činjenica jeste, ne postoji potpun ČETVRTI RAZRED KONDICIONALNE REČENICE u kojem oba dijela uvjeta odgovaraju odredbi. Primjer djelomičnoga ČETVRTOG RAZREDA je početna rečenica u I. Petrovoj poslanici 3:14. Primjer djelomičnoga ČETVRTOG RAZREDA je zaključna kratka rečenica u Djelima apostolskim 8:31.

VIII. ZABRANE

- A. PREZENT IMPERATIVA s MĚ PARTIKULOM [ČESTICOM –op.prev.] često (ali ne isključivo) ima naglasak na zaustavljanju djela koje je već u tijeku. Neki primjeri: “prestanite skupljati vaša blaga na zemlji...” (Mt 6:19); “prestanite se brinuti o vašem životu...” (Mt 6:25); “prestanite davati za griješenje dijelove vaših tijela kao oruđa prijestupa...” (Rim 6:13); “morate prestati vrijeđati Božjega Svetog Duga...” (Ef 4:30); i “prestanite se opijati vinom...” (5:18).
- B. AORIST KONJUNKTIVA s MĚ PARTIKULOM ima naglasak na “nemoj čak ni početi ili započeti neko djelo”. Neki primjeri: “Nemojte čak početi pretpostavljati da ...” (Mt 5:17); “nemojte nikad započeti brinuti se ...” (Mt 6:31); “ne smijete nikad biti posramljeni...” (II. Tim 1:8).
- C. DVOSTRUKA NEGACIJA s KONJUNKTIVNIM NAČINOM vrlo je naglašena negacija. “Nikad, ne nikad” ili “ni pod kojim okolnostima”. Neki primjeri: “on neće nikad, ne nikad iskusiti smrt” (Iv 8:51); “Ja neću nikad, ne, nikad...” (I. Kor 8:13).

IX. ČLAN

- A. U koine grčkom ODREĐENI ČLAN “the [taj]” ima sličnu uporabu u engleskom. Njegova osnovna djelatnost bila je “naglašavanje”, način privlačenja pozornosti na riječ, ime ili izričaj. Uporaba u Novome zavjetu razlikuje se od autora do autora. ODREĐENI ČLAN može također djelovati:
1. suprotno sredstvo kao pokazna ZAMJENICA;
 2. kao znak upućivanja na prethodno uvedeni SUBJEKT ili osobu;
 3. kao način poistovjećivanja SUBJEKTA u rečenici s veznim GLAGOLOM. Primjeri: “Bog je Duh” (Iv 4:24); “Bog je svjetlo” (I. Iv 1:5); “Bog je ljubav” (I. Iv 4:8.16).
- B. Koine grčki nije imao NEODREĐENI ČLAN kao engleski “a” [član koji se obično ne prevodi: jedan, neki – op.prev.] ili “an” [član koji se obično ne prevodi: jedan, neki – op.prev.]. Izostanak ODREĐENOG ČLANA može značiti:
1. žarište na osobinama ili kakvoći nečega
 2. žarište na stupnju nečega.
- C. NZ-ni autori vrlo su se razlikovali u tome kako je ČLAN bio upotrijebljen.

X. NAČINI POKAZIVANJA NAGLASKA U GRČKOME NOVOM ZAVJETU

- A. Tehnike pokazivanja naglaska u NZ-u razlikuju se od autora do autora. Najdosljedniji i najpravičniji pisci bili su Luka i autor Hebrejima poslanice.
- B. Ranije smo ustanovili da je AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA mjerilo i nenaznačen za naglasak, ali bilo koje drugo GLAGOLSKO VRIJEME, STANJE, ili NAČIN imaju značajku tumačenja. To ne podrazumijeva da AORIST AKTIVNOGA INDIKATIVA nije često upotrebljavan u znakovitome gramatičkom smislu. (Primjer: Rim 6:10 [dva puta]).
- C. Redosljed riječi u koine grčkom
1. Koine grčki bio je jezik sa spregom koji nije ovisio, kao engleski, o redosljedu riječi. Stoga, autor bi mogao promijeniti uobičajeno očekivani redosljed kako bi pokazao:
 - a. što je autor želio naglasiti čitatelju
 - b. što je autor mislio da bi bilo iznenađujuće za čitatelja
 - c. što je autor duboko osjećao o tome.
 2. Uobičajeni redosljed riječi u grčkome još je uvijek neriješeno pitanje. Doduše, pretpostavljeni uobičajeni redosljed je:
 - a. za povezivanje GLAGOLA
 - (1) GLAGOL
 - (2) SUBJEKT
 - (3) DOPUNA
 - b. za PRIJELAZNE GLAGOLE
 - (1) GLAGOL
 - (2) SUBJEKT
 - (3) OBJEKT
 - (4) POSREDNI OBJEKT
 - (5) PRIJEDLOŽNI IZRIČAJ
 - c. za IMENIČNE IZRIČAJE
 - (1) IMENICA
 - (2) RIJEČ KOJA ODREĐUJE DRUGU
 - (3) PRIJEDLOŽNI IZRIČAJ.
 3. Redosljed riječi može biti krajnje važan za egzegetsku svrhu. Primjeri:
 - a. “dadnu desnicu meni i Barnabi u znak zajedništva”. Izričaj “desnica zajedništva” je podijeljen i smješten naprijed za pokaz njegovog značaja (Gal 2:9)
 - b. “s Kristom” je bilo smješteno na prvo mjesto. Njegova je smrt bila središnjica (Gal 2:20)
 - c. “Bilo je malo pomalo i na mnogo različitih načina” (Heb 1:1) bilo je na prvome mjestu. Onako kako je Bog otkrio Sámoga Sebe bila je srž razlikovanja, ne činjenica otkrivenja.
- D. Uobičajeno su neki stupnjevi naglaska bili pokazani:
1. ponavljanjem ZAMJENICE koja je bila već prisutna u GLAGOLSKOM obliku sprežanja. Primjer: “Ja, osobno, sigurno ću biti s vama. . .” (Mt 28:20)
 2. izostankom očekivanog KONJUNKTIVA, ili nekoga drugog poveznog sredstva između riječi, izričaja, kratkih rečenica ili rečenica. Ovo je nazvano asindeton [izostavljanje veznika – op.prev.] (“nepovezan”). Povezujuće sredstvo bilo je očekivano, tako bi njegov izostanak privukao pozornost. Primjeri:
 - a. blaženstva, Evandjelje po Mateju 5:3 i dalje (naglašen popis)
 - b. Evandjelje po Ivanu 14:1 (nova tema)
 - c. Poslanica Rimljanima 9:1 (novi dio)
 - d. II. Poslanica Korinćanima 12:20 (naglašava popis)
 3. ponavljanje riječi ili izričaja prisutno u datom okviru. Primjeri: “na hvalu Njegove slave” (Ef 1:6.12 i 14). Ovaj je izričaj bio korišten za pokaz djela svake Osobe Trojstva

4. uporaba idioma ili riječi (zvuk) djeluje između pojmova kao:
 - a. eufemizmi [ublaženi izraz – op.prev.] – zamjenske riječi za tabu [zabrana– op.prev.]) subjekte, kao “spavanje” za smrt (Iv 11:11-14) ili “stopala” za muške genitalije (Rut 3:7-8; I. Sam 24:3)
 - b. potanka opisivanja [ili okolišanja] – zamjenske riječi za Božje Ime, kao “Nebesko kraljevstvo” (Mt 3:21) ili “glas s neba” (Mt 3:17)
 - c. SLIKOVIT GOVOR
 - (1) nemoguće preuveličavanje (Mt 3:9; 5:29-30; 19:24)
 - (2) blago preuveličavanje (Mt 3:5; Djela 2:36)
 - (3) personifikacije (I. Kor 15:55)
 - (4) ironija (Gal 5:12)
 - (5) lirski odlomci (Fil 2:6-11)
 - (6) igra glasa između riječi:
 - (a) “crkva”:
 - (i) “crkva” (Ef 3:21)
 - (ii) “poziv” (Ef 4:1.4)
 - (iii) “pozvani” (Ef 4:1.4)
 - (b) “slobodno”:
 - (i) “slobodna žena” (Gal 4:31)
 - (ii) “sloboda” (Gal 5:1)
 - (iii) “slobodno” (Gal 5:1)
 - d. idiomski jezik – jezik koji je uobičajeno kulturološki i jezično osobit:
 - (1) slikovita uporaba “hrane” (Iv 4:31-34)
 - (2) slikovita uporaba “Hrama” (Iv 2:19; Mt 26:61)
 - (3) hebrejski idiom za suosjećaj, “mržnja” (Post 29:31; Pnz 21:15; Lk 14:36; Iv 12:25; Rim 9:13)
 - (4) “Sve” nasuprot “mnogo”. Usporedi Knjigu proroka Izaija 53:6 (“svi”) s 53:11 i 12 (“mnoge”). Pojmovi su istoznačni kao što pokazuju Poslanica Rimljanima 5:18 i 19.
5. Uporaba potpunoga jezičnog izričaja umjesto jedne riječi. Primjer: “Gospodin Isus Krist”.
6. Posebna uporaba *autos*:
 - a. kad je s ČLANOM (atributni položaj) preveden je kao “jednak, isti sličan”
 - b. kad je bez ČLANA (predikatni položaj) preveden je kao POJAČANA POVRATNA ZAMJENICA—“on sâm”, “ona sâma” ili “ono sâmo”.

- E. Učenici Biblije koji ne čitaju grčki mogu odrediti naglasak na nekoliko načina:
1. uporabom analitičkog leksikona i grčko/engleskoga teksta koji je napisan između redaka
 2. usporedbom engleskih prijevoda, posebice iz različitih teorija prevođenja. Primjer: uspoređivanje “riječ-za-riječ” prijevoda (KJV, NKJV, ASV, NASB, RSV, NRSV) s “dinamičkim ekvivalentom” (Williams, NIV, NEB, REB, JB, NJB, TEV). Ovdje dobra pomoć može biti *The Bible in Twenty-Six Translations*, izdao Baker
 3. uporabom *The Emphasized Bible* od Josepha Bryanta Rotherhama (Kregel, 1994.)
 4. uporabom potpuno doslovnog prijevoda:
 - a. *The American Standard Version* iz 1901.
 - b. *Young’s Literal Translation of the Bible* od Roberta Younga (Guardian Press, 1976.).

Učenje gramatike je zamorno ali neophodno za pravilno tumačenje. Ove kratke odredbe, osvrti i primjeri namijenjeni su ohrabrivanju i osposobljavanju ne-grčkih čitatelja za korištenje gramatičkih zabilješki omogućenih u ovoj knjizi. Svakako ove su odredbe pojednostavljene. One ne smiju biti upotrebljavane u dogmatskom, nepopustljivome načinu, nego kao stepenica naprijed ka većem razumijevanju sintakse Novoga zavjeta. Nadam se kako će ove odredbe također omogućiti čitateljima razumjeti osvrte drugih pomagala za proučavanje kao što su tehnički komentari Novoga zavjeta.

Moramo biti sposobni provjeriti svoje tumačenje temeljeno na dijelovima izvješća nađenog u tekstu Biblije. Gramatika je jedna od najveće pomoći u ovim predmetima; drugi predmeti mogu uključiti povijesnu pozadinu, književni okvir, suvremenu uporabu riječi, i usporedne odlomke.

DODATAK DVA

TEKSTUALNI KRITICIZAM

Ovaj će se predmet baviti time kako objasniti tekstualne bilješke nađene u ovome osvrtu. Bit će korišteni sljedeći opći pregledi:

- I. Tekstualni izvori naše engleske Biblije
 - A. Stari zavjet
 - B. Novi zavjet
- II. Kratko objašnjenje poteškoća i teorija “nižeg kriticisma” nazvanog također “tekstualni kriticismam”.
- III. Predloženi izvori za daljnje čitanje.

I. Tekstualni izvori naše engleske Biblije

A. Stari zavjet

1. Masoretski tekst (MT) – Hebrejski suglasnički tekst bio je postavljen od strane Rabbi Aquiba godine 100.-te. Mjesta samoglasnika, naglasci, rubne zabilješke, umetanje samoglasnika i pomoćne točke počele su biti dodavane u šestome stoljeću i bile dovršene u devetome stoljeću. To je bilo učinjeno od strane obitelji židovskih znanstvenika znanih kao Masoreti. Oblik teksta što su koristili bio je isti kao onaj u Mišni, Talmudu, Targumima, Pešiti, i Vulgati.
2. Septuaginta (LXX) – Predaja kaže da je Septuagintu napravilo 70 židovskih znanstvenika u 70 dana za Aleksandrijsku knjižnicu pod pokroviteljstvom kralja Ptolomejevića II. (285.-246. g.pr.Kr). Prijevod je vjerojatno zatražen od židovskih vođa koji su živjeli u Aleksandriji. Ova predaja dolazi od “Aristejevog pisma”. LXX je često bila temeljena na različitoj tekstualnoj predaji iz teksta Rabbi Aquiba (MT).
3. Svici s Mrtvoga mora (DSS) – Svici s Mrtvoga mora bili su pisani u razdoblju Rimljana prije Krista (200. g.pr.Kr. do 70. g.po.Kr.) od izdvojene židovske sekte nazvane “eseni”. Hebrejski rukopisi, pronađeni u nekoliko gradova u okolici Mrtvoga mora, pokazuju neku razliku hebrejske tekstualne obitelji u pozadini oba i MT i LXX.
4. Neki posebni primjeri o tome kako je usporedba ovih tekstova pomogla tumačima razumjeti Stari zavjet:
 - a. LXX je pomogla prevoditeljima i znanstvenicima razumjeti MT
 - (1) LXX u Knjizi proroka Izaije 52:14: “Kao što će mnogi biti začuđeni nad njim”.
 - (2) MT u Izaiji 52:14: “Kao što su mnogi bili zapanjeni nad tobom”.
 - (3) u Izaiji 52:15 razlike zamjenice u LSS potvrđena je:
 - (a) LXX: “tako će se mnogi narodi diviti nad njim”
 - (b) MT: “tako on pošćropi mnoge narode”
 - b. DSS pomogli su prevoditeljima i znanstvenicima razumjeti MT
 - (1) DSS u Izaiji 21:8: “tada vidić viknu, Gore na stražarskoj kuli ja stojim...”
 - (2) MT u Izaiji 21:8: “a ja viknuh kao lav! Moj Gospodine, ja uvijek danju stojim na stražarskoj kuli. . .”
 - c. Oba i LXX i DSS pomogli su pojasniti Knjigu proroka Izaije 53:11:
 - (1) LXX i DSS: “nakon muka njegove duše on će vidjeti svjetlo, on će biti zadovoljan”
 - (2) MT: “on će vidjeti... u mucu svoje duše, On će biti zadovoljan”.

B. Novi zavjet

1. Postoji više od 5.300 rukopisa čitavoga ili dijelova grčkoga Novog zavjeta. Njih oko 85 pisano je na papirusima i 268 rukopisa koji su svi pisani velikim slovima (uncijali). Poslije, oko devetoga stoljeća, bilo je razvijeno pismo s malim slovima (minuskula). Ima oko 2.700 grčkih rukopisa u pisanome obliku. Imamo također i oko 2.100 prepiska listova teksta Pisma korištenih za šćtovanje koje nazivamo Zbirka odlomaka iz Biblije.

2. Oko 85 grčkih rukopisa koji sadržavaju dijelove Novoga zavjeta pisanih na papirusima pohranjeno je u muzejima. Neki su datirani iz drugoga stoljeća, ali većina ih je iz trećega i četvrtoga stoljeća. Ni jedan od ovih MSS ne sadržava čitavi Novi zavjet. Samo zato jer su ovo najstarije prepiske Novoga zavjeta samo po sebi ne znači da sadržavaju manje inačica. Mnogi su se od njih brzo prepisivali za uporabu u nekome mjestu. U tome se postupku nisu nje govali. Stoga, oni sadržavaju mnogo inačica.
3. Codex Sinaiticus, poznat iz hebrejskoga pisma \aleph (*aleph*) ili (01), našao je Tischendorf u samostanu sv. Katarine na brdu Sinaj. Datiran je iz četvrtoga stoljeća i sadržava oboje i LXX SZ-a i grčki NZ. On je vrsta “Aleksandrijskoga teksta”.
4. Codex Alexandrinus, poznat kao “A” ili (02), grčki je rukopis petoga stoljeća nađen u Aleksandriji u Egiptu.
5. Codex Vaticanus, poznat kao “B” ili (03), nađen je u vatikanskoj knjižnici u Rimu i datiran je iz sredine četvrtoga stoljeća. Sadrži oboje i LXX Staroga zavjeta i grčki Novi zavjet. On je vrsta “Aleksandrijskoga teksta”.
6. Codex Ephraemi, poznat kao “C” ili (04), grčki rukopis iz petoga stoljeća koji je bio djelomično uništen.
7. Codex Bezae, poznat kao “D” ili (05), grčki je rukopis petoga ili šestoga stoljeća. On je glavni predstavnik onoga što se naziva “Zapadni tekst”. Sadržava mnogo dopuna i bio je glavno grčko svjedočanstvo za prijevod kralja Jamesa (*The King James Version*).
8. NZ MSS može biti grupiran u tri, moguće četiri, obitelji koje dijele određene osobine:
 - a. Aleksandrijski tekst iz Egipta
 - (1) P⁷⁵, P⁶⁶ (oko godine 200.), koji bilježi Evanđelja
 - (2) P⁴⁶ (oko godine 225.), koji bilježi Pavlova pisma
 - (3) P⁷² (oko godine 225.-250.), koji bilježi Petrova i Judina pisma
 - (4) Codex B, zvan Vaticanus [Vatikanski] (oko godine 325.), koji uključuje čitavi SZ i NZ
 - (5) Origenovi navodi iz ovih vrsta tekstova
 - (6) ostali MSS koji pokazuju ove vrste tekstova su \aleph , C, L, W, 33
 - b. Zapadni tekst iz sjeverne Afrike
 - (1) navodi iz crkvenih otaca sjeverne Afrike, Tertulijana, Ciprijana, staro-latinskoga prijevoda
 - (2) navodi iz Ireneja
 - (3) navodi iz Tacijana i staro-sirijskoga prijevoda
 - (4) Kôdeks D “Bezae” slijedi ove vrste tekstova
 - c. Istočni bizantski tekst iz Konstantinopola:
 - (1) ova vrsta teksta izražena je u više od 80% od 5.300 MSS
 - (2) navedeni su crkveni oci iz Antiohije sirijske, Kapadocena [iz Kapadocije – op.prev.], Krisostoma, i Terodoreta
 - (3) Kôdeks A, samo u Evanđeljima
 - (4) Kôdeks E (osmo stoljeće) za čitavi NZ
 - d. četvrta moguća vrsta je “Cezarejski” iz Palestine:
 - (1) prvenstveno je viđen samo u Evanđelju po Marku
 - (2) neka svjedočanstva za njega su P⁴⁵ i W.

II. Poteškoće i teorije “nižega kriticisma” ili “tekstualnoga kriticisma”

A. Kako su se pojavile inačice

1. nenamjerno ili slučajno (velika većina pojavaka)
 - a. previd prepisivača koji čita drugu pojavu sličnih riječi i pritom ispušta sve riječi u sredini (homoioteleuton):
 - (1) previd u ispuštanju dvostruke riječi pisma ili izričaja (haplografija)
 - (2) previd uma u ponavljanju izričaja ili reda grčkoga teksta (ditografija)
 - b. previd u uhu prepisivača kod usmenoga kazivanja u pero kad se događa pogriješno pisanje (itacizam). Pogriješno pisanje često miješa ili slovka grčke riječi koje zvuče slično

- c. najraniji grčki tekstovi nemaju podjele na poglavlje ili stih, malo ili ništa interpunkcija i nema razmaka između riječi. Moguće je podijeliti slova na različitim mjestima oblikujući različite riječi
 - 2. namjerno
 - a. promjene su bile napravljene kako bi se poboljšao gramatički oblik prepisanog teksta
 - b. promjene su bile napravljene kako bi uskladile tekst s ostalima biblijskim tekstovima (usklađivanje usporednica)
 - c. promjene su bile napravljene spajanjem dva ili više različita štiva u jedan dugi usklađen tekst (konflacija)
 - d. promjene su bile napravljene kako bi ispravile uočenu poteškoću u tekstu (usp. I. Kor 11:27 i I. Iv 5:7-8)
 - e. neke dodatne obavijesti o povijesnoj okolnosti ili primjerenome tumačenju teksta jedan je prepisivač stavio na marginu a drugi u tekst (usp. Iv 5:4).
 - B. Temeljna načela tekstualnoga kriticizma (logičan vodič za određivanje izvornoga štiva teksta kad postoje inačice):
 - 1. najmučniji ili gramatički najneobičniji tekst vjerojatno je izvornik
 - 2. najkraći tekst je vjerojatno izvornik
 - 3. stariji tekst daje veću težinu zbog njegove povijesne bliskosti s izvornikom, sve drugo je podjednako
 - 4. MSS koji je zemljopisno različit obično ima izvorno štivo
 - 5. doktrinarno slabijim tekstovima, posebice onima koji se odnose na glavne teološke rasprave o razdoblju rukopisnih promjena, kao o Trojstvu u I. Ivanovoj poslanici 5:7-8, mora se dati prednost tekst koji najbolje može objasniti izvornik ostalih inačica
 - 7. dva navoda koji pomažu pokazati ravnotežu u ovim inačicama koje stvaraju poteškoće:
 - a. knjiga J. Harolda Greenleeja, *Introduction to New Testament Textual Criticism*, str. 68: “Ni jedna kršćanska doktrina nije iznad spornoga teksta; i znanstvenici NZ-a moraju se čuvati želje da njihov tekst bude ortodoksniji ili doktrinarno jači od nadahnutog izvornika.”
 - b. W. A. Criswell rekao je Gregu Garrisonu u *The Birmingham News* da on (Criswell) ne vjeruje da je svaka riječ u Bibliji nadahnuta: “u najmanju ruku ne svaka riječ koja je dana suvremenoj javnosti kroz stoljeća prevođenja.” Criswell je rekao: “Ja sam veliki pobornik tekstualnoga kriticizma. Kao takav, mislim, posljednja je polovica 16.-toga poglavlja Marka hereza: nije nadahnuta, jednostavno je izmišljena ... Kad usporedite ove rukopise vrativši se na ondašnje, ne postoje takve stvari kao što je zaključak Markove knjige. To je netko dodao”
- Patrijarh SBC-a nepogrešivo je također tvrdio da je “interpolacija” [umetnuta riječ, rečenica ili tekst – op.prev.] također vidljiva u Ivanu 5, Isusova izjava na ribnjaku Bethesda. I on se osvrće na dva različita izvješća o samoubojstvu Jude (usp. Mt 27 i Djela 1): ‘To je jednostavno različit prikaz samoubojstva’, rekao je Criswell. ‘Ako je u Bibliji, za to postoji objašnjenje. A dva izvješća o samoubojstvu Jude jesu u Bibliji.’ Criswell je dodao: ‘Tekstualni kriticizam je predivna znanost sama po sebi. Nije kratkotrajna, nije nevezana na predmet. Ona je dinamička i središnja...’”

III. Poteškoće s rukopisom (tekstualni kriticizam)

A. Za daljnje čitanje predlažem izvore:

- 1. *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual*, od R.H. Harrisona
- 2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration* od Bruce M. Metzgera
- 3. *Introduction to New Testament Textual Criticism*, od J. H Greenleeja

DODATAK TRI

KAZALO

Adopcionizam Ovo je bilo jedno od ranih viđenja Isusova odnosa s Božanstvom. U osnovi tvrdi da je Isus bio običan čovjek na svaki način i da je bio na poseban način usvojen od Boga pri Njegovu krštenju (usp. Mt 3:17; Mk 1:11) ili pri Njegovu uskrsnuću (usp. Rim 1:4). Isus je živio takav primjeran život da Ga je Bog, u nekome trenutku, (krštenje, uskrsnuće) usvojio kao Svoga “sina” (usp. Rim 1:4; Fil 2:9). Ovo je bilo manjinsko stajalište rane Crkve i osmoga stoljeća. Umjesto da Bog postane čovjekom (utjelovljenje) to se okrenulo i sad je čovjek postao Bogom!

Teško je izreći riječima kako je bio Isus, Bog Sin, pred-postojeće Božanstvo, nagrađen ili uznesen zbog primjerenog života. Ako je On već bio Bog, kako je On mogao biti nagrađen? Ako je On imao pred-postojeću Božansku slavu kako je mogao biti više prihvaćen? Iako je to za nas teško razumjeti, Otac je nekako prihvatio Isusa u posebnome smislu za Njegovo savršeno dovršenje Očeve volje.

Aleksandrijska škola Ovaj način biblijskoga tumačenja bio je razvijen u Aleksandriji, Egipat u drugome stoljeću. Koristila je temeljna načela tumačenja Phila, sljedbenika Platoa. Često je nazvana alegorijski način. Ona je zadržavala utjecaj u crkvi sve do vremena Reformacije. Njeni najjači predlagачi bili su Origen i Augustin. Vidi Moises Silva, *Has The Church Misread The Bible?* (Academic, 1987.).

Alexandrinus Ovaj grčki rukopis petoga stoljeća iz Aleksandrije, Egipat uključuje Stari zavjet, apokriife, i većinu Novoga zavjeta. On je naše osnovno svjedočanstvo za čitavi grčki Novi zavjet (osim dijelova Mateja, Ivana, i II. Korinćanima). Kad se ovaj rukopis, označen kao “A”, i rukopis označen kao “B” (Vaticanus) slažu u čitanju, smatrao se izvornikom od većine znanstvenika u većini institucija.

Alegorija Ovo je vrsta biblijskog tumačenja izvorno razvijenog u okviru aleksandrijskog judaizma. Bilo je učinjeno poznatim od Phila iz Aleksandrije. Njen temeljni oslonac je želja da se Pisma učine mjerodavnima za jednu kulturu ili filozofijski sustav zanemarivanjem biblijske povijesne okolnosti/ili književnog okvira. Ona traži tajanstveno ili duhovno značenje iza svakoga teksta Pisma. Mora biti dozvoljeno da su Isus, u Evanđelju po Mateju 13, i Pavao, u Poslanici Galaćanima 4, upotrebljavali alegoriju za navješćivanje istine. Ovo je bilo, doduše, u obliku doktrine, ne strogo alegorije.

Analitički leksikon Ovo je vrsta istraživačkog alata koji nekome omogućuje odrediti svaki grčki oblik u Novome zavjetu. To je kompilacija [skupljanje – op.prev.], u grčkome alfabetu, oblika i temeljnih odredbi. U složenici s prijevodom napisanim između redaka, on omogućava ne-grčkim vjernicima koji čitaju raščlaniti grčku gramatiku Novoga zavjeta i oblike sintakse.

Analogija Pisma Ovo je izričaj korišten za opis stajališta da je čitava Biblija od Boga nadahnuta i da, stoga, nije oprečna nego dopunjujuća. Ova pretpostavljena tvrdnja osnova je za korištenje usporednih odlomaka u tumačenju biblijskoga teksta.

Ambigvitet [dvosmislenost] Ovo upućuje na neizvjesnost koja proizlazi u pisanome spisu kad postoji dva ili više mogućih značenja ili kad upućuje na dvije ili više stvari istovremeno. Moguće da je Ivan ambigvitet koristio namjerno (dvostruki ulazi).

Antropomorfnost Značenje “imati osobine pripadajuće ljudskim bićima”, ovaj je pojam bio korišten za opis našega religijskog jezika o Bogu. Dolazi od grčkoga pojma za čovječanstvo. To znači da mi govorimo o Bogu kao da je On bio čovjek. Bog je opisan u fizičkim, sociološkim, i psihološkim pojmovima koji se odnose na ljudska bića (usp. Post 3:8; I. Kr 22:19-23). Ovo je, naravno, samo analogija. Doduše, za našu uporabu ne postoje druge skupine ili pojmovi osim onih ljudskih. Stoga, naše je znanje o Bogu, iako istinito, ograničeno.

Antiohijska škola Ovaj je način biblijskoga tumačenja bio razvijen u Antiohiji, Sirija, u trećem stoljeću kao suprotno djelovanje alegorijskome načinu Aleksandrije, Egipat. Njen temeljni oslonac bio je usredotočenost na povijesno značenje Biblije. Tumačila je Bibliju kao običnu, ljudsku književnost. Ova je škola bila uključena u spor o tome je li Krist imao dvije naravi (nestorijanizam) ili jednu narav (potpuni Bog i potpuni čovjek). Ona je od strane

Rimokatoličke crkve označena kao heretička i bila preseljena u Perziju ali škola je imala mali značaj. Njena temeljna hermeneutička načela poslije su postala načela tumačenja klasičnih protestantskih reformatora (Luthera i Calvina).

Antiteza [oprečan, proturječan] Ovo je jedan od tri opisna pojma korištena za označavanje odnosa između redaka hebrejskoga pjesništva. Odnosi se na pjesničke redke koji su u oprečnome značenju (usp. Izr 10:1; 15:1).

Apokaliptička književnost Ovo je bila prevladavajuća, moguće čak jedinstvena, židovska književna vrsta. Bila je tajnovita vrsta pisanja korištena u vremenima najezda i zauzimanja Židova od moćnika stranoga svijeta. Ona predviđa da je osoban, iskupljujući Bog stvorio i nadzire svjetska zbivanja, i da je Izrael pod Njegovim posebnim zanimanjem i brigom. Ova književnost obećaje konačnu pobjedu kroz Božji osobit napor.

Ona je visoko simbolička i maštovita s mnogo tajnovitih pojmova. Često je izražavala istinu u bojama, brojevima, viđenjima, snovima, anđeoskim posredovanjem, tajnim kôdnim riječima i često oštrim dualizmom između dobra i zla.

Neki primjeri ove književne vrste su: (1) u SZ-u: Knjiga proroka Ezekijela (poglavlja 36 – 48), Knjiga proroka Daniela (poglavlja 7 – 12), Knjiga proroka Zaharije; i (2) u NZ-u: Evanđelje po Mateju 24; Evanđelje po Marku 13; II. Poslanica Solunjanima 2 i Knjiga Otkrivenja.

Apologist (apologetika) Ovo je oblik grčkoga korijena za “zakonsku obranu”. To je posebna znanost unutar teologije koja traži davanje dokaza i razumskih činjenica za kršćansku vjeru.

A priori U osnovi ovo je istoznačnica s pojmom “pretpostavka”. Uključuje izlaganje iz prethodnih prihvaćenih odredbi, načela ili položaja koja su pretpostavljena da su istinita. To je ono što je prihvaćeno bez istraživanja ili raščlambe.

Arijanizam Arije je bio presbiter [crkveni starješina – op.prev.] u crkvi u egipatskoj Aleksandriji u trećem i ranome četvrtom stoljeću. On je tvrdio da je Isus pred-postojao ali ne Božanski (nije iste biti kao Otac), moguće slijedeći Izreke 8:22-31. Bio je izazvan od biskupa Aleksandrije, koji je započeo (318. godine) spor što je trajao mnogo godina. Arijanizam je postala službena vjeroispovijed Istočne crkve. Nicejski koncil je godine 325. osudio Arija i potvrdio punu jednakost i Božanstvo Sina.

Aristotel On je bio jedan od filozofa stare Grčke, učenik Platona i učitelj Aleksandra Velikog. Njegov utjecaj, još i danas, dosiže u mnoga područja suvremenih studija. To je zbog naglašavanog znanja posredstvom promatranja i razvrstavanja. Ovo je jedno od načela znanstvene metode.

Autograf [izvorni rukopis] Ovo je ime dato izvornim spisima Biblije. Ti izvornici, rukom pisani rukopisi bili su izgubljeni. Ostali su samo prijepisi prijepisa. To je izvor mnogih tekstualnih različnosti u hebrejskim i grčkim rukopisima i drevnim prikazima.

Bezae Ovo je grčki i latinski rukopis šestoga stoljeća. Označen je s “D”. Sadržava Evanđelja i Djela apostolska te neke opće Poslanice. Njega obilježavaju brojni pisarski dodaci. On tvori osnovu za “Textus Receptus”, glavnu grčku rukopisnu predaju prije *King James Version*.

Bias Ovo je pojam korišten za opis jake sklonosti prema nekom predmetu ili točki gledišta. To je način razmišljanja u kojem je nepristranost nemoguća u odnosu na određeni predmet ili točku gledišta. To je pristrano gledište.

Biblijski autoritet Ovaj je pojam korišten u vrlo osobitome smislu. On je određen kao razumijevanje što je izvorni autor rekao u svoje vrijeme te primjenjivanje toga pouzdanja na naše vrijeme. Biblijski autoritet uobičajeno je određen kao pogled na samu Bibliju kao našega jedinog autoritativnog vodiča. Doduše, u svjetlu tekućih, neprimjerenih tumačenja, ja sam ograničio poimanje Biblije kao tumačenje načelima povijesno-gramatičke metode.

Kanon Ovo je pojam korišten za opis spisa za koje se vjeruje da su jedinstveno nadahnuti. Korišten je glede obojih i Staro- i Novo-zavjetnih Pisma.

Kristocentrik Ovaj je pojam korišten za opis Isusova središnjeg položaja. Ja ga koristim vezanog s poimanjem da je Isus Gospodin čitave Biblije. Stari zavjet ukazuje prema Njemu i On je njegovo ispunjenje [dovršetak] i cilj (usp. Mt 5:17-48).

Komentar [osvrt] Ovo je posebna vrsta istraživačke knjige. Daje opću pozadinu Knjiga Biblije. Tada pokušava objasniti značenje svakoga dijela Knjige. Neki se usredotočuju na primjenu, dok se drugi bave tekstem na više tehnički način. Ove su knjige pomagala, ali morale bi se koristiti nakon što netko napravi vlastito pripremno proučavanje. Tumačenja komentatora nikad ne bi smjela biti prihvaćena nekritički. Uspoređivanje nekoliko komentara iz različitoga teološkog gledišta obično je od pomoći.

Koncordanca Ovo je vrsta istraživačkog alata za proučavanje Biblije. Popisuje svaku okolnost svake riječi u Starome i Novome zavjetu. Ona pomaže na nekoliko načina: (1) određuje hebrejsku ili grčku riječ koja leži iza svake određene engleske riječi; (2) uspoređuje odlomke gdje je korištena ista hebrejska ili grčka riječ; (3) pokazuje gdje su dva različita hebrejska ili grčka pojma prevedena istom engleskom riječi; (4) pokazuje učestalost uporabe određenih riječi u određenim knjigama ili autorima; (5) pomaže nekom pronaći odlomak u Bibliji (usp. Walter Clark *How to Use New Testament Greek Study Aids*, str. 54-55).

Svici s Mrtvoga mora Ovo upućuje na niz drevnih tekstova pisanih na hebrejskom i aramejskom pronađenih blizu Mrtvoga mora 1947. godine. Oni su bili religijske knjižnice sektaškog judaizma prvoga stoljeća. Pritisak rimske okupacije i ratova zelota 60.-ih uzrokovali su skrivanje svitaka u hermetički zatvorene glinene čupove u pećinama ili jamama. Oni su nam pomogli razumjeti povijesnu okolnost prvoga stoljeća Palestine i potvrdili su Masoretski tekst kao vrlo pouzdan, najmanje do unatrag ranoga razdoblja prije Krista. Označeni su skraćenicom "DSS".

Deduktivno Ova metoda logike ili zaključivanja kreće od općih načela prema osobitim predstavkama načinom prosudbe. Ona je oprečna induktivnom zaključivanju, koje odražava znanstvenu metodu kretanjem od promatranih osobitosti ka općim zaključcima (teorije).

Dijalektičko Ovo je metoda zaključivanja pomoću koje ono što izgleda oprečno ili paradoksalno stoji zajedno u napetosti, tražeći jedinstveni odgovor što uključuje obje strane paradoksa. Mnoge biblijske doktrine imaju dijalektičke parove, predestinacija – slobodna volja; sigurnost – ustrajnost; vjera – djela; odluka - učenje; kršćanska sloboda – kršćanska odgovornost.

Dijaspora Ovo je tehnički grčki pojam korišten od palestinskih Židova za opis drugih Židova koji žive izvan zemljopisnih granica Obećane zemlje.

Dinamički ekvivalent [dinamička istovrijednost] Ovo je teorija o prevođenju Biblije. Prijevod Biblije može biti viđen kao neprekidnost od "riječi do riječi" prepiske, gdje neka engleska riječ mora podupirati svaku hebrejsku ili grčku riječ, do "izričaja" gdje je prevedena samo misao s manje pozornosti prema izvornom načinu izražavanja ili načinu pisanja. Između te dvije teorije je "dinamički ekvivalent" koji stremi uzeti izvornik ozbiljno, ali prevodi u suvremenim gramatičkim oblicima i idiomima. Vrlo dobra rasprava o ovima različitim teorijama prevođenja pronađena je u *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 35 od Feeja i Stuarta i u Uvodu u TEV od Robert Bratchera.

Eklektički Ovaj je pojam korišten u vezi s tekstualnim kriticizmom. Upućuje na primjenu izbora čitatelja različitih grčkih rukopisa zato da se dođe do teksta za koji se pretpostavlja da bude blizak izvornim spisima. Odbacuje stajalište da ikoja obitelj grčkih rukopisa sadrži izvornike.

Eizegeza Ovo je oprečno egzegezi. Ako je egzegeza "izvođenje" izvorne autorove nakane, ovaj pojam podrazumijeva "uvođenje" tuđe zamisli ili mišljenja.

Etimologija Ovo je vid proučavanja riječi koji pokušava utvrditi izvorno značenje riječi. Iz toga značenja korijena, lakše je odrediti posebne uporabe. U tumačenju, etimologija nije glavno žarište, radije suvremeno značenje i uporaba riječi.

Egzegeza Ovo je tehnički pojam za primjenu tumačenja posebnog odlomka. Znači “izvoditi” (iz teksta) podrazumijevajući da je naša svrha razumjeti izvornu autorovu nakanu u svjetlu povijesne okolnosti, književnog okvira, sintakse i suvremenoga značenja riječi.

Žanr [književna vrsta] Ovo je francuski pojam koji označava različite vrste književnosti. Uporište pojma je podjela književnih oblika u skupine koje dijele zajedničke osobine: povijesnu pripovijest, pjesništvo, mudru izreku, apokaliptičko i donošenje zakona.

Gnosticizam Većina našega znanja o ovoj herezi dolazi od gnostičkih spisa drugoga stoljeća. Međutim, početne su zamisli bile prisutne u prvome stoljeću (i prije).

Neka postavljena načela gnosticizma drugoga stoljeća od Valencijana i Cerinta su: (1) materija i duh su svječni (ontološki dualizam). Materija je zla, duh je dobar. Bog, koji je duh, ne može biti izravno uključen s oblikovanjem zle materije; (2) postoje emanacije [zračenja; isijavanja – op.prev.] (*eons* ili stupnjevi anđela) između Boga i materije. Zadnji ili najniži bio je YHWH SZ-a, koji je oblikovao svemir (*kosmos*); (3) Isus je bio emanacija kao YHWH ali viši na ljestvici, bliži pravome Bogu. Neki Ga stavljaju kao najvišeg ali ipak nižeg od Boga i sigurno nije utjelovljeno Božanstvo (usp. Iv 1:14). Budući da je materija zla, Isus ne bi mogao imati ljudsko tijelo i ipak biti Božanski. On je bio duhovna prikaza (usp. I. Iv 1:1-3; 4:1-6); i (4) spasenje je bilo zadobiveno kroz vjeru u Isusa plus osobito znanje, koje je znano samo posebnim osobama. Znanje (lozinka) bilo je potrebno za prolaz kroz nebeske sfere. Židovski legalizam također je zahtijevao dohvaćanje Boga.

Gnostički krivi/lažni učitelji zastupali su dva oprečna etička sustava: (1) za neke, način života bio je potpuno nevezan sa spasenjem. Za njih, spasenje i duhovnost bili su zatvoreni u tajno znanje (lozinke) kroz anđeoske sfere (*eons*); ili (2) za druge, način života bio je ključan za spasenje. Naglašavali su asketski [isposnički – op.prev.] način života kao dokaz istinske duhovnosti.

Hermeneutika Ovo je tehnički pojam za načela koja vode egzegezu. To je oboje skupina osobitih uputa i vještina/dar. Biblijski, ili sveto, hermeneutika je uobičajeno podijeljena na dvije skupine: opća načela i posebna načela. Ovo se odnosi na različite književne vrste pronađene u Bibliji. Svaka različita vrsta (žanr) ima vlastita jedinstvena pravila ali i dijeli neke zajedničke pretpostavke i postupke tumačenja.

Viši kriticizam Ovo je postupak biblijskoga tumačenja koji se usredotočuje na povijesnu okolnost i književnu građu određene biblijske Knjige.

Idiom Ova je riječ korištena za izričaje nađene u različitim kulturama koji imaju posebna značenja nevezana na uobičajeno značenje pojedinačnih pojmova. Neki suvremeni primjeri su: “to je bilo strašno dobro”, ili “baš me ubijaš”. Biblija također sadržava ove vrste izričaja.

Iluminacija Ovo je ime dato za zamisao da je Bog govorio čovječanstvu. Čitava je zamisao uobičajeno izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u povijesti čovječanstva; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovo samo-otkrivenje.

Induktivno Ovo je postupak logike ili zaključivanja koji kreće od pojedinosti ka cjelini. To je iskustveni postupak suvremene znanosti. U osnovi ovo je Aristotelov pristup.

Interlinearno [između redaka] Ovo je vrsta istraživačkog alata što omogućava onima koji ne čitaju biblijski jezik da budu sposobni raščlaniti njeno značenje i građu. Ono smješta engleski prijevod na stupanj riječ za riječ odmah ispod izvornoga biblijskog jezika. Ovaj alat, spojen s “analitičkim leksikonom”, dat će oblike i osnovne odredbe hebrejskoga i grčkoga.

Nadahnuće Ovo je zamisao da je Bog govorio čovječanstvu vodeći biblijske autore da točno i jasno zabilježe Njegovo otkrivenje. Potpuna je zamisao uobičajeno izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u ljudskoj povijesti; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovo samo-otkrivenje.

- Opisni jezik** Korišten je vezano na idiome u kojima je pisan Stari zavjet. Govori o našem svijetu u pojmovima na način kako stvari izgledaju našim pet osjetilima. To nije znanstveni opis, niti je zamišljen da bude.
- Legalizam** Ovaj je stav obilježen pre naglašavanjem pravila ili obreda. Nastoji se osloniti na ljudsku izvedbu pravila kao znak Božjeg prihvaćanja. Nastoji podcijeniti odnos i razviti izvedbu, oboje od kojih su važni vidovi zavjetni odnos između svetoga Boga i grješnog čovječanstva.
- Doslovno/doslovice** Ovo je drugo ime za tekstualno-usredotočen i povijesni postupak hermeneutike iz Antiohije. To znači da tumač uključuje uobičajeno i očito značenje ljudskoga jezika, iako se još uvijek prepoznaje prisutnost slikovnog jezika.
- Književna vrsta** Ovo upućuje na različite oblike koje može uzeti ljudsko priopćavanje, kao što je pjesništvo ili povijesna pripovijetka. Svaka književna vrsta ima vlastite osobite hermeneutičke postupke dodatno općim načelima za svu pisanu književnost.
- Književna jedinica** Ovo upućuje na glavnu zamisao podjela biblijske Knjige. Može biti napravljeno od nekoliko stihova, odlomaka ili poglavlja. To je samo-sadržavajuća jedinica sa središnjim subjektom.
- Niži kriticizam** Vidi “tekstualni kriticizam”.
- Rukopis** Ovaj se pojam odnosi na različite prijepise grčkoga Novog zavjeta. Uobičajeno su podijeljeni u različite vrste obzirom na: (1) materijal na kojem su napisani (papirus, koža), ili (2) oblik sámog pisanja (sva velika slova ili pisana slova bez odvajanja). Skraćeno je to “MS” (jednina) ili “MSS” (množina).
- Masoretski tekst** Ovo upućuje na deveto stoljeće hebrejskih rukopisa Staroga zavjeta napravljenog od naraštaja židovskih znanstvenika koji sadrži samoglasnička mjesta i druge tekstualne bilješke. On oblikuje temeljni tekst za naš engleski Stari zavjet. Njegov je tekst bio povijesno potvrđen od hebrejskih MSS, posebice Izaija, poznat iz svitaka s Mrtvoga mora. Njegova skraćenica je “MT”.
- Metonimija** Ovo je slikovit govor u kojem je ime jedne stvari upotrijebljeno za predstavljanje nečega drugog povezanog s njom. Primjerice: “kotlić vrije” što zapravo znači “voda u kotliću vrije”.
- Muratorijevi fragmenti** Ovo je popis kanonskih knjiga Novoga zavjeta. Bio je napisan u Rimu prije 200.-te godine. On daje istih dvadeset i sedam knjiga kao i protestantski NZ. To jasno pokazuje da su mjesne crkve u različitim dijelovima Rimskoga Carstva “gotovo” imale kanon prije glavnih crkvenih koncila četvrtoga stoljeća.
- Prirodna objava** Ovo je jedna skupina Božjeg samo-otkrivenja čovjeku. Uključuje prirodni poredak (Rim 1:19-20) i moralne posljedice (Rim 2:14-15). O tome se govorilo u Psalmu 19:1-6 i Poslanici Rimljanima 1 – 2. To je različito od posebne objave, koja je Božje posebno otkrivenje u Bibliji i konačno u Isusu iz Nazareta.
Ovaj je teološki razred bio ponovno naglašen pokretom “stare zemlje” između kršćanskih znanstvenika (npr. pisanja Hugh Rossa.). Oni su koristili ovaj razred za potvrdu da je sva istina Božja istina. Priroda su otvorena vrata znanju o Bogu, to je različito od posebne objave (Biblija). Ona omogućuje suvremenoj znanosti slobodu istraživanja prirodnoga reda. Po mome mišljenju to je predivna nova mogućnost svjedočanstvu suvremenome znanstvenome zapadnom svijetu.
- Nestorijanizam** Nestorije je bio patrijarh Konstantinopola u petome stoljeću. Bio je obučan u Antiohiji sirijskoj i tvrdio da je Isus imao dvije naravi, jednu potpunu ljudsku i jednu potpuno Božansku. Ovo je stajalište odstupalo od aleksandrijskoga ortodoksnog stajališta o jednoj naravi. Nestorijeva glavna briga bila je naslov “majka Božja”, dat Mariji. Nestorije je bio opreka Ćirilu iz Aleksandrije i, prešutno, svojoj vlastitoj obuci u Antiohiji. Antiohija je bila sjedište povijesno – gramatičko – tekstualnome pristupu biblijskome tumačenju, dok je Aleksandrija bila sjedište četverostrukoj (alegorijskoj) školi tumačenja. Nestorije je konačno bio udaljen iz ureda te prognan.
- Izvorni autor** Ovo upućuje na stvarne autore/pisce Pisma.

- Papirus** Ovo je vrsta materijala iz Egipta za pisanje. Bio je napravljen iz riječnih trski. To je materijal na kome su napisane naše najstarije prepiske grčkoga Novog zavjeta.
- Usporedni odlomci** Oni su dio zamisli da je čitava Biblija Bogom–dana te je, stoga, svoj nabolji tumač i davatelj ravnoteže paradoksalnih istina. Ovo je također od pomoći kad netko pokušava tumačiti neki nejasan ili dvosmisleni odlomak. Isto tako oni pomažu nekome naći najjasniji odlomak o datome subjektu kao i svima drugim vidovima Pisma o datome subjektu.
- Parafraza** Ovo je ime za teoriju biblijskoga prijevoda. Biblijski prijevod može biti gledan kao neprekidnost prepiske od “riječi do riječi”, gdje engleska riječ mora biti ponuđena za svaku hebrejsku ili grčku riječ “parafrazi” gdje je prevedena samo misao s manje pozornosti prema izvornome izražavanju ili načinu pisanja. Između ove dvije teorije je “dinamički ekvivalent” koji nastoji ozbiljno uzeti izvorni tekst, ali prevodi ga u suvremenim gramatičkim oblicima i idiomima. Uistinu dobra rasprava o ovim raznolikim teorijama prevođenja nađena je u *How to Read the Bible For All Its Worth*, str. 35 od Feeja i Stuarta.
- Paragraf** U osnovi ovo je tumačenje književne jedinice u prozi. Sadrži jednu središnju misao i njen razvitak. Ako ostanemo kod njene glavne zamisli nećemo polagati važnost na manje važno ili propustiti izvornu autorovu nakanu.
- Parohijalizam** Ovo se odnosi predrasude [vidi bias – op.prev.] zatvorenih u mjesnu teološku/kulturalnu okolnost. Ne prepoznaje transkulturalnu prirodu biblijske istine ili njene primjene [*trans* – u složenicama označava: preko, kroz, s druge strane, onkraj – B. Klaić, MH Zagreb, 1978. – op.prev.].
- Paradoks** Ovo upućuje na one istine koje izgledaju oprečno, iako su oboje istinite, premda su u napetosti jedna s drugom. One uobličuju istinu predstavljajući je iz oprečnih strana. Znatno je biblijske istine predstavljeno u paradoksalnim (ili dijalektičkim) parovima. Biblijske istine nisu izdvojene zvijezde, nego zvijezda napravljena prema uzorku zvijezda.
- Plato** On je bio jedan od filozofa stare Grčke. Njegova je filozofija uvelike utjecala na ranu Crkvu preko znanstvenika Aleksandrije, Egipat, i poslije, Augustina. Njegova je postavka bila da je sve na Zemlji bilo varavo i potpuna preslika duhovnoga pralika. Teolozi su kasnije izjednačili Platove “oblike/zamisli” s duhovnom kraljevinom.
- Pretpostavka** Ovo upućuje na naše unaprijed stvoreno razumijevanje stvari. Često oblikujemo mišljenja ili prosudbe o pitanjima prije negoli pristupimo sâmim Pismima. Ta je sklonost poznata i kao bias, *a priori* stanje, nagađanje ili pred-razumijevanje.
- Proof-texting** Ovo je primjena tumačenja Pisma navođenjem stiha bez obzira na njegov trenutačni okvir ili širi okvir u njegovoj književnoj jedinici. To pomiče stihove od nakane izvornoga autora i uobičajeno uključuje nakanu za dokazivanjem osobnoga mišljenja dok dokazuje biblijski autoritet.
- Rabinski judaizam** Ovaj stupanj života židovskoga naroda započinje u babilonskome progonstvu (586.-538. g.pr.Kr.). Kad je bio udaljen utjecaj svećenstva i Hrama, mjesne su sinagoge postale žarište židovskoga života. Ova mjesna središta židovske kulture, zajedništva, štovanja i biblijskoga proučavanja postala su žarišta nacionalnoga religijskog života. U Isusovo vrijeme ova “religija pisara [književnika – op.prev.]” bila je usporedna onoj svećenika. Kod pada Jeruzalema 70.-te godine, pisarski oblik, kojim su vladali farizeji, nadzirali su smjer židovskoga religijskog života. Osobina mu je bila primjenjivo, legalističko tumačenje Tore objašnjene usmenom predajom (Talmud).
- Otkrivenje** Ovo je ime dato zamisli da je Bog govorio čovječanstvu. Puna zamisao uobičajeno je izražena s tri pojma: (1) otkrivenje – Bog je djelovao u ljudskoj povijesti; (2) nadahnuće – On je dao primjereno tumačenje Svojih djela i njihova značenja određenim odabranim ljudima za objavu čovječanstvu; i (3) iluminacija – On je dao Svoga Duha da pomogne čovječanstvu razumjeti Njegovo samo-otkrivenje.
- Semantičko polje** Ovo upućuje na potpuni doseg značenja povezanog s riječju. To je u osnovi razlika koju imaju značenja riječi u različitim okvirima.

Septuaginta Ovo je ime dato grčkom prijevodu hebrejskoga Starog zavjeta. Predaja kaže da je bila napisana u sedamdeset dana od strane sedamdeset židovskih znanstvenika za knjižnicu u Aleksandriji, Egipat. Nadnevak po predaji je oko 250. g.pr.Kr. (u stvarnosti je uzeo više od stotinu godina da se dovrši). Taj je prijevod značajan jer: (1) daje nam drevni tekst za usporedbu s Masoretskim hebrejskim tekstom; (2) pokazuje nam stanje židovskoga tumačenja u trećem i drugom stoljeću prije Krista; (3) daje nam židovsko mesijansko razumijevanje prije odbacivanja Isusa. Njena kratica je "LXX".

Sinaiticus Ovo je grčki rukopis četvrtoga stoljeća. Našao ga je njemački znanstvenik, Tischendorf, u samostanu sv. Katarine na Jebel Musi, tradicionalnome mjestu brda Sinaj. Ovaj je rukopis označen prvim pismom hebrejskoga alfabeta nazvanog "aleph" (א). Sadrži oba i Stari i čitavi Novi zavjet. To je jedan od naših najstarijih uncijalnih MSS.

Spiritualiziranje [produhovljenje] Ovaj pojam je istoznačan s alegoriziranjem u smislu pomicanja povijesnoga i književnog okvira odlomka i njegova tumačenja na temelju drugih mjerila.

Sinonimi [istoznačnice] Ovo upućuje na pojmove s točnim ili vrlo sličnim značenjem (iako u stvarnosti ne postoje dvije riječi koje se potpuno semantički preklapaju). One su tako usko povezane da mogu zamijeniti jedna drugu u rečenici bez gubitka značenja. Također je korišteno za označavanje jednog od tri oblika hebrejskoga pjesničkog paralelizma. U ovome smislu to upućuje na dva retka pjesništva koji izražavaju istu istinu (usp. Ps 103:3).

Sintaksa Ovo je grčki pojam koji upućuje na građu rečenice. Povezuje načine dijelova rečenice stavljenih zajedno kako bi se stvorila potpuna misao.

Sintetski Ovo je jedan od tri pojma koji se odnose na vrste hebrejskoga pjesništva. Taj pojam govori o redcima pjesništva koji grade jedan na drugom u nadgrađujućem smislu, ponekad nazvan "klimatik" ("climatic") (usp. Ps 19:7-9).

Sustavna teologija Ovo je stupanj tumačenja koji pokušava povezati biblijske istine na jedinstven i razumski način. Ona je logička, radije negoli čisto povijesna, predstava kršćanske teologije prema skupinama (Bog, čovjek, grijeh, spasenje, itd.).

Talmud Ovo je naziv za kodificiranje židovske usmene predaje. Židovi vjeruju da je bio od Boga usmeno dat Mojsiju na brdu Sinaj. U stvarnosti kroz godine postaje zajednička mudrost židovskih učitelja. Postoje dva različita pisana oblika Talmuda: Babilonski i kraći, nedovršen Palestinski.

Tekstualni kriticizam Ovo je proučavanje biblijskih rukopisa. Tekstualni kriticizam je neophodan jer ne postoje izvornici a prepiske se razlikuju jedna od druge. Njegova nakana je objasniti različnosti i postići (što je bliže moguće) izvorno izražavanje autografa Staroga i Novog zavjeta. Često je nazvan "niži kriticizam".

Textus Receptus Ova se oznaka razvila u Elzeviru izdanju grčkoga NZ-a 1633. godine. U osnovi to je oblik grčkoga NZ-a napravljen iz nekoliko kasnijih grčkih rukopisa i latinskih izvedbi Erazma (1510.-1535.), Stefana (1546.-1559.) i Elzevira (1624.-1678.). U *An Introduction to the Textual Criticism of the New Testament*, str. 27, A. T. Robertson kaže: "Bizantski tekst je zapravo Textus Receptus." Bizantski tekst je najmanje vrijedan od tri obitelji ranih grčkih rukopisa (Zapadni, Aleksandrijski i Bizantski). Sadrži nagomilane pogreške kroz stoljeća rukom-prepisivanih tekstova. Međutim, A.T. Robertson također kaže: "Textus Receptus je očuvao za nas u suštini ispravan tekst." (str. 21). Ovaj oblik predaje grčkoga rukopisa (pogotovo Erazmovo treće izdanje 1522. godine) oblikuje osnovu za *King James Version* 1611. godine.

Tora Ovo je hebrejski pojam za "učenje". To postaje službeni naslov za Mojsijeva pisanja (od Postanka do Ponovljenog zakona). To je, za Židove, najautoritativniji dio Hebrejskoga kanona.

Tipološko To je posebna vrsta tumačenja. Uobičajeno uključuje istinu Novoga zavjeta pronađenu u odlomcima Staroga zavjeta posredstvom analoškog simbola. Ova skupina hermeneutike bila je glavni dio aleksandrijske metode. Zbog zlorabe ove vrste tumačenja, može se ograničiti njegovu uporabu na posebne primjere zapisane u Novom zavjetu.

Vaticanus Ovo je grčki rukopis četvrtoga stoljeća. Nađen je u knjižnici Vatikana. Izvorno je sadržavao čitavi Stari zavjet, apokriife i Novi zavjet. Međutim, neki su dijelovi izgubljeni (Postanak, Psalmi, Hebrejima poslanica, pastoralne poslanice, Filemonu i Otkrivenje). To je rukopis od velike pomoći za određivanje izvornoga izričaja autografa. Označen je slovom “B”.

Vulgata Ovo je ime Jeronimova latinskog prijevoda Biblije. Postao je osnovom ili “općim” prijevodom za Rimokatoličku crkvu. Bio je napravljen 380.-tih godina.

Mudrosna književnost Ovo je bila književna vrsta zajednička drevnome blisko-istočnome (i suvremenome) svijetu. U osnovi ona je bila nakana upućivanja novoga naraštaja vodičima za uspješan život kroz pjesništvo, mudru izreku, ili esej. Upućena je bila više pojedincima negoli zajedničkom društvu. Nije koristila smjeranja na povijest nego se temeljila na životnim iskustvima i promatranju. U Bibliji, Job kroz Pjesmu nad pjesmama sažimlje prisutnost i štovanje YHWH, ali ovaj religijski pogled na svijet nije izričit za svako ljudsko iskustvo u svakome vremenu.

Kao književna vrsta ona izjavljuje općenite istine. Međutim, ova književna vrsta ne može biti korištena u svakoj osobitoj prilici. Ovo su općenite izjave koje se ne primjenjuju uvijek za svaku pojedinačnu priliku.

Ovi su se mudraci usudili pitati teška životna pitanja. Često su promijenili tradicionalne religijske poglede (Job i Propovjednik). Oblikuju ravnotežu i teže lakim odgovorima o životnim potresnim događajima.

Slika svijeta i pogled svijeta Ovo su pojmovi koji prate jedan drugoga. Oba su filozofijske zamisli vezane na stvaranje. Pojam “slika svijeta” upućuje na “kako” stvaranja dok se “pogled svijeta” odnosi na “Tko”. Ovi pojmovi odgovaju tumačenju da se Knjiga Postanka 1 – 2 prvenstveno bavi s Tko, ne kako, stvaranja.

YHWH Ovo je ime u Savezu za Boga u Starome zavjetu. Određeno je u Knjizi Izlaska 3:14. To je UZROČAN oblik hebrejskoga pojma “biti”. Židovi su se bojali izgovoriti ime, u najmanju ruku ne uzaludno; stoga, oni su nadomjestili hebrejski pojam *Adonai*, “Gospodin”. Ovo je način kako je zavjetno ime prevedeno u engleskome.

DODATAK ČETIRI DOKTRINARNA IZJAVA

Ne brinem se posebno za izjave vjere ili vjeroispovijedi. Dajem prednost potvrdi same Biblije. Doduše, uviđam da će izjava vjere onima koji me ne poznaju osigurati način procjene moga doktrinarnom gledišta. U našim vremenima tako punima teološke pogreške i obmane, ponuđen je kratki sažetak moje teologije.

1. Biblija, oba i Stari i Novi zavjet, nadahnuti je, nepogrješiva, autoritativna, vječna Riječ Božja. Ona je Božje samootkrivenje zapisano od čovjeka pod nadnaravnim vodstvom. Ona je naš jedini izvor jasne istine o Bogu i Njegovim svrhama. Također je i jedini izvor vjere i primjene za Njegovu Crkvu.

2. Postoji samo jedan vječni, Stvoritelj, Iskupitelj Bog. On je Stvoritelj svega, vidljivoga i nevidljivoga. On je objavio Sâm Sebe kao ljubećeg i brižnog iako je On i pravičan i pravedan. On je Sâm Sebe objavio u tri zasebne Osobe: Otac, Sin i Duh, istinski odvojene ali ipak iste u biti.

3. Bog je djelatno u nadzoru Svojev svijeta. Postoje oba i vječni naum za Njegovo Stvorenje koji je nepromjenljiv i pojedinačni koji je usredotočen na omogućavanje slobodne volje čovjeka. Ništa se ne događa bez Božjega znanja i dopuštenja, ali ipak On dozvoljava pojedincima izbore među obojima i među anđelima i među ljudima. Isus je Očev Izabrani Čovjek i svi su moguće izabrani u Njemu. Božje predznanje događaja ne tjera ljude u utvrđeni pred-pisani izvornik. Svaki je od nas odgovoran za svoje misli i djela.

4. Čovječanstvo, iako stvoreno prema Božjoj slici i oslobođeno od grijeha, izabralo je pobuniti se protiv Boga. Iako iskušavani od nadnaravnog posrednika, Adam i Eva bili su odgovorni za njihovu tvrdoglavu okrenutost samima sebi. Njihova je pobuna pogodila čovječanstvo i Stvorenje. Mi smo svi potrebni Božjeg milosrđa i milosti za oboje i za naše zajedničko stanje u Adamu i za našu pojedinačnu voljnu pobunu.

5. Bog je osigurao sredstvo oprostjenja i obnove za palo čovječanstvo. Isus Krist, Božji jedinstveni Sin, postao je čovjek, živio je bezgriješnim životom, i posredstvom Njegove zamjenske smrti, platio kaznu za grijeh čovječanstva. On je jedini način za obnovu i zajedništvo s Bogom. Ne postoji nijedno drugo sredstvo spasenja osim kroz vjeru u Njegovo dovršeno djelo.

6. Svaki od nas mora osobno primiti Božju ponudu oprostjenja i obnove u Isusu. To je postignuto posredstvom voljnoga pouzdanja u Božja obećanja kroz Isusa i voljnim okretanjem od poznatoga grijeha.

7. Svakome je od nas potpuno oprošteno i obnovljeni smo temeljem našeg pouzdanja u Krista i pokajanja zbog grijeha. Međutim, dokaz za taj novi odnos vidljiv je u promijenjenom, te mijenjajućem, životu. Božji cilj za čovječanstvo nije jedino Nebo jednoga dana nego Kristo-sličnost sada. Oni koji su stvarno iskupljeni, bez obzira na povremeno grijšenje, bit će stalno u vjeri i pokajanju kroz svoje živote.

8. Sveti Duh jeste “drugi Isus”. On je prisutan u svijetu kako bi vodio izgubljene Kristu i razvijao Kristo-sličnost u spašenima. Darovi Duha dati su prilikom spasenja. To su život i služba Isusa podijeljeni između Njegova Tijela, Crkve. Darovi koji su u osnovi stavovi i pobude Isusa moraju biti potaknuti plodom Duha. Duh je djelatno u našem vremenu kao što je On bio u biblijska vremena.

9. Otac je učinio uskrsloga Isusa Krista Sucem svega. On će se vratiti na Zemlju kako bi sudio čitavom čovječanstvu. Oni koji su se pouzdali u Isusa i oni čija su imena zapisana u Janjetovoj Knjizi života primit će kod Njegova povratka svoja vječna proslavljena tijela. Oni će biti s Njim zauvijek. Međutim, oni koji su odbili odazvati se Božjoj istini bit će vječno odvojeni od radosti zajedništva s Trojedinim Bogom. Oni će biti osuđeni zajedno sa Sotonom i njegovim anđelima.

Ovo zasigurno nije potpuno ili cjelokupno ali nadam se da će vam dati teološki okus moga srca. Želim izjaviti:

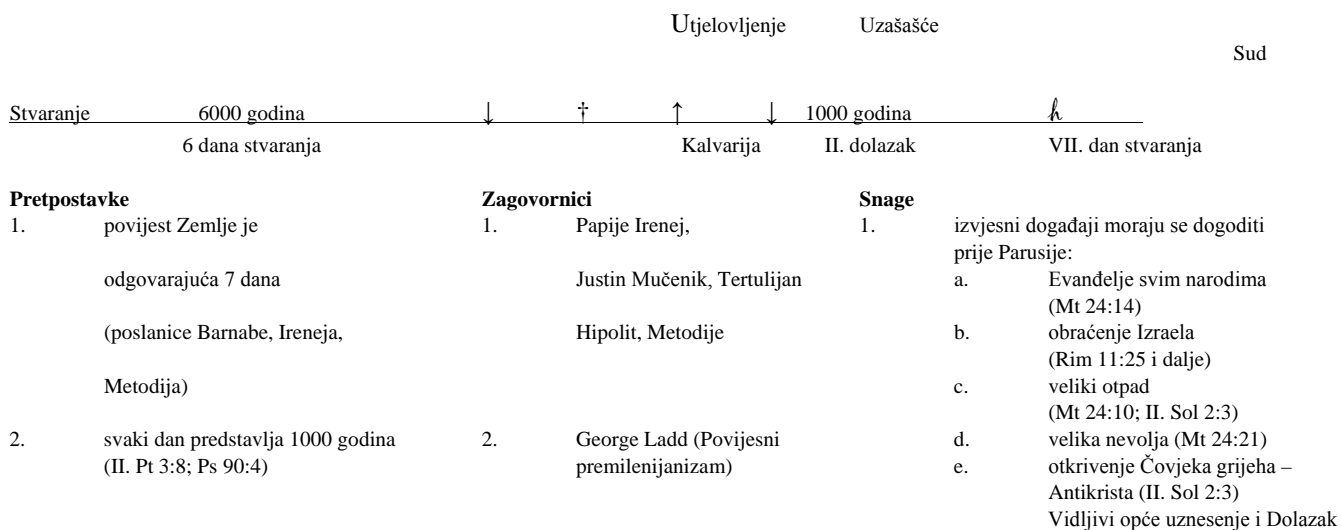
“U biti—jedinstvo, prema van—sloboda, u svemu—ljubav.”

GLEDIŠTA O DRUGOME DOLASKU

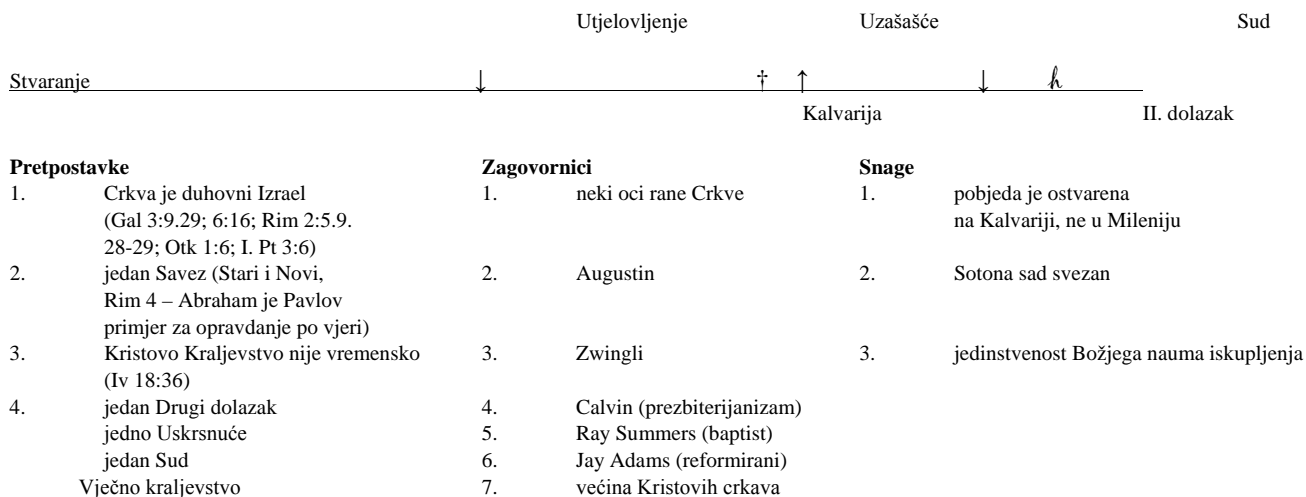
UVOD

- A. Ovaj predmet prouzročio je velika dokazivanja.
- B. Kako nije izvjesno, kada nije izvjesno, ali događaj je siguran!
- C. Gdje ste dobili ono što vjerujete?
- D. Što je svrha Drugoga dolaska?
- E. Uči li Biblija sustavnu eshatologiju?
- F. Zašto u našem vremenu postoji toliko zanimanje za Drugi dolazak?
- G. Sve teorije glede fizičkoga Isusova povratka su suzdržljiva gledišta.

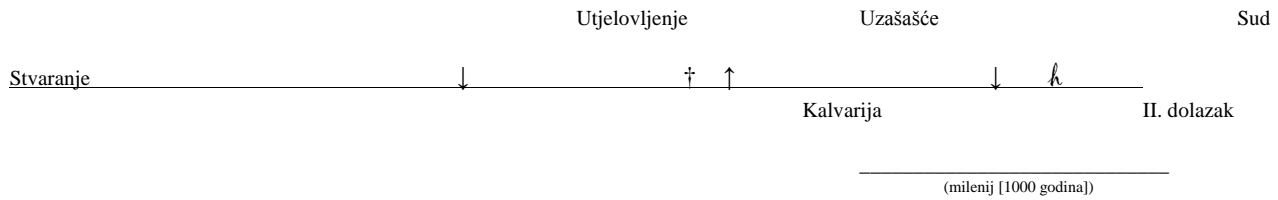
RANA CRKVA PREMILENIJSKA (Povijesni premilenijanzizam)

AMILENIJSKO (ostvareno ili ustoličeno tisućljeće)

POSTMILENJIJANIZAM (milenij/tisućljeće sada)

Pretpostavke

- čovjekovi napori bit će donijeti u Kraljevstvo (II. Pt 3:12; Mt 6:10)
- stvari postaju sve bolje i bolje

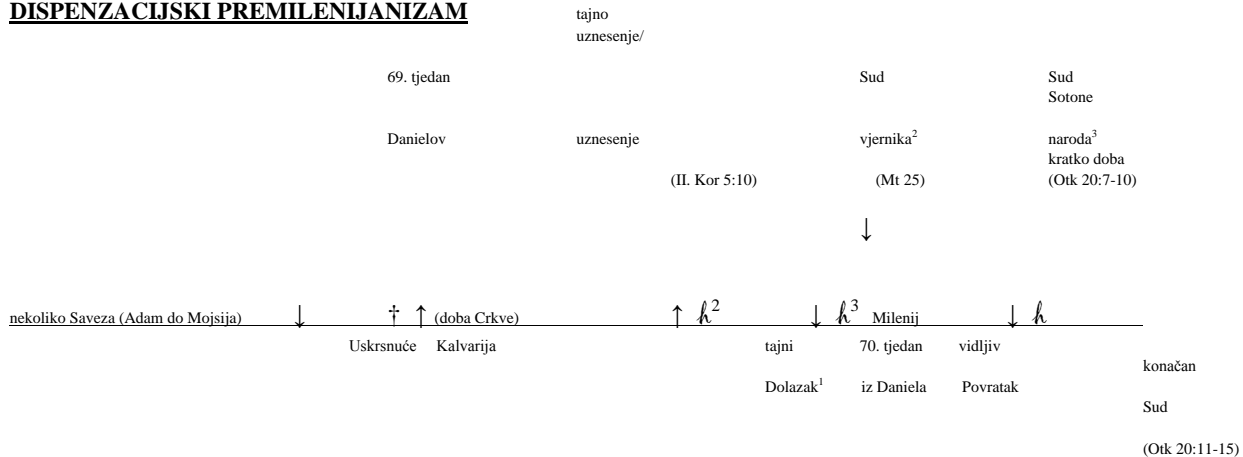
Zagovornici

- Jonathan Edwards
- A. H. Strong
- W. T. Conner
- većina znanstvenika XIX. stoljeća

Snage

- uzeti Drugi dolazak ozbiljno
- čovjek ima dio u Božjemu naumu
- optimistički o suvremenoj kulturi

DISPENZACIJSKI PREMILENJIJANIZAM

¹Postoje tri gledišta o ovome tajnome Dolasku:

- 1) prije velike nevolje
- 2) usred velike nevolje
- 3) poslije velike nevolje

²Sud vjernika (II. Kor 5:10)

³Sud narodima (Mt 25)

Pretpostavke

- Biblija je podijeljena na sedam različitih dispensacija
- doslovno ispunjenje svakoga SZ-noga proročanstva o Izraelu
- Crkva i Izrael posve odvojeni. Crkva je Božji naum B kad su Židovi odbacili Isusa kao Mesiju
- Crkva će biti tajno uznesena, prije velike nevolje. Knjiga Otkrivenja, nakon poglavlja 5, jeste židovska.
- NZ tumačen u svjetlu SZ-noga proročanstva

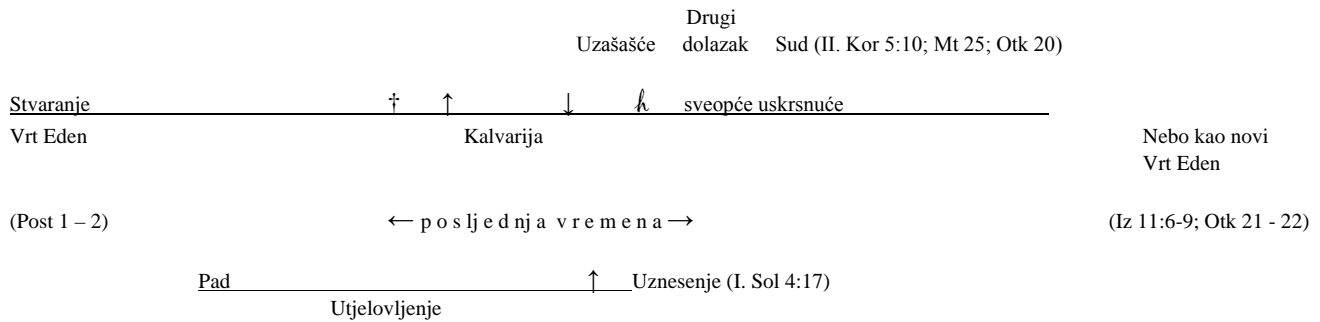
Zagovornici

- John Darby (Plymouth Brethren)
- Clarence Larkin
- D. L. Moody
- C. I. Scofield (Biblijske reference)
- Dallas Seminary (Pentekost, Ryrie, Walvoord)
- W. A. Criswell (južnjački baptist)
- Hal Lindsey
- Tim LaHaye
- Biblijske crkve (Dallas Seminary)

Snage

- Uzeti biblijsko proročanstvo ozbiljno (posebice Daniela)
- Povratak svakoga trenutka (Mt 24:40-42)

BOBOVO OKVIRNO MIŠLJENJE (Povijesno premilenijski/poslije-velike nevolje/nemilenijanizam)

Pretpostavke

1. jedan naum (Post 3:15)
 2. jedinstvo Božjega naroda
(Rim 2:28-29;4; Gal 3:29; 6:16)
 3. apokaliptička narav Daniela, Ezekijela, i Knjige Otkrivenja (književni žanr)
 4. SZ vidio je jedan Dolazak (Dva doba), jedan vidljiv Dolazak
 5. jedan vidljivi Dolazak (Mt 24:27)
- jedno Uznesenje (I. Sol 4:13-18)
jedno Uskrsnuće
jedan Sud (Mt 25; Otk 20)
Vječno kraljevstvo

Dijalektičke napetosti

1. između proročkih modela Staroga saveza i apostolskih modela Novoga saveza
2. između biblijskoga monoteizma (jedan Bog za sve) i izbora Izraela
3. između uvjetovanoga vida biblijskih Saveza i obećanja ("ako... onda") i Božje neuvjetovane vjernosti iskupljenju paloga čovječanstva
4. između književnih žanrova Bliskoga Istoka i modela suvremene zapadnjačke književnosti
5. između Kraljevstva Božjega kao sadašnjost, a ipak budućnost
6. između vjerovanja u predstojeći Kristov povratak i vjerovanja kako se neki događaji moraju dogoditi prvo

Zaključak

1. John Calvin je o Knjizi Otkrivenja rekao: "Samo Bog zna što ovo znači."
2. Nema potvrđenoga ili većinskoga mišljenja o Drugome dolasku.
3. Svaki naraštaj vjernika sili Bibliju u svoje vlastite povijesne i kulturalne okolnosti.
4. U NZ-u ne postoji sustavna eshatologija, nego je istina otkrivena za nas da budemo "spremni" i "djelatni".
5. Samo se konzervativci bore oko ovoga predmeta.
6. To je za svaki naraštaj vjernika nada, ohrabrenje, i pobuda da očekuju Drugi dolazak u njihovu životnome dobu (Mk 13:33-37).

Copyright © 2000 Bob Utley
Marshall, TX, BIBLE LESSONS INTERNATIONAL
Sva prava pridržana.

OTKRIVENJE

*Samo me malo plaši
ovo tajnovito otkrivenje.
ali onda ponovno ono podiže moju znatiželju
i uzbuđuje moju maštu.
no naučio sam da moram biti pozoran
kako vidim poruku tamo,
biti siguran da nisam dogmatski
i tumačiti ga brižno.
znam da jezik simbolički je
pa ne mogu biti neobuzdan i slobodan
sa svojim tumačenjem
i zanemariti višeznačnost.
žanr je važan
to moram upamtiti,
nikad ne misleći kako su moji odgovori
jedini odgovori točni.
ali nadam se da mogu čuti riječi
Oca kako govori,
traži Krista da dođe ponovno,
pokaži ostalima On je Istina, Život, Put.
i onda ću se spomenuti kad se borim dnevno
u svojoj zemaljskoj ulozi,
da Bog pobijedit će,
On kraljuje vrhovno,
On je u nadzoru*

Pat Bergeron 21.7.1999.